

International Auditing and
Assurance Standards Board®

**Халықаралық Сапаны
Бақылау, Аудит, Шолу,
Өзге де сенімділік орнату
және Ілеспе жүретін
қызметтер бойынша
нұсқаулық**

2018
Шығарылым
II Бөлім

IAPN™

ISA™

ISQC™

IAASB қызметтерін қолдайтын құрылымдар мен процесстер International Federation of Accountants® немесе IFAC® тарапынан қолдауға ие болады.

IAASB және IFAC аталған басылымдағы материалдар негізінде әрекет еткен немесе әрекет етуден бас тартқан кез келген тұлғаға келтірілген және абайсыздықтан немесе басқа да себептерден туындаған шығындар бойынша жауап бермейді.

International Standards on Auditing, International Standards on Assurance Engagements, International Standards on Review Engagements, International Standards on Related Services, International Standards on Quality Control, International Auditing Practice Notes, Exposure Drafts, Consultation Papers, және IAASB басқа да басылымдары IFAC немесе оның авторлық құқығымен жарияланады.

Авторлық құқық© 2018 жыл, Желтоқсан IFAC. Барлық құқықтар қорғалған. Бұл басылымды жеке тұлға үшін және коммерциялық емес қолданыс үшін жүктеп алуға болады (кәсіби танысу немесе зерттеу мақсатында) немесе www.iaasb.org вебсайтынан сатып алуға болады. Бұл құжатты аудару, қайта басып шығару, сату немесе тарату және басқа да ұқсас қолданулар үшін жазбаша рұқсат талап етіледі.

The 'International Auditing and Assurance Standards Board', 'International Standards on Auditing', 'International Standards on Assurance Engagements', 'International Standards on Review Engagements', 'International Standards on Related Services', 'International Standards on Quality Control', 'International Auditing Practice Notes', 'IAASB', 'ISA', 'ISAE', 'ISRE', 'ISRS', 'ISQC', 'IAPN', және IAASB логотипі IFAC сауда белгісі болып табылады, немесе АҚШ-тағы және басқа елдердегі IFAC тіркелген сауда белгісі немесе қызмет көрсету белгілері болып табылады.

Авторлық құқық, сауда белгісі және рұқсат алу апараты бойынша [рұқсаттарға](http://www.iaasb.org) өтініз немесе permissions@ifac.org хабарласыңыз.

529 Бесінші Авеню, Нью-Йорк, NY 10017
T +1 (212) 286-9344 F +1 (212) 286-9570
www.iaasb.org

ISBN: 978-1-60815-389-3

**Сауда белгілері және
Тіркелген Сауда белгілері
және Қызмет көрсету
белгілері**

International Auditing and Assurance

Standards Board® IAASB®

International Standards on Auditing®
International Standards on Assurance
Engagements™ International Standards on
Review Engagements™
International Standards on
Related Services™ International
Standards on Quality Control™
International Auditing Practice
Notes™
ISA®
ISAE™
ISRE™
ISRS™
ISRS™
ISQN™
IAPN™

Бұл Халықаралық сапаны бақылау, аудит, шолу, басқа растау және байланысты қызметтер туралы мәлімдемелер анықтамалығы, Халықаралық аудит және растау стандарттары кеңесінің (IAASB) 2018 жылғы басылымы Халықаралық бухгалтерлер федерациясы (IFAC) 2018 жылдың желтоқсан айында ағылшын тілінде басып шығарған. , 2021 жылдың ақпан айында Қазақстан Республикасының Қаржы министрлігімен қазақ тіліне аударылған және ХБФ рұқсатымен қайта шығарылған. 2018 жылғы Халықаралық сапаны бақылау, аудит, шолу, басқа растау және байланысты қызметтердің мәлімдемелері анықтамалығын аудару процесі IFAC-да қаралды және аударма «Саясат мәлімдемесі – Халықаралық федерацияның басылымдарды аудару саясатына» сәйкес жүргізілді. Бухгалтерлер». Халықаралық сапаны бақылау, аудит, шолу, басқа растау және байланысты қызметтер туралы анықтамалықтың бекітілген мәтіні, 2018 басылымы IFAC ағылшын тілінде басып шығарған мәтін болып табылады.

Халықаралық сапаны бақылау, аудит, шолу, басқа растау және байланысты қызметтердің мәлімдемелері анықтамалығының ағылшын тіліндегі мәтіні, 2018 жылғы басылым © 2018 Халықаралық бухгалтерлер федерациясының (IFAC). Барлық құқықтар сақталған.

Халықаралық сапаны бақылау, аудит, шолу, басқа растау және байланысты қызметтердің мәлімдемелері анықтамалығының қазақ тіліндегі мәтіні, 2018 жылғы басылым © 2021 Халықаралық бухгалтерлер федерациясы (IFAC). Барлық құқықтар сақталған.

Түпнұсқа атауы: Handbook of International Quality Control, Auditing, Review, Other Assurance, and Related Services Pronouncements, 2018 Edition ISBN: 978-1-60815-389-3

Осы құжатты көшіруге, сақтауға немесе жіберуге немесе басқа да осыған ұқсас пайдалануға рұқсат алу үшін Permissions@ifac.org мекенжайына хабарласыңыз.

ХАЛЫҚАРАЛЫҚ САПАНЫ БАҚЫЛАУ, АУДИТ, ШОЛУ, ӨЗГЕ ДЕ СЕНІМДІЛІК ОРНАТУ ЖӘНЕ ІЛЕСПЕ ЖҮРЕТІН ҚЫЗМЕТТЕР БОЙЫНША НҮСҚАУЛЫҚ

II БӨЛІМ

МАЗМҰНЫ

Бет

ҚАРЖЫ МӘЛІМЕТТЕРІННІҢ ТАРИХИ ШОЛУЫ ЖӘНЕ АУДИТИ

2000–2699 ШОЛУ КЕЛІСІМІНДЕГІ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ СТАНДАРТ

2400 (Қайта қарастырылған), Тарихи Қаржылық Есептілікті Шолу Бойынша
Келісім 1–94

2410 Кәсіпорынның Тәуелсіз Аудиторы Жүргізген
Аралық Қаржылық Ақпараттың Шолуы..... 95–137

ТАРИХИ ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТТАР БОЙЫНША АУДИТ НЕМЕСЕ ШОЛУДАН БАСҚА СЕНІМДІЛІК ОРНАТУ КЕЛІСІМДЕРІ

3000–3699 КЕПІЛДІК КЕЛІСІМІ БОЙЫНША ХАЛЫҚАРАЛЫҚ СТАНДАРТТАР

3000–3399 БАРЛЫҚ СЕНІМДІЛІК ОРНАТУ КЕЛІСІМДЕРІНЕ ҚОЛДАНЫЛА АЛАДЫ

3000 (Қайта қарастырылған), Тарихи қаржылық Ақпараттар бойынша Аудит
пен Шолудан Басқа кепілдік Келісімдер 138–228

3400–3699 НАҚТЫ ТАҚЫРЫПҚА СТАНДАРТТАР

3400 Болашағы бар Қаржылық Ақпараттарды Сараптау
(Бұрынғы 810 ХАС) 229–239

3402 Қызмет Ұйымындағы Бақылау Бойынша
Сенімділік Орнату Есептері 240–292

3410 Жылыжай Газ Мәлімдемелері Бойынша
Сенімділік Орнату Келісімдер 293–385

3420 Аңдатпаға Қосылған Шартты Қаржылық Ақпаратты Құру Бойынша
Есеп Беру Үшін Сенімділік Орнату Келісімдер 386–420

ІЛЕСПЕ ҚЫЗМЕТТЕР

4000–4699 ІЛЕСПЕ ҚЫЗМЕТТЕР ХАЛЫҚАРАЛЫҚ СТАНДАРТТАРЫ

4400 Қаржылық Ақпаратқа Қатысты Келісілген Рәсімдерді Орындау
бойынша Келісімдер (Бұрынғы 920 ХАС) 421–430

4410 (Қайта қарастырылған), Компиляциялық Келісімдер 431–473

**2400 ШОЛУ КЕЛІСІМІНДЕГІ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ
СТАНДАРТ (ҚАЙТА ҚАРАСТЫРЫЛҒАН)
ТАРИХИ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІКТІ ШОЛУ
БОЙЫНША КЕЛІСІМ**

(2013 жылдың 31 желтоқсанында немесе одан кейін аяқталатын кезеңдер үшін
қаржы есептілігін шолу аудитіне қатысты күшіне енген)

МАЗМҰНЫ

	Тармақ
Кіріспе	
ШКХС Қолданылу Аясы	1–4
Тарихи Кезеңдегі Қаржылық Есептілікті Шолу Бойынша Келісім ...	5–8
ШКХС Қүзіреті	9–12
Күшіне Ену Күні	13
Мақсаттары	14–15
Анықтамалар	16–17
Талаптары	
ШКХС-ға Сәйкес Шолу Келісiмiн Өткiзу	18–20
Әдеп Талаптары	21
Кәсiби Скептицизм Және Кәсiби Пікір	22–23
Келісiмнiң Орындалу Сапасын Бақылау Деңгейі	24–28
Клиенттермен Қарым-Қатынас Пен Шолу Бойынша Келісiмдердi Қабылдау Және Жалғастыру	29–41
Басқару Өкiлеттiлiгiне Ие Тұлғалармен Және Басшылықпен Қарым-Қатынас.....	42
Келісiмдi Орындау.....	43–57
Есептi Күннен Кейiнгi Оқиғалар.....	58–60
Жазбаша Ұсынымдар	61–65
Орындалған Рәсiмдерден Алынған Дәлелдемелердi Бағалау.....	66–68
Қаржылық Есептiлiк Бойынша Тәжiрибелi маманның Қорытындысын Қалыптастыру	69–85
Тәжiрибелi Маман Есебi	86–92

ТАРИХИ КЕЗЕҢДЕГІ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІКТІ ШОЛУ
БОЙЫНША КЕЛІСІМ

Құжаттама.....	93–96
Қолданбалы Және Басқа Да Түсіндірме Материал	
ШКХС Қолданылу Аясы	A1–A5
Тарихи Қаржылық Есептілікті Шолу Бойынша Келісім	A6–A7
Міндеттері	A8–A10
Анықтамалары	A11–A13
ШКХС-ға Сәйкес Шолу Келісiмiн Өткiзу	A14
Әдеп Талаптары	A15–A16
Кәсiби Скептицизм Және Кәсiби Пікір.....	A17–A25
Келісiмнің Орындалу Сапасын Бақылау Деңгейі	A26–A33
Клиенттермен Қарым-Қатынас Пен Шолу Бойынша Келісiмдердi Қабылдау Және Жалғастыру	A34–A62
Басқару Өкiлеттiлiгiне Ие Тұлғалармен Және Басшылықпен Қарым-Қатынас.....	A63–A69
Келісiмдi Орындау.....	A70–A105
Жазбаша Ұсынымдар	A106–A108
Орындалған Рәсiмдерден Алынған Дәлелдемелердi Бағалау.....	A109–A111
Қаржылық Есептiлiк Бойынша Тәжiрибелi маманның Қорытындысын Қалыптастыру	A112–A123
Тәжiрибелi Маман Есебi	A124–A150
Құжаттама.....	A151
1 Қосымша: Тарихи Қаржылық Есептiлiктi Шолу Үшiн Көрнекiлiк Келісiм Хат	
2 Қосымша: Көрнекiлiк Тәжiрибелi Маман Шолу Есебi	

Тарихи Кезеңдегі Қаржылық Есептілікті Шолу бойынша Келісімдері, 2400 (Қайта қарастырылған) Шолу Келісімдері Бойынша Халықаралық Стандарт (ШКХС), Халықаралық Сапаны Бақылау, Аудит, Шолу, Сенімділік Орнату, Және Ілеспелі Қызметтер Мәлімдемелері бірге қаралуы тиіс.

Кіріспе

ШКХС Қолданылу Аясы

1. Шолу Келісімі бойынша Халықаралық Стандарт (ШКХС) белгілейді: (Сілт.: Тарм. А1)
  - (a) Тәжірибеші маман Өткен кезеңдердің қаржылық есептілігін шолуын іске асыруға тартылған кездегі міндеттері, бірақ ол ұйымның қаржылық есебін жүргізбейді;
  - (b) Қаржылық есептілік бойынша тәжірибеші маманның баяндамасының нысаны мен мазмұны.
2. ШКХС ұйымның қаржылық есептілігін шолу немесе ұйымның тәуелсіз аудитору болып табылатын тәжірибелі маманның аралық қаржылық ақпаратын қарастырмайды. (Сілт.: Тарм. А2)
3. ШКХС өткен кезеңдегі басқа қаржылық ақпараттарды шолу жөніндегі тиісті бейімделуден кейін міндетті түрде қолданылады. Тарихи қаржылық ақпараттарды шолуды қамтамасыз етудегі шектелген келісімдер ШКХС 3000 бойынша жүзеге асырылады.¹

СБХС 1-мен Қарым-қатынас²

4. Сапаны бақылау жүйесі, саясат пен процедуралар ұйымның міндеті болып табылады. СБХС 1 қаржылық есептілікті шолудағы ұйымның келісімдеріне қатысты кәсіби бухгалтерлердің ұйымдарына жатады.³ ШКХС талаптары қарастырылуы бойынша жеке келісімдер деңгейі ұйым немесе талаптар СБХС 1 негізінде орындалады. (Сілт.: Тарм. А3-А5)

Тарихи Кезеңдегі Қаржылық Есептілікті Шолу Бойынша Келісім

5. Тарихи қаржылық есеп беруді *Шолу Халықаралық Кепілдік Келісімдер Шеңберінде* (Кепілдеме Шеңберінде) сипатталғандай шектеулі кепілдік келісім болып табылады.⁴ (Сілт.: Тарм. А6–А7)
6. Тәжірибелі маман қаржылық есептілікті шолу барысында болжалды пайдаланушылардың сенімін арттыру ұйымның қаржылық есептілігін дайындау қаржылық есептілікті дайындау түсінігін қолданумен сәйкес

¹ Сенімділік Келісімдерінің Халықаралық Стандарты (ККХС) 3000, *Сенімділік Келісімі Аудиторлық Тексерістер Немесе Тарихи Қаржылық Ақпараттарға Шолудан Басқа*

² Сапаны Бақылау Бойынша Халықаралық Стандарты (СБХС), *Ұйымның сапасын бақылау Аудит Және Қаржылық Есептілікті Шолу, Сондай-Ақ Басқа Да Ақпараттың Дұрыстығын Растау Және Олармен Байланысты Қызметтер Көрсету Келісімін Орындайды*

³ СБХС 1, 4 тармақ

⁴ Кепілдік Негіздемелігі, 7 және 11 тармақ

ТАРИХИ КЕЗЕҢДЕГІ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІКТІ ШОЛУ
БОЙЫНША КЕЛІСІМ

әзірленген қорытындыны тұжырымдайды. Тәжірибеші маманның қорытындысы шектеулі кепілдік негізінде құрылады. Тәжірибеші маман баяндамасы танысатын тұлғаларға арналған шолу келісімін сипаттайды, ол қорытындының мағынасын түсінуге мүмкіндік береді.

7. ШКХС-ның талаптарына сәйкес, жалпы қаржылық есептілік туралы қорытынды негізінде жеткілікті сәйкес дәлелдемелер алу үшін, алдымен, тәжірибеші маман талаптар мен аналитикалық процедураларды орындайды.
8. Егер тәжірибеші маман қаржылық есептілік елеулі түрде бұрмаланған деп тапса, онда ол осы жағдайларда қажет деп санайтын ШКХС талаптарына сәйкес қаржылық есептілікке қатысты қосымша процедураларды әзірлейді және жүзеге асырады.

ШКХС-ның Күзіреті

9. ШКХС-да тәжірибеші мамандарға ШКХС-ның талаптарын сақтау мақсаттары тізімделген. Көрсетілген мақсаттар олардың жетістіктерінің контекстінде түсіндіріледі және шолу келісімі шеңберінде шешілуі тиіс мәселені тәжірибеші маманға түсінуге көмектеседі.
10. ШКХС-да «тиіс» сөзімен тәжірибеші маманға мақсатына жетуіне көмек ретінде талаптар келтіріледі.
11. Сонымен қатар, ШКХС кіріспе ережелерді, анықтамаларды құрайды және де ШКХС-ны дұрыс түсіну үшін басқа да түсіндірме нұсқаулықтарды қолданады.
12. Қолданылуы жөніндегі нұсқаулар мен басқа да түсіндірме материалдар талаптарды егжей-тегжейлі түсіндіреді және оларды іске асыру жөнінде нұсқауларды қамтиды. Дегенмен, бұндай нұсқаулар міндетті болмаса да, талаптарды дұрыс жүзеге асыру үшін аса пайдалы болып табылады. Басқа да түсініктеме материалдарды қолдану ШКХС талқыланғанда талаптарды қолдануда көмектесетін сұрақтар бойынша анықтамалық ақпараттар беруі мүмкін.

Күшіне Ену Күні

13. Бұл стандарт 31 желтоқсанда аяқталған кезеңдер үшін қаржы есептілігін шолудағы тексерулерге қатысты, 2013 жылы немесе осы күннен кейін күшіне енеді.

Мақсаттар

14. ШКХС-ға сәйкес қаржылық есеп беруді шолу барысында практикадағы міндеттері мыналар болып табылады:

- (a) Мүмкіндігінше сұрау жолдау және аналитикалық процедураларды орындау арқылы қаржы есептілігі жалпы елеулі түрде бұрмаланған не бұрмаланбағаны жөніндегі шектеулі сенімділік алу, тәжірибеші маманға қаржы есептілігі қаржы есебін дайындауда қолданылатын тұжырымдамамен сәйкесінше барлық елеулі аспектілерде дайындалмағаны жөнінде қорытынды құру мүмкіндігі.
  - (b) Тұтастай алғанда қаржылық есеп туралы пікір ұсынуға және ШКХС талаптарына сәйкес, корпоративті басқаруға жауап беретін басшылықты немесе тұлғаны хабардар қылу.
15. Барлық жағдайларда, шектеулі кепілдік алу мүмкін емес, ал тәжірибеші маманның қорытындысында ескертпе алу жеткіліксіз болған жағдайда, ШКХС тәжірибеші маманнан не қорытындысынан бас тартуды, не қажет болған жағдайда келісімнен бас тартуды талап етеді, егер бұндай мүмкіндік қолданыстағы заңнамамен немесе нормативті актілермен қарастырылған болса (Сілт.: Тарм. А8–А10, А115–А116)

Анықтамалары

16. Терминдер сөздігі (Глоссарий)⁵ репертуары осы ШКХС анықталған терминдерді, сондай-ақ дәйекті қолдану және түсіндіру кезінде көмек көрсету үшін осы ШКХС пайдаланылатын басқа терминдерді сипаттау кіреді. Мысалы, осы стандарт пайдаланылған терминдер «бағдар» және «корпоративтік басқару үшін жауапты тұлғалар» Глоссарий айқындайтын мағыналарда пайдаланылады. (Сілт.: Тарм. А11–А12)
17. Осы ШКХС мақсаттары үшін келесі терминдердің мынадай мағыналары бар:
- (a) *Аналитикалық процедуралар*— қаржылық және қаржылық емес деректер арасындағы қарым-қатынас анализі негізінде қаржылық деректерді бағалау. Аналитикалық процедуралар, сондай-ақ анықталған ауытқулар немесе қарым-қатынастар қолдағы ақпараттарға қайшы келетін немесе күтілген мәндерімен айтарлықтай алшақ болатын зерттеулерін қарастырады.
  - (b) *Шолу тәуекелі*—қаржылық есептілікте елеулі бұрмаланушылық болып, тәжірибеші маман қате қорытынды ұсыну тәуекелі.
  - (c) *Жалпы мақсаттағы қаржы есептілігі*—жалпы мақсаттағы тұжырымдамасына сәйкес дайындалған қаржы есептілігі.

⁵ ХБФ-мен жарияланған *Сапаны басқару, Аудит, Шолу, Кепілдік және Глоспе Қызметтер Халықаралық мәлімдемелері жинағында* (Жинақ) ХАКСБ-мен шығарылған Халықаралық стандарттарға қатысты Терминдер Глоссарийі

ТАРИХИ КЕЗЕҢДЕГІ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІКТІ ШОЛУ
БОЙЫНША КЕЛІСІМ

- (d) *Ортақ тұжырымдама* — қаржылық есептіліктің тұжырымдамасы, пайдаланушылардың кең ауқымды қаржылық ақпаратқа жалпы қажеттіліктерін қанағаттандыру үшін арналған. Қаржы есептілігінің құрылымы әділ негізгі презентация немесе сәйкестік шеңбері үшін негіз бола алады.
- (e) *Сұрау* — ұйым ішіндегі және одан тыс хабардар жеке тұлғаларға ақпарат алу үшін сұрау.
- (f) *Шектеулі кепілдік* — қатысу тәуекел келісімнің жағдайында қолайлы болып табылады, бірақ бұл тәуекел осы ШКХС стандартына сәйкес қорытынды білдіру үшін негіз ретінде ақылға қонымды сенімділік қарағанда көбірек жерде деңгейіне дейін төмендейді. Дәлелдемелер жинау шараларының сипатын, мерзімі мен ауқымын үйлесімі, кем дегенде тәжірибеші маман кепілдіктің мағыналы деңгейін алуға жеткілікті. Мағыналы болу үшін, Тәжірибеші маман қабылдайтын кепілдік деңгейі қаржы есептілігі бойынша мақсатты пайдаланушылар сенімін арттырады. (Сілт.: Тарм. А13)
- (g) *Тәжірибеші* — қоғамдық тәжірибеде кәсіби есепші. Мерзімді Келісім серіктес немесе Келісім топтың басқа мүшелері, немесе фирма қамтиды. ШКХС анық белгілі бір талап немесе арнайы бажды, тапсырманы басшысы жасалуы тиіс деп қарастырылған жағдайларда, термин «тапсырманың басшысы» пайдаланылады, «машықтанушы кәсіби бухгалтер» термині емес. «Әріптес» және «фирма» терминдері жария сектордың баламалары ретінде оқылуы тиіс.
- (h) *Кәсіби пікір* — стандартты міндеттерді контекстінде тиісті білім, тәжірибе мен дағдыларды қолдану, сенімді қамтамасыз етуге нақты тапсырма жағдайлардың әрекеттер бойынша тиісті жоспарлары туралы хабардар шешімдерді қабылдауда, ақпараттың дұрыстығын растау бойынша, бухгалтерлік есеп және этикалық нормаларды қамтамасыз ету.
- (i) *Тиісті этикалық талаптар* — Этикалық талаптар міндеттемелерді қарауға команданың қатысуы тиіс. Бұл талаптар әдетте бірге қаталырақ болатын ұлттық талаптарға сәйкес, кәсіби бухгалтерлер үшін Этика бухгалтерлер кодексінің Халықаралық Әдеп Стандарттары (БАХӘСБ) А және В бөліктері қамтиды.
- (j) *Арнайы мақсаттағы қаржылық есеп* — арнайы мақсаттағы тұжырымдамасына сәйкес дайындалған қаржы есептілігі.
- (k) *Арнайы мақсаттағы тұжырымдамасы* — қаржылық есептіліктің тұжырымдамасы, қаржылық ақпараттың нақты

пайдаланушылардың қажеттіліктерін қанағаттандыру үшін арналған. Қаржы есептілігінің тұжырымдамасы Әділ ұсыну және сәйкес келу ұғымдардың тұжырымдамасын түрінде ұсынылуы мүмкін.

Талаптары

ШКХС-ға Сәйкес Шолу Келісімін Өткізу

18. Тәжірибеші маман толық қолдану нұсқауын және басқа да түсіндіру мәліметтерін қоса алғанда мәтінді түсінуге ШКХС-ның мақсаттарын білу және олардың белгіленген талаптарға сәйкес тиісті сақталуын қамтамасыз етуі міндетті болып табылады (Сілт.: Тарм. А14)

Тиісті Талаптарды Сақтау

19. Тәжірибеші маман нақты талаптар шолу келісіміне қатысты қолданылмайтын жағдайлардан басқа ШКХС-ның барлық талаптарын сақтауға тиіс. Талаптар, таралуына байланысты шолу бойынша жағдайлардың бар болуы келісімге қолданылады.
20. Тәжірибеші маман ол келісімнің шолуына қолданылатын осы стандарттың барлық талаптарына сәйкес келетін жағдайларды қоспағанда, өз баяндамасында осы ШКХС-ның орындау фактісінің талаптары болмауы тиіс.

Әдеп талаптары

21. Тәжірибеші маман тиісті этикалық талаптарға сәйкес келуге тиіс, соның ішінде, тәуелсіздікке қатысты. (Сілт.: Тарм. А15–А16)

Кәсіби Скептицизм Және Кәсіби Пікір

22. Тәжірибеші маман кәсіби скептицизм пайдалана отырып тапсырмаларды жоспарлауға және жүзеге асыруға міндетті болып табылады, және назарға мән-жайлар ықтимал болуын ескере отырып, әсер ету нәтижесі қаржы есептілігін елеулі бұрмалау болады. (Сілт.: Тарм. А17–А20)
23. Шолу келісімін жүзеге асырған кезде тәжірибеші маман кәсіби ой-пікірін пайдалануы міндетті. (Сілт.: Тарм. А21–А25)

Келісімнің Орындалу Сапасын Бақылау Деңгейі

24. Келісім серіктес дағдылар мен қамтамасыз ету әдісінде білікті, сондай-ақ тиісті келісім жағдайлары бойынша қаржылық есептілік саласындағы құзыреті болуы тиіс. (Сілт.: Тарм. А26)
25. Келісім серіктес келесілер үшін жауапты болып табылады (Сілт.: Тарм. А27–А30)

ТАРИХИ КЕЗЕҢДЕГІ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІКТІ ШОЛУ
БОЙЫНША КЕЛІСІМ

- (a) Ол тағайындалған әрбір шолу жасау келісімінің жалпы сапасын қамтамасыз ету;
- (b) Басқару, қадағалау, жоспарлау және жүзеге асыру келісімі шолуына кәсіби стандарттар, қолданыстағы заң талаптарына және нормативтік құқықтық актілеріне сәйкес; (Сілт.: Тарм. А31)
- (c) Құрылған жағдайға байланысты тәжірибеші маманның қорытынды негізділігі;
- (d) Аудиторлық ұйымның сапасын бақылау саясатын талаптарына сәйкес келісімі, оның ішінде:
  - (i) Басшысы келісім басқару тұтастығының жоқтығы туралы жорамал жасауға алатын негізінде ақпараттың қолжетімділігін қарау, соның ішінде тиісті шешім қабылдау рәсімдерін және клиенттермен қатынастарға жалғастыру және нақты міндеттер мен қалыптасқан қорытындылар негізділігін қабылдау және жүзеге асыру арқылы растау; (Сілт.: Тарм. А32–А33)
  - (ii) Тұтастай алғанда жұмыс тобының мақсатында қаржы есептілігінде сенім мен тәжірибесін қамтамасыз ету, міндеттерді орындау саласындағы біліктілігі мен дағдыларын, соның ішінде қажетті мүмкіндіктерінің бар екендігін растау:
    - а. Кәсіби стандарттарға және қолданыстағы заңнамалық және нормативтік талаптарға сәйкес шолу келісімді орындау;
    - ә. Шығарылатын жағдайларға тән баяндама қосу;
  - (iii) Нұсқаулар алу үшін құжаттаманы тиісті басқару үшін жауапкершілік.

Келісім Қабылдағаннан Кейінгі Ерекиеліктер

26. Егер келісім басшысы бұрын белгілі болған ақпаратты алған болса және аудиторлық ұйымды келісімінен бас тартқызса, онда ол бұндай ақпаратты аудиторлық компанияға дереу жеткізу қажет, осындай жағдайда бірге қажетті шешім қабылдауға.

Тиісті Әдеп Талаптарды Сақтау

27. Барлық келісім орындау барысында басшы бақылау арқылы қырағылық таныту керек, және қажет болған жағдайда қызметтік тексерулер жүргізу. Егер аудиторлық ұйымның сапаны бақылау жүйесінің арқасында немесе қандай да бір жолдармен келісім басшысына топ

мүшелерінің тиісті этикалық талаптарын сақтамағандығы жөнінде хабардар болса, басқа аудиторлық ұйымдармен кеңесе келген соң кейінгі іс-қимыл жоспарын әзірлеу міндетті.

Мониторинг

28. Аудиторлық ұйым жүйесінің тиімді сапаны бақылау аудиторлық ұйымға сапаны бақылау жүйесіне жататын оның политикасы мен процедуралары келтірілген келісімдерге сәйкес келіп, барабар болып табылады және тиімді жұмыс істеу арқылы ақылға қонымды сенімділік қамтамасыз ететін мониторинг жүйесін білдіреді, Келісім басшысы мониторинг нәтижелерін қарастырып, аудиторлық ұйым таратқан соңғы ақпаратты растап және егер қолданыста болса, желіге кіре алатын басқа аудиторлық ұйымдарда шолу келісіміне әсер ететін мұндай ақпараттар кемшілігін тексеру қажет.

Клиенттермен Қарым-Қатынас Пен Шолу Бойынша Келісімдерді Қабылдау Және Жалғастыру

Клиентпен Қарым-Қатынасты Қабылдау Және Жалғастыру Және Шолу Келісімдері Әсер Ететін Факторлар

29. Заң немесе нормативті актілер талап еткенше, тәжірибеші маман шолу келісімді қабылдамайды, егер: (Сілт.: Тарм. А34–А35)
- (a) Тәжірибеші маман сенбейді:
    - (i) Келісімнің ақылға қонымды мақсаты бар; (Сілт.: Тарм. А36)
    - (ii) Шолуына мән-тапсырма орындау тиісті болып табылады; (Сілт.: Тарм. А37)
  - (b) Тәжірибеші маман үшін Тәуелсіздік талаптарына, соның ішінде тиісті этикалық талаптарға сәйкестігін қол жеткізуге мүмкін емес деп ұйғаруға негіз бар;
  - (c) Тәжірибеші маманның келісім жағдайын алдын ала түсінуі келісім шолу жасау орындау үшін қажетті ақпарат жоқ немесе дәйексіздігі көрсетеді; (Сілт.: Тарм. А38)
  - (d) Тәжірибеші маман үшін басқару әділдігінен күмәнданатын себеп бар, оның пікірінше, шолу жасау дұрыс орындалуын әсер етуі мүмкін (Сілт.: Тарм. А37)
  - (e) Басқару немесе корпоративтік басқару үшін жауапты тұлғалар, жоспарланған тапсырма шолуына жағдайында тұрғысынан тәжірибеші маманның жұмысының аясын шектеу, шектеу дәрежесі тәжірибеші маман қаржы есептілігін кері қайтарып алу бас тартуға мәжбүр болып табылады.

Шолу Келісімі Қабылдау Алғышарттары

30. Тәжірибеші маман шолу бойынша келісім қабылдар алдында міндетті: (Сілт.: Тарм. А39)
- (a) Қаржылық есептілік дайындалған және күтілетін пайдаланушылар мақсаттары туралы түсінік алу үшін, арнайы мақсаттағы қаржы есептілігінің жағдайында қаржы есептілігін дайындау кезінде қолданылатын қаржылық есептілік жүйесі қолданылуы болып табылады ма анықтау ; (Сілт.: Тарм. А40–А46)
  - (b) Ол өз міндеттерін білу және растау жөнінде басшылықтан келісімін алу: (Сілт.: Тарм. А47–А50)
    - (i) Қолданыстағы қаржылық есептілік жүйесімен сәйкес қаржылық есептіліктерді дайындау үшін, сонымен қатар орынды жағдайларда оларды әділ ұсынуы үшін;
    - (ii) Бұндай ішкі бақылау жүйесінде басшылық алаяқтық немесе қателіктер салдарынан елеулі бұрмалаулардан бос болатын қаржылық есептілікті дайындауды қамтамасыз ету қажет;
    - (iii) Тәжірибеші маманды қамтамасыз ету үшін:
      - a. басқару белгілі барлық ақпаратқа қол жеткізу, мәселен, бухгалтерлік ақпаратты, қаржылық есептілікті, бастапқы құжаттар мен басқа да материалдарды дайындау үшін маңызды болып табылады;
      - b. Тәжірибеші маман басшылықтан шолу мақсатында қосымша ақпарат талап ете алады ;
      - c. Дәлелдемелерді алуға не қажет екенін субъектінің ішіндегі тұлғаларға шектеусіз қолжетімділік арқылы тәжірибеші маман анықтайды.
31. Егер алғы шарт бойынша шолуға қатысушы тәжірибеші маман қанағаттанбаса, ол осы сұрақты басшылықпен немесе басқару өкілеттілігімен талқылауы тиіс. Егер бұл сұрақтар бойынша тәжірибеші маманды қанағаттандырылмайтын өзгерістер болмаса, мұны заңмен немесе нормативті актілермен істелуі қарастырылмаса, онда ол ұсынылған қатысуын қабылдамайды. Дегенмен, реакция осы ШКХС стандартына сәйкес келмейді және осындай мән-жайлар бойынша жүзеге асырылды.. Тиісінше, тәжірибеші маман ШКХС стандарттарына сәйкес есебінің қарауында кез-келген сілтемелері болмауы керек.
32. Егер тәжірибеші маман келісім қабылданғаннан кейінгі кез-келген міндетті шарттардың орындалуына қанағаттанбаса, ол басқару немесе

ТАРИХИ КЕЗЕҢДЕГІ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІКТІ ШОЛУ
БОЙЫНША КЕЛІСІМ

корпоративтік басқару үшін жауапты адамдармен осы фактіні талқылауға тиіс, және келесілерді анықтайды:

- (a) Бұл мәселені шешу мүмкін бе;
- (b) Ол тапсырманы орындауды жалғастыруы орынды ма;
- (c) қорытындыда бұл мәселе жөнінде хабарлау керек пе, қалай және қандай формада.

Тәжірибешінің Есепті Қалыптастыру Кезінде Қосымша Заң Немесе Реттеу Белгіленген

- 33. Қорытындылай келе, келісім бойынша тәжірибеші маманның қорытынды 86 тармағының талаптарын қанағаттандыратын жағдайда ғана осы стандартқа сәйкес орындалғандығы жөнінде белгілеулері келтірілуі мүмкін.
- 34. Кейбір жағдайларда, шолу нақты юрисдикция нормативтік талаптарына немесе қолданыстағы заңнамасына сәйкес орындалса, бұндай юрисдикцияның заңнамасы немесе нормативтік талаптары пішімі немесе тұжырымдамасымен ШКХС белгілеулерімен айтарлықтай өзгешеленетін тәжірибеші маманның жасасу пішімін және тұжырымдамаларын белгілей алады. Мұндай жағдайларда тәжірибеші маман пайдаланушы қаржылық есептілікті шолудан алған сенімділікті дұрыс түсінбеуін бағалау қажет, егер солай болса тәжірибеші маманның есебіндегі қосымша ақпараттар түсінбеушіліктердің алдын алады. (Сілт.: Тарм. А51, А148)
- 35. Еер тәжірибеші маман есебінде қосымша ақпарат мүмкін қателіктердің алдын ала алмайды деген қорытындыға келсе, мұны заң немесе реттеу талап етсе, тәжірибеші маман шолуға қатыспайды. Мұндай заңға немесе ережеге сәйкес жүзеге асырылатын шолу, осы стандарттың талаптарына сай емес. Демек, қорытындының мәтінінде тәжірибеші маман ШКХС стандарттарына сәйкес келісім орындады деп көрсетпеуі керек. (Сілт.: Тарм. А51, А148)

Келісім Шарттарымен Келісу

- 36. Тәжірибеші маман қатысуды жүзеге асыру басталғанға дейін, тиісті жағдайларда, басшылықтың немесе басқару өкілеттігіне ие тұлғалармен өзара іс-қимыл шарттары туралы келісу керек.
- 37. Тапсырманың келісілген шарттары тапсырманың шарттары туралы келісімнің хатында, немесе кез келген басқа қолайлы нысанда рәсімделеді, жазбаша келісімге белгіленетін болады, және мыналарды қамтуы керек: (Сілт.: Тарм. А52–А54, А56)

ТАРИХИ КЕЗЕҢДЕГІ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІКТІ ШОЛУ
БОЙЫНША КЕЛІСІМ

- (a) Қаржылық есептілікте пайымдалған қолданыс және таратылу, сонымен қатар оны қолданғандағы кез-келген шектеулер және егер қолданылса, тарату;
- (b) Қолданылатын қаржылық есептілік жүйесі анықтау;
- (c) Қатысудың зерттеу мақсаты мен көлемі;
- (d) Тәжірибеші маманның міндеттері ;
- (e) Басқару міндеттері және 30(b) тармағындағы аталған тұлғаларды қоса алғанда; (Сілт.: Тарм. А47–А50, А55)
- (f) Келісім аудит болып табылмайтындығы және тәжірибеші маман қаржылық есептілік жөнінде аудиторлық пікірін білдірмеуі жайындағы мәлімдеме;
- (g) Тәжірибеші маман берген күтілетін нысаны мен есептің мазмұнына сілтеме және есеп күтілетін нысаны мен мазмұнынан өзгеше болатын мән-жайлардың болуы мүмкін мәлімдеме.

Қайталанатын Келісімдер

38. Егер сіз шолу практикалық қайталанатын тапсырмаларды орындау кезінде қажеттілігі туралы шешім тапсырмасының жағдайларының өзгеруіне, оның ішінде бар жұмыстың шарттарын, қайта қарау және әлі күнге дейін қазіргі еңбек жағдайларын корпоративтік басқару үшін қолданылатын жеке тұлғалар жауапты болса, басшылықтың немесе басқару өкілеттігіне ие тұлғалармен бар қажет жоғын анықтау үшін міндетті. (Сілт.: Тарм. А57)

Шолу Келісімі Шарттарының Өзгерістерін Қабылдау

39. Ақылға қонымды негіздеме болмаған жағдайда тәжірибеші маман келісім шартқа қандай да бір өзгертілер енгізуден бас тартады. (Сілт.: Тарм. А58–А60)
40. Егер тәжірибеші маман келісім аяқталғанға дейін сенімділікті қамтамасыз етпейтін келісімнің сипатын өзгерту туралы сұрау алса, тәжірибеші маман келісім сипатын өзгертуге ақылға қонымды негіздемені құруға міндетті. (Сілт.: Тарм. А61–А62)
41. Егер шарт өзгертулері келісім орындалып жатқанда жүзеге асса, тәжірибеші маман және басшылықтың немесе басқару өкілеттігіне ие тұлғалар қандай да бір басқа қолайлы нысанда құрастырылған келісім хатында немесе келісім шартында үйлестіруге және құжаттарды рәсімеуге міндетті.

Басқару Өкілеттілігіне Ие Тұлғалармен Және Басшылықпен Қарым-Қатынас

42. Шолу бойынша келісімді орындау процессінде тәжірибеші маман басқару немесе корпоративтік басқару үшін жауапты тұлғаларға шолу келісіміне қатысты барлық мән-жайды уақытылы жеткізіп отыруы керек, оның кәсіби пікірі бойынша басқару немесе корпоративтік басқару үшін жауапты тұлғалар назар аударатындай жеткілікті күрделі болуы қажет. (Сілт.: Тарм. А63–А69)

Келісімді Орындау

Қаржы Есептілігінің Шолудағы Маңыздылық

43. Тәжірибеші маман тұтастай алғанда қаржылық есептіліктің маңыздылығының деңгейін орнатуға міндетті және алынған нәтижелерді орындалғаннан кейінгі бағалау нәтижелері мен процедураларды әзірлеуде қолдану. (Сілт.: Тарм. А70–А73)
44. Тәжірибеші маман тұтастай алғанда қаржылық есептіліктің маңыздылығын қайта қарау керек, егер шолу процессінде маман басынан белгілі болғанда маңыздылықтың деңгейін басқаша қоюға мәжбүрлейтін ақпарат алса. (Сілт.: Тарм. А74)

Тәжірибеші Маманның Түсінігі

45. Тәжірибеші маман қаржылық есептілік салаларындағы ең жоғары материалдық бұрмаланудың ықтималдығын анықтау, сондай-ақ осындай аудандарды зерттеу үшін рәсімдерін әзірлеу негізін қамтамасыз ету ұйымның қызметін, ол жүзеге асатын ортасын және де қаржылық есептілікті дайындауда қолданатын тұжырымдамасын анық түсіну керек. (Сілт.: Тарм. А75–А77)
46. Тәжірибеші маман ұйымның қызметін, ол жүзеге асыратын ортасын түсіну үшін келесілерді қамтуы керек: (Сілт.: Тарм. А78, А87, А90)
- (a) Тиісті салалық қолданыстағы қаржылық есептілік, оның ішінде нормативтік және басқа да сыртқы факторлар;
  - (b) Ұйымның сипаты, оның ішінде:
    - (i) Оның қызметі;
    - (ii) Оның меншігі және басқару құрылымы;
    - (iii) Ұйым жасайтын және жасауды жоспарлаған инвестиция түрлері ;
    - (iv) Қаржыландыру тәртібі және ұйым құрылымы;
    - (v) Ұйымның мақсаттары мен стратегиялары;

ТАРИХИ КЕЗЕҢДЕГІ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІКТІ ШОЛУ
БОЙЫНША КЕЛІСІМ

- (с) Бухгалтерлік есеп және есеп субъектісінің бухгалтерлік есеп жүйелері;
- (d) Тұлғаны таңдау және есеп саясатын қолдану.

Операцияларды Жүзеге Асыру Және Жобалау

47. Тұтастай алғанда қаржылық есептілік туралы қорытындыға негіз ретінде жеткілікті тиісті дәлелдемелер алғаннан кейін, тәжірибеші маман дамыту, сұрату және аналитикалық шаралар жүргізу қажет: (Сілт.: Тарм. А79–А83, А87, А90)
- (a) Ақпараттарды ашумен қоса, қаржылық есептіліктегі барлық материалдық элементтерді шешу үшін;
  - (b) Елеулі бұрмалау туындауы ықтимал қаржы есептілігінде өңірлерді шешуге шоғырландыру мақсатында.
48. Мән-жайларға байланысты кәсіпорынның бүкіл анықтамалары мен басқа да басқару тәжірибесі мыналарды қамтуы тиіс: (Сілт.: Тарм. А84–А88)
- (a) Қалай басқару қолданыстағы қаржылық есептілікке сәйкес талап етілетін, елеулі бухгалтерлік бағалаулар жасайды;
  - (b) Осы операцияларды жүзеге асыру мақсатында оның ішінде байланысты тараптардың және байланысты тараптармен операцияларды анықтау;
  - (c) Ұйымға қаржылық есептілігіне айтарлықтай, әдеттен тыс немесе күрделі операциялары, оқиғалары немесе мәселелері әсер еткен немесе әсер ететіндер келесілерді қоса алғанда:
    - (i) Ұйымның қызметінде немесе шаруашылық қызметінде айтарлықтай өзгерістер;
    - (ii) Келісім-шарт тұрғысынан елеулі өзгерістер, бұл айтарлықтай қаржы талаптары мен борыштық келісімдер немесе ковенанттар, оның ішінде қоғамның қаржылық есептілігіне әсер етеді;
    - (iii) Елеулі журналдық жазбалар немесе қаржылық есептілігіне басқа түзетулер;
    - (iv) Елеулі операциялар болып жатқан немесе есепті кезеңнің соңына қарай қаралады;
    - (v) Алдыңғы шолуда анықталған кез келген түзетілмеген бұрмаланулардың мәртебесі;

ТАРИХИ КЕЗЕҢДЕГІ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІКТІ ШОЛУ
БОЙЫНША КЕЛІСІМ

- (vi) Мәмілелер немесе байланысты тараптармен қарым-қатынас тақырыбында әсерлер немесе ықтималдар;
  - (d) Кез келген нақты, күдікті немесе жарияланған:
    - (i) Сипатын қозғайтын алаяқтық немесе заңсыз актілер;
    - (ii) Әдетте мұндай салық және зейнетақы заңдары мен ережелері ретінде қаржы есептілігінде ашылымдар мен сомаларды анықтауға тікелей әсерін тигізіп заңдар мен нормативті сақтамау танылады;
  - (e) Көшбасшылық осы қаржылық есептілікке түзетулер немесе жарияланымды талап ететін тәжірибешінің есеп күні мен қаржылық есептілікті құру күнінің арасындағы кезеңдегі болып жатқан мәселелерді анықтау мен жою болып табыла ма;
  - (f) Компанияның басшылығы әлеуетін бағалау үшін жақын болашақта өз қызметін жалғастыру негіз болады; (Сілт.: Тарм. А88)
  - (g) Оқиғалар немесе жағдайлар үздіксіз жұмыс жалғастыруға ұйымның мүмкіндігіне күмән келтіруі мүмкін;
  - (h) Ақпараттарды ашумен қоса ұйымның қаржылық есебіне маңызды, шартты немесе күтпеген жағдайлар әсер еткен немесе әсер етуі мүмкін;
  - (i) Қарастырып отырған қаржылық есепке кезеңін қоспағанда материалдық қолма-қол ақшасыз операциялар немесе операциялар.
49. Аналитикалық процедураларды дамытуға, тәжірибеші маман, аналитикалық шараларды орындау үшін жеткілікті бухгалтерлік есеп жүйесінің және қаржылық есеп беруші ұйымның деректерін қарастыруы керек. (Сілт.: Тарм. А90–А92)

Ерекше Жағдайлардағы Рәсімдер

Қатысты тараптар

- 50. Қарау барысында, тәжірибеші маман мұқият басқарудан бұрын тәжірибешінің анықталған немесе ашып көрсетпеген байланысты тараптардың немесе операциялардың болуын көрсетуі мүмкін шараларды немесе ақпаратты қадағалауға тиіс.
- 51. Шолу процесінде тәжірибеші маманның әдеттегі іскерлік тәжірибеде шеңберінен шығатын мәніндегі анықтау болса, ол келесі ақпаратты басқарудан сұрауға міндетті:
  - (a) осы мәмілелердің сипаты;

ТАРИХИ КЕЗЕҢДЕГІ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІКТІ ШОЛУ
БОЙЫНША КЕЛІСІМ

- (b) Мұндай операцияларда тараптар қатыса алады ма;
- (c) Осы операциялардың бизнес-негізделуі (немесе оның болмауы).

Алаяқтық және заңдар немесе нормативтік актілерге сақтамау

52. Алаяқтық немесе заңдар немесе нормативтік актілерге сәйкес келуі үшін заңдар немесе нормативтік актілерге, немесе күдікті алаяқтық немесе істен шыққан жағдайларда сақтамауы мәні орын алады, бұл көрсеткіш, тәжірибеші маман болған кезде қажет:

- (a) Заңмен немесе ережелермен тыйым салынбаса, бұл мәселені тиісті басқару деңгейімен немесе қажет болған жағдайда басқару өкілетті адамдарымен хабарлау; (Сілт: Тарм. А93)
- (b) Қаржылық есептілік туралы басшылық сұрату әсерін бағалау, егер ондайлар бар болса;
- (c) Алаяқтық немесе заңдар немесе нормативтік актілерге сәйкес сақтамау күтілетін нұсқаулар салдары қаржылық есептілікті және оны жасасу туралы қорытындыны тәжірибеші маман хабарлады, әсерін талдады;
- (d) Заңға, ережеге немесе тиісті этикалық талаптарға сәйкес келетіндігін анықтаңыз: (Сілт: Тарм. А94-А98)
  - (i) Тәжірибеші маманнан ұйымнан тыс тиісті органға есеп беруін талап етіңіз.
  - (i) Жағдайда ұйымнан тыс тиісті органға есеп беру орынды бола алатын жауапкершілікті белгілеңіз.

Үздіксіз Қызмет

53. Қаржылық есептілікті шолу кәсіпорынның әрі қарай жұмыс істеу қабілетін ескеруді қамтиды. Кәсіпорынның үздіксіз жұмыс істеу қабілетіне басшылықтың бағалауын қарастыру барысында тәжірибеші маман қаржылық есептіліктің қолданыстағы шеңберінде немесе заңмен немесе ережелермен талап етілгендей ұзақ уақытқа созылатын болса, басшылық оны бағалау үшін қолданған кезеңді қамтуы керек.

54. Шолуды орындау барысында, тәжірибеші маман болашақта өз қызметін жалғастыра компанияның қабілетін, елеулі күмән тудыруы мүмкін оқиғаларға немесе жағдайларға хабардар болуы керек: (Сілт: Тарм. А99)

- (a) Үздіксіз өз қызметін жалғастыру және осындай жоспарлардың орындылығы ұйымның мүмкіндігіне әсер етеді, сондай-ақ

ТАРИХИ КЕЗЕҢДЕГІ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІКТІ ШОЛУ
БОЙЫНША КЕЛІСІМ

басшылық өз қызметін үздіксіз жалғастыру ұйымның қабілетін арттырады деп ойлай ма ;

- (b) Сұраулардың нәтижелерін бағалау, анықтау басшылыққа жеткілікті негіздер қамтамасыз ете ала ма;
  - (i) Қолданыстағы қаржылық есептілік жүйесі жақын болашақта экономикалық ұйым ретінде жалғастыруы болжам болса, қызметтің толассыздығы негізі бойынша қаржылық есептілікті ұсынууды жалғастыру;
  - (ii) Қаржылық есептілікте елеулі бұрмалану жөнінде қорытынды шығару немесе үздіксіз қызметке сәйкес адасуларды қаржылық есептілік басқаша мәнерде қорыта ма;
- (c) Қарау нәтижесінде тәжірибеші маман белгілі болған барлық тиісті ақпаратты ескере отырып басшылықтың жауаптарын қарастыру.

Басқалардың орындауында жұмысты пайдалану

- 55. Тәжірибеші маманға басқа да тәжірибе жұмысын немесе кеңесте немесе кепілдіктер қосымша саласында тәжірибесі бар жеке тұлғаның немесе ұйымның жұмысын пайдалану үшін шолу қажет болуы мүмкін. Тәжірибеші басқа бухгалтер немесе қарау барысында сарапшы жұмысын қолданатын болса, машықтанушы кәсіби бухгалтер атқарылған жұмыстар мақсаттары тәжірибеші үшін жеткілікті болуын қамтамасыз ету үшін тиісті шаралар қабылдауға тиіс.. (Сілт.: Тарм. А80)

Қаржылық Есептілік Мәліметі Мен Бухгалтерлік Мәліметтерді Дайындалған Негізінде Салыстырып Тексеру

- 56. Тәжірибеші маман қаржы есептілігі сәйкес дәлелдемелер алу керек, немесе негізгі есеп бизнес қабылдауға.. (Сілт.: Тарм. А100)

Тәжірибеші Маманға Қаржылық Есептіліктер Елеулі Бұрмалануға Ұшырағанында Қажет Болатын Қосымша Рәсімдер

- 57. Тәжірибеші маман ол қаржылық есеп бұрмалану деп санайды, ол кезде шын мәнінде немесе фактілер белгілі болса, онда оған мүмкіндік береді, ол қосымша шараларды әзірлеу және жүзеге асыру керек: (Сілт.: Тарм. А101–А105)
  - (a) Бүкіл бұрмалауы ретінде бұл мәселе қаржы есептілігін тудыруы емес деп ұйғарады;
  - (b) Немесе мұндай факт тұтастай алғанда қаржы есептілігін елеулі бұрмалауға әкеледі деп белгілеу керек.

Есепті Күннен Кейінгі Оқиғалар

58. Егер тәжірибеші маманға қаржылық есептілік күн мен қорытындылауды дайындау күні арасындағы кезеңдегі жағдайлар белгілі болса, онда қаржылық есептілікке түзетулер талап етілсе немесе тиісті ақпараттарды ашуға ол басқарудан бұндай бұрмалануларды жөндеуді талап ете алады.
59. Тәжірибеші маман есеп беру күнінен кейінгі қаржылық есептілігіне қатысты кез келген шараларды орындауы қажет етілмейді. Алайда, тәжірибеші маманның баяндамасының күнінен кейін, бірақ қаржылық есептілік шығарылғаннан бұрын, ол тәжірибеші маманның баяндамасының күнінен атақты машықтанушы кәсіби бухгалтер болады, есепті өзгерістер мен толықтырулар енгізу машықтанушы кәсіби бухгалтер себебі болуы мүмкін, машықтанушы кәсіби бухгалтер өз есебіне түзетулер енгізуі белгілі болса, онда:
- (a) Тиісті жағдайларда, басшылықтың немесе басқару өкілеттігіне ие тұлғалармен мәселені талқылау;
  - (b) Қаржы есептілігі түзету қажеттігін анықтау;
  - (c) Егер солай болса, басқару қаржы есептілігінде осы мәселені қалай қарастыруы ниетті.
60. Басқару тәжірибеші маманның пікірінше, олар жасалуы тиіс, мән-жайлар қаржылық есептілікті өзгерістер енгізуге емес, және тәжірибеші қазірдің өзінде ұйым өзінің пікірін берген, соңғы мәселе қалыс қажеттілігі, басқару мен корпоративтік басқару үшін жауапты адамдарды хабардар етуге міндетті болса және қажетті өзгерістер жасау үшін үшінші тұлғаларға қаржылық есептілікті таратудан алшақ болу қажет. Қаржы есептілігі, дегенмен кейіннен қажетті өзгерістер мен толықтырулар енгізусіз берілген болса, тәжірибеші маман есебінде тәуелділікті болдырмау үшін іздеуге тиісті шараларды қабылдайды.

Жазбаша Ұсынымдар

61. Тәжірибеші қатысу үшін келісілген жағдайында сипатталғандай басқару өз міндеттемелерін орындады деп жазбаша өкілдігін қамтамасыз етуді басқарудан талап ету керек. Жазбаша ұсыныс мыналарды қамтуы тиіс: (Сілт.: Тарм. А106–А108)
- (a) Басшылық, онда лайықты әділ ұсынылуы қоса алғанда, қолданыстағы қаржылық есептілік жүйесіне сәйкес қаржылық есептілікті дайындау үшін өзінің жауапкершілігін орындады, және келісім тұрғысынан келісілген, ақпаратқа барлық тиісті ақпарат пен қол жеткізу практикалық қамтамасыз етті;

ТАРИХИ КЕЗЕҢДЕГІ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІКТІ ШОЛУ
БОЙЫНША КЕЛІСІМ

- (b) Барлық операциялар тіркелді және қаржы есептілігінде көрсетіледі.

Заң немесе нормативтік актілер, оның міндеттері туралы жазбаша жария мәлімдемелер пайдалануды талап етеді, және тәжірибеші осындай мәлімдемелер тармақтарында талап өкілдіктерінің кейбір немесе барлық (a) қамтамасыз екенін анықтаса, онда - (c) осындай есептілігімен қамтылған тиісті мәселелер жазбаша ұсынуға енгізілуі тиіс емес.

62. Тәжірибеші маман өзін ашу үшін басқарудан жазбаша нұсқау ұсыныстар сұрауы керек (Сілт.: Тарм. А107)

- (a) Байланысты тараптардың жеке басын куәландыратын және басқару байланысты тараптар арасындағы өзара қатынастар мен операциялар хабардар болып табылатын субъект;
- (b) Ұйымды басқаруға әсер етуі мүмкін белгілі әлдеқандай күдікті айлакерліктерге қатысты елеулі фактілер;
- (c) Ұйымның қаржылық есептілігін қозғайтын заңдар мен нормативтік актілерге сәйкес еместік немесе ықтималдылық;
- (d) Қаржы есептілігінде толассыздығын негізге пайдалануға қатысты барлық ақпарат;
- (e) Бұл қаржы есептілігінің күнінен кейін және қолданыстағы қаржылық есептілік жүйесі түзетуді немесе ашып көрсетуді талап етеді;
- (f) айтарлықтай міндеттемелер, әсер еткен немесе ақпаратты жария қоса алғанда, ұйымның қаржылық есептілігін, әсер етуі мүмкін келісім-шарттық немесе шартты міндеттемелер;
- (g) Материалдық қолма-қол ақшасыз операциялар немесе қаржылық есептілік қарастырылып отырған кезеңде компания үшін есепке алмай жүзеге асырылатын операциялар.

63. Басқару жазбаша көрсетілімдерді біреуін немесе бірнешеуін қамтамасыз етпесе, тәжірибеші маман тиіс: (Сілт.: Тарм. А106)

- (a) Тиісті жағдайларда, басқару және басқару өкілеттігіне ие тұлғалармен мәселені талқылау;
- (b) Тұтастығын басқару қайта бағалау, сондай-ақ осы өкілдіктердің (ауызша немесе жазбаша) сенімділігі және тұтастай алғанда дәлелдерге болуы мүмкін екенін әсерін бағалау үшін;
- (c) Осы ШКХС стандартына сәйкес тәжірибеші баяндамасында пікірі бойынша ықтимал әсерін анықтау, соның ішінде тиісті шараларды қабылдау.

ТАРИХИ КЕЗЕҢДЕГІ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІКТІ ШОЛУ
БОЙЫНША КЕЛІСІМ

64. Тәжірибеші маман қаржы есептілігін кері қайтарып алу немесе бас тартуға тиіс, егер бұл тоқтату қолданыстағы заңнамаға немесе нормативті актілерге сәйкес көзделген болса, егер:
- (a) Ол ұйымның басқармасына жеткілікті күмән бар екенін анықтау арқылы жазбаша мәлімдемелер сенімді емес деп санайды;
  - (b) Басқару 61 тармағында талап етілетін қажетті өкілдіктерді қамтамасыз етпейді.

Күні Және Мерзімі Немесе Жазбаша Өтініш Берген Кезеңдер

65. Жазбаша ұсынымдар күні тәжірибеші маманның баяндамасының күніне жақын болуы тиіс, бірақ одан кейін емес. Жазбаша ұсыныстар барлық қаржылық есептілікті және кезең (лар) болуы тиіс тәжірибеші маманның баяндамасының тармағында көрсетілген.

Орындалған Рәсімдерден Алынған Дәлелдемелерді Бағалау

66. Тәжірибеші маман орындалған рәсімдер бойынша жеткілікті дәлелдемелер алынғанын құруға міндетті. Мұндай дәлелдемелер алынған жоқ болатын болса, тәжірибеші маман қаржылық есептілік туралы қорытынды жасау үшін, мән-жайлар қажет деп санайтын басқа да рәсімдерді орындауға міндетті. (Сілт.: Тарм. А109)
67. Егер тәжірибеші қорытынды жасау үшін жеткілікті сәйкес дәлелдемелер ала алмаса, онда тәжірибеші маман шолу ауқымын шектеулерді, зардаптарды басқару және басқару өкілеттігіне ие тұлғалар талқылау керек. (Сілт.: Тарм. А110–А111)

Тәжірибеші Маманның Баяндамасына Бағалау Әсері

68. Тәжірибеші маман есепке ықпалын анықтау үшін орындалатын рәсімдерді алынған дәлелдемелермен бағалауға тиіс. (Сілт.: Тарм. А109)

Қаржылық Есептілік Бойынша Тәжірибелі маманның Қорытындысын Қалыптастыру

Қаржы Есептілігін Дайындау Кезінде Пайдаланылған Қолданылатын Қаржылық Есептілік Ұғымдарды Қарастыру

69. Қаржы есептілігінің шығысын қалыптастыру кезінде маман тиіс:
- (a) Қаржылық есептілікті дайындаудағы тұжырымдамасына сәйкес есептілік құралатынын анықтау; (Сілт.: Тарм. А112–А113)
  - (b) Көз жеткізу үшін процедуралардың қолданылатын қаржылық есептілік Тұжырымдаманың және нәтиже талаптарын контекстінде:

ТАРИХИ КЕЗЕҢДЕГІ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІКТІ ШОЛУ
БОЙЫНША КЕЛІСІМ

- (i) Әрбір баяндаманың атауы, соның ішінде қаржылық есептілігінде, пайдаланылатын терминология, қаржы есептерінің жиынтығын құрайтын тиісті және ақылға қонымды болып табылады;
  - (ii) Қаржы есептілігінде барабар таңдалатын және қолданылатын есеп саясатының елеулі принципі туралы ақпараты ашылған;
  - (iii) Қаржылық есептіліктің таңдалған және қолданылатын қағидасы қаржылық есептілікті дайындауда қолданылатын тұжырымдамаға қарсы келмейді және ақылға қонымды болып табылады;
  - (iv) Басшылық есептеген бағалау мағынасы ақылға қонымды болып келеді;
  - (v) Қаржылық есептілікте ұсынылған ақпарат, мәнді, сенімді, салыстырмалы және түсінікті болып табылады;
  - (vi) Қаржы есептілігінде барабар қаржылық есептіліктегі ақпаратқа материалдық операциялар мен оқиғалардың әсерін түсіну үшін арналған пайдаланушыларға мүмкіндік береді ақпаратты ашып көрсетуі. (Сілт.: Тарм. А114–А116)
70. Тәжірибеші маман әсерін ескеру қажет:
- (a) Шолу баяндамасында кезінде және тұтастай алғанда қаржылық есептілік туралы өткен кезең үшін ұйымның қаржы есептілігін қарау барысында анықталған түзетілмеген бұрмаланулар;
  - (b) Есеп саясатының сапалы сипаттамалары, сонымен қоса басқарманың өтемі үкімдерінің мүмкін белгілері. (Сілт.: А117–А118)
71. Егер қаржы есептілігін дайындау әділ ұсыну тұжырымдамасын қолдану арқылы жүргізілсе тәжірибеші маман міндетті: (Сілт.: Тарм. А115)
- (a) Қаржы есептілігін дайындаудағы тұжырымдамасы ұсынудың жалпы формасы, құрылымы және мазмұнына сәйкес келе ме, бағалау;
  - (b) Қаржылық есептілік, оған қатысты ескертулерді қоса алғанда, негізгі операциялар мен оқиғаларды тұтастай алғанда қаржылық есептіліктің контекстінде әділ ұсынуға қол жеткізетін немесе қажет болған жағдайда шын және әділ көзқарас білдіруі.

Қорытынды Формасы

72. Түрлендірілгені немесе өзгертілгені көрсетілгендей қаржылық есептілікке тәжірибеші маман қаржы есептілігінің тұжырымдамасының талабымен анықталатын нысанда сәйкес болуы тиіс.

Түрлендірілмеген Қорытынды

73. Ол оның жұмыс барысында қаржы қарастыратынын көрсетер еді, кез келген фактілер тартатын емес екенін фактісі бойынша қорытынды қалыптастыруға мүмкіндік береді шектеулі сенімділік алған болса, тәжірибеші тұтас өзгертілмеген қорытындыға қаржылық есептіліктерін генерациялау талап етіледі және есептілігі, оны дайындау қолданыстағы тұжырымдамасына сәйкес, барлық елеулі аспектілерде ұрастыруға міндетті.
74. Егер заңда өзгеше немесе реттеу, жағдайға қарай пайдалану, төмендегі жағдайлардың біреуі көзделмесе, жасалған өзгертілмеген қорытынды Тәжірибеші маман қалыптастырады: (Сілт.: А119–А120)
- (a) «Біздің шолуымызға негізделіп отырып, қаржылық есептілік қолданбалы қаржылық есеп беру негіздемелігіне сәйкес ... барлық елеулі аспектіде (немесе шынайы және әділ көзқарас бермейтін) әділ ұсынылмағанына сендіретін ешқандай себеп біздің назарымызды аударған жоқ,» (әділ ұсыну негіздемелігін пайдаланылып дайындалатын қаржылық есептіліктер үшін); немесе
  - (b) «Біздің шолуға сүйене келе қаржы есептілігін ұсыну негізін де қолданылатын негізге сәйкес қаржы есептілігі барлық елеулі аспектілерде дайындалмаған деуге мәжбүрлейтін ештеңе көңілімізді аудармады» (шеңберінде сәйкес дайындалған қаржы есептілігі үшін).

Түрлендірілген Қорытынды

75. Тәжірибеші маман қаржы есептілігі жайлы өз баяндамасында тұтастай түрлендірілген қорытынды құрастыруға міндетті:
- (a) Тәжірибеші маман орындалған процедуралар мен алынған дәлелдерге сүйене отырып, қаржылық есептіліктің айтарлықтай бұрмаланғанын анықтайды; немесе
  - (b) Тәжірибеші маман қаржылық есептіліктегі біртұтас қаржылық есептілікке қатысты маңызды болып табылатын бір немесе бірнеше бапқа қатысты жеткілікті тиісті дәлелдемелер ала алмайды.

76. Егер тәжірибеші маман қаржылық есептілікке өзгертілген қорытынды жасаса, онда, ол:
- (a) «Қорытынды жарамды», «теріс шығару» немесе «көрсету үшін сәтсіздік», қаржылық есептілік туралы қорытынды қалыптасқан бөлімде пайдалану;
  - (b) Тәжірибеші маман баяндамасында тікелей қорытынды бөлімде, сәйкес келетін тармағымен өзгерту туындаған заттың сипаттамасы қамтамасыз ету (мән-жайларға байланысты немесе, «Қолайсыз қорытындыға арналған негізді», мысалы, «Білікті пікірге негіз», «қорытынды Жауапкершіліктен бас тарту үшін негіздері») (Бұл тармақты жасау үшін негіз ретінде аталады).

Қаржылық есептілікте елеулі бұрмалану болуы

77. Тәжірибеші маман қаржы есептілігінде елеулі бұрмалау болуын белгілейтін болса, ол қалыптастыру міндетті:
- (a) Білікті қорытынды, ол, тәжірибеші маман өзгеріс тудыратын бұл сұрақтың әсері қажетті деп тапса, бірақ қаржы есептілігіне таралмайтындай;
  - (b) Өзгерістер туғызатын мәселе (лер) дің әсерлері қаржылық есептілік үшін маңызды және кең тараған кезде жағымсыз қорытынды.
78. Тәжірибеші маман елеулі бұрмаланулардың арқасында қаржылық есептілікке білікті қорытынды шығарса, онда басқалары заңнамамен немесе нормативті актілермен қарастырылмаса, жағдайға байланысты келесі сөз тіркестерін қолданыңыздар:
- (a) «Біздің шолуымыздың негізінде, білікті қорытынды негізі параграфында сипатталған мәселенің (лердің) әсерін қоспағанда, қаржылық есептілік барлық маңызды аспектілерде әділетті түрде ұсынылмайды деп сенуге мәжбүр ететін ешнәрсе біздің назарымызға түскен жоқ (немесе шынайы және әділ көзқарас бермеңіз), ... Қолданыстағы қаржылық есептілік шеңберіне сәйкес », (әділ ұсыну шеңберін пайдаланып жасалған қаржылық есептілік үшін); немесе
  - (b) «Біздің шолуымыздың негізінде, білікті тұжырымға негіздеме параграфында сипатталған мәселелер (лер) дің әсерлерін қоспағанда, қаржылық есептілік барлық маңызды аспектілерде жасалмайды деп сенуге мәжбүр ететін ешнәрсе біздің назарымызға түскен жоқ. қолданыстағы қаржылық есептілік жүйесіне сәйкес »(сәйкестік шеңберін пайдаланып жасалған қаржылық есептілік үшін).

79. Қаржылық есептілік туралы теріс қорытынды қалыптастыру арқылы заң немесе реттеу талап етсе, тәжірибеші маман осы құрылымдардың біреуін пайдалануға міндетті:

- (a) «Біздің шолуымызға сүйене отырып, жағымсыз тұжырымға негіздеме параграфында сипатталған мәселе (лер) маңыздылығына байланысты қаржылық есептілік барлық маңызды аспектілерде әділ ұсынылмайды (немесе шын және әділ көзқарас бермейді),... қолданыстағы қаржылық есептілік шеңберіне сәйкес », (әділ ұсыну шеңберін пайдаланып жасалған қаржылық есептілік үшін); немесе
- (b) «Біздің шолуымыздың негізінде, жағымсыз тұжырымға негіздеме параграфында сипатталған мәселе (лер) маңыздылығына байланысты, қаржылық есептілік барлық маңызды аспектілерде қолданыстағы қаржылық есептілік шеңберіне сәйкес жасалмайды» (қаржылық сәйкестік шеңберін қолдана отырып жасалған мәлімдемелер).

80. Білікті пікірі немесе жағымсыз қорытындысымен туындатқан айтарлықтай бұрмалауға қатысты элементтің жасасу негіздері, тәжірибеші маман міндетті:

- (a) Осыған байланысты мүмкін емес жағдайларды қоспағанда, қаржы есептілігінде ұсынылған нақты құнына маңызды бұрмалау, егер бұрмалау қаржылық әсерін сипаттайды және бағалау;
- (b) Маңызды бұрмалаушылық сипатталған ашылуларға қатысты болса, ақпаратты қалай бұрмалағанын түсіндіріңіз; немесе
- (c) Елеулі бұрмалау ашып көрсетуді талап ететін ақпаратты жарияламау қатысты болса, хабар-ошарсыз кеткен ақпараттың сипатын сипаттаңыз. Осы заңдар немесе нормативтік тыйым салынбаған болса, машықтанушы кәсіби бухгалтер іс жүзінде мұны ақпаратты жария етпеуге қамтуы тиіс.

Жеткілікті сәйкес дәлелдемелер алу қабілетсіздігі

81. Тәжірибеші жеткілікті сәйкес дәлелдемелерді, машықтанушы кәсіби бухгалтер міндетті алуға байланысты қабілетсіздігі қаржылық есептілік туралы пікір қалыптастыру мүмкін емес болса:

- (a) Тәжірибеші маман анықталмаған бұрмаланулардың қаржылық есептілігіне ықтимал әсерлер, егер олар бар болса, айтарлықтай болуы мүмкін, бірақ кең таралмайды деген қорытындыға келсе, білікті қорытынды жасаңыз; немесе
- (b) Тәжірибеші маман анықталмаған бұрмаланулардың қаржылық есептілігіне әсер етуі мүмкін болған жағдайда, олар елеулі және

ТАРИХИ КЕЗЕҢДЕГІ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІКТІ ШОЛУ
БОЙЫНША КЕЛІСІМ

кең таралуы мүмкін деген қорытындыға келсе, қорытындыдан бас тартыңыз.

82. Тәжірибеші маман келесідей жағдайлар туындап жатса келісімнен бас тартуға міндетті: (Сілт.: Тарм. А121–А123)
- (a) Тәжірибеші маман қатысқаннан кейін басқару енгізген шолу көлемінің шектеулерінен ол қаржылық есептіліктің қорытындысын құру үшін жеткілікті дәлелдемелер ала алмаса;
  - (b) Тәжірибеші маман ашылмаған бұрмаланушылықтардың қаржылық есептілікке мүмкін әсері айтарлықтай кең ауқымды екенін анықтады;
  - (c) Шығыс қолданыстағы заңдар немесе нормативтік актілерге сәйкес мүмкін.
83. Жеткілікті сәйкес дәлелдемелер алу мүмкіндігінсіз тұжырымдамалармен қорытынды шығара отырып, тәжірибеші маман егер басқасы заңмен немесе нормативті актілермен көзделмесе келесі құрылымдардың бірін қолдануға міндетті (туындаған жағдайға қарай):
- (a) «Біздің шолуымыздың негізінде, білікті қорытынды негізіне параграфта сипатталған мәселелердің ықтимал әсерлерін қоспағанда, қаржылық есептілік барлық маңызды аспектілерде әділетті түрде ұсынылмайды деп сенуге мәжбүр ететін ештеңе біздің назарымызға түскен жоқ. (немесе шынайы және әділ көзқарас бермейді),... қолданыстағы қаржылық есептілік шеңберіне сәйкес », (әділ ұсыну шеңберін пайдаланып жасалған қаржылық есептілік үшін); немесе
  - (b) «Біздің шолуымыздың негізінде, білікті тұжырымға негіздеме параграфында сипатталған мәселелердің ықтимал әсерлерін қоспағанда, қаржылық есептілік барлық маңызды аспектілерде жасалмайды деп сенуге мәжбүр ететін ештеңе біздің назарымызға түскен жоқ, қолданыстағы қаржылық есеп беру жүйесіне сәйкес »(сәйкестік шеңберін қолданып жасалған қаржылық есептілік үшін).
84. Қаржы есептілігі туралы қорытындыдан бас тарту кезінде тәжірибеші қорытынды параграфта:
- (a) Тармақтың қорытындысында көрсетілген жауапкершілік негізіндегі бұл сұрақтың маңыздылығынан тәжірибеші маман қаржылық есептілік құру үшін жеткілікті сәйкес дәлелдемелер ала алмайды;
  - (b) Сәйкесінше, тәжірибеші маман қаржылық есептілік бойынша пікірін білдіре алмайды.

85. Тармақтың қорытындысы негізінде жеткілікті дәлелдемелер ала алмау мүмкіндігіндегі кез-келген білікті қорытынға қатысты немесе тәжірибеші маман қорытыныдан бас тартқанда жеткілікті дәлел ала ламау жөнінде себебін көрсету керек .

Тәжірибелі Маман Есебі

86. Шолу келісімі тәжірибеші есептемесі жазбаша болуы тиіс, сондай-ақ мынадай элементтерді қамтуға тиіс: (Сілт.: Тарм. А124–А127, А148, А150)
- (a) Тәуелсіз тәжірибеші маманның қатысуды қарастырудағы қорытынды есебі екенін айқын көрсететін тақырып;
  - (b) Қатысудың жағдайының талаптарына сәйкес келетін адресаты;
  - (c) Бұл кіріспе-тармақ:
    - (i) Қаржылық есептілікті және қаржы есептілігіндегі әрбір қамтылған уақыт пен мерзімін жиынтығы қамтылған айып әрбір атауларының сәйкестендіру қарауды қоса алғанда, қаржылық есептілікті анықтайды;
    - (ii) Ол есеп саясатының елеулі және басқа да түсіндірме ақпараттық анықтамаға жатады.;
    - (iii) Ол қаржы есептілігі қайта есептелгенін мәлімдейді.;
  - (d) Басқару үшін жауапты екенін түсіндіруді қоса қаржылық есептілікті дайындау үшін басшылықтың жауапкершілігін сипаттамасы: (Сілт.: Тарм. А128–А131)
    - (i) Оның әділ тұсаукесер міндетінен, қажет болған жағдайда, соның ішінде қолданылатын ұғымдардың, талаптарына сәйкес қаржылық есептілікті дайындау үшін;
    - (ii) Қажетті басшылығының пікірінше, алаяқтық немесе қателіктер салдарынан елеулі бұрмалаулардан бос болатын қаржылық есептілікті дайындауды қамтамасыз ету, ішкі бақылау жүйесі;
  - (e) Бұл жағдайда, қаржылық есеп арнайы мақсаттағы қаржылық есеп беруді ұсынады, егер:
    - (i) Қаржылық есептілік мақсаттары сипаттамасы, қажет болған жағдайда, болжалды пайдаланушылар туралы ақпаратты, немесе осындай ақпаратты қамтитын арнайы мақсаттағы, қаржылық есептілігінің ескертулерінде қараңыз;

ТАРИХИ КЕЗЕҢДЕГІ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІКТІ ШОЛУ
БОЙЫНША КЕЛІСІМ

- (ii) Басшылығының осындай қаржы есептілігін дайындау бостандығынан айыру астында бірнеше оқу тұжырымдамалар таңдау мүмкіндігіне ие болған болса, онда қаржылық есеп беру үшін басшылықтың жауапкершілігін түсіндіреді, ол жағдайларда қолданылатын қаржылық есептілік ұғымдардың жол құруға басқару жауапкершілігін атап өту қажет;
- (f) Осы стандартқа сілтеме және қажет қолданыстағы заңға немесе нормативтік талаптарға, оның ішінде қаржылық есептілігі бойынша қорытынды қалыптастыру практикадағы міндеттерінің сипаттамасы; (Сілт.: Тарм. А132–133, А149)
- (g) Қаржылық есептілікті және шектеулер тексерулер көлемі бойынша, сондай-ақ мынадай есеп беруді шолу сипаттамасы: (Сілт.: Тарм. А128)
  - (i) Осы стандартқа сәйкес қайта қарау міндеті шектеулі кепілдік қамтамасыз ететін жұмыс;
  - (ii) Тәжірибеші маман ең алдымен, басқа сұрауларды және басқару субъектілерін қабылдау мән-жайларға байланысты, және аналитикалық процедураларды қолданудан тұратын процедураны орындайды, сондай-ақ алынған дәлелдемелер бағалайды;
  - (iii) Шолуда жүзеге асырылатын Халықаралық Аудит Стандарттарына (ХАС) сәйкес жүргізілген аудит кезіндегі рәсімдер орындалатын аудит барысынан айтарлықтай аз болып табылады және тәжірибеші маман қаржылық есептілік жөнінде аудиторлық пікірін білдіре алмайды;
- (h) «Қорытынды» бөлімі мыналарды қамтиды:
  - (i) Тұтастай алғанда қаржылық есептілік туралы тәжірибеші маманның қорытындысы 72–85 тармақтарына сәйкес;
  - (ii) Халықаралық қаржы есептілігінің стандарттары немесе шағын және Халықаралық Қаржылық Есептілік Стандарттарына немесе Халықаралық Қаржы Есептілігінің Стандарттары мемлекет шығарған орта ұйымдар үшін Халықаралық Қаржы Есептілігінің Стандартты болып табылмайтын мұндай тұжырымдамасы көзінің атауын қоса алғанда, қаржы есептілігін дайындау кезінде пайдаланылған қолданылатын тұжырымдамасын сілтеме, мемлекеттік сектордың халықаралық есеп стандарттары жөніндегі кеңес берген сектор; (Сілт.: Тарм. А135–А136)

ТАРИХИ КЕЗЕҢДЕГІ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІКТІ ШОЛУ
БОЙЫНША КЕЛІСІМ

- (i) Тәжірибеші маманның қаржылық есептілігі жөнінде қорытындысы өзгертілген жағдайларда:
  - (i) Астында өзгертілген қорытынды тәжірибеші маман бар тақырыппен 72 және 75–85 тармақтарына сәйкес;
  - (ii) Өзгеріс тудыратын мәселесінің сипаттамасы бар тақырыппен-тармақ; (Сілт.: Тарм. А137)
- (j) ШКХС сәйкес этикалық талаптарды ұстанудағы тәжірибеші маманның міндеттерінің сілтемесі;
- (k) тәжірибеші маманның баяндамасының күні; (Сілт.: Тарм. А144–А147)
- (l) Тәжірибеші маманның қолы; (Сілт.: Тарм. А138)
- (m) Тәжірибеші маманның кәсіби қызметін жүзеге асыратын юрисдикцияның орналасқан жері.

Тәжірибешінің Баяндамасында Түсіндірме Және Басқа Да Материалдық Заттар

Маңызды Тармақ Түсініктемесі

- 87. Тәжірибеші маман қажетті қаржы есептілігін түсінуге сәйкес маңызды болып табылатын, қаржы есептілігінде ұсынылған немесе ашылған мән-жайларға пайдаланушылардың назарын аударту деп тапқан. Мұндай жағдайларда, Тәжірибеші баяндамасында түсіндіру тармағы қамтуы тиіс, маман осы мәселе елеулі қаржы есептілігінде ұсынылған жоқ, бұрмаланған болуы мүмкін деп қорытынды қолдау үшін жеткілікті және тиісті дәлелдер алды деген шартпен. Бұл тармақ тек қаржы есептілігінде ұсынылған немесе ақпаратқа сілтеме жасауға тиіс.
- 88. Арнайы мақсаттағы қаржылық есептілік туралы Қорытынды тәжірибеші маманның қаржы есептілігінде арнайы мақсаттағы тұжырымдамасына сәйкес дайындалды деп пайдаланушыларды ескертуге болады және сондықтан кез келген басқа мақсатта пайдалану үшін жарамсыз болуы мүмкін «Маңызды фактілер» бөлімін қамтуы тиіс. (Сілт.: Тарм. А139–А140)
- 89. Тәжірибеші маман бұл бөлімді қаржылық есептілігі келтірілген бөлімнен кейін қоюға міндетті. Бөлім «Маңызды фактілер» немесе басқа да тиісті атауы берілуіне құқылы болуы мүмкін.

Басқа да Маңызды Тармақтар

- 90. Тәжірибеші маман пайдаланушылар шолу мәнін түсіну, оның пікірі бойынша, маңызды болып табылады, қаржы есептілігінде ұсынылған немесе ашып аталғандардан басқа кез келген мән-жайды, олардың
- 2400 ШКХС (ҚАЙТА ҚАРАСТЫРЫЛҒАН) 28

дайындаған міндеттерін немесе пікірін хабарлауға қажет деп санайтын, және ол заң немесе реттеу тыйым салынбаған болса маман «Өзге ақпарат» атты немесе басқа тиісті атауы берілуі мүмкін бөлімде жасасу, осындай мән-хабарлау міндетін атқарады.

Қорытындылар Мен Есеп Берудің Басқа Міндеттері

91. Тәжірибеші маманнан қорытындыдағы басқа міндеттер орындалғандығы жөнінде қаржылық есептілік мәліметтері және ШКХС сәйкес қарастырылған есеп жөніндегі ұсыныстар талап етілуі мүмкін. Бұл жағдайда, мұндай міндеттемелер тәжірибеші маман туралы ақпараттың жеке бөлімінде тиісті тақырыбындағы бірге берілген «басқа да құқықтық және нормативтік талаптарға сәйкес қорытындылар» немесе басқаша атты қорытынды ұсынуға болады. Бұл бөлім «Қаржылық есептілік бойынша есеп» бөлімінен кейін орналастырылады (Сілт.: Тарм. А141–А143)

Тәжірибеші Маманның Баяндамасының Күні

92. Тәжірибеші маман қаржылық есептілік қорытындысы негізінде жеткілікті дәлелдер алған күннен қорытынды күнін ерте қоюына болмайды, және келесілерге қанағаттануы керек: (Сілт.: Тарм. А144–А147)
- (a) Тиісті ескертпелерді қоса алғанда, оны дайындау қолданылатын тұжырымдамасына сәйкес қаржы есептілігін жиынтығын құрайтын барлық баяндамалар дайындады;
  - (b) Тиісті өкілеттіктері бар тұлғалар, олар дайындалған қаржы есептілігі үшін жауапты болады деп атап өтті.

Құжаттама

93. Шолу жасау үшін құжаттаманы дайындау шолудың осы ШКХС стандартына сәйкес жүргізілді екенін көрсетеді, сондай-ақ заңнамалық және нормативтік талаптар қажет болған жағдайда, сондай-ақ тәжірибешінің баяндамасының негізіне жеткілікті және тиісті жазбаларды дайындау. Тәжірибеші маман келесі қарым-қатынастың аспектілерін тәжірибеші алдыңғы байланыссыз түсінуі үшін уақытылы құжаттауы қажет (Сілт.: Тарм. А151)
- (a) Осы ШКХС стандартына сәйкес түрде орындалған рәсімдерге және қолданыстағы заңнамалық және нормативтік талаптарға сипаты, мерзімі мен көлемі;
  - (b) Рәсімдер мен қорытындылар, және де тәжірибеші алған нәтижелер, осы нәтижелерді негізінде қалыптасады;

ТАРИХИ КЕЗЕҢДЕГІ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІКТІ ШОЛУ
БОЙЫНША КЕЛІСІМ

- (с) Елеулі өзара іс-қимыл барысында туындайтын мәселелер, осы орайда қол жеткен тәжірибешінің қорытындылары, сондай-ақ осы қорытындыларға айтарлықтай кәсіби шешімдер.
94. ШКХС-ның талаптарына сәйкес процедуралардың табиғатын, уақытын және дәрежесін құжаттауда, тәжірибеші маман жазу керек:
- (а) Кім орындалған жұмыстар мен күні мұндай жұмыстар аяқталды;
- (б) Кім келісім бойынша сапасын бақылау мақсатында жүзеге асырылатын жұмыстарды, сондай-ақ Шолу жасау күні мен деңгейін қарады..
95. Тәжірибеші сондай-ақ осы мәселелер сипатын, оның ішінде шайқас барысында туындайтын маңызды мәселелер, жүргізілген аттестацияның қатысты, басшылықпен талқылау, басқару, сондай-ақ басқа да өкілеттігіне ие тұлғалардың шолуға арналған сұрақтарын құжаттауы тиіс.
96. Өзара іс-қимыл барысында, тәжірибеші маман қаржылық есептілікті әсер ететін негізгі мәселелер бойынша тәжірибеші маман нәтижелері сәйкес келмейтін ақпаратты анықтаған болса, тәжірибеші маман сәйкессіздік атына қалай құжаттауы тиіс.

***

Қолданбалы Және Басқа Да Түсіндірме Материал

Осы ШКХС Қолдану Аясы (Сілт.: Тарм. 1–2)

- A1. Қаржылық есептілікке шолу жасау кезінде тәжірибеші маманнан осы ШКХС белгіленген талаптардан өзгеше болуы мүмкін заңды немесе нормативтік талаптарды орындау талап етілуі мүмкін. Тәжірибеші маман осы жағдайларда ШКХС аспектілерін пайдалы деп тапса да, барлық тиісті заңдық, нормативтік және кәсіби міндеттемелердің орындалуын қамтамасыз ету тәжірибешінің міндеті болып табылады.

Ұйымдар Тобының Қаржылық Есептілігінің Аудиті Аясында Құрамдастардың Қаржылық Ақпаратына Шолулар

- A2. Осы ШКХС сәйкес шолу бойынша келісімдерді ұйымдар тобының қаржылық есептілігінің аудиторы компоненттік ұйымдар үшін сұрауы мүмкін.⁶ Осы ШКХС сәйкес жасалған осындай шолу келісіміне топтық аудитордың қосымша міндеттемелерді қабылдау туралы сұранысы қоса

⁶ 600 ХАС, *Арнайы қарастыру—Топтық Қаржылық Есептілік Аудиті (Құрамдас Аудиторлар Жұмысын Қоса алғанда)*, А52 тармақ

берілуі мүмкін. топтық аудиторлық келісім жағдайында қажет болған жағдайда жұмыс немесе рәсімдер.

СБХС I Қарым-қатынасы (Сілт.: Тарм. 4)

- A3. СБХС I шолу үшін тапсырмалар, соның ішінде сенім, қамтамасыз, жұмыс орындарын қатысты сапаны бақылау өз жүйесін құру және қолдау аудиторлық ұйымның міндеттеріне арналған. Бұл міндеттері ұйымға аудит растау тарту:
- Сапаны бақылау жүйесі;
  - Сапа бақылау жүйесі мен рәсімдер жүзеге асыру мақсатына жету және мынадай элементтердің әрқайсысы реттейтін саясат пен рәсімдерін қоса алғанда, осындай саясатты, сақталуын бақылау үшін арналған саясат:
    - Ұйым ішінде аудит сапасына басшылықтың жауапкершілігі.
    - Тиісті әдеп талаптары.
    - Клиенттермен қатынастарға және нақты міндеттерді қабылдау және жүзеге асыру қабылдау және жалғасы.
    - Адам ресурстары.
    - Келісімнің орындалуы.
    - Мониторинг.
- A4. СБХС I сәйкес, аудиторлық ұйым ақылға қонымды сенімділік қамтамасыз ету үшін сапа бақылау жүйесін құру және қолдау үшін міндетті:
- (a) Аудиторлық фирма және оның қызметшілері кәсіби стандарттарға және қолданыстағы заңнамалық және нормативтік талаптарға сәйкес келуі;
  - (b) Аудиторлық ұйымның немесе көшбасшылары тапсырмалар берген пікірлері мен есептер жағдайларға сипаты тиісті болып табылады.⁷
- A5. Сол жағдайларда ол барлық A3 тармағында аталған элементтері, ұлттық талаптарға, сапа бақылау жүйесін құру және қолдау аудиторлық ұйымның міндеттерін айқындауға келгенде, I СБХС талаптарын кем қатаң емес болуы тиіс, сондай-ақ аудиторлық фирма міндеттемелер жүктейді, орындалуы онда I СБХС талаптарын мақсаттарына қол жеткізуді қамтамасыз етеді.

---

⁷ СБХС I, 11 тармақ

Тарихи Қаржылық Есептілікті Шолу Бойынша Келісім (Сілт.: Тарм. 5–8, 14)

- А6. Қаржылық есептілікке шолу түріне немесе көлеміне қарай немесе олардың қаржылық есептілігінің күрделілік деңгейіне байланысты әр түрлі ұйымдар үшін жүргізілуі мүмкін. Кейбір юрисдикцияларда ұйымдардың жекелеген түрлерінің қаржылық есептілігін шолу жергілікті заңдар мен ережелер мен есептілікке қатысты талаптардың тақырыбы болуы мүмкін.
- А7. Шолу түрлі жағдайларда жүзеге асырылуы мүмкін. Мысалы, шолу заң немесе реттеу көзделген нормативтік аудит талаптарына сәйкес босатылады, ұйымдастыру қатысты талап етіледі. Сонымен қатар, зерттеу тексерулер шарт бойынша ұйымның міндеттеме нәтижесінде қаржы есептілігін дайындауға байланысты, мысалы, ұйымның бастамасымен жүзеге асырылуы мүмкін, немесе қаржыландыру шарттарын сақтауға міндетті.

Мақсаттар (Сілт.: Тарм. 15)

- А8. ШКХС тәжірибеші маманнан қаржылық есептілігі жөнінде қорытындыдан бас тартуын талап етеді, егер:
- (a) Ол өндіреді немесе тапсырманың нәтижелері туралы қорытынды беруге міндетті;
  - (b) Бірақ тиісті дәлелдемелерді алу салдарынан қабілетсіздігі қаржылық есептілік туралы қорытынды жасауы және қаржылық есептілік туралы ашылмаған бұрмаланушылықтардың, кез-келген жағдайда, ықтимал әсері елеулі және жан-жақты болуы мүмкін деген қорытындыға алмайды.
- А9. Тексеру келісінде жеткілікті тиісті дәлелдемелер ала алмау жағдайы (ауқымды шектеу деп аталады) мыналардан туындауы мүмкін:
- (a) Бақылауды ұйымдастыру саласындағы тыс мән-жайлар әсері;
  - (b) Тәжірибеші маманның жұмысының сипатына немесе уақытына жататын мән-жайлар әсері;
  - (c) Басқару немесе корпоративтік басқару үшін жауапты адамдарды шектеу.
- А10. Бұл ШКХС саланы шектеу немесе алдын ала қарау тарту немесе шайқас барысында тәжірибеші маман үшін талаптар мен нұсқаулар белгілейді.

Анықтамалары (Сілт.: Тарм.16)

«Басшылық» және «Басқару Өкілеттілігіне Ие Тұлғалар» Терминдерін Пайдалану

- A11. Басқару және корпоративтік басқару үшін жауапты адамдарды тиісті міндеттері, юрисдикция және ұйымдастыру түріне байланысты әр түрлі болады. Бұл айырмашылықтар басқару немесе корпоративтік басқару жауапты тұлғаларға қатысты стандарттың тәжірибеші маман талаптарын қолдану тәртібіне әсер етеді. Сондықтан сөз тіркесі «Менеджмент және, қажет болған жағдайда, корпоративтік басқару үшін жауапты тұлға» Осы стандарттың түрлі бөліктерінде пайдаланылады ұйым қызмет қоршаған ортаға байланысты, әр түрлі құрылымдары болуы мүмкін, бұл шын мәнінде Тәжірибеші маман үшін назарына арналған және басқару нысандары.
- A12. Сыртқы пайдаланушылар үшін қаржылық ақпарат және қаржылық есептілікті дайындау үшін жауапкершілігі бойынша нұсқаулық немесе корпоративтік басқару бойынша жауапты тұлғалар болуы тиіс. Бұл сияқты факторларға байланысты:

- Ресурстар және ұйымның құрылымы;
- Тиісті басқару және ұйым құрамындағы, басқару өкілеттігіне ие тұлғалардың, компания беткі жағында жасау үшін белгіленген кез келген ресми бақылау немесе есеп беру механизмдерін реттелетіні жоқ болса, тиісті заңнамаға немесе ережелерге сәйкес көрсетілген, немесе. (мысалы, келісім-шартта жазылғандай Конституция немесе заңды тұлғаның құжаттарын басқаша құжаттау).

Осылайша, шағын ұйымдар жағдайларында жиі болатын бөлімшесіне басқару және бақылау функциялары жетіспейді. Үлкен ұйымдарда, басқару жиі бизнесті орындау немесе ұйымның қызметі мен есеп, және басқару бойынша қадағалау басқару өкілеттігіне ие тұлғалар үшін жауапты болып табылады. Кейбір елдерде, пән бойынша қаржы есептілігі жауапкершілік басқару өкілеттігіне ие тұлғалардың құқықтық жауапкершілігі болып табылады, сондай-ақ басқа да бірқатар юрисдикцияларда, ол басқару жауапкершілігі болып табылады.

Шектеулі Сенімділік – «Жеткілікті Тиісті Дәлелдемелер» Терминін Пайдалану (Сілт.: Тарм. 17 (f))

- A13. Жеткілікті тиісті дәлел алып қоюды растау үшін шектелген сенімділік алуға тәжірибеші маманға қажет. Негізінен, ең алдымен, біз қарау үшін тиісті рәсімдерді жүзеге асыру нәтижесінде алынған дәлелдемелер; кейіннен алынған дәлелдемелер жинақталады.

ШКХС сәйкес шолу тексерісінде тапсырмаларды орындау (Сілт.: Тарм. 18)

A14. Бұл стандарт қаржылық есептілікті шолуды реттейтін заңдар мен нормативтік актілердің талаптарын өзгертпейді. Мұндай заңдар мен нормативтік актілердің талаптары осы стандарттың талаптарынан айырмашылығы болса, тек заңдар мен ережелерге сәйкес шолуды орындау, сондай-ақ автоматты түрде осы стандарттың талаптарына сай келмейді.

Әдеп Талаптары (Сілт.: Тарм. 21)

A15. БХӘСК Кодексі А бөлімі практикасы келуге тиіс кәсіби этиканың негізгі қағидаларын белгілейді, сондай-ақ сол қағидаларды қолдану тұжырымдамалық негізін ұсынады. негізгі принциптері болып табылады:

- (a) Адалдық;
- (b) Шынайылық;
- (c) Кәсіби құзырлылық және абайлылық;
- (d) Құпиялық;
- (e) Кәсіби мінез-құлық.

БХӘСК Кодексі В бөлімі тұжырымды жүйе ерекше жағдайларда қолданылуы тиіс екенін сүреттейді. БХӘСК Кодексі сәйкес келетін тиісті этикалық талаптарға тәжірибешінің сақталуына қауіп-қатерлер анықталды және тиісті қаралуы талап етіледі.

A16. Қаржы есептілігі БХӘСК Кодексін қарау туралы анықтама ескере отырып, машықтанушы кәсіби бухгалтер ұйымның тәуелсіз тарап екенін тексеруге жататын қаржылық есептілікті талап етеді. БХӘСК кодексі ой мен мінез-құлық тәуелсіздігі ретінде дербестігін сипаттайды. Тәжірибеші маманның тәуелсіздігі ол басқаша қорытынды қалыптастырды беделін мекен ешкімнің ықпалынсыз қорытынды, қалыптастыру мүмкіндігін береді. Тәуелсіздік - адал әрекет объективті болуға және кәсіби скептицизм жүзеге асыру мүмкіндігі көбірек тәжірибеші маманның беретін факторы.

Кәсіби Скептицизм Және Кәсіби Пікір

Кәсіби Скептицизм (Сілт.: Тарм. 22)

A17. Кәсіби скептицизм шолуда дәлелдемелерді сыни бағалау қажет. Ол сәйкессіздіктер және зерттеу қайшы дәлелдемелер себептерін анықтаумен, сондай-ақ сұрау салуларға және басқару және корпоративтік басқару үшін жауапты адамдарды алынған басқа да ақпаратты жауап сыни бағалау кіреді. Ол сондай-ақ міндет орындалуы

ТАРИХИ КЕЗЕҢДЕГІ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІКТІ ШОЛУ
БОЙЫНША КЕЛІСІМ

тиіс болатын мән-жайлар алынған дәлелдемелерді және жеткіліктілігін талдау кіреді.

- A18. Кәсіби скептицизм сияқты факторларға ерекше назар қамтиды, мысалы:
- Алынған басқа дәлелдерге сәйкес емес дәлелдемелер.
  - Дәлелдемелер ретінде қолданылатын құжаттың сенімділігі мен сұрақтар жауаптарына күмән тудыратын ақпарат..
  - Болуы мүмкін алаяқтықты анықтау шарттары.
  - Қосымша шаралар қажеттілігін көрсететін кез келген басқа да жағдайлар.
- A19. Практикадағы шолуда бүкіл кәсіби скептицизмді қолдану осы тәуекелдерді азайту үшін қажет:
- Ерекше мән-жайлардың түрімен.
  - Алынған дәлелдемелер негізінде қорытындылар қалыптастыруда артық қорыту тәуекел.
  - Шолу барысында процедуралардың табиғатын, уақытын және дәрежесін анықтауда дұрыс жорамалдарды пайдалану тәуекелі, және олардың нәтижелерін бағалау..
- A20. Басқару тапсырылған ұйымның басшылығы және тұлғаларының адалдық пен тұтастығының өткен тәжірибесін тәжірибеші маман ескермеуін күтпеу керек. Дегенмен, басшылық пен басқару өкілеттігіне ие тұлғалардың адалдығы және сенім бар екенін кәсіби скептицизм қолдау тәжірибеші маман көру үшін жеткілікті болып табылады және дәлелдермен риза болуына мүмкіндік беру үшін қажеттігін маман босатпайды.

Кәсіби Пікір (Сілт.: Тарм. 23)

- A21. Кәсіби пікір қарау дұрыс мінез-құлық үшін маңызды болып табылады. Бұл тиісті этикалық талаптарға және осы ШКХС талаптарын түсіндіру, және дизайн Шолу келісімі бойына шешімдер қабылдау қажеттілігі, келісімнің фактілер мен мән-жайлар тиісті білім мен тәжірибе пайдалануға қажеттілік деп түсіндіріледі. Кәсіби пікір, атап айтқанда, қажет:
- Маңыздылық және осы ШКХС талаптарын қанағаттандыру үшін, сондай-ақ айғақтар жинау үшін пайдаланылатын шаралардың сипаты, мерзімі мен ауқымы туралы шешімге келер болсақ..

ТАРИХИ КЕЗЕҢДЕГІ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІКТІ ШОЛУ
БОЙЫНША КЕЛІСІМ

- Бағалау жүргізу кезінде келісім жағдайларына қолайлы болып табылатын деңгейге міндеттемесінің тәуекелін жүзеге асыратын рәсімдерден бастап, нәтижесінде дәлелдемелер азаяды ма.
  - Қаржы есептілігін ұсыну қолданылатын негіз қолдану кезінде басшылықтың болжауларын қараған кезде..
  - Қаржы есептілігін дайындау кезінде басшылық жасаған бағалаулардың негізділігін ескере отырып, оның ішінде алынған дәлелдерге негізделе отырып қаржы есептілігін қалыптастыру.
- A22. Кәсіби пікір күтілуде тәжірибеші маманның бір ерекшелігі, оның оқу, білім мен тәжірибе, дағдылар пайдалану, оның ішінде ақылға қонымды шешімдерге жету үшін қажетті құзыреттіліктерді дамытуға көмек көрсету әдістерін қамтамасыз ету жүзеге асырылады. Фирма ішінде немесе сыртында тиісті деңгейде қосылу командасының шегінде және Келісім топтың және басқа да арасында келісім барысында қиын немесе даулы мәселелер бойынша кеңес, ақпараттандырылған және ақылды шешімдер қабылдауға тәжірибеші көмектеседі.
- A23. Әрбір келісімге кәсіби пікір тәжірибеші маманға барлық келісім уақытында белгілі болған фактілер мен жағдайлар негізінде құрастырылады, соның ішінде:
- Алдыңғы кезеңдердің қаржы есептілігіне қатысты міндеттерді жүзеге асыру нәтижесінде алған білім.
  - Практикадағы сипаты мен оның өзінің есеп жүйесін қоса алғанда айналасы және кәсіпорын секторында қолданыстағы қаржылық есептілік жүйесін қолдану аясын түсіну..
  - Басшылықтың пікірін жүктеуге қаржы есептілігін дайындау және ұсыну үшін талап етілетін дәрежесі.
- A24. Кәсіби пікір, ол ақталды ма, ол сенімділік және есепке алуды қамтамасыз ету принциптерін білікті өтініш көрсетеді ма деген сұрақтар негізінде бағалануы мүмкін және тәжірибеші жасалған күнге дейін белгілі болған жағдайлар мен фактілердің қайшы келмеуі.
- A25. Кәсіби пікір өзара іс-қимыл кезінде жүзеге асырылуы тиіс. Ол сондай-ақ тиісті ШКХС-ның талаптарына сәйкес рәсімделген болуы тиіс. Кәсіби пікір басқаша жолмен келісімде фактілер мен мән-жайлар қолданыла бермейтін шешімдер негіздемесі немесе алынған дәлелдемелер ретінде пайдаланылуы тиіс емес.

Келісімнің Орындалу Сапасын Бақылау Деңгейі (Сілт.: Тарм. 24–25)

- A26. Кепілдіктің дағдылары мен техникалары қамтиды:

ТАРИХИ КЕЗЕҢДЕГІ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІКТІ ШОЛУ
БОЙЫНША КЕЛІСІМ

- Дәлелдемелерді алу және бағалау, оның ішінде қамтамасыз ету туралы келісімге, жоспарлауға және жүзеге асыруға кәсіби скептицизм және кәсіби пікірді қолдану;
  - Ақпараттық жүйелер және рөлі мен ішкі бақылау шектеулерін түсіну;
  - Шолу рәсімдері, жоба сипаты, мерзімі мен ауқымына арналған маңыздылық және тәуекел байланысын қарастыру;
  - Сұраулар және аналитикалық шаралар қосымша процедураларының басқа да түрлерін қамтуы мүмкін тапсырманың қарауына алу үшін тиісті бағдарлама процедуралары. (тексеру, қайта есептеу, қайта орындау, бақылау және растау ретінде);
  - Жүйелі құжаттама практикасы;
  - Ақпараттың дұрыстығын растау жөніндегі келісімдер бойынша есептерді жазу үшін тиісті дағдылары мен практикасын қолдану.
- A27. Компанияның сапасын бақылау жүйесі, келісімге қолданылатын сапаны бақылау рәсімдерін жүзеге асыруға жауапты командасының қатысуы тұрғысынан, және тәуелсіздікке қатысты фирманың сапаны бақылау жүйесінің бір бөлігі жұмыс істеуіне тиісті ақпарат фирманы қамтамасыз етеді.
- A28. Әр тапсырмада шолуының сапасы үшін лауазымдық жауапкершілік басшысының қабылдау тұрғысында жұмыс тобының басқа мүшелерімен және келісім басшылығының әрекеттерімен және керекті хабарлар тұтас жоғары сапалы жұмыс орындарын жету үшін шолуды орындау және осы факторлардың маңыздылығы сапасын іргелі анықтау ретінде:
- (a) Кәсіби стандарттар мен нормативтік-құқықтық талаптарға сәйкес келетін жұмыстарды орындау.
  - (b) Жағдайларға байланысты компанияның сапаны бақылау саясаттары мен рәсімдердің сақталуы.
  - (c) Жағдайларға тән қатысқаны үшін есептерді беру.
  - (d) Репрессиялаудың қорқыныш қауіп төнулері үшін аудиторлық команданың қабілеттілігі.
- A29. Компанияның немесе басқа тараппен берген ақпарат керісінше болмаса, команданың қатысуы фирманың сапаны бақылау жүйесіне сүйенуге құқылы. Мысалы, қатысатын команда фирманың сапаны бақылау жүйесіне сүйенуіне болады:

ТАРИХИ КЕЗЕҢДЕГІ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІКТІ ШОЛУ
БОЙЫНША КЕЛІСІМ

- Оларды жұмысқа қабылдау және ресми тренинг арқылы қызметкерлерінің біліктілігі.
- Тәуелсіздік туралы тиісті ақпарат жинақтау және беру арқылы Тәуелсіздік.
- Жүйелерді қабылдау және жалғастыру арқылы клиенттермен қарым-қатынастарды қамтамасыз ету.
- Мониторинг үдерісі арқылы нормативтік құқықтық талаптарды қатаң ұстану.

Қатысу шолу әсер етуі мүмкін компанияның сапаны бақылау жүйесіндегі анықталған кемшіліктерді, қарау кезінде, серіктестердің қатысуы осы кемшіліктерді компанияның қабылдаған іс-әрекеттерін қарап шығуға болады.

A30. Компанияның сапасын бақылау жүйесінің жоқтығы болуы міндетті зерттеуіне қатысуы кәсіби стандарттарға және қолданыстағы заңнамалық және нормативтік талаптарға сәйкес жүзеге асырылады, және тәжірибе есепте сәйкес емес екенін білдіреді.

Келісім Команданы Тағайындау (Сілт.: Тарм. 25(b))

A31. Жұмыс тобының барлық мүшелері болуы тиіс, қажетті біліктілігі мен мүмкіндіктерін ескере отырып, тапсырма менеджері ретінде осындай тіркелгі критерийлерін назарға алады:

- Түсіну және практикалық тәжірибе, тиісті оқыту және қатысу арқылы осыған ұқсас сипаттағы және күрделілігіне байланысты шолу.
- Кәсіби стандарттарды және қолданыстағы заңнамалық және нормативтік талаптарды түсіну.
- Техникалық сараптама, соның ішінде тиісті ақпараттық технология сараптамасы және есеп немесе мамандандырылған салалардағы кепілдіктер.
- Клиент жұмыс істейтін лайықты салаларды білу.
- Кәсіби пікір білдіру мүмкіндігі.
- Фирманың сапаны бақылау саясаты мен рәсімдерін түсіну.

Клиент қарым-қатынастарын қабылдау мен жалғастыру және шолу жөніндегі міндеттерді қабылдау және жүзеге асыру (Сілт.: Тарм. 25(d)(i))

A32. СБХС 1 ол ағымдағы келісімді жалғастыруды шешім қабылдау кезінде жаңа клиентпен келісім қабылдау және қолданыстағы клиенттермен жаңа тарту қабылдауды қараған кезде мән-жайлар қажет деп санайтын

ақпаратты алуға фирманы талап етеді. Қатысудың орындылығы, клиенттермен қарым қатынасты жалғастыру және шолу бойынша келісімдерді орындауды басшылыққа құруға көмектесетін ақпаратты мына деректерді қамтуы мүмкін:

- Корпоративтік басқаруға жауап беретін негізгі иелердің, түпкі басшыларының адалдығы;
- Ағымдағы немесе алдыңғы шолу, қатысу және олардың қатынасты жалғастыруға салдары кезінде пайда болған елеулі мәселелер.

A33. Егер келісім басшылығының басқарудың адалдығына деген күмәніне негіз болса және ол осы күмән шолуды тиісінше орындауға әсерін тигізетін болса, ол ШКХС стандарттарына сәйкес келісімнен бас тартуы керек (заң немесе реттеу белгіленген тапсырманы қабылдауға талап етілетін жағдайларды қоспағанда), себебі мұндай жағдайларда ұйымның қаржылық есептілігінде тәжірибеші маманның есімі араласып оған жағымсыз әсер етуі мүмкін.

Клиенттермен Қарым-Қатынас Пен Шолу Бойынша Келісімдерді Қабылдау Және Жалғастыру (Сілт.: Тарм. 29)

A34. Шарттары мен жағдайлар өзгерген практикалық тапсырмалар ағымында тәуелсіздік, соның ішінде тиісті этикалық талаптарды, оның іске асырылуын және сақталуының ұзарту мүмкіндігін зерттейді. Тапсырмасының басында (тәуелсіздік қоса алғанда) тиісті этикалық талаптарды тапсырманы және бағалау жалғастыруға бастауыш рәсімдерді жүзеге асыру тәжірибеші маман саналы шешім қабылдауға және алдын ала келісімнің басқа да маңызды қызметті жүзеге асыруы үшін қажетті шараларды орындауға мүмкіндік береді..

Шолу Міндеті Және Клиенттермен Қарым-Қатынасты Қабылдау Және Жалғастыруға Әсер Ететін Факторлар (Сілт.: Тарм. 29)

A35. Сенімділікті қамтамасыз ете алатын келісім егер тек оған тән сипаттамалар болса, тәжірибеші маманға осы келісімнің мақсаттарына қол жеткізуге кепілдік бере алса ғана қабылдана алады.⁸

Ұтымды Мақсаты (Сілт.: Тарм. 29(a)(i))

A36. Міндеттеменің рационалды мақсаты бар екені екіталай болуы мүмкін, егер мысалы:

- (a) Тәжірибеші маманның жұмыс көлеміне айтарлықтай шектеу бар;

⁸ Кепілдік негіздемелігі, 17 тармақ

ТАРИХИ КЕЗЕҢДЕГІ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІКТІ ШОЛУ
БӨЙЫНША КЕЛІСІМ

- (b) Тәжірибеші маман міндеттемеші жақты қаржылық есептілікпен өз атын қате түрде байланыстыруға ниетті екенін аңғарады;
- (c) Қатысу сәйкес қойылатын талаптарды, тиісті заңнаманы немесе ережелерді қанағаттандыру үшін әзірленген және осындай заң немесе реттеу аудитке жататын қаржылық есептілікті талап етеді.

Шолу Келісімінің Орындылығы (Сілт.: Тарм. 29(a)(ii))

A37. Егер тәжірибеші маман келісімнің мән-жайын бастапқы түсінуі оның орынсыз шешімі туралы айтса, ол басқа келісімге кепілдік беру мүмкіндігін қарастыра алады. Жағдайларға байланысты тәжірибеші маман, мысалы, белгілі бір жағдайда аудитті жүргізу шолу жүргізуге қарағанда орынды екендігі жөнінде қорытынды қалыптастыра алады. Басқа жағдайларда, егер келісімнің мән-жайы келісімді орындауды жоққа шығарса, тәжірибеші маман жағдайға байланысты келісімді орындау құрастыру бойынша немесе бухгалтерлік есеп саласында басқа да қызметтер ұсынады.

Шолу Келісімін Жасауға Қажетті Ақпарат (Сілт.: Тарм. 29(c))

A38. Тәжірибеші маман аналитикалық процедураларды мақсаттарды орындауға қажет, оның үлесіне шолу жүргізу үшін қажетті ақпарат қол жетімді немесе сенімді болатындығына күмән себебі болуы мүмкін, онда мысал айтарлықтай дәл емес немесе толық емес болуы тиіс. Бұл қарастыру шолуға және тексеру нұсқаулығын көмектеседі және қаржылық есептілікті құру үшін қажетті бухгалтерлік жазбалар оларды дайындалған реттеу үшін оны ұсыну кезде кейде орын алатын жағдайға қолданылмайды.

Шолу Келісімін Қабылдау Алғышарттары (Сілт.: тарм. 30)

A39. ШКХС сондай-ақ ұйымның машықтанушы кәсіби бухгалтер және басқару қабылдауға қажет болатын кейбір мәселелерді құру тәжірибешіден талап етеді, ал, ол тәжірибеші маманнан міндеттеме қабылдас бұрын субъектісінің бақылауында болады.

Қолданылатын Қаржылық Есептілік Жүйесі (Сілт.: Тарм. 30(a))

A40. Сенім қамтамасыз ететін жұмысқа алғышарттары, сенім мен қолданушыларға олардың қол жетімділігін қамтамасыз ету, міндеттерді анықтау аталған критерийлерге⁹ қолдану болып табылады.¹⁰ Осы ШКХС мақсаттары үшін, қаржылық есеп практикасында қолданылатын жүйесі

⁹ Кепілдік Негіздемелігі, 34 тармақ

¹⁰ Кепілдік Негіздемелігі, 17(b)(ii) тармақ

қаржылық есептілікті, тиісті жағдайларда, оның ішінде қаржылық есептілігін, қарау үшін пайдаланылатын өлшемдер болып табылады. Басқа фреймдер сәйкес келетін кейбір қаржылық есептілік жүйесі әділ ұсыну жүйесі болып табылады. Талаптар қолданыстағы қаржылық есептілік жүйесі қаржылық есептіліктің толық жиынтығын құрайды, оның ішінде қаржы есептілігін, формасы мен мазмұнын анықтайды.

Қолданылатын қаржылық есептілік ұғымдардың жарамдылығы

- A41. Қолайлы тұжырымдаманың болмауы ұйымды қаржылық есептілікті дайындаудағы қажетті негізінен, ал тәжірибеші маманды оның шолу жасауына қажетті жарамды критерилерден айырады.
- A42. Қаржы есептілігінде тәжірибешінің пайдаланылған қаржы есептілігінің біліктілік аясын анықтау қаржы есептілігін мақсатты пайдаланушылар кім екені жөнінде тәжірибеші маманды түсіну тұрғысында жүзеге асырылады. Болжалды пайдаланушылар болып тәжірибеші маман баяндама дайындайтын тұлғалар немесе сол адамдардан құралған топтар болып табылады. Тәжірибеші маман растау есебін оқитын адамдардың барлығын анықтай алмайды, әсіресе оған рұхсаты бар адамдардың ауқымы үлкен болса..
- A43. Көптеген жағдайларда, тәжірибеші маман кез келген көрсетумен болмаған қаржылық есептіліктің қолданыстағы жүйесі қолайлы екенін білдіруі мүмкін (Мысалы, юрисдикцияда заң немесе реттеу арқылы қамтамасыз етілетін қаржылық есептілік жүйесін, объектілерін жекелеген түрлері бойынша жалпы мақсаттағы қаржы есептілігін дайындау кезінде пайдаланады).
- A44. Қаржы есептілігін дайындау кезінде пайдаланатын тәжірибеші маманды қаржы есептілігінің көлемін қолайлылығын анықталғанға қатысы бар факторлар, мыналарды қамтиды:
- Тұлғаның сипаты (мысалы, бұл коммерциялық кәсіпорын, мемлекеттік сектордағы субъектілер немесе коммерциялық емес ұйым болып табылады ма).
  - Қаржы есептілігінің мақсаттары (мысалы, олар пайдаланушылар немесе нақты пайдаланушылардың қаржылық ақпарат қажеттіліктерін кең ауқымды ортақ қаржылық ақпарат қажеттіліктерін қанағаттандыруға дайын ба).
  - Қаржылық есептілік сипаты (Мысалы, қаржы есептілігі қаржылық есептердің толық жиынтығы немесе жеке қаржылық есептілік болып табылады ма).
  - Тиісті заң немесе реттеу белгіленген қаржылық есепті құрастыру жүйесін қолдана ма.

ТАРИХИ КЕЗЕҢДЕГІ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІКТІ ШОЛУ
БОЙЫНША КЕЛІСІМ

- A45. Тұжырымдама қаржылық есептілікті дайындау үшін пайдаланылатын болса қаржы есептілігінің объективті тұрғысынан қолайсыз болып табылады, бірақ басқару тәжірибеші маманның қолайлы болып табылатын тұжырымдамасын пайдалануға келіспесе, ШКХС талаптарына сәйкес тәжірибеші келісімнен бас тартуға міндетті.
- A46. Қаржылық есептілікті дайындауда қолданылатын тұжырымдардың жетіспеуі, оның қолайсыз екенін көрсетуі тәжірибеші маман шолу бойынша келісім қабылдап қойғаннан кейін пайда болуы мүмкін. Мұндай тұжырымдамасын пайдалану заңмен немесе нормативті актілермен белгіленген жоқ жағдайда, басқару қолайлы болып табылатын түрлі тұжырымдамасын пайдалануға шешім қабылдай алады. Бұл жағдайда, ШКХС-ға сәйкес тәжірибеші қолданатын қаржылық есеп тұжырымдамасын ауыстыруды көрсететін келісімді шолуда жаңа жағдайлар басшылығымен келісу керек..

Басқару өкілеттілігіне ие тұлғаларлар мен басшылықтың міндеттері (Сілт.: Тарм. 30(b), 37(e))

- A47. Шолуға жататын қаржы есептілігі басшылығымен дайындалған корпоративті басқаруға жауап беретін тұлғалар қадағалауы ұйымның қаржылық есептілігі болып табылады. Бұл стандарт басқарудың міндеттерін және корпоративтік басқару үшін жауапты адамдардың міндеттерін анықтамайды және олардың міндеттерін реттейтін заңдар мен ережелерді алмастыра алмайды. Алайда, жұмыс осы Стандартқа сәйкес орындалады және басқару бойынша жүзеге асырылады, егер бұл қолданылатын болса, корпоративтік басқару үшін жауапты тұлға, шолу жұмысқа іргелі белгілі бір міндеттерін растады. Қаржы есептілігін шолуды жүргізу корпоративті басқаруға жауап беретін тұлғалар мен басшылықты міндеттерінен босатпайды.
- A48. Бағалау мәндерін есептеу кезінде қаржы есептілігін дайындау бойынша өз міндеттерінің бөлігі ретінде, басқаруға кәсіби пікір қалыптастыру талап етіледі және олар берілген жағдайларда қолайлы болып табылады, сондай-ақ, іріктеуді жүзеге асыруға және керекті есеп саясатын қолдануға болады. Бұл пікірлер қолданылатын қаржылық есептілік ұғымдардың контексінде құрылады.
- A49. Қаржылық есеп беруді шолу бойынша жұмыс үшін міндетті алғышарттар маңызды рөлін ескере отырып, тәжірибеші маман ШКХС-ға сәйкес мұндай келісімді қабылдамай тұрып өз міндеттерін түсінетіндігі жөнінде басшылықтан рұқсат алуға міндетті. Бұндай рұқсатты басшылық тәжірибешіге ауызша және жазбаша түрде қамтамасыз ет алады. Алайда, басқарудан алынған бұдан әрі растау лауазымдық жағдайында жазбаша бекітілген.

A50. Егер басқару және корпоративтік басқару үшін жауапты тұлғалар қаржылық есептілікке қатысты өз міндеттерін растамаса, келісімді қабылдауды тәжірибешіге заң немесе нормативті актілер қабылдауды талап ететін жағдайларды қоспағанда, келісімді қабылдау қолайсыз болып табылады. Тәжірибеші маман шолу бойынша келісімді қабылдауға міндет болған жағдайда корпоративті басқаруға жауап беретін тұлға немесе басшылыққа жоғарыда келтірілгенді және келісімге әсер етер салдары қандай болатынын түсіндіруі керек болуы мүмкін.

Тәжірибеші Маманның Қорытындысының Құрылымы Заңмен Немесе Нормативті Актімен Орнатылған Жағдайда Қосымша Ойлар (Сілт.: Тарм. 34–35)

A51. ШКХС тәжірибеші маманнан шолу келісіміне қолданылатын барлық стандарттарды ұстанған жағдайларды қоспағанда, осы стандарттың талаптарының сақталуы фактісін көрсетпеді талап етеді. Заңда немесе нормативті актіде мүмкін болса тәжірибеші маман келісімнен бас тартуға болатындығы жөнінде негіздер келтірілуі мүмкін, мұндай негіздерге келесілерді жатқызуға болады:

- Тәжірибеші маман заңмен немесе нормативті актілермен белгіленген қаржылық есептілікті дайындау тұжырымдамасы қолайсыз деп санайды;
- Белгіленген формат немесе тәжірибеші маман өз формасында немесе терминалогиясында қорытынды құруда осы стандарт талаптарынан формасы немесе құрылымы жағынан айтарлықтай ерекшеленеді.

ШКХС-ға сәйкес осындай жағдайларда жүзеге асырылатын шолу оның талаптарына сәйкес келмейді және тәжірибеші маман өз қорытындысында нәтижелерге байланысты ШКХС талаптарын ұстану фактісін көрсете алмайды. Маман осы стандарттың талаптарына сәйкес фактісін белгілеу үшін құқығы жоқ болғанына қарамастан, олардың есептілік үшін белгіленген талаптарға, оның ішінде оны пайдалануға барынша мүмкін дәрежеде қолдана алады. Егер қажет болса, түсініспеушіліктерді тәжірибеші маман болдырмау мақсатында шолудың осы ШКХС стандартына сәйкес жүзеге асырылмайтынын баяндамасында мәлімдеме листинг ретінде қарастыруы мүмкін.

Келісім Шарттарымен Келісу

Келісім Хат Немесе Жазбаша Келісімнің Басқа Нысаны (Сілт.: Тарм. 37)

A52. Барлық тараптар мүддесі – корпоративті басқаруға жауап беретін басшылық немесе тұлғалар, тәжірибеші маман – соңғысы шолу

ТАРИХИ КЕЗЕҢДЕГІ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІКТІ ШОЛУ
БОЙЫНША КЕЛІСІМ

бойынша келісім орындалмай тұрып, келісімнің шарттарымен қандай да бір келіспеушіліктер болмас үшін келісім-хат жіберуі міндетті.

Келісім-хаттың нысаны мен мазмұны

А53. Әр келісім-хаттың келісімнің шартына байланысты нысаны мен мазмұны әр келісімде айырмашылығы болуы мүмкін. Сұрақтардан басқа, ШКХС талаптарына сәйкес көрсетілуі тиіс келісім-хаттағы шартта келесілер де қарастырылған:

- Басқа тәжірибешілер мен эксперттерді келісімнің шолуына қатысуына тартуы жөнінде келісім.
- Алдыңғы тәжірибешімен талқылауға қажет сұрақтар (егер болса), егер келісімді тәжірибеші алғаш рет орындаса;
- Шолудағы келісім заңның немесе аудитке басқа жағымен талаптар бойынша қанағаттандыра алмауы фактісі;
- Басқарма тәжірибеші маманға жазбаша мәлімдеме жіберуін күту;
- Басқарманың келісімі тәжірибеші маманға оның баяндамасын дайындау уақыты мен қаржылық есептілік шығу уақыты және қаржылық есептілікке әсері арасында белгілі болған факттерді хабарлау;
- Басшылыққа келісім мен оның ішіндегі шарттарға келісімі жөніндегі шарттары бар келісім-хат алуды растау жөнінде сұрау.

Компонент тобын шолу

А54. Топтық қаржы есептіліктің аудитору құрамдас тобының қаржылық ақпаратты шолу жүргізу туралы өтінішпен тәжірибеші маманға жүгінуге құқылы. Топтың аудиторуның нұсқаулығымен компоненттің қаржылық ақпаратын шолу ШКХС талаптарына сәйкес орындалуы мүмкін. Топтың аудитору сондай-ақ ШКХС сәйкес шолу бойынша жұмысты толықтыратын рәсімдерді белгілей алады. Егер шолуды орындайтын тәжірибеші маман компоненттің қаржылық есептілігінің аудитору болса, онда ШКХС-ға сәйкес шолу жүргізілмейді.

Заңнамамен немесе нормативті актілермен қарастырылған басшылықтың міндеттері (Сілт.: Тарм. 37(е))

А55. Егер, Келісім орындалатын мән-жайлар тәжірибеші маман Келісім-хатқа жеке жұмыстың шарттарын бекітуі қажет жоқтығы туралы қорытынды жасайтын болса, онда ол әлі де расталады және корпоративтік басқару үшін жауапты басқаруды, осы стандартқа көзделген жазбаша растау, алу үшін талап етіледі стандартына сәйкес өз міндеттерін жүзеге асырады. Ол ШКХС-да сипатталған мәні

ТАРИХИ КЕЗЕҢДЕГІ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІКТІ ШОЛУ
БОЙЫНША КЕЛІСІМ

бойынша баламалы нұсқаулар заң немесе нормативтік актілер міндеттерінде анықталады, егер мұндай жазбаша растауды дайындағанда, заң немесе реттеу тұжырымын пайдалануға болады.

Көрнекі Келісім Хаттары (Сілт.: Тарм. 37)

А56. Шолу келісімі арналған көрнекі келісім хат осы ШКХС-ның 1 Қосымшада баяндалған.

Қайта Пайда Болатын Келісімдер (Сілт.: Тарм. 38)

А57. Тәжірибеші маман жаңа келісім-хат немесе басқа да жазбаша келісім, әр мерзімге жібермеуіне шешім қабылдай алады. Дегенмен, келесі факторлар шолу келісім шарттарын қайта қарауды немесе тиісті жағдайларда, қатысу қолданыстағы жағдай басшылығы мен басқару өкілеттігіне ие тұлғаларды еске салу мақсатты екенін көрсетуі мүмкін:

- Басқару шолудың мақсаты мен ауқымын дұрыс түсінбеудің кез келген белгісі.
- Келісімнің кез келген қайта қарастырылған немесе арнайы шарттары.
- Ұйымның жоғары басшылығы соңғы өзгерту.
- Ұйымды иеленуге айтарлықтай өзгерістер.
- Ұйымның бизнес сипатындағы немесе масштабындағы елеулі өзгерістер.
- Кәсіпорынға әсер ететін заңдық немесе реттеуші талаптарды өзгерісі.
- Қолданыстағы қаржылық есептілік өзгерісі.

Шолу Келісімі Шарттарының Өзгерістерін Қабылдау

Шолу Келісім Шарттарын Өзгертуге Сұраныс (Сілт.: Тарм. 39)

А58. Шолу келісім шарттарын өзгертуге тәжірибеші маман факторлар нәтижесінде өтініші, соның ішінде:

- Қызмет қажеттілігіне ықпал ететін жағдайлардың өзгерісі.
- Бастапқыда мәлімделген, Шолу келісімі табиғаты туралы түсініспеушіліктер.
- Басшылық тарапынан немесе өзге де мән-жайлар туындағанда Шолу ауқымы шектеу.

А59. Ұйымның талаптарына әсер ететін немесе қызмет сипаттағы түсінбеушілік бастапқыда сұралған жағдайлардың өзгерісі қатысу

ТАРИХИ КЕЗЕҢДЕГІ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІКТІ ШОЛУ
БОЙЫНША КЕЛІСІМ

зерттеу жағдайында өзгерістер сұрау салушы үшін ақылға қонымды негіз ретінде қарастырылуы мүмкін.

- A60. Өзгеріс дұрыс емес немесе қанағаттанарлықсыз деректерге жататын болса, керісінше, өзгерту ақылға қонымды қарастырыла алмайды. Тәжірибеші қаржы есептілігінде елеулі элемент үшін жеткілікті сәйкес дәлелдемелер ала алмайды және басқару тәжірибеші өзгерткен жасасуды білдіруге жол бермеу үшін, олармен байланысты қызметтер айналысу өзгертілуі тиіс келісімді сұрайды.

Келісімнің Табиғатын Өзгерту Туралы Өтініш (Сілт.: Тарм. 40)

- A61. Келісімнен немесе ілеспе қызмет басқа түріне Шолу келісімі өзгерту келісіміне дейін, осы ШКХС сәйкес пікір орындауға айналысқан тәжірибеші кез келген заңға байланысты немесе шарт бойынша, осы ШКХС-тармағындағы аталған мәселелер бойынша қосымша, бағалауға қажет болуы мүмкін өзгеру салдары.

- A62. Тәжірибеші маман келісімне немесе ілеспе қызметтің басқа түріне шолу келісімді өзгерту дұрыс негізделген деген қорытындыға келсе, өзгерген күнге Шолу келісімі бойынша орындалған жұмыс өзгертілген келісімге тиісті болуы мүмкін; алайда, орындалуы тиіс және есеп бергенді талап етілетін жұмыстың қайта қаралуы құрылған келісімге сай келетін болар еді. Оқырманға шатастыру тудырмас үшін қатысу есебі немесе басқа қызметтерді болдырмау үшін сілтемелерді мыналарға қоспайды:

- (a) Қатысудың бастапқы шолуы;
- (b) Келісім өзгерістер бөлігін шолуы кез-келген процедураларды орындау және орындалған шараларға сілтеме кезде жағдайларды қоспағанда, бастапқы шолу баяндамасында жүзеге асырылуы мүмкін кез келген рәсім есептің қалыпты бөлігі болып табылады.

**Басқару Өкілеттілігіне Ие Тұлғалармен Және Басшылықпен
Қарым-Қатынас (Сілт.: Тарм. 42)**

- A63. Шолу баяндамасында тәжірибеші маманның басқару және қалыптаса басқару өкілеттігіне ие тұлғаларымен байланыс:

- (a) Алынатын сұрауларды тәжірибеші маман рәсімдерді орындағанда жасайды;

- (b) Туындайтын мәселелерді түсіну және қатысу үшін сындарлы жұмыс қатынастарды дамыту мақсатында тиімді екі жақты қарым-қатынас контекстіндегі басқа да байланыс құралдары.
- A64. Байланыс үшін қолайлы уақыт қатысу мән-жайларға байланысты өзгеріп отырады. Тиісті факторлар сауалдың маңыздылығы мен сипатын қосады, және де басшылық қабылдаған немесе басқару өкілеттілігі бар тұлға қабылдаған кез-келген іс-әрекеттер жатады. Басқару немесе басқару өкілеттігіне ие тұлғалардың қиындықтарды жеңуге тәжірибеші көмектесе алады Мысалы, егер ол мүмкіндігінше тез арада қарау барысында кездесетін айтарлықтай қиындық байланыс жасау мақсатында орынды болуы мүмкін.
- A65. Заң немесе нормативті актілер тәжірибеші маман мен басқару өкілеттігіне ие тұлғалар арасындағы бірнеше сауалнамалы байланысты шектеуі мүмкін. Мысалы, қандай да хабардарлық мен іс-қимыл заңдар немесе нормативтік актілерге сәйкес кез келген жасалған немесе болжамды бұзушылықтардан тиісті органдарының тергеу амалдарына кедергі келтіруі мүмкін және оларға жол беруге болмайды. Кейбір жағдайларда, байланыс жасау мақсатында құпиялылық тәжірибелер мен міндеттер міндеттемелері арасындағы әлеуетті қақтығыстар күрделі болуы мүмкін. Мұндай жағдайларда, тәжірибеші маман құқықтық кеңес алуды қарастыра алады.

Қайта Қарауға Қатысты Жалғыз Мәселелері

- A66. Сұрақтар осы ШКХС сәйкес, тиісті жағдайларда басшылықтың немесе басқару өкілеттігіне ие тұлғаларға хабарландыруын қамтуы мүмкін:
- Келісім-хат немесе жазбаша келісімнің басқа да қолайлы формада енгізілген ретінде қатысу туралы шолуда тәжірибеші міндеттері.
  - Елеулі сауалнама нәтижелері, мысалы:
    - Есеп саясаты қағидаттарын және оларға сметалар мен қаржы есептілігінде ақпаратты ашып, оның ішінде бухгалтерлік есеп практикасын елеулі сапалық аспектілері ұйымдастыру туралы практик пікірі.
    - Осы жағдайлар рәсімдерінің айтарлықтай нәтижелері, соның ішінде, тәжірибеші ШКХС сәйкес талап етілетін қосымша шараларды жүзеге асырады. Тәжірибеші маман басқару өкілеттігіне ие тұлғалардың нақты операциялар немесе оқиғалар тиісті фактілер мен мән-жайлар туралы ұқсас білімі бар болуын растау үшін қажет болуы мүмкін.

ТАРИХИ КЕЗЕҢДЕГІ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІКТІ ШОЛУ
БОЙЫНША КЕЛІСІМ

- Қорытындыны тәжірибеші маман түрлеріне байланысты өзгертуі мүмкін сұрақтар.
- Елеулі қиындықтар, кез келген қарау кезінде пайда болса; мысалы, күтілудегі ақпарат жеткіліксіздігі; тәжірибеші маман қарау үшін қажетті деп санайтын дәлелдемелер алу үшін күтпеген қабілетсіздігі; немесе басқару тәжірибеші маманға жүктелген шектеулері. Кейбір жағдайларда, мұндай қиындықтар жұмыс көлемін шектеу тудыруы мүмкін, және корпоративтік басқару үшін жауапты басқару немесе адамдар қажетті шаралар орындалмаған жағдайда, ол тәжірибеші маманның өзгеруіне және кейде жұмысқа, оның бас тартуына әкелуі мүмкін.

A67. Кейбір адамдар әр түрлі адамдар субъектісінің басқару және бақылау үшін жауапты болып табылады. Мұндай жағдайларда, көшбасшылық басқару өкілеттігіне ие тұлғалар бақылауға қызығушылық мәселелерді хабарлауға жауапты болуы мүмкін. Тәжірибеші хабардар етуге міндетті мәселелер басқару бойынша жүктелген басқарудағы байланыс жауапкершіліктен босатуға әкеп соқпайды және басқару өкілеттігіне ие тұлғаларға оларды хабарлауға міндетті. Алайда басшылық тарапынан бұл мәселелерді басқару өкілеттігіне ие тұлғаларды нысаны немесе тәжірибеші маманмен байланыс уақыты әсер етуі мүмкін.

Үшінші Тараптармен Қарым-қатынас

A68. Кейбір заңдылықтарда тәжірибеші заң немесе реттеуге қажет болуы мүмкін, мысалы:

- Басқару өкілеттігіне ие тұлғалармен қарым-қатынас және белгілі бір мәселелер бойынша реттеуші немесе атқарушы органды хабардар ету. Мысалы, кейбір заңдылықтарда тәжірибеші маман басқару және басқару өкілеттігіне ие тұлғалар тиісті әрекеттерді жасай алмаса, бұрмалау құзыретті органдарына хабардар етуге міндетті.
- Тиісті нормативтік немесе қаржыландыру органдарында басшылық өкілеттігіне ие тұлғалар үшін дайындалған белгілі бір есептер көшірмелерін жіберу, немесе кейбір жағдайларда жұртшылық үшін мұндай есептерді қол жетімді ету ..

A69. Басқару өкілеттігіне ие тұлғаларды жазбаша байланыс тәжірибеші маманның үшінші тарап көшірмелерін табыс етуге заң немесе реттеу бойынша талап болмаса, бұрын басшылықтың немесе басқару өкілеттігіне ие тұлғалардың алдын ала келісімі қажет болуы мүмкін..

Келісімді Орындау

Қаржылық Есептіліктерді Шолуда Елеулілік (Сілт.: Тарм. 43)

- A70. Қаржы есептілігін маңыздылық тұжырымдамасын қолданылуын айқындауға тәжірибеші тәсілі. Қаржы есептілігін дайындау және ұсыну тұрғысында маңыздылық қағидатын ескере отырып қаржы есептілігінде бірнеше түсініктері бар. Қаржы есептілігінің құрылымы әр түрлі мерзімде талқылауға болатынына қарамастан, олар, әдетте, мыналарды түсіндіреді:
- Ол қаржылық есептілік негізінде Пайдаланушылар қабылдайтын экономикалық шешімдеріне ықпал етуі мүмкін, себебі олар жеке-жеке немесе жиынтығында қабілетті болған жағдайда жазбай кетуді қоса алғандағы бұрмалау, материалдық болып саналады;
  - Қоршаған мән аясында жасалған маңыздылығына қарағанда, сипаты немесе мөлшері бұрмалау және екеуінің комбинациясына байланысты;
  - Қаржы есептілігін пайдаланушылар үшін маңызды болып табылатын мәселелер туралы шешімдері топтағы пайдаланушылардың жалпы қаржылық ақпарат қажеттіліктерін ескере негізделген. Жеке пайдаланушы бойынша бұрмалану ықтимал әсері ақпараттық қажеттіліктерде айтарлықтай өзгеріп отыруы мүмкін, бірақ есепке алынбайды.
- A71. Тұжырымдамасы қолданылатын болса қаржылық есептілік маңыздылық принципі болып саналады өнер білікті тәжірибеші маман тұрақты қарау маңыздылықты анықтау кезінде тиісті тұжырымдамасын ережелеріне негізделуі тиіс. Егер жоқ болса, жоғарыда тәжірибеші маманның ойлары сілтемені қамтамасыз етеді.
- A72. Маңыздылық Кейбір тәжірибеші маманның кәсіби пікір мәселесі болып табылады, және қаржы есептілігін пайдаланушылардың тәжірибеші маман қажеттіліктерін қабылдауы байланысты болады. Осы тұрғыда, ол бұл пайдаланушылардың жорамалдаған практикаға мақсатты:
- Іскерлік және экономикалық қызмет және бухгалтерлік есеп үшін жеткілікті білімі болу лайықты тиянақтылықпен қаржылық есептіліктегі ақпаратты зерттеуге дайын болу;
  - Қаржылық есептілік, дайындалған ұсынылған және маңыздылық деңгейіне талқыланды екенін түсіну;
  - Бағаларды пайдалану, пайымдаулар мен болашақ оқиғалардың қарау негізделген сомаларды өзгерісіне тән белгісіздік тануға;

ТАРИХИ КЕЗЕҢДЕГІ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІКТІ ШОЛУ
БОЙЫНША КЕЛІСІМ

- Қаржылық есептіліктегі ақпарат негізінде саналы экономикалық шешімдер қабылдау.

Сонымен қатар, Келісім шолуы жеке пайдаланушылар нақты қажеттіліктерін қанағаттандыру үшін арналған қаржы есептілігін жүзеге асырылатын жоқ болса, ақпараттық қажет нақты пайдаланушыларға бұрмалау мүмкін әсері кеңінен әр түрлі болуы мүмкін ол, әдетте есепке алынбайды.

- A73. Тұтастай алғанда қаржылық есептілікке қатысты елеулі болып табылатын тәжірибеші маманның шешімі қаржы есептілігі туралы қорытынды қалыптастыру үшін негіз ретінде сенім практикадағы деңгейіне байланысты емес..

Маңыздылықты Қайта Қарау (Сілт.: Тарм. 44)

- A74. Тапсырма барысында тұтастай алғанда қаржы есептілігі маңыздылығына тәжірибеші маманды қайта қарау қажет болуы мүмкін:

- Тексеру барысында орын алған жағдайлардың өзгерісі (Мысалы кәсіпкерліктің үлкен бөлігінен құтылу шешім).
- Жаңа ақпарат немесе осы ШКХС сәйкес қарау тәртібі нәтижесінде сипаты мен оның қоршаған ортаны тәжірибешілер түсіністік туралы өзгеруі (нақты қаржылық нәтижелер тұтастай алғанда қаржы есептілігі маңыздылықты анықтау үшін бастапқыда қолданылған кезең аяқталғаннан күтілетін қаржылық нәтижелері айтарлықтай өзгеше болуы мүмкін, егер, мысалы тексеру кезінде пайда болмаса).

Тәжірибеші Маманның Түсінігі (Сілт.: Тарм. 45–46)

- A75. Тәжірибеші маман субъект дәрежесін және осы ШКХС сәйкес ұйымның қаржылық есептілігін шолуын орындауға қажетті, оның ортасын анықтау үшін кәсіби ой-пікірді пайдаланады. Бірінші кезекте Машықтанушы Олардың нәтижесінде түсіну Тапсырма орындау кезінде оларды мақсаттарға жету үшін жеткілікті болуын қарастыру қажет. тәжірибеші маман басқарудағы болған кем дегенде алған ортақ ауқымдылығы мен тереңдігі туралы түсінігі.

- A76. Сипаты туралы түсіністік пен оның ортасын алу шолу баяндамасында бүкіл ақпаратты жаңарту және талдау жинау үздіксіз динамикалық процесс болып табылады. тәжірибеші маманның түсіну деңгейі және итерационно міндеттемені орындау кезінде негізделген үйрену және шарттар мен жағдайларда өзгерістер ретінде жаңартылады. Шолудың реакциясы басында бастапқы қабылдау рәсімдері келісім мен табандылық алдын-ала тәжірибеші маманның заңды тұлғаның және келісімнің мән-жайлар түсіну негізделген. Тұрақты клиенттермен

қарым-қатынастар тәжірибеші маманның алдыңғы міндеттемелерден алынған білімді Қоғамға қатысты орындалған тәжірибелер мен қаржы есептілігін және басқа да қаржылық ақпараттың түсіну деңгейі кіреді.

- А77. Ұйымдастыру және тәжірибеші маман жоспарлары мен шолу міндетін, сондай-ақ тапсырма барысында кәсіби пікірін орындайтын негізделген критерийлерді оның қоршаған ортаның жиынтықтары нәтижесінде түсіну. Атап айтқанда, өкілдік тәжірибеші маман ықтималдығы жоғары елеулі бұрмалау және оларға қатысты рәсімдерді әзірлеу және жүзеге асыру анықтау үшін ескере отырып, осы тәсілді қамтитын қаржылық есептілік бағыттарын анықтауға болатындай қамтамасыз ету үшін жеткілікті болуы тиіс.
- А78. Сипаты мен қоршаған ортаны түсіністікке алған сол сияқты қолданыстағы қаржылық есептілік жүйесі тәжірибеші маман құрайды, сондай-ақ келесі сұрақтарды қарастыруымыз мүмкін:
- Нысан компаниялар тобының құрамдас немесе басқа адамға байланысты тұлға болып табылады ма.
  - Қаржылық есеп беру жүйесінің құрделілігі.
  - Ұйымның қаржылық есептілігін ұсыну міндеттемелері немесе талаптары, және сол міндеттемелері немесе талаптары үшінші тұлғалармен қолданыстағы заң не ереже бойынша не рәсімделеді не есептілік келісімдері бойынша құрылған ерікті түрдегі қаржылық есептеулердің тұрғысында, мысалы, келісімшарттық келісімдердің шеңберінде бар болуы.
  - Мұндай салық және зейнетақы заңдары мен ережелері ретінде, әдетте, қаржы есептілігінде ашылымдар мен сомаларды анықтауға тікелей әсерін тигізіп мойындалады заңдар мен нормативтік тиісті ережелеріне.
  - Бухгалтерлік есеп және қаржылық есептілік жүйесінің басқару және қадағалауға қатысты корпоративтік басқару ұйымдастыру мен басқару құрылымдарын дамыту қаржы есептілігін дайындау кезінде пайдаланылады. Кіші ұйымдарға, қадағалау жүзеге асырылады қандай жолмен әсер етуі мүмкін, әдетте, аз мөлшерде қызметкерлеріне. Мысалы, міндеттерді бөлу ұйымда іс жүзінде мүмкін болуы мүмкін. Алайда, бас-иесі қадағалау шағын ұйымда одан да тиімді ірі ұйымға қарағанда болуы мүмкін. Бұл міндеттерді шектеулі бөлініп шығуға байланысты кемшіліктері үшін өтеуге көмектеседі.
  - «Жоғарыдағы үн» және ұйымның қаржылық есептілікке және ұйымның қаржылық есептілік міндеттемелеріне сәйкестігіне байланысты тәуекелдерді шешетін бақылау ортасы.

ТАРИХИ КЕЗЕҢДЕГІ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІКТІ ШОЛУ
БОЙЫНША КЕЛІСІМ

- Қоғамның қаржылық есептілігі мен байланыс ақпараты сақталады, ол арқылы Бухгалтерлік есеп пен есеп беру кәсіпорынның және олармен байланысты басқару элементтері даму мен күрделілігі деңгейі.
- Ұйымның операцияларды есепке алу, жіктеу және қорытындылау, қаржылық есептілікке енгізу үшін ақпарат жинау және байланысты ақпаратты ашу рәсімдері.
- Алдыңғы кезеңдерде кәсіпорынның қаржы есептілігінде есепке алу бейімдеу жасауды талап ететін мәселелердің түрлері.

Рәсімдерді Дайындау Және Жүзеге Асыру (Сілт.: Тарм. 47, 55)

- A79. Рәсімдердің жоспарланған сипаты, мерзімі мен көлемі Тәжірибеші маман тұтастай алғанда қаржылық есептілік туралы қорытынды үшін негізі әсер ретінде жеткілікті сәйкес дәлелдемелер алу үшін қажет деп санайды:
- (a) Осы ШКХС талаптары;
  - (b) Қолданыстағы заңдар немесе нормативтік актілерге қамтылған қосымша есепті талаптарды қосқанда, қолданыстағы заң не ереже бойынша белгіленген талаптар.
- A80. Бұл жағдайда тәжірибеші маман құрайтын компаниялар тобының қаржылық есептілігін шолу жүргізуге айналысады, егер осы Стандартта мақсатты келісімнің шолуды орындау мекен тәжірибешінің ретінде шолу сипаты, мерзімі мен көлемі осындай рәсімдерге анықталуы тиіс топтың қаржылық есептілігі.
- A81. Белгілі бір жағдайларда жүзеге асырылады сұраулар және аналитикалық шаралар, сондай-ақ рәсімдерін әзірлеу және жүзеге асыруға қатысты осы Стандарттың талаптарына Стандартта мақсаттарына қол жеткізуде тәжірибеші көмектесуге арналған. Келісімді шолудың мән-жайлары өте әр түрлі болуы мүмкін, сондықтан Тәжірибеші маман басқа процедураларды әзірлеу және іске асыру жөнінде тиісті немесе тиімді деп тапқан. Мысалы, ұйым тәжірибеші маманның түсіну барысында кез келген елеулі келісім-шарттың белгілі болған жағдайда, ол қажет деп зерттеуге таба алады..
- A82. Машықтанушы кәсіби бухгалтер қажетті өзге де рәсімдерді орындауға деп есептеуі мүмкін фактісі тұтастай алғанда қаржы есептілігіне қатысты шектеулі кепілдік алу тәжірибешінің мақсаты әсер етпейді.

Маңызды немесе Ерекше Операциялар

А83. Тәжірибеші маман қарауға ерекше көңіл бөлу қажет етуі мүмкін маңызды не ерекше операцияларды анықтау мақсатында бухгалтерлік есепті рецензиялау қарастыра алады.

Сұраныс (Сілт.: Тарм. 46–48)

А84. Сауал бойынша қараудың бөлігі ретінде тәжірибеші маман құрайтын тапсырманың мән-жайларға байланысты қажетті деп санайтын мыналарды жағдайға байланысты ұйымда басқару және басқа да деректерді жинауды көздейді. (Қажет болған жағдайда), сондай-ақ тәжірибеші маман қаржылық емес деректерді сұрай алады. Алынған жауаптарды бағалау сұрау процесінің ажырамас бөлігі болып табылады.

А85. Тапсырма сұрату мән-жайлар, сондай-ақ байланысты ақпарат жинауды қамтуы мүмкін:

- Іс-шаралар қаржы есептілігінде көрсеткіштері ашылуы тиіс ақпаратты әсер етуі мүмкін иелерінің кездесулер корпоративтік басқару үшін жауапты тұлғалар немесе олардың комитеттердің, сондай-ақ басқа да кездесулер (егер бар болса).
- Коммуникация тұлға алды, не қабылдауға не алуға күтеді, заң агенттіктерінен алынды.
- басқа рәсімдер барысында туындайтын мәселелер. Анықталған алшақтықтарды тәжірибеші маман құрайтын сұраулар қосымша ақпарат болса, ол назарға басқа рәсімдерді алынған нәтижелерді ескере отырып, басқару алынған жауаптар негізділігі мен дәйектілігін бағалайды, сондай-ақ, ол болып табылатын ұйымның және өнеркәсіп олардың білімі мен түсіну жұмыс істейді.

А86. Сұрау салу арқылы алынған дәлелдер көбінесе басшылықтың ниеті туралы дәлелдердің негізгі көзі болып табылады. Алайда менеджменттің ниетін қолдауға болатын ақпарат шектеулі болуы мүмкін. Бұл жағдайда менеджменттің өзінің белгілі ниеттерін жүзеге асырудың өткен тарихын, басшылықтың белгілі бір іс-қимыл бағытын тандау себептерін және басшылықтың белгілі бір іс-әрекетті жүзеге асыруға қабілеттілігін түсіну, сұрау салу арқылы алынған дәлелдемелерді растау үшін тиісті ақпарат бере алады. Кәсіби скептицизмді басшылық ұсынған жауаптарды бағалауда қолдану тәжірибеші маманға қаржылық есептілікті елеулі түрде бұрмаланған болуы мүмкін деп санайтын мәселелер (лер) бар-жоғын бағалау үшін маңызды.

- A87. Сұрауларды іске асыру, сондай-ақ түсінік алуға немесе түзетулері жоғары ықтималдықпен онда бағыттарын анықтау мақсатында ұйым мен оның қоршаған ортаға түсінігін қолданыстағы жасауға тәжірибеші көмектесетін қаржы есептілігінде елеулі бұрмалануы болуы мүмкін.
- A88. Тәжірибеші маманның осы ШКХС өзгеше немесе одан асып түсетін алаяқтықты қоса алғанда, ұйымның заңдар мен ережелерді сақтамауына қатысты заңдар, ережелер немесе тиісті этикалық талаптар бойынша қосымша жауапкершіліктері болуы мүмкін, мысалы:
- (a) Заңдар мен ережелерге, оның ішінде басшылықпен және басқару өкілетті адамдарымен нақты байланысқа қатысты талаптарға сәйкес анықталған немесе күдіктелген сәйкессіздіктерге жауап беру және әрі қарайғы іс-шаралардың қажеттілігін қарастыру;
  - (b) Заңнамаға және ережелерге сәйкес келмегендігі немесе күдіктенгендігі туралы аудиторға хабарлау, мысалы, топтық келісім бойынша серіктес;¹¹ және
  - (c) Анықталған немесе күдікті заңдар мен ережелерге сәйкес келмеуге қатысты құжаттар.

Кез-келген қосымша жауапкершілікті сақтау осы ШКХС сәйкес тәжірибеші маманның жұмысына қатысты қосымша ақпаратты қамтамасыз етуі мүмкін (мысалы, менеджменттің адалдығына немесе қажет болған жағдайда басқару өкілеттігіне ие адамдарға қатысты).

Үздіксіз қызметті жалғастыруға ұйымның қабілетін сұрастыру (Сілт.: Тарм. 48(f))

- A89. Жиі, шағын ұйымдар емес нұсқаулығы орнына олардың бизнес өз білімі мен күтілетін болашақ перспективалары сүйене үздіксіз өз қызметін жалғастыруға ұйымның қабілетін бағалау жүргізуді істеу. Бұл жағдайда, ол орта және ұзақ мерзімді перспективаларын, сондай-ақ олар тәжірибешінің нәтижесінде ұйымның қызметі туралы басқару бойынша тұсаукесер көзқарасын қайшы ма немесе жоқ қарастыру, соның ішінде басқарудағы ұйым қаржыландыруды талқылау жөнінде мағынасы болуы мүмкін.

Талдау Рәсімдері (Сілт.: Тарм. 46–47, 49)

- A90. Қаржылық есептілігін тексеру барысында аналитикалық шараларды орындау тәжірибеші маман жәрдемдеседі:
- Түсінік алуға немесе түзетулер өзінде қаржы есептілігінде елеулі бұрмаланудың болуы мүмкін жоғары ықтималдықпен, ол

¹¹ Мысалы, БХӘСК Кодексінің 225.44–225.48 бөлімдерін қараңыз
2400 ШКХС (ҚАЙТА ҚАРАСТЫРЫЛҒАН) 54

аудандарды анықтау мақсатында, оның ішінде ұйымдастыру және оның айналасы түсінуді қолданыста жасау керек.

- Оның деректері осындай негізгі көрсеткіштерінің негізгі деректер ретінде сәйкес келетін дәрежеде, мысалы, оның ішінде қаржы есептілігі күтілетін үрдістері құндылықтар мен ережелер бастап сәйкессіздіктерді немесе ауытқуды анықтау.
- Сұрауларды немесе басқа нәтижелері бойынша дәлелдерді алуға қазірдің өзінде аналитикалық шараларды жүзеге асырылады.
- Машықтанушы қаржы есептілігінде елеулі бұрмалану болуын болжауға оны күшпен мәжбүр қылып алмады кез келген мәселе немесе мәселелер туралы хабардар болып жағдайда қосымша рәсімін ретінде қызмет етеді. Мұндай процедураның мысал ретінде түрлі шығындар, филиалдар мен мақалалар жариялауға қаржы есептілігі деректеріне қамтылған қаржылық ақпарат туралы дәлелдер ұсынады ұйымның басқа компоненттері үшін ай сайынғы түсімі және пайда орталықтарының көп салыстырмалы талдау болып табылады.

А91. Аналитикалық рәсімдердің қарапайым статистикалық талдау әдістерін пайдалана отырып, күрделі салыстырғанға дейін түрлі әдістерін пайдалануға болады. Бұл әдістер қарапайым салыстыру орындау статистикалық әдістерін пайдалана отырып, күрделі талдау жүргізуге дейін құбылады. Бухгалтер, мысалы, қаржылық және қаржылық емес деректер арасындағы ықтимал қатынастарды талдау және күтілетін үрдістері бастап ерекше немесе әр түрлі көрінуі корреляция мен мақалалар анықтау үшін күтілетін нәтижелерді құндылықтармен салыстыру арқылы қаржылық есептіліктегі қаржылық ақпаратты бағалау үшін аналитикалық рәсімдері пайдалана алады немесе құндылықтар. Тәжірибеші маман тиісті көздерден алынған ақпаратпен тәжірибеші әзірлеген үмітін, жазылған сомалардың аралығында дамуы жазылған сомаларын немесе коэффициенттерді ең өзекті салыстыруға болар еді. Атап айтсақ міндеттерді мән-жайларға байланысты тәжірибеші маман құрайтын жиі күтілетін құнын айқындау үшін пайдаланылады деп ақпарат көздерінің мысалдарына төмендегілер жатады:

- Белгілі өзгерістерді ескере отырып салыстырмалы алдыңғы кезеңде (кезеңдерде) қаржылық ақпарат;
- Бюджет және болжамдардың, сондай-ақ аралық немесе жылдық есептер деректерді экстраполяция, соның ішінде күтілетін операциялық және қаржылық нәтижелері туралы ақпарат
- Кезең үшін қаржылық ақпараттың элементтері арасындағы қатынастар.

ТАРИХИ КЕЗЕҢДЕГІ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІКТІ ШОЛУ
БОЙЫНША КЕЛІСІМ

- Мысалы, Жалпы пайда маржасы, соның ішінде ұйым қызмет ететін саланың туралы ақпарат және немесе салалық орташа ұйымның түсім қатынасы және оның дебиторлық салыстыру немесе сол саланың ұқсас мөлшерін басқа ұйымдардың көрсеткіштері.
- Мысалы сәйкес қаржылық және қаржылық емес ақпараттың арасындағы қарым-қатынас, жалақы және қызметкерлер саны туралы шығыстары.

A92. Пікір бұл рәсімдерді жүзеге асыру үшін қолайлы аналитикалық рәсімдердің пайдалану ниетті деректері ұйымның қызметі туралы Тәжірибеші маман оның айналасын түсінуге негізделген, және деректер сипаты мен көзіне байланысты ма, сол туралы тәжірибеші маман мен жағдайлар алынған болатын. Мынадай факторлар мысалы, ескерілуі мүмкін:

- Ақпарат көзі. Мысалы, ол ұйымнан тыс тәуелсіз көздерден алынған кезде ақпарат сенімдірек болуы мүмкін;
- Қолда бар ақпаратты салыстыру, мысалы, олар мамандандырылған өнімдер жасайды және сатады деген бойынша деректер ұйымға салыстыруға болатын, сондықтан саласында бірыңғай деректері толықтыру немесе түзету үшін қажет болуы мүмкін;
- Ақпараттың сипаты мен өзектілігі; Мысалы, ұйымның бюджеті күтілетін нәтижелерге немесе мақсаттарға бағыттауға әзірленген екендігін анықтау қажет;
- Ақпаратты дайындау, сондай-ақ толықтығы, нақтылығы мен сенімділігін қамтамасыз ету үшін тиісті бақылау қолданылған білім мен тәжірибе. Мұндай бақылау құралдары, мысалы бюджеттік ақпарат дайындау, тексеру және техникалық қызмет көрсету қадағалауды қамтуы мүмкін.

Ерекше Мән-Жайларды Шешу Рәсімдері

Алаяқтық және заңнамада немесе реттеуші талаптарды сақтамау (Сілт.: Тарм. 52(a) және (d))

Басшылықпен және басқару өкілеттілігіне ие тұлғалармен қарым-қатынас

A93. Кейбір юрисдикцияларда заң немесе ережелер тәжірибеші маманның кейбір мәселелерді басшылықпен немесе басқару өкілетті адамдарымен байланысын шектеуі мүмкін. Заңда немесе ережелерде тиісті органның нақты немесе күдікті заңсыз әрекетке қатысты тергеуіне зиян келтіруі мүмкін байланысқа немесе басқа әрекетке,

оның ішінде кәсіпорынды ескертуге, мысалы, тәжірибеші маман анықталған немесе күдікті туралы есеп беруі қажет болған жағдайда арнайы тыйым салынуы мүмкін. қылмыстық жолмен алынған кірістерді заңдастыруға (заңдастыруға) қарсы заңнамаға сәйкес тиісті органға заңдар мен ережелерді сақтамау. Мұндай жағдайларда тәжірибеші маман қарастыратын мәселелер күрделі болуы мүмкін және тәжірибеші маман заңгерлік кеңес алуды орынды деп санайды.

Анықталған немесе күдікті заңдар мен ережелерге сәйкес келмейтіндігі туралы ұйымнан тыс тиісті органға есеп беру

A94. Заңнамалар мен ережелерге сәйкес келмейтіндігі туралы күдіктену туралы ұйымнан тыс тиісті органға есеп беру келесі жағдайларда қажет немесе орынды болуы мүмкін, себебі:

- (a) Заң, ережелер немесе тиісті этикалық талаптар тәжірибешіден есеп беруді талап етеді;
- (b) Тәжірибеші маман есеп беруді сәйкес этикалық талаптарға сәйкес сәйкестендірілген немесе күдіктенген сәйкессіздіктерге жауап беру үшін тиісті іс-әрекет деп анықтады (A95 тармағын қараңыз); немесе
- (c) Заң, ережелер немесе тиісті этикалық талаптар тәжірибеші маманға бұған құқықты қамтамасыз етеді (A96-тармақты қараңыз).

A95. Кейбір жағдайларда, тиісті этикалық талаптар тәжірибешіден есеп беруді немесе анықталған немесе күдікті алаяқтық туралы есеп беру немесе ұйымнан тыс тиісті органға заңнамаға және ережелерге сәйкес келмеу туралы есеп беру жағдайларға сәйкес әрекет болып табылады ма, жоқ па, соны қарастыруды талап етуі мүмкін. Мысалы, БХӘСК Кодексі тәжірибешіден анықталған немесе күдікті заңдар мен ережелерге сәйкес келмеуіне жауап беру үшін шаралар қабылдауды және одан әрі іс-әрекеттің қажет екендігін қарастыруды талап етеді, оған ұйымнан тыс тиісті органға есеп беру кіруі мүмкін.¹² БХӘСК кодексі мұндай есеп беру БХӘСК кодексіне сәйкес құпиялылық міндетін бұзу болып саналмайтынын түсіндіреді.¹³

A96. Тіпті заңнама, ережелер немесе тиісті этикалық талаптар есептіліктің анықталған немесе сәйкес келмеуі туралы есеп беруді қарастыратын талаптарды қамтымаса да, олар тәжірибешіге анықталған немесе күдіктенген алаяқтық туралы немесе заңдар мен ережелердің орындалмағаны туралы тиісті органнан тыс жерлерде тиісті органға хабарлау құқығын бере алады.

¹² Мысалы, БХӘСК Кодексінің 225.51 - 225.52 бөлімдерін қараңыз

¹³ Мысалы, БХӘСК Кодексінің 140.7 - 225.53 бөлімдерін қараңыз

- A97. Басқа жағдайларда анықталған немесе күдікті заңдар мен ережелерге сәйкес келмейтіндігі туралы ұйымнан тыс тиісті органға хабарлау тәжірибешінің заң, ережелер немесе тиісті этикалық талаптарға сәйкес құпиялылық міндетіне жол бермейді.
- A98. 52 (d) тармағында талап етілген шешім күрделі ойлар мен кәсіби пікірлерді қамтуы мүмкін. Тиісінше, тәжірибеші маман ішкі (мысалы, фирма немесе желілік фирма шеңберінде) немесе реттегішпен немесе кәсіби органмен құпия негізде кеңес беруді қарастыра алады (егер бұл заңмен немесе ережемен тыйым салынбаса немесе құпиялылық міндетін бұзбаса). Тәжірибеші маман сонымен қатар тәжірибеші маманның нұсқаларын және кез-келген нақты іс-әрекетті қабылдаудың кәсіби немесе заңдық салдарын түсіну үшін заңгерлік кеңес алуды қарастыруы мүмкін.

Қаржылық есептіліктегі үздіксіз қызметті пайдалануға күмән тудыруы мүмкін оқиғалар немесе жағдайлар (Сілт.: Тарм. 54)

- A99. Төменде факторлардың тізімі, бірге немесе бөлек алаңдаушылықтарын бара жатқан компанияны пайдалану мүмкіндігі ретінде елеулі күмән үшін негіз бола алады оқиғаларға немесе жағдайларға мысалдар қамтамасыз етеді. Бұл тізім толық емес сондай-ақ осы факторлардың бір немесе бірнеше болуы міндетті белгісіздік ұйым үздіксіз өз қызметін жалғастыра алады ма ретінде бар дегенді білдірмейді.

Қаржылық

- Таза міндеттеме немесе таза ағымдағы міндеттеме жағдайы
- Жаңартудың немесе өтеудің шынайы перспективалары жоқ өтеуге жақындаған мерзімді қарыздар немесе ұзақ мерзімді активтерді қаржыландыру үшін қысқа мерзімді қарыздарға шамадан тыс тәуелділік;
- Кредиторлардың қаржылық қолдаудан бас тартуының көрсеткіштері;
- Тарихи немесе перспективалық қаржылық есептілікте көрсетілген операциялық ақша ағымдары
- Жағымсыз негізгі қаржылық коэффициенттер;
- Ақша ағындарын қалыптастыру үшін пайдаланылатын операциялық шығындар немесе активтер құнының едәуір нашарлауы;
- Дивидендтерді төлеу төлем немесе тоқтату кейінге қалдырылды;

ТАРИХИ КЕЗЕҢДЕГІ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІКТІ ШОЛУ
БОЙЫНША КЕЛІСІМ

- Уақтылы кредиторларға төлеуге қабілетсіздігі;
- Несиелік келісімдердің талаптарын орындай алмау;
- Несиеден жеткізушілермен жеткізілім кезінде қолма-қол ақша операцияларына ауысу;
- Маңызды жаңа өнімді немесе басқа да маңызды инвестицияларды жасау үшін қаржыландыру ала алмау

Операциялық

- Басшылық алып тастау немесе операцияларды тоқтату бойынша басшылық ниеттері
- Орынауыстырусыз негізгі басшылықты жоғалту
- Басты нарықты, негізгі тұтынушыларды, франшизаны, лицензияны немесе негізгі жеткізушілерді жоғалту
- Жұмыс күшімен қиындықтар
- Маңызды ұсыныстардың қысқаруы
- Жоғары табысты бәсекелестің ұшқырлығы

Басқалары

- Капиталмен және басқа талаптармен сәйкес келмеу
- Егер табысты болса, субъекттің қанағаттандыруы екіталай болатын нәтиже көрсете алатын субъектті салыстырудағы заңды немесе нормативтік жарияланымдар
- Ұйымға әсер етеді деп күтілетін заңдағы немесе реттеу немесе мемлекеттік саясаттағы өзгерістер
- Орын алған кезде сақтандырылмаған немесе сақтандырылмаған апаттар

Аталған оқиғалар мен шарттардың маңыздылығы жиі басқа факторлармен білдірілуі мүмкін. Мысалы, субъекттің өзінің қалыпты қарыз қайтатөлемдерін жасай алуының әсері басшылықтың жоспарын балама мағыналар, активтерді жою, қарыз төлемдерін қайта кестелеу немесе қосымша капитал алу секілді, арқылы сайма-сай ақша ағындарын ретке келтіру үшін теңгерімдей алады. Сонымен қатар, негізгі жеткізушіні жоғалту сәйкес балама ұсыныс көзінің қолжетімділігінен болуы мүмкін.

Қаржылық Есептілікті Негізгі Бухгалтерлік Жазбалармен Салыстыру
(Сілт: Тарм. 56)

A100. Тәжірибеші маман әдетте қаржы есептілігінде көрсетілген сомалар негізгі бухгалтерлік кітап не топтастырылған деректерге, соның ішінде бухгалтерлік есеп деректеріне сәйкес қаржылық есептілігіндегі соманы және баланстарын тексеру арқылы келісілген немесе тиісті бухгалтерлік есеп сомасын сәйкес келмейтіндігі туралы дәлелдемелер алады, немесе қаржы есептілігін және онымен байланысты бухгалтерлік есеп сомалары арасындағы қайшылықтардың жоқтығымен көрсететін құжат (мысалы айналым балансы).

Қосымша Шараларды Орындау (Сілт.: Тарм. 57)

A101. Тәжірибешіге материя белгілі болса, онда қосымша рәсімдер, осы ШКХС стандартына сәйкес талап етілетін қаржылық есептілікке сенеміз деп тәжірибеші маман бұрмалауы мүмкін.

A102. Материалдық, қаржылық есептілікте бұрмаланған болуы мүмкін деп санайтын тармақ тәжірибеші маман бір себептермен қатысты қосымша рәсімдер үшін тәжірибеші реакциясы маман мән-жайларға байланысты өзгеріп отырады және кәсіби пікір тәжірибеші маманның мәселесі болып табылады.

A103. Тәжірибеші маман дәлелдемелер алу үшін қажетті қосымша рәсімдер сипатын, мерзімдері мен ауқымын немесе елеулі ауытқудың мүмкін емес деген қорытынды жасауға немесе елеулі ауытқудың бар екенін анықтау үшін басшылыққа алады:

- Процедураның тәжірибеші маман нәтижелерін бағалау үшін алынған ақпарат аяқталды;
- Ұйымдастыру және оның қоршаған ортаға қызметі туралы тәжірибеші маманның өкілдігі, тапсырма ретінде жасалған түзетулерді ескереді;
- Материалдық бұрмаланудың болуын болжауға тәжірибеші мәжбүрлейтін мәселе бойынша қорытынды қалыптастыру үшін қажетті дәлелдемелерді беделін бағалау.

A104. Қосымша рәсімдер мақсаты оның пікірінше қаржы есептілігінің елеулі бұрмалауларға әкелуі мүмкін, ол осы мәселе бойынша қорытынды жасауы тәжірибешінің жеткілікті сәйкес дәлелдемелер алу болып табылады. Рәсімдер болуы мүмкін:

- Проблемалық мақалалар туралы егжей-тегжейлі талдауға назар аударып отырып, қосымша сұрақтар қою немесе аналитикалық процедуралар (бұл қаржы есептілігіне сәйкес шоттар мен операциялар бойынша, сомасы немесе ашық пайыздық деректер);

ТАРИХИ КЕЗЕҢДЕГІ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІКТІ ШОЛУ
БОЙЫНША КЕЛІСІМ

- Мұндай еңбегі немесе сұрау сыртқы растау туралы толық тексеру процедураларының басқа да түрлері.

A105. Төмендегі мысал тәжірибеші маман қосымша шаралар қажеттілігін бағалайды сүреттейді, және қандай іс-әрекеттер қабылданады, мұндай процедураларды жүргізу кезінде іске асыратын кезде болуы тиіс.

- Талабы бойынша іс жүргізу барысында, тәжірибеші маман шолу ақпараттық-талдамалық рәсімдер ұйымдастыру проблемалық күмәнді борыштар бойынша ешқандай ереже жоқ, ол үшін мерзімі өткен дебиторлық берешек едәуір көлемі бар шоттар талдау дебиторлық деп санайды.
- Бұл қаржы есептілігінде дебиторлық балансы бұрмалану мүмкін деп ұйғаруға тәжірибеші себеп болады. Тәжірибеші маман содан құнсызданған деп көрсетілуі тиіс бақылауы үмітсіз дебиторлық берешек бар-жоғын сұрайды.
- Басқарудың жауабына байланысты тәжірибеші маманның бағалау жауап бере алады:
  - (a) Дебиторлық берешектің қалдығы кез келген елеулі ауытқуларды құрамында мүмкін емес екенін қорытынды жасауы оны көтермелейді. Бұл жағдайда, басқа ешқандай процедуралар қажет емес.
  - (b) Мәселе қаржы есептілігінде елеулі бұрмалану бар екенін анықтауға мүмкіндік береді. Ешқандай қосымша рәсімдер талап етілмейді және тәжірибеші тұтастай алғанда қаржы есептілік елеулі түрде бұрмаланғанда қорытынды қалыптастырады.
  - (c) Жетекші тәжірибеші маман дебиторлық балансы бұрмалауы мүмкін деп санауға жалғастыруда және олар шын мәнінде бұрмаланған деп анықтау үшін тәжірибеші маман үшін жеткілікті және тиісті дәлелдер қамтамасыз етпейді.

Бұл жағдайда тәжірибеші маман мұндай үмітсіз дебиторлық берешектерді анықтау үшін баланс күнінен кейін осы шоттардағы алынған сомалардың басқару талдау өтініші қосымша шараларды орындауға талап етіледі. Қосымша рәсімдерін бағалау нәтижелері келесі тәжірибеші (a) алуға мүмкіндік береді немесе (b) жоғарыда айтылған болуы мүмкін. Егер жоқ болса, тәжірибеші маман міндетті:

ТАРИХИ КЕЗЕҢДЕГІ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІКТІ ШОЛУ
БОЙЫНША КЕЛІСІМ

- (i) Тәжірибеші маман не (а) немесе (б) жоғарыда айтылған бекігенше қосымша процедураларды орындау жалғастыру;
- (ii) Егер бұл мәселе тұтастай алғанда қаржы есептілігінде айтарлықтай ауытқулар болуы мүмкін емес деген тұжырым қалыптастыру мүмкін емес болса, оған әлі күнге дейін елеулі бұрмалану себебі болып табылады, онда шолу сомасы мен мүмкін еместігі туралы лимиттердің болуы құруға емес қаржылық есептілік бойынша өзгертілмеген қорытынды жасауға мойындады.

Жазбаша Ұсынымдар (Сілт.: Тарм. 61–63)

A106. Жазбаша өкілдіктерінің Шолу келісімі айғақтар маңызды көзі болып табылады. Басқару сұраған жазбаша мәлімдеме түзетулер енгізген немесе оларды беруден бас тартса, онда ол бір болуын немесе маңызды бірқатар мәселелерді айқыңдалуы мүмкін болатын, тәжірибешіге ескертуге тиіс.. Сонымен қатар, жазбаша сұрау және көптеген жағдайларда ешқандай ауызша мәлімдемелер, қосымшалар сапасын жақсартуы мүмкін кейбір мәселелері бойынша басқару көп тығыз байланыста мүмкіндік береді.

A107. Осы ШКХС сәйкес талап етілетін жазбаша өкілдіктерінің қатартәжірибелі мамандар қажетті қаржы есептілігінің туралы басқа жазбаша арыз қарастыруы мүмкін. тәжірибеші маман осындай өкілдіктері өзгертілген өзгертілмеген негізінде қаржылық есептілік туралы біздің пікірімізді қалыптастыру маңызды деп санайды және олар қайда қаржы есептілігінде белгілі бір элементтердің немесе ақпаратты ашуға қатысты тәжірибеші маман дәлелін аяқтау үшін қажет болуы мүмкін.

A108. Кейбір жағдайларда, басқару тұсаукесері үздік білім мен сенім нұсқаулығын қабылданғандығын тілді іріктеу жазбаша ұсынулар қамтуы мүмкін. тәжірибеші маман осындай тұжырымын қабылдауға арналған тәжірибеші маман мәселелерді тиісті міндеттері мен білімі бар адамдарға жасалған өкілдіктері түсініктемелеріне енгізілгенге көз жеткізсе ақылға қонымды болып табылады.

Орындалған Рәсімдерден Алынған Дәлелдемелерді Бағалау (Сілт.: Тарм. 66–68)

A109. Кейбір жағдайларда, тәжірибеші маман ол бастапқыда талап бойынша рәсімдерді дамытуға алуға күтілген болатын дәлелдемелер ұсынуды, атап айтқанда мән-жайларға қатысты аналитикалық рәсімдерді ала алмауы мүмкін. Бұл жағдайда, машықтанушы кәсіби бухгалтер шаралардың 2400 ШКХС (ҚАЙТА ҚАРАСТЫРЫЛҒАН) 62

ТАРИХИ КЕЗЕҢДЕГІ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІКТІ ШОЛУ
БОЙЫНША КЕЛІСІМ

нәтижесінде алынған дәлелдер қаржылық есептілік туралы қорытынды жасау үшін жеткілікті және тиісті емес екенін бағалайды. Тәжірибеші маман мүмкін:

- Орындалған жұмысты созу;
- Мән-жайлар болуы қажет тәжірибеші маман бағалаған басқа шараларды орындау.

Бірде бір де, басқа практикадағы мән-жайлар мүмкін емес жағдайда мысалы, оның пікірі бойынша осы факт ықпалын немесе тапсырманы орындау үшін негізінен қабілетін анықтау үшін осы ШКХС сәйкес, қорытынды жасау үшін жеткілікті сәйкес дәлелдемелер алу мүмкіндігі болуы тиіс және басшылығының өкілдерінің кез келген қарау кезінде болмаған, және елеулі мәселелер бойынша үндеулер тәжірибеші маман жауап алмайды. 57 тармақта көрсетілгендей, осындай жағдай келесі тәжірибеші қаржылық есептіліктің елеулі бұрмаланулары бар екендігін болжауға мәжбүр кез келген мәселеге мәселелер туралы хабардар бола алмайтын жағдайда туындауы мүмкін.

Шолу Ауқымын Шектеу

- A110. Егер, тәжірибеші маман басқа рәсімдерді орындау арқылы тиісті жеткілікті дәлелдемелерді алуға болса, белгілі бір процедураны орындауға қабілетсіздігі шолудың көлемін шектемейді.
- A111. Басшылық тарапынан қарау көлеміне шектеу қарау үшін мысалы, қаржылық есеп елеулі бұрмаланған Келісім жалғастыратын аудандарда практикадағы қараудың өзге де салдары болуы мүмкін.

Қаржылық Есептілік Бойынша Тәжірибелі маманның Қорытындысын Қалыптастыру

Қолданыстағы Қаржылық Есептілік Жүйесінің Сипаттамасы (Сілт.: Тарм. 69(a))

- A112. Ол қаржы есептілігі негізделетін қаржылық есептілік жүйесін пайдаланушылар кеңес береді, өйткені қаржы есептілігіндегі сипаттамасы қолданыстағы қаржылық есептілік жүйесіне маңызды болып табылады. Арнайы мақсаттағы қаржылық есептіліктің қаржы есептілігі болса, онда олар, жоба партия мен кәсіби бухгалтер үшін ғана қол жетімді арнайы мақсаттағы қаржылық есептілігін қағидаттарына сәйкес дайындалған болуы мүмкін. Қаржылық есеп беру жүйесінің, арнайы мақсаттағы сипаттамасы, пайдалану арнайы мақсаттағы қаржылық есеп арнайы мақсаттағы қаржы есептілігіне қатысты анықталған, өзінің мақсаты бойынша пайдалануға басқа, кез келген пайдалану үшін тиісті болмауы мүмкін, себебі маңызды болып табылады.

A113. Ол қаржы есептілігін пайдаланушыларды адастыру мүмкін болмауына іріктеу шектейтін тілде қамтитын сипаттамасы қолданыстағы қаржылық есептілік жүйесі осы құрылымның тиісті сипаттамасы емес (мысалы «қаржы есептілігі Халықаралық қаржы есептілігінің стандарттарына сәйкес қатаң болып табылады»).

Қаржы Есептілігіне Берілетін Ақпаратқа Материалдық Операциялар Мен Оқиғалардың Әсері Туралы Ақпаратты Ашып Көрсету (Сілт.: Тарм. 69(b)(vi), 71)

A114. Тәжірибеші маман қаржы есептілігін бағалау үшін үшін осы ШКХС стандартына сәйкес талап етілетін болжалды пайдаланушылар ұйымның қаржы жағдайы қаржы нәтижелері мен ақша қаражатының қозғалысы туралы елеулі мәмілелерді және оқиғалардың әсерін түсінуге мүмкіндік беру үшін барабар ақпаратты ұсыну.

A115. Әділ тұсаукесер тұжырымдамасына сәйкес дайындалған қаржы есептілігін ескере отырып басқаруға қарағанда басқа да қосымша ашып көрсетулер тікелей қаржы есептілігін дайындау қолданыстағы тұжырымдамасы көзделген немесе сирек жағдайларда тіпті тұжырымдамасы көзделген талаптардан ауытқу қаржы есептілігіне енгізілген қажет болуы мүмкін осы қаржылық есептіліктің әділ ұсынылуын қамтамасыз етеді.

Сәйкестік Жүйесін Пайдаланған Кездегі Қарастырулар

A116. Бұл құрылым қолайлы екенін, осы ШКХС стандартына сәйкес тәжірибеші маманның келісімді зерттеуі осы сәтте анықталады ережелер мен жаңылыстыратын қағидаттарын сақтай отырып сәйкес дайындалған қаржылық есептілікті қарастыру өте сирек тәжірибеші маман болып табылады.

Бухгалтерлік Тәжірибелер Ұйымдастырудың Сапалық Аспекттері (Сілт.: Тарм. 70(b))

A117. Бухгалтерлік тәжірибелерді ұйымдастыру практикадағы сапалық аспектілері қарау кезінде ықтимал өтемі басқарудың тұжырымдары туралы білуі мүмкін. Тәжірибеші маман айқын түзетілмеген бұрмалану әсері айтарлықтай бұрмаланған болуы жалпы қаржылық есепке әкеледі бірге бейтараптық болмаған деп кумулятивтік әсерін қорытынды жасауға болады. Тұтастай алғанда қаржы есептілігі бұрмалану практикадағы бағалау әсер етуі мүмкін бейтараптық болмауы көрсеткіштері мыналарды қамтиды:

- Айқын бұрмалау селективті түзету _ шолу барысында басқару назарына жеткізілген (Мысалы бұрмалауды арттыру түзету,

оларды азайту, пайда қайраткерлері және түзетілмеген бұрмаланулардан көрініс).

- Есептік құндылықтарды есептеудегі мүмкін басқару өтемі.

A118. Біқтимал басқаруды айтудан көрсеткіштер міндетті жеке бухгалтерлік бағалаулардың негізділігі туралы қорытындылар дайындау мақсаттары үшін бұрмалау бар дегенді білдірмейді. Олар алайда, тұтастай алғанда қаржы есептілігі айтарлықтай бұрмалануы мүмкін Тәжірибеші маман үшін әсер етуі мүмкін.

Қорытынды Нысаны (Сілт.: Тарм. 74)

Қаржы Есептілігіндегі Ұсынылған Ақпараттың Сипаттамасы

A119. Қаржылық есеп беру әділетті ұсыну шеңберіне сәйкес жасалған жағдайда, тәжірибеші маман тұжырымдамада тәжірибешінің назарына ештеңе келмегенін айтады, бұл тәжірибеші маманға қаржылық есептілік барлық маңызды аспектілерде әділ түрде ұсынылмайды деп сенуге мәжбүр етеді ... (немесе [қолданылатын әділ презентация шеңберіне] сәйкес шынайы және әділ көзқарас бермеңіз. Мысалы, көптеген жалпы мақсаттағы құрылымдарда, мысалы, қаржылық есеп беру кезеңнің соңындағы жағдай бойынша ұйымның қаржылық жағдайын және ұйымның қаржылық нәтижелерін және сол кезеңдегі ақша ағындары.

«Барлық елеулі аспектілері бойынша сенімді» немесе «шынайы және дұрыс пікірді көрсетеді»

A120. Сондықтан екі тұжырымдамалар, ол - «барлық елеулі аспектілерде ұсыну» немесе «шынайы және әділ көзқарас береді», - белгілі бір юрисдикцияда қолданылатын заңнамаға байланысты және нормативтік-құқықтық актілері тиісті заңдық қаржы есептілігін шолу немесе бұл юрисдикцияда қабылданатын тәжірибе. Заң немесе нормативтік актілер түрлі тұжырымдарды қолдануды талап етсе, ол әділ тұсаукесері аясында сәйкес дайындалған қаржылық есептілік әділ ұсынылуына бағалау үшін кәсіби бухгалтер үшін осы ШКХС талаптарына әсер етпейді.

Басқарма Арқасында Қабылданғаннан Кейін Шолу Келісім Ауқымына Шектеу Енгізу Пікірін Қалыптастыру Қабілетсіздігі (Сілт.: Тарм. 15, 82)

A121. Келісімнен бас тарту мақсатқа қарау тұрғысынан шектеулер басшылық тарапынан шығарылған уақытта тапсырманың аяқталу дәрежесіне байланысты. Егер тәжірибеші маман тапсырманың едәуір бөлігін орындаған болса, онда ол алуға шектеу мүмкін бас тарту қандай дәрежеде бұл жүзеге асыру туралы шешім қабылдайды және алып қою бас тарту үшін негіз сипаттайтын тармақта біздің шолу жасасу нақтылайды мүмкін.

A122. Кейбір жағдайларда келісімнен бас тарту мүмкін емес, өйткені тәжірибеші маман заңнамаға және нормативті актілерге сәйкес оның орындалуын жалғастыруы қажет. Мысалы, ол мемлекеттік сектордың субъектінің қаржылық есепке тексеру үшін тағайындалған тәжірибеші маман болуы мүмкін. Сонымен қатар, тәжірибеші маман тиісінше нақты кезеңін қамтитын қаржы есептерін қарау үшін тағайындалған немесе тұрақты мерзімге тағайындалады және қаржылық есептілік аяқталғанға дейін немесе осы кезеңнің аяғына дейін жоюды тыйым салатын болып юрисдикцияларда орын болуы мүмкін. Сонымен қатар, тәжірибеші маман қорытындыдағы Басқа Маңызды тармақ келісімнен неге бас тартуға құқығы жоқ екендігіне жауап іздей лады.

Реттеуші Органдарды Немесе Ұйым Иелерін Ақпараттандыру

A123. Көру аумағының шектеуінен ілігуден шығу қажеттілігінен тәжірибеші маман мүмкін кәсіби, заңнамалық немесе нормативтік талаптарға байланысты сұрақтармен араласса, реттеуші органдар немесе ұйым иелерімен байланысты қорытындыға келеді.

Тәжірибеші Маман Есебі (Сілт.: Тарм. 86–92)

A124. Жазбаша пікірі қағаз түрінде дайындалған қорытындылар, сондай-ақ электрондық БАҚ бойынша қорытындыны қамтуы тиіс.

Тәжірибеші Маманның Есебінің Элементтері (Сілт.: Тарм. 86)

A125. Тәуелсіз тәжірибеші маман қорытындыны дайындағаны жөнінде тақырып, мысалы «Тәуелсіз тәжірибеші маманның шолу бойынша қорытындысы», тәуелсіздікке қатысты барлық сәйкес келетін этикалық талаптарды орындағанын растайды және тәуелсіз тәжірибеші маман дайындаған қорытынды мен басқа мамандардың қорытындыларының айырмашылықтарын жүргізеді.

A126. Заңдар мен нормативтік актілер белгілі бір юрисдикцияда тәжірибеші маман жасаған қорытынды біреуге жіберілуге тиіс деген талапты тағайындай алады. Әдетте, тәжірибеші маманның қорытындыларын алушылар, соларға арнап дайындалғандар болады, көбінесе бұлар акционерлер немесе корпоративті басқаруға жауап беретін тұлғалар болады, шолу жасалатын қаржылық есептілікке қатысты.

A127. Егер тәжірибеші маманға шолудан өткен қаржылық есептілігі басқа ақпараттарды қамтитын құжатқа қосылатыны белгілі болса, мысалы қаржылық есеп, тәжірибеші маман егер құжаттың ұсынатын нысаны сәйкес келсе, ол тексерген қаржылық есептілік бар бет нөмірлерін көрсетілсе ол осы сұрақарды қарастыра алады. Бұл пайдаланушыларға тәжірибеші маманның қорытындысы қай қаржылық есепке жататынын түсінуге көмектеседі.

Қаржылық Есеп Беру Үшін Басшылықтың Жауапкершілігі (Сілт.: Тарм. 86(d))

- A128. ШКХС талаптары тәжірибеші маманның басқарудан келісімін алу қажеттілігіне қатысты, қаржылық есептілікті дайындаудағы қатынас сияқты шолу келісімін де таниды және мойындайды және қарау үшін іргелі болып табылады және ол бойынша баяндама дайындайды. Тәжірибеші маманның қорытындысындағы басшылықтың міндеттері жөнінде сипаттама пайдаланушыларға шолуды орындауға қатысты, басшылықтың міндеттері жайлы түсінік береді.
- A129. Қорытындылай келе, машықтанушы кәсіби бухгалтер дәл көрсетілуі үшін, термин «көшбасшылық» орнына нақты юрисдикция тиісті құқықтық регламенттеу сәйкес, тағы бір термин пайдаланылуы міндетті емес. Кейбір заңдылықтарда, мысалы, дұрыс термин «корпоративтік басқару үшін жауапты тұлғалар» пайдаланады.
- A130. Кейбір жағдайларда ШКХС сәйкес басқару міндеттерінің сипаттамасына белгілі бір юрисдикцияда немесе ұйымдардың осы түрі ерекшелігін ескере отырып, қаржы есептілігін дайындауға байланысты қосымша міндеттерін қосу орынды болуы мүмкін.
- A131. Кейбір заңдылықтарда тікелей бухгалтерлік есеп және есеп-шот немесе бухгалтерлік есеп жүйесінің сапасын қамтамасыз ету үшін бағдар көзделген міндеттеменің заңдары немесе ережелері болуы мүмкін. Бухгалтерлік кітаптар, шоттар мен жүйелердің бәрі мына міндеттемелер осы ШКХС сипаттамасында бақылау жүйесінің ішкі ұйымдастыру аярамас бөлігі болып табылады.

Тәжірибеші Маман Жауапкершілігі (Сілт.: Тарм. 86(f))

- A132. Қорытындылай келе, Тәжірибеші міндеті талдау негізінде осы қаржылық есеп туралы қорытынды жасау үшін, яғни қаржылық есеп беруге қатысты тәжірибеші маман бағдар функциялары мен міндеттерін арасындағы айырмашылық болып табылады деп атап өтті.

Стандарттарға сілтеме (Сілт.: Тарм. 86(f))

- A133. Шолу ресми қабылданған стандарттарына сәйкес жүргізіледі практикадағы қорытындысының пайдаланушыларға сәйкес шолу бойынша есеп кезінде тәжірибеші маман басшылыққа стандарттарға анықтама береді.

Қаржылық Есеп Беруді Шолу Сипаты Туралы Ақпаратты Жариялау (Сілт.: Тарм. 86(ж))

- A134. Тәжірибеші маман қорытындысындағы келісімнің шолуының сипатын айқындау келісім пайдаланушыларының мүддесінде жүргізілген шолудың көлемі мен шектеулеріне түсінік береді. Атап айтқанда, осы

ТАРИХИ КЕЗЕҢДЕГІ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІКТІ ШОЛУ
БОЙЫНША КЕЛІСІМ

сипаттамада күмән тудырмас үшін, шолу аудит емес деп көрсетіледі, сондықтан тәжірибеші маман ұйымның қаржылық есептілігі бойынша аудиторлық пікірін білдірмейді.

Қолданылатын Қаржылық Есептілік Ұғымдарды Сипаттау Және Тәжірибеші Маманның Қорытындысына Оның Ықтимал Әсері(Сілт.: Тарм. 86(з)(ii))

A135. Тәжірибеші маманның қорытындысында қаржылық есептілікті дайындау тұжырымдамасын қолдануды көрсету пайдаланушыларға қаржылық есептілік қорытындысы құрылған контекст баяндамасын беруге бағытталған. Ол 30 (а) тармаққа сәйкес жүзеге асырылатын қандай да бір жолмен бағаны шектеу үшін арналмаған. Қаржы есептілігін дайындау қолданылатын тұжырымдамасы мынадай құрамда анықталады:

«...Халықаралық қаржы есептілігінің стандарттарына сәйкес;»

«...Х юрисдикциясындағы жалпы қабылданған бухгалтерлік есеп принциптеріне сәйкес ...»

A136. Қолданыстағы қаржылық есептілік жүйесі қаржылық есептілік стандарттарын және заңдық немесе нормативтік талаптарды қамтыған кезде, құрылым «... Халықаралық қаржылық есептілік стандарттарына және Ю корпорация Заңының талаптарына сәйкес» сияқты анықталады.

Түрлендірілген Қорытынды Дайындау Жағдайда «Өзгерістер Енгізу Себебі» Тармағы Қолданылады (Сілт.: Тарм. 85(ж)(ii))

A137. Тармақты өзгерту үшін негізде сипатталған белгілі бір мәселеге қатысты қолайсыз қорытынды немесе қорытындыдан бас тарту тәжірибеші маманның қорытындысын өзгертуді қажет ететін басқа анықталған мәселелердің сипаттамасын өткізбеуге негіз бола алмайды. Мұндай жағдайларда тәжірибеші маман білетін басқа да мәселелерді ашу қаржылық есептілікті пайдаланушылар үшін маңызды болуы мүмкін.

Тәжірибеші Маман Қолы (Сілт.: Тарм. 86(к))

A138. Тәжірибеші маман қолы не өзі ұсынатын ұйым атынан, не өз атынан немесе белгілі бір юрисдикция қабылдаған жолына байланысты екі жақтан да қойыла береді. Қол қою үшін, сонымен қатар, тәжірибеші маман белгілі бір юрисдикцияларда олардың кәсіби біліктілігі немесе тиісті лицензиялау органдары юрисдикция оның тану қорытындысында мәлімдеме қамтуы үшін қажет.

*Қаржы Есептілігі Арнайы Мақсаттағы Тұжырымдамасына Сәйкес
Дайындалды Деп Пайдаланушыларды Ескерту (Сілт.: Тарм. 88)*

A139. Арнайы мақсаттағы қаржылық есептілігі, ол бастапқыда арналған мақсаты бойынша пайдалану мүмкін болмайды. Мысалы, реттеуші органдар, қоғамдық игілік арнайы мақсаттағы қаржылық есептілікке жариялауға сол немесе өзге де ұйымдар талап етуі мүмкін. Түсініспеушілікті болдырмау үшін, оны тәжірибеші маман қаржылық есеп арнайы мақсаттағы тұжырымдамасына сәйкес әзірленді және сондықтан басқа мақсаттарда пайдалану үшін жарамсыз болуы мүмкін деген тұжырым туралы пайдаланушыларды ескертуі маңызды.

Тарату Немесе Пайдалану Шектеулері Туралы

A140. ШКХС сәйкес жоғарыда аталған ескертуден бөлек тәжірибеші маман егер қаржылық есептілік арнайы мақсаттағы тұжырымдамаға сәйкес дайындалған болса, оны қорытындыға қосуға міндетті, сондай-ақ ол тек белгілі бір пайдаланушылар санаты үшін арналған сурақтарды қорытындыда қарастыруы мүмкін. Осы мақсат үшін қолданылатын заңға немесе құқықтық актілер тиісті юрисдикция байланысты тәжірибеші маманның қорытындысын таратуға не пайдалануға шектеу болуы мүмкін. Бұл жағдайда арнайы мақсаттағы тұжырымдамасын пайдалану туралы ескерту нүктесі сондай-ақ осы мәселе қосуға болады және тақырып аты тиісінше өзгертілді.

Басқа Есептерді Ұсыну Үшін Жауапкершілік (Сілт.: Тарм. 91)

A141. Белгілі бір юрисдикцияларда ШКХС сәйкес оның негізгі міндетіне жатпайтын тәжірибеші маманда сұрақтар бойынша есеп берудің қосымша міндеттері болуы мүмкін. Мысалы, тәжірибеші маманға қаржылық есептілікті шолу кезінде назар аударған сұрақтарға байланысты есеп беруін сұрауы мүмкін. Немесе тәжірибеші маманның қосымша рәсімдер туралы баяндама қамтамасыз ету үшін қажетті немесе осындай бухгалтерлік есеп және шоттардың сапасы сияқты, кейбір мәселелер бойынша қорытынды жасау үшін айқындалуы мүмкін. Белгілі бір юрисдикцияда қаржы есептілігін шолу стандарттары бухгалтерлік материалдарды дайындау үшін осындай қосымша міндет тәжірибеші маман үшін нұсқауларды қамтуы мүмкін.

A142. Кейбір жағдайларда қолданыстағы заң немесе нормалар қаржылық есепке қорытынды жасау шеңберінде осы басқа міндеттері туралы баяндауға тәжірибеші талап етуге немесе пайдалануға рұқсат ете алады. Басқа жағдайларда тәжірибеші маман міндетті болады немесе ол жеке пікірі бойынша есеп беру туралы шешім қабылданады.

A143. Қорытындылар мен есеп берудің басқа міндеттері оларды анық бөлу үшін тәжірибеші маманның қорытындысы және ШКХС сәйкес

ТАРИХИ КЕЗЕҢДЕГІ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІКТІ ШОЛУ
БОЙЫНША КЕЛІСІМ

қорытынды дайындау міндеті бөлек бөлімінде сипатталған. Қажет болған жағдайда, осы бөлімде бухгалтерлік материалдарды дайындауға қосымша міндеттері туралы бап немесе баптар мазмұнын сипаттау субтитрлер немесе қосалқы тақырыптарын қамтуы мүмкін. Кейбір заңдылықтарда қосымша міндеттері бөлек пікірде сипатталған болуы мүмкін, ал қорытындыда тәжірибеші маман қаржылық есеп беруді шолу нәтижелері бойынша емес.

Тәжірибеші Маманның Қорытынды Күні (Сілт.: Тарм. 86(к), 92)

- A144. Тәжірибеші маманның қорытынды күні пайдаланушыларға оған белгілі болған осы күнге дейін орын алған оқиғалар мен операциялардың әсерін қорытындыда көрсетеді.
- A145. Тәжірибеші маманның қорытындысы дайындауына басқару жауап беретін қаржылық есептілікке сәйкес көрсетіледі. Тәжірибеші маман жеткілікті қажетті деректер алынғандығы жөнінде, ескертулермен қоса қаржылық есептілікті құраушы барлық есеп берулер дайын және оны басқару өз жауапкершілігіне алғанына көзі жетпейінше қорытынды бере алмайды.
- A146. Кейбір заңдылықтарда міндеттеме салынған жеке немесе органдар белгілеген Заң немесе құқықтық актілер (мысалы, Директорлар кеңесінің мүшелері) ресми оған ескертулер, соның ішінде қаржылық есептілікке құрайтын барлық мәлімдемелер дайындалды және де қаржылық есебін бекіту тәртібі анықталуын мәлімдей алады. қаржылық есепке қол қойылған күнді анықтау үшін бұрын осы жағдайларда, тәжірибеші маман бекіту дәлелдемелерді жинайды.. Басқа заңдылықта бекіту процесі заң немесе реттеу заңмен регламенттелмеген. Содан кейін корпоративтік басқару нұсқаулардың тұрғысынан және органдар ұйымның дайындауға пайдаланатын дайындалған және анықталған Процедураны оған ескертулер кіретін қаржылық есепке құрамдас бөлігі болып табылатын барлық есептер деп қорытынды жасауға өкілеттіктерге ие тұлғалардың немесе органдардың санын анықтау және аяқтау мақсатында өзінің қаржы есептілігін ұсынады.. Кейбір жағдайларда заң немесе нормативтік-құқықтық актілерге шолу аяқталуы жоспарланып отыр, ол қаржы есептілігін дайындау процесінде кейбір нүктесін орнатады.
- A147. Қаржылық есептілігі ресми жариялануы мүмкін болғанға дейін, кейбір заңдылықтарда акционерлердің қаржылық есептілігін түпкілікті бекіту қажет. Осындай заңдылықтарда, тәжірибеші маман қаржылық есептілік бойынша пікірін қамтамасыз ете алады алайда, соңғы келісімді бекіту акционерден талап етілмейді. Осы Стандарттың мақсаты үшін қаржы есептілігін күні ресми беделін танылған адамдар оған ескертулер кіретін қаржы есептілігінің бөлігі болып табылатын барлық есептер

дайындалды бұл туралы ерте күні болып саналады және олар жауапкершілікті қабылдайтынын олар үшін растады.

Заңдар Немесе Ережелер Бойынша Қажетті Тәжірибеші Маман Қорытындысын Жасауға Қойылатын Талаптар (Сілт.: Тарм. 34–35, 86)

A148. ШКХС сәйкес тәжірибеші маманның шолу бойынша қорытындысының жүйелі жасалуы нарықтағы ұйымдарға жалпы сенімділік береді, барлық дүние жүзі стандарттарымен қабылдауна сәйкес сол шолудағы қаржылық есептілікті анықтауға көмектеседі. Тәжірибеші маман қорытындысы ғана заңнамалық және нормативтік талаптардың арасындағы айырма, сондай-ақ осы стандартты ғана алаңдаушылық болса, осы стандартқа нақты қорытынды нысанын және тұжырымдамаларға жүгінуі мүмкін, және қорытынды кем дегенде осы Стандарттың 86 тармағында сипатталған талаптарға сай келеді. Мұндай жағдайларда, тәжірибеші маман нысаны мен құрамды қорытынды дайындау нормативтік немесе реттеуші талаптарды белгіленген тәжірибеші маман жасасу дайындау кезінде пайдаланылған болса да осы Стандарттың талаптарын орындауы тиіс. Бұл жағдайда белгілі бір заңнама талаптары осы Стандарттың ережелеріне қайшы келмейтін, осы стандартқа нысандары мен құрылымдарды қолдану тәжірибеші маман қорытындылайтын пайдаланушылар орнына осы Стандартқа сәйкес жүзеге асырылатын қаржы есептілігінің қарау нәтижелері туралы қорытынды ретінде анықтауға көмектеседі. Клиенттермен қарым-қатынасты жалғастыру және шолу бойынша келісімді қабылдауда реттейтін, ШКХС ережелерінде жазылған, осы стандарттың талаптарынан айтарлықтай айырмашылығы бар, тәжірибеші маманның қорытындысының құрылымы мен заңнама және нормативтік-құқықтық актілермен форма белгіленген жағдай.

Қолданыстағы Стандарттармен Сәйкес Юрисдикциямен Қоса ШКХС Сәйкес Жүргізілген, Шолу Бойынша Дайындалған Тәжірибеші Маманның Қорытындысы (Сілт.: Тарм. 86(f))

A149. Бұл жағдайда, ШКХС талаптарын сақтаудан өзге, тәжірибеші маман қолданыстағы ұлттық стандарттардың талаптарын сақтайтын болса, онда қорытынды қаржылық есептіліктегі шолу бойынша келісімді реттеуі екі стандарттармен шолу жасалған қорытындыға жатады. Алайда, бір уақытта екі стандарттар сілтемесін қолдануға, егер бұл жағдайда тәжірибеші маман басқа қорытынды құраса немесе ШКХС талап еткендей «Маңызды фактілер» тармағы кірмей қалса, екі стандарттар талаптарының арасында келіспеушілік болса жол берілмейді. Бұл жағдайда тәжірибеші маманның қорытындысы ғана оған сәйкес қолданыстағы стандарттарға (осы Стандарттың немесе қолданылатын ұлттық стандарттар немесе) нұсқау болады, соған сәйкес қалыптасқан..

Шолу Бойынша Қорытынды Мысалдары (Сілт.: Тарм. 86)

A150. 2 Қосымшада тәжірибешінің ШКХС талаптарына сай шолу бойынша дайындалған қаржылық есептіліктің мысалдары мен пікірлері бар.

Құжаттама

Шолу Бойынша Құжаттардың Уақытылы Рәсімделуі (Сілт.: Тарм. 93)

A151. Шолу жүргізетін ұйымнан СБХС 1 орындалған тапсырмаларды уақытылы дайындауды қамтамасыз ету үшін, келісімнің қорытынды дерегін қалыптастыруды бітіру үшін уақыт белгілеуді талап етеді.

1 Қосымша

(Сілт.: Тарм. A56)

Тарихи Қаржылық Есептілікті Шолу Үшін Көрнекілік Келісім Хат

Төменде осы стандарттың және нұсқаулардың талаптарына сәйкес дайындалған (Қаржылық есептіліктің халықаралық стандарттарына (ҚЕХС) сәйкес дайындалған) жалпы мақсаттағы қаржы есептілігін Келісімді қарау шарттары туралы келісім-шарттың үлгісі келтірілген. Осы келісім хат ресми бекітілген нысан болып табылмайды және тек ШКХС ережелеріне байланысты нұсқаулық ретінде пайдаланылуы мүмкін. Оған, атап айтқанда, нақты келісім жағдай мен талаптарына сәйкес өзгертулер енгізу керек. Бұл хат тек бір есепті кезеңге қаржылық есеп беруді шолу үшін арналған және қайта шолуларда пайдалануы мүмкін болатындай етіп тиісті түрде бейімдеу қажет. Мүмкін, дәрежесін анықтау үшін сіз адвокаттың қызметіне жүгінетін шығарсыз немесе кез-келген басқа хат келуі мүмкін екенін анықтауыңыз керек.

***

АВС ұйымының корпоративті басқаруға жауап беретін басшылығында үйлесімді өкілінің немесе тұлғасының назары :¹

[Шолудың мақсаты мен қолданылу аясы]

Сіз², қаржы 20X1 жылдың 31 желтоқсанына жағдай бойынша жағдайы, және жиынтық табыс туралы есепте тұратын, жалпы мақсаттағы АВС ұйымының

---

¹ Келісім-хатқа тиісті тұлғаларға Бенефициарлар мен сілтеме жұмысқа мән-жайлары мен нақты юрисдикция ережелерін қамтуы тиіс. Тиісті тараптарға жолданған хатында сілтеме жасау маңызды (осы Стандарттың 36 тармағын қараңыз).

қаржы есептілігін шолу жүргізу туралы өтінішпен бізге жылына арналған үлестік және ақшалай қаражаттардың қозғалысы туралы есепте өзгерістер туралы есеп шықты және осы күнгі, сондай-ақ есеп саясатының негізгі және басқа да түсіндірме ақпарат қысқаша шолу аяқталды. Біз жоғарыда көрсетілген шолуды орындауға өз келісімімізді және де келісімнің сипаты мен мазмұнын түсінетінімізді растаймыз.

Шолу қаржылық есептілік туралы қорытынды жасау үшін жүргізілетін болады. Егер қорытынды түрленбесе, ол мынадай түр алады: «Біздің шолу негізінде ешқандай [күні] жағдай бізге қаржылық есептілік барлық елеулі аспектілерде көрсететін сенімділік (немесе шынайы және адал көрініс беретін) жоқ екендігін сену туғызатынын біздің назарымызға компанияның қаржылық жағдайы келді, және Халықаралық қаржылық есептілік стандарттарына аяқталған жыл үшін өзінің қаржылық нәтижелері және ақша ағындары сәйкес (ХҚЕС)

[Тәжірибеші маман міндеттері]

Біз өз шолуымызды Шолу Келісімі Халықаралық Стандарттарына (ШКХС) 2400 (Қайта қарастырылған), *Тарихи Қаржылық Есептілікті Қайта Қарау Бойынша Келісімдерге* сәйкес жүргіземіз. 2400 ШКХС (Қайта қарастырылған) біздің назарымызға қаржылық есептіліктің тұтастай алғанда қабылданған қаржылық есептілік шеңберіне сәйкес барлық маңызды аспектілер бойынша жасалмағанына сенуге мәжбүр ететін бірдеңе келді ме деген қорытынды жасауды талап етеді. 2400 ШКХС (Қайта қарастырылған) бізден тиісті әдеп талаптарды сақтауды талап етеді.

2400 ШКХС (Қайта қарастырылған) сәйкес қаржылық есептілікті қарау шектеулі кепілдік келісім болып табылады. Біз, ең алдымен, қажет болған жағдайда басшылыққа және ұйым ішіндегі басқаларға сұрау салудан және талдамалық процедураларды қолданудан тұратын процедураларды орындаймыз және алынған дәлелдемелерді бағалаймыз. Егер біз қаржылық есептілікті тұтастай бұрмаланған болуы мүмкін деп санайтын мәселелер туралы білсек, қосымша процедураларды орындаймыз. Бұл процедуралар ШКХС (Қайта қарастырылған) сәйкес қаржылық есептілік туралы қорытындымызды айтуға мүмкіндік беру үшін орындалады. Таңдалған процедуралар ABC компаниясы мен оның қоршаған ортасы туралы түсінігімізге, сондай-ақ ХҚЕС және оның салалық контексте қолданылуын түсінуімізге негізделген кәсіби пікірімізді қолдану қажет деп санайтындығымызға байланысты болады.

---

² Осы хаттың барлық жерінде, “сіз,” “біз,” “бізді,” “басшылық,” “басқару өкілеттілігіне ие тұлғалар” and “тәжірибеші маман” сөздеріне сілтемелер жағдайларға сәйкес пайдаланылатын немесе түзетілетін болады.

ТАРИХИ КЕЗЕҢДЕГІ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІКТІ ШОЛУ
БОЙЫНША КЕЛІСІМ

Шолу қаржылық есептіліктің аудиті болып табылмайды, демек:

- (a) Ол тексеру барысында қаржы есептілігіндегі бар кез келген елеулі бұрмалаулар тексеру барысында анықталған деп санауға болмайды, бірақ шолу 2400 ШҚХС (Қайта қарастырылған) сәйкес дұрыс жүзеге асырылады деп қарағанда шамалас жоғары қаупі бар.
- (b) Қаржылық есептіліктің қарау қорытындысын білдіре отырып, қаржылық есептілік бойынша біздің есеп қаржылық есептілік туралы кез келген аудиторлық қорытындыдан бас тартады.

[Басшылық міндеттері мен нұсқаулар (ол Машықтанушы заңдар немесе ережелер тиісті лауазымдық нұсқаулықтарында болуы мүмкін, сондықтан осы стандарттың 30 (b) тармағында көзделген сипаттамасы қолдануға болмайды екенін анықтады деп болжанып отыр, бұл мысалдың мақсаттары үшін) қаржы есептілігінің тұжырымдамасында қолданылады.]

Біздің шолу [басқару және тиісті басқару өкілеттігіне ие тұлғалар]³ олар үшін жауапты екенін түсінеді және мойындайды деген негізде жүргізілетін болады:

- (a) ҚЕХС сәйкес дайындауға және қаржылық есептілікті дұрыс ұсынылуы үшін;⁴
- (b) Басқару сияқты ішкі бақылау елеулі бұрмалануы жоқ қаржылық есептілікті алаяқтық немесе қате себебімен дайындау үшін қажетті болып айқындайды;
- (c) Бізге қамтамасыз ету мақсатында:
  - (i) Басқару, мұндай жазуларды, құжаттаманы және басқа да мәселелер ретінде қаржы есептілігін дайындау және шынайы ұсыну үшін өзекті болып табыладыбілетін барлық ақпаратқа қол жеткізу;
  - (ii) Біз шолу мақсатты үшін басшылықтан сұрай алатын Қосымша ақпарат;
  - (iii) Бізге дәлел алу үшін ұйымның тұлғаларымен кедергісіз байланыс орнату .

Біздің Шолудың бір бөлігі ретінде, біз [басқару және қажет болған жағдайда, басқару өкілеттігіне ие тұлғаларды] бастап шолуға байланысты бізге жасалған өтініштерді жазбаша растауды талап етеміз.

Біз Шолу барысында сіздің персоналмен ынтымақтастық орнатуды асыға күтеміз.

---

³ Жағдайға сәйкес терминді қолдану.

⁴ Немесе, орынды болса, “ХҚЕС сәйкес шынайы және әділ көзқарас беретін қаржылық есептілікті дайындау үшін”

ТАРИХИ КЕЗЕҢДЕГІ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІКТІ ШОЛУ
БОЙЫНША КЕЛІСІМ

[Басқа маңызды ақпарат]

[Мән-жайларға байланысты осындай сыйақы уағдаластықтар, есепшоттарды және басқа да нақты шарты ретінде басқа да ақпаратты салыңыз.]

[Есеп беру]

[Тәжірибеші маманның баяндамасының күтілетін нысаны мен мазмұны сілтемесін салыңыз.]

Біздің есебіміздің нысаны мен мазмұнына біздің қорытындылар аясында өзгерістер енгізілуі қажет болуы мүмкін.

Біздің тиісті жауапкершіліктеріміз, соның ішінде Біздің қаржы есептілігін қарау тетіктері сіздің мойындауға және қабылдау көрсету үшін осы хаттың көшірмесін қайтаруыңызды сұраймыз.

XYZ & Co.

ABC Компаниясымен расталды және келісілді

(қол қойды)

.....

Атауы және тақырыбы

Күні

2 Қосымша

(Сілт: Тарм. А150)

Көрнекілік Тәжірибелі Маман Шолу Есебі

Жалпы мақсаттағы қаржылық есептіліктер шолу есептері

Түрлендірілмеген Қорытындылары Бар Шолу Есептерінің Көрнекіліктері

- 1 Көрнекілік: Әділ ұсыну негіздемелігіне сәйкес дайындалған тәжірибешіл маманның қаржылық есептіліктер бойынша есебі кең көлемдегі пайдаланушылар қажет ететін ортақ қаржылық ақпаратқа сай болу үшін әзірленеді (мысалы, Шағын және орта субъекттер үшін халықаралық қаржылық есептілік стандарттары)

Түрлендірілген Қорытындылары Бар Шолу Есептерінің Көрнекіліктері

- 2 Көрнекілік: Тәжірибешіл маман есебі қаржылық есептіліктердің елеулі бұрмаланулары себептерінен білікті қорытындыны құрайды. Қаржылық есептіліктер кең көлемдегі пайдаланушылар қажет ететін ортақ қаржылық ақпаратқа сай болу үшін әзірленеді (Қаржылық есептіліктер сәйкес негіздемеліктерді қолданып дайындалды).
- 3 Көрнекілік: Тәжірибешіл маман есебі тәжірибешіл маманның жеткілікті тиісті дәлелдеме алу қабілетсіздігі себепінен білікті қорытындыны құрайды. (Қаржылық есептіліктер әділ ұсыну негіздемелігін пайдаланып дайындалады - ХҚЕС).
- 4 Көрнекілік: Тәжірибешіл маман есебі қаржылық есептілік елеулі бұрмаланулар себепінен кеңес беретін қорытындыны құрайды (Қаржылық есептіліктер әділ ұсыну негіздемелігін пайдаланып дайындалады - ХҚЕС).
- 5 Көрнекілік: Тәжірибешіл маман есебі шолуды толықтыру қабілетсіздігі нәтижесіндегі қаржылық есептіліктер таңдамалы элементтері туралы жеткілікті тиісті дәлелдеме алу үшін тәжірибешіл маман қабілетсіздігі себепінен қорытындының келтірмесін құрайды (Қаржылық есептіліктер әділ ұсыну негіздемелігін пайдаланып дайындалады - ХҚЕС).

Арнайы мақсаттағы қаржылық есептіліктер бойынша шолу есептері

- 6 Көрнекілік: Тәжірибешіл маманның қаржылық есептіліктер бойынша есебі келісімшарттың қаржылық есептілік ережелеріне сәйкес дайындалады (сәйкестік негіздемелігі, осы көрнекілік мақсаты үшін).
- 7 Көрнекілік: Тәжірибешіл маманның жалғыз қаржылық есептіліктер бойынша есебі қаржылық есеп ақша қаражатын алу және негіздеріне сәйкес дайындалады (сәйкестік негіздемелігі, осы көрнекілік мақсаты үшін).

1 көрнекілік

Жағдайлар келесілерді қамтиды:

- **Қаржылық есептіліктердің толық жиынтығын шолу.**
- **Қаржылық есептіліктер жалпы мақсатта басшылықпен Шағын және орта субъект үшін Халықаралық қаржылық есеп беру стандарттарына сәйкес дайындалады.**
- **Шолу келісімінің шарттары ШКХС 30 (b) тармақтағы қаржылық есептілік үшін басшылық жауапкершілігінің сипаттамасын көрсетеді.**
- **Сонымен бірге, қаржылық есеп шолуларымен қатар тәжірибешіл маман жергілікті заң бойынша басқа да есеп беру жауапкершіліктерін алады.**

ТӘУЕЛСІЗ ТӘЖІРИБЕШІЛ МАМАН ШОЛУ ЕСЕБІ

[Сәйкес Адресатқа]

Қаржылық Есептілік Бойынша Есеп Беру⁵

Біз ABC компаниясының 20X1 жылғы 31 желтоқсандағы қаржылық жағдай туралы есепті және жиынтық кіріс туралы есепті, меншікті капиталдағы өзгерістер туралы есепті және аяқталған жылдағы ақша қаражаттарының қозғалысы туралы есепті қамтитын ілеспе қаржылық есептілікті қарастырдық. маңызды есеп саясатының қысқаша мазмұны және басқа да түсіндірме ақпарат.

Қаржылық Есептілік Үшін Басшылық⁶ Жауапкершілігі

Шағын Және Орта Көлемдегі⁷ Халықаралық Қаржылық Есеп Стандарттарына сәйкес қаржылық есеп негізі және алынған ақша қаражатына сәйкес осы қаржылық есептілік ұсынуы және әділ ұсынуы үшін және алаяқтық және қате себебінен болатын елеулі бұрмаланушылығы жоқ қаржылық есептілікті дайындауға және әділ ұсынуға басшылық айқындаған ішкі бақылау үшін басшылық жауапты болып табылады.

⁵ “Қаржылық есептіліктер бойынша есеп” тақырып асты тақырыбы екінші тақырып асты тақырыбы “Басқа заңды және реттеушілік талаптар бойынша есеп” қолжетімді болмаған жағдайларда қажет емес болып табылады.

⁶ Немесе белгілі бір заңнамадағы заңды негіздемелік мәнмәтінінде тиісті болып табылатын басқа термин

⁷ Басшылық жауапкершілігі болып шынайы және әділ көзқарасты беретін қаржылық есептілікті дайындау табылғанда, бұл былай оқылуы тиіс: “Басшылық Шағын және орта субъекттер үшін Халықаралық қаржылық есеп беру стандарттарына сәйкес шынайы және әділ көзқарасты беретін қаржылық есептілікті дайындауға жауапты және бұл...”

Тәжірибешіл Маман Жауапкершілігі

Біздің жауапкершілігіміз қосылған қаржылық есептілік бойынша қорытынды білдіру. Біз өзіміздің шолуымызды *Тарихи Қаржылық Есептіліктерді Шолу Келісімдері 2400* (Қайта қарастырылған) Шолу келісімдері бойынша халықаралық стандарттар (ШКХС) сәйкес жүргіздік. 2400 (Қайта қарастырылған) ШКХС бізден қаржылық есептілік қолданбалы қаржылық есеп беру негіздемесіне сәйкес барлық маңызды құрметте дайындалған жоқ деп сендіретін себеп біздің назарымызды аударғандығы туралы қорытынды жазуды талап етеді. Бұл Стандарт сондай-ақ бізден қатысты әдем талаптарына сай болуымызды талап етеді.

2400 (Қайта қарастырылған) ШКХС сәйкес қаржылық есептілікті шолу шектелген кепілдік келісімі. Тәжірибешіл маман алдыменен, орынды болғанда, субъект ішіндегі басшылық және басқалардың қалауын жасауды қарастырып және талдамалық рәсімдерді қолданып рәсімдерді орындайды және алынған дәлелдемелерді бағалайды.

Шолуда орындалған рәсімдер Аудиттің халықаралық стандарттарына сәйкес жүргізілген аудитте орындалғандардан аз болып табылады. Сәйкесінше, біз бұл қаржылық есептілікте аудит пікірін бере алмаймыз.

Қорытынды

Біздің шолуымыз бойынша, Шағын және орта субъекттер үшін халықаралық қаржылық есеп беру стандартына сәйкес 20X1 жылдың 31 желтоқсанына аяқталатын жыл үшін ABC Компаниясының қаржылық жағдайы және оның қаржылық көрсеткіштері және ақша ағыны барлық аспектіде (немесе *шынайы және әділ көрініс бермейді*) әділ түрде ұсынылмады деп сендіретіндей назарымызды ешнәрсе аудармады.

Басқа заңнамалық және нормативтік актілер бойынша есеп беру

[Тәжірибешіл маман есебінің осы бөлімінің формасы мен мазмұны тәжірибешіл маман басқа есеп беру жауапкершіліктеріне тәуелді өзгереді.]

[Тәжірибешіл маман қолы]

[Тәжірибешіл маман есебінің күн жады]

[Тәжірибешіл маман мекен-жайы]

2 көрнекілік

Жағдайлар келесілерді қамтиды:

- Заңмен немесе нормативтік актілермен талап етілген қаржылық есептіліктер жиынтығын шолу.
- Қаржылық есептіліктер X заңнамасының Қаржылық есеп беру негіздемелігіне сәйкес (XYZ заң) субъектінің басшылығымен жалпы мақсат үшін дайындалады (бұл қаржылық есеп беру негіздемелігі, заң немесе нормативтік актілер, әділ ұсыну негіздемелігі болып табылмайтын кең көлемдегі пайдаланушыларға қажетті ортақ қаржылық ақпаратқа сай әзірленеді)
- Шолу келісімінің шарттары ШКХС 30 (b) тармағында қаржылық есептілік үшін басшылық жауапкершілігінің сипаттамасын көрсетеді.
- Шолуға негізделген материалдық қорлар бекітілмеген. Бекітілмеу маңызды болып табылады, бірақ қаржылық есептілік үшін міндетті емес.
- Сонымен бірге, қаржылық есеп шолуларымен қатар тәжірибешіл маман жергілікті заң бойынша басқа да есеп беру жауапкершіліктерін алады.

ТӘУЕЛСІЗ ТӘЖІРИБЕШІЛ МАМАН ШОЛУ ЕСЕБІ

[Сәйкес адресатқа]

Қаржылық Есептілік Бойынша Есеп Беру⁸

Біз ABC компаниясының 20X1 жылғы 31 желтоқсандағы қаржылық жағдай туралы есепті және жиынтық кіріс туралы есепті, меншікті капиталдағы өзгерістер туралы есепті және аяқталған жылдағы ақша қаражаттарының қозғалысы туралы есепті қамтитын ілеспе қаржылық есептілікті қарастырдық. маңызды есеп саясатының қысқаша мазмұны және басқа да түсіндірме ақпарат.

Қаржылық Есептілік Үшін Басшылық⁹ Жауапкершілігі

Басшылық X заңнамасының XYZ заңына сәйкес бұл қаржылық есептіліктерді дайындауға жауапты және алаяқтық және қате себебінен болатын елеулі бұрмаланушылығы жоқ қаржылық есептілікті дайындауға қажет деп басшылық

⁸ “Қаржылық есептіліктер бойынша есеп” тақырып асты тақырыбы екінші тақырып асты тақырыбы “Басқа заңды және реттеушілік талаптар бойынша есеп” қолжетімді болмаған жағдайларда қажет емес болып табылады.

⁹ Немесе белгілі бір заңнамадағы заңды негіздемелік мәнмәтінінде тиісті болып табылатын басқа термин

ТАРИХИ КЕЗЕҢДЕГІ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІКТІ ШОЛУ
БОЙЫНША КЕЛІСІМ

айқындаған ішкі бақылау үшін басшылық жауапты болып табылады

Тәжірибешіл Маман Жауапкершілігі

Біздің жауапкершілігіміз қосылған қаржылық есептілік бойынша қорытынды білдіру. Біз өзіміздің шолуымызды *Тарихи қаржылық есептіліктерді шолу келісімдері* 2400 (Қайта қарастырылған) Шолу келісімдері бойынша халықаралық стандарттар (ШКХС) сәйкес жүргіздік. 2400 ШКХС (Қайта қарастырылған) бізден қаржылық есептілік қолданбалы қаржылық есеп беру негіздемесіне сәйкес барлық маңызды құрметте дайындалған жоқ деп сендіретін себеп біздің назарымызды аударғандығы туралы қорытынды жазуды талап етеді. Бұл Стандарт сондай-ақ бізден қатысты әдем талаптарына сай болуымызды талап етеді.

2400 (Қайта қарастырылған) ШКХС сәйкес қаржылық есептілікті шолу шектелген кепілдік келісімі. Тәжірибешіл маман алдыменен, орынды болғанда, субъект ішіндегі басшылық және басқалардың қалауын жасауды қарастырып және талдамалық рәсімдерді қолданып рәсімдерді орындайды және алынған дәлелдемелерді бағалайды.

Шолуда орындалған рәсімдер Аудиттің халықаралық стандарттарына сәйкес жүргізілген аудите орындалғандардан аз болып табылады. Сәйкесінше, біз бұл қаржылық есептілікте аудит пікірін бере алмаймыз.

Біліктілік Қорытындыға Негіз

Компания материалдық қорлары xxx күнгі қаржылық жағдай есептілігінде қамтылады. Басшылық материалдық қорды төмен бағада және таза жүзеге асырылатын құнда бекітпейді, бірақ X заңнамасының Қаржылық есеп беру негіздемелігінің (XYZ заң) талаптарынан алынатын бағада бекітіледі. Компания жазбалары басшылық материалдық қорды төмен бағада және таза жүзеге асырылатын құнда бекітеді деп көрсетеді, xxx сомасы олардың таза жүзеге асырылатын құнына дейін материалдық қорды жазу үшін талап етіледі. Сәйкесінше, сату құны xxx арқылы өседі және кіріс салығы, таза кіріс және акционерлер үлесі xxx.xxx және xxx арқылы азайтылады.

Біліктілік Қорытындысы

Біздің білгенімізге сүйене отырып, білікті тұжырымға негіздеме параграфында сипатталған мәселенің әсерін қоспағанда, ABC компаниясының қаржылық есептілігі барлық жағынан, сәйкес, дайын емес деп ойлауымызға себеп болатын ешнәрсе біздің назарымызға ілінбеді. X юрисдикциясының қаржылық есептілік шеңберімен (XYZ заңы).

Басқа Заңнамалық Және Нормативтік Актілер Бойынша Есеп Беру

[Тәжірибешіл маман есебінің осы бөлімінің формасы мен мазмұны тәжірибешіл маман басқа есеп беру жауапкершіліктеріне тәуелді өзгереді.]

[Тәжірибешіл маман қолы]

ТАРИХИ КЕЗЕҢДЕГІ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІКТІ ШОЛУ
БОЙЫНША КЕЛІСІМ

[Тәжірибешіл маман есебінің күн жады]

[Тәжірибешіл маман мекен-жайы]

3 көрнекілік

Жағдайлар келесілерді қамтиды:

- [Қаржылық есеп беру негіздемелігі Халықаралық қаржылық есеп беру стандарттарынан басқа әділ ұсынуға қол жеткізу үшін әзірленеді] сәйкес субъектінің басшылығымен дайындалған жалпы мақсаттағы қаржылық есептіліктер жиынтығына шолу жасау.
- Шолу келісімінің шарттары ШКХС 30 (b) тармағында есептілік үшін басшылық жауапкершілігінің сипаттамасын көрсетеді.
- Тәжірибешіл маман шетелдік еншілестегі инвестицияға қатысты жеткілікті тиісті дәлелдемелер алу үшін қабілетсіз. Жеткіліксіз тиісті дәлелдемелер ала алмау әсерлері маңызды болып келеді, бірақ қаржылық есептіліктер үшін міндетті емес.
- Тәжірибешіл маман шоғырландырылған қаржылық есептіліктер шолуына қосымша жергілікті заң бойынша басқа есеп беру жауапкершіліктерінен басқаға ие емес.

ТӘУЕЛСІЗ ТӘЖІРИБЕШІЛ МАМАН ШОЛУ ЕСЕБІ

[Сәйкес Адресатқа]

Біз ABC компаниясының 20X1 жылғы 31 желтоқсандағы қаржылық жағдай туралы есепті және жиынтық кіріс туралы есепті, меншікті капиталдағы өзгерістер туралы есепті және аяқталған жылдағы ақша қаражаттарының қозғалысы туралы есепті қамтитын ілеспе қаржылық есептілікті қарастырдық. маңызды есеп саясатының қысқаша мазмұны және басқа да түсіндірме ақпарат.

Қаржылық Есептілік Үшін Басшылық¹⁰ Жауапкершілігі

[Қаржылық есеп беру негіздемесі Халықаралық қаржылық есеп негіздері болып табылмайтын кезде Қаржылық есеп беру негіздемесінің түпнұсқа еліне немесе заңнамасына сілтемені қоса алғанда қолданбалы қаржылық есеп беру негіздемелігінің атауы]¹¹ сәйкес қаржылық есеп негізі және алынған ақша қаражатына сәйкес осы қаржылық есептілік ұсынуы және әділ ұсынуы үшін және алаяқтық және қате себебінен болатын елеулі бұрмаланушылығы жоқ қаржылық есептілікті дайындауға қажет деп басшылық айқындаған ішкі бақылау үшін басшылық жауапты болып табылады.

¹⁰ Немесе белгілі бір заңнамадағы заңды негіздемелік мәнмәтінінде тиісті болып табылатын басқа термин

¹¹ Басшылық жауапкершілігі болып шынайы және әділ көзқарасты беретін қаржылық есептілікті дайындау табылғанда, бұл былай оқылуы тиіс: “Басшылық [қолданбалы қаржылық есеп беру негіздемелігінің атауы, пайдаланылатын қаржылық есеп беру негіздемелігі Халықаралық қаржылық есеп беру стандарты болып табылмаған кезде қаржылық есеп беру негіздемелігінің түпнұсқасының еліне немесе заңнамасына сілтемені қоса алғанда] сәйкес шынайы және әділ көзқарасты беретін қаржылық есептілікті дайындауға жауапты және бұл...”

Тәжірибешіл Маман Жауапкершілігі

Біздің жауапкершілігіміз қосылған қаржылық есептілік бойынша қорытынды білдіру. Біз өзіміздің шолуымызды *Тарихи қаржылық есептіліктерді шолу келісімдері 2400* (Қайта қарастырылған) Шолу келісімдері бойынша халықаралық стандарттар (ШКХС) сәйкес жүргіздік. 2400 ШКХС (Қайта қарастырылған) бізден қаржылық есептілік қолданбалы қаржылық есеп беру негіздемесіне сәйкес барлық маңызды құрметте дайындалған жоқ деп сендіретін себеп біздің назарымызды аударғандығы туралы қорытынды жазуды талап етеді. Бұл Стандарт сондай-ақ бізден қатысты әдем талаптарына сай болуымызды талап етеді.

2400 ШКХС (Қайта қарастырылған) сәйкес қаржылық есептілікті шолу шектелген кепілдік келісімі. Тәжірибешіл маман алдыменен, орынды болғанда, субъект ішіндегі басшылық және басқалардың қалауын жасауды қарастырып және талдамалық рәсімдерді қолданып рәсімдерді орындайды және алынған дәлелдемелерді бағалайды.

Шолуда орындалған рәсімдер Аудиттің халықаралық стандарттарына сәйкес жүргізілген аудитте орындалғандардан аз болып табылады. Сәйкесінше, біз бұл қаржылық есептілікте аудит пікірін бере алмаймыз.

Біліктілік Қорытындысы Үшін Негіз

ABC Компаниясының XYZ Компаниясында инвестициясы жыл ішінде сатып алынған және үлестік қатысу әдісі арқылы есептелінген шетел қауымдастықтары 20X1 жылдың 31 желтоқсанындағы қаржылық жағдайы есептілігі бойынша қаралады және ABC компаниясының XYZ компаниясының xx таза кірісіндегі үлесі ABC компаниясының аяқталатын жыл бойынша кірісіне қосылады. Бізге 20X1 жылдың 31 желтоқсанындағы ABC Компаниясының XYZ Компаниясында инвестициясын қадағалауын қарастыратын XYZ қатысты қаржылық ақпаратына мүмкіндік алу мүмкін болмады. Сәйкесінше, біз қажет деп қарастыратын рәсімдерді орындауға қауқарсызбыз.

Біліктілік Қорытынды

Біздің шолуымыз бойынша, Шағын және орта субъекттер үшін халықаралық қаржылық есеп беру стандартына сәйкес 20X1 жылдың 31 желтоқсанына аяқталатын жыл үшін ABC Компаниясының қаржылық жағдайы және оның қаржылық көрсеткіштері және ақша ағыны барлық аспектіде (немесе *шынайы және әділ көрініс бермейді*) әділ түрде ұсынылмады деп сендіретіндей назарымызды ешнәрсе аудармады. [Қаржылық есеп беру негіздемесі Халықаралық қаржылық есеп негіздері болып табылмайтын кезде Қаржылық есеп беру негіздемесінің түпнұсқа еліне немесе заңнамасына сілтемені қоса алғанда қолданбалы қаржылық есеп беру негіздемелігінің атауы].

[Тәжірибешіл маман қолы]

[Тәжірибешіл маман есебінің күн жады]

ТАРИХИ КЕЗЕҢДЕГІ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІКТІ ШОЛУ
БОЙЫНША КЕЛІСІМ

[Тәжірибешіл маман мекен-жайы]

4 көрнекілік

Жағдайлар келесілерді қосады:

- Халықаралық қаржылық есептілік стандарттарына сәйкес иесі болып табылатын субъект басшылығымен дайындалған шоғырландырылған жалпы мақсаттағы қаржылық есептіліктерді шолу.
- Шолу келісімінің шарттары ШКХС 30 (b) тармағында қаржылық есептілік үшін басшылық жауапкершілігінің сипаттамасын көрсетеді.
- Қаржылық есептіліктер еншілес компанияның шоғырландырылмауы себебінен елеулі бұрмаланады. Елеулі бұрмалану қаржылық есептілік үшін маңызды. Қаржылық есептіліктер бойынша бұрмаланулар әсері айқындалмайды, себебі оны орындауға икемді емес.
- Тәжірибешіл маман шоғырландырылған қаржылық есептіліктер шолуына қосымша жергілікті заң бойынша басқа есеп беру жауапкершіліктерінен басқаға ие емес.

ТӘУЕЛСІЗ ТӘЖІРИБЕШІЛ МАМАН ШОЛУ ЕСЕБІ

[Сәйкес Адресатқа]

Шоғырландырылған қаржылық есептілік бойынша есеп беру¹²

Біз ABC компаниясының 20X1 жылғы 31 желтоқсандағы қаржылық жағдай туралы шоғырландырылған есепті және жиынтық кіріс туралы шоғырландырылған есепті, меншікті капиталдағы өзгерістер туралы есепті және аяқталған жылдағы ақша қаражаттарының қозғалысы туралы есепті қамтитын ілеспе шоғырландырылған қаржылық есептілікті қарастырдық, және маңызды есеп саясатының қысқаша мазмұны және басқа да түсіндірме ақпарат.

Қаржылық Есептілік Үшін Басшылық¹³ Жауапкершілігі

Халықаралық қаржылық есеп стандарттарына сәйкес қаржылық есеп негізі және алынған ақша қаражатына сәйкес осы қаржылық есептілік ұсынуы және әділ ұсынуы үшін және алаяқтық және қате себебінен болатын елеулі бұрмаланушылығы жоқ қаржылық есептілікті дайындауға қажет деп

¹² “Шоғырландырылған қаржылық есептіліктер бойынша есеп” тақырып асты тақырыбы екінші тақырып асты тақырыбы “Басқа заңды және реттеушілік талаптар бойынша есеп” қолжетімді болмаған жағдайларда қажет емес болып табылады.

¹³ Немесе белгілі бір заңнамадағы заңды негіздемелік мәнмәтінінде тиісті болып табылатын басқа термин

басшылық¹⁴ айқындаған ішкі бақылау үшін басшылық жауапты болып табылады.

Тәжірибешіл Маман Жауапкершілігі

Біздің жауапкершілігіміз қосылған қаржылық есептілік бойынша қорытынды білдіру. Біз өзіміздің шолуымызды *Тарихи қаржылық есептіліктерді шолу келісімдері* 2400 (Қайта қарастырылған) Шолу келісімдері бойынша халықаралық стандарттар (ШКХС) сәйкес жүргіздік. 2400 ШКХС (Қайта қарастырылған) бізден қаржылық есептілік қолданбалы қаржылық есеп беру негіздемесіне сәйкес барлық маңызды құрметте дайындалған жоқ деп сендіретін себеп біздің назарымызды аударғандығы туралы қорытынды жазуды талап етеді. Бұл Стандарт сондай-ақ бізден қатысты әдем талаптарына сай болуымызды талап етеді.

2400 (Қайта қарастырылған) ШКХС сәйкес қаржылық есептілікті шолу шектелген кепілдік келісімі. Тәжірибешіл маман алдыменен, орынды болғанда, субъект ішіндегі басшылық және басқалардың қалауын жасауды қарастырып және талдамалық рәсімдерді қолданып рәсімдерді орындайды және алынған дәлелдемелерді бағалайды.

Шолуда орындалған рәсімдер Аудиттің халықаралық стандарттарына сәйкес жүргізілген аудите орындалғандардан аз болып табылады. Сәйкесінше, біз бұл қаржылық есептілікте аудит пікірін бере алмаймыз.

Қосымша Қорытындыға Негіз

Х ескертпесінде түсіндірілгендей компания 20X1 жыл ішінде сатып алған XYZ еншілес компаниясының шоғырландырылған қаржылық есептіліктеріне ие емес, себебі еншілес компанияның сатып алған күндегі активтері мен міндеттемелерінің әділ құнын шығаруға қабілетті болып үлгермейді. Инвестиция сондықтан негіз бойынша есепке алынады. Халықаралық қаржылық есеп беру стандарты бойынша еншілес компания шоғырландырылуы тиіс. XYZ компаниясы шоғырландырылса, қосымша қаржылық есептілікте көптеген элементтерге елеулі түрде ықпал етіледі.

Теріс Қорытынды

Біздің шолуымыз бойынша, біздің қаржылық есептілік барлық аспектіде (немесе *шынайы және әділ көрініс бермейді*) әділ түрде ұсынылмады деп сендіретіндей назарымызды ешнәрсе аудармады, Қосымша қорытындыға негізде талқыланған мәселелрдің маңыздылығы себебінен 20X1 жылдың 31 желтоқсанына аяқталатын жыл үшін ABC Компаниясының ақша қаражатының алынуы мен негізі.

---

¹⁴ Басшылық жауапкершілігі болып шынайы және әділ көзқарасты беретін қаржылық есептілікті дайындау табылғанда, бұл былай оқылуы тиіс: “Басшылық Халықаралық қаржылық есеп беру стандарттарына сәйкес шынайы және әділ көзқарасты беретін қаржылық есептілікті дайындауға жауапты және бұл...”

ТАРИХИ КЕЗЕҢДЕГІ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІКТІ ШОЛУ
БОЙЫНША КЕЛІСІМ

Басқа заңнамалық және нормативтік актілер бойынша есеп беру

[Тәжірибешіл маман есебінің осы бөлімінің формасы мен мазмұны тәжірибешіл маман басқа есеп беру жауапкершіліктеріне тәуелді өзгереді.]

[Тәжірибешіл маман қолы]

[Тәжірибешіл маман есебінің күн жады]

[Тәжірибешіл маман мекен-жайы]

5 көрнекілік

Жағдайлар келесілерді қосады:

- Халықаралық қаржылық есептілік стандарттарына сәйкес иесі болып табылатын субъект басшылығымен дайындалған шоғырландырылған жалпы мақсаттағы қаржылық есептіліктерді шолу.
- Шолу келісімінің шарттары ШКХС 30 (b) тармағында қаржылық есептілік үшін басшылық жауапкершілігінің сипаттамасын көрсетеді.
- Тәжірибешіл маман қаржылық есептіліктің әртүрлі элементтері туралы жеткілікті тиісті дәлелдеме алу қабілетсіздігі себебінен қаржылық есептілік бойынша қорытынды құрастыра алмады және тәжірибешіл маман қаржылық есептілікке әсер маңызды және жалпыхөлемді екеніне сенеді. Әсіресе, тәжірибешіл маман субъектінің физикалық қорлары және дебиторлық қарыздары бойынша дәлелдеме алуға қабілетсіз болды.

ТӘУЕЛСІЗ ТӘЖІРИБЕШІЛ МАМАН ШОЛУ ЕСЕБІ

[Сәйкес Адресатқа]

20X1 жылдың 31 желтоқсанына аяқталатын жыл үшін ABC Компаниясының алынған ақша қаражаты және негіздемесі қосылған есептілігіне шолу жасадық (бірге «қаржылық есептілік»). Қаржылық есептілік ABC Компаниясының басшылығымен X Ескертпесінде сипатталған қаржылық есеп алынған ақша қаражаты және негіздемесін пайдалана отырып дайындалды

Қаржылық есептілік үшін Басшылық¹⁵ жауапкершілігі

Халықаралық қаржылық есеп стандарттарына сәйкес қаржылық есеп негізі және алынған ақша қаражатына сәйкес осы қаржылық есептілік ұсынуы және әділ ұсынуы үшін және алаяқтық және қате себебінен болатын елеулі бұрмаланушылығы жоқ қаржылық есептілікті дайындауға қажет деп басшылық айқындаған ішкі бақылау үшін басшылық жауапты болып табылады.¹⁶

¹⁵ Немесе белгілі бір заңнамадағы заңды негіздемелік мәнмәтінінде тиісті болып табылатын басқа термин

¹⁶ Басшылық жауапкершілігі болып шынайы және әділ көзқарасты беретін қаржылық есептілікті дайындау табылғанда, бұл былай оқылуы тиіс: “Басшылық Халықаралық қаржылық есеп беру стандарттарына сәйкес шынайы және әділ көзқарасты беретін қаржылық есептілікті дайындауға жауапты және бұл...”

Тәжірибешіл Маман Жауапкершілігі

Біздің жауапкершілігіміз қосымша қаржылық есептіліктер бойынша қорытындыны білдіру. Қорытындыны келтіру бойынша негізде сипатталғандай біздің жеткілікті сәйкес дәлелдеме алуға мүмкіндігіміз жоқ.

Қорытындыдан Бас Тартудың Негізі

Басшылық жыл соңында физикалық материалдық қорды санауды жүргізбейді. Біздің xxx күнінде 20X1 жылдың 31 желтоқсанындағы қаржылық жағдай есептілігінде мәлімделген 20X1 жылдың 31 желтоқсаны күні сақталған материалдық қорды қарастыру үшін қажет деп тапқан рәсімдерді орындауға мүмкіндігіміз жоқ.

Сонымен қатар, 20X1 қыркүйекте дебиторлық берешектің жаңа компьютерленген жүйесін енгізу дебиторлық берешек пен тауарлық-материалдық құндылықтарда көптеген қателіктерге әкелді. Біздің есеп беру күніне басшылық жүйенің кемшіліктерін түзету және қателерді түзету процесінде болды. Осы мәселелердің нәтижесінде біз есепке алынған немесе есепке алынбаған тауарлы-материалдық қорлар мен дебиторлық берешекке және жиынтық кіріс туралы есепті, меншікті капиталдағы өзгерістер туралы есепті және ақша ағындары.

Қорытындыдан Бас Тарту

Қорытындыны қиыстыру негізі тармағында сипатталған маңызды мәселелер себебінен біз қосылған қаржылық есептілік бойынша қорытынды құрастыру үшін жеткілікті дәлелдеме алуға қауқарсызбыз. Сәйкесінше біз қаржылық есептілік бойынша қорытынды бермейміз.

[[Тәжірибешіл маман қолы]

[Тәжірибешіл маман есебінің күн жады]

[Тәжірибешіл маман мекен-жайы]

6 көрнекілік

Жағдайлар келесілерді қосады:

- Қаржылық есептіліктер субъект басшылығымен келісімшарттың қаржылық есеп беру ережелеріне сәйкес (бұл арнайы мақсаттағы негіздемелік), келісімшарттың ережелеріне сәйкес болу үшін дайындалады. Басшылық қаржылық есеп беру негіздемелігін таңдау жасай алмайды.
- Қолданбалы қаржылық есеп беру негіздемелігі сәйкес негіздемелі болып табылады.
- Шолу келісімінің шарттары ШКХС 30 (b) тармағында қаржылық есептілік үшін басшылық жауапкершілігінің сипаттамасын көрсетеді.
- Тәжірибешіл маман есебін тарату немесе пайдалану шектеу.

ТӘУЕЛСІЗ ТӘЖІРИБЕШІЛ МАМАН ШОЛУ ЕСЕБІ

[Сәйкес Адресатқа]

Біз ABC Компаниясының қоса беріліп отырған 20X1 жылдың 31 желтоқсаны бойынша бухгалтерлік теңгерімнен және жиынтық табыс есептілігінен, капиталдағы өзгерістер есептілігінен және көрсетілген күнге аяқталатын ақша қаражаттарының жыл бойынша ағыны есептілігінен және маңызды есеп саясатының қысқаша мазмұнынан және басқа да түсіндірмелік ақпараттан тұратын қаржылық есептілігіне шолу жүргіздік. Қаржылық есептілік ABC Компаниясы мен DEF Компаниясының арасындағы 20X1 жылдың 1 қаңтарындағы келісімшарттың («келісімшарт») Z бөлімінің қаржылық есеп беру ережелеріне негізделе отырып, ABC Компаниясының басшылығымен дайындалды.

Қаржылық Есептілік Үшін Басшылық¹⁷ Жауапкершілігі

Келісімшарттың Z бөліміндегі қаржылық есеп беру ережелеріне сәйкес қаржылық есеп негізі және алынған ақша қаражатына сәйкес осы қаржылық есептілік ұсынуы және әділ ұсынуы үшін және алаяқтық және қате себебінен болатын елеулі бұрмаланушылығы жоқ қаржылық есептілікті дайындауға қажет деп басшылық айқындаған ішкі бақылау үшін басшылық жауапты болып табылады.

Тәжірибешіл Маман Жауапкершілігі

Біздің жауапкершілігіміз қосылған қаржылық есептілік бойынша қорытынды білдіру. Біз өзіміздің шолуымызды *Тарихи қаржылық есептіліктерді шолу*

¹⁷ Немесе белгілі бір заңнамадағы заңды негіздемелік мәнмәтінінде тиісті болып табылатын басқа термин

ТАРИХИ КЕЗЕҢДЕГІ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІКТІ ШОЛУ
БОЙЫНША КЕЛІСІМ

келісімдері 2400 (Қайта қарастырылған) Шолу келісімдері бойынша халықаралық стандарттар (ШКХС) сәйкес жүргіздік. 2400 ШКХС (Қайта қарастырылған) бізден қаржылық есептілік қолданбалы қаржылық есеп беру негіздемесіне сәйкес барлық маңызды құрметте дайындалған жоқ деп сендіретін себеп біздің назарымызды аударғандығы туралы қорытынды жазуды талап етеді. Бұл Стандарт сондай-ақ бізден қатысты әдем талаптарына сай болуымызды талап етеді.

2400 ШКХС (Қайта қарастырылған) сәйкес қаржылық есептілікті шолу шектелген кепілдік келісімі. Тәжірибешіл маман алдыменен, орынды болғанда, субъект ішіндегі басшылық және басқалардың қалауын жасауды қарастырып және талдамалық рәсімдерді қолданып рәсімдерді орындайды және алынған дәлелдемелерді бағалайды.

Шолуда орындалған рәсімдер Аудиттің халықаралық стандарттарына сәйкес жүргізілген аудитте орындалғандардан аз болып табылады. Сәйкесінше, біз бұл қаржылық есептілікте аудит пікірін бере алмаймыз.

Қорытынды

Біздің шолуымыз бойынша қаржылық есептіліктер келісімшарттың Z бөлімінің қаржылық есеп беру ережелеріне сәйкес барлық маңызды құрметте дайындалған жоқ деп сендіретін ешқандай себеп біздің назарымызға ілікпеді.

Қаржылық Есеп Негізі Және Тарату Бойынша Шектеулер Және Пайдалану

Біз қорытындымызды түрлендірусіз, қаржылық есеп негізін сипаттайтын қаржылық есептіліктердің X Ескертпесіне назар аударамыз. Қаржылық есептіліктер жоғарыда келтірілген келісімшарт қаржылық есеп беру ережелерімен сәйкес келу үшін ABC Компаниясына көмектесу үшін дайындалады. Нәтижесінде, қаржылық есептіліктер басқа мақсаттарға қолданыла алмайды. Біздің есебіміз ABC Компаниясы үшін және DEF Компаниясы үшін жеке дайындалады және ABC Компаниясы және DEF Компаниясынан басқа тараптармен пайдаланылуға немесе таратылуына рұқсат етілмейді.

[Тәжірибешіл маман қолы]

[Тәжірибешіл маман есебінің күн жады]

[Тәжірибешіл маман мекен-жайы]

7 Көрнекілік

Жағдайлар келесілерді қамтиды:

- Ақша қаражатын алу және негіздеме есептіліктерін шолу
- Қаржылық есептілік субъектің басшылығымен қаржылық есептің ақша қаражатын алу және негіздемесіне сәйкес кредитордан алынған ақша ағыны ақпараты сұранысына жауап ретінде дайындалды. Қаржылық есеп негізі субъект пен кредитор арасында келісілген қаржылық есептілікті дайындау үшін қолданылады.
- Қолданбалы қаржылық есеп беру негіздемелігі арнайы қолданушылар қаржылық ақпарат қажеттігіне сай болу үшін әзірленген әділ ұсыну негіздемесі.
- Тәжірибешіл маман тәжірибешіл маман қорытындысында «барлық маңызды құрметте әділ ұсыну» сөз тіркесін пайдалану орынды болып табылады деп айқындады.
- Шолу келісімінің шарттары ШКХС 30 (b) тармағында қаржылық есептілік үшін басшылық жауапкершілігінің сипаттамасын көрсетеді.
- Тәжірибешіл маман есебін тарату немесе пайдалану шектеу.

ТӘУЕЛСІЗ ТӘЖІРИБЕШІЛ МАМАН ШОЛУ ЕСЕБІ

[Сәйкес Адресатқа]

20X1 жылдың 31 желтоқсанына аяқталатын жыл үшін ABC Компаниясының алынған ақша қаражаты және негіздемесі қосылған есептілігіне шолу жасадық (бірге «қаржылық есептілік»). Қаржылық есептілік ABC Компаниясының басшылығымен X Ескертпесінде сипатталған қаржылық есеп алынған ақша қаражаты және негіздемесін пайдалана отырып дайындалды.

Қаржылық Есептілік Үшін Басшылық¹⁸ Жауапкершілігі

X Ескертпесінде сипатталған қаржылық есеп негізі және алынған ақша қаражатына сәйкес осы қаржылық есептілік ұсынуы және әділ ұсынуы үшін және алаяқтық және қате себебінен болатын елеулі бұрмаланушылығы жоқ қаржылық есептілікті дайындауға қажет деп басшылық айқындаған ішкі бақылау үшін басшылық жауапты болып табылады.

¹⁸ Немесе белгілі бір заңнамадағы заңды негіздемелік мәнмәтінінде тиісті болып табылатын басқа термин

Тәжірибешіл Маман Жауапкершілігі

Біздің жауапкершілігіміз қосылған қаржылық есептілік бойынша қорытынды білдіру. Біз өзіміздің шолуымызды *Тарихи қаржылық есептіліктерді шолу келісімдері* 2400 (Қайта қарастырылған) Шолу келісімдері бойынша халықаралық стандарттар (ШКХС) сәйкес жүргіздік. 2400 ШКХС (Қайта қарастырылған) бізден қаржылық есептілік қолданбалы қаржылық есеп беру негіздемесіне сәйкес барлық маңызды құрметте дайындалған жоқ деп сендіретін себеп біздің назарымызды аударғандығы туралы қорытынды жазуды талап етеді. Бұл Стандарт сондай-ақ бізден қатысты әдем талаптарына сай болуымызды талап етеді.

2400 ШКХС (Қайта қарастырылған) сәйкес қаржылық есептілікті шолу шектелген кепілдік келісімі. Тәжірибешіл маман алдыменен, орынды болғанда, субъект ішіндегі басшылық және басқалардың қалауын жасауды қарастырып және талдамалық рәсімдерді қолданып рәсімдерді орындайды және алынған дәлелдемелерді бағалайды.

Шолуда орындалған рәсімдер Аудиттің халықаралық стандарттарына сәйкес жүргізілген аудитте орындалғандардан аз болып табылады. Сәйкесінше, біз бұл қаржылық есептілікте аудит пікірін бере алмаймыз.

Қорытынды

Біздің шолуымыз бойынша, біздің қаржылық есептілік барлық аспектіде (немесе *шынайы және әділ көрініс бермейді*) әділ түрде ұсынылмады деп сендіретіндей назарымызды ешнәрсе аудармады, X Ескертпесінде сипатталған қаржылық есеп негізі және ақша қаражатының алынуына сәйкес 20X1 жылдың 31 желтоқсанына аяқталатын жыл үшін ABC Компаниясының ақша қаражатының алынуы мен негізі.

Бухгалтерлік есеп негіздері

Біздің қорытындымызды түрлендірусіз, біз қаржылық есеп негізін сипаттайтын X Ескертпесіне қаржылық есептілікке назар аударамыз. Қаржылық есептілік XYZ Кредиторға ақпарат беру үшін дайындалады. Нәтижесінде қаржылық есептілік басқа мақсатқа сәйкес келмейді.

[Тәжірибешіл маман қолы]

[Тәжірибешіл маман есебінің күн жады]

[Тәжірибешіл маман мекен-жайы]

2410 ШОЛУ КЕЛІСІМДЕРІ БОЙЫНША ХАЛЫҚАРАЛЫҚ СТАНДАРТ

КӘСПОРЫННЫҢ ТӘУЕЛСІЗ АУДИТОРЫ ЖҮРГІЗГЕН АРАЛЫҚ ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТТЫҢ ШОЛУЫ

(2006 жылдың, 15-желтоқсанынан басталып, кейінгі күндер аралығын қамтитын уақытқа арналған қаржылық есеп беруді шолу заңды күшіне енеді)

МАЗМҰНЫ

	Тармақ
Кіріспе	1–3
Аралық Қаржылық Ақпаратты Шолудың Негізгі Қағидаттары	4–6
Аралық Қаржылық Ақпаратты Шолу бойынша Міндеттеме Мақсаты	7–9
Міндеттеме Шарттарын Қабылдау	10–11
Аралық Қаржылық Ақпаратты Шолу бойынша Шаралар	12–29
Бұрыс Мәлімдемелерді бағалау	30–33
Басшылықтың Ұсынулары	34–35
Аудитордың Ілеспе Ақпараттары бойынша міндеттемелері	36–37
Коммуникация	38–42
Аралық Қаржылық Ақпараттардың Табиғатын, Денгейі Мен Нәтижелерінің Мәлімдемесі	43–63
Құжаттама	64
Заңды Күшіне Ену Күні	65
Қосымша 1: Аралық Қаржылық Ақпаратты Шолу бойынша Міндеттеме туралы Хат Үлгілері	
Қосымша 2: Аралық Қаржылық Ақпаратты Шолуды Орындау барысында Аудитордың Қарастырантын Сараптама Шаралары	
Қосымша 3: Басшылықтың Ұсыну Хат Үлгілері	
Қосымша 4: Аралық Қаржылық Ақпараттар туралы Шолу Мәлімдемелерінің Үлгілері	
Қосымша 5: Қолданылатын Қаржылық Есеп Беру Құрылымынан Ауытқу бойынша Біліктілікті Қорытынды Беретін Шолу Мәлімдемелерінің Үлгілері	

Қосымша 6: Басшылықпен Белгіленбеген Ауқым Шектеулеріне арналған Біліктілікті Қорытынды Беретін Шолу Мәлімдемелерінің Үлгілері

Қосымша 7: Қолданылатын Қаржылық Есеп Беру Құрылымынан Ауытқу бойынша Теріс Пікір беретін Шолу Мәліметтерінің Үлгісі

Кәсіпорынның тәуелсіз аудиторы жүргізген аралық қаржылық ақпараттың шолуы 2410 Шолу Келісімдері бойынша Халықаралық Стандарттар (ШКХС), Халықаралық Сапаны Бақылау, Аудит, Шолу, Басқа Ақпараттың Дұрыстығын Растау Және Ілесіп Қызметтер Жөнінде Жинағының мәнмәтінінде оқылуы тиіс.

Кіріспе

1. Шолу Келісімдері бойынша Халықаралық Стандарттарының (ШКХС) негізгі мақсаты стандарттарды орнату және аудитор клиенттің аралық қаржылық ақпаратын және оның формасы мен мазмұнын шолу міндеттемесін қабылдаған жағдайда, аудитордың кәсіби міндеттеріне нұсқау беру болып табылады. ШКХС-дағы “аудитор” термині, аудитордың аудит функциясын атқарғандығынан емес, кәсіпорынның қаржылық есеп беруінің тәуелсіз аудитору тағайындаған аралық қаржылық ақпаратты шолу үшін ШКХС-ның ауқымының шектелгендігінің себебінен жиі қолданылады.
2. ШКХС-ның мақсаты ретінде, аралық қаржылық ақпарат қолданылатын қаржылық есеп беру құрылымына¹ сәйкес дайындалып, ұсынылатын, және кәсіпорынның қаржылық жылынан аз уақыт аралығындағы толық немесе қысқартылған қаржылық есеп беруін қамтитын қаржылық ақпарат болып табылады.
3. **Аралық қаржылық ақпаратты шолуды орындауға міндетті аудитор шолуды ШКХС-на сәйкес орындауы тиіс.** Жылдық қаржылық есеп берудің аудитін жүргізу арқылы аудитор кәсіпорын мен оның ортасын, соның ішінде ішкі бақылауын зерттеп біледі. Аралық қаржылық ақпаратты қарастыру кезінде, аудитор шолуға қатысты өзінің түсінігін шолу барысында жасалған сұратулар арқылы көбейтеді, және бұл өз кезегінде аудиторға сұратулар мен сараптамалық және басқа да шараларды қолдануына көмегін тигізеді. Кәсіпорынның аудитору болып табылмайтын, және аралық қаржылық ақпаратты шолуға міндетті тәжірибеші маман, шолуды ШКХС 2400 (Қайта қарастырылған), *Шолу Келісімдері бойынша Халықаралық Стандарттарына* сәйкес жүргізеді. Тәжірибеші маман аудитордыкі секілді кәсіпорын мен оның ортасы бойынша түсінігі болмағандықтан, шолу мақсатын орындау үшін әр түрлі сұратулар мен шараларды жүргізуі қажет.
- 3а. Бұл ШКХС кәсіпорын аудиторының аралық қаржылық ақпарат бойынша шолу жүргізулеріне бағытталған. Алайда ол кәсіпорын аудитору клиенттің аралық қаржылық ақпаратынан бөлек, тарихи қаржылық ақпаратын қарастыру міндетін қабылдаған кезде, қажет жағдайда қолданылып, икемделуі керек.*

---

¹ Мысалы, Қаржылық Есеп Беру бойынша Халықаралық Стандарттарының Халықаралық Бухгалтерлік Стандарттар Кеңесі шығарған.

* ШКХС-на 3 және 4 тармақтары, оның қолданылуын түсіндіру мақсатымен, 2007 жылдың желтоқсанында енгізілген

Аралық Қаржылық Ақпаратты Шолудың Негізі Қағидаттары

4. **Аудитор кәсіпорынның жылдық қаржылық есеп беруіне қатысты әдептілік талаптарды орындауы қажет.** Мұндай әдептілік талаптар аудитордың кәсіби міндеттерін келесідей салаларда басқарады: тәуелсіздік, түгелділік, кәсіби жете білушілік пен жауапкершілік, құпиялылық, кәсіби тәртіп және техникалық стандарттар.
5. **Аудитор жеке міндеттемеге қолданылатын сапа бақылау шараларын орындауы қажет.** Жеке міндеттемеге қатысты бақылау сапасының элементтері міндеттеме, әдептілік талаптар, клиенттермен байланысты қабылдау және сақтап қалу, міндеттеме командасының тапсырмалары, міндеттеменің орындалуы, және мониторинг секілді бақылау бойынша жетекшілік міндеттемелерін қамтиды.
6. **Аудитор шолудың жоспары мен жұмыстың орындалуына кәсіби күмәнділікпен қарауы тиіс, яғни, қаржылық есеп беру құрылымына сәйкес, аралық қаржылық ақпаратқа барлық жағынан маңызды түзетулерді енгізуді талап ететіндей жағдайларға себеп болатын шарттарды қарастыруы тиіс.** Кәсіби күмәнділікпен қарау кезінде, аудитор, сұрақ қою және алынған дәлелдемелердің сенімділігін анықтау арқылы немесе кәсіпорын басшылығы берген ұсынылуларының негізінде критикалық баға береді.

Аралық Қаржылық Ақпаратты Шолу Міндеттемесінің Мақсаты

7. Аралық қаржылық ақпаратты шолу міндеттемесінің мақсаты- аудитордың шолу барысында қаржылық есеп беру құрылымына сәйкес, аралық қаржылық ақпараттың барлық қатынастар бойынша дұрыс құрылмағандығы жайлы пікірге келуіне қандай да бір себеп болатындай жағдайлардың болған болмағандығы жайлы қорытынды жасау. Аралық қаржылық ақпарат жайлы дұрыс емес мәлімдеме жасаған кезде аудитор, сәйкес келмейтін қорытынды жасау тәуекелін төмендету үшін, анықтамалар жинап, аналитикалық және басқа да қарастыру шараларын орындайды.
8. Аралық қаржылық ақпаратты шолу мақсаты Халықаралық Аудит Стандарттарына (ХАС) сәйкес жүргізілетін аудитке қарағанда қатты ерекшеленеді. Аралық қаржылық ақпаратты шолу, қаржылық ақпараттың қаржылық есеп беру құрылымына сәйкес, қаржылық ақпараттың барлық қатынастар бойынша дұрыс және әділ ақпарат беріп, ұсынылғаны жайында қорытынды беруге негіз бола алмайды.
9. Шолу, аудитке қарағанда, аралық қаржылық ақпараттың дұрыс емес мәлімдеме жасамайтындығы бойынша себептік кепілдік ала алмайды.

АРАЛЫҚ ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТТЫҢ ШОЛУЫ

Шолу, бірінші кезекте, қаржылық және бухгалтерлік мәселелер мен аналитикалық және тағы да басқа шолу шараларын қолдануға міндетті адамдарды іздестіруден тұрады. Шолу аудитордың назарына ілігетін, аралық қаржылық ақпаратқа әсер ететін, маңызды мәселелерді беруі мүмкін, алайда ол аудитте талап етілетін барлық дәлелдемелермен қамтамасыз ете алмайды.

Міндеттеме Шарттарын Қабылдау

10. Аудитор мен клиент міндеттеме шарттарын талқылап алуы қажет.

11. Міндеттеменің келісілген шарттары міндеттеме туралы хатта тіркеледі. Мұндай қатынастар міндеттеме табиғатына қатысты, соның ішінде шолудың мақсаты мен облысы, басшылық міндеттері, аудитордың міндеттемелер деңгейі, қабылданатын кепілдік және есеп беру табиғаты мен формасы бойынша пайда болатын түсініспеушіліктердің алдын алуға көмегін тигізеді. Мұндай қатынастар келесідей сұрақтарды қарастырады:

- Аралық қаржылық ақпаратты шолудың мақсаты.
- Шолу ауқымы.
- Аралық қаржылық ақпарат бойынша басшылықтың міндеттіліктері.
- Аралық қаржылық ақпаратты дайындауға қатысты тиімділігі жоғары ішкі бақылауды орнату және қолдау бойынша басшылықтың міндеттілігі.
- Барлық қаржылық есеп берулер мен сәйкес ақпараттарды аудиторға қолжетімді ететін басшылықтың міндеттілігі.
- Басшылықтың аудиторды шолу уақытындағы ауызша ақпараттарды растайтын жазбаша көрінісімен және кәсіпорын есеп берулеріндегі күңгірттіктердің анық түсіндірмелерімен қамтамасыз ету.
- Есеп берудің адрес иесін қоса алғандағы, шығарылатын есеп берудің күтілетін формасы мен мазмұны.
- Кез келген аралық қаржылық ақпаратты қамтитын құжаттың, аралық қаржылық ақпараттың кәсіпорын аудиторымен қарастырылғандығын растайтыны, және құжатқа мәлімдеменің қосылатыны бойынша басшылықтың келісімі.

Міндеттеме туралы көрнекі хат үлгісі ШКХС-ның Қосымша 1 көрсетілген. Аралық қаржылық ақпаратты шолу бойынша міндеттемесінің шарттары жылдық қаржылық есеп беру бойынша аудит міндеттемелерінің шарттарымен біріктірілуі мүмкін.

Аралық Қаржылық Ақпарат Бойынша Шолу Шаралары

Кәсіпорынның Ішкі Бақылауын қоса алғандағы Ортасын Түсіну

12. **Жылдық және аралық қаржылық ақпаратты дайындауға қажетті болғандықтан, және жоспарлап, келесідей міндеттемелерді орындай алу үшін, аудитордың кәсіпорын мен оның ортасы жайлы түсінігі болуы тиіс:**
  - (a) **Ықтимал болатын маңызды бұрыс құрылған мәлімдемелерді анықтап, олардың пайда болу ықтималдылығын қарастыру; және**
  - (b) **Аралық қаржылық ақпарат, барлық маңызды жақтардан және қолданылатын қаржылық есеп беру құрылымына сәйкес, дұрыс дайындалмаған деген пікір білдіруге негіз болатындай аудитордың назарына ілігетіндей ақпараттарды қарастыру үшін қажетті сұрату түрлері мен сараптама және басқа да шараларды таңдау.**
13. 315 ХАС (Қайта қарастырылған), *Субъектіні және Оның Ортасын Білу негізінде Елеулі Бұрмаланулар Тәуекелдігін Анықтау мен Бағалау*, талап ететіндей, кәсіпорынның бір немесе одан көп кезең аралығында қаржылық есеп беруінің аудитін жүргізген болса, онда ол кәсіпорын және оның ортасы, оның ішінде ішкі бақылауы жайлы түсінікке ие деп саналады, себебі, бұл аудит жүргізуге қажетті жылдық қаржылық ақпаратты дайындауға септігін тигізеді. Аралық қаржылық ақпарат бойынша шолу жоспарын дайындауда, аудитор түсініктерін жаңартып отырады. Сонымен қатар, аудитор ішкі бақылау туралы толық түсінігін алады, себебі ол аралық қаржылық ақпарат дайындауға қажетті саналады және оның ішкі бақылаудан ерекшелігін көрсетеді, ал бұл өз кезегінде, жылдық қаржылық ақпаратқа әсерін тигізеді.
14. Аудитор кәсіпорын және оның ортасы жайлы түсінігін, оның ішіндегі ішкі бақылауды қоса алғандағы ақпаратты, қандай сұратуларды, сараптамалық және басқа да шараларды қолдануды анықтау үшін және сұратулар немесе сараптамалық немесе басқа да шаралар қолданылуы тиіс ерекше жағдайлар, транзакциялар немесе бекітілімдерді белгілеуге пайдаланады.
15. Кәсіпорын және оның ортасы, оның ішінде ішкі бақылау бойынша түсінігін жаңарту кезіндегі аудитор орындайтын шаралар, келесілерді қамтиды:
  - Аудитордың ағымдағы жылдың аралық қаржылық ақпаратына әсер ететін мәселелерді анықтау үшін, ағымдағы және есеп жылының аралық кезең(дерінің) алдыңғы жылындағы аудит пен

АРАЛЫҚ ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТТЫҢ ШОЛУЫ

аралық кезең(дер) шолуларының құжаттамаларын қажетті мөлшерге дейін оқу.

- Алдыңғы жылдың қаржылық есеп беруі бойынша жүргізілген аудит кезінде анықталған, кез келген маңызды тәуекелдерді, соның ішінде басқару құралдарын дұрыс қолданбау бойынша басқару тәуекелдерін қарастыру.
- Жылдық жаңа және салыстырмалы алдыңғы кезеңдер бойынша дайындалған аралық қаржылық ақпараттарды оқу.
- Аралық қаржылық ақпаратқа жасалған бұрыс мәлімдемелер әсерін бағалап, орындалатын шаралардың сипаты мен ауқымын анықтауға көмегін тигізуіне қатысты болғандықтан, қолданылатын қаржылық есеп берудің құрылымы бойынша маңыздылық деңгейін қарастыру.
- Бұрынғы жылдың қаржылық есебіндегі кез келген түзетілген елеулі бұрмаланулар мен анықталған түзетілмеген елеусіз бұрмаланулар мәнін қарастыру.
- Маңызды қаржылық есеп пен есептеме мәселелерін, созылмалы маңыздылық, мысалы ішкі бақылаудағы маңызды жетіспеушіліктің болу мүмкіндігін қарастыру.
- Ағымдағы жылдың қаржылық есебіне қатысты жасалған кез келген аудит рәсімдерінің қорытындысын қарастыру.
- Басқарма қабылдаған кез келген ішкі аудит пен кейінгі іс әрекеттер нәтижесін қарастыру.
- Айлакерлік нәтижесінде аралық қаржылық ақпаратының елеулі бұрмалану мүмкіндігі тәуекелділігін бағалаудағы басқарманың нәтижесі туралы басшылықтың тексерісі.
- Ұйымның іскерлік әрекеттерінде болған өзгерістердің әсері туралы басшылықтың тексерісі.
- Ішкі бақылаудағы қандай да бір маңызды өзгерістердің және осы өзгерістердің аралық қаржы ақпаратының дайындық процесіне ықтимал әсері жөнінде басқарманың тексерісі.
- Аралық қаржы ақпаратының дайындық процесін басшылықтың тексеруі, сонымен қатар аралық қаржы ақпаратының келісілгендігі немесе жарасқандығы жөнінде негізгі есеп жазбаларының сенімділігі.

16. Аудитор шолу рәсімдерінің мәнін айқындайды, егер бар болған жағдайда дайындалған компоненттердің қайда енгізілетінін, және осы мәселелерді шолу барысындағы басқа аудиторларға хабарлайды. Қарастырылатын факторлар: елеулілік, бұрмалану тәуекелділігі, компоненттердің аралық

АРАЛЫҚ ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТТЫҢ ШОЛУЫ

қаржы ақпараттары, ішкі бақылауға қатысты жүйелі немесе жүйесіз ақпараттың дайындалу барысында аудитор түсінігі.

17. **Аралық қаржы ақпаратын шолу рәсімін жоспарлау мен орындауда, жаңадан тағайындалған аудитор, ХАС-тарына сәйкес жылдық қаржы есебінің аудитін әлі дайындамаған, жылдық және аралық қаржылық ақпаратын дайындау мақсатында ұйым және оның жағдайы, сонымен қатар ұйымның ішкі бақылауы туралы түсінік қалыптастыруы тиіс.**
18. Бұл түсінік аудиторға тексеріс барысында, сондай-ақ осы ШКХС стандартына сәйкес аралық қаржы ақпаратына шолуды дайындауда қолданылған басқа шолу рәсімдері мен аналитикалық ойын жинақтауға мүмкіндік береді. Осы ұғымды қалыптастыру бөлшегі ретінде аудитор әдетте алдыңғы аудиторға тексеріс жасайды және алдыңғы жылдың аудиті мен қандай да бір осы жылдың әуелгі аралық кезеңіндегі алдыңғы аудитормен шолынған құжаттарды қайта қарастырады. Сонымен аудитор әлдеқандай түзетілген бұрмаланулар мен алдыңғы аудитормен жиналған түзетілмеген бұрмаланулар, әлдеқандай маңызды тәуекелдіктер, соның ішінде басшылықтың бақылауды елемеушілік тәуекелдігі, маңызды есеп пен есептеме мәселелері, мысалы ішкі бақылаудағы маңызды ақаулықтардың мәнін айқындайды.

Сауалнамалар, Талдамалы және Басқа Шолу Рәсімдері

19. **Аудитор қаржы және есеп мәселелеріне жауапты қызметкерлер туралы сауалнама жүргізуі, жасалған рәсімдер негізінде, аудитордың қандай да бір назарына келген аралық қаржы ақпаратының қолданылуудағы қаржылық есептіліктің жүйесіне сәйкес дайындалмағанына аудиторды сендіруде себеп болған, аудиторға қорытынды шығаруға мүмкіндік беретін талдамалы және басқа шолу рәсімдерін дайындауы тиіс.**
20. Әдетте шолу есеп жазбаларын тексеру, зерттеу немесе қуаттау негізінде тестілеуді талап етпейді. Әдетте аралық қаржылық ақпаратты шолуды орындау рәсімдері: қаржы және есеп мәселелеріне жауапты қызметкерлер турасында сауалнамалар жүргізумен, талдамалы және басқа шолу рәсімдерін қолданысқа енгізумен ғана шектелген, аралық қаржылық ақпаратына қатысты маңызды есеп мәселелерін қарастыруда алынған ақпаратты растаумен емес. Кәсіпорын және оның жағдайы туралы аудитордың ұғымы, сонымен қатар оның ішкі бақылауы, алдыңғы аудитқа қатысты тәуекелдікті бағалау нәтижелері мен аудитордың аралық қаржы ақпаратына байланысты елеулілік туралы түсінігі жасалған сауалнамалардың негізі мен көлеміне, және қолданылуудағы талдамалы және басқа шолу рәсіміне әсерін тигізеді.
21. Аудитор әдетте төменгі рәсімдерді орындайды:

АРАЛЫҚ ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТТЫҢ ШОЛУЫ

- Акционерлермен және басқа тиісті ұйымдармен өткізілген мәжіліс хаттамасын оқу, аралық қаржы ақпаратына әсер ету мүмкіндігі бар мәселелерді анықтау, жиналыстарға хаттаманың жетіспеушілігінің аралық қаржы ақпаратына тигізетін әсері туралы мәселелерді анықтау.
- Бар болған жағдайда, алдыңғы аудит не шолу барысындағы аудиттің өзгертілуі немесе есептемені шолу, есептік түзетулер немесе түзетілмеген бұрмаланулар мәселелерін қарастыру.
- Ұйымның маңызды компоненттері жайлы есептемесінде аралық қаржылық ақпаратқа шолуды дайындайтын басқа аудиторлармен байланыс орнату.
- Қаржы мен есептеме мәселелеріне жауапты басқарма мүшелерін анықтау, және басқалары тиісінше төменгідей:
  - Аралық қаржы мағлұматының қолданыстағы қаржылық есебінің құрылымына сай орындалуы мен көрсетілуі.
  - Есеп ережелерінде немесе оларды қолданысқа енгізудің әдістемелерінде кез келген өзгерістердің болуы.
  - Кез келген жаңа рәсімнің жаңа есептік ережелерінің қолданысын қажетті етуі.
  - Аралық қаржы мағлұматында кез келген белгілі түзетілмеген бұрмалаулардың болуы.
  - Ерекше немесе күрделі оқиғалардың аралық қаржы мағлұматына әсер етуі, мәселен, іскерлік бірлестіктер немесе бизнес сегментіне қатысты өкім.
  - Әділ құнды бағалау немесе жариялауға қатысты маңызды болжамдар және басшылық ниеті мен компанияның атынан қызметтердің айқын курстарын өткізу қабілеті.
  - Өзара байланысқан тараптың рәсімдерінің дұрыс есептелуі және аралық қаржы мағлұматында жариялануы.
  - Тапсырма мен шарттық міндеттемелердегі маңызды өзгерістер.
  - Шартты қарыздағы, соның ішінде, соттық іс немесе даудағы, маңызды өзгерістер.
  - Қарыз бойынша келісім шартпен сәйкестілік.
  - Шолу жұмыстарын енгізу барысында қандай сұрақтардың пайда болғандығы туралы мәселе.

АРАЛЫҚ ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТТЫҢ ШОЛУЫ

- Маңызды рәсімдердің аралық кезеңнің соңғы бірнеше күнінде немесе келесі аралық кезеңнің алғашқы бірнеше күнінде пайда болуы.
  - Кез келген алаяқтық пен болжанған алаяқтық туралы компанияға қатысты ақпарат, оның ішінде:
    - Басқару;
    - Ішкі бақылаудағы маңызды рөлдегі қызметкерлер; немесе
    - Басқа да жерлердегі айлакерліктің аралық қаржы ақпаратына тигізетін материалдық әсері.
  - Кез келген айлакерлікке айып тағу немесе болжанған айлакерлік туралы ақпарат, қызметкерлер, бұрынғы қызметкерлер, талдампаз, бақылаушылар және басқа тұлғалармен таралған компанияның аралық қаржы ақпаратына әсері.
  - Заң мен ережелерге қатысты қандай да бір нақты не ықтимал сәйкессіздіктің аралық қаржы ақпаратына елеулі әсер етуі туралы ақпарат.
  - Өзара қатынастар мен жеке баптарды анықтау үшін орындалған, ерекше пайда болған және аралық қаржы ақпаратында елеулі бұрмалануды көрсете білетін талдамалы рәсімдерді аралық қаржы ақпаратына қолдану. Талдамалы рәсімдер коэффициенттік саралау мен статистикалық әдістер тренділік талдау не кемімелдік талдаудан құралуы мүмкін және қолмен не компьютерленген құралдармен орындалуы мүмкін. Аралық қаржы ақпаратына шолуды дайындауда аудитор қарастыратын талдамалы рәсімдердің мысалдары осы ШКХС стандартына 2 Қосымшада бар.
  - Аралық қаржылық ақпаратын оқу, және аралық қаржы ақпаратының қолданылудағы қаржылық есептіліктің жүйесіне сәйкес дайындалмағанына аудиторды сендіруде аудитордың қандай да бір назарына келгенін қарастыру.
22. Аудитор бірнеше шолу рәсімдерін кәсіпорынның аралық қаржылық ақпаратының дайындық кезеңінің алдында не бірге орындай алады. Мысалы, кәсіпорын және оның жағдайы, сонымен қатар оның ішкі бақылауы туралы түсінікті іс жүзінде жаңарта білу, және аралық кезеңнің соңына дейін қолданылудағы хаттамаларды оқып бастау. Шолу рәсімдерін аралық кезеңінен бұрын дайындау аралық қаржы ақпаратына ықпал ететін маңызды есеп мәселелерін қарастыру мен анықтауға рұқсат береді.

23. Аралық қаржы ақпаратына шолуды дайындайтын аудитор кәсіпорынның жылдық қаржылық есебінің аудитін де дайындауға тиіс. Қолайлылық және тиімділік үшін, аудитор аралық қаржы ақпаратына шолу рәсімімен қатар қажетті аудитті бір уақытта жасауға шешім қабылдай алады. Мысалы, жылдық аудит үшін директорлар кеңесінде оқылған мәжілістер хаттамаларынан және аралық қаржы ақпаратына шолудан алынған мағлұматтар пайдалы болады. Аудитор аралық шолу кезеңінде жылдық қаржы есебінің аудиті мақсатында аудит рәсімдерін дайындау үшін шешім қабылдай алады, мысалы, ұйымдардың бірігуі, қайта құрылымдау не маңызды кіріс мәмілесі кезеңдерінде пайда болған маңызды не ерекше транзакциялардың аудит рәсімдерін жасау.
24. Аралық қаржы ақпаратына шолу әдетте соттық процесс не бекітуге қатысты сұрақтарды растауды талап етпейді. Сондықтан да ұйымның заңгеріне сұраныс хатты жіберудің қажеті болмайды. Ұйымның заңгерімен соттық процесс не бекітуге қатысты тікелей байланысқа шығу, егерде аудитордың назарында қаржылық есептіліктің жүйесіне сәйкес аралық қаржы ақпаратының орындалмағаны туралы аудиторда сұрақ туындаса және аудитор ұйым заңгерінде қажетті ақпараттың болатынына сенімді болған жағдайда, қолайлы болады.
25. Аудитор аралық қаржы ақпаратының негізгі есеп жазбаларымен сәйкестігі не үйлесімі туралы дәлелді анықтауы тиіс. Аудитор аралық қаржы ақпаратының негізгі есеп жазбаларымен сәйкестігі не үйлесімі туралы дәлелді аралық қаржы ақпаратын қадағалау арқылы анықтай алады:
- (a) Есеп жазбалары, бухгалтерлік есептің негізгі кітабы, немесе есеп жазбаларымен үйлесетін біріктірілген кесте; және
  - (b) Ұйымның жазбасындағы қажетті басқа да қолдаушы ақпараттар.
26. **Аудитор басқарманың барлық уақиғаларын есепті шолу кезеңіне дейін анықтап, оның аралық қаржы ақпаратында өзгертулер мен жариялымын талап етуін сұрастыруы тиіс.** Аудиторға есепті шолу кезеңінен кейін пайда болған оқиғаларды анықтайтын басқа рәсімдерді орындауы қажет емес.
27. **Аудитор басқарманың ұйым қызметін жалғастыра алу қабілетін бағалауын өзгерткені туралы сұрастыруы тиіс.** Осы сауалнама не басқа шолу рәсімдері нәтижесінде, аудитор ұйымның қызметін жалғастыра алу мүмкіндігіне маңызды күмән тудыратын оқиғалар не жағдайларды сезіне алғанда, аудиторға қажет:
- (a) **Басқарманың сауалнамасы, оның қызметті жалғастыруды бағалауға негізделген болашақ әрекеттер жоспары, осы жоспардың орындаушылығы, сондай ақ басқарманың осы**

**жоспар қорытындысының оқиғаны жақсартатынына сенімі;
және**

(b) Осындай мәселелердің аралық қаржы ақпаратында жариялану баламалығын қарастыру.

28. Ұйымның қызметін жалғастыру қабілетіне маңызды күмән тудыратын оқиғалар не жағдайлар жылдық қаржы есебінің кезінде пайда болуы немесе басқарма сұранысының нәтижесінде, не болмаса шолу рәсімдерінің орындалу барысында анықталуы мүмкін. Осындай оқиға не жағдайлар аудитордың назарына келгенде, аудитор басқармадан сұраныс орнатады, себебі басқарма болашақ әрекетерді, активтерді тарату, ақша қарызға алу не қарызды қайта құру, шығыстарды азайту не кідірту, капиталды көбейтуді жоспарлайды. Аудитор басқарма жоспарының орындаушылығы туралы да сұраныс орнатады, сондай ақ басқарманың осы жоспар қорытындысының оқиғаны жақсартатынына сенеді. Алайда, аудиторға басқарма жоспарының орындаушылығы және осы жоспар қорытындысының оқиғаны жақсартатынын талап ету әдетте міндетті емес.
29. Аудитордың назарына, аудиторды аралық қаржы ақпаратының орындалуы үшін елеулі түзетулердің қолданылудағы қаржы есебінің жүйесіне сәйкес жасалынуын сұраққа тартатын бір мәселе оралғанда, аудитор қосымша сауалнамалар не аудитордың тұжырымды есеп шолуында көрсете алуы үшін басқа рәсімдер орындауы тиіс. Мысалы, егер аудитордың шолу рәсімдері аудиторды маңызды сауда операциялары қолданылудағы қаржы есебіне сәйкес жазылғаны туралы сұрақ туындаған жағдайда, аудитор қосымша аудитордың сұрақтарын, операция шарттарын бас маркетинг пен есеп кадрларымен талқыламасын, дәйекті шешу үшін қосымша рәсімдер орындайды.

Бұрмалануларды бағалау

30. Аудитор жеке немесе бірге аудитордың назарына келген түзетілмеген бұрмаланулардың аралық қаржы ақпаратына елеулілігін бағалауы тиіс.
31. Аралық қаржы ақпаратының шолуы, аудит міндеттемесімен салыстырғанда, аралық қаржы ақпаратының елеулі бұрмаланулардан тәуелсіз деген дәйекті кепілдікті иелену үшін орындалмаған. Дегенмен, аудитордың назарына келген бұрмаланулар, жеткіліксіз жариялануды қоса, жеке және топтамамен бірге аралық қаржы ақпаратының орындалуы үшін елеулі түзетулердің қолданылудағы қаржы есебінің жүйесіне сәйкес жасалынуын талап ету үшін бағаланады.

32. Аудитор кәсіби шешімді ұйым түзетпеген әлдеқандай бұрмаланулардың елеулігін бағалау үшін қолданады. Аудитор мынадай мәселелерді қарастырады: бұрмаланулардың табиғаты, себебі, көлемі, және алдыңғы не осы жылдың аралық кезеңінде көрінуі мен бұрмаланулардың болашақ аралық не жылдық кезеңге әлеуетті әсері.
33. Аудитор бұрмалануларды топтастырмау үшін жиынтық көлемін төмен тағайындай алады, себебі аудитор осы жиынтық көлемі аралық қаржы ақпаратынына елеулі әсер туғызбайды деп тосады. Осылай аудитор елеулікті айқындау фактісіне қатысты сандық және сапалық қарауларды, және сонда да бұрмаланулардың салыстырмалы аз көлемі аралық қаржы ақпаратына елеулі әсерінің болуын қарастырады.

Басқарма ұсыну

34. Аудитор басқармадан келесідей жазбаша ұсынысты алуы тиіс:
- (a) **Оның айлакерлік пен қателіктердің алдын алуы және анықтауы үшін ішкі бақылауды орнату және енгізу жауапкершілігін жариялайтын;**
  - (b) **Аралық қаржы ақпаратының қолданылудағы қаржылық есептілік жүйесіне сәйкес орындалғанын көрсететін;**
  - (c) **Шолу барысында аудитормен топтастырылған түзетілмеген бұрмаланулардың әсері елеусіз екені көрсетілген, екеуі де жеке және топпен бірге, жалпылай аралық қаржы ақпаратын алғанда. Осы мәселе нәтижесі жазбаша ұсынысқа кірістірілген не бекітілген;**
  - (d) **Әлдеқандай не күдікті айлакерліктерге қатысты, ұйымға ықпал ететін басқармаға белгілі, барлық маңызды фактілер аудиторға жариялайтын;**
  - (e) **Айлакерлік нәтижесінде аралық қаржы ақпаратының елеулі бұрмалану тәуекелдік бағаламасының қорытындыларын аудиторға жарияланған;²**
  - (f) **Аралық қаржы ақпаратын дайындауда, заң және ережелермен барлық белгілі нақты не болжамды үйлесімсіздіктің әсерлерін аудиторға жариялаған; және**

² 240 ХАС 36 тармақ, *Қаржылық Есептіліктің Аудитін Жүргізу Кезіндегі Алаяқтыққа Қатысты Аудитордың Жауапкершілігі*, осындай бағалаудың негізі, көлемі және мерзімділігі әртүрлі мекемелерде әртүрлі, және басқарма жылдық негізде немесе әрдайымғы мониторинг шегінде дәйекті бағалаужүргізе алады. Тиісінше, бұл ұсыныс өтпелі қаржылық ақпаратқа қатысты бөлігінде мекеменің нақты жағдайларын ескереді.

(g) **теңгерімнің есеп беру уақытысынан кейінгі және есептемені шолуға дейінгі уақыттағы, аралық қаржы ақпаратына түзетулер не жариялымдарды талап ететін барлық маңызды оқиғаларды аудиторға жариялайтын.**

35. Аудитор ұйымның бизнесі не өнеркәсіпке қатысты мәселелерге байланысты қосымша ұсыныстарды иеленеді. Басқарманың кескінді ұсыныс хаты осы ШКХС 3 Қосымшасында көрсетілген.

Ақпаратты жинақтауда Аудитордың жауапкершілігі

36. **Аудитор басқа аралық қаржы ақпаратын сүйемелдейтін мағлұматтарды оқып білуі және осы мағлұматтардың аралық қаржы ақпаратына елеулі сәйкессіздігін қарастыруы тиіс.** Егер аудитор елеулі үйлеспеушілікті анықтаған жағдайда, аудитор аралық қаржы ақпаратының немесе басқа мағлұматтардың түзетілу қажеттілігін қарастырады. Аралық қаржы ақпаратында түзетулер қажет болса, және басқарма түзетулер енгізуден бас тартса, аудитор шолу есептемесіне зардаптарды қарастырады. Егер басқа ақпараттарда түзетулер қажет болса, және басқарма түзетулер енгізуден бас тартса, аудитор шолу есептемесіне елеулі үйлеспеушілікті айқындайтын қосымша тармақты кірістіруді, немесе шолу есептемесінің шығарылуын шегеру не міндеттемеден бас тарту сияқты басқа әрекеттерді қарастырады. Мысалы, басқарма аралық қаржы ақпаратымен салыстырғанда қаржылық жағдайды дұрысырақ бейнелейтін нақты кірістің баламалы өлшемін көрсете алады, және мұндай нақты өлшеулер шектен тыс танымал, анық айқындалмаған, аралық қаржы ақпаратымен үйлеспейтін, шатасқан және әлеуетті алдамшы болып келеді.
37. **Аудитордың назарына фактінің елеулі бұрмалануы бар басқа ақпараттың болатындығына аудитордың сенуіне себеп болған бір мәселе оралған кезде, аудитор ол мәселені ұйымның басқармасымен талқылауы керек.** Елеулі келіспеушіліктерді анықтау мақсатында басқа ақпараттарды қарастыру кезінде, аудитордың назарына фактінің айқын елеулі бұрмалануы оралуы мүмкін. (аралық қаржы ақпаратындағы мәселелерге қатысы жоқ, дұрыс емес бектіліген не көрсетілген ақпараттар). Ұйымның басқармасымен мәселені талқылау барысында, аудитор басқа ақпараттың дұрыстығы, және пайым не пікірдің айырмашылығы болатын, және басқарманың білікті үшінші жақпен фактінің айқын бұрмалануын шешу үшін талқылауды талап ететін, аудитордың сауалнамасына берілген ұйымның жауабын қарастырады. Фактінің елеулі бұрмалануын ретке келтіру үшін түзетулер қажет болса, егер басқарма түзетуді енгізуден бас тартса, аудитор үкімет қызметкерлеріне ескерту мен заңдық кепілдемені иелену сияқты келесі әрекеттерді қарастырады.

Қарым-қатынас

38. **Аралық қаржылық ақпаратына шолуды дайындау нәтижесінде, аудитордың назарына аралық қаржы ақпаратының дайын болуы үшін жасалған қажетті елеулі түзетулерді қолданылудағы қаржылық есеп жүйесімен сәйкесінше жасау туралы мәселе оралған кезде, аудитор осы мәселені тез арада басқарманың тиіс бөлімшесімен байланыс орнатуы тиіс.**
39. **Аудитордың пікірінше, басқарма белгілі уақыт арасында жауап қайтармаса, аудитор бұл мәселені тиісті өкімет органына хабарлауы тиіс.** Байланыс таяу арада ауызша не жазбаша орнатылуы тиіс. Байланысты ауызша не жазбаша орнату туралы аудитордың шешімі мынадай факторларға: қарастырылатын мәселенің табиғаты, сезімталдығы, маңыздылығы, және уақытысына байланысты. Егер де байланыс ауызша орнатылған болса, аудитор оларды қағазға түсіруі қажет.
40. **Егер, аудитордың пікірінше, тиісті өкімет органдарынан белгілі уақыт арасында жауап келмесе, аудитор келесі мәселелерді қарастыруы тиіс:**
- (a) **Есептемені өзгерту; немесе**
  - (b) **Міндеттемеден бас тарту ықтималдығы; және**
  - (c) **Жылдық қаржы есебінің аудитін жасауға тағайындалу қызметінен кету ықтималдығы.**
41. **Аралық қаржылық ақпаратына шолуды дайындау нәтижесінде, аудитордың назарына заң мен ережелерге қайшы айлакерлік пен үйлесімсіздіктің ұйымда пайда болуына сенімді тудырған мәселе оралған жағдайда, аудитор тез арада басқарманың тиісті бөлімшесіне хабарлауы тиіс.** Басқарманың керекті бөлімшесін анықтауда, басқарма мүшелері арасындағы қастандық не шиеленіс ықтималдығы әсер етеді. Сондай ақ аудитор осы мәселелер жөнінде тиісті өкімет органына есеп берудің қажеттілігін және шолуға кірістіруді де қарастырады.
42. **Аудитор аралық қаржы ақпаратын шолудан туындаған өкімет мүддесінің тиісті мәселелерін үкімет қызметкерлеріне хабарлауы тиіс.** Аралық қаржы ақпаратына шолуды дайындау нәтижесінде, аудитордың пікірінше маңызды және үкіметке қатысты қаржы есебін қарау мен жариялау рәсімдері мәселелерін қабылдайды. Аудитор осы мәселелерді үкіметке хабарлайды.

Аралық Қаржы Ақпаратына Шолудың Нәтижесі, Көлемі, Негізі туралы Есеп беру

43. Аудитор келесі мәселелерді қамтитын жазбаша есепті дайындауы тиіс:
- (a) Тиісті тақырып.
  - (b) Міндеттеме жағдайын талап еткен адрес иесі.
  - (c) Шолынған аралық қаржы ақпаратын анықтау, сонымен қоса аяқталған не қысқартылған қаржылық есеп жинағындағы әрбір сөйлемнің тақырыбын, және аралық қаржы ақпаратымен қамтылған уақыт пен мерзімін анықтау.
  - (d) Егер аралық қаржы ақпараты жалпы мақсаттағы, қолданылудағы қаржы есеп жүйесіне сәйкес, нақты көріністі алу үшін дайындалған қаржылық есептің толық жиынтығын қамтыса, менеджменттің аралық қаржы ақпаратын қолданылудағы қаржы есеп жүйесіне сәйкес дайындық мен көрсетілім туралы мәлімдеме.
  - (e) Басқа жағдайда, менеджменттің аралық қаржы ақпаратын қолданылудағы қаржы есеп жүйесіне сәйкес дайындық мен көрсетілім туралы мәлімдеме.
  - (f) Шолуға негізделген аралық қаржы ақпаратының қорытындысын жариялау үшін аудитордың жауапкершілігі туралы мәлімдеме.
  - (g) Аралық қаржы ақпаратына шолудың Шолу Келісімдер бойынша Халықаралық Стандартына (ШКХС) 2410, *Ұйымның Тәуелсіз Аудиторы Орындаған Аралық Қаржы Ақпаратына Шолу*, сай орындалғанын көрсететін мәлімдеме, және қаржы мен есеп мәселелеріне жауапты қызметкерлердің сұранысы, талдамалы және басқа да шолу рәсімдерін енгізу туралы шолуда қамтылған мәлімдеме.
  - (h) Халықаралық Аудит Стандартына сай орындалған аудитпен салыстырғандағы шолудың аз көлемі туралы, және аудит барысында анықталатын барлық маңызды мәселелерді қарастыру туралы кепілдікті алуға аудиторға мүмкіндік бермейтін және еш аудит пікірі көрсетілмеген мәлімдеме.
  - (i) Егер аралық қаржы ақпараты жалпы мақсаттағы, қолданылудағы қаржылық есеп жүйесіне сәйкес, нақты көріністі алу үшін дайындалған қаржылық есептің толық жиынтығын қамтыса, аудитордың назарына, барлық елеулі жағдайда, аралық қаржы ақпаратының қолданылудағы

қаржылық есеп жүйесіне сай нақты және толық сипатты көрсетпейтініне сенім тудырған қорытынды (сонымен бірге қолданылған қаржылық есеп жүйесінің Халықаралық Қаржылық Есеп Стандарты болмаған жағдайда, қаржылық есеп жүйесінің негізі болған ұйым не мемлекетке сілтеме).

- (j) **Басқа жағдайларда аудитордың назарына, барлық елеулі жағдайда, аралық қаржы ақпаратының қолданылуындағы қаржылық есеп жүйесіне сай нақты және толық сипатты көрсетпейтініне сенім тудырған қорытынды, (сонымен бірге қолданылған қаржылық есеп жүйесінің Халықаралық Қаржылық Есеп Стандарты болмаған жағдайда, қаржылық есеп жүйесінің негізі болған ұйым не мемлекетке сілтеме).**
- (к) **Есептеме уақытысы.**
- (l) **Аудитор тәжірбиеден өтетін мемлекет не ұйымның мекен жайы.**
- (m) **Аудитордың қолтанбасы.**

Кескінді шолу есептемесі осы ШКХС-ның 4 Қосымшасында көрсетілген.

44. Кейбір заң күзіреттерінде, аралық қаржы ақпаратына шолуды бақылайтын заң не ереже 43(i) не (j) тармақтағы сипатталған мәтіннен өзгеше аудитордың қорытындысының мәтініне үкім береді. Сондай-ақ аудиторға үкім берілген мәтінді қолдану мәжбүрленген, осы ШКХС стандартында жазылған аудитордың осы қорытындыға қатысты жауапкершілігі бұрынғыдай болып қалады.

Қолданылуындағы Қаржылық Есебінің Жүйесінен Ауытқу

45. **Аудитордың назарына аудитордың сенуіне себеп болған, аралық қаржы ақпаратына елеулі түзетулердің қолданылуындағы қаржылық есеп жүйесіне сай жасалыну туралы мәселе туындаған жағдайда, аудитор қолайлы не қолайсыз қорытындыны білдіруі тиіс.**
46. Аралық қаржы ақпаратына қолданылуындағы қаржылық есеп жүйесі ауытқуларының елеулі әсер ете алатындығына аудиторды сендірген мәселе аудитордың назарында туындаса, басқарма аралық қаржы ақпаратын түзетпеген болса, аудитор шолу есебін өзгерте алады. Өзгертулер ауытқулардың негізін айқындайды, және оның аралық қаржы ақпаратына әсерін бекітеді. Аудитор қажетті деп сенген нақты жарияланымдар аралық қаржы ақпаратына кірістірілмеген болса, аудитор шолу есебін өзгертеді, және, егер жүзеге асса, қажетті мағлұматты шолу есебіне енгізеді. Шолу есебін өзгерту оған қосымша түсіндірмелі тармақты қосу және қорытындыны анықтау арқылы орындалады. Кескінді шолу есептемесі анықталған қорытындысымен бірге осы ШКХС стандартының 5 Қосымшасында көрсетілген.

АРАЛЫҚ ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТТЫҢ ШОЛУЫ

47. Аралық қаржы ақпаратына ауытқу әсері елеулі және терең болса, аудитор анықталған қорытындының аралық қаржылық ақпаратының жеткіліксіз негізі мен қатесін жариялау үшін жеткіліксіз екенін пайымдайды, аудитор жағымсыз қорытындыны жариялайды. Кескінді шолу есебін жағымсыз қорытындысымен осы ШКХС стандартының 5 Қосымшасында көрсетілген.

Шектеу Ауқымы

48. Шектеу ауқымы әдетте аудиторды шолуды бітіруден сақтандырады.
49. **Аудитор шолуды бітіре алмаған жағдайда, аудитор басқарманың тиісті бөлімшесімен не үкімет органымен шолу жұмысын бітіре алмау себебін түсіндіретін жазбаша байланыс орнатуы және тиісті есепті бекітуді қарастыру тиіс.**

Басқармамен Бекітілген Шектеу Ауқымы

50. Егерде аудитордың шолу жұмысына ұйымның басқармасы бекіткен шектеу ауқымы нәтижесінде аудитордың міндеттеме жағдайлары шолуды бітіре алмайтындығын көрсетсе, аудитор аралық қаржы ақпаратының шолу міндеттемесін қабыл етпейді.
51. Егерде, міндеттемені қабылдағаннан кейін, басқарма шолудың шектеу ауқымын бекітсе, аудитор шектеуді алып тастауды сұрай алады. Егер басқарма одан бастартса, аудитор шолуды аяқтай алмайды және қорытынды жасай алмай қалады. Осындай жағдайларды, аудитор басқарманың тиісті бөлімшесімен және үкімет органымен жазбаша шолуды бітірмеу себебін түсіндіретін байланыс орнатады. Алайда, аудитордың назарына аудитордың сенуіне себеп болған, аралық қаржы ақпаратына қолданылудағы қаржылық есеп жүйесіне сай елеулі түзетулердің жасалынуы туралы мәселе туындаған жағдайда, аудитор осы мәселелерді 38–40 тармақтарда көрсетілгендей қарастырады.
52. Аудитор заңды және бақылау міндеттемелерін де қарастырады, сонымен қоса есептемені жариялауды аудитордан талап етілуін де. Егер осындай талап болып, аудитор қорытындыдан бас тартса, онда шолу есептемесінде оның себебі түсіндірілуі тиіс. Алайда аудитордың назарына аудитордың сенуіне себеп болған, аралық қаржы ақпаратына қолданылудағы қаржылық есеп жүйесіне сай елеулі түзетулердің жасалынуы туралы мәселе туындаған жағдайда, аудитор осы мәселелерді есептемеде көрсетеді.

Ауқымның Басқа Шектеулері

53. Ауқымның шектеуі басқарма бекіткен шектеуінен бөлек жағдайлардан туындауы мүмкін. Осындай жағдайларда, аудитор әдетте шолу рәсімін бітіре алмайды және 51–52 тармақтарда сәйкес дұрыс қорытындыны

АРАЛЫҚ ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТТЫҢ ШОЛУУ

тұжырымдай алмайды. Кейбір аудитордың жұмыс ауқымының шектеуі бір немесе бірнеше нақты мәселелерге қатысты, аудитордың пікірінше аралық қаржы ақпаратына кірілген елеулі сирек жағдайлар болуы мүмкін. Осындай жағдайларды, аудитор шолу есебін, шолу есебінің түсіндірмесінде айқындалған мәселеден өзгеше, ШКХС стандартына сай қорытындысын тұжырымдап өзгертеді. Кескінді шолу есебімен қорытынды осы ШКХС стандартының Қосымша 6 көрсетілген.

54. Аудитор аудиттің ауқымының шектелу себебінен соңғы жылдық қаржы есебінің аудитіне қатысты білікті пікір білдіреді. Аудитор ауқымда шектеуінің әлі болғандығын және оны шолуға енгізуді қарастырады.

Үздіксіз Қызмет пен Маңызды Тұрлаусыздық

55. Кейбір жағдайларда, аудитордың қорытындысына әсер етпестен мәселені талқылайтын, аралық қаржы ақпаратының хатындағы мәселені кеңінен талқылайтын тармақ шолу есептемесіне енгізіледі. Бұл тармақ қажетінше қорытындыдан кейін жазылады және әдетте қорытындының біліктілік фактісіне сүйенеді.
56. **Егер аралық қаржы ақпаратында нақты жарияланымдар жасалынған болса, аудитор шолу есебіне, ұйымның қызметін жалғастыра алуына күмән туғызатын оқиға не жағдайға қатысты елеулі тұрлаусыздықты айқындайтын, мәселені ерекшелену тармағын қосуы тиіс.**
57. Аудитор қазіргі аудит не шолу есебін ұйымның қызметін жалғастыра алуына күмән туғызатын оқиға не жағдайға қатысты елеулі тұрлаусыздықты айқындайтын, мәселені ерекшелену тармағын қосу арқылы өзгерте алады. Егер елеулі тұрлаусыздықтар әлі бар болса және аралық қаржы ақпаратына тиісті жарияланымдар жасалса, аудитор ағымдағы қаржылық ақпаратына шолу есебін оған қосымша тармақ, үздіксіз болған елеулі тұрлаусыздықты сипаттайтын, қосу арқылы өзгерте алады.
58. Егер, сұраныстар мен басқа шолу рәсімдерінің нәтижесінде, ұйымның қызметін жалғастыра алуына күмән туғызатын оқиға не жағдайға қатысты елеулі тұрлаусыздық аудитордың назарына келсе, аралық қаржы ақпаратына тиісті жарияланым жасалынады, аудитор шолу есебін мәселені ерекшелену тармағын қосу арқылы түзетеді.
59. **Егер, ұйымның қызметін жалғастыра алуына күмән туғызатын оқиға не жағдайға қатысты елеулі тұрлаусыздық аралық қаржы ақпаратында жарияланбаған болса, аудитор тиісінше қорытындыны тұжырымдауы тиіс. Есептемеге елеулі тұрлаусыздықты көрсететін фактіге сілтемені кірістіруі қажет.**

60. **Аудитор шолу есебін аудитордың назарына оралған маңызды тұрлаусыздықты айқындайтын қосымша тармақ, болашақ оқиғаларға тәуелді және аралық қаржы ақпаратына әсері бар шешімді, қосу арқылы өзгертуді қарастыруы тиіс.**

Басқа Қарастырулар

61. Міндеттеме шарттарына басқарма келісіміндегі аралық қаржы ақпаратын қарастыратын және ұйымның аудиторымен шолынған мағлұматы бар қандай да бір құжат және шолу есептемесі де кіреді. Егер басқарма есептеме шолуын құжатқа кіргізбеген болса, аудитор мұндай жағдайда тиісті әрекеттерді анықтау үшін заңдық кеңеске жүгінуді қарастырады.
62. Егер аудитор өзгертілген шолу есептемесін жарияласа және басқарма аралық қаржы ақпаратын өзгертілген шолу есептемесін құжатқа кіргізбестен жарияласа, аудитор мұндай жағдайда тиісті әрекеттерді анықтау үшін заңдық кеңеске жүгінуді қарастырады, және жылдық қаржы есебінің аудитін орындау қызметінен кету мүмкіндігін де қарастырады.
63. Қысқартылған қаржы есебінен тұратын аралық қаржы ақпараты қысқартылған қаржы есебіне кірістіруге болатын қажетті толық ақпараттарды тиісінше енгізбейді, бірақ жылдық есеп уақытысынан бастап ұйымның қаржылық жағдайындағы өзгерістерді түсінуде маңызды болған оқиғалар мен өзгерістердің түсіндірмесін көрсетеді. Аралық қаржы ақпаратының қолданушылары соңғы тексерілген қаржы есебіне рұқсатының болуы себебінен деп болжанады. Басқа жағдайларда, аудитор аралық қаржы ақпаратына соңғы қаржылық есеппен бірге қарастырылатын есепті кірістіру жөнінде басқармамен келіссөз жүргізеді. Осындай есептің жоқтығында, аудитор соңғы тексерілген қаржы есебіне сілтеместен, кейбір жағдайларда аралық қаржы ақпаратының бұрмалануын және шолу есебіне салдарын қарастырады.

Құжаттылық

64. **Аудитор аудитордың қорытындысына негіз және жеткілікті болатын, шолудың осы ШКХС стандартына, заңдық және бақылаулық талаптарына сай орындалғанын көрсететін шолу құжаттамасын дайындауы тиіс.** Бұл құжаттама білікті аудиторға жасалынатын сұраныстардың негізін, мезгілі мен көлемін, қолданылудағы талдамалы және басқа шолу рәсімдерін, мәселердің ауытқуымен қоса шолу барысында қарастырылған маңызды мәселелер мен алынған мағлұматтарды түсінуіне мүмкіндік береді.

Жарамдылық күні

65. Осы ШКХС стандарты аралық қаржылық ақпаратына шолуға 2006 жылдың 15 Желтоқсанынан бастап не кейін жарамды. ШКХС стандартына ертерек бекітулерге рұқсат.

Жеке Сектордың Келешегі

1. *10 тармақ аудитор мен клиенттің міндеттеме шарттарымен келісімін талап етеді. 11 тармақ міндеттеме хатының міндеттеме негізіне қатысты түсініспеушілікті болдырмауға көмектеседі, шолудың ауқымы мен мақсатын, басқарма жауапкершілігі мен аудитордың жауапкершілік аймағын, кепілдік, есептеме негізі мен формасын түсіндіреді. Жеке сектордағы шолу міндеттемесін қарастыратын заң не бақылау әдетте аудитордың бекітілуіне бұйырады. Тиісінше, міндеттеме хаты жеке секторда кеңінен таралмаған болуы мүмкін. Алайда, 11 тармақта айқындалған мәселелерді қарастыруда жеке сектор мен клиент үшін де міндеттеме хатты дайындау пайдалы болуы мүмкін.*
2. *Мемлекеттік секторда, аудитордың нормативті аудит міндеттемесі басқа жұмыстарға да таралуы мүмкін, мысалы аралық қаржы ақпаратына шолу сияқты. Мемлекеттік сектордағы аудитор мұндай жауапкершіліктен бас тарта алмайды, және де шолу міндеттемесін қабылдау (50 тармақты қара) не одан кету дәрежесінде болмауы мүмкін. (36 және 40 (b) тармақты қараңыз). Сондай ақ мемлекеттік сектордағы аудитор жылдық қаржы есебінің аудитін жасау қызметінен де бас тарта алмайды (40(b)) және 62 тармақты қараңыз.*
3. *41 тармақ аудитордың назарына ұйымның заң мен бақылауға қайшы айлакерлік пен келіспеушіліктің болуын аудитордың сенуіне себеп болған мәселе туындаған кезде аудитордың жауапкершілігін қарастырады. Жеке секторда аудитор осы мәселердің есебін бақылау не басқа да мемлекеттік органдарға есеп беру үшін нормативтік не басқа реттеуіш талаптарына байланысты.*

Аралық Қаржы Ақпаратына Шолуға арналған Міндеттеме Хатының Мысалы

Келесі хат осы ШКХС стандартының 10 тармағындағы қарастырулармен бірге анықтамалық нұсқа ретінде қолданылады, және жеке талаптар мен жағдайларға сай бейімделеді.

Директорлардың Кеңесіне (немесе бас басқарманың тиісті өкіліне)

Біз бұл хатты 20X1 жылдың 30 Маусымындағы ұйымның аралық бухгалтерлік теңгерімін және осыған байланысты кіріс туралы мағлұмдаманы, алты ай мерзіміндегі меншікті капитал мен ақша ағымындағы өзгерістерді шолуда өзіміздің міндеттеме мақсаты мен шарттарының түсінігін бекіту үшін жазып отырмыз.

Біздің шолу рәсіміміз 2410 Шолу Келісімдері бойынша Халықаралық Стандарттына, *Ұйымның Тәуелсіз Аудиторы Дайындаған Аралық Қаржы Ақпаратына Шолу*, сай орындалады, және есептеме негізін қамтамасыз ету мақсатында, және де біздің назарымызда аралық қаржы ақпаратының [қолданылудағы қаржылық есеп жүйесін көрсетіңіз, сонымен қатар аралық қаржылық есептеменің Халықаралық Қаржылық Есептеме Стандартында қолданылмаған кезіндегі қаржы есептемесінің негізі болған мемлекет не заң күзіретіне сілтемені де қосыңыз] стандарттына сай дайын еместігіне бізді сендірген Халықаралық Аудит пен Кепілдік Стандартының Кеңесімен шығарылған. Бұл шолу қаржы және есеп мәселелеріне жауапты адамдар жөнінде сауалнама жасаудан тұрады, және талдамалы және басқа да шолу рәсімдерін енгізуден, және әдетте жинақталған ақпаратты растауды талап етпейді. Аралық қаржы ақпаратына шолудың аймағы қаржылық есеп турасында пікір білдіруді мақсат тұтқан, біз мұндай пікір білдірмейміз, Аудиттің Халықаралық Стандарттына сай жасалған аудит көлемінен кіші.

Біз аралық қаржы ақпараты туралы келесідей есеп беруді күтудеміз:

[Есеп мысалының мәтінін қосу қажет.]

Аралық қаржы ақпаратына жауапкершілік, нақты жарияланымды қосқанда, ұйымның басқармасынан елеулі бұрмалануы жоқ аралық қаржы ақпаратының дайындығы мен ұсынуына қатысты ішкі бақылауды жобалау, жүзеге асыру және қолдаудан тұрады, және де қателік пен айлакерлік нәтижесінде, тиісті есеп әдісін таңдау мен қолдану; және қандай да бір жағдайдарда бухгалтерлік есебін дайындау. Шолудың бір бөлігі ретінде, біз басқармадан шолуға байланысты жасалған кепілдік турасында жазбаша ақпаратты талап етеміз. Сондай-ақ аралық қаржы ақпараты кірістірілген және шолынғанын көрсететін әлдеқандай құжатты да талап етеміз, және біздің есептеме де осы құжатқа енгізіледі.

АРАЛЫҚ ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТТЫҢ ШОЛУЫ

Аралық қаржы ақпаратына шолу аудитте анықталған барлық маңызды мәселелерді қарастыратын кепілдікті қамтамасыз етпейді. Онан әрі біздің міндеттеме туындаған айлакерлік, қателік, заңсыз әрекеттерді жариялауға мүмкіндігі жетпейді. Алайда қандай да бір елеулі мәселелер туындап жатса, ол туралы хабар береміз.

Біз сіздердің қызметкерлеріңізбен толық байланыс орнатуды күтеміз және сіздер шолуға байланысты қажетті жазбалар, құжаттар мен басқа ақпараттарды біздерге қолжетімді ететіндеріңізге сенеміз.

[Келісім төлемі және есебі туралы қосымша ақпаратты қосыңыз.]

Осы хат өзгеріске ұшырап, түзетілмесе келесі жылдарға дейін жарамды болады.

Осы хаттың қоса берілген көшірмесіне қол қойып, қайтарып беруіңізді сұраймыз, бұл сіздің қаржылық есептілікті қарау шараларын түсінуіңізге сәйкес келеді.

ABC Ұйымы атынан Бекітілген

(Қол қойылған)

Есімі және Қызметі

Уақыты

Аралық Қаржы Ақпаратына Шолуды Дайындау кезінде Талдамалы Рәсімдерді Аудитор Қарастыра Алады

Аралық қаржы ақпаратына шолуды дайындау кезінде аудитор қарастырған талдамалы рәсімдердің мысалы келесідей:

- Аралық қаржы ақпаратын тікелей алдыңғы аралық кезеңнің аралық қаржы ақпаратымен, алдыңғы қаржылық жылдың тиісті аралық кезеңінің аралық қаржы ақпаратымен, ағымдағы кезеңнің басқармамен болжанған аралық қаржы ақпаратымен, жуырдағы жылдық қаржы есебінің аудитімен салыстыру.
- Ағымдағы аралық қаржы ақпаратын болжалды нәтижемен, мәселен, бюджет не болжаммен, салыстыру (мәселен, салық теңгерімін және ағымдағы аралық қаржы ақпаратында түсім салығына бюджеттегі (а) тиісті ақпарат, болжамды мөлшерді қолдану арқылы, бұрынғы жылдың қаржылық ақпаратына дейін пайдаға салынатын салықпен байланысы).
- Ағымдағы аралық қаржы ақпаратын тиісті қаржылық емес ақпаратпен салыстыру.
- Есепке алынған жиынтықтан жазылған жиынтық не коэффициентті аудитор орындаған ықтималдықпен салыстыру. Аудитор бұл ықтималдықтарды ұйым не өнеркәсіп жайлы аудитордың түсінігінде қалыптасқан байланыстарды анықтау және енгізу арқылы дайындайды.
- Ағымдағы аралық кезеңнің коэффициенті мен көрсеткішін бір өндірістегі объектімен салыстыру.
- Ағымдағы аралық қаржы ақпаратындағы элементтер арасындағы байланысты өткен жылдағы аралық қаржы ақпаратындағы тиісті байланыспен салыстыру, мәселен, сауда пайызы бойынша шығын, толық активтің пайызы бойынша активтер, саудадағы өзгеріс пайызының алынымдағы өзгеріс пайызына.
- Таралған мәліметтерді салыстыру. Келесі мысалдар мәліметтердің қалай бөлінетінін көрсетеді:
  - Мезгіл бойынша, мәселен, апта, ай, тоқсандарға бөлінген табыс не шығындар.
  - Өнім қатары немесе табыс көзі арқылы.
  - Мекен-жай арқылы, мысалы құрамдас көмегімен.
  - Әрлеушіден, құрылысшыдан, қолөнершіден түскен табыс сияқты келісімнің белгілері арқылы.

КӘСПОРЫННЫҢ ТӘУЕЛСІЗ АУДИТОРЫ ЖҮРГІЗГЕН

АРАЛЫҚ ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТТЫҢ ШОЛУЫ

- Келісімнің бірнеше белгілері арқылы, мысалы ай және өнім бойынша сатылым.

Басқарма Ұсыныс Хатының Мысалы

Келесі хат әдеттегі хаттар сияқты арналмаған. Басқарма Ұсынысы ұйымнан ұйымға және бір аралық кезеңнен келесі кезеңге дейін өзгеріп отырады.

(Ұйым Хатының тақырыбы)

(Аудиторға)

(Уақыты)

Аралық қаржы ақпараты қысқартылған қаржылық есептемеден құралса, бастама тармақты келесідей:

Бұл ұсыныс хат сіздің ABC ұйымының 20X1 жылдың 31 наурызындағы қысқартылған бухгалтерлік теңгерім шолуымен, тиісті қысқартылған табыс туралы мағлұмдамамен, және қорытындыны, сіздің назарыңызда аралық қаржы ақпаратының [қолданылудағы қаржылық есеп жүйесін көрсетіңіз, сонымен қатар аралық қаржылық есептеменің Халықаралық Қаржылық Есептеме Стандартында қолданылмаған кезіндегі қаржы есептемесінің негізі болған мемлекет не заң күзіретіне сілтемені де қосыңыз] стандартына сай дайын еместігін тұжырымдау мақсатында үш айлық кезеңіндегі меншікті капитал мен ақша ағымында болған өзгерістермен бірге ұсынылып отыр.

Біз өзіміздің аралық қаржы ақпаратын [қолданылудағы қаржылық есептеме жүйесін көрсетіңіз] жүйесіне сай дайындау және көрсету үшін жауапкершілігімізді растаймыз.

Егер аралық қаржы ақпараты қаржылық есеп жүйесіне сай дайындалған жалпы мақсаттағы қаржылық есеп жүйесінің толық жиынтығынан құралса, бастама тармақты келесідей:

Бұл ұсыныс хаты ABC ұйымының 20X1 жылғы 31 наурызындағы бухгалтерлік теңгерім шолуымен, және тиісті табыс туралы мағлұмдама, меншікті капитал мен үш ай мерзіміндегі ақша ағыны өзгерістерімен байланыста көрсетілген және маңызды есеп саясатының нәтижесі және басқа да қорытындыны тұжырымдайтын түсіндірме жазбаларымен сіздің назарыңызға оралған аралық қаржы ақпаратының ABC ұйымының 20X1 жылдың 31 наурызындағы қаржы жағдайы туралы нақты және тура ақпаратты *(әлде «бүкіл елеулі жағдайларда нақты қарастырылмайтын».)* және оның қаржы жағдайы мен ақша ағынын осы [қолданылудағы қаржылық есептеме жүйесін көрсетіңіз, сонымен қоса қаржылық есептеме жүйесінің Халықаралық Қаржылық Есептеме Стандартында қолданылмаған кездегі қаржылық есептеме жүйесінің негізі болған мемлекет не заң күзіретіне сілтемені де] сай көрсетпейтініне сендірген.

Біз өзіміздің аралық қаржы ақпаратының [қолданылудағы аралық қаржы есеп жүйесін көрсетіңіз] жүйесіне сай нақты көрсетілімі үшін жауапкершілігімізді раст.

Біз өзіміздің барынша сеніміміз мен білімімізмен келесідей көрсетілімді бекітеміз:

- Жоғарыдағы аралық қаржы ақпараты [қолданылудағы қаржылық есептеме жүйесін көрсетіңіз] жүйесіне сай дайындалған және көрсетілген.
- Біз барлық есеп кітаптары мен қосымша құжаттарды, директорлар кеңесі мен акционерлер мәжілісінің (осы уақытта өткен [тиісті уақытты көрсетіңіз]) хаттамаларын сіздерге қолжетімді еттік.
- Аралық қаржы ақпаратының негізінде болған есеп жазбаларында ешқандай елеулі келісімдер жазылмаған.
- Үйлеспеушілік жағдайында аралық қаржы ақпаратына елеулі әсері болуы мүмкін заң мен ережелермен болған нақты не болжамды келіспеушілік белгілі болмаған. Біз айлакерлік пен қателерді болдырмау мақсатында ішкі бақылауды орнату үшін өз жауапкершілігімізді растаймыз.
- Кәсіпорынға әсер етуі мүмкін әлдеқандай белгілі не болжамды айлакерлікке қатысты барлық маңызды мәселелерді сіздерге жария еткенбіз.
- Айлакерлік нәтижесінде аралық қаржы ақпаратының бұрмалану тәуекелдігін бағалау қорытындысын сіздерге жариялағанбыз.
- Кестедегі түзетілмеген бұрмалану әсерінің, жеке және топпен бірге, жалпы алғанда аралық қаржы ақпаратына елеусіз екеніне сенеміз.
- Біз байланысқан тарапты анықтауға қатысты қарастырылған ақпараттың толық аяқталғанын растаймыз.
- Дұрыс жазылған, тиісінше аралық қаржы ақпаратында нақты жарияланған мәселелер келесідей:
  - Байланысқан тараптың келісімі, сонымен қоса сатылым, сатып алу, жалға алу, аудару, жалға беру және кепілдіктер, байланысқан тарапқа төлем не алымның көлемі;
  - Кепілдіктер, жазбаша не ауызша, негізінде ұйымның әлеуетті жауапкершілігі; және
  - Бұрын сатылған активтерді сатып алу үшін келісім және мүмкіндіктер.
- Активтер мен міндеттемелердің өлшеудің нақты мәнін [қолданылудағы қаржылық есептеме жүйесін көрсетіңіз] жүйеге сай көрсету мен жариялау. Өлшемнің нақты мәні не жарияланымға қатысты болған жағдайда, жорамалдар біздің ұйымға қатысты әрекеттерді орындау ниетіміз бен мүмкіндіктерімізді айқындайды.
- Аралық қаржы ақпаратында көрсетілген активтер мен міндеттеме топтамалары не мәніне әсер ететіндей біздің еш жоспарымыз бен ниетіміз жоқ.

АРАЛЫҚ ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТТЫҢ ШОЛУЫ

- Өнім қатарлары, не басқа жоспарымыз бен ниетімізден бас тарту нәтижесінде босалқы қордың артуы не ескіруі біздің жоспарымызда жоқ және ешқандай босалқы қор нақты мәнінен артық өлшемде анықталмаған.
- Ұйымның барлық активтер үшін қанағаттанарлық тақырыбы бар және ұйымның активтерінде еш кепілдік пен ауырғпалықтар жоқ.
- Біз барлық нақты және болжалды барлық міндеттемелерді тіркедік не жарияладық.
- [Жаңа есеп стандартына қатысты бірінші рет жүзеге асқан қосымша ұсыныстарды қосыңыз және аралық қаржы ақпаратына қатысты Аудиттің Халықаралық Стандартымен талап етілген қандай да бір қосымша ұсыныстарды қарастырыңыз.]

Біздің барынша біліміміз бен сеніміміз арқасында, жоғарыда аталған аралық қаржы ақпаратына түзету не жарияланымды талап ететіндей бухгалтерлік теңгерім уақытысы мен осы хаттың уақытысына қатысты ешқандай оқиға пайда болмады.

(Бас Атқарушы Қызметкер)

(Бас Қаржы Қызметкері)

Аралық Қаржы Ақпаратына Шолу Мысалдары

Қолданылудағы қаржы есеп жүйесіне сай нақты көріністі алу үшін дайындалған жалпы мақсаттағы қаржылық есептің толық жиынтығы (43(i) тармағын қараңыз)

Аралық Қаржы Ақпаратына Шолу Есебі

(Тиісті мекен-жай иесі)

Kipicne

Біз ABC ұйымының 20X1 жылғы 31 наурызындағы бухгалтерлік теңгерім, және тиісті табыс туралы мағлұмдама, меншікті капитал мен үш ай мерзіміндегі ақша ағыны өзгерістеріне, маңызды есеп саясатының нәтижесі мен басқа да түсіндірме жазбаларына шолу жасадық.¹ Аралық қаржы ақпаратының [қолданылудағы қаржылық есеп жүйесін көрсетіңіз] жүйесіне сай дайындығы мен нақты көрсетілімі үшін басқарма жауапты. Біздің жауапкершілігіміз өзіміздің шолу нәтижесінде аралық қаржы ақпаратына қорытындыны көрсетуев.

Шолу аймағы

Біз шолу жұмысын Шолу Келісімдері бойынша Халықаралық Стандартына (ШКХС) 2410, *Ұйымның Тәуелсіз Аудиторы Орындаған Аралық Қаржы Ақпаратына Шолу*, сай жүргіздік.² Аралық қаржы ақпаратына шолу қаржы мен есеп мәселелеріне жауапты қызметкерлердің сұранысы, талдамалы және басқа да шолу рәсімдерін енгізуді қамтиды. Халықаралық Аудит Стандартына сай орындалған аудитпен салыстырғандағы шолудың аймағы азырақ, және аудит барысында анықталатын барлық маңызды мәселелерді қарастыру үшін бізге кепілдікті алуға рұқсат берілмейді. Тиісінше, біз аудиттік пікірімізді білдірмейміз.

¹ Аудитор өтпелі қаржылық есептеме ұсынатын реттеуші немесе бірдей органға көрсетуі мүмкін.

² Егер өтпелі қаржылық есептемеден жақсырақ қаржылық есептеменің өткен кезеңдеріне жалпы шолу тексерісі жүргізілсе, бұл сөйлем келесідей болып ұсынылуы қажет: «Біз 2410 Халықаралық жалпы шолу тексеріс стандарттарына сай, мекеменің тәуелсіз аудитору жүргізетін қаржылық есептеменің өткен кезеңдеріне жалпы шолу тексерісіне қатысты жалпы шолу тексерісін жүргіздік». Қорытындының қалған бөлімдерін жағдайларға сәйкес өзгерту қажет.

Қорытынды

Шолу нәтижесінде, Аралық қаржы ақпараты ABC ұйымының 20X1 жылдың 31 наурызындағы қаржы жағдайы туралы нақты және тура ақпаратты (*әлде «бүкіл елеулі жағдайларда нақты қарастырылмайтын»*),) және оның қаржы жағдайы мен аяқталған үш ай мерзіміндегі ақша ағынын осы [қолданылудағы қаржылық есептеме жүйесін көрсетіңіз, сонымен қоса қаржылық есептеме жүйесінің Халықаралық Қаржылық Есептеме Стандартында қолданылмаған кездегі қаржылық есептеме жүйесінің негізі болған мемлекет не заң күзіретіне сілтемені де] сай көрсетпейтініне сендірген ешқандай мәселе біздің назарымызға оралмады.

АУДИТОР

Уақыты

Мекен-жайы

Басқа Аралық Қаржы Ақпараты 43(j) тармағын қараңыз)

Аралық Қаржы Ақпаратына Шолу Есебі

(Тиісті мекен-жай иесі)

Кіріспе

Біз ABC ұйымының 20X1 жылғы 31 наурызындағы [қысқартылған] бухгалтерлік теңгерім, және тиісті [қысқартылған] табыс туралы мағлұмдама, меншікті капитал мен үш ай мерзіміндегі ақша ағыны өзгерістеріне шолу жасадық.³ Аралық қаржы ақпаратының [қолданылудағы қаржылық есеп жүйесін көрсетіңіз] жүйесіне сай дайындығы мен нақты көрсетілімі үшін басқарма жауапты. Біздің жауапкершілігіміз өзіміздің шолу нәтижесінде аралық қаржы ақпаратына қорытындыны көрсету.

Шолу Аймағы

Біз шолу жұмысын Шолу Келісімдері бойынша Халықаралық Стандартына (ШКХС) 2410, *Ұйымның Тәуелсіз Аудиторы Орындаған Аралық Қаржы Ақпаратына Шолу*, сай жүргіздік.⁴ Аралық қаржы ақпаратына шолу қаржы мен есеп мәселелеріне жауапты қызметкерлердің сұранысы, талдамалы және басқа да шолу рәсімдерін енгізуді қамтиды. Халықаралық Аудит Стандартына сай орындалған аудитпен салыстырғандағы шолудың аймағы азырақ, және аудит барысында анықталатын барлық маңызды мәселелерді қарастыру үшін бізге кепілдікті алуға рұқсат берілмейді. Тиісінше, біз аудиттік пікірімізді білдірмейміз.

Қорытынды

Біздің шолу негізінде, аралық қаржы ақпаратының барлық елеулі жағдайда [қолданылудағы қаржылық есептеме жүйесін көрсетіңіз, сонымен қоса қаржылық есептеме жүйесінің Халықаралық Қаржылық Есептеме Стандартында қолданылмаған кездегі қаржылық есептеме жүйесінің негізі болған мемлекет не заң күзіретіне сілтемені де] сай дайындалмағанына сендірген ешқандай мәселе біздің назарымызға оралмады.

АУДИТОР

Уақыты

Мекен-жайы

---

³ сілтеме 1 қараңыз.

⁴ сілтеме 2 қараңыз.

Қолданылудағы Қаржылық Есептеме Жүйесін Анықтау үшін Қолайлы Қорытындымен бірге Шолу Есептемесінің Мысалы

Қолданылудағы қаржы есеп жүйесіне сай нақты көріністі алу үшін дайындалған жалпы мақсаттағы қаржылық есептің толық жиынтығы (43(i) тармағын қараңыз)

Аралық Қаржы Ақпаратына Шолу Есебі

(Тиісті мекен-жай иесі иесі)

Кіріспе

Біз ABC ұйымының 20X1 жылғы 31 наурызындағы бухгалтерлік теңгерім, және тиісті табыс туралы мағлұмдама, меншікті капитал мен үш ай мерзіміндегі ақша ағыны өзгерістеріне, маңызды есеп саясатының нәтижесі мен басқа да түсіндірме жазбаларына шолу жасадық.¹ Аралық қаржы ақпаратының [қолданылудағы қаржылық есеп жүйесін көрсетіңіз] жүйесіне сай дайындығы мен нақты көрсетілімі үшін басқарма жауапты. Біздің жауапкершілігіміз өзіміздің шолу нәтижесінде аралық қаржы ақпаратына қорытындыны көрсету.

Шолу Аймағы

Біз шолу жұмысын Шолу Келісімдері бойынша Халықаралық Стандартына (ШКХС) 2410, *Ұйымның Тәуелсіз Аудиторы Орындаған Аралық Қаржы Ақпаратына Шолу*, сай жүргіздік.² Аралық қаржы ақпаратына шолу қаржы мен есеп мәселелеріне жауапты қызметкерлердің сұранысы, талдамалы жене басқа да шолу рәсімдерін енгізуді қамтиды. Халықаралық Аудит Стандартына сай орындалған аудитпен салыстырғандағы шолудың аймағы азырақ, және аудит барысында анықталатын барлық маңызды мәселелерді қарастыру үшін бізге кепілдікті алуға рұқсат берілмейді. Тиісінше, біз аудиттік пікірімізді білдірмейміз.

Қолайлы Қорытындыға Негіз

Басқарма таратқан ақпарат негізінде, ABC ұйымы меншіктен шығарылды және ұзақ мерзімді дебиторлық берешек [қолданылудағы қаржылық есеп жүйесін көрсетіңіз] жүйесіне сай капиталдандыруы тиіс. Бұл ақпарат көрсетеді, егер осы берешек міндеттемелері 20X1 жылдың 31 наурызында капиталдандырылса, меншік \$ ----- сомада өседі, ұзақ мерзімді дебиторлық берешек \$ _-----,

¹ 4 Қосымшаның 1 сілтемесіне қараңыз

² 4 Қосымшаның 2 сілтемесіне қараңыз

КӘСПОРЫННЫҢ ТӘУЕЛСІЗ АУДИТОРЫ ЖҮРГІЗГЕН

АРАЛЫҚ ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТТЫҢ ШОЛУЫ

және таза пайда мен акцияға шаққандағы пайда \$ -----, \$ -----, \$ -----
--, және \$ ----- өседі (кемиді), тиісінше аяқталған үш ай мерзімінде.

Қолайлы Қорытынды

Шолу негізінде, алдыңғы тармақта айқындалған мәселені қарастырмағанда , Аралық қаржы ақпараты ABC ұйымының 20X1 жылдың 31 наурызындағы қаржы жағдайы туралы нақты және тура ақпаратты (*әлде «бүкіл елеулі жағдайларда нақты қарастырылмайтын»*),) және оның қаржы жағдайы мен аяқталған үш ай мерзіміндегі ақша ағынын осы [қолданылудағы қаржылық есептеме жүйесін көрсетіңіз, сонымен қоса қаржылық есептеме жүйесінің Халықаралық Қаржылық Есептеме Стандартында қолданылмаған кездегі қаржылық есептеме жүйесінің негізі болған мемлекет не заң құзіретіне сілтемені де] сай көрсетпейтініне сендірген ешқандай мәселе біздің назарымызға оралмады.

АУДИТОР

Уақыты

Мекен-жайы

Басқа Аралық Қаржы Ақпараты 43(j) тармағын қараңыз)

Аралық Қаржы Ақпаратына Шолу Есебі

(Тиісті мекен-жай иесі)

Кіріспе

Біз ABC ұйымының 20X1 жылғы 31 наурызындағы [қысқартылған] бухгалтерлік теңгерім, және тиісті [қысқартылған] табыс туралы мағлұмдама, меншікті капитал мен үш ай мерзіміндегі ақша ағыны өзгерістеріне шолу жасадық.³ Аралық қаржы ақпаратының [қолданылудағы қаржылық есеп жүйесін көрсетіңіз] жүйесіне сай дайындығы мен нақты көрсетілімі үшін басқарма жауапты. Біздің жауапкершілігіміз өзіміздің шолу нәтижесінде аралық қаржы ақпаратына қорытындыны көрсету.

Шолу Аймағы

Біз шолу жұмысын Шолу Келісімдері бойынша Халықаралық Стандартына (ШКХС) 2410, *Ұйымның Тәуелсіз Аудиторы Орындаған Аралық Қаржы Ақпаратына Шолу*, сай жүргіздік.⁴ Аралық қаржы ақпаратына шолу қаржы мен есеп мәселелеріне жауапты қызметкерлердің сұранысы, талдамалы жене басқа да шолу рәсімдерін енгізуді қамтиды. Халықаралық Аудит Стандартына сай орындалған аудитпен салыстырғандағы шолудың аймағы азырақ, және аудит барысында анықталатын барлық маңызды мәселелерді қарастыру үшін бізге кепілдікті алуға рұқсат берілмейді. Тиісінше, біз аудиттік пікірімізді білдірмейміз.

Қолайлы Қорытындыға Негіз

Басқарма таратқан ақпарат негізінде, ABC ұйымы меншіктен шығарылды және ұзақ мерзімді дебиторлық берешек [қолданылудағы қаржылық есеп жүйесін көрсетіңіз] жүйесіне сай капиталдандыруы тиіс. Бұл ақпарат көрсетеді, егер осы берешек міндеттемелері 20X1 жылдың 31 наурызында капиталдандырылса, меншік \$ ----- сомада өседі, ұзақ мерзімді дебиторлық берешек \$ -----, және таза пайда мен акцияға шаққандағы пайда \$ -----, \$ -----, \$ -----, және \$ ----- өседі (кемиді), тиісінше аяқталған үш ай мерзімінде.

Қолайлы Қорытынды

Шолу негізінде, алдыңғы тармақта айқындалған мәселені қарастырмағанда, Аралық қаржы ақпараты ABC ұйымының 20X1 жылдың 31 наурызындағы қаржы жағдайы туралы нақты және тура ақпаратты (*әлде «бүкіл елеулі жағдайларда нақты қарастырылмайтын»*), және оның қаржы жағдайы мен аяқталған үш ай

³ Қосымша 4 сілтеме 1 қараңыз.

⁴ Қосымша 4 сілтеме 2 қараңыз.

КӘСІПОРЫННЫҢ ТӘУЕЛСІЗ АУДИТОРЫ ЖҮРГІЗГЕН

АРАЛЫҚ ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТТЫҢ ШОЛУЫ

мерзіміндегі ақша ағынын осы [қолданылудағы қаржылық есептеме жүйесін көрсетіңіз, сонымен қоса қаржылық есептеме жүйесінің Халықаралық Қаржылық Есептеме Стандартында қолданылмаған кездегі қаржылық есептеме жүйесінің негізі болған мемлекет не заң күзіретіне сілтемені де] сай көрсетпейтініне сендірген ешқандай мәселе біздің назарымызға оралмады.

АУДИТОР

Уақыты

Мекен-жайы

Басқармамен Бекітілмеген Аймақты Шектеу үшін Шолу Есептемесінің Қолайлы Қорытындымен бірге Мысалдары

Қолданылудағы қаржы есеп жүйесіне сай нақты көріністі алу үшін дайындалған жалпы мақсаттағы қаржылық есептің толық жиынтығы(43(i) тармағын қараңыз)

Аралық Қаржы Ақпаратына Шолу Есебі

(Тиісті мекен-жай иесі)

Кіріспе

Біз ABC ұйымының 20X1 жылғы 31 наурызындағы бухгалтерлік теңгерім, және тиісті табыс туралы мағлұмдама, меншікті капитал мен үш ай мерзіміндегі ақша ағыны өзгерістеріне, маңызды есеп саясатының нәтижесі мен басқа да түсіндірме жазбаларына шолу жасадық.¹ Аралық қаржы ақпаратының [қолданылудағы қаржылық есеп жүйесін көрсетіңіз] жүйесіне сай дайындығы мен нақты көрсетілімі үшін басқарма жауапты. Біздің жауапкершілігіміз өзіміздің шолу нәтижесінде аралық қаржы ақпаратына қорытындыны көрсету.

Шолу Аймағы

Келесі тармақта түсіндірілгеннен бөлек біз шолу жұмысын Шолу Келісімдері бойынша Халықаралық Стандарттына (ШКХС) 2410, *Ұйымның Тәуелсіз Аудиторы Орындаған Аралық Қаржы Ақпаратына Шолу*, сай жүргіздік.² Аралық қаржы ақпаратына шолу қаржы мен есеп мәселелеріне жауапты қызметкерлердің сұранысы, талдамалы және басқа да шолу рәсімдерін енгізуді қамтиды. Халықаралық Аудит Стандарттына сай орындалған аудитпен салыстырғандағы шолудың аймағы азырақ, және аудит барысында анықталатын барлық маңызды мәселелерді қарастыру үшін бізге кепілдікті алуға рұқсат берілмейді. Тиісінше, біз аудиттік пікірімізді білдірмейміз.

Қолайлы Қорытындыға Негіз

Бөлімшеде болған өрт нәтижесінде есептеменің дебиторлық берешегі бұзылды, аралық қаржы ақпаратына енгізілген дебиторлық берешектің жалпы сомасы \$ _____ болған шолуын бітіре алмадық. Осы жазбаларды қайта қалпына келтіру процесінде және осы жазбалар жоғарыда көрсетілген жалпы сомасын

---

¹ Қосымша 4 сілтеме 1 қараңыз.

² Қосымша 4 сілтеме 2 қараңыз.

АРАЛЫҚ ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТТЫҢ ШОЛУЫ

және ұзартылған есепке сыйақысын қолдайтыны белгісіз. Дебиторлық берешектің шолуын бітіре алғанымыз, біздің назарымызға аралық қаржы ақпаратына қажетті түзетулерді талап ететін мәселе оралуы мүмкін.

Қолайлы қорытынды

Аралық қаржы ақпаратына түзетулерден бөлек, жоғарыда көрсетілген жағдайға қатыссыз шолу негізінде, аралық қаржы ақпараты ABC ұйымының 20X1 жылдың 31 наурызындағы қаржы жағдайы туралы нақты және тура ақпаратты *(әлде «бүкіл елеулі жағдайларда нақты қарастырылмайтын»)*, және оның қаржы жағдайы мен аяқталған үш ай мерзіміндегі ақша ағынын осы [қолданылудағы қаржылық есептеме жүйесін көрсетіңіз, сонымен қоса қаржылық есептеме жүйесінің Халықаралық Қаржылық Есептеме Стандартында қолданылмаған кездегі қаржылық есептеме жүйесінің негізі болған мемлекет не заң күзіретіне сілтемені де] сай көрсетпейтініне сендірген ешқандай мәселе біздің назарымызға оралмады.

АУДИТОР

Уақыты

Мекен-жайы

Басқа Аралық Қаржы Ақпараты 43(j) тармағын қараңыз)

Аралық Қаржы Ақпаратына Шолу Есебі

(Тиісті мекен-жай иесі)

Кіріспе

Біз ABC ұйымының 20X1 жылғы 31 наурызындағы [қысқартылған] бухгалтерлік теңгерім, және тиісті [қысқартылған] табыс туралы мағлұмдама, меншікті капитал мен үш ай мерзіміндегі ақша ағыны өзгерістеріне шолу жасадық.³ Аралық қаржы ақпаратының [қолданылудағы қаржылық есеп жүйесін көрсетіңіз] жүйесіне сай дайындығы мен нақты көрсетілімі үшін басқарма жауапты. Біздің жауапкершілігіміз өзіміздің шолу нәтижесінде аралық қаржы ақпаратына қорытындыны көрсету.

Шолу Аймағы

Біз шолу жұмысын Шолу Келісімдері бойынша Халықаралық Стандартына (ШКХС) 2410, *Ұйымның Тәуелсіз Аудиторы Орындаған Аралық Қаржы Ақпаратына Шолу*, сай жүргіздік.⁴ Аралық қаржы ақпаратына шолу қаржы мен есеп мәселелеріне жауапты қызметкерлердің сұранысы, талдамалы жене басқа да шолу рәсімдерін енгізуді қамтиды. Халықаралық Аудит Стандартына сай орындалған аудитпен салыстырғандағы шолудың аймағы азырақ, және аудит барысында анықталатын барлық маңызды мәселелерді қарастыру үшін бізге кепілдікті алуға рұқсат берілмейді. Тиісінше, біз аудиттік пікірімізді білдірмейміз.

Қолайлы Қорытындыға Негіз

Бөлімшеде болған өрт нәтижесінде есептеменің дебиторлық берешегі бұзылды, аралық қаржы ақпаратына енгізілген дебиторлық берешектің жалпы сомасы \$_____ болған шолуын бітіре алмадық. Осы жазбаларды қайта қалпына келтіру процесінде және осы жазбалар жоғарыда көрсетілген жалпы сомасын және ұзартылған есепке сыйақысын қолдайтыны белгісіз. Дебиторлық берешектің шолуын бітіре алғанымыз, біздің назарымызға аралық қаржы ақпаратына қажетті түзетулерді талап ететін мәселе оралуы мүмкін.

Қолайлы Қорытынды

Аралық қаржы ақпаратына түзетулерден бөлек, жоғарыда көрсетілген жағдайға қатыссыз шолу негізінде, аралық қаржы ақпараты ABC ұйымының 20X1 жылдың 31 наурызындағы қаржы жағдайы туралы нақты және тура ақпаратты (*әлде «бүкіл елеулі жағдайларда нақты қарастырылмайтын»*), және оның қаржы жағдайы

---

³ Қосымша 4 сілтеме 1 қараңыз.

⁴ Қосымша 4 сілтеме 2 қараңыз.

КӘСІПОРЫННЫҢ ТӘУЕЛСІЗ АУДИТОРЫ ЖҮРГІЗГЕН

АРАЛЫҚ ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТТЫҢ ШОЛУЫ

мен аяқталған үш ай мерзіміндегі ақша ағынын осы [қолданылудағы қаржылық есептеме жүйесін көрсетіңіз, сонымен қоса қаржылық есептеме жүйесінің Халықаралық Қаржылық Есептеме Стандартында қолданылмаған кездегі қаржылық есептеме жүйесінің негізі болған мемлекет не заң күзіретіне сілтемені де] сай көрсетпейтініне сендірген ешқандай мәселе біздің назарымызға оралмады.

АУДИТОР

Уақыты

Мекен-жайы

Қолданылудағы Қаржылық Есептеме Жүйесін Анықтау үшін Қолайсыз Қорытындымен бірге Шолу Есептемесінің Мысалы

Қолданылудағы қаржы есеп жүйесіне сай нақты көріністі алу үшін дайындалған жалпы мақсаттағы қаржылық есептің толық жиынтығы (43(i) тармағын қараңыз)

Аралық Қаржы Ақпаратына Шолу Есебі

(Тиісті мекен-жай иесі)

Кіріспе

Біз ABC ұйымының 20X1 жылғы 31 наурызындағы бухгалтерлік теңгерім, және тиісті табыс туралы мағлұмдама, меншікті капитал мен үш ай мерзіміндегі ақша ағыны өзгерістеріне, маңызды есеп саясатының нәтижесі мен басқа да түсіндірме жазбаларына шолу жасадық.¹ Аралық қаржы ақпаратының [қолданылудағы қаржылық есеп жүйесін көрсетіңіз] жүйесіне сай дайындығы мен нақты көрсетілімі үшін басқарма жауапты. Біздің жауапкершілігіміз өзіміздің шолу нәтижесінде аралық қаржы ақпаратына қорытындыны көрсету.

Шолу Аймағы

Біз шолу жұмысын Шолу Келісімдері бойынша Халықаралық Стандартына (ШКХС) 2410, *Ұйымның Тәуелсіз Аудиторы Орындаған Аралық Қаржы Ақпаратына Шолу*, сай жүргіздік.² Аралық қаржы ақпаратына шолу қаржы мен есеп мәселелеріне жауапты қызметкерлердің сұранысы, талдамалы және басқа да шолу рәсімдерін енгізуді қамтиды. Халықаралық Аудит Стандартына сай орындалған аудитпен салыстырғандағы шолудың аймағы азырақ, және аудит барысында анықталатын барлық маңызды мәселелерді қарастыру үшін бізге кепілдікті алуға рұқсат берілмейді. Тиісінше, біз аудиттік пікірімізді білдірмейміз.

Қолайсыз Қорытындыға Негіз

Осы кезеңнің басында, ұйымның басқармасы өзінің еншілес компаниясының қаржылық есебін біріктіруді тоқтатты, себебі басқарма акциялардың бақыланбайтын жаңа маңызды пакетінің бар болуы себебінен біріктіруді орынсыз деп санайды. Бұл осы [қолданылудағы қаржылық есептеме жүйесін көрсетіңіз, сонымен қоса қаржылық есептеме жүйесінің Халықаралық Қаржылық

---

¹ Қосымша 4 сілтеме 1 қараңыз.

² Қосымша 4 сілтеме 2 қараңыз.

АРАЛЫҚ ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТТЫҢ ШОЛУЫ

Есептеме Стандартында қолданылмаған кездегі қаржылық есептеме жүйесінің негізі болған мемлекет не заң құзіретіне сілтемені де] сай емес. Қаржылық есептің біріктіру дайын болғанда, расында әрбір аралық қаржы ақпаратындағы есеп елеулі ерекше болады.

Қолайсыз Қорытынды

Біздің шолудың қарастыруынша, алдыңғы тармақта сипатталғандай, ұйымның еншілес компаниясына инвестициясы жинақталған негізде есептелмеген, осы аралық қаржы ақпараты ABC ұйымының 20X1 жылдың 31 наурызындағы қаржы жағдайы туралы нақты және тура ақпаратты *(әлде «бүкіл елеулі жағдайларда нақты қарастырылмайтын».)* және оның қаржы жағдайы мен аяқталған үш ай мерзіміндегі ақша ағынын осы [қолданылудағы қаржылық есептеме жүйесін көрсетіңіз, сонымен қоса қаржылық есептеме жүйесінің Халықаралық Қаржылық Есептеме Стандартында қолданылмаған кездегі қаржылық есептеме жүйесінің негізі болған мемлекет не заң құзіретіне сілтемені де] жүйеге сай көрсетпейді.

АУДИТОР

Уақыты

Мекен-жайы

Басқа Аралық Қаржы Ақпараты 43(j) тармағын қараңыз)

Аралық Қаржы Ақпаратына Шолу Есебі

(Тиісті мекен-жай иесі)

Кіріспе

Біз ABC ұйымының 20X1 жылғы 31 наурызындағы [қысқартылған] бухгалтерлік теңгерім, және тиісті [қысқартылған] табыс туралы мағлұмдама, меншікті капитал мен үш ай мерзіміндегі ақша ағыны өзгерістеріне шолу жасадық.³ Аралық қаржы ақпаратының [қолданылудағы қаржылық есеп жүйесін көрсетіңіз] жүйесіне сай дайындығы мен нақты көрсетілімі үшін басқарма жауапты. Біздің жауапкершілігіміз өзіміздің шолу нәтижесінде аралық қаржы ақпаратына қорытындыны көрсету.

Шолу Аймағы

Біз шолу жұмысын Шолу Келісімдері бойынша Халықаралық Стандартына (ШКХС) 2410, *Ұйымның Тәуелсіз Аудиторы Орындаған Аралық Қаржы Ақпаратына Шолу*, сай жүргіздік.⁴ Аралық қаржы ақпаратына шолу қаржы мен есеп мәселелеріне жауапты қызметкерлердің сұранысы, талдамалы жене басқа да шолу рәсімдерін енгізуді қамтиды. Халықаралық Аудит Стандартына сай орындалған аудитпен салыстырғандағы шолудың аймағы азырақ, және аудит барысында анықталатын барлық маңызды мәселелерді қарастыру үшін бізге кепілдікті алуға рұқсат берілмейді. Тиісінше, біз аудиттік пікірімізді білдірмейміз.

Қолайсыз Қорытындыға Негіз

Осы кезеңнің басында, ұйымның басқармасы өзінің еншілес компаниясының қаржылық есебін біріктіруді тоқтатты, себебі басқарма акциялардың бақыланбайтын жаңа маңызды пакетінің бар болуы себебінен біріктіруді орынсыз деп санайды. Бұл осы [қолданылудағы қаржылық есептеме жүйесін көрсетіңіз, сонымен қоса қаржылық есептеме жүйесінің Халықаралық Қаржылық Есептеме Стандартында қолданылмаған кездегі қаржылық есептеме жүйесінің негізі болған мемлекет не заң күзіретіне сілтемені де] сай емес. Қаржылық есептің біріктіру дайын болғанда, расында әрбір аралық қаржы ақпаратындағы есеп елеулі ерекше болады.

Қолайсыз Қорытынды

Біздің шолудың қарастыруынша, алдыңғы тармақта сипатталғандай, ұйымның еншілес компаниясына инвестициясы жинақталған негізде есептелмеген, осы

---

³ Қосымша 4 сілтеме 1 қараңыз.

⁴ Қосымша 4 сілтеме 2 қараңыз

КӘСПОРЫННЫҢ ТӘУЕЛСІЗ АУДИТОРЫ ЖҮРГІЗГЕН

АРАЛЫҚ ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТТЫҢ ШОЛУЫ

аралық қаржы ақпараты [қолданылудағы қаржылық есептеме жүйесін көрсетіңіз, сонымен қоса қаржылық есептеме жүйесінің Халықаралық Қаржылық Есептеме Стандартында қолданылмаған кездегі қаржылық есептеме жүйесінің негізі болған мемлекет не заң күзіретіне сілтемені де] жүйесіне сай дайындалмады.

АУДИТОР

Уақыты

Мекен-жайы

**3000 СЕНІМДІЛІК ОРНАТУ КЕЛІСІМІНДЕГІ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ
СТАНДАРТЫ (ҚАЙТА ҚАРАСТЫРЫЛҒАН)
ТАРИХИ ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТТАР БОЙЫНША АУДИТ ПЕН
ШОЛУДАН БАСҚА СЕНІМДІЛІК ОРНАТУ КЕЛІСІМДЕРІ**

(2015 жылдың 15 желтоқсаны немесе осы күннен кейін шыққан Сенімділік орнату келісімдер қорытындысы мен есептерге қатысты күшіне енеді)

МАЗМҰНЫ

	Тармақ
Кіріспе	1–4
Ауқымы	5–8
Күшіне енген күні	9
Мақсаттары	10–11
Сипаттамалары	12–13
Талаптары	
СОКХС Сай Сенімділік Орнату Келісімдерін Орындау	14–19
Әдеп Талаптары	20
Қабылдау және Жалғастыру	21–30
Сапалық Бақылау	31–36
Кәсіби Скептицизм, Кәсіби Пікір Және Сенімділік Дағдылары Мен Әдістері	37–39
Келісімді Жоспарлау және Орындау	40–47
Дәлелдемелерді Алу	48–60
Есеп Күнінен Кейінгі Жағдайлар	61
Басқа да Ақпарат	62
Қолданбалы Өлшемшарттар Сипаттамасы	63
Сенімділік Орнату Қорытындысын Қалыптастыру	64–66
Сенімділік Орнату Есебін Дайындау	67–71
Өзгертілген Және Өзгертілмеген Пікірлер	72–77
Қарым-Қатынастың Басқа Да Міндеттері	78
Құжаттама	79–83

Қолданбалы Және Басқа Да Түсіндірме Материал

Кіріспе	A1
Мақсаттары	A2
Сипаттамалары	A3–A20
СОКХС Сай Сенімділік Орнату Келісімдерін Орындау	A21–A29
Әдеп Талаптары	A30–A34
Қабылдау және Жалғастыру	A35–A59
Сапалық Бақылау	A60–A75
Кәсіби Скептицизм Және Кәсіби Пікір	A76–A85
Келісімді Жоспарлау және Орындау	A86–A108
Дәлелдемелерді Алу	A109–A140
Есеп Күнінен Кейінгі Жағдайлар	A141–A142
Басқа да Ақпарат	A143
Қолданбалы Өлшемшарттар Сипаттамасы	A144–A146
Сенімділік Орнату Қорытындысын Қалыптастыру	A147–A158
Сенімділік Орнату Есебін Дайындау	A159–A188
Өзгертілген Және Өзгертілмеген Пікірлер	A189–A192
Қарым-Қатынастың Басқа Да Міндеттері	A193–199
Құжаттама	A200–A207
Қосымша: Рөлдері Мен Міндеттері	

Тарихи қаржылық Ақпараттар бойынша Аудит пен Шолудан Басқа Сенімділік Орнату Келісімдері 3000 (Қайта қарастырылған) Сенімділік орнату Келісімдері Халықаралық Стандарты (СОКХС) Сапалық Бақылау, Аудит, Жалпы Шолу Тексерулер, Сенімділік Орнату, Іліспе Қызмет Көрсету Нұсқаулығына Алғы Сөзімен бірге қарастыру керек.

Кіріспе

1. Осы Сенімділік Орнату Келісімі Халықаралық Стандартты (СОКХС) Өткен кезеңдердің қаржылық ақпаратқа шолу және аудиттен өзге сенімділік беретін келісімдерға қолданылады. Ал оларға Халықаралық Аудит Стандарттары (ХАС) және Шолу Келісімдерінің Халықаралық Стандарттары (ШКХС) қолданылады (Сілт.: Тарм. А21–А22).
2. Сенімділік орнату келісімдерін растау үшін де келісімдер қамтиды. Тәжірибеші маман сандық немесе сапалық бағалауды жүзеге асырады, онда дереу бағалау үшін өлшемдер мен нысаналы сәйкес бағаланған жұмыс орындарын объектінің сандық немесе сапалық бағалауды жүзеге асырады лауазымдық нысан өлшемдерге сәйкес бағаланады. Бұл СОКХС талаптары растау үшін нысандарға қатысты қолдану және басқа да түсіндірме материалға нұсқаулар, ақылға қонымды және шектеулі сенімділік қамтамасыз етеді. Бұл СОКХС сондай-ақ назарға тапсырманың мән-жайлар бойынша қажетті өзгерістер мен толықтырулар ақылға қонымды сенімділік және шектелген қамтамасыз ету үшін шұғыл міндеттерді бағалау үшін қолданылуы мүмкін.
3. Осы СОКХС ұсынады:
  - (а) Келісім тобының мүшелері және келісім сапасының бақылау шолушысы (егер ол тағайындалған болса) сенімділік орнату келісімдеріне немесе басқа кәсіби талаптарға немесе заңдағы немесе ережелердегі талаптарға байланысты, олар кем дегенде талап етілілгенде, Бухгалтерлерге арналған Халықаралық Әдеп Стандарттар Кеңесі шығарған *Кәсіби Бухгалтерлер Әдеп Кодексінің* (БХӘСК Кодексі) А және В Бөліктеріне бағынады.; және (Сілт: Тарм.. А30 – А34)
  - (б) Міндеттері тәжірибеші аудиторлық ұйымның сапаны бақылау жүйесіне СБХС 1¹ немесе 1 СБХС көзделгеннен өзгеше кем қатаң емес талаптарына сәйкес аудиторлық ұйымның мүшесі, заң немесе реттеу негізінде кәсіби стандарттар немесе талаптар болып табылады (Сілт.: Тарм. А61–А66)
4. Кеңінен қоғамдық мүдделерге сақтау және жоғары сапалы жұмыс орындарын ажырамас бөлігі болып табылады, сенім қамтамасыз ету ретінде танылған, тәуелсіздік талаптарына, оның ішінде әдеп принциптері, сенім және сақтауды қамтамасыз ету міндетін жүзеге асыратын аудиторлық ұйымда сапа кепілдігі сақталады. Тәжірибеші маман осы талаптармен таныс болуы тиіс. Құзыретті бухгалтер болып

---

¹ Халықаралық сапа бақылау стандарты (СБХС 1) *Қаржылық Есептіліктің Аудитін Және Шолуын, Басқа Да Растауды Және Байланысты Қызметтерді Ұсынуды Жүзеге Асыратын Фирмалар Үшін Сапаны Бақылау*

табылмайтын практикалық кәсіби бухгалтер шешім қабылдаса, ол осы СОКХС алдыңғы тарауда белгіленген нормаларға сәйкес қойылатын талаптарды қамтиды. Бұл немесе басқа СОКХС талаптарына хабардар болуы маңызды болып табылады.

Ауқымы

5. Осы СОКХС аудиторлық тексерулерден немесе тарихи қаржылық ақпараттың шолуларынан басқа, сенімділік келісімдерінің халықаралық шеңберінде (кепілдеме шеңберінде) сипатталғандай, сенімділік келісімдерін қамтиды. Егер арнайы СОКХС тақырыбы белгілі бір келісімнің тақырыбына қатысты болса, СОКХС осы СОКХС-на қосымша қолданылады. (Сілт.: Тарм. А21–А22).
6. Тәжірибешілердің орындауында барлық келісімдер сенім беретін келісімдер болып табылмайды. Басқа жиі орындалатын келісімдер¹² (а) тармағында айқындалғандай (сенім қамтамасыз ету осы СОКХС енгізілген жоқ):
  - (а) Мұндай рәсімдер бойынша жұмысқа және халықаралық стандарттарға байланысты (ІҚХС) қызметтер қарастырылатын келісімдер;²
  - (б) Салық декларацияларын және төлемдер дайындау; және
  - (с) Әкімшілік және салық кеңес беруін қоса алғанда, келісімдерды кеңеске (немесе ұсынысқа) беру (Сілт.: Тарм. А1)
7. СОКХС сәйкес жүзеге асырылады қамтамасыз сенімділік орнату үлкен келісім бөлігі болуы мүмкін. Бұл жағдайда, осы СОКХС ғана сенім беретін келісім бөлігі қолданылады.
8. 12 тармақта (а) осы талаптарға сай келесі міндеті осы СОКХС сәйкес сенімділік беру үшін сілтеме ретінде қарастырылмайды:
  - (а) Бухгалтерлік есеп, аудит, салық немесе басқа да осыған ұқсас сұрақтарға жататын сот ісін жүргізуге қатысуға тағайындау; және
  - (б) Пікірін кәсіби білдіру, оның ішінде тапсырма, пайдаланушы кейбір сенім алуға болады, оның көрінісінде немесе жаңа редакцияда нүктесі, барлық мынадай қолданылатын болса:
    - (і) осы пікір, жалпы тапсырмада жоқ пікір құрылымы;

---

² 4400 ІҚХС, *Қаржылық Ақпаратқа Қатысты Рәсімдерді Тағайындау боғынша Келісімдер (Бұрынғы 920 ХАС)* және ІҚХС 4410 *Компильциялық міндеттер*

СЕНІМДІЛІК ОРНАТУ КЕЛІСІМДЕРІ

- (ii) болжалды пайдаланушылары көрсетілген жазбаша келісімге сәйкес келісім Сенімділік орнату келісіміжөніндегі келісім болып табылмаса; және
- (iii) келісім тәжірибеші маман кәсіби бухгалтердің есебінде Сенімділік орнату келісіміретінде ұсынылған жоқ.
- (iv) Келісім кәсіби бухгалтердің есебінде кепілдік ретінде ұсынылмайды.

Күшіне енген күні

- 9. 2015 жылдың 15 желтоқсаны немесе осы күннен кейін шыққан осы СОКХС Сенімділік орнату келісімдер қорытындысы мен есептерге қатысты күшіне енеді.

Мақсаттары

- 10. Сенімділік орнату келісімібойынша келісімді жүргізу практикадағы мақсаттары мыналар болып табылады:
  - (a) Ақылға қонымды сенімділік не шектеулі сенімділік немесе алу үшін, пәні бойынша ақпарат елеулі бұрмалануы жоқ екеніне тиісті жағдайларда;
  - (b) Ақылға қонымды сенімділік не шектеулі сенімділік қорытынды немесе астарында және жасасу үшін негіз сипаттайды жазбаша баяндама арқылы базалық пәніне өлшеу немесе бағалау қорытындысы бойынша қорытынды айтуға (Сілт.: Тарм. А2);
  - (c) Осы СОКХС және кез келген басқа да тиісті СОКХС бойынша талап етілетін әрі қарай қарым-қатынас үшін.
- 11. Себептік сенімділік не шектеулі сенімділік тиісті жағдайларда алынуы мүмкін емес және тәжірибеші сенімділік есептемесінде білікті қорытынды мақсатты пайдаланушылар үшін есеп мақсаттары үшін мән-жайлар жеткіліксіз болса, бұл СОКХС тәжірибеші маман қорытынды бас тартамыз деп талап етеді немесе қолданыстағы заң немесе нормативтік актілер бойынша мүмкін келісімнен бас тартуына (немесе қайта кол қою).

Сипаттамалары

- 12. Бұл СОКХС және басқа да СОКХС мақсаттары үшін басқаша көрсетілмесе, мынадай терминдер қолданылады. (Сілт.: Тарм. А27):
  - (a) Сенімділік орнату келісімі - бір зерттеу пәні бойынша ақпарат (яғни, шамамен жауапты тараптан басқа болжалды пайдаланушылардың сенім деңгейін арттыру үшін әзірленген қорытынды білдіру үшін жеткілікті сәйкес дәлелдемелер алу

үшін бағытталған жоба өлшемдер қарсы базалық пәніне өлшеу немесе бағалау нәтижесі). Әрбір сенімділік міндеттемесі екі өлшемде туралы жіктеледі (Сілт.: Тарм. А3):

- (i) Себептік міндеттеме немесе шектеулі сенімділік міндеттемесі кезінде:
  - a. Себептік сенімділік міндеттемесінің тәжірибеші маман жасасу үшін негіз ретінде келісімдер жағдайларына қолайлы төменгі деңгейге дейін міндеттемесінің тәуекелін төмендетеді. Онда сенімділік міндеттемесі тәжірибеші маманның қорытындысы өлшемшарттарға қарсы базалық пәніне өлшеу немесе бағалау қорытындылары туралы тәжірибеші маманның беретін түрінде көрінеді.
  - ә. Шектеулі сенімділік міндеттемесі тәжірибеші маман келісімнің бұл жағдайларына қолайлы болып табылатын деңгейге міндеттемесінің тәуекелін төмендетеді, бірақ бұл тәуекел беретін нысанда қорытынды білдіру үшін негіз ретінде ақылға қонымды сенімділік есептемесінен гөрі көбірек жерде қолданылады. Онда сенімділік міндеттемесі орындалған процедуралар мен алынған дәлелдемелерге негізделген мәселе(лер) пәні бойынша ақпарат елеулі бұрмаланған есептелінеді. Тәжірибеші тудыруы тәжірибеші маманның назарына келді. Шектеулі сенімділік тапсырмасында рәсімдердің сипаты, мерзімі мен көлемі ақылға қонымды сенімділік келісінде бұл қажетті салыстырғанда жүзеге асады, бірақ ол маманның пікіріне мағыналы болып табылады қамтамасыз ету деңгейін алуға жоспарлаумен шектеледі. Мағыналы болу үшін тәжірибеші маман қабылдайтын сенімділік деңгейі дәйексіз қарағанда анық, болып табылады. (Сілт.: Тарм. А3–А7).
- (ii) Аттестаттау келісімі немесе тікелей Келісім не (болып табылады): (Сілт.: Тарм. А8)
  - a. Тәжірибеші шаралар басқа тарап немесе өлшемшарттарға қарсы базалық пән бағалайды. Онда аттестациялық Келісім – сенімділік тапсырмасы. Кейбір жағдайларда зерттеу тақырыбы бойынша ақпарат дұрыстығын растау бойынша есепте тәжірибеші маман ұсынылуы мүмкін.

СЕНІМДІЛІК ОРНАТУ КЕЛІСІМДЕРІ

Аттестаттау келісімде тәжірибеші маман қорытындысы пәні бойынша ақпарат елеулі бұрмалануы жоқ болып табылады ма, жоқ па шешеді. Тәжірибеші маманның қорытындысы тұрғысынан құрастырылса болуы мүмкін: (Сілт.: Тарм. А178, А180)

- i. Бағаланып жатқан пән нысанасы және қолданылатын өлшемшарттар;
  - ii. Пәні бойынша ақпарат және қолданыстағы өлшемшарттары; немесе
  - iii. Тиісті тарапынан (тараптарынан) жасалған мәлімдемеде.
- ә. Тікелей Келісім -сенімділік келісіміне тәжірибеші маман шаралар немесе қолданыстағы өлшемшарттарға қарсы базалық пәнді бағалайды және тәжірибеші бөлігі, немесе ілеспе, Сенімділік орнату келісімібойынша баяндама ретінде, нәтижесінде нысанасы ақпаратты ұсынады. Тікелей келісімде тәжірибеші маман қорытындысы өлшемшарттарға қарсы базалық пәніне өлшеу немесе бағалау баяндалған нәтижесін қарастырады.
- (b) Сенімділік дағдылары мен техникаларын - жоспарлау, дәлелдемелерді жинау, дәлелдер бағалау, қарым-қатынас және кез келген нақты Сенімділік орнату келісімінемесе оның өлшеу немесе бағалау базалық нысанасына сараптама айырмашылығы бар Сенімділік орнату келісімібойынша тәжірибеші маман әдістерін есепте көрсетеді (Сілт.: Тарм. А9).
- (c) Өлшемшарттары-базалық пән өлшеу немесе бағалау үшін пайдаланылатын тест. «Қолданылатын өлшемдер», атап айтқанда, келісім бойынша пайдаланылатын өлшемдері болып табылады. (Сілт.: Тарм. А10)
- (d) Келісім жағдайлары-тарту, анықтау кең контексті: бұл себептік міндеттеме немесе шектеулі сенімділік міндеттемесі болып табылады ма, базалық тақырыптық мәселенің сипаттамалары; өлшеу немесе бағалау өлшемдері; арналған пайдаланушылардың ақпараттық қажеттіліктері; жауапты тараптан, бағалаушы немесе бағалаушы, және келісуші тарап және олардың қоршаған ортаны тиісті сипаттамалары; және басқа да мәселелер, мысалы, іс-шаралар, операциялар, шарттар мен практикаға арналған, бұл тарту туралы маңызды әсер етуі мүмкін.

- (e) Келісім серіктесі – Келісім әріптес, жоба және оны орындау үшін, сондай-ақ фирма атынан шығарылған Сенімділік орнату келісімібойынша есеп үшін жауапты фирманың серіктес немесе басқа тұлға кәсіби, заңды немесе реттеуші орган. «Серіктес» тиісті оның мемлекеттік сектордың баламалары ретінде оқу керек.
- (f) Келісім тәуекел-зерттеу пәні бойынша ақпарат елеулі бұрмаланған лайықсыз қорытынды беру тәуекелдігі. (Сілт.: Тарм. А11–А14)
- (g) Сенімділік тапсырмасын орындау партиялық-тарапқа тәжірибеші тартады (болып табылады) (Сілт.: Тарм. А15).
- (h) Келісім жасақ барлық әріптестер және қызметкерлер келісімді орындайтын, фирма немесе келісім бойынша шараларды орындаушы желілік фирма айналысатын кез келген жеке тұлғалар. Бұл фирмамен немесе желілік фирма айналысатын тәжірибеші маманның сыртқы сарапшысын шығарып алады.
- (i) Дәлелдемелер — Тәжірибеші маман қорытындыға келген кезде қолданатын ақпарат. Дәлелдемеге тиісті ақпараттық жүйелердегі бар мәліметтер де, егер олар болса, және басқа да мәліметтер кіреді. СОКХС мақсаттары үшін: (Сілт.: Тарм. А146–А152)
  - (i) Дәлелдің жеткіліктігі дәлелдемелер саны өлшемі болып табылады.
  - (ii) Дәлелдер сәйкестігі дәлелдемелер сапасын шарасы болып табылады.
- (j) Фирма-А тәжірибеленетін бухгалтер немесе корпорация немесе жеке практик басқа ұйым. «Фирма» тиісті оның мемлекеттік сектордың баламалары ретінде оқу керек.
- (k) Тарихи қаржылық ақпарат-ақпарат өткен уақыт өткен уақыт кезеңдерде немесе нүктелерінде экономикалық жағдайлар немесе мән-жайлар туралы жатқан экономикалық іс-шаралар туралы, бұл ұйымның бухгалтерлік есеп жүйесінің негізінен алғанда белгілі бір ұйымға қатысты қаржылық талаптарда көрсетілген.
- (l) Ішкі аудит функциясы - ұйымның басқару, тәуекелдерді басқару және ішкі бақылау процестердің тиімділігін бағалау және жақсартуға бағытталған қамтамасыз ету және консалтингтік қызметті жүзеге асыратын тұлғаның А функциясы.
- (m) Болжалды пайдаланушылар-тәжірибеші маманының жеке (ортақ) немесе ұйым (дар) немесе топтың есеп пайдалануға болады деп есептейді. Кейбір жағдайларда, Сенімділік орнату

СЕНІМДІЛІК ОРНАТУ КЕЛІСІМДЕРІ

келісімі бойынша есеп жолданған көрсетілгендерден басқа пайдаланушыларға бар арналған болуы мүмкін. (Сілт.: Тарм. А16–А18, А37))

- (n) Өлшеуіш өлшемшарттарға қарсы базалық пән өлшейді және бағалайды бағалаушы-тарапын (тараптарын) өлшеуіш немесе бағалаушы базалық нысанасына тәжірибесі бар. (Сілт.: Тарм. (А37, А39)
- (o) Өлшемдерге сәйкес пәні бойынша ақпарат пен базалық пәніне тиісті өлшеу немесе бағалау арасындағы бұрмалануы-А айырмашылық. Бұрмалау қасақана немесе байқаусыз сапалық немесе сандық болуы және кемшіліктерді қамтуы мүмкін.
- (p) Факті бұрмалау (басқа ақпаратқа қатысты) зерттеу тақырыбы бойынша ақпаратты немесе дұрыс көрсетілген немесе ұсынылған Сенімділік орнату келісімі бойынша есепте пайда мәселелерге байланысты емес. Фактінің елеулі бұрмалануы нысанасы ақпаратты қамтитын құжат сенімділікті түсіре алады.
- (q) Басқа да ақпарат— ақпарат.нысанасы ақпарат пен Сенімділік орнату келісімі бойынша баяндама қамтитын құжат енгізілген, не заңмен, реттеу немесе теңшелетін, (пәні бойынша ақпарат пен Сенімділік орнату келісімі бойынша есеп).
- (r) Тәжірибеші бойынша келісімді (әдетте Келісім серіктес, немесе жасақтың басқа мүшелері, немесе, қолданылатын, фирманы) жүргізу. Осы СОКХС тікелей талап немесе жауапкершілік Келісім серіктес орындауы тиіс болса, керісінше, «тәжірибеші маман» «термині Келісім серіктес» пайдаланылады. (Сілт.: Тарм. А37)
- (s) Тәжірибелі сараптамалық осы саладағы жұмысын жеткілікті сәйкес дәлелдемелерді алу тәжірибеші маманға сенім қамтамасыз ету басқа саладағы жеке немесе ұйым бар сараптама пайдаланылады. Тәжірибеші маман тәжірибешінің сыртқы сарапшының (қолданатын фирманың немесе желілік фирма уақытша қызметкерлер, оның ішінде серіктес немесе қызметкерлер болып табылады) немесе тәжірибеші маман ішкі сарапшы болуы мүмкін.
- (t) Кәсіби пікір-келісімнің жағдайларға лайықты іс-қимыл курстар туралы шешім қабылдау кезінде, қамтамасыз ету және этикалық стандарттарға көзделген шеңберінде тиісті оқыту, білім мен тәжірибені қолдану.
- (u) Кәсіби скептицизмнің ықтимал бұрмалауларды және дәлелдерді сынап бағалауларды айқындалуы мүмкін жағдайларға сирек болуы, сұраулы ой-пікірін қамтиды қатынас.

- (v) Жауапты тарап-базалық зерттеу пәні үшін жауапты тарап болып табылады (Сілт.: Тарм. А37).
  - (w) Материалдық бұрмаланудың-пәні бойынша ақпарат елеулі алдын ала келісімге бұрмаланғанын тәуекелі қаупі бар.
  - (x) Пәні бойынша ақпарат-өлшемшарттарға қарсы негізінде жатқан пәніне өлшеу немесе бағалау нәтижесі, яғни, базалық зерттеу тақырыбына қатысты өлшемшарттарді қолдану нәтижесінде ақпарат болып табылады (Сілт.: Тарм. А19).
  - (y) Базалық нысанасы-өлшемшарттарді қолдану арқылы өлшенеді немесе бағаланатын жағдай.
13. Осы СОКХС және басқа СОКХС мақсаттары үшін тиісті «Тарапын (Тараптарын)» сілтемелері «тиісті жауапты тарап ретінде немесе жалға алушы тарап» әрі оқу керек (Сілт.: Тарм. А20, А37)

Талаптары

СОКХС Сай Сенімділік Орнату Келісімдерін Орындау

Берілген Тапсырмаға Сай Сатндартты Қолдану

- 14. Тәжірибеші маман осы СОКХС және келісімге тиісті кез келген нысанасы нақты СОКХС сәйкес келуі тиіс.
- 15. Тәжірибеші маман келісімге тиісті осы СОКХС және кез келген басқа да СОКХС талаптарын, егер Тәжірибеші маман осы немесе кез келген басқа СОКХС сәйкестігін ұсынуы тиіс. (Сілт.: Тарм. А21–А22, А170)

Осы СОКХС мәтіні

- 16. Тәжірибеші маман кәсіби бухгалтер, оны қолдану аймақтары мен басқа да түсіндіру мәліметтерін қоса алғанда СОКХС бүкіл мәтін, түсіну болуға тиіс, оның мақсаттарын білу және талаптарын лайықты қолдануға (Сілт.: Тарм. А23–А28).

Маңызды Талаптарды Сақтау

- 17. Мынадай тарауды ескере отырып, тәжірибеші маман шартты болып табылады және жағдайы жоқ болғандықтан келісімдер жағдайларына талап тиісті емес, егер тек осы СОКХС әрбір талапты және кез келген тиісті пән бойынша арнайы СОКХС келуі тиіс. Тек шектеулі сенімділік немесе ақылға қонымды сенімділік келісімдерінің қолданылады. Талаптары тарау санынан кейін хатпен «Ш» (шекті сенімділік) немесе «Ж» (жеткілікті сенімділік) бар бағаналы форматында ұсынылды. (Сілт.: Тарм. А29)
- 18. Айрықша жағдайларда тәжірибеші маман қажетті СОКХС тиісті талаптардан шегінуі мүмкін. Мұндай жағдайларда, тәжірибеші

талаптың мақсатына жету үшін баламалы рәсімдерді орындайды. Тиісті талаптардан шегінуі тәжірибеші маман үшін қажеттілігі талап орындалуы тиіс және келісімдердің белгілі бір жағдайларда бұл рәсім талаптардың мақсатына қол жеткізу үшін тиімсіз болар еді.

Мақсат Орындалмайды

19. Бұл СОКХС объективті немесе тиісті нысанасы – СОКХС (қолданыстағы заң немесе нормативтік актілерге сәйкес) маман осы тәжірибешінің қорытындысын өзгерту немесе келісімнен бас тартуы тәжірибеші талап тексеруі қажет. Қол жеткізу мүмкін емес болса тиісті СОКХС объективті қол жеткізбеу осы СОКХС-нің 79 тармағына сәйкес құжаттаманы талап ететін елеулі мәселені білдіреді.

Әдеп Талаптары

20. Тәжірибеші маман БАХӘСБ Кодексінің А және В бөліктері кем дегенде талап ететін сенімділік келісімдерінің немесе басқа да кәсіби талаптарға немесе заңдар немесе нормативтік белгіленген талаптарды байланысты сәйкес келуі тиіс. (А30–А34, А60 Сілт.: Тарм.)

Қабылдау және Жалғастыру

21. Келісім серіктес клиент қарым-қатынастары сенімділік орнату келісімдерді қабылдау және жалғастыруға қатысты тиісті процедуралар фирмадан кейін болатын және осыған байланысты қол жеткізілген қорытындылар тиісті екенін айқындайды.
22. Тәжірибеші маман ғана сенімділік келісімін қабылдауы немесе жалғастыруы тиіс: (Сілт.: Тарм. А30–А34)
  - (a) Тәжірибеші маман тиісті этикалық талаптар, оның ішінде тәуелсіздік қанағаттандырылмайды деп айтуға негіз жоқ;
  - (b) Тәжірибеші маман келісімді орындау үшін міндетті адамдар тиісті біліктілігі мен мүмкіндіктері бар екенін қанағаттанады (32 тармақ); және
  - (c) Келісімнің орындалатын негізі келесілер арқылы келісілді:
    - (i) Сенімділік орнату келісімінің алғышарттарының бар екендігін белгілеу (24-26 тармақтарды да қараңыз); және
    - (ii) Тәжірибеші маман мен қатысушы тарап арасында келісімнің шарттары, оның ішінде тәжірибеші маманның есеп беру міндеттері туралы жалпы түсінік бар екендігін растау.
23. Келісім серіктес, осы ақпарат ертеректе қол жетерлік болған фирма келісімнен бас тартуға соқтыра алатын ақпаратты алса фирма және

Келісім серіктес қажетті шаралар қабылдауға болады, сондықтан, Келісім әріптес фирманың дереу бұл ақпаратты жолдайды.

Сенімділік орнату келісімі үшін алғы шарттары

24. Сенімділік орнату келісімі бойынша келісім жөніндегі алғышарттар орнату үшін тәжірибеші маман келісім жағдайлары және керекті тарапын (тараптарын) талқылау алдын ала білім негізінде анықтауы тиіс: (Сілт.: Тарм. А35–А36)
- (a) Тиісті тараптардың рөлдері мен міндеттері мән-жарамды; және (Сілт.: Тарм. А37–А39)
  - (b) Міндеттеме келесідей айырмашылықтарды көрсетеді:
    - (i) Негізінде жатқан тиісті тақырып мәселесі; (Сілт.: Тарм. А40–А44)
    - (ii) Зерттеу пәні бойынша ақпарат дайындау кезінде қолданылатын өлшемшарттар, олар төмендегідей сипаттамаларға ие, соның ішінде келісім жағдайлары үшін жарамды болып табылады: (Сілт.: Тарм. А45–А50)
      - а. Өзектілігі.
      - ә. Толықтығы.
      - б. Сенімділік.
      - в. Бейтараптық.
      - г. Түсініктілік.
    - (iii) тәжірибеші маман ақпарат болжалды пайдаланушылар үшін қол жетімді болады. Пәніне дайындауда қолданылуы тиіс күтілетін өлшемшарттарін; (Сілт.: Тарм. А51–А52)
    - (iv) Тәжірибеші маманның қорытындысын қолдауға қажетті дәлелдерді алуға мүмкіндігі болуы үшін күтеді; (Сілт.: Тарм. А53–А55)
    - (v) Тәжірибеші маман қорытындысы себептік сенімділік міндеттемесі немесе шектеулі сенімділік келісімі жазбаша баяндама болып табылады; және
    - (vi) Қоса алғанда, рационалды мақсаты шектеулі сенімділік келісімі жағдайда тәжірибеші маман сенімділіктің мағыналы деңгейін алуға мүмкіндігі болуы үшін күтіледі (Сілт.: Тарм. А56)
25. Сенімділік орнату келісімі үшін алғышарттар осы болмаса, тәжірибеші маман тараппен мәселені талқылайды. Өзгерістер алғышарттар

қанағаттандыру үшін жасалуы мүмкін болмаса заң немесе нормативті актілер талап еткенше, тәжірибеші маман мұны Сенімділік орнату келісіміретінде келісімді қабылдамайды. Алайда, мұндай жағдайларда жүргізілген келісім СОКХС сәйкес келмейді. Тиісінше, тәжірибеші маман осы СОКХС немесе кез келген басқа да СОКХС сәйкес жүргізілетін келісімге Сенімділік орнату келісімібойынша есеп ішінде кез келген сілтемені қамти алмайды.

Тапсырманың Талаптарын Қабылдамай Отырып Жұмыстың Шектеулері

26. Егер келісуші тарап тәжірибеші маман шектеу Тәжірибеші маман емес тиіс, тақырыптық мәселе ақпараты бойынша қорытынды бас тарту тәжірибеші маман әкеледі деп санайтын мұндай жоспарланатын сенімділік міндеттемесінде тұрғысынан тәжірибеші маман кәсіби бухгалтер жұмысының қолдану саласы бойынша шектеу болса мұны заңға немесе нормативті актілер талап еткенше, Сенімділік орнату келісімісияқты келісімді қабылдау (Сілт.: Тарм. А156(с)).

Келісім Жағдайлары Жайлы Ақылдасу

27. Тәжірибеші маман тараппен келісім шарттарын келіседі. Келісімінде келісілген шарттар міндеттеме туралы хатта немесе жазбаша келісімнің басқа да қолайлы формада, жазбаша растау немесе заң немесе реттеу жеткілікті егжей-тегжейлі көрсетілуі тиіс. (Сілт.: Тарм. А57–А58)
28. Қайталанатын келісімдер бойынша тәжірибеші маман мән-жайлар қайта қаралған және келісімнің қолданыстағы мерзімін еліктіруші тарапқа еске салу қажеттілігі бар болу келісім шарттарын талапқа сай бағалауы тиіс.

Келісім Жағдайларына Өзгертулерді Қабылдау

29. Тәжірибеші маман олай жасамауға ақылға қонымды негіздеме бар келісімнің шарттарын өзгеруіне келісесіз тиіс емес. Мұндай өзгеріс жасалған болса, тәжірибеші маман өзгеріс нәтижесінде алынған ақиқатты ескеруі тиіс емес. (Сілт.: Тарм. А59)

Заңмен Немесе Ережелермен Бекітілген Сенімділік Туралы Есеп

30. Кейбір жағдайларда тиісті юрисдикция заңнамасы немесе реттеу сенімділік есептемесінде макет немесе тұжырымын көздейді. Мұндай жағдайларда, тәжірибеші маман бағалауы тиіс:
  - (a) Арнаулы қолданушыларға сенімділік қорытындыны түсінбесе; және
  - (b) Сенімділік орнату келісімібойынша есепте қосымша түсініктеме мүмкін қателіктердің алдын алу.

Тәжірибеші маман есебіндегі қосымша түсіндіру мүмкін қателіктердің алдын ала алмайды деген қорытындыға келсе, мұны заң немесе нормативті актілер талап еткенше, тәжірибеші маман келісімді қабылдамайды. Мұндай заңға немесе ережеге сәйкес жүргізілетін келісім СОҚХС сәйкес келмейді. Тиісінше, тәжірибеші маман осы СОҚХС немесе кез келген басқа СОҚХС сәйкес жүргізілетін келісімге Сенімділік орнату келісімібойынша есепте кез келген сілтемені қамти алмайды (71 тармақ).

Сапалық Бақылау

Келісім Серіктесінің Сипаттамалары

31. Келісім серіктес міндетті:

- (a) Заң немесе реттеу саласында 1 СБХС қолданатын фирманың мүшесі немесе басқа да кәсіби талаптары кем дегенде 1 СБХС талап болып табылады; (Сілт.: Тарм. А60-А66)
- (b) Кең оқыту және практикалық қолдану арқылы әзірленген сенімділік дағдылары мен техникаларын саласында құзыретке ие; және (Сілт.: Тарм. А60)
- (c) Сенімділік қорытындысының жауапкершілігін қабылдауға базалық пәніне және оны өлшеу немесе бағалау жеткілікті құзыреті бар. (Сілт.: Тарм. А67-А68)

Жұмыс Тобын Тағайындау

32. Келісім серіктес тиіс: (Сілт.: Тарм. А69)

- (a) Келісімді орындау үшін міндетті адамдар үшін тиісті біліктілігі мен мүмкіндіктерін көз жеткізу қажет: (Сілт.: Тарм. А70-А71)
  - (I) Тиісті стандарттарға және қолданыстағы заңнамалық және нормативтік талаптары сәйкес келісімді орындау; және
  - (Ii) Шығарған жағдайларға тән сенімділік есептемесін қосыңыз.
- (b) Тәжірибеші маман кәсіби бухгалтер жұмысына тартылуы алатын болады:
  - (I) Осы сарапшының еңбегіне пайдаланылатын болады тәжірибеші сарапшы; және (Сілт.: Тарм. А70-А71)
  - (Ii) Осы практикадағы Сенімділік орнату келісімібойынша жұмыстар пайдаланылуы тиіс, басқа мамандардан емес, Келісім жасақтың бөлігі (Сілт.: Тарм. А72-А73)

Тақырыптық мәселе ақпараты бойынша Сенімділік орнату келісімі бойынша қорытындыға жауапкершілікті қабылдау үшін жеткілікті болып табылатын дәрежеде жүргізіледі.

Келісім Серіктесінің Жауапкершілігі

33. Келісім серіктес келісімнің жалпы сапасы үшін жауапкершілікті қабылдайды. Бұл үшін жауапкершілік қамтиды:
- (a) Тиісті рәсімдер клиенттермен қарым-қатынасты шешу және жалғастыру, нақты келісімдерді шешу және жалғастыру клиент қарым-қатынастары келісімдерді қатысты жүзеге асырылуда;
  - (b) Келісім жоспарланған және кәсіби стандарттарға және қолданыстағы заңнамалық және нормативтік талаптары сәйкес келу үшін (тиісті бағытта мен қадағалау қоса алғанда) жүзеге асырылуда;
  - (c) Пікірлер фирманың шолу саясаты мен рәсімдеріне сәйкес жүзеге және сенімділік есептемесі күні немесе бұрын жоба құжаттандыру қарау асырылуда; (Сілт.: Тарм. А74)
  - (d) Тиісті тәжірибеші маман мақсаттарына қол жеткізу дәлелдемелер ұсынуға сақталғандығын құжаттандыру, жоба және келісім тиісті СОКХС және тиісті құқықтық және нормативтік талаптары сәйкес жүргізілуі; және
  - (e) Тиісті консультациялар қиын және даулы мәселелер бойынша Келісім жұмыс тобымен жүргізеді.
34. Келісім кезіндегі Келісім серіктес Келісім жұмыс тобының мүшелері тиісті этикалық талаптарды сақтамау бақылау және қажетті сауалнама жүргізу арқылы, ескерту болып қала береді. Сапалық бақылау фирманың жүйесі арқылы Келісім серіктестің назарына келіп немесе басқаша Келісім жасақтың мүшелері тиісті этикалық талаптары фирманың басқа Келісім серіктес, сай емес екенін көрсетеді деген болса, тиісті шараларды айқындайды.
35. Фирма таратқан соңғы ақпаратқа дәлел ретінде Келісім серіктес, фирманың мониторинг үдерісінің нәтижесін қарайды және қолданылатын басқа желі фирмалар көрсетілген кемшіліктер сенімділік міндеттемесін әсер етуі мүмкін.

Келісімнің сапалы орындалуын тексеру

36. Бір сапалық бақылауға шолу заң немесе реттеу бойынша талап етіледі, ол үшін не фирма бақылау қарау сапалық келісім қажет екенін анықтайды:
- (a) Келісім әріптес сапалық бақылау рецензенттің келісім барысында туындайтын маңызды мәселелерді талқылау үшін жауапкершілікті алып, бұл тексеру аяқталғанға дейін сенімділік есептемесін күні болмауға тиіс; және

- (b) жоба сапалық бақылау тексеруші Келісім команда жасаған маңызды пікірлерін объективті бағалауды жүзеге асырады, сондай-ақ қорытындылар Сенімділік орнату келісімібойынша есепті қалыптастыру кезінде қол жеткізілген. Бұл бағалауға мыналар кіреді: (Сілт.: Тарм. А75)
- (i) Келісім серіктеспен маңызды мәселелерді талқылау;
  - (ii) Тақырыбы бойынша ақпарат пен ұсынылған Сенімділік орнату келісімібойынша есепті шолу;
  - (iii) Маңызды талқылар Келісім жасақ жасаған және қол жеткізілген қорытындыларға қатысты құжаттандыру таңдалған келісімнің шолу; және
  - (iv) Қорытындыларды бағалау ұсынылған Сенімділік орнату келісімібойынша есеп сәйкестігін қамтамасыз ету мен есеп құрастырғанда қол жеткізілген.

Кәсіби Скептицизм, Кәсіби Пікір Және Сенімділік Дағдылары Мен Әдістері

- 37. Тәжірибеші маман мән-жайлар деп пәні бойынша ақпарат маңыздылық бұрмалануына әкелетін өмір сүре алады деп мойындай отырып, кәсіби скептицизм келісімді жоспарлауға және жүзеге асырады. (Сілт.: Тарм. А76–А80)
- 38. Тәжірибеші маман рәсімдердің сипаты анықтау, мерзімі және ауқымы, соның ішінде жоспарлау кезінде кәсіби пікірін жүзеге асырады және сенімділік міндеттемесін орындау тиіс (Сілт.: Тарм. А81–А85)
- 39. Тәжірибеші маман қайталанатын, жүйелі келісім рәсімінің бөлігі ретінде Сенімділік орнату келісімібойынша дағдылары мен әдістерін қолдануы тиіс.

Келісімді Жоспарлау және Орындау

Жоспарлау

- 40. Келісімнің қолдану саласы, бағытын және мерзімін орнату, және жүзеге асырылуы үшін қажетті жоспарланған шаралардың сипаты, мерзімі мен көлемін анықтауда, соның ішінде, тиімді түрде жүзеге асырылатын болады. (Сілт.: Тарм. А86–А89)
- 41. Тәжірибеші маман олар тарау 24(b)(ii) анықталған ерекшеліктерді көрсетеді, соның ішінде, өлшемдері келісім жағдайлары үшін жарамды екендігін айқындайды.
- 42. Келісім тәжірибеші маман тиісті тараптан (Тараптардан) мәселені талқылайды және айқындайды. Сенімділік орнату келісіміжөніндегі бір немесе бірнеше алғышарттар жоқ екендігі қабылданып табылмаса:

- (a) Тәжірибеші маманның мәселе қанағаттандыру үшін шешіле болады ма;
  - (b) Ол тарта отырып жалғастыруға тиісті ма; және
  - (c) Сенімділік орнату келісімі бойынша есепте мәселені қарым-қатынас қалай.
43. Егер келісім қабылданғаннан кейін қолданылған өлшемшарттардың кейбіреулері немесе барлығының жарамсыз екендігі анықталса немесе кейбір немесе барлық негізгі тақырыптар сенімділік келісіміне сәйкес келмесе, тәжірибеші, егер мүмкін болса, келісімнен бас тарту туралы ойлануы керек қолданыстағы заңға немесе ережеге сәйкес. Егер тәжірибеші маман келісімді жалғастыра берсе, тәжірибеші маман білікті немесе жағымсыз қорытынды немесе жағдайға сәйкес, қорытындыдан бас тарту туралы мәлімдеме жасайды. (Сілт.: Тарм. А90–А91)

Маңыздылық

44. Тәжірибеші маман Елеулілік ескеруі тиіс: (Сілт.: Тарм. А92–А100)
- (a) Рәсімдердің сипаты, мерзімі және ауқымы анықтау кезінде, соның ішінде жоспарлау және сенімділік міндеттемесін орындау; және
  - (b) Пәні бойынша ақпарат елеулі бұрмалануы жоқ болып табылады ма бағалау.

Бағаланып Отқан Тапсырманы Түсіну Және Басқа Да Жағдайлар

45. Тәжірибеші маман қатысты тиісті тараптан (тараптардан) сауалнама қабылдайды
- (a) Егер олар кез келген нақты немесе күдік қасақана бұрмалаулар немесе нысанасы ақпаратты қозғайтын заңдар мен нормативтік актілерге сәйкес емес білімі болса; (Сілт.: Тарм. А101-А102)
  - (b) Жауапты тарап егер солай болса, одан әрі тергеу іс-шаралар мен нысанасы ақпаратқа қатысты ішкі аудит қызметінің негізгі нәтижелерін түсіну алуға жасауға, ішкі аудит функциясы бар және жоқ па; және
  - (c) Жауапты тарап нысанасы ақпаратты дайындау кез келген сарапшылар пайдаланды ма.

Шектеулі Сенімділік	Сенімді Сенімділік
46Ш. Тәжірибеші маман базалық тақырыбы туралы түсінік алу және жеткілікті басқа келісім жағдайлары тиіс: (a) Зерттеу тақырыбы бойынша ақпараттың материалдық бұрмалану туындауы ықтимал бағыттарын анықтау тәжірибеші қосу; және (b) Осылайша, тарау 46Ш анықталған бағыттарын (a) шешу үшін тәжірибешінің қорытындысын қолдауға шектелген шараларды дайындау және жүргізуге негіз береді. (Сілт.: Тарм. А101–А105, А107)	46С. Тәжірибеші маман базалық тақырыбы туралы түсінік алу және жеткілікті басқа келісім жағдайлары тиіс: (a) Зерттеу пәні ақпаратты елеулі бұрмаланулардың тәуекелін анықтау мен бағалау тәжірибеші қосу; және (b) Осымен, бағаланған тәуекелдерге жауапты тәжірибешінің қорытындысын қолдауға ақылға қонымды сенімділік алу үшін шараларды әзірлеу және жүзеге асыру үшін негіз береді. (Сілт.: Тарм. А101–А104, А108)
47Ш. негізінде жатқан пәніне және тарау 46L бойынша басқа келісім жағдайлары туралы түсінік алу үшін зерттеу пәні бойынша ақпарат дайындау үшін пайдаланылатын процесті қарастыруы тиіс (Сілт.: Тарм. А107)	47С. 46С тарау негізінде жатқан тақырыптық мәселе мен басқа келісім жағдайлары туралы түсінік алу үшін, тәжірибеші маман кәсіби бухгалтер келісімнен сәйкес пән бойынша ақпарат дайындау ішкі бақылау туралы білім алуы тиіс. Бұл келісімге тиісті осы бақылаулардың дизайнын бағалау және олар нысанасы ақпарат үшін жауапты персоналды сұрату қосымша рәсімдерді орындау арқылы жүзеге асырылатындығын анықтау кіреді (Сілт.: Тарм. А106)

Дәлелдемелерді Алу

Тәуекелдер Және Тәуелкелдерге Жауап

Шектеулі Сенімділік	Сенімді Сенімділік
48Ш. Тәжірибеші маман түсіністік негізінде(Тарау 46Ш қараңыз), Тәжірибеші маман: (Сілт.: Тарм. А109–А113) (a) Зерттеу тақырыбы бойынша ақпараттың материалдық бұрмалану туындауы ықтимал бағыттарын анықтау; және (b) Жобалау және тарау 48Ш анықталған бағыттарын (a) шешу үшін тәжірибешінің қорытындысын қолдауға шектелген, процедураларды орындауға	48С. Тәжірибешінің түсіністікке негізделген (тарау 46С қараңыз) Тәжірибеші маман: (А109–А111 Сілт.: Тарм.) (a) Зерттеу пәні ақпаратты елеулі бұрмаланулардың тәуекелін анықтау және бағалау; және (b) Жобалау және бағаланған тәуекелдерге жауап тәжірибешінің қорытындысын қолдауға ақылға қонымды сенімділік алу үшін шараларды орындау. Келісім жағдайларға лайықты тақырыптық мәселе ақпараты бойынша кез келген басқа да рәсімдерге Сонымен қатар, тәжірибеші маман кәсіби бухгалтердің рәсімдері кезінде нысанасы ақпарат астам тиісті бақылаудың өндірістік тиімділігі сияқты жеткілікті лайықты дәлелдемелер алу мыналар жатады: (i) Елеулі бұрмаланулар тәуекеліне тәжірибеші маманның бағалау немесе басқару элементтері тиімді жұмыс істейді (ii) Бақылаудың тестілеу

ТАРИХИ ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТТАР БОЙЫНША АУДИТ ПЕН ШОЛУБАН БАСҚА
СЕНІМДІЛІК ОРНАТУ КЕЛІСІМДЕРІ

Шектеулі Сенімділік	Сенімді Сенімділік
	басқа рәсімдері жалғыз жеткілікті тиісті дәлелдемелер қамтамасыз ете алмайды.
Шектелген Сенімділік Келісінде Қосымша Рәсімдер Қажет Пе Екендігін Анықтау 49Ш. Тәжірибеші пәні бойынша ақпарат бұрмалану деп ұйғаруға туғызады мәселе (лар) туралы белгілі болған жағдайда, Тәжірибеші қабілетті дейін одан әрі дәлелдемелер алу үшін қосымша шараларды әзірлеу және жүзеге асырады: (Сілт.: Тарм. А113–А118) (а) Мәселе бұрмалауы нысанасы ақпаратты туғызуы мүмкін емес екенін жасасады; немесе (b) Мәселе (лар) бұрмалауы нысанасы ақпаратты туғызатынын анықтаңыз.	Ақылға Қонымды Сенімділік Бойынша Тәуекелді Бағалауды Қайта Қарау 49С. Қосымша дәлелдер алынған ретінде ақпараттық келісімді орындау барысында өзгеруі мүмкін нысанасына елеулі бұрмаланулар тәуекеліне тәжірибеші маманның бағалау. Тәжірибеші бастапқыда елеулі бұрмаланулар тәуекеліне бағалау негізінде онда дәлелдерге сәйкес емес дәлелдеме алған жағдайларда, тәжірибеші маман кәсіби бухгалтер бағалауын қайта қарауға және тиісінше жоспарланған рәсімдерін өзгертуге тиіс. (Сілт.: Тарм. А113)

50. Процедураларды дайындау және жүзеге асыру тәжірибеші маман дәлелдемелер ретінде пайдаланылуы тиіс. Ақпараттың маңыздылығын және сенімділігін қарастыруы тиіс. Егер:

- (a) Бір көзден алынған дәлел басқа көзден алынған деп сәйкес келмейтін; немесе
- (b) Тәжірибеші маман кәсіби бухгалтер дәлелдемелер ретінде пайдаланылуы тиіс ақпараттың шынайылығына күмән бар.

Тәжірибеші маман қандай өзгерістер айқындайды немесе рәсімдерге толықтырулар мәселені шешу үшін қажетті болып табылады және кез келген жағдайда келісімнің басқа да аспектілері бойынша мәселенің әсері туралы мәселені қарайды.

51. Тәжірибеші маман анық сол басқа келісімді орындау барысында анықталған түзетілмеген бұрмалаулардың жинақтауы қажет. (Сілт.: Тарм. А119–А120)

Тәжірибеші Маман Сарапшысының Келісім Орындауы

52. Тәжірибеші маман сарапшысы жұмысы пайдаланылуы тиіс болған кезде, сондай-ақ, тәжірибеші маман тиіс (Сілт.: Тарм. А121–А125):
- (a) Тәжірибеші маман сараптамалық тәжірибешінің мақсаттар үшін қажетті құзыреттілік мүмкіндіктері мен объективтілігін анықтау. Тәжірибеші маманның сыртқы сарапшының жағдайда, объективтілік бағалау деп сарапшылардың объективтілігі үшін қауіп тудыруы мүмкін қатынас пен мүделер туралы сұрау қамтуы тиіс; (Сілт.: Тарм. А126-А129)
  - (b) Тәжірибеші маман сарапшының сараптама саласындағы жеткілікті білім алу; (Сілт.: Тарм. А130-А131)
  - (c) Осы сарапшының жұмысының сипатына, қолдану саласы және мақсаттары туралы тәжірибешінің сарапшы келісу; және (Сілт.: Тарм. А132-А133)
  - (d) Тәжірибеші маман мақсаттары тәжірибеші сарапшының жұмысының барабарлығын бағалау. (Сілт.: Тарм. А134-А135)

Басқа Тәжірибеші, Жауапты Тараптың Немесе Бағалаушының Немесе Бағалаушының Сарапшысы Немесе Ішкі Аудитор Орындайтын Жұмыс (Сілт.: Тарм. А136)

53. Басқа бухгалтер жұмысы пайдаланылуы тиіс кезде тәжірибеші жұмыс тәжірибеші маманың мақсаттары үшін жеткілікті тексеруі қажет.
54. Ақпараттық дәлелдемелер ретінде пайдаланылуы тиіс болса бухгалтер, шамада қажетті тәжірибешінің мақсаттар үшін сарапшының жұмысының маңызын ескере отырып жүзеге асырады, жауапты жақтың немесе өлшеуіш немесе бағалаушы сарапшысы жұмысын қолдана отырып дайындалды:
- (a) Осы сарапшының құзыреті, мүмкіндіктері мен объективтілігін бағалау;
  - (b) Осы сарапшының жұмысына туралы білім алу; және
  - (c) Дәлел ретінде, бұл сарапшының жұмысының дұрыстығын бағалау.
55. Тәжірибеші маман ішкі аудит қызметінің жұмысын пайдалануды жоспарлайтын болса, тәжірибеші маман мынадай бағалауы тиіс:

ТАРИХИ ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТТАР БОЙЫНША АУДИТ ПЕН ШОЛУБАН БАСҚА
СЕНІМДІЛІК ОРНАТУ КЕЛІСІМДЕРІ

- (a) Ішкі аудит атқаратын ұйымдық мәртебесі мен тиісті саясаттар мен рәсімдер ішкі аудиторлар объективтілігін қолдау қандай дәрежеде;
- (b) Ішкі аудит қызметінің құзыретіне деңгейін;
- (c) Ішкі аудит функциясы сапалық бақылау қоса алғанда жүйелі және тәртіпті тәсілді, қолданылады ма; және
- (d) Ішкі аудит қызметінің жұмыс келісімінің мақсаттары үшін жеткілікті болып табылады ма.

Жазбаша Ұсынымдар

56. Тәжірибеші маман тиісті тараптан (тараптарынан) жазбаша өкілдігін сұратуға тиіс:
- (a) Ол тиісті тарап (тар) деп келісімге қатысты хабардар болып табылатын барлық ақпаратты тәжірибеші маманды берді. (Сілт.: Тарм. А54-А55 және А137-А139)
  - (b) Барлық тиісті мәселелер нысанасы ақпарат көрсетіледі, соның ішінде қолданылатын өлшемшарттар қарсы базалық зерттеу тақырыбының өлшемді немесе бағалауды растау.
57. Егер, қажетті өкілдіктері қосымша тәжірибеші осындай басқа жазбаша арыз нысанасы ақпаратқа қатысты басқа да дәлелдерді қолдауға бір немесе бірнеше жазбаша көрсетпесін алуы қажет деп анықтайды.
58. Жазбаша өкілдіктері міндетті бухгалтер, зерттеу тақырыбы бойынша ақпаратты елеулі мәселелерге қатысты:
- (a) Басқа өкілдіктері (ауызша немесе жазбаша) оның ішінде алынған басқа да дәлелдемелермен, олардың сәйкестілігі мен қисындылығын бағалау; және
  - (b) Өкілдіктері қабылдау, атап айтқанда мәселелер бойынша, сондай-ақ хабардар болады деп күтілуін қарастырайық.
59. Жазбаша көрсетілімдердің уақыты емес, кейін сенімділік баяндамасының күні ретінде жақын іс жүзінде ретінде болуы мүмкін.

Сұралған Жазбаша Ұсынымдар Берілмеген Немесе Сенімді Емес

60. Жазбаша көрсетілімдерді бір немесе бірнеше берілген немесе тәжірибеші маман құзыреті тұтастығын, этикалық құндылықтар, немесе жазбаша мәлімдемелерді қамтамасыз ету - сол еңбексүйгіштік туралы жеткілікті күмән бар деген қорытындыға немесе жазбаша өкілдіктері өзгеше түрде сенімді емес екенін жоқ болса, тәжірибеші маман тиіс (Сілт.: Тарм. А140):
- (a) Тиісті тарапқа (дар) бар мәселені талқылау;

- (b) Өкілдіктері сұрамаса немесе алынған, кімнен тұтастығын қайта бағалау және осы өкілдіктердің (ауызша немесе жазбаша) және жалпы дәлелдемелерді сенімділігіне болуы мүмкін екенін әсерін бағалау; және
- (c) Сенімділік туралы есеп жасасу бойынша ықтимал әсерін анықтау, соның ішінде тиісті шараларды алыңыз.

Есеп Күнінен Кейінгі Жағдайлар

61. Келісімге тиісті зерттеу пәні бойынша ақпарат және сенімділік есептемесінің уақытына дейін оқиғалардың сенімділік есептемесінде әсерін қарастырады және күннен кейін тәжірибеші маманға белгілі болуға фактілер тиісті түрде жауап тиіс олар сол күнгі тәжірибеші маманға белгілі болды, деп сенімділік есептемесінің, Сенімділік орнату келісімібойынша баяндама өзгерістер енгізу тәжірибеші туындаған болуы мүмкін. есеп күнінен кейінгі жағдайлар қарастыру көлемі нысанасы ақпаратқа әсер ететін және тәжірибеші маман кәсіби бухгалтер орындылығына әсер етуі осындай оқиғалар үшін әлеуеті байланысты. Алайда, тәжірибеші маман есеп беру күнінен кейінгі нысанасы ақпаратқа қатысты қандай да бір іс рәсімдерін орындау үшін ешқандай жауапкершілік көтермейді. (Сілт.: Тарм. А141–А142)

Басқа да Ақпарат

62. Ақпаратты және сенімділік баяндама қамтитын құжаттар басқа да ақпарат қамтитын кезде, тәжірибеші тақырыптық мәселе туралы ақпаратқа немесе Сенімділік орнату келісімібойынша баяндама, материалдық сәйкессіздіктерді анықтау және бұл басқа да ақпарат редакцияда жазылсын басқа да ақпарат, тәжірибеші маман: (Сілт.: Тарм. А143)
- (a) Осы басқа да ақпарат және тақырыптық мәселе ақпараты немесе Сенімділік орнату келісімібойынша баяндама арасындағы материалдық сәйкессіздікті анықтайды; немесе
  - (b) Зерттеу пәні ақпарат немесе Сенімділік орнату келісімібойынша есепте пайда мәселелерге байланысты емес екенін басқа да ақпарат жылы шын мәнінде маңызды бұрмалаулар туралы хабардар болды.

Тәжірибеші маман тиісті тараппен (тараптармен) мәселені талқылайды және тиісті жағдайларда одан әрі шаралар қабылдауға тиіс.

Қолданбалы Өлшемшарттар Сипаттамасы

63. Тәжірибеші маман әксперті зерттеу пәні бойынша ақпарат сәйкес немесе қолданыстағы өлшемдерін сипаттайтыдығын тексеруі қажет. (Сілт.: Тарм. А144–А146)

Сенімділік Орнату Қорытындысын Қалыптастыру

64. Тәжірибеші маман келісімнің мәтінінде алынған дәлелдемелер орындылығы мен нақтылығын бағалау үшін мән-жайлар қажет болған жағдайда, қосымша дәлелдемелер алуға әрекет етеді. Тәжірибеші маман оны растау үшін немесе қолданыстағы өлшемшарттарға қарсы базалық пәніне өлшеу немесе бағалау қайшы болуына қарамастан, барлық тиісті дәлелдерді ескеруі тиіс. Тәжірибеші маман қажетті қосымша дәлелдемелер ала алмаса, онда тәжірибеші маман 65 тарау тигізетін зардаптарын қарастыруы тиіс. (Сілт.: Тарм. А147–А153)
65. Зерттеу пәні бойынша ақпарат елеулі бұрмалануы жоқ деген қорытынды жасауы тиіс. Бұл қорытындыны қалыптастыру, тәжірибеші маман алынған дәлелдемелерге және түзетілмеген бұрмаланулардың материалдық жеке немесе жиынтығында болып табылатындығын бағалау және жеткіліктілігін қатысты 64 тарау тәжірибешінің қорытындысын қарастыруы тиіс (Сілт.: Тарм. А3 және А154–А155)
66. Тәжірибеші маман лайықты жеткілікті дәлелдеме ала алмайтын болса, қолдану саласы шектеу бар және бухгалтер, білікті қорытынды білдіруге қорытынды бас немесе кері қайтарып алу қажет болған жағдайда, қолданыстағы заңға немесе нормативтік актілерге сәйкес мүмкін келісімнен бас тартуына тиіс. (Сілт.: Тарм. А156–А158)

Сенімділік Орнату Есебін Дайындау

67. Сенімділік есептемесі жазбаша болуы тиіс және тақырыптық мәселе туралы ақпарат тәжірибеші маман қорытындысының анық тұжырымын қамтуы тиіс. (Сілт.: Тарм. А2, А159–А161)
68. Тәжірибеші маманның қорытындысы анық кез келген мәселе бойынша назар аудару басқа да материалдарды, келісімдердің нақты аспектілерін байланысты қорытындылар, ұсыныстар немесе Сенімділік орнату келісімі бойынша баяндама енгізілген қосымша ақпарат, соның ішінде тәжірибеші маман қорытындысына әсер үшін арналмаған ақпарат немесе түсініктемелер бөлінуі тиіс. (Сілт.: Тарм. А159–А161)

Сенімділік Орнату Келісімі Туралы Есеп Мазмұны

69. Сенімділік орнату келісімі жөніндегі есеп, кем дегенде, мынадай негізгі элементтерді қамтуы тиіс:
  - (a) Анық есеп берудің тәуелсіз сенімділік есеп екенін көрсететін тақырып (Сілт.: Тарм. А162);
  - (b) Адресат (Сілт.: Тарм. А163).

- (с) Жеке басын қуәландыратын немесе сипаттамасы тәжірибеші маман қабылдайтын сенімділік деңгейін, зерттеу пәні бойынша ақпарат және тиісті базалық нысанасы. тәжірибеші маманның қорытындысы тиісті тарапқа (Тараптарға) жасаған мәлімдемесінде тұрғысынан құрастырылса кезде, бұл сөздер Сенімділік орнату келісімібойынша есепте қайта жаңғыртылып не арнайы қолданушыларға қол жетімді деректемеге сілтелген болуы Сенімділік орнату келісімібойынша есепті алып жүреді. (Сілт.: Тарм. А164)
- (d) Қолданылатын өлшемшарттарді анықтау. (Сілт.: Тарм. А165)
- (е) Қолданылатын өлшемшарттардің қарсы базалық пәніне өлшеу немесе бағалаумен байланысты кез келген елеулі бөлінбес шектеулер тиісті жағдайларсипаттамасы. (Сілт.: Тарм. А166)
- (f) Қолданылатын өлшемшарттар есептілік оқырмандарды ескерту және нәтижесінде пәні бойынша ақпарат басқа мақсаттар үшін жарамды болуы мүмкін емес (Сілт.: Тарм. А167-А168)
- (g) Әр түрлі болса, жауапты партияға және өлшеуіш немесе бағалаушы анықтау үшін, сондай-ақ олардың жауапкершіліктері мен тәжірибешінің міндеттерін сипаттайтын мәлімдеме. (Сілт.: Тарм. А169)
- (h) СОКХС жоба нысанасы СОКХС сәйкес жүргізіледі. (Сілт.: Тарм. А170-А171)
- (i) Тәжірибеші маман мүшесі болып табылатын фирма 1 СБХС немесе басқа кәсіби талаптарды немесе заңда немесе ережелерде, кем дегенде, 1 СБХС сияқты талаптарды қолданады деген мәлімдеме. Егер тәжірибеші маман кәсіби бухгалтер болмаса, өтініш кәсіби талаптарды немесе заңдарда немесе ережелерде қолданылатын, кем дегенде, 1 СБХС талап етілетін талаптарды анықтау. (Сілт.: Тарм. А172).
- (j) Тәжірибеші маман заңдар немесе нормативтік актілермен салынатын тәуелсіздік және басқа да этикалық БХӘСК Кодексінің Талаптары, немесе басқа да кәсіби Талаптары немесе талаптары сай екеніне мәлімдеме, кем дегенде БХӘСК Кодексінің Коды өзара байланысты бөліктері А және В-ақ талап ететін, бұл Сенімділік орнату келісіміжөніндегі келісімге. Тәжірибеші маман кәсіби бухгалтер болып табылмаса, кәсіби талаптары анықтауы тиіс немесе талаптары заңдар немесе нормативтік актілермен салынатын, кем дегенде бөліктері А және Б БХӘСК Кодексінің дұрыстығын растау

жөніндегі келісімдерге байланысты, сондай-ақ талап екенін қолданылады. (Сілт.: Тарм. А173)

- (к) Тәжірибеші маман үшін негіз ретінде орындалған жұмыстар ақпараттық түйіндеме, мерзімі және шектеулі сенімділік келісімі жағдайында рәсімдердің сипаты туралы ауқымы жүзеге тәжірибеші қорытындысын түсіну үшін маңызды болып табылады. Шектеулі сенімділік келісінде, орындалатын жұмыстың жиынтық деп көрсетілуі тиіс:
- (i) Шектеулі сенімділік келісімі жүзеге рәсімдер бастап табиғат пен мерзімдері әр түрлі болуы, және қисынды сенімділік есептемесінен, қарағанда дәрежеде аз болып табылады; және
  - (ii) Демек, шектеулі сенімділік келісімі алынған қамтамасыз ету деңгейі алынған Сенімділік орнату келісімі бойынша себептік сенімділік міндеттемесі орындалғанына қарағанда айтарлықтай төмен болып табылады. (Сілт.: Тарм. А6, А174–А178)
- (l) Тәжірибешінің қорытындысын: (Сілт.: Тарм. А2, А179–А181)
- (i) Қорытынды тәжірибеші маман кәсіби бухгалтердің қорытындысы оқылуы тиіс болатын контекстен арналған пайдаланушыларды хабардар етеді. (Сілт.: Тарм. А180)
  - (ii) Ақылға қонымды сенімділік келісінде, қорытынды оң нысанда көрсетілуі тиіс. (Сілт.: Тарм. А179)
  - (iii) Шектеулі сенімділік келісінде, қорытынды рәсімдер жүзеге мен алынған дәлелдемелерге негізделген, мәселе (лар) пәні деп санайды тәжірибеші тудыруы тәжірибеші маманның назарына келді, ма беретін түрінде білдірді тиіс мәселе ақпараты елеулі бұрмаланған. (Сілт.: Тарм. А181)
  - (iv) (ii) немесе (iii) қорытындысы базалық зерттеу пәні үшін тиісті сөздерді пайдалана отырып құрастырылуы тиіс және қолданылатын өлшемшарттар келісім жағдайлары берілген және тұрғысынан құрастырылуы тиіс: (Сілт.: Тарм. А1821)
    - a. Негізінде жатқан нысанасы және қолданылатын өлшемшарттар;
    - b. Пәні бойынша ақпарат және қолданыстағы өлшемшарттары; немесе

- c. Тиісті тараптан (тараптарынан) жасалған мәлімдемеде.
- (v) Тәжірибеші маман өзгертілген қорытынды білдірген кезде, Сенімділік орнату келісімі бойынша есеп мыналарды қамтуға тиіс:
  - a. Түрлендіру тудыратын мәселе (лер) сипаттамасын қамтамасыз ететін бөлім; және
  - b. Тәжірибешінің түрлендірілген қорытындысын бар бөлім. (Сілт.: Тарм. А183)
- (m) Тәжірибеші маманның қолы. (Сілт.: Тарм. А184)
- (n) Сенімділік туралы есеп күні. Сенімділік орнату келісімі жөніндегі есеп жоқ кезде тәжірибеші маман танылған лауазымды адамдар мен органдар олар нысанасы ақпарат үшін жауапкершілік алған деп мәлімдеп, дәлелдемелерді қоса алғанда, тәжірибеші маман қорытындысы негізделетін дәлелдемелер алған күннен астам жылға тиіс. (Сілт.: Тарм. А185).
- (o) Тәжірибеші маманның тәжірибе жүргізудің орналасуы.

Тәжірибеші Маман Сарапшысының Сенімділік Беретін Келісім Жұмысына Сілтеме

70. Тәжірибеші маман есебінде тәжірибеші маман сарапшының жұмысына жататын болса, сол баяндаманың тұжырымы баяндамасында көрсетілген қорытындыны тәжірибеші жауапкершілік көтереді, өйткені бұл сарапшының тарту жұмыстарына азаяды деп соқпайды (Сілт.: Тарм. А186–А188)

Заңмен Немесе Ережелермен Бекітілген Сенімділік Туралы Есеп

71. Тәжірибеші маман сенімділік есептемесінің нақты орналасуын немесе тұжырымын пайдалану заңмен не регламентпен белгіленген болса, Сенімділік орнату келісімі бойынша есеп Сенімділік орнату келісімі бойынша есеп элементтерін әрбір анықталған, кем дегенде, 69 тармағында мыналарды қамтитын жағдайда ғана осы немесе басқа СОКХС жатады.

Өзгертілген Және Өзгертілмеген Пікірлер

72. Тәжірибеші маман жасасатын кезде тәжірибеші маман жасалған өзгертілмеген қорытындыны тұжырымдауы тиіс:
- (a) Ақылға қонымды сенімділік келісімі болған жағдайда, пәні бойынша ақпарат қолданыстағы өлшемдерге сәйкес, барлық елеулі аспектілерде, дайын екенін; немесе

- (b) Шектеулі сенімділік келісімі жағдайда, рәсімдер жүзеге мен алынған дәлелдемелерге негізделген, ешқандай мәселе (лер) пәні бойынша ақпарат дайындалды емес деп жорамалдауға тәжірибеші маманның назарына әкеледі, барлық елеулі аспектілерде қолданылатын өлшемдерге сәйкес.

73. Тәжірибеші маман үшін қажет деп санайтын болса:

- (a) Зерттеу тақырыбы бойынша ақпарат «Тәжірибеші маман пікірінше, қолданушыларға іргелісі болып табылады деп осындай маңызы бар, бұл нысанасы ақпарат ұсынылған немесе ашылған мәселеге назар аудару» арналған пайдаланушыларға немесе
- (c) Тәжірибеші маман пікірінше, келісім, тәжірибеші маманның міндет немесе Сенімділік орнату келісімібойынша баяндама (Басқа мәселелер тарау) мақсатты қолданушылардың түсіністігі үшін өзекті болып табылады, бұл нысанасы ақпарат ұсынылған немесе ашып сол басқа мәселені байланысу.

Осы заңдар немесе нормативтік тыйым салынбаған және, тәжірибеші маман анық тәжірибеші маманның қорытындысы мәселеге қатысты өзгертілмесе, Сенімділік орнату келісімібойынша есепке тарау қарастырылуы тиіс. Тарау бар екпін жағдайда, мұндай тарау тек нысанасы ақпарат ұсынылған немесе ақпаратқа жатады.

74. Тәжірибеші маман мынадай жағдайларда өзгертілген қорытынды білдіруге тиіс:

- (a) Ол маманның пікірі бойынша, бұл қолдану саласы шектеу бар және мәселенің әсері (тарау 66 қараңыз) елеулі болуы мүмкін. Мұндай жағдайларда, тәжірибеші маман кәсіби бухгалтер білікті қорытынды не қорытындыдан бас тартуы тиіс.
- (b) Ол маманның пікірі бойынша, пәні бойынша ақпарат елеулі бұрмаланған. Мұндай жағдайларда, тәжірибеші маман қорытынды немесе теріс қорытынды білдіруге тиіс. (Сілт.: Тарм. А191)

75. Тәжірибеші маман мәселе тәжірибеші маманның кәсіби пайымдауына әсерлер немесе ықтимал әсерлерін, теріс қорытынды не қорытындыдан бас тарту талап етіп материалдық және білікті қорытынды білдіруге тиіс. Білікті қорытынды біліктілікке қатысты мәселенің әсері немесе ықтимал әсерлерін «қоспағанда» ретінде көрінуге тиіс. (Сілт.: Тарм. А189–А190)

76. Тәжірибеші маман себебі қолдану саласы шектеу өзгертілген қорытындыны білдіреді, бірақ, сондай-ақ елеулі түрде бұрмалануға нысанасы ақпаратты тудырады мәселе (лер) туралы хабардар болса,

тәжірибеші маман есебінде де айқын сипаттамасын қамтуы тиіс қолдану саласы шектеу және тақырыптық мәселе ақпараты елеулі түрде бұрмалануға деп туғызатын мәселе (лер).

77. Тиісті Тараптан (Тараптардан) өтініш жасаған анықталған және дұрыс пәні бойынша ақпарат елеулі бұрмаланған деп тәжірибеші маман немесе міндетті атады:
- (a) Білікті қорытынды немесе негізгі нысанасына және қолданылатын өлшемшарттар тұрғысынан құрастырылса қолайсыз қорытындыны тұжырымдауы; немесе
  - (b) Тиісті тарапқа (тар) жасаған мәлімдемесінде тұрғысынан қорытынды сөз тіркесіне келісімнің шарттарын талап ететін болса, қолайсыз қорытындыны білдіру, бірақ жасаған мәлімдемесіне сілтеме жасап Сенімділік орнату келісімібойынша есепте тарау туралы баса қамтитын анықтайды және дұрыс пәні бойынша ақпарат елеулі бұрмаланған деп тиісті Тараптан (Тараптарын) арқылы сипаттайды. (Сілт.: Тарм. А192)

Қарым-Қатынастың Басқа Да Міндеттері

78. Тәжірибеші маман кез келген мәселеге жауапты тарап, бағалаушы немесе бағаланушы тараппен хабарлануы болып табылады. Тәжірибеші маман назарына тарту және басқа да мән-жайлар бойынша келісім-шарттарына сәйкес, орындылығы туралы мәселені басқару немесе басқалармен тапсыа қарайды (Сілт.: Тарм. А193-А199).

Құжаттама

79. Тәжірибеші қосу үшін жеткілікті және тиісті дәрежедегі Сенімділік баяндамасының үшін негіз жазбасын қамтамасыз құжаттандыру Тәжірибеші маман уақтылы тарту туралы дайындайды: (Сілт.: Тарм. А200–А204)
- (a) Тиісті СОҚХС және қолданыстағы заңнамалық және нормативтік талаптары сәйкес түрде орындалған шаралардың сипатын, мерзімі мен көлемін;
  - (b) Рәсімдердің нәтижелері, сондай-ақ алынған дәлелдемелер; және
  - (c) Келісім барысында пайда болатын шын мәніндегі мәселелер қорытындылар бар, ал айтарлықтай кәсіби шешімдер сол қорытындыларды құрады.
80. Тәжірибеші маман маңызды мәселеге қатысты тәжірибешінің соңғы қорытындысына сәйкес келмейтін ақпаратты анықтаса, тәжірибеші келіспеушілікті құжаттауы тиіс.

81. Тәжірибеші маман келісім файлына Келісім құжаттандыру жиналуға және сенімділік есептемесі күнінен кейін уақытылы негізде келісімнің түпкілікті файлын жинау секілді әкімшілік процесті аяқтау тиіс. (Сілт.: Тарм. А205–А206)
82. Келісім қорытынды файлды жинақтау жұмысын аяқтағаннан кейін, тәжірибеші маман кәсіби бухгалтер сақтау мерзімі аяқталғанға дейін кез келген сипаттағы тарту құжаттандыру жою немесе алып қоймауы тиіс. (Сілт.: Тарм. А207)
83. Тәжірибеші маман келісімнің түпкілікті файлды жинақтауда өзгерістер мен толықтырулар енгізуге қарамастан немесе толықтырулар сипаттағы құжатты тәжірибеші маман аяқталғаннан кейін қолданыстағы Келісім құжаттандыру өзгерістер енгізу немесе жана Келісім құжаттандыру қосу қажет деп тапса:
  - (а) Толықтырулар немесе толықтырулар енгізу үшін белгілі бір себептері; және
  - (б) Олар қашан және кіммен жасалды және қарастырылды.

***

Қолданбалы Және Басқа Да Түсіндірме Материал

Кіріспе (Сілт.: Тарм. 6)

- A1. Консалтингтік келісімде тәжірибеші маман техникалық дағдыларын, білім беру, ескертулер, тәжірибе, мен білім қолданылады. мақсаты-параметр, фактілерді, проблемаларды немесе мүмкіндіктерін анықтау, балама бағалау, оның ішінде іс-шаралар ұсынымдар әзірлеу, нәтижелерін байланыс, ал кейде іске асыру және келесі: консалтинг келісімі әдетте қатысты қызметінің кейбір комбинациясын қамтиды аналитикалық процесс тарту дейін. Есептер (берілген жағдайда), әдетте, егжей-тегжейлі (немесе «ұзақ нысаны») стилінде жазылған. Жалпы орындалған жұмыс тек клиенттің пайдалану және игілігі үшін болып табылады. Жұмыстың сипаты мен қолдану саласы тәжірибеші маман мен клиент арасындағы келісім бойынша айқындалады. Сенімділік орнату келісімібойынша келісімнің анықтамасына сай кез келген қызмет кеңес беру келісімі, бірақ сенімділік міндеттемесі болып табылмайды.

Мақсаттары

Бірнеше Аспектiлердi Қамтитын Тақырыптық Ақпаратпен Келiсiм (Сiлт.: Тарм. 10, 65, 69(1))

- A2. Пәні бойынша ақпарат аспектілері бірқатар құрады қайда, жекелеген қорытындылар әр аспектіде бойынша берілуі мүмкін. Барлық осындай жекелеген қорытындылар қамтамасыз ету бір деңгейде қатысы қажеті жоқ. Керісінше, әрбір қорытынды не қисынды Сенімділік орнату келісімі бойынша келісім немесе шектеулі сенімділік келісімі, не орынды түрінде көрінеді. Сенімділік орнату келісімі бойынша есепте қорытындыға бұл СОКХС сілтемелер жекелеген қорытындылар беріледі әрбір қорытынды қамтиды.

Сипаттамалары

Шектеулі Және Ақылға Қонымды Сенімділік Беретін Келісімдер рәсімдердің Сипаты, Мерзімі Және Ауқымы (Сiлт.: Тарм. 12(a)(i))

- A3. Шектеулі сенімділік міндеттемесінде алынған сенімділіктің деңгейі қисынды сенімділік есептемесінен қарағанда төмен болғандықтан, тәжірибеші маман кәсіби бухгалтер шектеулі сенімділік міндеттемесінің орындайды рәсімдер бастап табиғат пен мерзімдері әр түрлі болуы, және қисынды сенімділік есептемесінен, қарағанда дәрежеде аз болып табылады. Себептік сенімділік міндеттемесі тәртібі мен шектеулі тексеріске арасындағы негізгі айырмашылықтар мыналар жатады:

- (a) Дәлелдемелер көзі ретінде әр түрлі шаралардың сипаты баса назар аударған ықтимал келісім жағдайлары қарай әр түрлі болады. Кез келген Мысалы, егер Тәжірибеші маман басқару тестілеу және дәлелдемелерді алу туралы, ол ұйымның қызметкерлер мен аналитикалық процедураларды сұраулар бойынша салыстырмалы үлкен назар орналастыру үшін, атап айтқанда, шектеулі сенімділік келісімі Жағдайларға лайықты болуы үшін соттау, және салыстырмалы аз назар мүмкін сыртқы көздерден мүмкін қарағанда қисынды сенімділік есептемесінен жағдайда болуы.
- (b) Шектеулі сенімділік мүмкін тәжірибеші маман кәсіби бухгалтер келісімнен:
- Сараптама жүргізу үшін кем элементтерді таңдаңыз; немесе
  - (Ақылға қонымды сенімділік келісімінде, аналитикалық процедуралар және басқа рәсімдер екеуі жүзеге болады кезде, мән-жайлар ғана аналитикалық шараларды орындау, мысалы) аз рәсімдерін орындаңыз.

- (с) Себептік сенімділік міндеттемесі бойынша, жоба тәуекел жауап жүзеге аналитикалық процедуралар елеулі ауытқуларды анықтау үшін жеткілікті болып табылады нақты зерттеулерді қамтиды. шектеулі сенімділік келісінде, аналитикалық процедуралар үрдістерге, қарым-қатынас және коэффициенттерінің бағыты қатысты үмітін қолдау үшін емес, қисынды сенімділік келісінде күтілуде дәлдік деңгейімен бұрмалауларды анықтауға арналған болуы мүмкін.
- (d) Айтарлықтай ауытқуы, қарым-қатынастар немесе айырмашылықтар анықталған кезде бұдан әрі,, шектеулі сенімділік келісімі тиісті дәлелдемелер тексерістен және белгілі келісім жағдайлары аясында алынған жауаптарды ескере отырып алынуы мүмкін.
- (e) Сонымен қатар, шектеулі сенімділік аналитикалық процедураларды жүргізуге мүмкін Тәжірибеші маман кезде, жеке рәсімдер ұшыраған жоқ, мұндай тоқсан сайын деректер гөрі айлық деректер, пайдалану немесе деректер ретінде көп жоғары біріктірілген мысалы пайдалану деректер үшін бұл қисынды сенімділік есептемесінен етілетіндей дәрежеде оның сенімділігін тексеру.

Сенімділік Мағыналы Деңгейі (Сілт.: Тарм. : 12(a)(i)(b), 47Ш)

- A4. Тәжірибеші маман алуды жоспарлап отырған кепілдік деңгейі, әдетте, сандық бағалауға бейім емес, ал егер оның мағынасы бар болса, тәжірибеші маман келісім шарт жағдайында анықтауы керек. Шектелген кепілдік келісіндегі қажеттіліктермен салыстырғанда шектеулі процедураларды орындайды, бірақ бұған қарамастан мағыналы сенімділікті алу жоспарланған. Тәжірибеші маман алған сенімділік деңгейі мағыналы болу үшін, мақсатқа сай қолданушыларға тақырып туралы ақпаратқа деген сенімділікті елеусіз болатын деңгейден жоғарылатуы мүмкін. (A16–A18 тармақтарды қараңыз).
- A5. Барлық шектеулі сенімділік келісімдерінің диапазонында, қандай мағыналы кепілі ғана ғана ақылға қонымды сенімділік төмен дәйексіз қарағанда анық көп болып дәрежеде мәселе туралы ақпарат бойынша белгіленген қолданушылардың сенімділігін арттыру үшін, ең алдымен, қамтамасыз ету жоғарыдан әр түрлі болуы мүмкін. Қандай нақты келісімге мағыналы болып табылатын өлшемшарттар және келісімнің базалық нысанасына ретінде арналған пайдаланушылардың ақпараттық қажеттіліктерін қоса алғанда, Келісім жағдайларға байланысты осы диапазонның ішіндегі шешім ұсынады.
- A6. Шектеулі дұрыстығын растау бойынша келісімдерде тәжірибеші маман алынған сенімділік қамтамасыз ету деңгейі, тәжірибеші маманның

есебі процедуралардың ақпараттық қысқаша мазмұны бар байланысты, рәсімдердің сипаты үшін жоғары, мерзімі және ауқымы жүзеге мойындай қараңыз тәжірибешінің қорытындысын түсінуде маңызды Сілт.: Тарм. (69(ж) және А173–А177).

А7. Нақты келісімге маңызды сенімділік нені құрайтынына анықтау кезінде тиісті болуы мүмкін факторлардың кейбіреулері, мысалы, мыналарды қамтиды:

- Базалық тақырыбы сипаттамаларында мен өлшемшарттарін, сондай-ақ кез келген тиісті нысанасы-СОКХС бар ма.
- Жалға алушы тарап алу тәжірибеші ұмтылады қамтамасыз ету сипаты туралы келісуші тарап нұсқаулар немесе басқа да белгілері. Мысалы, келісімнің шарттары келісуші тарап келісуші тарап рәсімдерін баса назар тәжірибеші өткім келеді, ол бойынша нысанасы ақпараттың қажет немесе белгілі бір аспектілерін қарастырады, атап айтқанда, рәсімдерін көзделуі мүмкін. Алайда, тәжірибеші маман басқа процедуралардың маңызды сенімділік алу үшін жеткілікті сәйкес дәлелдемелер алу үшін қажетті деп қарастыруы мүмкін.
- Егер ол бар болса, атап айтқанда, жалпы нысанасы ақпарат алу үшін дұрыстығын растау жөніндегі келісімдерді, немесе ұқсас немесе байланысты нысанасы ақпаратқа қатысты, тәжірибесін қабылдады.
- Топ ретінде болжалды пайдаланушылардың ақпараттық қажеттіліктері. тақырыптық мәселе ақпаратының елеулі оларға елеулі болуы үшін қажет еді үлкен қамтамасыз ету, бұрмаланғанын лайықсыз қорытынды алу болжалды пайдаланушылар үшін салдары Жалпы, үлкен. Мысалы, кейбір жағдайларда, лайықсыз қорытынды алу болжалды пайдаланушылар үшін салдары осы жағдайларда маңызды сенімділік алу үшін ақылға қонымды сенімділік міндеттемесі қажет етіп үлкен болуы мүмкін.
- Тәжірибеші маман қысқа мерзім ішінде және төмен құны бойынша тақырыптық мәселе ақпараты бойынша ақпараттың дұрыстығын шектеулі растау қорытынды қалыптастырады деп қолданушылардың күту.

Аттестаттау Келісімдерінің Мысалдары (Сілт.: Тарм. 12(а)(іі)(а)).

А8. Бұл СОКХС шеңберінде жүргізілуі мүмкін келісімдерді мысалдары мыналарды қамтиды:

(а) Орнықты даму - тұрақтылыққа, жоба басқару немесе ұйымның тұрақтылық орындау бойынша басшылықтың сарапшының (өлшеуіш

- немесе бағалаушы) дайындаған баяндамасында бойынша сенімділікті қамтиды.
- (b) Заң немесе регламенттің талаптарына сәйкестігін - заңнамаға немесе ережелерге сәйкес бойынша келісімді орындау тиісті заң немесе нормативтік актілер талаптарына сәйкес басқа тараптың (өлшеуіш немесе бағалаушы) өтініш бойынша сенімділікті қамтиды.
- (c) Ақша үшін құны - ақша үшін құны туралы келісімді орындау басқа тарапқа (өлшеуіш немесе бағалаушы) арқылы ақшаға құнының өлшеу немесе бағалау бойынша сенімділікті қамтиды.

Сенімділік Беретін Дағдылар Мен Біліктілік (Сілт.: Тарм. 12(b))

A9. Сенімділік дағдылары мен техникаларын қамтиды:

- Кәсіби скептицизм және кәсіби пікір қолдану;
- Жоспарлау және дәлелдерді алудан және бағалаудан, соның ішінде сенімділік міндеттемесін орындау;
- Түсіну ақпараттық жүйелер мен рөлі және ішкі бақылау шектеулер;
- Рәсімдердің сипаты, мерзімі және ауқымы үшін маңыздылық және келісім тәуекелдерді қарауды байланыстыру;
- Сұрау, тексеру, қайта есептеу, бақылау, растау, сондай-ақ аналитикалық шараларды қамтуы мүмкін келісімге тиісті ретінде рәсімдерін қолдану; және
- Жүйелі құжаттандыру практикасы мен Сенімділік орнату келісімі бойынша есеп-жазу дағдылары.

Өлшемшарттар (Сілт.: Тарм. 12(c), Қосымша)

A10. Қолайлы өлшемшарттар кәсіби пікір контексінде негізгі пәніне жеткілікті келісімді өлшеу немесе бағалау үшін қажет. Қолайлы өлшемшарттар көзделген анықтама жоқ болып, кез келген жеке қорытынды түсіндіру және түсінбеушілік үшін ашық болып табылады. Критерий жарамдылығын яғни, ол келісім шарттарында анықталады, мәтінмәндік болып табылады. Тіпті бірдей негізгі нысанасына үшін түрлі өлшемді немесе бағалауды береді түрлі өлшемшарттар бар болуы мүмкін. Мысалы, өлшеуіш немесе бағалаушы клиенттердің қанағаттану базалық пәніне критерилерінің бірі, тапсырыс берушінің танылған қанағаттандыру туралы шешім қабылдады клиенттердің шағымдарын саны сияқты, таңдай алады; басқа өлшеуіш немесе бағалаушы бастапқы сатылымнан кейінгі үш ай ішінде қайталанатын сатып алу санын таңдаңыз мүмкін. Критерий жарамдылығын қамтамасыз ету деңгейіне әсер етпейді, деп өлшемдері Себептік сенімділік міндеттемесі үшін жарамсыз болса, олар сондай-ақ

шектеулі тексеріске, және керісінше үшін жарамсыз болып табылады. Қолайлы өлшемшарттар, ұсыну және ашу үшін қажет болғанда, өлшемшарттар жатады.

Келісім Тәуекелдері (Сілт.: Тарм. 12(f))

- A11. Келісім тәуекел сияқты сот даулары, қолайсыз жариялылық, немесе белгілі бір тақырыптық мәселе туралы ақпаратқа байланысты туындайтын басқа да оқиғалардың шығын ретінде қараңыз немесе камтиды тәжірибеші маман бизнес тәуекелдер емес.
- A12. Жалпы алғанда, келісім тәуекелі келесі компоненттермен ұсынылуы мүмкін, дегенмен бұл компоненттердің барлығы міндетті түрде барлық кепілдік келісімдері үшін қатыспайды немесе маңызды болмайды:
- (a) Тәжірибеші маман кәсіби бухгалтер тікелей өз кезегінде тұрады, ол әсер етпейді деп тәуекелдер:
- (i) Тиісті тарабын (тараптарын) (тән тәуекел) қолданатын кез келген байланысты бақылауларға алдында елеулі бұрмаланулардың нысанасы ақпарат қабылдағыш; және
  - (ii) Зерттеу тақырыбы бойынша ақпарат кездеседі елеулі ауытқудың алдын немесе табылған және түзетілген, тиісті тарап уақтылы (дар) ішкі бақылау (бақылау тәуекелдігі) бойынша мүмкін емес деп қауіпін; және
- (b) Тәжірибеші маман кәсіби бухгалтер тікелей тәжірибеші маман кәсіби бухгалтер орындалған шаралардан елеулі бұрмалануын (анықтау тәуекел) таба алмау тәуекелі болып табылатын, әсер етеді деп қауіптенеді.
- A13. Осы компоненттерінің әрқайсысы келісімге тиісті болып табылатын дәрежесі, атап айтқанда, келісім жағдайлары әсер етеді:
- Базалық мәселенің табиғатына және тақырыптық мәселе ақпараты. базалық нысанасы бұл бақылауға немесе физикалық жағдайдың болуына тиімділігі туралы ақпаратқа қатысы қарағанда ұйымның қызметі туралы ақпаратты дайындауға қатысты Мысалы, бақылау тәуекел түсінігі неғұрлым пайдалы болуы мүмкін.
  - Ақылға қонымды сенімділік немесе шектеулі сенімділік міндеттемесі жататындығына. Мысалы, шектеулі сенімділік Тәжірибеші маман жиі бақылау тәуекел істі қарау сол тақырыптық мәселе ақпараты бойынша ақылға қонымды сенімділік келісінде кем тиісті болуы мүмкін басқару тестілеу басқа құралдар арқылы дәлелдемелер алу туралы шешім келісімдерді қабылдай алады.

Дәл өлшеу қабілетті мәселе қарағанда тәуекелдерді қарастыру емес, кәсіби пікір мәселесі болып табылады

A14. Нөлге келісімнің тәуекелдігін «жеткілікті сенімділік» мынадай факторлардың нәтижесінде, азайту сондықтан, абсолютті сенімділіктен кем болып, қалыптыстыру өте сирек немесе құны тиімді болып табылады және:

- Таңдамалы тестілеуді қолдану
- Ішкі бақылау бөлінбес шектеулері.
- Тәжірибеші маман кәсіби бухгалтердің қол жетімді деректердің көптігі ақырға емес, дәлелді болып табылуы.
- Жинау кәсіби пайымдауды қолдану және дәлелдерді бағалау және сол дәлелге негізделген қорытындыны қалыптастыру.
- Кейбір жағдайларда, базалық тақырыптық мәселенің сипаттамалары өлшемдер негізінде бағалау немесе өлшеу.

Келісім Тапсырыс Тарап (Сілт.: Тарм. 12(g), Қосымша)

A15. Жалға алушы тарап, әр түрлі жағдайларда, басқару немесе жауапты тарап, бір заң шығарушы, пайдаланушыларға арналған өлшеуіш немесе бағалаушы, немесе әртүрлі үшінші тарап(тар) туралы басқару өкілеттігіне ие тұлғалар болуы мүмкін.

Болжалды Пайдаланушылар (Сілт.: Тарм. 12(к), Қосымша)

A16. Кейбір жағдайларда, Сенімділік орнату келісімібойынша есеп жолданған көрсетілгендерден басқа пайдаланушыларға бар арналған болуы мүмкін. Тәжірибеші маман адамдардың саны көп, оған қол жеткізе әсіресе Сенімділік орнату келісімібойынша баяндама оқып, адамдарды анықтау үшін алмауыңыз мүмкін. ықтимал пайдаланушылар базалық пәніне мүдделердің кең ауқымын етуі мүмкін, онда мұндай жағдайларда, атап айтқанда, болжалды пайдаланушылар маңызды және ортақ мүдделері бар ірі мүдделі тараптардың шектелуі мүмкін. Болжалды пайдаланушылар, мысалы, тәжірибеші маман кәсіби бухгалтер мен жауапты тарап немесе жалға алушы тарап арасындағы келісім бойынша, немесе заң немесе нормативтік актілер, түрлі жолдармен анықталуы мүмкін.

A17. Болжалды пайдаланушылар немесе олардың өкілдері тікелей келісімнің Талаптары анықтауда тәжірибеші маман мен жауапты тараптың (және келісуші тарап әртүрлі болса) бар тартылуы мүмкін. Қарамастан басқалардың тарту алайда, және (жалға алушы тарап және кез келген тиісті үшінші тұлғалардың емес, қорытындыдан келісті рәсімдер негізінде фактологиялық тұжырымдары есеп қамтиды) келісілген шаралардың келісімнің айырмашылығы:

- (a) Рәсімдердің сипаты, мерзімі және ауқымы; және
- (b) Ақпараттық жоспарланған рәсімдерді айқындау ол негізделген деп айтарлықтай ерекшеленеді тәжірибеші маманның назарына жеткізіледі, егер тәжірибеші маман қосымша процедуралардан қажет болуы мүмкін (A116–A118 тармақтарды қараңыз).

A18. Кейбір жағдайларда мақсатты пайдаланушылар (мысалы, банкирлер мен реттеушілер) тиісті тараптан (компаниялардан) белгілі бір мақсат үшін дұрыстығын растау келісiмiн ұйымдастыруды талап етедi немесе талап етедi. Келiсiмдер белгiлi бiр мақсатқа арналған критерийлердi қолданған кезде, 69 (f) тармағы оқырмандарды осы факт туралы ескертетiн мәлiмдеме талап етедi. Сонымен қатар, тәжірибеші маман растау туралы есеп тек нақты пайдаланушыларға арналған деп көрсетуді орынды деп санайды. Келісім жағдайына байланысты бұған дұрыстық туралы есепті таратуды немесе пайдалануды шектеу арқылы қол жеткізуге болады (Сiлт.: Тарм. A167–A168).

Келісім Пәні Бойынша Ақпарат (Сiлт.: Тарм. 12(c), Қосымша)

A19. Кейбір жағдайларда, пәні бойынша ақпарат өлшемдерге қатысты бір процесс бір қырын бағалайды делінген немесе орындау немесе сәйкес болуы мүмкін. Мысалы, «ABC ішкі бақылау. ... кезең ішінде XYZ өлшемшарттарыне тұрғысынан тиімді пайдаланатын» немесе «ABC басқару құрылымы кезең ішінде XYZ өлшемшарттарыне сәйкес келетін ...».

Тиісті Тарап (Сiлт.: Тарм. 13, Қосымша)

A20. Жауапты тараптан, бағаланушы немесе бағалаушы және келісуші тарап атқарады рөлдері (A37 тармағын қараңыз) әр түрлі болуы мүмкін. Сондай-ақ, басқару және басқару құрылымдары осындай түрлі мәдени және құқықтық өні және мөлшері мен меншік сипаттамалары сияқты факторлардың әсерін көрсетеді, юрисдикция және тұлғаның әр түрлі болады. Мұндай түрлілігі СОКХС бухгалтер, сұратуға бастап арызға, немесе басқаша барлық жағдайларда қарым-қатынас болып табылады тұлға (лар) кіммен барлық келісімдер бойынша көрсетіңіз үшін мүмкін емес екенін білдіреді. Кейбір жағдайларда, мысалы, тиісті тарап (дар) тиісті басқару кадрларды анықтау, толық заңды тұлғаның бөлігі ғана болып табылады, немесе қарым-қатынас кіммен басқару өкілеттігіне ие тұлғалар, олардың тұлға (лар анықтау үшін кәсіби пайымдау талап етеді кезде), сондай-ақ білімге қатысты мәселелер, тиісті міндеттері бар.

СОКХС Сай Сенімділік Орнату Келісімдерін Орындау

Келісімге Сәйкес Келетін Стандарттарды Сақтау (Сілт.: Тарм. 1, 5, 15)

- A21. Бұл СОКХС пәніне СОКХС сәйкес келісімдерге³, соның ішінде (тексерулер немесе тарихи қаржылық ақпаратты шолу басқа) дұрыстығын растау жөніндегі келісімдерді, қолданылатын талаптары кіреді. Кейбір жағдайларда, зерттеу тақырыбы СОКХС, сондай-ақ келісімге қатысты. А нысанасы-СОКХС әсері болғанда СОКХС келісімге қатысты, СОКХС нысанасы келісімге қатысты, және СОКХС арқылы жолданған мән-жайлар бар.
- A22. ХАС және ШКХС тиісінше, тексерулер мен тарихи қаржылық ақпаратты шолу үшін жазылған болатын, және басқа да сенімділік міндеттемелеріне қолданылмайды. Олар, алайда, бұл СОКХС сәйкес сенімділік міндеттемесін жүзеге асыру практик үшін, әдетте, келісімді орындау процесіне қатысты нұсқау көрсете алады.

Осы СОКХС Мәтіні (Сілт.: Тарм. 12, 16)

- A23. СОКХС келесі тәжірибеші маманның мақсаттары бар, және Талаптары осы мақсаттары қанағаттандыру тәжірибеші қосу үшін әзірленген. Сонымен қатар, олар тиісті СОКХС түсіністік, және сипаттамалары тиісті контекст қамтамасыз қолдану туралы нұсқаулық және басқа да материалдар, кіріспе материал түрінде байланысты нұсқаулар бар.
- A24. Егер СОКХС-да мақсаттары СОКХС Талаптары белгіленеді, және көмек көрсету үшін арналған, онда контекст қамтамасыз етеді:
- (a) Жүзеге асырылуы болып табылады түсіну; және
  - (b) Көп қажеттіліктерін мақсаттары қол жеткізу үшін жасалуы керек пе шешім қабылдау.

Тәжірибеші маман арқылы СОКХС талаптары дұрыс қолдану мақсаттары тәжірибеші маманның жету үшін жеткілікті негіз береді деп күтілуде. Сенімділік орнату келісіміжөніндегі келісімдерді мән-жайлар кеңінен әр түрлі болуы және барлық аталған мән-жайлар СОКХС жылы жүзеге асырылуы мүмкін емес. Дегенмен, тәжірибеші маман тиісті СОКХС талаптарын орындауға және онда көрсетілген мақсаттары қол жеткізу үшін қажетті процедураларын анықтау үшін жауапты болып табылады. Келісім жағдайларында, сол СОКХС көрсетілген мақсаттары қанағаттандыру үшін тиісті СОКХС талап

---

³ Бұл ККХС сенімділік қамтамасыз ететін тапсырманы орындау кезінде саналы және шекті сенімділік алу үшін талаптар, қолдану бойынша басшылық және басқа да түсіндірмелі мәліметтен тұрады. Бұл ККХС қажетті жағдайлардың келісімдеріне қажетті өзгерістер мен қосымшаларды қоса алғандағы, саналы және шекті сенімділік қамтамасыз ететін бағалау бойынша келісімдерге қолданылуы мүмкін.

ететін қосымша рәсімдерді орындау тәжірибеші талап белгілі бір мәселелер болуы мүмкін.

A25. СОКХС талаптары «тиіс» сөзін қолдану арқылы көрсетілген.

A26. Қажет болған жағдайда, қолдану туралы нұсқаулық және басқа да материалдар Талаптары және оларды жүргізу үшін бағдар одан әрі түсініктеме береді. Атап айтқанда, ол мүмкін:

- (a) Талап білдіреді немесе жабуға арналған қандай дәлірек түсіндіріңіз; және
- (b) Мән-жайлар тиісті болуы мүмкін мысалдарын қамтиды

Мұндай нұсқаулар өзіне талапты қоя алмағанда, ол талаптары дұрыс қолдану үшін маңызы бар. қолдану туралы нұсқаулық және басқа да материалдар, сондай-ақ СОКХС реттейтін мәселелер бойынша анықтамалық ақпарат беруі мүмкін. Мемлекеттік сектордағы аудит ұйымдарына нақты қажет болған жағдайда, қосымша ұсыныстар немесе кішірек фирмалар қолдану туралы нұсқаулық және басқа да материалдар енгізілген. Бұл қосымша пікірлер СОКХС жылы Талаптары қолдану көмек. Олар, алайда, шегі жоқ, немесе қолдану және СОКХС-да Талаптары сәйкес келу үшін тәжірибеші маман жауапкершілігін төмендетеді.

A27. Сипаттамалары СОКХС бірізді қолдану және түсіндіру кезінде көмек көрсету үшін СОКХС берілген, және егер заңдарда, нормативтік құқықтық немесе ма, басқа да мақсаттар үшін белгіленуі мүмкін анықтамалар елемей арналмаған.

A28. Қосымшаларға қолдану туралы нұсқаулық және басқа да материалдар бөлігі болып табылады. Қосымшалар мақсаты және нысаналы пайдаланылуы байланысы СОКХС органға немесе қосымшалар атағына және енгізу шеңберінде түсіндіріледі.

Тиісті Талаптарды Орындау (Сілт.: Тарм. 17)

A29. Сәйкес келетін кейбір рәсімдері тек себептік міндеттеме үшін қажет болғанымен, олар соған қарамастан, кейбір шектелген сенімділік келісімдерінің тиісті болуы мүмкін.

Әдеп Талаптары (Сілт.: Тарм. 3(a), 20, 22(a))

A30. БХӘСК Кодексі А бөлімі Тәжірибеші маман сақтауға міндетті, ол мынадай іргелі принциптерін белгілейді:

- (b) Адалдық;
- (b) Дұрыстық;
- (c) Кәсіби құзырлылық және абайлылық;
- (d) Құпиялылық; және
- (e) Кәсіби мінез-құлық

A31. БХӘСК Кодексі А бөлімі, сондай-ақ қолданылады кәсіби бухгалтерлерге арналған тұжырымдамалық негізін ұсынады:

- (a) Іргелі қағидаларға сәйкес қатерлерді анықтау. Қатерлер мына санаттарының біреуіне немесе одан да көп бөлінеді:
- (i) Жеке-пайыздық;
  - (ii) Өзін-өзі тексеру;
  - (iii) Адвокаттық қызмет;
  - (iv) Танысу; және
  - (v) Қорқыту;
- (b) Белгіленген қауіп-қатер маңызын бағалауға; және
- (c) Қажет болған жағдайда қауіпті жою немесе қолайлы деңгейге дейін азайту үшін, сақтық шараларын қолдануы. кәсіби бухгалтер сол уақытта кәсіби бухгалтердің қол жетімді барлық нақты фактілер мен мән-жайлар салмағы, қатерлер ақылға қонымды және хабарландырылған үшінші тарап жасасуға ықтимал болар еді, онда деңгейде емес екенін анықтағанда сенімділіктері, бұл сәйкестігі қажет негізгі принциптері бұзылғаны емес.
- A32. БХӘСК Кодексі В бөлімі А бөлігінде концептуалды жүйе, оның ішінде қоғамдық практикада кәсіби бухгалтерлерге кейбір жағдайларда қолданылады қалай сипаттайды:
- Кәсіби тағайындау;
  - Мүдделер қақтығысы;
  - екінші пікір;
  - Төлемдер мен сыйақының басқа түрлері;
  - Маркетинг Кәсіби қызметтер;
  - Сыйлықтар мен қонақжайлық;
  - Клиент активтерінің сақталуын;
  - Дұрыстық; және
  - Тәуелсіздік.
- A33. БХӘСК Кодексі пайда ақыл тәуелсіздігі мен дербестігін екеуі қамтитын тәуелсіздігін анықтайды. Тәуелсіздік деген қорытынды беделін түсіруі мүмкін әсерлерден зардап шеккен жоқ болуы Сенімділік орнату келісімібойынша қорытынды жасауы мүмкіндігін сақтайды. Тәуелсіздік, адалдық әрекет объективті болуы үшін және кәсіби салқынқандықты сақтап қабілетін арттырады. тәуелсіздік қатысты БХӘСК Кодексінің реттейтін мәселелер жатады:
- Қаржылық мүдделерін;
  - Несиелер мен сенімділіктер;
  - Іскерлік байланыстар;
  - Отбасы және жеке қарым-қатынастар;
  - Сенімділік орнату келісімібойынша клиенттермен жұмыспен қамту;
  - Сенімділік орнату келісімібойынша клиентпен соңғы қызмет;
  - Сенімділік орнату келісімібойынша клиенттің директоры немесе офицер ретінде қызмет ету;

СЕНІМДІЛІК ОРНАТУ КЕЛІСІМДЕРІ

- Сенімділік орнату келісімібойынша клиенттермен аға кадрларды ұзақ бірлестігі;
- Сенімділік орнату келісіміжөніндегі клиенттеріне емес Сенімділік орнату келісімібойынша қызмет көрсету;
- Төлемдер (салыстырмалы мөлшері, мерзімі өткен, сондай-ақ шартты алымдар;
- Сыйлықтар мен қонақжайлық; және
- Нақты немесе сот қорқытты;

А34. Заңдар немесе нормативтік актілермен салынатын Кәсіби Талаптары немесе Талаптары, кем дегенде бөліктері А және Б БХӘСК Кодексінің талап ретінде дұрыстығын растау жөніндегі келісімдерге байланысты олар тараус А30-А33 тармақтарында көрсетілген барлық мәселелерді шешу және мақсаттарға қол жеткізу міндеттерін жүктейді кезде Талаптары бөліктері А және БХӘСК Кодексінің В дұрыстығын растау бойынша келісімдерде байланысты баяндалған.

Қабылдау және Жалғастыру

Келісімнің Алғышарттары (Сілт.: Тарм. 24)

А35. Қоғамдық сектор ортасында, Сенімділік орнату келісіміжөніндегі келісім бойынша алғышарттарды кейбір, мысалы, осы болжанады болуы мүмкін:

- (a) Қызметтері мен міндеттері Мемлекеттік сектордағы аудит ұйымдарына және дұрыстығын растау жөніндегі келісімдерді ескере саласыд қолдану мемлекеттік тұлғалар олар, әдетте, заңнамада баяндалған, өйткені тиісті көзделуде;
- (b) Келісімді орындауға қажетті ақпаратқа қол жеткізу Мемлекеттік сектордағы аудит ұйымдарына «оң жиі заңнамада баяндалған;
- (c) Тәжірибешінің қорытындысын, себептік сенімділік міндеттемесі немесе шектеулі сенімділік келісімі, не үшін тиісті нысанда, әдетте, жазбаша баяндама қамтылған болуы заңнамасында көзделсе; және
- (d) Келісім заңнамада белгіленген, өйткені ұтымды мақсаты, әдетте, осы болып табылады.

А36. Қолайлы өлшемшарттар негізінде жатқан пәніне барлық үшін қол жетімді емес, бірақ тәжірибеші маман сол өлшемшарттар қолайлы, онда сенімділік міндеттемесі базалық пән осы аспектіге қатысты орындалуы мүмкін, ол базалық пәніне бір немесе бірнеше аспектілерін анықтауға болады, егер өз құқығы мәселе. Мұндай жағдайларда, Сенімділік орнату келісімібойынша есеп есеп тұтасымен бастапқы базалық нысанасына қатысы жоқ екенін түсіндіру қажет болуы мүмкін.

Рөлдері мен Міндеттері (Сілт.: Тарм. 12 (Й), 12 (К), 12 (Н), 12 (П), 13, 24 (а), Қосымша)

- A37. Барлық кепілдік келісімдері кем дегенде үш тараптан тұрады: жауапты тарап, тәжірибеші және жоспарланған пайдаланушылар. Көптеген аттестаттау келісімдерінде жауапты тарап өлшемші немесе бағалаушы және қатысушы тарап болуы мүмкін. Осы рөлдердің әрқайсысының кепілдік келісіміне қатысы туралы талқылау үшін Қосымшаны қараңыз.
- A38. Тиісті қарым-қатынас базалық пәніне арналған жауапкершілікке қатысты бар деп дәлелдемелер жауапты тараптың көзделген растау арқылы алынуы мүмкін. Мұндай растау, сондай-ақ жауапты тарапқа және тәжірибеші міндеттерін ортақ түсіну үшін негіз белгілейді. Жазбаша жауапты тараптың түсінігін құжаттаудың ең қолайлы түрі болып табылады. Тәжірибеші маман келісімді қабылдауы үшін, мысалы, осындай заңнамалық актілерде немесе шартта сияқты басқа көздер, жауапкершілік көрсетеді, егер жауапкершілік жазбаша растау болмаған жағдайда, ол әлі күнге дейін тиісті болуы мүмкін. Басқа жағдайларда, ол мән-жайларға байланысты келісімнен бас тартуға немесе Сенімділік орнату келісімібойынша есепте мән-жайлар туралы ақпаратты ашып көрсетуі тиісті болуы мүмкін.
- A39. Өлшеуіш немесе бағалаушы нысанасы ақпаратқа саналы негіз бар үшін жауапты болып табылады. Қандай ақылға қонымды негіз базалық тақырыптық мәселе мен басқа келісім жағдайларын сипатына байланысты болады құрайды. Кейбір жағдайларда, ауқымды ішкі бақылау ресми процесі пәні бойынша ақпарат елеулі бұрмалануы жоқ екенін ақылға қонымды негіз өлшеуіш немесе бағалаушы қамтамасыз ету үшін қажет болуы мүмкін. Зерттеу пәні бойынша ақпарат туралы баяндама жасайды фактісі нысанасы ақпаратқа саналы негіз болуы үшін өлшеуіш алмастыратын немесе бағалаушының жеке процестер емес.

Тақырыптық заттың орындылығы (Сілт.: Тарм. 24(b)(i))

- A40. Тиісті базалық нысанасы анықталатын және нәтижесінде нысанасы ақпарат тиісті жолмен ақылға қонымды сенімділік немесе шектеулі Сенімділік орнату келісімібойынша қорытынды қолдау үшін жеткілікті және тиісті дәлелдер алу рәсімін ұшырауы мүмкін, мұндай, бұл қолданылатын өлшемшарттарға қарсы дәйекті өлшеу немесе бағалау қабілетті болып табылады.
- A41. Базалық нысанасы қамтамасыз ету деңгейіне әсер етпейді орындылығы, бұл негізгі нысанасы Себептік сенімділік міндеттемесі үшін тиісті болмаса, ол сондай-ақ шектеулі сенімділікке сәйкес емес болып табылады.
- A42. Әр түрлі базалық пән мәселелер олар туралы ақпарат, сандық субъективті салыстырғанда объективті, перспективалық салыстырғанда тарихи салыстырғанда сапалы болып табылады, және

уақыт нүктесіне қатысты немесе кезеңді қамтиды дәрежесіне, оның ішінде түрлі сипаттамалары бар. Мұндай сипаттамалары әсер етеді:

- (a) Базалық нысанасы өлшемшарттарға қарсы өлшенген немесе бағалануы мүмкін дәлдіктегі; және
  - (b) Қол жетерлік дәлелдердің сенімділігі.
- A43. Осындай сипаттамалары анықтау және базалық пәніне, сондай-ақ Сенімділік баяндамасының мазмұнын анықтауда орындылығын бағалау кезінде олардың салдары тәжірибеші маманға қарастыру. (A164 тармақ).
- A44. Кейбір жағдайларда, сенімділік міндеттемесі кеңірек базалық пәніне тек бір бөлігіне қатысты болуы мүмкін. Мысалы, тәжірибеші маман кәсіби бухгалтер мұндай оң нәтижелерге ие қоршаған ортаға ұйым іске бағдарламалардың саны ретінде, тұрақты даму ұйымның қосқан үлесі бір аспектісі туралы хабарлауға тартылуы мүмкін. Тәжірибеші хабарлауға сұраған ол туралы аспектісі туралы ақпарат арналған ақпараттық қажеттіліктерін қанағаттандыру үшін, ең алдымен, болып табыла ма, үшін келісім осындай жағдайларда тиісті базалық пән бар қасиеттеріне анықтау кезінде, ол орынды болуы мүмкін топ ретінде пайдаланушылар, сондай-ақ қалай пәні бойынша ақпарат тұлға бойынша есеп жоқ екенін кем қолайлы нәтижелермен неғұрлым елеулі бағдарламалар бар ма, ұсынылған және таратылған, мысалы болады.

Өлшемшарттардың Жарамдылығы Және Қол Жетімділігі

Өлшемшарттардың Жарамдылығы (Сілт.: Тарм. 24 (b) (ii))

A45. Қолайлы өлшемшарттар төмендегідей сипаттамаларға ие:

- (a) Орындылық: сәйкес өлшемшарттар белгіленген қолданушылардың пәні бойынша ақпарат деп көмектеседі шешімдер қабылдау әкеледі.
- (b) Толықтылық: оларға сәйкес дайындалған пәні бойынша ақпарат негізді деп нысанасы ақпарат негізінде жасалған қолданушылардың шешіміне әсер етеді деп күтілуде болуы мүмкін тиісті коэффициенттері болмаған кезде өлшемшарттары толық болып табылады. Толық белгілерге, ұсыну және ашу үшін тиісті жағдайларда, бағдарлар қамтиды.
- (c) Сенімділік: түрлі практик арқылы осыған ұқсас жағдайларда қолданған кезде сенімді өлшемшарттар, тиісті, презентация және ашып көрсету, оның ішінде базалық пәніне жеткілікті келісімді өлшемді немесе бағалауға мүмкіндік береді.
- (d) Бейтараптық: бейтараптық өлшемшарттар, жоба осы жағдайларда бұлтаруға болып нысанасы ақпарат әкеп.
- (e) Түсініктілік: түсінікті өлшемшарттар белгіленген қолданушылардың түсінуге болады нысанасы ақпарат әкелді.

A46. Күтуге қатысты түсініксіз сипаттамалар немесе жеке тұлғаның тәжірибесі туралы пікірлер тиісті критерийлер болып табылмайды.

А47. Белгілі келісімге критерий жарамдылығын олар жоғарыда сипаттамаларын көрсететін болуына байланысты. нақты келісім үшін әрбір тән салыстырмалы маңыздылығы кәсіби пікір мәселесі болып табылады. Әрі қарай, өлшемшарттар келісім жағдайлары ерекше жиынтығы үшін жарамды болуы мүмкін, бірақ келісім жағдайлары әр түрлі жиынтығы үшін жарамды болмауы мүмкін. Мысалы, үкімет немесе реттеуші есеп өлшемдерін нақты жиынтығы пайдалануды талап етуі мүмкін, бірақ бұл өлшемшарттар пайдаланушылардың кең тобы үшін жарамды болуы мүмкін.

А48. Өлшемшарттар әр түрлі жолдармен таңдалған немесе дамыған болады, мысалы, олар болуы мүмкін:

- Заң немесе реттеу бекітілген.
- Ашық салдарынан процесін орындаңыз сарапшылардың өкілетті немесе танылған органдарымен шығарылған.
- Ашық салдарынан процесін орындаңыз емес, бір топ ұжымдық жасалынған.
- Ғылыми журналдарда немесе кітаптарда жарияланған.
- Меншік негізінде сату үшін әзірленген.
- Атап айтқанда келісімнің нақты мән-жайларда нысанасы ақпаратты дайындау мақсатында үшін арналған.

Қандай өлшемшарттары әзірленді тәжірибеші маман кәсіби бухгалтер өзінің жарамдылығын бағалау үшін жүзеге асырады жұмысты әсер етуі мүмкін.

А49. Кейбір жағдайларда, заң немесе нормативтік актілер келісімдердің үшін пайдаланылатын өлшемшарттар көздейді. керісінше көрсеткіштер болмаған жағдайда, мұндай өлшемшарттар олар бойынша белгіленген қолданушылардың ақпараттық қажеттіліктеріне сәйкес келетін болса, ашықтық талаптарын орындаушы мамандардың уәкілетті немесе танылған органдарымен шығарылған өлшемшарттары болып табылады, қолайлы болып саналады. Мұндай өлшемдер белгіленген өлшемдерге ретінде белгілі. белгіленген өлшемшарттар базалық зерттеу пәні үшін бар болса да, белгілі бір пайдаланушылар олардың нақты мақсаттары үшін өзге де өлшемдерге келісе алады. Мысалы, әр түрлі негіздер ішкі бақылау тиімділігін бағалау үшін белгіленген өлшемдерге ретінде пайдалануға болады. Нақты пайдаланушылар, алайда, өздерінің нақты ақпараттық мысалы, пруденциалдық қадағалау, қатысты қажеттіліктерін қанағаттандыру өлшемшарттарын егжей-тегжейлі дамыта алады. Мұндай жағдайларда, Сенімділік орнату келісімібойынша есеп:

- (а) Пәні бойынша ақпарат (69 (f) тарау қараңыз) арнайы мақсаттағы өлшемдерге сәйкес дайындалған және осы, нәтижесінде, пәні бойынша ақпарат, басқа мақсаттар үшін жарамды болуы мүмкін емес деп оқырмандарға мағлұмат береді; және

- (b) Ол өлшемшарттары заңмен немесе реттеу бекітілген, немесе ашықтық талаптарын орындаушы мамандардың уәкілетті немесе танылған органдарымен шығарылған емес екенін, келісімнің мән-жайлар болған кезде тиісті, атап мүмкін.

A50. Өлшемшарттары арнайы келісімнің нақты мән-жайларда нысанасы ақпаратты дайындау мақсатында әзірленген, онда олар нысанасы ақпарат не арнайы қолданушыларға адастырып сенімділік есептемесінде әкеп, егер олар жарамсыз. болжалды пайдаланушылар немесе келісуші тараптың арнайы әзірленген өлшемшарттар белгіленген қолданушылардың мақсаттары үшін жарамды растау үшін, бұл жөн. Мұндай растаудың жоқтығы критерий жарамдылығын, және сенімділік есептемесінде критерий туралы ұсынылған ақпаратты бағалауға жасалуы тиіс, қандай әсер етуі мүмкін.

Өлшемшарттар Қол жетімдігі (Сілт.: Тарм. 24(b)(iii))

A51. Өлшемшарттар оларды базалық нысанасы өлшенген немесе бағаланған қалай түсінуге мүмкіндік беру үшін арналған пайдаланушыларға қол жетімді болуы тиіс. Өлшемшарттар келесі жолдардың бірімен немесе одан да көп белгіленген қолданушыларға қол жетімді жасалады:

- (a) Жалпыға ортақ.
- (b) Зерттеу тақырыбы бойынша ақпарат тұсаукесер анық үлгіде көрсету арқылы.
- (c) Сенімділік орнату келісімі бойынша есепте анық үлгіде көрсету арқылы (A165 тармақты қараңыз).
- (d) Жалпы түсінік бойынша сағат және минут уақытты өлшеу критерийі.

A52. Өлшемшарттар тек мақсатты пайдаланушыларға қол жетімді болуы мүмкін, мысалы, келісімшарт талаптары немесе салалық қауымдастық шығарған критерийлер, тек белгілі бір мақсатқа сәйкес келетіндіктен, саладағыларға ғана қол жетімді. Мұндай жағдайда 69 (f) тармақ оқырмандарды осы факт туралы ескертетін мәлімдеме талап етеді. Сонымен қатар, тәжірибеші маман растау туралы есеп тек нақты пайдаланушыларға арналған деп көрсетуді орынды деп санайды (тарау A167-A168 қараңыз).

Дәлелдемелердің Қол Жетімдігі (Сілт.: Тарм. 24(b)(iv))

Қол жетерлік дәлелдемелердің саны мен көлемі

A53. Қолда бар дәлелдемелер саны немесе сапасы әсер етеді:

- (a) Базалық пәніне немесе нысанасы ақпарат сипаттамалары. пәні бойынша ақпарат, болашаққа бағытталған тарихи емес, Мысалы, кем объективті куәлігі күтуге болады; және
- (b) Осындай негізді бар деп күтілуде, себебі болуы мүмкін дәлелдемелер, мысалы, тәжірибеші маман кәсіби бухгалтердің

тағайындау мерзімдерін, ұйымның құжат сақтау саясатымен, жеткіліксіз ақпараттық жүйелер немесе жауапты шектеу, қол жетімді емес кезде ақ басқа да мән, партия.

Әдетте, дәлелдемелер нақты емес, сенімді болады.

Жазбалардың Қолжетімдігі (Сілт.: Тарм. 56)

A54. Тәжірибеші маман сенімділік қамтамасыз ету өз жауапкершілігін мойындайды және түсінеді тиісті Тарапын (Тараптарын) келісім-арызбен Келісім дәлелдерге қол жеткізу қасиеттеріне қаншалықты анықтау тәжірибеші маманға мүмкін:

- (a) Тиісті тарап (тар), мұндай жазбалар, құжаттандыру және басқа да мәселелер ретінде нысанасы ақпарат даярлауға қатысты хабардар болып табылатын кез келген ақпаратқа рұқсатты;
- (b) Тәжірибеші маман кәсіби бухгалтер келісімнің мақсаттары үшін тиісті тарапты (тараптарын) түскен талап етуі мүмкін қосымша ақпарат; және
- (c) Тәжірибеші маман дәлелдер алу үшін қажетті айқындайды кімнен тиісті тарапын (тараптарын) түскен адамдарына шексіз алатын рұқсат.

A55. Тәжірибеші маман кәсіби бухгалтер ақпарат жауапты тараптан, бағалаушы немесе бағалаушы, және жалға алушы тарап жазбаларды кіру үшін тәжірибешінің қабілетіне теріс әсер етуі мүмкін, құжаттандыру және басқа иә арасындағы қарым-қатынастардың сипаты келісімді аяқтай дәлел ретінде талап етуі мүмкін. келісімді қабылдауы немесе жоқ анықтау кезінде осындай қарым-қатынас сипаты, сондықтан тиісті сыйақы болуы мүмкін. Осы қарым-қатынастардың сипаты проблемалы болуы мүмкін кейбір жағдайлардың мысалдары A140 тармаққа енгізілген.

Ұтымды Мақсат (Сілт.: Тарм. 24(b)(vi))

A56. Міндеттеменің рационалды мақсаты бар екендігін анықтау, тиісті тұжырымдар мыналар болуы мүмкін:

- Зерттеу пәні бойынша ақпарат және сенімділік есептемесі (әсіресе, өлшемдері арнайы мақсаттар үшін жасалған кезде) арнаулы қолданушыларына. Әрі қарай қарастыра пәні бойынша ақпарат және сенімділік есеп пайдаланылған немесе кеңірек болжалды пайдаланушыларға қарағанда таратылатын болады деп ықтималдығы болып табылады.
- Зерттеу тақырыбы бойынша ақпарат аспектілері ақпараттың дұрыстығын растау, сондай-ақ олардың себебіне алынып тасталады деп күтілуде ма.
- Жауапты тарап, бағалаушы немесе бағалаушы және келісуші тарап арасындағы қарым-қатынас ерекшеліктерін, мысалы, бағалаушы немесе бағалаушы пайдалануға жауапты тарап

келісім пәніне жасалған болуы керек пе, жауапты тарап болып табылмайтын ақпараттық және қолданушыларға қол жетімді немесе нысанасы ақпаратпен пікірлерді таратуға бұрын нысанасы ақпаратты қарап мүмкіндігіне ие болады.

- Базалық пән өлшеу немесе бағалау үшін қолданылуы өлшемшарттарін, және не үшін еңісі және пайымдау қолдану саласы дәрежесі оларды қолдану болып табылады таңдалған. Келісім болжалды пайдаланушылар таңдалған немесе өлшемдерін таңдау тартылды егер ұтымды мақсаты неғұрлым ықтимал болып табылады.
- Тәжірибеші маман кәсіби бухгалтер жұмысының қолдану саласы бойынша кез келген маңызды шектеулері.
- Тәжірибеші маман кәсіби келісуші тарап келмейтін үлгіде базалық нысанасына немесе тақырыптық мәселе ақпаратына бухгалтер атын байланыстыруға ниетті санайды ма.

Келісім Шарттарын Келісу (Сілт.: Тарм. 27)

A57. Тәжірибеші маман түсініспеушілікті болдырмау көмектесу үшін келісімнің басталғанға дейін келісімге қатысты келісілген шарттарды жазбаша ашқанына келісуші тарап және практигі де мүддесі болып табылады. жазбаша келісімнің немесе келісім-шарттың нысаны мен мазмұны бойынша келісім-жағдайларына байланысты болады. заңнама немесе реттеуші актілер егжей-тегжейлі келісімнің талаптарын Мысалы, егер, тәжірибеші маман кәсіби бухгалтер мұндай заңнама қолданылады фактісі қоспағанда және тиісті тарап (тарға) мойындайды және оның түсінеді, жазбаша келісімнің оларды жазып қажет емес мұндай заң не ереже бойынша міндеттері.

A58. Заң немесе реттеу, атап айтқанда, мемлекеттік секторда, тәжірибеші маман өкілеттілігін осындай тиісті тарапқа қол жеткізу үшін күш ретінде нақты өкілеттіктерді белгілеуі мүмкін (дар) оның жазбалар және басқа да ақпарат, сондай-ақ осындай талап ретінде міндеттері, тиісті тарап (дар) келісімнің қолдану саласы шектеуге тырысады, егер министрдің тікелей заң органдарына немесе жұртшылыққа хабарлауға тәжірибеші маман міндетті.

Келісім Шарттарының Өзгеруін Қабылдау (Сілт.: Тарм. 29)

A59. Қолданушылардың талаптары ықпал ететін жағдайлардың өзгеруі, немесе келісімнің сипатын дұрыс түсінбеуге, Сенімділік орнату келісіміжөніндегі келісімнен емес Сенімділік орнату келісіміүшін, немесе, мысалы, келісімге өзгеріс сұрау ақтау мүмкін шектеулі сенімділік міндеттемесінде үшін себептік міндеттеме. ақылға қонымды сенімділік қорытындысы қалыптастыру үшін жеткілікті сәйкес дәлелдемелерді алуға қабілетсіздігі шектеулі сенімділік келісімі

үшін ақылға қонымды сенімділік келісінде өзгерту қолайлы себеп емес сапалық бақылау болып табылады.

Сапалық Бақылау

Қоғамдық Практикадағы Кәсіби Бухгалтерлер (Сілт.: Тарм. 20, 31(a)–(b))

А60. Осы СОКХС стандарты ХБФ мүшелерінің сәйкестік бағдарламасын және Мүшелік Міндеттемелері туралы есептілікке сәйкес осындай ХБФ мүше органдары қабылдаған сол сияқты қоғамдық тәжірибеде кәсіби бухгалтерлер қабылдаған дұрыстығын растау жөніндегі келісімдерді сапасын қамтамасыз ету үшін қабылданған шаралар, бірқатар мәнмәтінде жазылған болатын. Мұндай шаралар мыналарды қамтиды:

- Мұндай білім және тәжірибе көрсеткіштері мүшелікке кіру үшін, сондай-ақ тұрақты үздіксіз кәсіби дамыту, сондай-ақ өмір бойы білім алу Талаптары ретінде Құзырет Талаптары.
- Сапалық фирманың барлық өңірінде жүзеге саясаттар мен рәсімдерді бақылау. СБХС 1 қамтамасыз ету және ілеспе қызметтер бойынша келісімдерге қатысты кәсіби бухгалтерлер барлық фирмаларға қолданылады.
- Тұтастығын, объективтілік, кәсіби құзыреттілігін және мұқияттылық, құпиялылық және кәсіби мінез-құлық негізгі принциптерге негізделген егжей-тегжейлі тәуелсіздік талаптары оның ішінде Этика кодексі қамтитын.

Фирма Деңгейінің Сапасын Бақылау (Сілт.: Тарм. 3(b), 31(a))

А61. СБХС 1 дұрыстығын растау жөніндегі келісімдер бойынша сапалық Бақылау жүйесін құру және қолдау фирманың міндеттері бар мәмілелер. Ол фирма және оның кадр тәуелсіздік қатысты, соның ішінде тиісті этикалық Талаптары сәйкес ақылға қонымды сенімділік беруге арналған саясат пен шараларды жасау үшін фирма міндеттерін белгілейді. СБХС 1 тарауында сәйкес фирма мынадай элементтердің әрқайсысы ашатын саясат пен шараларды қамтиды сапалық Бақылау жүйесін құру және қолдау, яғни, басқа заттардың арасында, талап, және ол өз саясаты мен процедураларын құжаттар және фирманың персоналына оларды ашқанына:

- (a) Фирмадағы сапаны бақылау басшылықтың жауапкершіліктері;
- (b) Тиісті әдеп талаптары;
- (c) Клиенттермен қарым-қатынасты шешу және жалғастыру, нақты келісімдерді шешу және жалғастыру клиентпен қатынастарды және ерекше келісімдерді;
- (d) Адам ресурстарын;
- (e) Келісімді орындау; және
- (f) Мониторингі.

- А62. Сапалық бақылау жүйесін құру және қолдау фирманың жауаптылығына айналысатын заң немесе нормативтік Басқа кәсіби Талаптары немесе Талаптары, кем дегенде, олар алдыңғы тарау-тарауында көрсетілген барлық мәселелерді шешу және міндеттемелерін енгізуі кезде СБХС 1 талап ететін талаптары мақсаттарына жету фирмасы СБХС 1 баяндалған.
- А63. Келісім жасақтың басқа мүшелеріне Келісім серіктес, және тиісті хабарлар іс-әрекеттері, әрбір келісімнің жалпы сапасы үшін жауапкершілік ала отырып, Келісім әріптес тұрғысында, сапа сенімділік міндеттемесін орындау маңызды болып табылады атап фактісі, сондай-ақ қамтамасыз ету келісімнің сапасына маңыздылығы:
- (a) Кәсіби стандарттар мен нормативтік-құқықтық Талаптары сәйкес келеді орындау жұмыстарын.
  - (b) Фирманың сапалық бақылау саясаты мен рәсімдерін сақтау.
  - (c) Тиісті мән-жайлар болып табылады айналысу үшін есепті беру.
  - (d) Келісім тобының репрессиядан қорықпай алаңдаушылық тудыру мүмкіндігі.
- А64. Сапалық бақылау тиімді жүйесі сапалық бақылау жүйесіне қатысты оның саясаты мен процедуралары, тиісті барабар және тиімді жұмыс істейді ақылға қонымды сенімділік фирманы қамтамасыз етуге арналған мониторинг үдерісін қамтиды
- А65. Фирма немесе басқа тараптар берген ақпарат басқа ұсынады болғанша, жоба сапалық бақылау фирманың жүйесіне сүйенуге құқылы. Мысалы, Келісім команда қатысты сапалық бақылау фирманың жүйесі сүйенеді мүмкін:
- (a) Олардың жұмысқа қабылдау және ресми тренинг арқылы қызметкерлер құзыреттері.
  - (b) Тәуелсіздік бойынша тиісті ақпараттарды жинақтау және байланыс арқылы тәуелсіздік.
  - (c) Клиенттермен қарым-қатынасты шешу және жалғастыру, нақты келісімдерді шешу және жалғастыру жүйелері арқылы клиентпен қарым-қатынасты қамтамасыз ету.
  - (d) Мониторинг үдерісі арқылы нормативтік құқықтық талаптарын сақтау.
- Сенімділік міндеттемесін әсер етуі мүмкін сапалық бақылау фирма жүйесіндегі кемшіліктер қарастыру барысында, Келісім әріптес осы кемшіліктерді түзеу үшін фирмада қабылданған шараларды қарастыруы мүмкін.
- А66. Сапалық бақылау фирманың жүйесіндегі кемшіліктер міндетті сенімділік міндеттемесі кәсіби стандарттарға және қолданыстағы заңнамалық және нормативтік Талаптары сәйкес жүзеге немесе тәжірибеші маманның баяндамасының қажет емес екенін ойламайды деп білдірмейді.

Сандық Және Сапалық Бағалауда Дағдылар, Білім Мен Біліктілік (Сілт.: Тарм. 31(с))

- A67. Тәжірибеші маман базалық пәніне және тақырыптық мәселе ақпараты кең ауқымына қатысты сенімділік міндеттемесін орындау сұратылуы мүмкін. Кейбір әдетте белгілі бір жеке тұлғаның білмейтін арнайы дағдылар мен білімді талап ете алады.
- A68. БХӘСК Кодексі қоғамдық әрекет ететін кәсіби бухгалтер орындауға құзыретті ғана қызметтерді қамтамасыз ету үшін келісесіз қоғамдық әрекет ететін кәсіби бухгалтер талап етеді.⁴ Тәжірибеші маман білдірді сенімділік қорытындысының жауапкершілікті жалғыз атқарады, және бұл жауапкершілік тәжірибеші маман кәсіби бухгалтердің сарапшы жұмысының тәжірибешінің пайдалануға төмендеді емес, бұл сарапшының еңбегіне тәжірибеші маманың мақсаттары үшін жеткілікті деген қорытындыға, Тәжірибеші маман осы СОКХС кейіннен соң тәжірибеші маман-ның сарапшы жұмысын қолдануға Дегенмен, егер, тәжірибеші маман кәсіби бухгалтер тиісті дәлел ретінде сарапшының саласындағы деп сарапшы анықтамаларын немесе қорытындыларды қабылдай алады.

Жұмыс Тобын Тағайындау

Ұжымдық Құзыреттілік Және Мүмкіндіктер (Сілт.: Тарм. 32)

- A69. СБХС 1 тек қарым-қатынас және келісімдерді жүргізуге немесе жалғастырады деген ақылға қонымды сенімділік фирманы қамтамасыз етуге арналған, клиенттермен қарым-қатынасты шешу және жалғастыру, нақты келісімдерді шешу және жалғастыру клиентпен қатынастарды және ерекше келісімдерді үшін саясат пен шараларды жасауы үшін фирма талап онда фирма келісімді орындауға құзыретті болып табылады және, мұны, уақыт және ресурстар, соның ішінде мүмкіндіктері бар.⁵

Тәжірибеші маман Сарапшысы (Сілт.: Тарм. 32(a), 32(b)(i))

- A70. Ақпараттың дұрыстығын растау бойынша жұмыстың кейбір бір немесе бірнеше тәжірибешінің сарапшы кіреді көпбейінді командасы жүзеге асырылуы мүмкін. Мысалы, тәжірибеші маман кәсіби бухгалтердің сараптамалық базалық тақырыптық мәселе мен басқа келісім жағдайлары туралы білім алу немесе тарау 46А (Қисынды сенімділік келісімі жағдайда) немесе 46Ш аталған мәселелер бір немесе бірнеше тәжірибеші маманға қажет болуы мүмкін (шектеулі сенімділік келісімі жағдайда).

---

⁴ БХӘСК Кодексі, 210.6 тармақ

⁵ СБХС 1, 26 тармақ

А71. Тәжірибеші маманның жұмысы пайдаланылуы тиіс болған кезде, ол Келісімді қабылдау немесе жалғастыру кезеңінде 52 тармақ талап етілетін рәсімдердің кейбір орындауға тиісті болуы мүмкін.

Басқа Тәжірибеші Мамандар (Сілт.: Тарм. 32(b)(ii))

А72. Зерттеу тақырыбы бойынша ақпарат басқа тәжірибеші қорытынды білдірді мүмкін болатын кезде ақпаратты қамтуы мүмкін. бухгалтер, тақырыптық мәселе ақпараты бойынша жасасу, басқа тәжірибеші маманның қорытындысы нысанасы ақпаратқа қатысты дәлелдерді ұсыну негізделетінін онда дәлелдемелер пайдалануға шешім қабылдай алады.

А73. Басқа мамандардан жұмыс негізгі нысанасы қашықтағы орналасқан жері бойынша немесе шет юрисдикциясына, мысалы, қатысты пайдаланылуы мүмкін. Мұндай басқа да практикалардың жасақтың бөлігі болып табылмайды. Тиісті ойларын, Келісім жасақтың басқа мамандардан жұмыс қамтуы мүмкін пайдалануды жоспарлап отыр:

- Басқа да тәжірибеші маман этикалық талаптары бар деп түсінеді және сай ма міндеттемеге қатысты, атап айтқанда, тәуелсіз болып табылады.
- Басқа да тәжірибеші маманның кәсіби шеберлігі.
- Басқа тәжірибеші маманның жұмысына жасақты тарту дәрежесі
- Басқа да тәжірибеші маманның жетекшілік нормативтік ортада жұмыс істейді ма.

Шолу бойынша Міндеттемелер (Сілт.: Тарм. 33(c))

А74. СБХС 1 сәйкес фирманың шолуға қатысты жауапкершілігі саясат пен шаралары аз тәжірибелі команда мүшелер жұмысын анағұрлым тәжірибелі команда мүшелері қаралып жатқанын негізінде анықталады.⁶

Келісімді Шолу және Сапалық Бақылау (Сілт.: Тарм. 36(b))

А75. Келісім сапалық бақылау қарауға қаралуы мүмкін басқа да мәселелер кіреді:

- (a) Келісімге қатысты фирманың тәуелсіздігін Келісім команданың бағалауы;
- (b) Тиісті кеңестер пікірі немесе басқа қиын да даулы мәселелер бойынша, сондай-ақ осы консультациялар туындайтын қорытындылар қатысуымен мәселелер бойынша өтті ма; және
- (c) Келісім тексеру үшін таңдалған құжаттандыру ма маңызды пікірлерге қатысты орындалған жұмыстарды қамтиды және қорытындылар жетті қолдайды.

---

⁶ СБХС 1, 33 тармақ

Кәсіби Скептицизм Және Кәсіби Пікір

Кәсіби Скептицизм (Сілт.: Тарм. 37)

- A76. Кәсіби скептицизм мысалы, сергек болу қамтитын қатынасы болып табылады:
- Алынған басқа дәлелдерге сәйкес емес дәлелдеме.
  - Күмән дәлелдемелер ретінде пайдаланылуы тиіс анықтама құжаттар мен жауаптар сенімділігін атайды ақпарат.
  - Тиісті СОКХС талап ететін қосымша шаралар қажеттілігін ұсынатын жағдайлар ықтимал бұрмалауларды көрсетуі мүмкін.
  - Мүмкін болатын бұрмалауды көрсететін шарттар.
- A77. Тәжірибеші маман тәуекелдерін төмендетуге, мысалы, егер келісім уақытысында кәсіби скептицизм қажет:
- Түсініксіз жағдайларды бағаламау;
  - Бақылаудан алынған пікірлерді жалпылау;
  - Табиғат уақыт бойынша бөлуді, мен рәсімдерді дәрежесін анықтау, және нәтижелерін бағалау орынсыз болжамдарды пайдалану.
- A78. Кәсіби скептицизм дәлелдемелер сыни бағалау қажет. Бұл қайшы дәлелдемелер және сұрауларына құжаттар мен жауаптар сенімділігін күмән кіреді. Ол сондай-ақ мән-жайлар жарық алынған дәлелдемелерді және жеткіліктілігін қарауды қамтиды.
- A79. Келісім құжаттар шынайы екендігіне сенімділік тартады қабылдамаса тәжірибеші маман басқаша ойлайтындай себептері бар жағдайларды қоспағанда, тәжірибеші маман кәсіби бухгалтер түпнұсқа ретінде жазбалар мен құжаттарды қабылдай алады. Дегенмен, тәжірибеші маман кәсіби бухгалтер дәлелдемелер ретінде пайдаланылуы тиіс ақпараттың сенімділігін қарастыруы тарау 50 бойынша талап етіледі.
- A80. Тәжірибеші маман растауды ұсынады болғандардың адалдығына өткен тәжірибесін көзге ілмеуге мүмкін емес. Дегенмен, дәлелдемелер ұсынуға кім адалдығы және бар деген наным кәсіби скептицизм қолдау қажеттігі тәжірибеші маманның босатпайды.

Кәсіби Пікір (Сілт.: Тарм.) 38

- A81. Кәсіби пікір Сенімділік орнату келісімібойынша келісімнің дұрыс мінез-құлық үшін маңызды болып табылады. тиісті этикалық Талаптары және тиісті СОКХС түсіндіру және келісімнен бүкіл қажетті хабардар шешімдер тиісті оқыту, білім мен фактілер мен мән-жайлар бойынша тәжірибе қолданбастан жасалуы мүмкін емес, өйткені бұл. Кәсіби пікір шешімдер қабылдау, атап айтқанда қажет:

- Елеулілік және Келісім тәуекел.
  - Рәсімдердің сипаты, мерзімі және ауқымы тиісті СОКХС Талаптары кездесуге және дәлелдемелерді алу үшін пайдаланылады
  - Тиісті жеткілікті дәлелдер алынды, және одан да көп қажеттіліктерін осы СОКХС мақсаттары және кез келген тиісті нысанасы СОКХС жету үшін не істеу керек ма бағалау. Атап айтқанда, шектеулі сенімділік келісімі жағдайда, кәсіптік ой-пікірлерді растаудың мағыналы деңгейі алынды ма бағалау талап етіледі.
  - Тиісті қорытындылар алынған дәлелдерге негізделген аударғым.
- A82. Практика күтілетін кәсіби пайымдаулар ерекшелігі, ол оның оқу білім мен тәжірибесі лайықты пікірлерге жету үшін керекті құзыреттерін дамытуға көмектесетін болса практикалар жүзеге асырылады.
- A83. Кез келген нақты жағдайда кәсіби пікір орындалуы тәжірибеші маман кәсіби бухгалтер белгілі фактілер мен мән-жайлар негізделген. фирманың ішінде немесе сыртында тиісті деңгейде Келісім жасақтың ішінде және Келісім жасақтың және басқалар арасында келісімді орындау барысында қиын және даулы мәселелер бойынша кеңес, атап айтқанда, қандай дәрежеде, оның ішінде хабардар және ақылға қонымды үкімін қабылдауға тәжірибеші маманға Зерттеу тақырыбы бойынша ақпарат элементтер тиісті Тарапын (Тараптарын) пікірі әсер етеді.
- A84. Кәсіби пікір, жетті үкімім қамтамасыз ету және өлшеу немесе бағалау принциптерін құзыретті қолдануды көрсетеді және аясында тиісті, және сәйкес болуына негізделіп дейін күннен тәжірибеші маманға белгілі болды фактілер мен мән-жайлар бағалануы мүмкін тәжірибеші маман кәсіби бухгалтер есептемесі.
- A85. Кәсіби пікір келісімнің орындалуы барысында жасалуы қажет. Ол сондай-ақ тиісті құжатталған қажет. Осыған байланысты, 79 келісім барысында туындайтын маңызды мәселелер бойынша қорытындыларды айтарлықтай кәсіби шешімдер түсіну, келісім қатысы жоқ бар, тәжірибелі олар тәжірибеші үшін жеткілікті құжаттандыру дайындау тәжірибеші талап тарау. Кәсіби пікір, әйтпесе келісім немесе жеткілікті тиісті дәлелдемелерді фактілер мен мән-жайлар қолдау көрсетілмейді шешімдер негіздемесі ретінде пайдаланылуы тиіс емес. Тапсырманы ұйымдастыру және орындау

Келісімді Жоспарлау және Орындау

Жоспарлау (Сілт.: Тарм. 40)

- A86. Жоспарлау рәсімдердің толық көзқарас тұратын Келісім серіктес, Келісім жасақтың басқа да негізгі мүшелері, сондай-ақ кез келген негізгі тәжірибешінің сыртқы сарапшыларды келісімнің қолдану

саласы, назар аудара, мерзімдеріне және өткізу жөніндегі жалпы стратегияны әзірлеу, сондай-ақ келісім жоспарын қамтиды сипаты, мерзімі және ауқымы орындалуы тиіс, және оларды таңдау себептері. Тиісті жоспарлау, келісімнің маңызды салаларына тиісті назар уақтылы негізінде әлеуетті проблемаларды анықтау және дұрыс бұл тиімді жолмен жүзеге асырылуы үшін тарту ұйымдастыруға және басқаруға көмектеседі. Тиісті жоспарлау дұрыс келісімнің топ мүшелері жұмыс тағайындауға тәжірибеші көмектеседі, және бағытын, қадағалауды, сондай-ақ олардың жұмыс шолу жеңілдетеді. Әрі қарай, ол қолданылатын жерде, басқа да практиктер мен сарапшылар атқарылған жұмысын үйлестіруге жәрдемдеседі. жоспарлау іс-сипаты мен көлемі, мысалы, келісім жағдайына байланысты базалық пәніне және өлшемдер күрделілігін әр түрлі болады. қаралуы мүмкін негізгі мәселелердің мысалына жатады:

- Келісім шарттары және базалық пәніне сипаттамалары және өлшемдерін қоса алғанда, оның қолдану саласы, белгілейтін келісім сипатын.
- Күтілген уақытын және қажет қатынастардың табиғатын.
- Білімді тиісті Тарапын (Тараптарын) үшін Келісім серіктес орындауында басқа келісімдерде жиналған ма Келісімді қабылдау қызметінің нәтижелерін, қолданылатын, өзекті болып табылады.
- Келісім процесс.
- Зерттеу тақырыбы бойынша ақпарат бұрмалану қатерлерді қоса алғанда, тиісті Тарапын (Тараптарын) және оның қоршаған ортаға, тәжірибеші маманның түсінігі.
- Тиісті қолданушыларды және олардың ақпараттық қажеттіліктерін, сондай-ақ маңыздылық қарау және Келісім тәуекел компоненттерін анықтау.
- Алаяқтық тәуекелі келісімге қатысты масштабтары.
- Мұндай сарапшылардың тарту сипаты мен ауқымы, оның ішінде қызметкерлер мен сараптама Талаптары, сондай-ақ келісімді орындауға қажетті ресурстардың табиғатын, уақытын және дәрежесін.
- Келісім бойынша ішкі аудит қызметі әсерін.

A87. Тәжірибеші маман (кадрлық, оның мысалы, тиісті Тарапын (Тараптарын жұмысымен жоспарланған рәсімдер кейбір үйлестіруге)) келісімін орындау мен басқаруды қамтамасыз ету тиісті Тарапын (Тараптарын) жоспарлау элементтерін талқылауы мүмкін. Әдетте, осындай талқылаулар орын алса да, жалпы шара стратегиясы мен жоспары тәжірибешінің жауапкершілігін қалады. Жалпы келісім стратегиясын немесе жоба жоспарына енгізілген мәселелерді талқылау кезінде, медициналық көмек келісімнің тиімділігін белін бекем мақсатында талап етіледі. Мысалы, тиісті Тарапын (Тараптарын) бар егжей-тегжейлі шаралардың сипаты мен мерзімдерін талқылау

рәсімдері тым болжамды жасау арқылы келісімнің тиімділігін төмендетуі мүмкін.

- A88. Жоспарлау келісімнен бүкіл дискретті кезеңі, ал, керісінше, үздіксіз және қайталанатын процесі болып табылады. күтпеген оқиғаларға, жағдайларының өзгеруіне, немесе алынған дәлелдемелерге Нәтижесінде Тәжірибеші жалпы стратегиясы мен шара, және сол арқылы қорытынды жоспарланған сипаты, мерзімі мен рәсімдерді ауқымын қайта қарау қажет болуы мүмкін.
- A89. Аз немесе аз күрделі келісімдерде бүкіл Келісім кез келген басқа Келісім жасақтың мүшелері жоқ жұмыс (кім жеке тәжірибесі болуы мүмкін), мүмкін Келісім серіктес қатысуымен, өте кішкентай Келісім команда жүргізілуі мүмкін. аз команданың, үйлестіру, және команда мүшелерінің арасындағы байланыс оңай көмегімен. Мұндай жағдайларда Жалпы келісім стратегиясын құру күрделі немесе уақыт жұмсауды жаттығулар емес болуы мүмкін.; ол субъектінің көлеміне, базалық пәніне және өлшемдерін қоса алғанда, келісімнен, және Келісім жасақтың мөлшерін күрделілігіне байланысты өзгереді. Мысалы, бірге талқылау негізінде жұмыстық құжаттар мен ағымдағы кезеңде жаңартылады ғана аяқталды келісінде айқындалған бөлектеу мәселелер талдау негізінде қайталанатын келісінде, алдыңғы кезеңдегі аяқталған кезде дайындалған қысқаша меморандум, жағдайда тиісті тараптар, ағымдағы келісім бойынша құжатталған қарым қатынас стратегиясы бола алады.
- A90. 43 тармақта сипатталған жағдайларда, болса, тәжірибеші маман кәсіби бухгалтер тарта отырып жалғастырады:
- (а) Маманның пікірі бойынша, жарамсыз қолданылатын өлшемшарттар немесе сәйкес келмейтін базалық тақырыптық мәселе арнаулы қолданушыларды жаңылыстырған кезде білікті қорытынды немесе теріс қорытынды мәселе қаншалықты материалдық және етек байланысты мән-жайлар тиісті болар еді.
  - (с) Басқа жағдайларда, білікті қорытынды немесе қорытындыдан бас тарту мәселе қаншалықты материалдық және етек маманның пікіріне жылы байланысты тиісті болар еді.
- A91. Келісімді қабылдағаннан кейін, тәжірибеші маман кәсіби бухгалтер қолданылатын өлшемшарттардың қолдану жүзді нысанасы ақпарат әкеледі, және тақырыптық мәселе ақпаратты тартылысы материалдық және етек екенін тапса Мысалы, егер, онда теріс қорытынды мән-жайлар тиісті болар еді.
- Маңыздылық (Сілт.: Тарм. 44)*
- A92. Маңыздылық туралы кәсіби шешімдер қоршаған жағдайларға аясында жасалған, бірақ қамтамасыз ету деңгейіне әсер етпейді, сол мақсатты пайдаланушылар мен мақсаттары үшін, ақылға қонымды Сенімділік орнату келісімібойынша маңыздылық елеулілік, өйткені шектеулі тексеріске бірдей болып табылады, арналған пайдаланушылардың ақпараттық қажеттіліктеріне негізделген.

- A93. Қолданылатын өлшемшарттар зерттеу пәні бойынша ақпарат дайындау және ұсыну тұрғысында маңыздылық тұжырымдамасын талқылау және сол арқылы келісім бойынша маңыздылықты ескере практикаға сілтеме жақтауын көзделуі мүмкін. қолданылатын өлшемшарттар маңыздылықты түрлі қырынан талқылай алғанымен, маңыздылықтың А92-А100 тармақтар талқыланды мәселелерді қамтиды. қолданылатын өлшемшарттар маңыздылық тұжырымдамасын талқылау қамтуы жоқ болса, осы тарауға сілтеме шеңберінде тәжірибеленеді.
- A94. Олар жеке-жеке немесе жиынтығында, негізді нысанасы ақпарат негізінде қабылданған мақсатты пайдаланушылар тиісті шешімдеріне ықпал етуі мүмкін бе жетімсіздігін қоса алғанда, бұрмалаушылықты, материалдық болып есептеледі. Маңыздылық тәжірибешінің қарастыру кәсіби пікір мәселесі болып табылады, және топ ретінде мақсатты пайдаланушылар бірыңғай ақпараттық қажеттіліктерін тәжірибешінің қабылдау әсер етеді. Тәжірибеші маман қолданушыларға болжау үшін осы тұрғыда, ол ақылға қонымды болып табылады:
- (a) Негізінде жатқан пәніне үшін жеткілікті білімі, және лайықты тиянақтылықпен нысанасы ақпаратты зерттеуге дайын болуы;
  - (b) Пәні бойынша ақпарат маңыздылық тиісті деңгейге дейін дайындалды және сендірді екенін түсіну, мен ұғымдар қолданылатын өлшемшарттар енгізілген кез келген маңыздылық түсіну;
  - (c) Өлшеу немесе негізгі нысанасы бағалау тартылған кез келген тән белгісіздік түсіну; және
  - (d) Тұтастай алғанда нысанасы ақпарат негізінде негізді шешімдер қабылдау.

Келісім нақты пайдаланушылардың ақпараттық қажеттіліктерін қанағаттандыру үшін әзірленген қабылдасамаса, ақпараттық қажеттіліктерін, кеңінен әр түрлі болуы мүмкін нақты пайдаланушылардың, бойынша бұрмалаулар ықтимал әсері әдетте есепке алынбайды (А16–А18 тармақтарды қараңыз).

- A95. Елеулілік сапалы факторлар контекстінде қарастырылады және егер қолданылатын болса, сандық факторлар болып табылады. нақты келісімге ескере маңыздылық маманның пікірі мәселесі болып табылады сапалық факторлар мен сандық факторлардың салыстырмалы маңыздылығы.
- A96. Сапалық факторларға сияқты нәрселерді қамтуы мүмкін:
- Пәніне зардап шеккен жеке немесе заңды тұлғалардың санын
  - Ол осындай көптеген көрсеткіштерін қамтиды баяндама ретінде бірнеше компоненттерін, құраған кезде арасындағы өзара, сондай-ақ субъектінің әр түрлі компоненттерінің, салыстырмалы маңыздылығы туралы ақпарат.

- Тұжырымын баяндау түрінде көрінеді ақпаратты маңызды субъектіге қатысты таңдаған.
- Қолданылатын өлшемшарттар деп көрсетілімінде өзгерістерге мүмкіндік кезде тұсаукесер сипаттамалары нысанасы ақпарат алу үшін қабылданған.
- Мысалы бұрмаланулардың сипаты, зерттеу пәні бойынша ақпарат бақылау тиімді болып табылады мәлімдеме болып табылатын бақылау бақыланған ауытқулар сипаты.
- Бұрмалану заңдар немесе нормативтік сәйкестігін әсер етеді ме.
- Негізгі пәніне, өткен немесе ағымдағы нысанасы ақпаратты ететін немесе болашақ нысанасы ақпаратты әсер етуі мүмкін болып табылатын түзету әсері мерзімді есептілікті жағдайда.
- Бұрмалану қасақана акт нәтижесі болып табылады немесе байқаусыз ма.
- Бұрмалану базалық пәніне өлшеу немесе бағалау күтілетін нәтижесіне қатысты, мысалы пайдаланушыларға белгілі алдыңғы коммуникация тәжірибешінің түсінікті, бар маңызды болып табылады ма.
- Бұрмалану жауапты тарап, бағалаушы немесе бағалаушы, немесе жалға алушы тарап немесе басқа тұлғалармен қарым-қатынасы арасындағы өзара жатады ма.
- Шекті немесе бастапқы құн тәртібін нәтижесі деп құнының жалтарған ма, анықталды.
- Базалық нысанасы бағдарламасын немесе заңды тұлғаның белгілі бір аспектісі бағдарламаның немесе тұлғаның сипаты, көріну және сезімталдық қатысты маңызды болып табылады ма, үкіметтік бағдарлама немесе мемлекеттік сектордың тұлға болып табылады.
- Тақырыптық мәселе заң немесе реттеу сақталуы туралы қорытынды, сақтамаудың салдарының ауырлық жатады.

A97. Сандық факторлар болып табылады нысанасы ақпарат осы аспектілерін ұсынылған сомаларды, егер бар болса, қатысты бұрмаланулардың магнитудасы қатысты:

- Сандық білдіреді; немесе
- Сандық мәндерге байланысты (пәні бойынша ақпарат бақылау тиімді болып табылады мәлімдеме кезде, мысалы, бақылау бақыланған ауытқулар саны тиісті сандық фактор болуы мүмкін).

- A98. Егер сандық факторлар қолданылатын болса, келісімді тек жеке маңызды бұрмалауларды анықтау үшін жоспарлау фактісі түзетілмеген және анықталмаған жеке маңызды емес бұрмалаулардың жиынтығы тақырып туралы ақпараттың елеулі бұрмалануына әкелуі мүмкін екендігіне назар аудармайды. Сондықтан, тәжірибеші маман процедуралардың сипатын, уақыты мен көлемін анықтауға негіз ретінде маңыздылықтан аз мөлшерді анықтау үшін процедуралардың сипатын, уақыты мен көлемін жоспарлау кезінде орынды болуы мүмкін.
- A99. Елеулілік сенімділік есептемесінде қамтылған ақпаратқа қатысы. Келісім кейбір қамтиды, бірақ барлық кезде Сондықтан, негізгі нысанасына туралы ақпараттың аспектілері, маңыздылық тартуға жабылған тек осы бөлігіне қатысты болып саналады.
- A100. Процедуралардың нәтижесінде анықталған бұрмаланулардың елеулігін туралы Қорытынды кәсіби пайымдауды талап етеді. Мысалға:
- Ауруханаға төтенше жағдайлар департаментінің ақша айналысу үшін құны бойынша қолданылатын өлшемшарттар көрсетілетін қызметтердің жылдамдығын, қызмет көрсету сапасын, ауысу кезінде емделген науқастардың саны, және басқа да осыған ұқсас аурухана қарсы қызметтердің құнын бенчмаркинг қамтуы мүмкін. Осы қолданылатын өлшемшарттардың үш қанағаттандырылды бірақ бір қолданылатын өлшем шағын маржа бойынша қанағаттандырылды емес болса, онда кәсіптік ой-пікірлерді аурухананың төтенше жағдайлар департаменті, тұтастай алғанда, ақша үшін мәнді білдіретін ма жасасуға қажет.
  - Сәйкестік келісінде, ұйым тиісті заң немесе реттеу тоғыз ережелерін болуы мүмкін, бірақ бір қамтамасыз ету сай емес. Кәсіби пікір ұйым тұтастай тиісті заң немесе реттеу сақталуға ма жасасуға қажет. Мысалы, тәжірибеші маман кәсіби бухгалтер тұлға орындаған жоқ, ол қамтамасыз ету, сондай-ақ тиісті заң немесе реттеу қалған ережелеріне бұл норманың қарым-қатынас маңыздылығын қарастыру мүмкін.

Келісім Жағдайларын Түсіну (Сілт.: Тарм. 45–47А)

- A101. Келісім серіктес және Келісім жасақтың басқа да негізгі мүшелері, сондай-ақ кез келген негізгі тәжірибешінің сыртқы сарапшылар, елеулі бұрмаланулардың нысанасы ақпарат қабылдағыштық туралы, сондай-ақ келісімнің фактілер мен мән-жайлар қолданылатын өлшемшарттардың қолдану, мамыр арасындағы Талқылаулар тапсырманы ұйымдастыру және орындау кезінде Келісім жасақ көмек. Бұл Келісім жасақтың мүшелеріне, сондай-ақ талқылауға қатыспаған кез келген тәжірибешінің сыртқы сарапшылар тиісті мәселелерді хабарлауға, сондай-ақ пайдалы болып табылады.

A102. Тәжірибеші маманның осы СОҚХС шеңберіндегі тәжірибеші маманның міндеттерінен өзгеше немесе одан асып түсуі мүмкін заңдар, ережелер немесе ұйымның заңдар мен ережелерге сәйкес келмеуіне қатысты тиісті этикалық талаптарға сәйкес қосымша жауапкершіліктері болуы мүмкін, мысалы:

- (a) Заңдар мен ережелерге, соның ішінде басшылықпен және басқару өкілетті адамдарымен нақты байланысқа қатысты талаптарға сәйкес анықталған немесе күдіктелген сәйкессіздіктерге жауап беру және әрі қарайғы іс-шаралардың қажеттілігін қарастыру;
- (b) Заңнамаға және ережелерге сәйкес келмейтін немесе анықталмаған күдікті аудиторға хабарлау⁷; және
- (c) Анықталған немесе күдікті заңдар мен ережелерге сәйкес келмеуге қатысты құжаттар.

Кез-келген қосымша жауапкершілікті сақтау осы және басқа СОҚХС сәйкес тәжірибеші маманның жұмысына қатысты қосымша ақпаратты қамтамасыз етуі мүмкін (мысалы, жауапты тараптың немесе басқаруға өкілетті адамдардың мінсіздігіне қатысты). A194-A198 тармақтарында тәжірибеші маманның заңдар, ережелер немесе заңдар мен ережелерге сәйкес келмейтіндігі анықталған немесе күдіктенгені туралы хабарлау және есеп беру туралы этикалық талаптар бойынша жауапкершіліктері қарастырылған.

A103. Базалық тақырыптық мәселе мен басқа келісім жағдайлары туралы түсінік алу кезінде, мысалы, келісім уақытысында кәсіби бағалауды жүзеге асыру үшін сілтеме шеңберінде практикалық қамтамасыз етеді:

- Базалық тақырыбы сипаттамаларында ескере отырып;
- Критерий жарамдылығын бағалауды;
- Маманның пікірі бойынша, арнайы қарастыру қажет болуы мүмкін, онда, оның ішінде келісім тобының жігерлерін, бағыттауда маңызды факторларды ескере отырып; Мысалы, мамандандырылған сарапшының жұмысына қажеттілік;
- Құру және сандық маңыздылық деңгейлері (тиісті) үздіксіз дұрыстығын бағалау, және сапалы елеулі факторларды қарастыру;
- Аналитикалық шараларды орындау кезінде пайдалануға арналған жобаларды әзірлеу;
- Жобалау және процедураларды орындау; және
- Тәжірибеші маман кәсіби бухгалтер алған ауызша және жазбаша негізділігімен бірге бағалау дәлелдемелер

---

⁷ Мысалы, БХӘСК кодексінің 225.44–225.48 бөлімдерін қараңыз.

- A104. Тәжірибеші маман, негізінен, жауапты тарапқа қарағанда негізгі тақырыпты және келісімнің басқа жағдайларын азырақ түсінеді. Тәжірибеші маман, негізінен, шектеулі кепілдік келісімі үшін негізгі тақырыпты және келісімнің басқа жағдайларын, мысалы, ақылға қонымды кепілдік келісіміне қарағанда аз тереңірек түсінеді, мысалы, кейбір шектеулі кепілдіктерде тәжірибеші маман ішкі бақылау туралы түсінік ала алады. тақырып туралы ақпаратты дайындау, бұл көбінесе олай бола бермейді.
- A105. Шектеулі сенімділік келісінде, зерттеу тақырыбы бойынша ақпараттың материалдық бұрмалану туындауы ықтимал бағыттарын анықтау осы бағыттар бойынша рәсімдерді баса назар тәжірибеші мүмкіндік береді. Мысалы, зерттеу тақырыбы бойынша ақпарат тұрақтылық есеп болып табылатын келісінде, тәжірибеші маман тұрақтылық баяндаманың белгілі бір салаларда баса назар аударуы мүмкін. Зерттеу тақырыбы бойынша ақпарат тек бір салада болғанда немесе нысанасы ақпараттың барлық аудандарында Сенімділік орнату келісімі бойынша маңызды сенімділік алу қажет кезде тәжірибеші маман рәсімдерді әзірлеу және жүзеге асыра алады.
- A106. Кепілдеме туралы ақылға қонымды келісімде тақырып бойынша ақпараттың ішкі бақылауын түсіну тәжірибеші маманға бұрмаланулардың түрлері мен тақырыптағы ақпараттағы елеулі бұрмалаулардың пайда болу қаупіне әсер ететін факторларды анықтауға көмектеседі. Тәжірибеші маманнан тиісті бақылаулардың дизайнын бағалау және олардың орындалған-орындалмауын жауапты тараптың сұрауына қосымша процедураларды орындау арқылы анықтауға міндетті. Келісім жағдайында қандай бақылаудың маңызды екенін анықтау үшін кәсіби пікір қажет.
- A107. Шектеулі сенімділік келісінде, нысанасы ақпаратты дайындау үшін пайдаланылатын процесті ескере нысанасы ақпарат материалдық бұрмалану туындауы ықтимал бағыттарын шешу процедураларды дайындау және жүзеге тәжірибеші көмектеседі. Пайдаланылатын процесін қарастыра отырып, тәжірибеші маман міндеттемеден қатысы бар, сондай-ақ сол аспектілері туралы тиісті партия сұрауларды жасай алады, ол процесінің аспектілері анықтау үшін кәсіби ой-пікірді пайдаланады.
- A108. Ақылға қонымды сенімділік және шектеулі сенімділік міндеттемесінде де, ұйымның тәуекелдерді бағалау процесінің нәтижелері, сондай-ақ базалық тақырыптық мәселе мен басқа келісім жағдайлары туралы білім алу тәжірибеші маманға мүмкін.

Дәлелдемелерді алу

Рәсімдердің Сипаты, Мерзімі Және Ауқымы (Сілт.: Тарм. 48(Ш)–49(А))

- A109. Тәжірибеші маман ақылға қонымды сенімділік немесе шектеулі процедураларды комбинациясын таңдайды. Төменде тізімделген

рәсімдер олар тәжірибеші маман қолданылатын, контекстке байланысты, мысалы, жоспарлау немесе келісімді орындау, пайдаланылуы мүмкін:

- Инспекциялау;
- Бақылау;
- Растау;
- Қайта есептеу;
- Қайта өткізу;
- Аналитикалық рәсімдер
- Өтініш.

A110. Рәсімдерді тәжірибешінің таңдау әсер етуі мүмкін факторлар базалық пәніне сипатын қамтиды; қамтамасыз ету деңгейі алынады; және тиісті уақыт пен шығындар, соның ішінде мақсатты пайдаланушылар мен жалға алушы тарап, ақпараттық қажеттіліктерін.

A111. Пәні нақты міндеттер СОКХС саналады кезде Кейбір жағдайларда, осы Стандарт шаралардың сипатын, мерзімі мен көлемін әсер ететін нақты талаптар болуы мүмкін. Мысалы, белгілі бір міндет нысанды ескере СОКХС, жүзеге асырылып, немесе сенімділіктің деңгейі, белгілі бір тапсырманы орындау кезінде күтілуде тиіс нақты процедуралардың сипатын немесе көлемін сипаттау мүмкін. Сипатын анықтау, егер рәсімдер мерзімі мен көлемі, кәсіби пікір мәселесі болып табылады және әрбір келісім үшін жеке жүзеге асырылады.

A112. Кейбір келісімдерде зерттеу пәні бойынша ақпарат материалдық бұрмалану туындауы мүмкін кез келген бағыттарын анықтау мүмкін емес. Қарамастан кез келген осындай бағыттары, тәжірибеші маман кәсіби бухгалтер конструкциялары анықталған және қамтамасыз ету маңызды деңгейін алуға бағытталған рәсімдерді орындайды болды ма.

A113. Сенімділік міндеттемесі қайталанатын процесс болып табылады, және ақпараттық жоспарланған рәсімдерді айқындау ол негізделген деп айтарлықтай ерекшеленеді тәжірибеші маманның назарына келуі мүмкін. Тәжірибеші маман жоспарланған шараларды орындау, алынған айғақтардың тәжірибеші маман қосымша процедуралардан әкелуі мүмкін. Бұл шаралар кәсіпорыннан тәжірибеші анықталған мәселені қарауға, сондай-ақ қажет болған жағдайда тақырыптық мәселе ақпараты реттеулер жасау өлшеуіш немесе бағалаушы сұрап қамтуы мүмкін.

*Шектеулі Сенімділік Беретін Келісімдерге Қосымша Рәсімдер Қажеттілігін
Анықтау (Сілт.: Тарм. 49Ш)*

A114. Тәжірибеші маман анық, кәсіби пікірді қолдануда кейін, материалдық бұрмаланулардың бар екендігін көрсетеді емес бұрмалау хабардар бола алады. Маманның пікірі бойынша, анықталған бұрмаланулардың анық материалдық бұрмаланулардың бар екендігін көрсетеді емес, өйткені қосымша процедуралар қажет болуы мүмкін кезде мынадай мысалдар суреттейді:

- Маңыздылық 100 бірлік әлеуетті қате тұратынан 10000 бірлік, және тәжірибеші судьялар болса қарастырылуы қажет басқа да сапалық факторлар бар, егер материалдық бұрмалану тәуекелдігі өйткені, онда қосымша процедуралар, әдетте, талап етілмейді еді келісім жағдайлары қолайлы болуы мүмкін.
- Күтілгендей көптеген арасында бір сауалына жауап болған жоқ, елеулі бұрмалау әбден мүмкін ауданы астам рәсімдер кешенін орындау кезінде, егер елеулі бұрмалану тәуекел деңгейінде, дегенмен, егер қосымша процедуралар қажет болуы мүмкін осы басқа рәсімдерді нәтижелерін ескере отырып келісімнің бұл жағдайларына қолайлы болып табылады.

A115. Зерттеу пәні бойынша ақпарат елеулі бұрмаланған болуы мүмкін деп болжауға тәжірибеші тудырады мәселе (лар) туралы хабардар бола алады. Анықталған бұрмалаулар пәні бойынша ақпарат елеулі бұрмаланған болуы мүмкін екенін көрсетеді, себебі қосымша рәсімдер қажет болуы мүмкін болған кезде мынадай мысалдар суреттейді:

- Аналитикалық шараларды орындау кезінде, тәжірибеші маман кәсіби бухгалтер басқа да тиісті ақпаратты сәйкес келмейтін немесе осы күтілетін сомадан немесе коэффициенттер айтарлықтай өзгеше тербелуін немесе өзара байланысын анықтау мүмкін.
- Тәжірибеші маман кәсіби бухгалтер сыртқы көздерін қарастыруға әлеуетті елеулі бұрмалану хабардар бола алады.
- Қолданылатын өлшемшарттар 10% қате мөлшерлемесін рұқсат және, атап айтқанда, тест бір негізделген Егер тәжірибеші маман кәсіби бухгалтер материалдық бұрмалану тәуекелдігі келісім жағдайлары қолайлы болмауы мүмкін, өйткені, содан кейін қосымша процедуралар қажет болуы мүмкін, 9% қате мөлшерлемесін ашты.
- Аналитикалық шаралардың нәтижелері, дегенмен, күтілетін мәні асатын жақын үміттерін ішінде, бірақ болсаңыз материалдық бұрмалану тәуекелдігі келісім жағдайлары

қолайлы болмауы мүмкін, өйткені, онда қосымша процедуралар қажет болуы мүмкін.

- A116. Шектеулі сенімділік келісімі жағдайда, мәселе (лер) Зерттеу пәні бойынша ақпарат сену тудырады тәжірибеші маманның назарына жеткізіледі, онда бұрмалану, тәжірибеші маман кәсіби бухгалтер қосымша шараларды әзірлеу мен орындауға тарау 49Ш бойынша талап етіледі. Қосымша процедуралар, мысалы, тиісті тарапты (Тараптарын) сұрағысы немесе осы жағдайларда басқа рәсімдерді орындау, қамтуы мүмкін.
- A117. Қолдану саласы 66 тармақ 49Ш талап етілетін қосымша шараларды жүзеге отырып, болса, тәжірибеші маман кәсіби бухгалтер мәселе (лар) бұрмалауы нысанасы ақпаратты тудыруы немесе ол тудырады деп анықтау үшін, ең алдымен, болып табылады деп қорытынды немесе жеткілікті тиісті дәлелдемелерді алу мүмкін емес тақырыптық мәселе ақпаратының елеулі бір саласы қолдану шектеу бар, бұрмаланған және 66 тармақта қолданылады.
- A118. Елеулі ауытқудың мүмкін емес деген қорытынды жасауға немесе елеулі ауытқудың бар екенін анықтау үшін, не дәлелдемелер алу үшін қажетті қосымша шаралардың сипатын, мерзімдері мен дәрежесі туралы тәжірибеші маманың пайымдау, мысалы, басшылыққа алады:
- Қазірдің өзінде процедуралардың қорытындыларын тәжірибешінің бағалау алынған ақпарат;
  - Базалық пәніне және келісімнің барысында алынған басқа да мән-жайлар бойынша келісім тәжірибешінің жаңартылады түсіну; және
  - Зерттеу тақырыбы бойынша ақпарат елеулі бұрмаланған болуы мүмкін деп болжауға тәжірибеші туғызады мәселені шешу үшін қажетті дәлелдемелер сендіруі бойынша тәжірибеші маман кәсіби бухгалтердің қарау.

Түзетілмеген Бұрмаланулардың Жинақтау (Сілт.: Тарм. 51, 65)

- A119. Түзетілмеген бұрмаланулардың тәжірибешінің қорытындысын қалыптастыру кезінде жеке немесе жиынтығында олар материалдық болып, ма бағалау мақсаттары үшін келісім барысында жинақталған. (51 тармақ)
- A120. Тәжірибеші маман бұрмалауларды айқын белгілерінің болар еді және тәжірибеші осындай сомаларды жинақтау анық тақырыптық мәселе ақпараты бойынша елеулі әсер еткен жоқ еді деп күтуде, себебі жинақталған қажет емес еді, ол төменде соманы тағайындай алады. «Әлбетте, тривиалды» тағы бір өрнек емес, «материалдық емес». Анық мәселелер 44 тармаққа сәйкес айқындалатын маңыздылық қарағанда шамасы толық түрлі (аз) тәртібін болады және анық түрде

дәйексіз мәселелер жеке-жеке қабылданған немесе жиынтығында және мөлшері, сипаты немесе мән-жайлардың кез критерий бойынша жорамалдау. Бір немесе бірнеше элементтер мәселелеріне қатысты қандай да бір белгісіздік болған кезде, мәселе айқын белгілерінің болуы үшін емес болып саналады.

Тәжірибеші маманның expertі орындалмалы тапсырмаға қашан кірісетіндігі туралы

Шаралардың Сипаты, Мерзімдері Және Ауқымы (Сілт.: Тарм. 52)

A121. Сенімділік орнату келісімібойынша жұмыстың кейбір бір немесе бірнеше тәжірибешінің сарапшы жүзеге асырылады кезде тәжірибеші маман кәсіби бухгалтердің сарапшының жұмысына қатысты шаралардың сипатын, мерзімі мен көлемін анықтау кезінде мынадай мәселелер жиі өзекті болып табылады (A70 тармақты қараңыз):

- (a) Келісімнің мәтінінде бұл сарапшының жұмысының маңыздылығын (A122–A123 ттармақтарды қараңыз);
- (b) Осы сарапшының жұмысы байланысты мәселенің сипаты;
- (c) Осы сарапшының жұмысы жататын мәселеде елеулі бұрмаланулардың тәуекелін;
- (d) Тәжірибешінің білу және осы сарапшының орындауындағы алдыңғы жұмыс тәжірибесі; және
- (e) Ол аудиторлық ұйым практикадағы сараптамалық сапаны бақылау саясаты мен рәсімдерін ма жатады (A124–A125 тармақты қараңыз).

Тәжірибеші Маманның Жұмысын Біріктіру

A122. Сенімділік орнату келісімібойынша келісім Келісім серіктес және Келісім жұмыс тобытың басқа мүшелері мен тәжірибешінің сарапшының еңбегіне пайдаланылатын білмейтін арнайы дағдылар мен білімді талап базалық пәндерінің кең ауқымы бойынша жүзеге асырылуы мүмкін. Кейбір жағдайларда, тәжірибеші маманның сараптамалық жеке мәселе бойынша кеңес беріледі. Тәжірибе сарапшы жұмысының маңыздылығы үлкен, ең алдымен, ол сараптамалық көп бөлігі ретінде жұмыс істейтін болады, бұл нысанасы сарапшылар мен басқа да Сенімділік орнату келісімібойынша кадрлар тұратын тәртіптік тобы. Сарапшы жұмысы маңыздырақ тиімді екі жақты байланыс тәжірибешінің сарапшы және басқа да Сенімділік орнату келісімібойынша кадрлар арасында, жалпы жұмыс күш сипатын, мерзімі мен ауқымын орнатылған. Тиімді екі жақты байланыс тарту туралы басқалардың жұмысымен сарапшы жұмысының тиісті интеграциясын жеңілдетеді.

A123. A71 тармақта атап көрсетілгеніндей тәжірибеші маманның жұмысы пайдаланылуы тиіс болған кезде, ол келісімді қабылдау немесе жалғастыру кезеңінде 52 тармақта талап етілетін рәсімдердің кейбір орындауға тиісті болуы мүмкін. бастапқы жоспарлау және тәуекелдерді бағалау кезінде тәжірибеші маман кәсіби бухгалтердің сарапшының еңбегіне толық басқа Сенімділік орнату келісімікадрларды жұмысымен интеграцияланған болады және қашан тәжірибешінің сарапшының жұмысы келісімнің ерте кезеңдерінде пайдаланылатын болады.

Тәжірибешінің Фирманың Сапалық Бақылау Саясаты Мен Рәсімдері

A124. Тәжірибеші ішкі сарапшы, заң немесе реттеу серіктесі немесе қызметкерлер, уақытша қызметкерлер, оның ішінде тәжірибешінің фирманың, сондықтан бұл фирманың сапалық бақылау саясаты мен рәсімдерін ескере отырып СБХС 1 немесе басқа да кәсіби Талаптары сәйкес, немесе Талаптары болуы мүмкін кем дегенде Баламалы СБХС талап ретінде, тәжірибеші маманның ішкі сараптамалық қолданатын фирманың ортақ сапалық бақылау саясаты мен рәсімдерін бөлісуге мүмкін желілік фирма, уақытша қызметкерлер, оның ішінде әріптес немесе қызметкерлер, болуы мүмкін. Тәжірибеші сыртқы сараптама жұмыс тобытың мүшесі емес және СБХС 1-тарауында сәйкес бақылау саясаты мен рәсімдерін сапалық үшін жатпайды.

A125. Фирма немесе басқа тараптар берген ақпарат басқа ұсынады, егер Келісім команда, сапалық Бақылау фирманың жүйесіне сүйенуге құқығы бар. Бұл тәуелділігінің дәрежесі жағдайларына байланысты болады, және сияқты мәселелерге қатысты тәжірибе процедураларының табиғаты, мерзімдері мен ауқымын әсер етуі мүмкін:

- Мүмкіндіктерінің, қабылдау және оқу бағдарламалары арқылы.
- Тәжірибешінің сарапшының мақсатын тәжірибеші маманның бағалау. Тәжірибеші маманның ішкі сарапшылары тәуелсіздік қатысты, соның ішінде тиісті этикалық Талаптары жатады.
- Тәжірибешінің сарапшының жұмысының жеткіліктілігін тәжірибешінің бағалау. Мысалы, фирманың оқу бағдарламалары дәлелі жинау процесінде олардың сараптама өзара тиісті түсіністікпен тәжірибешінің ішкі сарапшылар көзделуі мүмкін. Мұндай оқыту және осындай тәжірибешінің ішкі мамандардың жұмысын шолудың хаттамалар сияқты басқа да фирма процестер, арқа сүйеу, тәжірибеші маман кәсіби бухгалтердің сарапшының жұмысының барабарлығын бағалау үшін тәжірибеші маман кәсіби бухгалтердің шаралардың сипатын, мерзімдері мен ауқымын әсер етуі мүмкін.

- Нормативтік құқықтық талаптарды ұстану және мониторинг процестер арқылы.
- Тәжірибешінің сарапшы келісімі.

Мұндай тірегі осы СОКХС Талаптары қанағаттандыру үшін тәжірибеші маманның міндеттері азайту емес.

Тәжірибеші Маманының Біліктілігі, Қабілеті Және Объективтілігі (Сілт.: Тарм. 52(a))

A126. Құзыретіне қатысты ақпарат, тәжірибеші маманның сарапшының мүмкіндіктері мен объективтілігі сияқты көздерден, түрлі келуі мүмкін:

- Бұл сарапшының алдыңғы жұмысымен жеке тәжірибесімен.
- Бұл мәселелерді талқылау сарапшы.
- Бұл сарапшының жұмысымен таныс басқа да тәжірибе немесе басқалармен талқылау.
- Бұл сарапшылардың біліктілігі, кәсіби орган немесе салалық бірлестік мүшелігіне, практикаға лицензия, немесе сыртқы тану басқа да түрлерін білу.
- Бұл сарапшының жазбаша қағаздарды немесе кітаптар.
- Фирманың сапалық бақылау саясат пен шараларды (A124-A125 тармақтарды қараңыз)

A127. Тәжірибешінің сарапшылар Сенімділік орнату келісімібойынша келісімнің барлық аспектілерін орындау Тәжірибеші маман сияқты бірдей іскерлікті талап етпесе, ал, оның жұмысы пайдаланылатын тәжірибешінің сараптамалық келісімге өздеріне жүктелген жұмысты қатысты деп сарапшы қосу үшін тиісті СОКХС жеткілікті түсінігін қажет болуы мүмкін мақсаты.

A128. Объективтілігі және тәжірибешінің сарапшы және келісімнің мәтінінде сарапшының жұмысының маңызы рөлі тәуелді болуы мүмкін сенімділіктерді қажеттілігі бар-жоғына қатерлердің маңыздылығын бағалау. ұсынылатын тәжірибешінің сараптамалық нысанасы ақпаратты дайындау маңызды рөл атқарды жеке тұлға болса сенімділіктер, мысалы, қолайлы төменгі деңгейге дейін азайта алмайды, онда кейбір мән-жайлар болуы мүмкін.

A129. Тәжірибеші маманның сыртқы сарапшының объективтілігін бағалау кезде, ол үшін тиісті болуы мүмкін:

- Тиісті сұраныс тарап (тар) деп сарапшының объективтілігін әсер етуі мүмкін тәжірибешінің сыртқы сарапшы бар кез келген белгілі мүдделер немесе қарым-қатынас туралы.

- Бұл сарапшының бұл сарапшының қолданылады кез келген кәсіби талаптарды қоса алғанда, кез келген қолданылатын сенімділіктер, талқылау, және сенімділіктер қолайлы төменгі деңгейге дейін азайта барабар болып табылады ма бағалайды. маман өзінің сарапшысы талқылау үшін маңызды болуы мүмкін мүдделері мен қарым-қатынастар жатады:
  - Қаржы мүдделерін
  - Іскерлік және жеке қарым-қатынастар ұйым болып табылады,
  - Сыртқы сарапшы жағдайда ұйымның, соның ішінде сарапшы басқа қызметтерді қамтамасыз ету.

Тәжірибеші маман кез келген мүдделерін немесе осы сарапшы хабардар болып табылатын тиісті тарапты (Тараптарын) қарым-қатынасты туралы тәжірибеші маман сыртқы сарапшы жазбаша ұсынысты алуы үшін Кейбір жағдайларда, ол сондай-ақ тиісті болуы мүмкін.

Тәжірибелі Сарапшы Саласындағы Түсінік Алу (Сілт.: Тарм. 52(b))

A130. Тәжірибешінің сарапшының сараптама саласындағы жеткілікті түсінетін тәжірибеші береді:

- (a) Тәжірибеші маман кәсіби бухгалтердің сарапшы табиғатын, бұл мақсаттар үшін сарапшының жұмысын бақылау; мен
- (b) Тәжірибеші маман кәсіби бухгалтердің мақсаттары үшін бұл жұмыстың барлығын бағалау.

A131. Тәжірибешінің түсіну үшін маңызды тәжірибешінің сарапшының саласындағы аспектілері қамтуы мүмкін:

- Бұл сарапшының далалық міндеттемеге қатысты оның ішіндегі мамандық бағыттарын бар ма.
- Кез келген кәсіби немесе басқа да нормалар мен нормативтік немесе заңды талаптары қолданылады.
- Қолданылатын жерде, соның ішінде модельдер қандай жорамалдар мен әдістері, тәжірибеші маман сарапшы пайдаланылады, және, әдетте, ма олар бұл сарапшының саласындағы шеңберінде қабылданған және келісімнің жағдайларға лайықты.
- Ішкі және сыртқы деректердің немесе ақпараттың сипаты тәжірибешінің сарапшы пайдаланады.

Тәжірибеші Маман Сарапшысымен Келісу (Сілт.: Тарм. 52(c))

A132. Тәжірибешінің мақсаттар тәжірибеші сарапшының жұмысының барабарлығын бағалау кезінде мынадай мәселелер бойынша тиісті болуы мүмкін:

- (a) Өзектілігі мен негізділігін деп сарапшы анықтамаларын немесе қорытындылар және басқа да дәлелдемелермен қатар олардың сәйкестігін;
- (b) Осы сарапшының жұмысы елеулі рұқсат етулерді мен әдістерін, өзектілігі мен жағдайлар осы жорамалдар мен әдістерін негізділігін пайдалануды көздесе,; және
- (c) Осы сарапшының жұмысы болса, бұл сарапшылардың жұмысы, яғни бастапқы деректердің өзектілігі, толықтығы, дәлдігі және елеулі болып табылатын бастапқы деректер пайдалануды көздейді.

A133. A125 тармақ атап мәселелер ол шарты жазбаша нысанда болуын орындылығы, оның ішінде, тәжірибеші маман кәсіби бухгалтер мен тәжірибешінің сарапшысы арасындағы келісімнің егжей-тегжейлі және формальды деңгейіне әсерін тигізуі мүмкін. тәжірибеші маман кәсіби бухгалтер мен тәжірибеші маманның сыртқы сарапшысы арасындағы келісім бойынша келісім-хатқа түрінде жиі болып табылады.

Тәжірибелі Сарапшының Жұмысының Жеткіліктілігін Бағалау (Сілт.: Тарм. 52(d))

A134. Тәжірибешінің мақсаттар тәжірибеші сарапшының жұмысының барабарлығын бағалау кезінде мынадай мәселелер бойынша тиісті болуы мүмкін:

- (a) Өзектілігі мен негізділігін деп сарапшы анықтамаларын немесе қорытындылар және басқа да дәлелдемелермен қатар олардың сәйкестігін;
- (b) Осы сарапшының жұмысы елеулі рұқсат етулерді мен әдістерін, өзектілігі мен жағдайлар осы жорамалдар мен әдістерін негізділігін пайдалануды көздесе,; және
- (c) Осы сарапшының жұмысы болса, бұл сарапшылардың жұмысы, яғни бастапқы деректердің өзектілігі, толықтығы, дәлдігі және елеулі болып табылатын бастапқы деректер пайдалануды көздейді.

A135. Тәжірибеші маман сарапшының еңбегіне тәжірибеші маманың мақсаттары үшін жеткілікті емес деп шешсе, тәжірибеші маман кәсіби бухгалтер қол жетімді опцияларға мыналар жатады:

- (a) Осы сарапшының жүзеге одан әрі жұмыс сипаты мен дәрежесі сол сарапшы келісуі; немесе
- (b) Жағдайларға сәйкес қосымша шараларды орындау.

Басқа Тәжірибеші, Жауапты Тараптың Немесе Бағалаушының Немесе Бағалаушының Сарапшысы Немесе Ішкі Аудитор Орындайтын Жұмыс (Сілт.: Тарм. 53–55)

A136. A121-A135 тармақтар тәжірибеші маманның сарапшы жұмысты қолдану арқылы тұрғысында жазылған, олар сондай-ақ, басқа мамандардан орындауындағы жұмысты, жауапты тарап немесе өлшеуіш немесе бағалаушының сарапшы немесе ішкі аудитордан пайдалы нұсқаулар берілу мүмкін.

Жазбаша Ұсынымдар (Сілт.: Тарм. 56)

A137. Ауызша өкілдіктердің жазбаша растауы тәжірибеші маман кәсіби бухгалтер және керекті тарапты (Тараптарын) арасындағы түсініспеушілікті мүмкіндігін азайтады. Тәжірибеші маман сұраулар өкілдіктері жазбаша алынған тұлға (лар) әдетте аға басқару мүшесі немесе құзыретнама әр түрлі болуы мүмкін, тиісті тарапты (Тараптарын) басқару өкілеттігіне ие тұлғалардың байланысты, мысалы, басқару және басқару құрылымы, болады және тұлғаның, осындай түрлі мәдени және құқықтық өңі және мөлшері мен меншік сипаттамалары сияқты факторлардың әсерін көрсетеді.

A138. Сұралған басқа жазбаша өкілдіктері мыналар болуы мүмкін:

- Тиісті тарап (дар) түзетілмеген бұрмалаулардың әсері нысанасы ақпаратқа, жеке және жиынтығында, елеусіз болып табылады деп санайды ма. мұндай элементтердің түйіні әдетте енгізілген немесе жазбаша өкілдік қоса беріледі;
- Кез келген материалдық бағалауларды жасау кезінде айтарлықтай жорамалдар, бұл ақылға қонымды;
- Тиісті тарап (дар) тиісті тарап (дар) хабардар болып табылатын айқын белгілерінің және дәйексіз болып табылмайтын келісімге ішкі бақылаудың барлық кемшіліктер тиісті тәжірибеші маманға хабарлануы жағдайда; және
- Жауапты тарап жауапты тарап базалық зерттеу пәні үшін жауапкершілік мойындайды, бағалаушы немесе бағалаушы ерекшеленеді.

A139. Тиісті тарапын (Тараптарын) ұсынысы тәжірибеші маман қолжетімді болуы күтуге болар еді, басқа дәлелдерді алмастыра алмайды. Жазбаша өкілдіктері қажетті дәлелдерді ұсыну болғанымен, олар айналысатын мәселелер кез келген туралы өз жеткілікті лайықты дәлелдемелер қамтамасыз етпейді. Сонымен қатар, тәжірибеші маман кәсіби бухгалтер сенімді жазбаша мәлімдемелерді алды фактісі тәжірибеші маман алған осы басқа дәлелдеме сипаты немесе дәрежесі әсер етпейді.

Сұралған Жазбаша Ұсынымдар Берілмеген Немесе Сенімді Емес (Сілт.: Тарм. 60)

A140. Тәжірибеші маман қамтиды сұраған жазбаша көрсетпесін алуы мүмкін емес мүмкін мән-жайлар, мысалы, кезінде:

- Жауапты тарап тиісті өлшемді немесе бағалау орындау үшін үшінші тарапқа келісім-шарттар мен кейінірек алынған тақырыптық мәселе ақпараты бойынша Сенімділік орнату келісіміжөніндегі келісімді орындау тәжірибеші тартады. Кейбір Мұндай жағдайларда, жауапты тарап өлшеуіш немесе бағалаушы тұрақты қарым-қатынас бар, мысалы, жауапты тарап сұраған жазбаша көрсетілімдер қамтамасыз етуге өлшеуіш немесе бағалаушы ұйымдастыру қабілетті болуы мүмкін, немесе жауапты тарап үшін жағдайы болуы мүмкін жауапты тарап бұл үшін ақылға қонымды негіз бар болса, мұндай көрсетілімдер қамтамасыз, бірақ, басқа жағдайларда, осы сондықтан болмауы мүмкін.
- Болжалды пайдаланушы жалпыға қол жетімді ақпаратқа сенімділік міндеттемесін мойнына тәжірибеші айналысатын бірақ бұл тарап жазбаша өкілдік тәжірибеші өтінішіне жауап қамтамасыз ету үшін қажетті түрін жауапты тарап қарым-қатынаста болу емес.
- Сенімділік міндеттемесі өлшеуіш немесе бағалаушы еркіне қарсы жүзеге асырылады. Бұл, мысалы, Келісім сот бұйрығына сәйкес жүзеге асырылады немесе мемлекеттік секторда тәжірибеші маман заң шығарушы келісімді орындау үшін басқа да құзыретті органның талап етілу жағдай болуы мүмкін.

Осы немесе ұқсас жағдайларда, тәжірибеші маман қорытындысын қолдауға қажетті дәлелдемелер қол жеткізе алмауы мүмкін. Бұл жағдайда, бұл СОКХС 66 тармағында қолданылады.

Есеп Күнінен Кейінгі Жағдайлар (Сілт.: Тарм. 61)

A141. Кейбір дұрыстығын растау бойынша келісімдерде есеп күнінен кейінгі жағдайлар қарастыру, өйткені базалық пәніне сипатына сәйкес келмеуі мүмкін. Мысалы, Келісім , уақыт нүктесінде статистикалық мәліметтердің дұрыстығы туралы қорытынды талап уақытта сол нүктеде арасындағы оқиғалар және сенімділік есептемесі күні қайтару немесе қамтамасыз ету қорытындыға әсер немесе ашып көрсету талап етуі мүмкін емес есеп.

A142. 61 тармағында атап өткендей, тәжірибеші маман есеп беру күнінен кейінгі нысанасы ақпаратқа қатысты қандай да бір іс рәсімдерін орындау үшін ешқандай жауапкершілік бар. тәжірибеші маманның баяндамасының күнінен кейін, ол тәжірибеші маманның

баяндамасының күніндегі тәжірибеші маман кәсіби бухгалтер белгілі, баяндама өзгерістер енгізу тәжірибеші туындаған болуы мүмкін еді, тәжірибеші маман белгілі болып, тиісті тарап (Тараптарын) мәселені талқылау немесе осы жағдайларда өзге де шаралар қабылдасын.

Басқа Да Ақпарат (Сілт.: Тарм. 62)

A143. Тәжірибеші маман елеулі үйлеспеушілікті анықтаған немесе шын мәнінде елеулі бұрмалану белгілі болса, онда орынды болуы мүмкін одан әрі іс-әрекеттер, мысалы, мыналарды қамтиды:

- Тиісті тарап мұндай ретінде білікті үшінші тарапқа кеңесіңіз үшін (Тараптарын), (дар) заңды кеңестері талабы.
- Іс-қимыл түрлі бағдарлары салдарларына қатысты заң кеңесін алу.
- Үшінші тұлғалардың (мысалы, реттеуші) қарым-қатынас жасау.
- Сенімділік орнату келісіміжөніндегі есепті ұсталатын.
- Қолданыстағы заң немесе нормативтік актілерге сәйкес мүмкін келісімнен ауытқу.
- Сенімділік орнату келісіміжөніндегі есепте елеулі үйлеспеушілікті сипаттай.

Қолданбалы Өлшемшарттар Сипаттамасы (Сілт.: Тарм. 63)

A144. Қолданылатын өлшемшарттардың сипаттамасы пәні бойынша ақпарат негізделетін базаны арналған пайдаланушыларға кеңес, және тақырыптық мәселе ақпараты бойынша қарастырылуы мүмкін қаншалықты белгілі бір мәселелер туралы түрлі өлшемшарттар арасындағы елеулі айырмашылықтар бар болған кезде ерекше маңызды болып табылады.

A145. Пәні бойынша ақпарат тиімді сол қолданылатын өлшемшарттардың барлық тиісті талаптарына сай болған жағдайда ғана пәні бойынша ақпарат, атап айтқанда, қолданыстағы өлшемдерге сәйкес дайындалған екенін сипаттау тиісті болып табылады.

A146. Нысанасы ақпаратты пайдаланушыларды адастыруы мүмкін болмауына іріктеу немесе шектейтін тілін қамтиды қолданылатын өлшемшарттардың сипаттамасы (мысалы, «пәні бойынша ақпарат XYZ талаптарына елеулі сәйкес») тиісті сипаттамасы емес.

Сенімділік Орнату Қорытындысын Қалыптастыру

Дәлелдемелердің Жеткіліктілігі Мен Орындылығы (Сілт.: Тарм. 12(ё), 64)

A147. Дәлелдемелер тәжірибешінің қорытындысын және сенімділік есептемесін қолдау қажет. Бұл сипаты бойынша тұтас болып табылады және, ең алдымен, келісімді орындау барысында жүзеге рәсімдерді алынған. Ол мүмкін, алайда, сондай-ақ, осындай алдыңғы келісімдерде-ақ басқа да көздерден алынған ақпаратты қамтиды

немесе клиент қабылдау үшін фирманың сапаны бақылау рәсімдерін (тәжірибеші маман өзгерістер алдыңғы ағымдағы келісімге оның өзектілігін әсер етуі мүмкін келісімнен бері асырылғанына қарамастан анықтады көзделген) және ұдайылығы. Дәлелдемелер тиісті тарапын (тараптарын) ішкі және сыртқы көздерден келуі мүмкін. Сондай-ақ, дәлелдемелер ретінде пайдаланылуы мүмкін ақпараттық жұмыспен сарапшы дайындаған немесе тиісті тарапын (тараптарын) жалдаған болуы мүмкін. Дәлелдемелер нысанасы ақпарат аспектілерін қолдайды және растайды ақпаратты, және тақырыптық мәселе ақпараты аспектілерін қайшы кез келген ақпаратты қамтиды. Сонымен қатар, кейбір жағдайларда, ақпарат болмауы тәжірибеші маман пайдаланылады, сондықтан, сондай-ақ айғақтар құрайды. Сенімділік орнату келісіміжөніндегі қорытындыны қалыптастыру тәжірибеші жұмысының көпшілігі дәлелдерді алудан және бағалаудан тұрады.

A148. Дәлелдемелер жеткіліктілігі және өзара байланысты жеткіліктілік дәлелдемелер саны өлшемі болып табылады қажетті дәлелдемелер саны (тәуекелдер жоғары, көп дәлелдер қажет, ең алдымен,) елеулі бұрмалану нысанасы ақпарат тәуекелдер әсер етеді, сондай-ақ мүмкін (сапасы жоғары кем осындай дәлелдердің сапасы болып табылады) қажет болуы. Көп дәлелдемелер алу, алайда, оның нашар сапасына сай келмеуі мүмкін.

A149. Сәйкестілік дәлел сапасының өлшемі болып табылады; бұл, тәжірибеші маман үшін қолдау көрсету, оның өзектілігі және оның сенімділігі болып табылады. дәлелдемелер сенімділігіне олардың көздері мен сипаты әсер, және ол алынған жеке жағдайларға тәуелді болып табылады. дәлелдемелер түрлі сенімділігін жалпылауға болады; Алайда, бұл жалпылауда бірнеше ерекшеліктер жатады. дәлелдемелер тиісті тарапын (тараптарын) сыртқы көздерден алынған болса да, мән-жайлар туралы, оның сенімділігіне әсер болуы мүмкін. көзі білетін немесе объективті емес, Мысалы, егер сыртқы көздерден алынған дәлелдемелер сенімді болмаса, ерекшеліктер болуы мүмкін екенін мойындай отырып, дәлелдемелер сенімділігін келесідей жалпылау пайдалы болуы мүмкін:

- Ол тиісті тарапын (тараптарын) тыс жерлердегі көздерден алынған дәлелдемелерінің сенімдірек болып табылады.
- Байланысты бақылау тиімді болғанда жалпыланған дәлелдер сенімдірек болып табылады.
- Тәжірибеші маман кәсіби бухгалтер (бақылау қолдану, мысалы, бақылау) тікелей алынған дәлелдемелер жанама немесе қорытындылау (а бақылау қолдану туралы, мысалы, анықтама) алынған дәлелдемелерге қарағанда сенімдірек.
- Ол құжаттық нысанда бар кезде дәлелдемелер қағаз, электрондық немесе басқа медиа (мысалы, Кездесу жайлы

жазбаша есеп әдетте неғұрлым сенімді талқыланды қандай кейінгі ауызша қарағанда) ма, сенімдірек.

- A150. Тәжірибеші маман кәсіби бухгалтер әдетте жеке-жеке алынған дәлелдерден қарағанда түрлі көздерден немесе басқа сипаттағы алынған дәйекті дәлелдерге ден сенімділік алады. Сонымен қатар, әр түрлі көздерден немесе басқа сипаттағы дәлелдемелерді алу дәлелдемелер жеке элемент сенімді емес екенін көрсетуі мүмкін. Мысалы, тиісті тарапын (тараптарын) көзі тәуелсіз алынған ақпаратты растау тәжірибеші маман тиісті тарапын (тараптарын) ұсынуынан алған сенімділігін арттыруға мүмкін. Бір көзден алынған дәлел басқа көзден алынған дәлел қайшы болған кезде, керісінше, тәжірибеші маман кәсіби бухгалтердің қосымша рәсімдер сәйкессіздігін шешу үшін қажеттілікті анықтайды.
- A151. Жеткілікті сәйкес дәлелдемелерді алу тұрғысынан, бұл уақыт нүктесінде мәселе туралы ақпарат қарағанда кезеңін қамтитын мәселе туралы ақпарат сенімділік алу қиынырақ болып табылады. Сонымен қатар, әдетте процестер бойынша берілген қорытындылар тартуға қамтылған кезең шектеледі; тәжірибеші маман кәсіби бухгалтер келешекте белгілі үлгіде жұмыс атқару жалғастырады ма туралы ешқандай қорытынды береді.
- A152. Жеткілікті тиісті дәлелдер тәжірибешінің қорытындыны негіздеу үшін онда алынды ма кәсіби пікір мәселесі болып табылады.
- A153. Кейбір жағдайларда тәжірибеші жоспарланған рәсімдер арқылы алуға күтілуде екенін дәлелдемелердің жеткіліктілігі немесе орындылығы алынған болуы мүмкін. Мұндай жағдайларда, тәжірибеші маман кәсіби бухгалтер процедуралардың алынған дәлелдемелер тақырыптық мәселе ақпараты бойынша қорытынды жасауы мүмкіндігі болуы үшін жеткілікті және тиісті емес деп санайды. Тәжірибеші маман ете алады:

- Орындалған жұмысты кеңейту; немесе
- Мән-жайлар болуы қажет тәжірибеші маман бағаланған басқа шараларды орындау.

Егер бұл жағдайлардың ешқайсысы мүмкін болмаса, тәжірибеші маман қорытынды жасай алу үшін жеткілікті тиісті дәлелдемелер ала алмайды. Тәжірибеші маман 49Ш тармағында айтылған тақырып бойынша ақпарат елеулі түрде бұрмаланған болуы мүмкін деп сенуге мәжбүр ететін мәселе (лер) туралы хабардар болмағанымен, мұндай жағдай туындауы мүмкін.

Дәлелдемелер Жеткіліктілігі Мен Орындылығын Бағалау (Сілт.: Тарм. 65)

- A154. Сенімділік міндеттемесі кумулятивтік және итерациялық процесс болып табылады. Тәжірибеші маман жоспарланған шараларды

орындау, алынған айғақтардың тәжірибеші маман кәсіби бухгалтер басқа жоспарланған шаралардың сипаты, мерзімі мен ауқымын өзгерту тудыруы мүмкін. Ақпараттық деп күтілетін және жоспарлы тәртіпте негізделген болатын бойынша айтарлықтай ерекшеленеді тәжірибеші маманның назарына келуі мүмкін. Мысалға:

- Тәжірибеші маман анықтайтын бұрмаланулардың мөлшері тәжірибешінің белгілі бір ақпарат көздерінің сенімділігі туралы кәсіби пікірін өзгерте алады.
- Тәжірибеші маман сәйкес ақпараттағы сәйкессіздіктер туралы, сәйкес келмейтін немесе жоқ дәлелдер туралы білуі мүмкін.
- Егер аналитикалық процедуралар келісімнің соңына қарай жүргізілген болса, онда бұл процедуралардың нәтижелері елеулі бұрмалаушылықтың бұрын танылмаған тәуекелін көрсете алады.

Мұндай жағдайларда, тәжірибеші маман кәсіби бухгалтер жоспарланған процедураларды қайта бағалау қажет болуы мүмкін.

A155. Лайықты жеткілікті дәлелдеме болып табылады қандай ретінде кәсіби мамандардың пікірін төмендегідей факторлар әсер:

- Әлеуетті бұрмалаушылықтың мәні және оның жеке немесе басқа ықтимал бұрмаланулармен біріктірілген кезде, тақырып туралы ақпаратқа елеулі әсер ету ықтималдығы.
- Тиісті тараптың (тараптардың) жауаптардың белгілі бір бұрмалаушылықтың белгілі тәуекелін жою бойынша тиімділігі.
- Осыған ұқсас ықтимал бұрмалауларға қатысты алдыңғы кепілдік келісімдері кезінде жинақталған тәжірибе.
- Орындалған процедуралардың нәтижелері, оның ішінде мұндай рәсімдер нақты бұрмалаушылықтарды анықтады ма.
- Қол жетімді ақпарат көзі және сенімділігі.
- Дәлелдің сендіруі.
- Тиісті тарапты (тараптарды) және оның қоршаған ортасын түсіну.

Қолдану Саласындағы Шектеулер (Сілт.: Тарм. 26, 66)

A156. Ауқымды шектеу байланысты туындауы мүмкін:

- (a) Тиісті тарапқа (дар) еркінен тыс мән-жайлар. Мысалы, тәжірибеші маман тексеруге қажет деп санайды құжаттама байқаусызда жойылған болуы мүмкін;

- (b) Тәжірибеші маман кәсіби бухгалтер жұмысының сипатына немесе уақытына жататын мән-жайлар. Мысалы, тәжірибеші маман сақтауға қажет деп санайды физикалық процесс тәжірибешінің келісімінен бұрын пайда болуы мүмкін; немесе
- (c) Жауапты тараптан, бағалаушы немесе бағалаушы немесе мысалы, осы жағдайларда қажетті деп тәртібін орындау тәжірибеші кедергі болуы мүмкін, тәжірибеші маман кәсіби бухгалтер туралы келісуші тарап шектеулерден. осындай шектеулер осындай Келісім тәуекел және келісім қабылдау және жалғастыру тәжірибеші маманның қарауына қатысу үшін өзге де салдарларын, болуы мүмкін.

A157. Тәжірибеші маман баламалы рәсімдерді орындау арқылы жеткілікті сәйкес дәлелдемелер алу мүмкіндігі бар, егер белгілі бір тәртібін орындау қабілетсіздігі ауқымды шектеу болып табылмайды.

A158. Шектелген кепілдік келісімінде орындалатын процедуралар, анықтама бойынша, ақылға қонымды кепілдік келісіміндегі қажеттілікпен салыстырғанда шектеулі. Шектелген кепілдік келісімін қабылдағанға дейін белгілі болған шектеулер, кепілдік келісімі үшін алғышарттардың бар-жоғын, атап айтқанда, келісімнің дәлелдерге қол жеткізудің сипаттамаларын көрсететіндігін анықтаған кезде тиісті ескеру болып табылады (24 (b) (iv) тармағын қараңыз)) және ұтымды мақсат (24 (b) (vi) тармағын қараңыз). Егер одан әрі шектеуді тиісті тарап (тар) шектеулі кепілдік келісімі қабылданғаннан кейін енгізген болса, қолданыстағы заңға немесе ережеге сәйкес алып тастау мүмкін болған жағдайда келісімнен бас тарту орынды болады.

Сенімділік Орнату Есебін Дайындау

Сенімділік Орнату Келісімі Есебінің Нысаны (67–68 Сілт.: Тарм.)

A159. Қорытынды білдіру Орал және басқа да нысандары жазбаша баяндама қолдауынсыз дұрыс түсінбеген болады. Осы себепті, тәжірибеші маман кәсіби бухгалтер, сондай-ақ ауызша баяндама қарастырылған немесе символы пайдаланылады кезде оңай қол жетімді жазбаша сенімділік есептемесіне қамтамасыз етпей ауызша немесе рәміздерді пайдалану арқылы есеп беру емес. Мысалы, символы интернетте жазбаша сенімділік есептемесіне сілтеме жасалына алады.

A160. Стандартты сенім қамтамасыз ете отырып, келісімдер барлық қорытындылар немесе есептердің есеп беру үшін СОКХС форматы орнату емес. Оның орнына, стандартты сенім қамтамасыз ету, келісімдер бойынша қамауда немесе есепте сақталуы тиіс негізгі элементтерін айқындайды. Бұл тұжырымдар немесе есептер нақты тапсырманың мән-жайлар бойынша жүзеге асырылады. Бухгалтер, мұндай батыл, сондай-ақ басқа да әдістері сияқты тақырыпты, тарау нөмерлерін, мәтінді пішімдеу құралдарын пайдалана алады жасасуға

немесе келісімдер туралы хабарлауға, сенім қамтамасыз оқып, көп түсінікті және оңай болады.

A161. Тәжірибеші маман кәсіби бухгалтер болжалды пайдаланушылар үшін тиімді байланысты жеңілдету үшін есеп беру «қысқа нысаны» немесе «ұзақ нысаны» стилі таңдай алады. «Қысқа формадағы» есептеме әдетте тек негізгі элементтерін қамтиды. «Көптен нысаны» есептер Тәжірибеші маман қорытындысына әсер үшін арналмаған өзге де ақпарат пен түсініктемелер кіреді. ұзақ нысаны есептер егжей-тегжейлі келісім шарттарын сипаттау мүмкін негізгі элементтерінің қатар, қолданылатын өлшемшарттар пайдаланылуда, келісімнің нақты аспектілерін қатысты қорытындылар, біліктілігі мен тәжірибесін және қатысқан басқалар деректемелері Келісім , маңыздылық деңгейдегі ашу, және, кейбір жағдайларда, ұсыныстар. тәжірибеші маман кәсіби бухгалтер пайдалы арналған пайдаланушылардың ақпараттық қажеттіліктеріне осындай ақпаратты қамтамасыз ету маңыздылығын қарастыру таба алады. 68-тарауға сәйкес талап етілетін сияқты қосымша ақпаратты анық тәжірибеші маман бөліп және анықтайды.

Сенімділік Орнату Келісімі туралы Есеп Мазмұны

Тақырып (Сілт.: Тарм. 69(a))

A162. Тиісті атау сенімділік баяндамасының сипатын анықтау үшін, сондай-ақ Тәжірибеші маман сияқты бірдей этикалық Талаптары сәйкес келуі қажет емес кім-ақ басқа, шығарған есептерді оны ажыратуға көмектеседі.

Адресат (Сілт.: Тарм. 69(b))

A163. Адресат Сенімділік орнату келісімі бойынша есеп бағытталған кімге тарапты немесе тараптарды анықтайды. Сенімділік орнату келісімі жөніндегі есеп әдетте жалға алушы тарап жолданған, бірақ, кейбір жағдайларда, басқа да қолданушылар болуы мүмкін.

Пәні бойынша ақпарат және Базалық нысанасы (Сілт.: Тарм. 69(c))

A164. Тақырып ақпаратын анықтау және сипаттау, егер қажет болса, негізгі тақырып мыналарды қамтуы мүмкін, мысалы:

- Негізгі тақырыпты өлшеуге немесе бағалауға қатысты уақыт немесе уақыт кезеңі.
- Қолданылған жағдайда жауапты субъектінің атауы немесе негізгі субъект қатысты болатын жауапты тараптың құрамдас бөлігі.
- Негізгі тақырыптың сипаттамаларын немесе мақсатты пайдаланушылар білуі керек тақырып туралы ақпаратты, және мұндай сипаттамалардың қолданылып жүрген критерийлерге

СЕНІМДІЛІК ОРНАТУ КЕЛІСІМДЕРІ

сәйкес негізгі тақырыпты өлшеу немесе бағалау дәлдігіне немесе сендіргіштікке қалай әсер етуі мүмкін екендігін түсіндіру. қолда бар дәлелдемелер. Мысалға:

- Тақырып туралы ақпараттың сапалыққа, сандыққа, объективтікке, субъективтігіне немесе тарихиға қатысты болашағы.
- Бір тақырыптан екінші кезеңге дейінгі ақпараттың салыстырмалылығына әсер ететін негізгі тақырыптағы өзгерістер немесе басқа келісім жағдайлары.

Қолданбалы Өлшемшарттар (Сілт.: Тарм. 69(d))

A165. Сенімділік орнату келісіміжөніндегі есептеме арнаулы қолданушылар тәжірибеші маман кәсіби бухгалтер үшін негізін түсіну үшін олардың негізінде жатқан нысанасы өлшенген немесе бағаланған оған қарсы қолданылатын өлшемшарттар анықтайды. Сенімділік орнату келісіміжөніндегі есеп қолданылатын өлшемшарттар жатады, немесе олар нысанасы ақпарат немесе олар оңай қол көзден өзгеше түрде қол жетімді болады, егер енгізілген болса, олардың қараңыз мүмкін. Бұл ашып көрсету, мән-жайлар тиісті болуы мүмкін:

- Қолданыстағы критерийлердің қайнар көзі және қолданылатын критерийлер заңда немесе ережелерде қамтылған ба немесе жоқ па, немесе ашық процедураны ұстанатын сарапшылардың уәкілетті немесе танылған органдары шығарған, яғни олар осы өлшемдер контексінде белгіленген критерийлер болып табылады ма. негізгі тақырып (егер олар олай болмаса, неге оларды қолайлы деп санайтындығы туралы сипаттама).
- Қолданыстағы критерийлер бірқатар әдістер арасында таңдау жасауға мүмкіндік берген кезде қолданылатын өлшеу немесе бағалау әдістері.
- Келісім жағдайында қолданылатын критерийлерді қолдану кезінде жасалған кез-келген маңызды түсіндірмелер.
- Қолданылған өлшеу немесе бағалау әдістерінде өзгерістер болды ма.

Ішкі шектеулер (Сілт.: Тарм. 69(e))

A166. Кейбір жағдайларда, тән шектеулер Сенімділік орнату келісімібойынша баяндама қолданушылардың сондай-ақ түсінуге болады деп күтілуде болады, ал, басқа жағдайларда сенімділік есептемесіне оларға айқын сілтеме жасау үшін орынды болуы мүмкін. Мысалы, ішкі бақылау жүйесінің тиімділігі байланысты сенімділік есептемесінде, ол тиімділіктің тарихи бағалауы, өйткені жағдайында

өзгерістер салдарынан ішкі бақылау жеткіліксіз болуы мүмкін деген тәуекелге болашақ кезеңге қатысты емес екенін атап өту орынды болуы, немесе мүмкін рәсімдеріне сәйкес дәрежесі нашарлауы мүмкін деп.

Арнайы Мақсат (Сілт.: Тарм. 69(f))

A167. Кейбір жағдайларда, базалық пән өлшеу немесе бағалау үшін қолданылатын өлшемшарттар нақты мақсаттар үшін әзірленген болуы мүмкін. Мысалы, реттеуші нормативтік мақсаттарға арналған, атап айтқанда, қолданыстағы шартты пайдалану үшін белгілі бір тұлғалардан талап етуі мүмкін. Аталған факті түсініспеушілікті, Сенімділік орнату келісімібойынша баяндама тәжірибеші маман ескертулері пәні бойынша ақпарат басқа мақсаттар үшін жарамды болмауы мүмкін.

A168. 69(f) тармақ талап етілетін ескерту қатар, тәжірибеші маман кәсіби бухгалтер Сенімділік орнату келісімібойынша тиісті есеп тек қана нақты пайдаланушыларға арналған екенін көрсету үшін қарастыруы мүмкін. Келісім мән-жайларға байланысты, мысалы, белгілі бір юрисдикция заңнамасы немесе реттеу, осы Сенімділік орнату келісімібойынша есептің бөлуге немесе пайдалануға шектеу арқылы қол жеткізуге болады. Сенімділік орнату келісімібойынша есеп осы жолмен шектелуі мүмкін, ал, нақты пайдаланушыға немесе мақсатқа қатысты шектеудің болмауы өзі заңды жауапкершілік сол пайдаланушыға немесе осы мақсатта қатысты тәжірибеші маман тиесілі екенін білдірмейді. құқықтық жауапкершілік тиесілі ма, әрбір нақты жағдайда және тиісті юрисдикция құқықтық жағдайларға тәуелді болады.

Салыстырмалы Жауапкершілік (Сілт.: Тарм. 69(g))

A169. Салыстырмалы міндеттерін анықтау жауапты тарап өлшеуіш немесе бағалаушы қолданылатын өлшемшарттар негізінде жатқан пәніне өлшеу немесе бағалау үшін жауапты екенін, базалық зерттеу пәні үшін жауапты болып табылады, және тәжірибеші рөлі дербес білдіруге екенін арналған пайдаланушыларға хабарлайды тақырыптық мәселе ақпаратына туралы қорытынды.

Келісімді 3000 (Қайта қарастырылған) СОКХС және СОКХС Тақырыптық Ерекшелігіне Сәйкес орындау (Сілт: Пар. 69 (e))

A170. Зерттеу тақырыбы нақты нысанасы бөлігі ғана ақпарат қолданылады, ол СОКХС және осы СОКХС мәселе нақты деп тақырыпты екеуі келтіргім орынды болуы мүмкін.

A171. (Мысалы, «Келісім СОКХС 3000 (Қайта қарастырылған) сілтеме орындады» болмауына) іріктеу немесе шектейтін тілін қамтиды мәлімдемеде сенімділік есептемелерінің пайдаланушыларды адастыруы мүмкін.

Қолданылатын Сапаны Бақылау Талаптары (Сілт.: Тарм. 69(ё))

A172. Мынадай қолданылатын сапаны бақылау талаптарға қатысты Сенімділік орнату келісімі бойынша есепте есептің дәлелі болып табылады:

Фирма сапаны бақылау Халықаралық стандарты қолданады және, тиісінше, этикалық талаптарға, кәсіби стандарттарға және қолданыстағы заңнамалық және нормативтік талаптарға сәйкестігіне қатысты құжатталған саясаттар мен рәсімдер, оның ішінде сапаны бақылау жүйесін кешенді сақтайды.

Тәуелсіздікке Және Басқа Әдеп Талаптарға Сәйкестік (Сілт.: Тарм. 69 (ж))

A173. Мынадай этикалық талаптарға сай келуіне қатысты Сенімділік орнату келісімі бойынша есепте есептің дәлелі болып табылады:

Біз тәуелсіздік және тұтастығын, объективтілік, кәсіби құзыреттілігін және мұқияттылық, құпиялылық және кәсіби мінез-құлық негізгі қағидаттары негізделеді Бухгалтерлердің Халықаралық Әдеп Стандарттары Кеңесінің, шығарған *Кәсіби Бухгалтерлердің Әдеп Кодексінің* басқа да этикалық талаптарға сай болып шықты.

Орындалған Жұмыстың Қысқаша Мазмұны (Сілт.: Тарм. А6, 69(з))

A174. Орындалған жұмыстың қорытынды арнаулы қолданушыларға тәжірибешінің қорытындысын түсінуге көмектеседі. Көптеген дұрыстығын растау жөніндегі келісімдерді үшін, рәсімдерге шексіз ауытқуы теориясы мүмкін. Іс жүзінде, алайда, бұл анық және түсінікті түрде жеткізу қиын. Халықаралық аудит және Сенімділік Стандарттары Басқармасының шығарған басқа да беделді мәлімдемелері түйіндеме дайындау практик үшін пайдалы болуы мүмкін.

A175. СОКХС арнайы базалық пәніне арналған рәсімдер туралы нұсқаулар берілген жағдайда, қорытынды орындалған жұмыстың толық сипаттамасын қамтуы мүмкін. Ол қысқаша орындалған жұмыс қолданылатын критерий жарамдылығын бағалау енгізілген деп мәлімдеме жатқызу орынды болуы мүмкін.

A176. Шектеулі сенімділік міндеттемесінде орындалған жұмыстың жиынтық әдетте қисынды сенімділік есептемесіне қарағанда көбірек егжей-тегжейлі және шаралардың сипатын, мерзімі мен ауқымын шектеу анықтайды. процедуралардың сипатын, мерзімдері мен ауқымын жоғары баға процедуралардың негізінде, ма беретін нысанда білдірді қорытынды түсінуде маңызды, өйткені бұл, материалдық мәселе (лар) тудыруы тәжірибеші маманның назарына келді отыр пәні бойынша ақпарат елеулі бұрмаланған сену тәжірибеші маман кәсіби бухгалтер. Ол сондай-ақ, әдетте Қисынды сенімділік келісімі жүзеге асырылады деп күтілуде болады деп жасалған жоқ, белгілі бір рәсімдерді орындалатын жұмыстың қысқаша көрсету үшін тиісті болуы мүмкін.

A177. Орындалатын жұмыстың қысқаша ұсынылуы тиіс ұсақ-түйек деңгейін анықтау кезінде қарастыру факторлар қамтуы мүмкін:

- Кәсіпорынға тән жағдайлар (мысалы, ұйым қызметінің сектордағы типтегіге қарағанда әр түрлі сипаты).
- Орындалған процедуралардың сипаты мен көлеміне әсер ететін келісімнің нақты жағдайлары.
- Нарықтық тәжірибеге немесе қолданыстағы заңға немесе ережелерге сүйене отырып, пайдаланушылардың есепте келтірілген егжей-тегжейлі деңгейден күтуі.

A178. Ол қорытынды арнаулы қолданушыларға тәжірибеші маман кәсіби бухгалтер үшін негіз ретінде атқарған жұмысын түсінуге мүмкіндік береді объективті жолмен жазылады маңызды. Көп жағдайларда, бұл бүкіл егжей-тегжейлі жұмыс жоспарын тартуға болады, бірақ ол соншалықты мағыналы деп түйіндеді, не алымының немесе украшен жолмен жазылады емес, екінші жағынан, бұл маңызды болып табылады.

Тәжірибеші Маманның Қорытындысы (Сілт.: Тарм. 12(а)(ж)(а), 69(м))

A179. Себептік сенімділік міндеттемесі үшін пішін тиісті көрсетілген қорытындылар мысалдары мыналарды қамтиды:

- Негізгі тақырып пен қолданыстағы критерийлер тұрғысынан көрсетілгенде, «Біздің ойымызша, ұйым барлық маңызды аспектілерде XYZ заңнамасын сақтады;»
- Тақырып туралы ақпарат пен қолданыстағы критерийлер тұрғысынан көрсетілгенде, «Біздің ойымызша, XYZ критерийлеріне сүйене отырып, ұйымның қаржылық нәтижелерінің болжамы барлық тұрғыдан дұрыс дайындалған»; немесе
- Тиісті тарап жасаған мәлімдеме түрінде көрсетілген кезде, «Біздің ойымызша, [тиісті тараптың] ұйым XYZ заңнамасын сақтады деген тұжырымы, барлық жағынан алғанда, әділ түрде айтылған» немесе «Біздің ойымызша, [тиісті тараптың] негізгі көрсеткіштер XYZ критерийлеріне сәйкес ұсынылғандығы туралы мәлімдемесі, барлық жағынан, әділ түрде баяндалған ».

A180. Тәжірибеші маманның қорытындысы оқылатын контекст туралы жоспарланған пайдаланушыларға ақпараттың дұрыстығын растау туралы есепте жоспарланған пайдаланушылар білуі керек болатын негізгі тақырыптың ерекше сипаттамаларының түсіндірмесі болған кезде хабарлау орынды болуы мүмкін. Тәжірибеші маманның қорытындысы, мысалы, келесі тұжырымдамаларды қамтуы мүмкін:

«Бұл тұжырым осы тәуелсіз ақпараттың басқа есептерінде көрсетілген мәселелер негізінде жасалды».

A181. Шектеулі сенімділік міндеттемесінде үшін пішін тиісті көрсетілген қорытындылар мысалдары мыналарды қамтиды:

- Негізгі тақырып пен қолданыстағы критерийлер тұрғысынан білдіргенде, «орындалған процедуралар мен алынған дәлелдерге сүйене отырып, біздің назарымызға [ұйым] XYZ заңы барлық маңызды аспектілерде барлық шарттарда сәйкес келмейді деп сенуге мәжбүр ететін ештеңе келмеді.».
- Тақырып туралы ақпарат пен қолданылатын критерийлер тұрғысынан көрсетілген кезде «Орындалған процедуралар мен алынған дәлелдерге сүйене отырып, біз олардың нәтижелілігінің негізгі индикаторларын бағалауға қандай да бір маңызды түзетулер енгізу қажет екенін білмейміз XYZ критерийлерімен».
- Тиісті тараптың мәлімдемесінде көрсетілген кезде «Орындалған процедуралар мен алынған дәлелдерге сүйене отырып, [тиісті тараптың] [ұйым] XYZ-ге сәйкес келді деген тұжырымына біздің назарымызға ешнәрсе келмеді. заң, барлық жағынан алғанда, әділ түрде айтылған емес».

A182. Базалық пән мәселелер, мысалы, бір немесе комбинациясын, мыналарды қамту үшін пайдалы болуы мүмкін білдіру нысандары:

- Сәйкестік келісімдері үшін - «сәйкес» немесе «сәйкес».
- Қолданылатын критерийлер «тиісті түрде дайындалған» тақырыптың ақпаратын дайындау немесе ұсыну үдерісін немесе әдістемесін сипаттайтын келісімдер үшін.
- Әділ ұсыну қағидаттары қолданыстағы критерийлерде - «әділ түрде көрсетілген» жағдайда болған кездегі келісімдер үшін.

A183. Түрлендіру тудыратын түрлендірілген қорытындыларды қамтитын тараус жоғары тауар позициясына, және осы мәселе (лар) қосу, тәжірибеші маманның баяндамасының түсінуді көмектеседі. тиісті тауар позициясына мысалдары «Қолайлы Қорытындыға», «Қолайсыз Қорытынды», немесе «Қорытынды Жауапкершіліктен бас тарту» және «Білікті Қорытындыға Негіз», «Қолайсыз Қорытынды негізі», тиісті ретінде қамтиды.

Тәжірибеші Маманның Қолтаңбасы (Сілт.: Тарм. 69(й))

A184. Тәжірибеші маманның қолы юрисдикциясы тиісті жағдайларда қолданатын фирманың, жеке бөлек тәжірибеші атынан немесе екеуінің де атынан болып табылады. Тәжірибеші маманның қолы бөлек, кейбір

елдерде, тәжірибеші юрисдикциясы тиісті лицензиялау органы кәсіби тағайындаудағы немесе тану туралы тәжірибеші маман есебінде өтініш жасауы үшін қажет болуы мүмкін.

Күні (Сілт.: Тарм. 69(к))

A185. Соның ішінде Сенімділік орнату келісімібойынша есеп күні Зерттеу пәні бойынша ақпарат және осы күннен дейін болған оқиғаның сенімділік есептемесінде әсер қаралады деп арнаулы қолданушыларына хабарлайды.

Тәжірибеші Маманның Сенімділік Туралы Есебіндегі Анықтама (Сілт.: Тарм. 70)

A186. Кейбір жағдайларда, заң немесе реттеу Сенімділік орнату келісімібойынша есепте, мысалы, мемлекеттік секторда ашықтық мақсатында тәжірибеші маман кәсіби бухгалтердің сарапшының жұмысына сілтеме талап ете алады. Ол сондай-ақ тәжірибеші маман кәсіби бухгалтер Түрлендіру табиғатын түсіндіру үшін, мысалы, басқа жағдайларда тиісті болуы мүмкін, немесе сарапшының жұмысы ұзақ нысаны есепте енгізілген қорытындылар ажырамас бөлігі болып табылады, қашан.

A187. Дегенмен, тәжірибеші маман кәсіби бухгалтер білдірді жасасу үшін жауапкершілікті жалғыз атқарады, және бұл жауапкершілік тәжірибеші маман кәсіби бухгалтердің сарапшы жұмысының тәжірибешінің пайдалануға төмендеді емес. Айта баяндама тұжырымдамасы білдірді жасасу тәжірибеші жауапкершілік, өйткені бұл сарапшының тарту азаяды деп болжайды емес екенін, Сенімділік орнату келісімібойынша есеп тәжірибешінің сарапшысы жатады, егер Сондықтан маңызды болып табылады.

A188. Нысанасы сарапшылар мен Сенімділік орнату келісімібойынша мамандар, соның ішінде тиісті білікті қызметкерлер жүргізілетін келісімге ұзақ нысаны есепте А патенттелмеген анықтамалық төмендеген жауапкершілік ретінде түсінбеген екіталай. Түсінбеушілік әлеуетті минималды контекстік ақпарат ұсынылуы тиіс немесе тәжірибеші маманның сараптамалық атымен аталатын кезде алады қысқа нысаны баяндамалар, жағдайда, алайда, жоғары. Сондықтан, қосымша тұжырымы білдірді жасасу тәжірибеші жауапкершілік, өйткені сарапшының тарту азаяды деген ойға меңзеп сенімділік есептемесін алдын алу үшін осындай жағдайларда керек болуы мүмкін.

Өзгертілген Және Өзгертілмеген Пікірлер (Сілт.: Тарм. 74–77, Қосымша)

A189. «Бұрмалануларға немесе байланысты жеткілікті сәйкес дәлелдемелер алу үшін қабілетсіздігіне білінбей бұрмаланулардың нысанасы ақпарат, егер ол бар болса, мүмкіндігіне әсер нысанасы ақпаратқа

әсерін сипаттайды. тақырыптық мәселе ақпараты бойынша ықпалы маманның пікірі бойынша, осы болып табылады:

- (a) Ақпараттың нақты аспектілерімен шектелмейді;
- (b) Егер бұл шектеулі болса, тақырыптық ақпараттың едәуір үлесін ұсынады немесе көрсете алады; немесе
- (c) Ашылуларға қатысты, пайдаланушылардың тақырып туралы ақпаратты түсінуі үшін маңызды.

A190. Материяның табиғаты және тақырыптық мәселе ақпараты бойынша әсерлер немесе ықтимал әсерлерін тәжірибеші маманың пайымдау, білдірді болады жасасу түрін әсер етеді.

A191. Білікті және қолайсыз қорытындылар мысалдары және қорытындыдан бас тарту болып табылады:

- Білікті қорытынды (елеулі бұрмалауды шектелген сенімділік келісімдерінің үшін үлгі) - «орындалған процедуралар мен біздің баяндаманың Білікті қорытынды бөлімінде негіз тарауында сипатталған мәселеден әсерін қоспағанда, алынған дәлелдерге негізделе отырып, ештеңе келді [тиісті партияның] делінген, барлық материалдық аспектілерде XYZ заңға ұйымның сақталуын ұсынады жоқ деп сену біздің назарымызға»
- Қолайсыз қорытынды (а материалды үлгі және ақылға қонымды сенімділік және шектелген сенімділік келісімдерінің үшін де етек бұрмалау) - [тиісті партияның] делінген «Өйткені біздің баяндаманың Қолайсыз қорытынды бөлімінде негізі сипатталған заттың маңызы емес, жеткілікті XYZ заңға ұйымның сақтауын» ұсынады.
- Қорытындыдан бас тарту (мысалы, жұмыс орындарын елеулі және кешенді шектеулердің болуын көлемі жағдайда, шектеулі сенімділік қамтамасыз жұмыс орындарын, сондай-ақ ақылға қонымды сенімділік қамтамасыз ету): «Себебі біздің баяндаманың қорытынды бөлімінде негізгі сипатталған заттың маңыздысы болған жоқ [тиісті партияның], ол бекіту туралы қорытынды жасау үшін жеткілікті сәйкес дәлелдемелер алу» мүмкіндігіне ие. Тиісінше, біз бұл сөздерді қорытындыны емес.

A192. Кейбір жағдайларда, бағалаушы немесе бағалаушы анықтау және дұрыс пәні бойынша ақпарат елеулі бұрмаланған деп сипаттайды мүмкін. Мысалы, комплаенс келісімге өлшеуіш немесе бағалаушы дұрыс сақтамау даналарын сипаттау мүмкін. Мұндай жағдайларда, 76-тарауда білікті қолайлы не қолайсыз қорытындыны білдіру арқылы немесе біліксіз қорытынды жасау, бірақ сенімділік оған сілтеу арқылы мәселені атап, маңызды бұрмалаулар сипаттамасы қолданушылардың назарын аудару тәжірибеші талап етеді.

Қарым-Қатынастың Басқа Да Міндеттері (Сілт.: Тарм. 78)

A193. Жауапты тараптан бағаланушы немесе бағалаушы байланысу үшін тиісті болуы мүмкін мәселелер, келісуші тарап немесе басқа алаяқтық немесе күдікті алаяқтық, мәселе ақпаратты дайындау жақтылық қамтиды.

Басшылықпен және басқару өкілеттілігіне ие тұлғалармен қарым-қатынас

A194. Тиісті этикалық талаптарға заңнамаға және ережелерге сәйкес келмегендігі немесе күдіктенгендігі туралы тиісті басқару деңгейіне немесе басқару өкілеттігіне есеп беру туралы талап кіруі мүмкін. Кейбір юрисдикцияларда заң немесе ережелер тәжірибеші маманның белгілі бір мәселелер бойынша жауапты тараппен, басшылықпен немесе басқару өкілетті адамдарымен байланысын шектеуі мүмкін. Заңда немесе ережелерде тиісті органның нақты немесе күдікті заңсыз әрекетке қатысты тергеуіне зиян келтіруі мүмкін байланысқа немесе басқа әрекетке, оның ішінде кәсіпорынды ескертуге, мысалы, тәжірибеші маман анықталған немесе қылмыстық жолмен алынған кірістерді заңдастыруға (заңдастыруға) қарсы заңнамаға сәйкес тиісті органға сәйкес келмеді деп күдіктенді. Бұл жағдайларда тәжірибеші маман қарастыратын мәселелер күрделі болуы мүмкін және тәжірибеші маман заңгерлік кеңес алуды орынды деп санайды.

Анықталған Немесе Күдікті Заңдар Мен Ережелерді Сақтамау Туралы Ұйымнан Тыс Тиісті Органға Есеп Беру

A195. Заң, ережелер немесе тиісті этикалық талаптар:

- (a) Тәжірибеші маманнан заңнамаға және ережелерге сәйкес келмегендігі туралы күдік келтірілгені туралы ұйымнан тыс тиісті органға хабарлауды талап ету.
- (b) Жағдайда ұйымнан тыс тиісті органға есеп беру орынды бола алатын жауапкершілікті белгілеу.⁸

A196. Заңнамалар мен ережелерге сәйкес келмейтіндігі туралы күдікті ұйымнан тыс тиісті органға хабарлау қажет немесе қажет болуы мүмкін, себебі:

- (a) Заң, ережелер немесе тиісті этикалық талаптар тәжірибешіден есеп беруді талап етеді;
- (b) Тәжірибеші маман есеп беруді сәйкес этикалық талаптарға сәйкес сәйкестендірілген немесе күдіктенген сәйкессіздіктерге жауап беру үшін тиісті іс-қимыл деп анықтады; немесе
- (c) Заң, ережелер немесе тиісті этикалық талаптар тәжірибеші маманға мұны жасауға құқық береді.

A197. Заңнамаға, ережелерге немесе тиісті этикалық талаптарға сәйкес анықталған немесе күдікті сәйкессіздіктер туралы есеп беру тәжірибеші кездесетін немесе келісімді орындау кезінде білетін, бірақ

---

⁸ Мысалы, БХӘСК Кодексінің 225.51 - 225.52 бөлімдерін қараңыз.

ол мүмкін болмайтын заңдар мен ережелердің сақталмауын қамтуы мүмкін. тақырып туралы ақпаратқа әсер етеді. Осы ISAE шеңберінде тәжірибеші маман заңдар мен ережелерді түсіну деңгейі туралы ақпаратқа әсер етпейтін деңгейден күтеді деп күтілмейді. Алайда, заңдар, ережелер немесе тиісті этикалық талаптар тәжірибешіден осындай сәйкессіздікке жауап беру кезінде білімді, кәсіби пікірді және тәжірибені қолдануды күтуі мүмкін. Іс-әрекеттің нақты сәйкессіздікке жата ма, жоқ па, сайып келгенде, сот немесе басқа тиісті сот шешуші орган анықтайтын мәселе.

A198. Кейбір жағдайларда анықталған немесе күдікті заңдар мен ережелерге сәйкес келмейтіндігі туралы ұйымнан тыс тиісті органға хабарлау тәжірибешінің заң, ережелер немесе тиісті этикалық талаптарға сәйкес құпиялылық міндетін болдырмауы мүмкін. Басқа жағдайларда, ұйымнан тыс тиісті органға анықталған немесе күдік туғызбағаны туралы есеп беру тиісті этикалық талаптар бойынша құпиялылықты бұзу болып саналмайды.⁹

A199. Тәжірибеші маман ішкі кеңес беруді (мысалы, фирма немесе желілік фирма шеңберінде), қандай-да бір нақты іс-әрекетті қабылдаудың кәсіби немесе заңдық салдарын түсіну үшін заңдық кеңес алуды немесе реттегішпен немесе кәсіби органмен құпия негізде кеңес алуды қарастыра алады (егер мұны заңмен немесе ережелермен тыйым салынған немесе құпиялылықты бұзу).¹⁰

Құжаттама (Сілт.: Тарм. 79–83)

A200. Құжаттандыру кәсіби пайымдау, және осыған байланысты қорытындыны талап ететін маңызды мәселелер бойынша тәжірибеші маман кәсіби бухгалтердің пайымдау жазбасын қамтиды. принципі немесе кәсіби дәлелдің қиын сұрақтарының бар кезде, қорытынды келісімге қол жеткізілді кездегі Тәжірибеші мамантың білетін орынды фактілерін кіреді құжаттама тәжірибешінің білімін растайтын жәрдемдесуі мүмкін.

A201. Ол әрбір қаралатын мәселені немесе келісім барысында жасалған кәсіби үкім құжаттау қажет, не практикалық емес. Тәжірибеші маман (мысалы, бақылау сияқты) жеке құжаттау үшін, бұдан әрі, бұл сәйкестік, жоба файлдағы құжаттарымен көрсетті, ол үшін мәселелер сақталуы қажет емес. Сол сияқты, тәжірибеші маман файлда қамтиды қажет емес жұмыс құжаттары, немесе алалаушылық пікірлер көрсетуі ноталар, типографиялық немесе өзге де қателер түзетілген құжаттардың бұрынғы көшірмелерін, сондай-ақ құжаттардың телнұсқаларын жобаларын алмастырылған.

---

⁹ Мысалы, БХӘСК Кодексінің 140.7 бөлімі мен 225.53 бөлімін қараңыз.

¹⁰ Мысалы, БХӘСК Кодексінің 225.55 бөлімін қараңыз.

A202. Дайындалған және сақталған болуы тиіс құжаттама дәрежесін бағалауда кәсіби пікірді қолдану, тәжірибеші маман кәсіби бухгалтер үшін орындалатын жұмыстың және негізгі қабылданған шешімдердің (бірақ келісімнің толық аспектілері) негізінде түсіну қамтамасыз ету үшін қажет қандай қарастыра алады тарта отырып, ешқандай алдыңғы тәжірибесі бар басқа тәжірибеші. Яғни, басқа тәжірибеші маман ғана құжатты дайындаған Тәжірибеші талқылап, оларды келісімнің толық аспектілері туралы түсінік алу мүмкіндігіне ие болуы мүмкін.

A203. Құжаттандыру мысалы жазбасы мыналарды қамтуы мүмкін:

- Сыналған нақты заттардың немесе сипаттамалардың сипаттамалары;
- Келісім жұмысын кім орындады және мұндай жұмыстың аяқталған күні;
- Келісім жұмысын кім қарады және оны қараудың күні мен көлемі; және
- Маңызды мәселелерді тиісті тараппен және басқалармен, оның ішінде талқыланған маңызды мәселелердің сипатын және талқылау қашан және кіммен болғанын талқылау.

A204. Құжаттамада жазба болуы мүмкін, мысалы:

- Тиісті этикалық талаптардың сақталуына және олардың қалай шешілуіне қатысты мәселелер анықталды.
- Келісімге қолданылатын тәуелсіздік талаптарын сақтау туралы қорытындылар және осы тұжырымдарды қолдайтын фирмамен кез-келген тиісті талқылау.
- Клиентпен қарым-қатынас пен кепілдік келісімдерін қабылдау мен жалғастыруға қатысты тұжырымдар.
- Келісім барысында жүргізілген консультациялардың мәні мен көлемі және қорытындылары.

Келісім Бойынша Файлды Қорытынды Қалыптастыру

A205. (Кем дегенде СБХС 1 талап ететін заң немесе реттеу немесе басқа да кәсіби Талаптары) СБХС 1 келісім файлына¹¹ Ассамблеясының уақтылы аяқтау үшін саясат пен шараларды жасауы фирмалардың талап етеді. Келісімнің түпкілікті файл жинақтауды аяқтау, оның шеңберінде қолайлы уақыт шегі артық емес 60 күн Сенімділік орнату келісімібойынша есеп беру күнінен кейінгі әдетте болып табылады¹².

---

¹¹ СБХС 1, 45 тармақ

¹² СБХС 1, А54 тармақ

A206. Сенімділік орнату келісімі бойынша есеп беру күнінен кейінгі келісімнің түпкілікті файлды жинақтау ісін аяқтау өзіне жаңа рәсімдерді орындау немесе жаңадан қорытынды сызбасын тарту емес, әкімшілік процесс болып табылады. олар әкімшілік сипатқа ие болса өзгерістер, алайда, соңғы жинақтау барысында құжаттандыру үшін жасалуы мүмкін. Мұндай өзгертулердің мысалдарына мыналар жатады:

- Ауыстырылған құжаттарды жою немесе жою.
- Жұмыс құжаттарын сұрыптау, салыстыру және өзара сілтеме жасау.
- Файлдарды жинау процесіне қатысты аяқталған бақылау парақтарынан шығу.
- Тәжірибеші маман кепілдік туралы есеп күніне дейін келісім тобының тиісті мүшелерімен алған, талқылайтын және келіскенін дәлелдейтін құжаттарды рәсімдеу.

A207. СБХС 1 (немесе ұлттық заңнаманы кем емес СБХС 1 секілді қатаң талаптар) есепке алу келісім үшін саясат пен шараларды жасауы үшін аудиторлық ұйымдардың талап етеді.¹³ сенім қамтамасыз жұмыс орындарын туралы ақпараттың мерзімді сақтау, қамтамасыз ету, әдетте, жасасқан күннен бастап, немесе есептің тапсырмасы бойынша бес жылдан кем емес.¹⁴

---

¹³ СБХС 1, 47 тармақ

¹⁴ СБХС 1, А61 тармақ

Қосымша

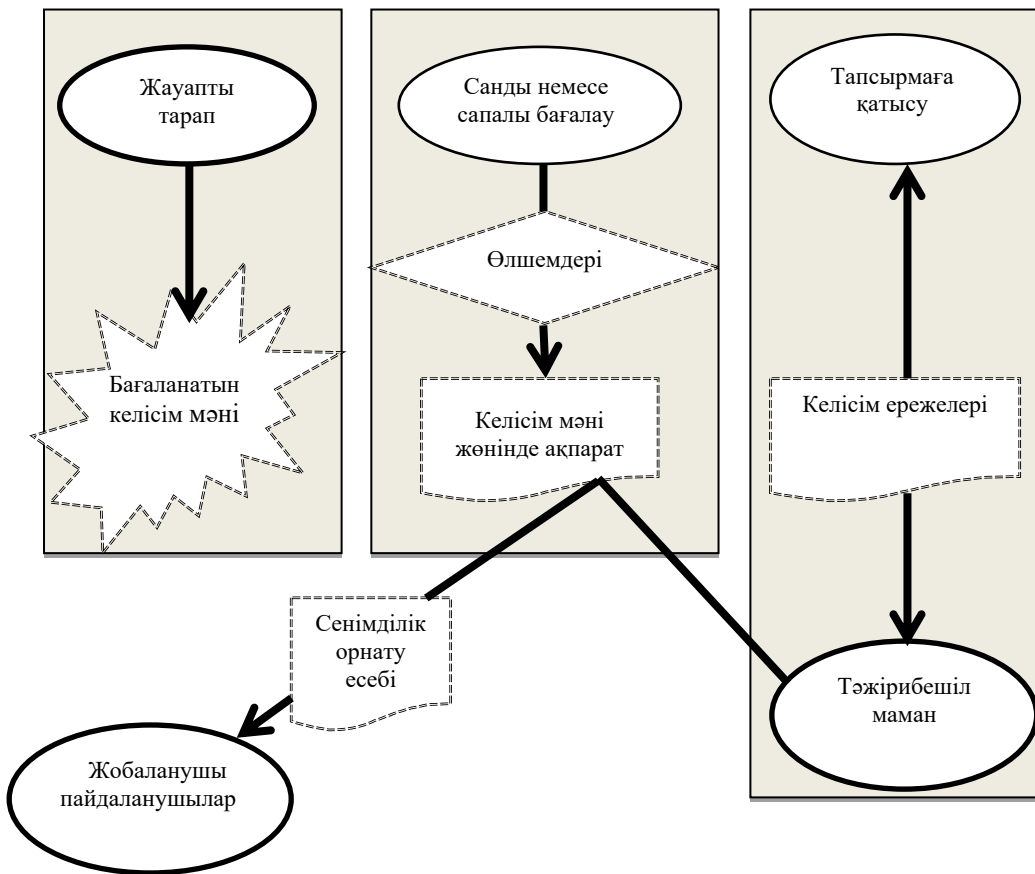
(Сілт.: Тарм. 2, А8, А11, А16, А36–А38)

Қызметтері мен Міндеттері

ЖАУАПҚЕРШІЛІК:

ӨЛШЕУ/БАҒАЛАУ

СЕНІМДІЛІК:

1. Барлық Сенімділік орнату келісімібойынша келісімдер кем дегенде үш партиялар бар - жауапты тарап, тәжірибеші маман кәсіби бухгалтер, және болжалды пайдаланушылар. Келісім мән-жайларға байланысты, сондай-ақ, өлшеуіш немесе бағалаушы, немесе жалға алушы тарап жеке рөлі бар болуы мүмкін.
2. Жоғарыда диаграмма мынадай рөлдер Сенімділік орнату келісімібайланысты болатынын көрсетеді:

- (a) Жауапты тарап базалық зерттеу пәні үшін жауапты болып табылады.
- (b) Өлшеуіш немесе бағалаушы нысанасы ақпарат нәтижесінде негізінде жатқан тақырыптық мәселені өлшеуге немесе бағалауға өлшемшарттар пайдаланылады.
- (c) Жалға алушы тарап Тәжірибеші келісім шарттарын келіседі.
- (d) Зерттеу пәні бойынша ақпарат туралы жауапты тараптан басқа болжалды пайдаланушылардың сенім деңгейін арттыру үшін әзірленген қорытынды білдіру үшін жеткілікті және тиісті дәлелдер алады.
- (e) Арналған пайдаланушылар нысанасы ақпарат негізінде шешімдер қабылдайды. арналған пайдаланушылар тәжірибеші маман есеп пайдалануға болады күтеді деп жеке (лар) немесе ұйым (дар), немесе олардың тобы (лар) болып табылады.

3. Келесі бақылау осы рөлдер туралы жасалуы мүмкін:

- Әрбір сенімділік міндеттемесі, кем дегенде жауапты партия бар және тәжірибеші маманға Сонымен қатар, пайдаланушылар арналған.
- Тәжірибеші маман жауапты жақтың, келісуші тарап немесе нысаналы пайдаланушы бола алмайды.
- Тікелей қатысты келісімде тәжірибеші маман, сондай-ақ өлшеуіш немесе бағалаушы болып табылады.
- Аттестаттау келісінде, жауапты тарап немесе басқа біреу, бірақ Тәжірибеші маман жылы, бағалаушы немесе бағалаушы болуы мүмкін
- Тәжірибеші маман тікелей қатысуы, өлшемшарттар қарсы негізінде жатқан пән өлшенген немесе бағаланған отыр. бұл келісімнің сипаты бұл үшін жауапкершілікті қабылдай нысанасы ақпаратқа мәлімдеме бере отырып жауапты тарап, мысалы, өлшеу немесе бағалау үшін жауапкершілікті қарастыратын басқа тарап аттестаттау келісімге өзгерту мүмкін емес.
- Жауапты тарап Келісім тарап болуы мүмкін.
- Көптеген растап жауапты тарап сондай-ақ өлшеуіш немесе бағалаушының, және келісуші тарап болуы мүмкін келісімдерді. Ұйым өзінің тұрақты тәжірибелері туралы дайындау есебіне

қатысты сенімділік міндеттемесін орындау үшін тәжірибеші маман міндеттемелерді орындайды. Тәжірибеші маман жеке меншік компанияның тұрақтылық тәжірибелері туралы мемлекеттік ұйым дайындаған баяндамасында қатысты Сенімділік орнату келісімі бойынша келісімді орындауға тартылған кезде жауапты тарап, бағалаушы немесе бағалаушы түрде өзгеше болса мысал болып табылады.

- Аттестаттау келісінде, бағалаушы немесе бағалаушы әдетте мәселе туралы ақпарат жазбаша өкілдік практикалық қамтамасыз етеді. Кейбір жағдайларда, тәжірибеші маман кәсіби келісуші тарап өлшеуіш немесе бағалаушы емес кезде, мысалы, осындай өкілдігін алуға алмауыңыз мүмкін.
  - Жауапты тарап болжалды пайдаланушылардың бірі, бірақ бір ғана болуы мүмкін.
  - Жауапты тарап, бағалаушы немесе бағалаушы, және болжалды пайдаланушылар әр түрлі немесе бір субъектіден болуы мүмкін. Соңғы жағдайда мысалы ретінде, екі деңгейлі басқару құрылымында, бақылау кеңесі бұл тұлғаның атқарушы кеңесінің көзделген ақпаратқа қатысты сенімділік қажет болуы мүмкін. жауапты тараптан, бағалаушы немесе бағалаушы және болжалды пайдаланушылар арасындағы қарым-қатынас белгілі бір келісімнің аясында қарастырыла және жауапкершілік дәстүрлі түрмен анықталған ерекшеленуі мүмкін қажет. Мысалы, ұйымның жоғары басқару (болжалды пайдаланушы) басқару төмен деңгейде (жауапты тарап) дереу жауапкершілік ұйымның қызметінің ерекше аспектісі сенімділік міндеттемесін орындау үшін тәжірибеші маман айналысуға, бірақ аға ол үшін мүмкін басқару, сайып келгенде, жауапты болады.
  - Сондай-ақ, жауапты тарап болып табылмайтын келісуші тарап мақсатты пайдаланушы болуы мүмкін.
4. Қорытынды тәжірибеші маман негізінде тұжырымдалған болады:
- Бағаланады нысан және қолданылатын өлшемшарттар белгілеу;
  - Тапсырманы және қолданылатын өлшемшарттардың субъектісі туралы ақпарат;
  - Мүдделі тарап жасаған декларация
5. Тәжірибеші маман мен жауапты тарап СБХС қойылған талаптарды тапсырмаға қолдану туралы келісуі мүмкін, егер жауапты тараптан басқа басқа болжалды пайдаланушылар болмаса, бірақ СБХС басқа талаптары орындалды. Мұндай жағдайларда тәжірибеленуші

ТАРИХИ ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТТАР БОЙЫНША АУДИТ ПЕН ШОЛУБАН БАСҚА
СЕНІМДІЛІК ОРНАТУ КЕЛІСІМДЕРІ

маманның есебі мұндай есепті тек жауапты тарап қана қолдану туралы
ұсыныстан тұрады.

3400 СЕНІМДІЛІК ОРНАТУ КЕЛІСІМІНДЕГІ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ СТАНДАРТ

(Бұрынғы 810 ХАС)

БОЛАШАҒЫ БАР ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТТАРДЫ САРАПТАУ

(Бұл Стандарт тиімді болып табылады)

МАЗМҰНЫ

	Тармақ
Кіріспе	1–7
Болашағы Бар Қаржылық Ақпарат Жайындағы Аудитор Сенімділігі	8–9
Келісімнің Қабылдануы	10–12
Бизнес Білімі.....	13–15
Қамтылған Уақыты.....	16
Сараптау Рәсімдері.....	17–25
Ұсыну және Ақпаратты Ашып көрсету.....	26
Болашағы Бар Қаржылық Ақпарат Жайында Есеп Беру	27–33

Болашағы бар Қаржылық Ақпаратты Сараптау 3400 Сенімділік Орнату келісіндегі Халықаралық Стандарт (СОКХС), , Сапаны Басқару, Аудит, Қайта қарау, және Қатысты қызметтер жайлы Халықаралық Стандартпен байланыста оқылуы қажет.

Кіріспе

1. Сенімділік Орнату Келісімі Бойынша Халықаралық Стандарттың (СОКХС) негізгі мақсаты үздік бағалау мен гипотетикалық болжамдарды сараптау процедураларын қамтитын келешегі бар қаржылық ақпаратты сараптау және есеп беру келісімдеріне көмектесетін стандарттарды орнату мен бағдарламаларды қамтамасыз ету болып табылады. Бұл СОКХС жалпы мағынада сипатталған келешегі бар қаржылық ақпараттарды сараптауда қолданылмайды.
2. **Келешегі бар қаржылық ақпаратты сараптауда келісі кезінде, аудитор төмендегілергіжеткілікті арнайы дәлелдемер алуы қажет:**
  - (a) **Келешегі бар қаржылық ақпаратқа негіз болатын менеджменттің жоғары-бағалы болжамдары дұрыс болған жағдайда және, гипотетикалық болжамдар болған жағдайда, мұндай болжамдар ақпараттың мақсатымен тұрақты болып табылады;**
  - (b) **Келешегі бар қаржылық ақпарат болжамдардың негізінде дұрыс дайындалған;**
  - (c) **Келешегі бар қаржылық ақпарат дұрыстап көрсетілген және барлық материалдық болжамдар жеткілікті түрде ашылған; олар жоғары-бағалы болжамдар ма немесе гипотетикалық болжамдар ма екенін нақты көрсеткіштерін қамтиды; және**
  - (d) **Келешегі бар қаржылық ақпарат сәйкес есеп қағидаттарын қолдану арқылы тарихтағы қаржылық мәлімдемелермен тұрақты негізде дайындалады.**
3. “Келешегі бар қаржылық ақпарат” дегеніміз болашақта туындауы мүмкін оқиғалар мен болмыстың мүмкін іс-әрекеттері жайлы болжамдардың негізіндегі қаржылық ақпарат. Бұл табиғаты бойынша жоғары субъективті және оны дайындау субъективті паймыдаудың орындалуын талап етеді. Келешегі бар қаржылық ақпарат болжам түрінде, оның проекциясы түрінде. Немесе екеуінің комбинациясы ретінде бола алады: мысалы, 1 жылдық болжам мен 5 жылдық проекция.
4. “Болжам” дегеніміз менеджмент орындалуын күтетін және сәйкес шараларды қолданатын, мысалы, ақпарат дайындалған уақыт, болашақта орын алуы мүмкін оқиғаларға болжамдар негізінде жасалатын қаржылық ақпаратты білдіреді (жоғары-бағалы жорамалдар).
5. “Проекция” деген төмендегілерге негізделген қаржылық ақпараттың білдіреді:
  - (a) Болашақтағы оқиғалар мен менеджменттің орындалуы міндетті емес шаралары туралы гипотетикалық болжамдар, мысалы, кейбір

болмыстар бастапқы кезеңде болғанда немесе операциялардың ретіне үлкен өзгеріс енгізуді қарастыру кезінде; немесе

(b) Жоғары-бағалы және гипотетикалық болжамдардың қосылымы.

Бұл ақпарат оқиғалар мен іс-әрекеттер орын алған жағдайда дайындалған ақпараттың дайын болған уақыты сияқты мүмкін болатын нәтижелерді көрсетеді.

6. Келешегі бар қаржылық ақпарат қаржылық мәлімдемелерді немесе қаржылық мәлімдемелердің бір немесе бірнеше элементтерін қамти алады және дайындала алады:

(a) Ішкі менеджменттің құралы ретінде, мысалы, мүмкін болатын капитал инвестициясын бағалауда көмектесуде; немесе

(b) Мүдделі үшінші жақтарға таратуда, мысалы:

- Потенциалды инвесторларды болашақ күтілімдер туралы ақпаратпен қамтамасыз ету.
- Акция ұстаушылар, нормативті мүшелер мен басқа да қызығушылық танытқан жақтарға жыл сайынғы есептеме туралы ақпарат беру.
- Жалға алушылар туралы ақпарат документтері, мысалы, ақшаның қоқғалысы жайлы болжамдар.

7. Менеджмент келешегі бар қаржылық ақпаратты дайындауға және оны көрсетуге міндетті, ол негізге алынған болжамдарды айқындау мен таратуды қамтиды. Аудитордан келешегі бар қаржылық ақпаратты сараптау мен есептеме беру сұратылуы мүмкін, бұл сыртқы мүдделі жақтар болсын, ішкі мақсаттарға болсын қолдануда бұл ақпараттың шынайылығын жақсартуға бағытталады.

Келешегі Бар Қаржылық Ақпаратқа Қатысты Аудитордың Сенімділігі

8. Келешегі бар қаржылық ақпарат әлі орын алмаған немесе орын алмауы мүмкін оқиғалар мен іс-әрекеттерге қатысты. Келешегі бар қаржылық ақпарат негізделген болжамдарды қолдайтын дәлелдемелер болуына қарамастан, мұндай дәлелдемелер жалпы болашаққа бағытталған және табиғатында спекулятивті болып табылады, яғни тарихи қаржылық ақпараттың аудитінде қол жететін қарапайым дәлелдемеден өзгеше. Сондықтан, аудитор келешегі бар қаржылық ақпараттың нәтижелеріне қол жеткізу туралы пікірін білдіретін жағдайда емес.

9. Әрі қарай, болашақ қаржылық ақпарат негізделетін болжамдарды бағалау кезінде қол жетімді дәлелдер түрлерін ескере отырып, аудитор үшін болжамдардың маңызды бұрмалаушылықсыз екендігі туралы оң пікір білдіру үшін жеткілікті қанағаттану деңгейін алу қиынға соғуы мүмкін. .

Демек, осы СОКХС-да аудитор басшылықтың болжамдарының ақылға қонымдылығы туралы есеп берген кезде тек орташа деңгейдегі сенімділікті қамтамасыз етеді. Алайда, егер аудитордың пікірі бойынша қанағаттанудың тиісті деңгейі алынған болса, аудиторға жорамалдарға қатысты оң сенімділік білдіруге тыйым салынбайды.

Келісімнің Қабылдануы

10. Келешегі бар қаржылық ақпаратты сараптау үшін келісімді қабылдар алдында аудитор келесі заттарға көңіл бөлуі керек:
  - Ақпараттың арнайы қолданысы;
  - Ақпараттың жалпы немесе қысқартылған таралымға берілуі;
  - Болжамдардың табиғаты, жоғары-бағалы немесе гипотетикалық болжам екендігі;
  - Ақпаратты көрсетілуі қажет элементтер; және
  - Ақпараттың қамтитын уақыты.
11. **Егер болжамдар анық түрде шындыққа жанаспаса немесе келешегі бар қаржылық ақпарат өзінің арнайы қолданысына сәйкес болмайды деп шешсе, аудитор мұндай келісімдерді қабылдамауы немесе бас тартуы қажет.**
12. **Аудитор мен клиент келісімінің шарттары бойынша келісу керек.** Бұл екі жақтың да қызығушылық аймағында, аудитор келісімге байланысты өзара түсініспеушіліктер болмас үшін келісім хатын жібереді. Келісімхат 10 тармақтағы нәрселерді түсіндіреді және болжамдарды жасауда және аудиторды болжамдарды дамыту барысында бүкіл қисынды ақпаратпен қамтамасыз етуде менеджменттің міндеттерін баяндайды.

Бизнес Туралы Білім

13. **Аудитор келешегі бар қаржылық ақпаратты дайындауда барлық маңызды болжамдар айқындалғанын бағалау үшін бизнес туралы жеткілікті білім қорын жинап алуы қажет.** Сонымен қатар, аудитор болмыстың келешегі бар қаржылық ақпаратын дайындау процессімен таныс болуы да керек болар еді, мысалы, төмендегі нәрселерді қарастыра отырып:
  - Жүйенің келешегі бар қаржылық ақпаратты дайындауда қолданылатын үшкі қасқару құралдары және сол ақпаратты дайындайтын тұлғалардың экспертизасы мен тәжірибесі.
  - Басқарудың (менеджменттің) болжамдарын қолдайтын болмыстың құжаттарының табиғаты.

- Статистикалық, математикалық және компьютер-негізді техникалардың қолданыс дәрежесі.
  - Болжамдарды дамыту және қолдану тәсілдері.
  - Алдын-ала дайындалған келешегі бар қаржылық ақпараттың дәлдігі және маңызды өзгерістердің себептері.
14. **Аудитор болмыстың келешегі бар қаржылық ақпаратына сенімділіктің расталғандығының дәрежесін назарға алуы керек.** Аудитор келешегі бар қаржылық ақпарат тарихи қаржылық ақпарат негізінде дайындалғанын бағалау үшін және менеджменттің болжамдарын қарастыруға тарихи негіз болатындай болмыстың келешегі бар қаржылық ақпаратын білуді талап етеді. Аудитор, мысалы, сәйкес тарихи ақпарат тексерілгенін және қайта қарастырылғанын және оны дайындауда жарамды есеп қағидаттарының қолданылғанын орнатуы қажет.
15. Егер алдыңғы тарихи қаржылық ақпараттың аудиты немесе қайта шолу есептемесі өзгермегеннен басқа болса немесе болмыс енді бастау кезеңінде болса, аудитор қоршаған фактілер мен келешегі бар қаржылық ақпаратты сараптау әсерлерін қарастырушы еді.

Қамтылған Уақыт

16. **Аудитор келешегі бар қаржылық ақпарат қамтитын уақытты назарына алуы қажет.** Қамтылған уақыт өскен сайын болжамдар көбірек тәуекелге баратындықтан, менеджменттің жоғары-бағалы болжамдар жасау қабілеті кемиді. Бұл уақыт менеджменттің болжамдар жасайтын саналы негізі бар уақыттан асып кетпейді. Төменде аудитордың келешегі бар қаржылық ақпарат қамтитын уақытты назарына алудағы кейбір орынды факторлар келтірілген:
- Жұмыс істеу циклы, мысалы, басты құрылыс проектісі жағдайында сол проектті аяқтауға қажет уақыт қамтылған уақытты құрайды.
  - Болжамдардың сенімділік дәрежесі, мысалы, егер болмыс жаңа тауарды енгізіп жатса, қамтылған уақыт қысқа болатын еді және ай немесе апта сияқты ұсақ сегменттерге бөлінуші еді. Сол сияқты, егер болмыстың жеке бизнесі ұзақ мерзімді жалға алынған меншікті иеленсе, қамтылған уақыттың салыстырмалы ұзақ болуы орынды болар еді.
  - Пайдаланушылардың қажеттіліктері, мысалы, перспективалық қаржылық ақпарат, өтеу үшін жеткілікті қаражат жинау үшін қажетті уақыт кезеңіне несие алуға өтінімге байланысты дайындалуы мүмкін. Одан басқа, инвесторлар үшін келесі кезеңдегі кірістердің мақсатты пайдаланылуын бейнелеу үшін облигацияларды сатуға байланысты ақпарат дайындалуы мүмкін.

Сараптау Рәсімдері

17. **Сараптау процедураларының табиғатын, уақытын және дәрежесін анықтауда аудитор келесі нәрселерді қамтуы қажет:**
  - (a) **Материалдық бұрмаланудың ықтималдығы;**
  - (b) **Бұрынғы келісімдер кезіндегі жиналған білімдер;**
  - (c) **Келешегі бар қаржылық ақпарат дайындауға қатысты менеджменттің құзыреттілігі;**
  - (d) **Басшылық үкімінің келешегі бар қаржылық ақпаратқа әсер ету дәрежесі; және**
  - (e) **Қолданылған мәліметтердің сенімділігі мен жеткіліктілігі.**
18. Аудитор менеджменттің жоғары-бағалы болжамдарын қолдайтын дәлелдемелердің бастауы мен сенімділігін бағалаушы еді. Осындай болжамдарды қолдайтын жеткілікті сәйкес дәлелдемелер тарихи ақпарат негізінде жасалған болжамдарды қарастыруды қамтитын ішкі және сыртқы деректерден және олардың болмыстың сыйымдылығы шекарасындағы жоспарларға негізделіп орындалғанын бағалауынан алынуы мүмкін.
19. Гипотетикалық болжамдар қолданылған жағдайда аудитор осындай болжамдардың барлық маңызды қатыстылықтарын назарға алады. Мысалға, егер сауда болмыстың қазіргі мүмкін болатын сыйымдылығынан асып түседі деп болжанса, келешегі бар қаржылық ақпарат қосымша сыйымдылыққа қажетті инвестицияны немесе күтілген сауда көлемін орындауда қолданылған балама құралдарға кеткен шығындарды қамтуы тиіс, мысалы, қосалқы мердігерлік өндірісі.
20. Гипотетикалық болжамдарды қолдайтын дәлелдемелер алынуы қажет болмаса да, аудитор бұл дәлелдемелердің келешегі бар қаржылық ақпараттың мақсаттарымен жүйелі болуымен және олардың мүмкін емес болуына ешқандай себеп жоқ екендігімен қанағаттануы керек.
21. Аудитор келешегі бар қаржылық ақпарат менеджменттің болжамдарынан дұрыс түрде дайындалғанына көз жеткізуі керек, мысалы, қайта есептеу немесе ішкі бірізділікті қайта қарау сияқты тексерулер арқылы. Бұл менеджменттің ниеттенген бір-бірімен үйлесімді әрекеттері және бұл арада пайыздық мөлшерлеме секілді ортақ айнымалыларға негізделген мөлшерлерді анықтауда ешқандай жүйесіздік болмайды.
22. Аудитор сезімтал аймақтардың келешегі бар қаржылық ақпаратта көрсетілген нәтижелерге материалдық әсерінің дәрежесіне назар аударуы қажет. Бұл аудитордың сәйкес дәлелдемелер іздеу дәрежесіне ықпал етеді. Және де бұл аудитордың мәлімет әйгілеуінің сәйкестігі мен жеткіліктілігіне әсер етеді.

23. Жеке қаржылық ақпарат секілді келешегі бар қаржылық ақпараттың бір немесе бірнеше элементтерін сараптауға келіскен жағдайда, аудитордың қаржылық мәлімдемелердегі басқа да құраушылардың өзара байланыстарын қарастырғаны маңызды болар еді.
24. Ағымдағы кез келген өткен уақыт келешегі бар қаржылық ақпаратта көрсетілсе, аудитор процедуралардың тарихи ақпаратта қолданылу дәрежесін қарастыруы қажет. Процедуралар келешектегі уақыттың өткен бөлігі сияқты жайларға байланысты өзгеріп отырады.
25. **Аудитор келешегі бар қаржылық ақпараттың мүдделі қолданысына, маңызды менеджмент болжамдарының толықтығына және менеджменттің келешегі бар қаржылық ақпаратқа жауаптылығына келісіміне қатысты менеджменттің жазбаша көрсетпесін алуы қажет.**

Ұсыну және Ашып көрсету

26. Келешегі бар қаржылық ақпараттың тұсаукесері мен жариялануын бағалау кезінде, орынды жарғылардың, ережелердің немесе кәсіби стандарттардың арнайы талаптарына қоса, аудитор төмендегілерді қарастыруы қажет:
  - (a) Келешегі бар қаржылық ақпараттың көрсетілімі ақпаратқа толы және алдамшы емес екенін;
  - (b) Есеп ережелері келешегі бар қаржылық ақпараттың жазбахатында ұғынықты түрде жарияланғанын;
  - (c) Болжамдар келешегі бар қаржылық ақпараттың жазбахатында жеткілікті түрде жарияланғанын; бұл осы болжамдардың менеджменттің жоғары-бағалы немесе гипотетикалық болжамдары екенін айқын бейнелеуі керек, және болжамдар материалдық аймақтарда жасалған болса және белгісіздіктің жоғары дәрежесіне ие болса, бұл белгісіздік және шыққан нәтижелердің сезімталдығы жеткілікті түрде жариялануы керек;
  - (d) Келешегі бар қаржылық ақпарат дайындалған уақыт жарияланғанын. Менеджмент негізге алынған ақпарат уақыт өткен сайын жиналып жасалуы мүмкіндігіне қарамастан, осы уақытта жасалған болжамдардың сәйкестігін нақтылауы керек;
  - (e) Белгілі бір шекарадағы пікірлерді қалыптастыруға негіз айқын түрде көрсетілгенін және келешегі бар қаржылық ақпараттағы нәтижелер осы шекаралар ретінде көрсетілген жағдайда, бұл шекаралар екімәнді немесе алдамшы түрде алынбағанын; және
  - (f) Ең соңғы тарихи қаржылық мәліметтер жария болғандықтан, есеп ережесіндегі кез келген өзгерістерді және олардың келешегі бар

қаржылық ақпаратқа жасайтын өзгерістері мен ықпалына себептерін.

Келешегі Бар Қаржылық Ақпаратты Сараптау Есептемесі

27. Аудитордың келешегі бар қаржылық ақпаратты сараптау есептемесі келесілерді қамтуы тиіс:
- (a) Тақырып;
  - (b) Адресат немесе қабылдаушы;
  - (c) Келешегі бар қаржылық ақпаратты сәйкестендіру;
  - (d) СОКХС-ге немесе басқа да орынды келешегі бар қаржылық ақпаратты сараптауда қолданылатын ұлттық стандарттар мен тәжірибелерге сілтемелер;
  - (e) Басшылықтың келешегі бар қаржылық ақпаратқа жауаптылығының мәлімдемесі, және де осы уақытта жасалған болжамдар;
  - (f) Қолданыс жағдайында, келешегі бар қаржылық ақпараттың шектелген таралымына және/немесе мақсатына сілтеме;
  - (g) Болжамдар келешегі бар қаржылық ақпаратқа саналы негіз болатынына кері сенімділік мәлімдемесі;
  - (h) Келешегі бар қаржылық ақпарат болжамдардың негізінде дұрыс жасалғанын және орынды қаржылық есептеме жиектемесіне сәйкес көрсетілгені туралы пікір;
  - (i) Келешегі бар қаржылық ақпаратта көрсетілген нәтижелерге қол жеткізуге қатысты сәйкес ескертулер;
  - (j) Процедуралардың орындалған уақыты болып табылатын есептеменің уақыты;
  - (k) Аудитордың мекен-жайы; және
  - (l) Қолтаңба.
  - (m) Осындай есептеме:
    - Болжамдарды қолдайтын дәлелдемелердің сараптамасына негізделе отырып, аудитордың назарын аудартқан, аудиторды болжамдар келешегі бар қаржылық ақпаратқа саналы негіз болмайтынына сендірген кез келген нәрсені баяндайды.
    - Келешегі бар қаржылық ақпарат болжамдардың негізінде дұрыс жасалғаны және орынды қаржылық есептеме жиектемесіне сай бейнеленгені туралы пікірді баяндайды.

- Бекітеді:
    - Күтілген оқиғалар жиі күтілгендей орындалмайтындықтан және өзгерістер материалдық болуы мүмкін себепті шын нәтижелер келешегі бар қаржылық ақпараттағыдан өзгеше болуын; Сол сияқты, келешегі бар қаржылық ақпарат шекара түрінде белгіленсе, нақты нәтижелердің осы шекараның ішінде жататынына сенім болмайтынын сипаттауы керек; және
    - Егер проекция болған жағдайда, келешегі бар қаржылық ақпарат болашақтағы оқиғалар мен менеджменттің орын алуы міндетті емес іс-әрекеттері туралы гипотетикалық болжамдарды қамтитын болжамдардың жинағын қолдана отырып дайындалады. Демек, оқырмандар келешегі бар қаржылық ақпарат сипатталғаннан басқа мақсаттарға қолданылмайтыны жөнінде ескертіледі.
28. Төменде болжам жасалған өзгертілмеген есептемеден алынған мысал келтірілген:
- Біз келешегі бар қаржылық ақпаратты сараптауда¹ қолданылатын Сенімділік Келісімдерінің Халықаралық Стандартына сай келетін болжамдарды сараладық. Менеджмент көрсетілген осы жорамалдарға және де болжамға жауапты.
- Болжамдарды қолдайтын дәлелдемелердің сараптамасына жүгіне отырып, біздің назарымызға осы жорамалдар болжамға саналы негіз болмайтынына сендіретіндей ешқандай күдік келмеді. Ары қарай, біздің ойымызша, болжам жорамалдардың негізінде дайындалған және ... сәйкес көрсетілген²
- Нақты нәтижелер болжамнан өзгеше болу ықтималдығы көбірек, өйткені, күтілген оқиғалар әрқашан күтілгендей орындала бермейді және өзгерістер материалдық болуы мүмкін.
29. Төменде проекция жасалған өзгертілмеген есептемеден алынған мысал келтірілген:

---

¹ Орынды қаржылық есептеме жиектемесін көрсету

² Болжамның қамтыған уақытын, болмыстың аты-жөнін көрсету және лайықты айқындама қамтамасыз ету.

Біз келешегі бар қаржылық ақпаратты сараптауда³ қолданылатын Сенімділік Келісімдерінің Халықаралық Стандартына сай келетін проекцияны сараладық. Менеджмент көрсетілген осы жорамалдарға және проекцияға жауапты.

Бұл проекция ... (мақсатын көрсету керек) үшін дайындалған. Болмыс бастапқы кезеңде болғандықтан, бұл проекция болашақтағы оқиғалар мен менеджменттің орын алуы міндетті емес іс-әрекеттері туралы гипотетикалық болжамдарды қамтитын болжамдардың жинағын қолдана отырып дайындалды. Демек, оқырмандар осы проекция сипатталғаннан басқа мақсаттарға қолданылмауы мүмкін жөнінде ескертілді.

Болжамдарды қолдайтын дәлелдемелердің сараптамасына жүгіне отырып, біздің назарымызға осы жорамалдар проекцияға саналы негіз болмайтынына сендіретіндей ешқандай күдік келмеді. Ары қарай, біздің ойымызша, проекция жорамалдардың негізінде дұрыс дайындалған және сәйкес⁴ көрсетілген

Жоғарыда көрсетілген гипотетикалық жорамалдар негізінде күтілген оқиғалар орын алса да, нақты нәтижелердің проекциядан өзгеше болу мүмкіндігі жоғарырақ, өйткені, күтілген оқиғалар әрқашан күтілгендей орындала бермейді және өзгерістер материалдық болуы мүмкін.

30. **Аудитор келешегі бар қаржылық ақпараттың тұсаукесері және жариялануы барабар емес екеніне сенсе, аудитор келешегі бар қаржылық ақпараттың есептемесінде салмақты шешім көрсетуі керек, немесе келісімнен сәйкесінше бас тартуы керек.** Оның мысалына мынаны келтіруге болады: қаржылық ақпараттың сайма-сай түрде жариялануы сәтсіздікке ұшыраса, кез келген жорамалдың нәтижелері өте сезімтал болады.
31. **Аудитор жоғары-бағалы жорамалдар негізінде жасалған бір немесе бірнеше маңызды жорамалдар келешегі бар қаржылық ақпаратқа саналы негіз болмайды деп сенсе немесе гипотетикалық жорамалдар негізінде жасалған бір немесе бірнеше маңызды жорамалдар келешегі бар қаржылық ақпаратқа саналы негіз болмайды деп сенген жағдайда, аудитор келешегі бар қаржылық ақпараттың есептемесінде шынайы теріс пікірін білдіруі керек, немесе келісімнен бас тартуы керек.**

---

³ Қаржылық есептің сәйкес шектерін көрсетіңіз .

⁴ 2 сілтемені көріңіз.

32. **Әр түрлі жағдайларда қажетті деп есептелінген бір немесе бірнеше процедуралардың қолданылуына кедергі жасайтын шарттар сараптамаға әсер еткен жағдайда аудитор келісімді үзуі қажет немесе пікірінен бас тартып және келешегі бар қаржылық ақпараттың есептемесінде шектемелерді сипаттауы қажет.**

**3402 СЕНІМДІЛІК ОРНАТУ КЕЛІСІМДЕРІ
ХАЛЫҚАРАЛЫҚ СТАНДАРТЫ (СОКХС)
ҚЫЗМЕТ ҰЙЫМЫНДАҒЫ БАҚЫЛАУ БОЙЫНША
СЕНІМДІЛІК ОРНАТУ ЕСЕПТЕРІ**

(15 маусым, 2011 немесе одан кейін бітетін сенімділік келісімдері қызмет
аудиторлары үшін тиімді)

МАЗМҰНЫ

	Тармақ
Кіріспе	
Бұл СОКХС қолдану саласы	1–6
Күшіне ену күні.....	7
Мақсаттары	8
Анықтамалары	9
Талаптары	
3000 СОКХС (Қайта қарастырылған)	10
Әдептілік Талаптар	11
Басшылық және Басқару Өкілеттілігіне Ие Тұлғалар	12
Қабылдау және Жалғастыру	13–14
Өлшемшарттың Сәйкестігін Бағалау	15–18
Елеулілік	19
Қызмет Ұйымының Жүйесі Жайлы Түсінік Алу	20
Сипаттамаға Қатысты Дәлелдеме Алу.....	21–22
Басқару Істерінің Өрленіміне Қатысты Дәлелдемелер Алу.....	23
Бақылау Істерінің Қызмет Өнімділігіне қатысты Дәлелдемелер Алу.	24–29
Ішкі Аудит Қызметінің Жұмысы.....	30–37
Жазбаша Ұсынымдар	38–40
Басқа Ақпарат.....	41–42
Есепті Күннен Кейінгі Оқиғалар	43–44
Құжаттама.....	45–52
Қызмет Аудиторының Сенімділік Орнату Есебін Дайындау	53–55
Басқа Қарым-қатынас Жауапкершіліктері.....	56
Қолдану Және Басқа Түсіндірме Материалдар	
Бұл СОКХС-ның Ауқымы	A1–A2

Анықтамалары	A3–A4
Әдептілік талаптар.....	A5
Басшылық және Басқару Өкілеттілігіне Ие Тұлғалар	A6
Қабылдау және Жалғастыру	A7–A12
Өлшемшарттың Сәйкестігін Бағалау	A13–A15
Елеулілік	A16–A18
Қызмет Ұйымының Жүйесі Туралы Түсінік Алу	A19–A20
Сипаттамаға Байланысты Дәлелдеме Алу.....	A21–A24
Басқару Істерінің Әрленіміне Қатысты Дәлелдемелер Алу.....	A25–A27
Басқару Істерінің Қызмет Өнімділігіне Қатысты Дәлелдемелер Алу.	A28–A36
Ішкі Аудит Қызметінің Жұмысы.....	A37–A41
Жазбаша Ұсынымдар	A42–A43
Басқа Ақпарат	A44–A45
Құжаттама	A46
Қызмет Аудиторының Сенімділік Орнату Есебін Дайындау.....	A47–A52
Басқа Қарым-қатынас Жауапкершіліктері	A53
1 Қосымша: Қызмет Ұйымының Бекітпесі Мысалдары	
2 Қосымша: Қызмет Аудиторының Сенімділік Орнату Есебінің Көрнекіліктері	
3 Қосымша: Қызмет Аудиторының Өзгертілген Сенімділік Орнату Есептерінің Көрнекіліктері	

3402 *Қызмет Ұйымындағы Бақылау Бойынша Сенімділік Орнату Есептері*
 Сенімділік Орнату Келісімдері жайлы Халықаралық Стандартын (СОКХС)
Халықаралық Сапа Тексеру, Аудит, Жалпы Тексеру, Сенімділік қамтамасыз ететін
Басқа да Тапсырмалар және Глесе қызметтер көрсету бойынша Тапсырма
Стандарттарымен бірге қарастыру қажет.

Кіріспе

Бұл СОКХС қолдану саласы

1. Сенімділік Орнату Келісімі Халықаралық Стандарты (СОКХС) қоғамдық тәжірибеде жұмыс жасайтын кәсіби есепшінің сенімділік келісімдерімен айналысады. Ол өз кезегінде пайдаланушы¹ болмыстар мен олардың аудиторлары қолданатын, пайдаланушы болмыстардың ішкі басқару құралдары қаржылық есептемеге сәйкестендірілетіндей қызмет көрсететін қызмет ұйымдарындағы басқару істері туралы есептемені қамтамасыз етеді. Бұл 402 ХАС² толықтырады, мұнда СОКХС көмегімен жасалған есептемелер 402 ХАС атынан да сәйкес дәлелдемелер қамтамасыз ете алатын қабілетке ие. (Сілт.:Тарм. А1)
2. Бұл *Сенімділік Орнату Келісімдерінің Халықаралық Жүйесі* (Сенімділік Орнату Жүйесі), сенімділік келісімі «саналы сенімділік» келісімі немесе «шектелген сенімділік» келісімі болуы мүмкін; яғни, сенімділік келісімі немесе бекітпе негізіндегі келісім, немесе «тікелей» есептеме келісімі бола алады³. Бұл СОКХС саналы сенімділік көрсететін бекітпе негізіндегі келісімдермен ғана жұмыс істейді⁴.
3. Бұл СОКХС қызмет ұйымы басқарудың лайық әрленіміне жауапты болған жағдайда, немесе, керісінше, ол туралы бекітпе жасай алған жағдайда ғана қолданылады. Бұл СОКХС сенімділік келісімдерімен келесі жағдайларда жұмыс істемейді:
  - (a) Қызмет ұйымындағы басқарулар сипатталғандай қызмет жасап жатқан-жатпағанын баяндау үшін, немесе
  - (b) Пайдаланушы болмыстардың ішкі басқару құралдары қаржылық есептемеге сәйкестендірілетіндей қызмет көрсететін қызмет ұйымдарындағы басқару істері туралы есептемені жасауға (мысалы, пайдаланушы болмыстың өнімділігіне немесе сапа тексеріміне кері әсерін тигізетін басқару істері).Дегенмен, бұл 3000 СОКХС (Қайта қарастырылған) негізінде жасалған осындай келісімдерге біршама бағдар беріп жібереді. (Сілт.:Тарм. А2)
4. Басқару істері жөніндегі сенімділік есептемесін жасаумен қатар, қызмет аудитору бұл СОКХС-да көрсетілмеген келесі есептемелерді жасаумен айналысуы мүмкін:

¹ 3000 СОКХС (Қайта қарастырылған), *Тарихи қаржылық Ақпараттар бойынша Аудит пен Қысқаша Талдаудан Басқа кепілдік Келісімдер*, 12(г) тармақтары

² 402 ХАС, *Қызмет Көрсетуші Ұйымдардың Қызметін Пайдаланатын Субъектілердің Аудит Мәселелері*

³ СОКХС 3000 (қайта қаралған), 12 тармақ

⁴ Осы СОКХС 13 және 52 (к) тармақтары

- (a) Пайдаланушы болмыстың транзакциялары немесе қызмет ұйымы демейтін теңгерімдері жөніндегі есептеме; немесе
- (b) Қызмет ұйымындағы басқару істері жөніндегі келісілген процедуралар есептемесі.

3000 СОКХС (Қайта қарастырылған) қарым қатынасы, басқа да кәсіби мағлұмдамалармен қарым- қатынасы

- 5. Қызмет аудитор қызмет көрсету ұйымында бақылау бойынша сенімділік келісімдерін орындау кезінде 3000 СОКХС (Қайта қарастырылған) және осы СОКХС талаптарын орындауы қажет. Бұл СОКХС 3000 СОКХС толықтырады, бірақ оны ауыстырмайды және қызмет ұйымындағы бақылау туралы есеп беру үшін СОКХС 3000-ді (Қайта қарастырылған) ақылға қонымды кепілдікте қалай қолдану керектігін кеңейтеді.
- 6. СОКХС 3000 (Қайта қарастырылған) талаптарына сәйкес қызмет көрсететін аудиторымен Бухгалтерлер үшін Халықаралық Әдеп Стандарттары бойынша Бөлімінің (БХӘСК) *Кәсіби Бухгалтерлердің Әдеп Кодексіндегі А және Б бөліктері*, сенімділік бойынша тапсырма орындау, немесе басқа да кәсіби талаптар, немесе заңдармен және нормативті актілермен орнатылған талаптарын орындауға байланысты одан аз қатал емес.⁵Бұдан басқа, тапсырма жетекшісі СБХС 1⁶, немесе СБХС 1 кем емес қатал болатын басқа кәсіби талаптар, немесе заңмен және нормативті актімен орнатылған талаптар қолданатын, аудиторлық мекеменің қатысушысы болғанын талап етеді.

Күшіне ену күні

- 7. Бұл СОКХС қызмет аудиторларының 2011 жылдың 15 маусымында немесе одан кейін жасалған сенімділік келісімдеріне қолдануда тиімді.

Мақсаттары

- 8. Қызмет аудиторының мақсаттары:
  - (a) Лайықты өлшемшарттерге сүйене отырып, балқы материалдық қатыстарда келесі нәрселер туралы саналы сенімділікке қол жеткізу:

⁵ СОКХС3000 (Қайта қарастырылған), 3(a), 20 және 34 тармақ

⁶ СОКХС 3000 (Қайта қарастырылған), 3(b) және 31(a) тармақтары. Сапа Бақылаудың Халықаралық Стандарты (СБХС) 1, *Аудит және Қаржылық Есептеменің жалпы Тексерісін, және де Сенімділік Қамтамасыз ететін Басқа да Тапсырмаларды орындайтын, және Ілесе Қызмет көрсету бойынша Тапсырмалар жүргізетін Аудиторлық Мекемелердегі Сапа Тексеру*

- (i) Қызмет ұйымының жүйесінің сипаттамасы оның бастапқы кезде жасалған әрленімін және белгілі бір уақыт аралығында іске асырылғанын жүйелі түрде баяндайды (немесе I типті есептеме жағдайында белгілі бір нақты уақытта);
  - (ii) Қызмет ұйымының жүйесінің сипаттамасында көрсетілген басқару мақсаттарына қатысты басқару істері белгілі бір уақыт аралығында лайықты түрде жасалынды (немесе I типті есептеме жағдайында белгілі бір нақты уақытта);
  - (iii) Келісім саласының құрамына кіргендей, қызмет ұйымының жүйесінің сипаттамасында көрсетілген басқару істері белгілі бір уақыт аралығында орындалғаны туралы саналы сенімділікті қамтамасыз ететін басқару істері өнімді/эффektivті түрде жұмыс атқарды.
- (b) Қызмет аудиторуның тапқандарына сәйкес (a) тармағындағы нәрселер жайлы есептеме жасау.

Анықтамалары

9. Бұл СОКХС-нің мақсаттарына сай, келесі терминдердің түсіндірмелері келтірілген:
- (a) Шеттету тәсілі – қызмет ұйымы қамтамасыз ететін қызметтермен жұмыс істейтін тәсіл, мұнда қызмет ұйымының жүйесінің сипаттамасы осы қызмет ұйымы көрсететін қызметтердің табиғатын қамтиды, бірақ оның құрамына осы қызмет ұйымының орынды басқару мақсаттары мен оған қатысты басқару істері кірмейді және қызмет аудиторуның келісім саласынан да алынып тасталады. Қызмет ұйымының жүйесінің сипаттамасы және қызмет аудиторуның келісім саласы қызмет ұйымындағы басқару істерінің тиімділігін қадағалайтын басқару істерін қамтиды, оның құрамына осы қызмет ұйымындағы басқару істері жөніндегі сенімділік есептемесін қайта қарауы кіре алады.
  - (b) Пайдаланушы болмыстың толықтама басқару істері – қызметті дайындау кезінде, қызмет ұйымы жорамалдарының пайдаланушы болмыстармен орындалуын және қызмет ұйымы жүйесінің сипаттамасында жазылған басқару мақсаттарының айқындалғанын қадағалайды.
  - (c) Басқару мақсаты – Басқарудың арнайы түрінің мақсаты немесе мүддесі. Басқару мақсаттары басқару істері жұмсартуға ұмтылатын тәуекелдерге қатысты.

- (d) Қызмет ұйымындағы басқару істері – Қызмет аудиторының сенімділік есептемесінде қамтылған басқару мақсаттарына қол жеткізуді басқару істері. (Сілт: Тарм. А3)
- (e) Қызмет ұйымын бөлімшесіндегі басқару істері – Басқару мақсатына жетудегі саналы сенімділікті қамтамасыз ететін қызмет ұйымы бөлімшесіндегі басқару істері.
- (f) Өлшем (шарт) – нақты қарастырылып отырған пәннің мән-жайын бағалауға немесе өлшеуге арналған сынақтар, оларға тұсаукесер және жариялау сынақтары жатады.
- (g) Қосу тәсілі – қызмет ұйымы бөлімшесі қамтамасыз ететін қызметтермен жұмыс істейтін тәсіл, мұнда қызмет ұйымының жүйесінің сипаттамасы осы қызмет ұйымы бөлімшесі көрсететін қызметтердің табиғатын қамтиды, оның құрамына осы қызмет ұйымы бөлімшесінің орынды басқару мақсаттары мен оған қатысты басқару істері кіреді; қызмет аудиторының келісім саласынан да алынып тасталмайды. (Сілт: Тарм. А4)
- (h) Ішкі аудит қызметі – қызмет ұйымына қызмет түрінде көрсетілген немесе орнатылған бағалама қызмет. Оның функцияларына басқа заттардың арасынан мыналар жатады: ішкі басқарудың дұрыстығы мен өнімділігін сараптау, бағалау және бақылау.
- (i) Ішкі аудиторлар – ішкі аудит қызметтерін атқаратын тұлғалар. Ішкі аудиторлар ішкі аудит департаментінің немесе ұқсас қызметтің қызметкерлері болуы мүмкін.
- (j) Қызмет ұйымындағы басқару істері сипаттамасы мен әрленімінің есептемесі – келесі нәрселерді көрсететін есептеме:
  - (i) Қызмет ұйымы жүйесінің сипаттамасы;
  - (ii) Барлық материалдық қатыстарда және сәйкес шарттар негізіндегі қызмет ұйымының жазбаша сипаттамасы:
    - a. Сипаттама қызмет ұйымы жүйесінің белгілі бір уақытта дайындалып, іске асқандығын шынайы көрсетеді;
    - ә. Қызмет ұйымы жүйесінің сипаттамасында көрсетілген басқару мақсаттарына қатысты басқару сәйкес түрде арнайы уақытта дайындалған; және
  - (iii) Жоғарыда ii (a-b) тармақтарында көрсетілген мәселелер туралы саналы сенімділік танытатын қызмет аудиторының сенімділік есептемесі.

- (к) Қызмет ұйымындағы басқару істерінің сипаттамасы, дайындалуы және әрекет ету өнімділігінің есептемесі – келесі нәрселерді көрсететін есептеме:
- (i) Қызмет ұйымы жүйесінің сипаттамасы;
  - (ii) Барлық материалдық қатыстарда және сәйкес шарттар негізіндегі қызметұйымының жазбаша сипаттамасы:
    - a. Сипаттама қызмет ұйымы жүйесінің белгілі бір уақыт аралығында дайындалып, іске асқандығын шынайы көрсетеді;
    - b. Қызмет ұйымы жүйесінің сипаттамасында көрсетілген басқару мақсаттарына қатысты басқару сәйкес түрде арнайы уақыт аралығында дайындалған; және
    - c. Қызмет ұйымы жүйесінің сипаттамасында көрсетілген басқару мақсаттарына қатысты басқару сәйкес түрде арнайы уақыт аралығында тиімді қызмет атқарды.
  - (iii) Қызмет аудитори есептемесі:
    - a. Жоғарыда ii (a-c) пункттерінде көрсетілген мәселелер туралы саналы сенімділік танытатын қызмет аудиториның сенімділік есептемесі; және
    - b. Басқару істерін сынақтан өткізудің сипаттамасы мен сәйкес нәтижелері.
- (l) Қызмет аудитори – Қызмет ұйымының сұранысы бойынша осы ұйымдағы басқару істері жөнінде сенімділік есептемесін дайындайтын қоғамдық қызмет атқаратын кәсіби есепші.
- (m) Қызмет ұйымы – пайдаланушы болмыстардың ішкі басқару істері қаржылық есептемеге қатысты болғандықтан, пайдаланушы болмыстарға қызмет көрсететін шеттегі үшінші жақтағы ұйым (немесе олардыңнемесе олардың сегменті).
- (n) Қызмет ұйымының бекітпесі – 9(и)(ii) тармақында көрсетілген мәселелер туралы жазбаша бекітпе (1 типті есептеме жағдайында 9(з)(ii) тармақында).
- (o) Қызмет ұйымының жүйесі немесе жүйе – қызмет ұйымы дайындаған және жүзеге асырған, пайдаланушы болмыстарды қызмет аудиториның сенімділік есептемесінде қамтылған қызметтермен қамтамасыз етуге арналған ережелер мен процедуралар. Қызмет ұйымының жүйесінің сипаттамасы келесі

нәрселердің айқындалуын қамтиды: қамтылған қызметтер; уақыт аралығы, немесе 1 типті есептеме жағдайында, сипаттама жататын уақыт; басқару мақсаттары; және қатысты басқару істері.

- (p) Қызмет ұйымы бөлімшесі – пайдаланушы болмыстардың ішкі басқару істері қаржылық есептемеге қатысты болғандықтан, пайдаланушы болмыстарға қызмет көрсету үшін басқа қызмет ұйымдары қолданатын қызмет ұйымдары.
- (q) Басқару істерін сынақтау - Қызмет ұйымының жүйесінің сипаттамасында көрсетілген басқару мақсаттарына қол жеткізуде басқару істерінің оперативті өнімділігін бағалауға арналып дайындалған процедуралар.
- (r) Қолданушы аудитор – пайдаланушы болмыстың қаржылық мәлімдемелеріне аудит және есептеме жасайтын аудитор.⁷
- (s) Пайдаланушы болмыс – Қызмет ұйымын қолданатын болмыс.

Талаптары

3000 СОКХС (Қайта қарастырылған)

10. Қызмет аудитору осы СОКХС және СОКХС 3000 (Қайта қарастырылған) талаптарын қанағаттандырмағанынша бұл СОКХС-мен сәйкестікті көрсетпеуі қажет.

Әдептілік Талаптар

11. Қызмет аудитору тәуелсіздікке, сенімділік келісімдеріне қатысты орынды әдептілік талаптарды ұстануы керек. (Сілт.: Тарм. А5)

Басшылық және Басқару Өкілеттілігіне Ие Тұлғалар

12. Бұл СОКХС қызмет аудиторуынан бір нәрсеге сұраныс жасауды, бір жақтан көрсетілімдер сұрауды, біреумен қатынасуды, немесе қызмет ұйымымен байланысуды талап еткен жағдайда, қызмет аудиторуы осы қызмет ұйымы шегіндегі басшылықтан немесе басқару құрылымынан қарым-қатынас жасауға болатын тұлғаларды анықтауы қажет. Бұл қарастырылып отырған мәселелердің мән-жайын білу мен оларға лайықты міндеттемелерді орындайтын адамдарды қарастыруы керек. (Сілт.: Тарм. А6)

Қабылдау және Жалғастыру

13. Қабылдауға келісуден, немесе жалғастырудан бұрын қызмет аудиторуы:

---

⁷ Ұйымды қаматасыз ететін аудитор қызметі қызметтік ұйымдар болған жағдайда осы қызметпен пайдаланады.

- (a) Анықтауы керек:
- (i) Қызмет аудиторы келісімдер жасауға қабілеттілігі және біліктілігі(Сілт.:Тарм. А7)
  - (ii) Жүйенің сипаттамасы пайдаланушы болмыстар мен олардың аудиторларына тиімді және қолжетімді болатындай қызмет ұйымы дайындайтын өлшемшарт (өлшем); және
  - (iii) Келісімнің пәні және қызмет ұйымы жүйесінің сипаттамасы шектеулі болмайтыны, яғни пайдаланушы болмыстар мен олардың аудиторларына пайдалы болмауы мүмкін.
- (b) Қызмет ұйымы өзінің міндеттемелерін түсінуі және мойындауын көрсететін келісім алу керек:
- (i) Қызмет ұйымы жүйесінің сипаттамасын дайындау үшін және қызмет ұйымының бекітпесіне көмектесу үшін; ол сол сипаттама мен бекітпенің толықтығын, дәлдігін және тұсаукесер тәсілін қамтиды.(Сілт.: Тарм. А8)
  - (ii) Қызмет ұйымы жүйесінің сипаттамасына көмектесуде қызмет ұйымының бекітпесіне саналы негіз табылатынына;(Сілт.: Тарм. А9)
  - (ii) Қызмет ұйымы мәлімдемесінде мәлімдеу үшін өлшемшарт олардың жүйесін сипаттау үшін қолданылады.
  - (iii) Қызмет ұйымы жүйесінің сипаттамасында көрсету үшін:
    - a. Басқару мақсаттарын; және
    - ә. Заңмен немесе ережемен белгіленген жағдайда, сол белгілеген;тұлғаны (мысалы, қолданушылар тобы немесе кәсіби тұлға)
  - (iv) Қызмет ұйымы жүйесінің сипаттамасында көрсетілген басқару мақсаттарына қол жеткізуге қауіп төндіретін тәуекелдерді/тәуекелдерді анықтау үшін және сол тәуекелдер басқару мақсаттарына жетуге кедергі болмайтынын нақтылайтын басқару істерін дайындау мен жүзеге асыру, яғни қойылған басқару мақсаттарына қол жеткізуге болатынын; және(Сілт.: Тарм. А10)
  - (v) Қызмет аудиторын қамтамасыз ету:
    - a. Жазбалар, құжаттар және де қызмет деңгейі келісімдері сияқты басқа мәселелерге, яғни барлық ақпаратқа рұқсат беру керек; қызмет ұйымының

оның жүйесінің сипаттамасына сәйкес екендігін және көмектесуші қызмет ұйымының бекітпесі туралы білуін ескеру керек;

- ә. Қызмет аудитору сенімділік келісімі мақсатында сұрап қалуы мүмкін кез келген қосымша ақпаратпен; және
- б. Қызмет аудитору қызмет ұйымындағы қажетті дәлелдемелерді алу қажет деп тапқан тұлғаларға осы қызмет ұйымы аясында шектелмеген рұқсат беру.

Келісім Шарттары Негізінде Өзгерістерді Қабылдау

14. Егер қызмет ұйымы келісім шегінде оны аяқтамас бұрын өзгеріске сұраныс тудырса, аудитор қызметы қанағаттандырылып, яғни өзгертуге толық негіздеме деген сөз. (Сілт.: Тарм. А11-А12)

Өлшемшарттың Сәйкестігін Бағалау

15. Қызмет көрсететін мекеменің аудитору қызмет ұйымы өзінің жүйесінің сипаттамасын дайындау кезінде лайықты өлшемдерді/өлшемшарттарды қолданғанын, басқару істерін лайықты түрде жасағанын бағалауда, және, 2 типті есептеме жағдайында, басқару істері өнімді жұмыс атқарып жатқанын бағалауы қажет.
16. Қызмет ұйымы жүйесінің сипаттамасын дайындауда өлшемдердің/өлшемшарттардың лайықтылығын анықтауда, қызмет аудитору сол өлшемдер/өлшемшарттар келесілерді қамтитынын анықтау керек:
  - (a) Сипаттама қызмет ұйымының жүйесі қалай құрылғанын және жүзеге асырылғанын көрсетуін, ол қамтиды:
    - (i) Көрсетілген қызметтердің түрлерін, оған өңделген транзакциялардың класстары жатады;
    - (ii) Транзакциялар басталған, жазылып алынған, өңделген, сәйкесінше түзетілген және есептеме немесе пайдаланушы болмыстар дайындаған басқа да ақпаратта қамтылған қызметтер көрсетілетін ақпараттық технология және қолдан жасалған жүйелердің шегіндегі процедуралар;
    - (iii) Есеп жазбалары, қолдаушы ақпарат, транзакцияларды бастауға, жазуға, өңдеуге және есептеме жасауға қолданылған есепшоттар сияқты лайықты ақпараттарды қамтитын қатысты жазбалар мен қолдаушы ақпарат, оған қате ақпаратты түзету және ақпараттың есептемелерге

немесе басқа да пайдаланушы болмыстарға дайындалған ақпаратқа көшірілгені жатады;

- (iv) Қызмет ұйымы жүйесінің транзакциялардан өзге маңызды оқиғалар мен жағдайларда қандай шаралар қолданатынын;
  - (v) Пайдаланушы болмыстарға есептемелер және басқа да ақпарат дайындау процесін;
  - (vi) Арнайы басқару мақсаттары және осы мақсаттарға жетуге арналған басқару істері;
  - (vii) Басқару істерін әрлендірудегі/жасаудағы пайдаланушы болмыстардың толықтама басқару істері; және
  - (viii) Қызмет ұйымының басқару ортасының басқа да қырлары/аспекттері: тәуекелті/тәуекелді бағалау процесі, ақпараттық жүйе қатысты бизнес процестерді қамтиды және қатынас, басқару қайраткерліктері және көрсетілген қызметтерді бақылау.
- (b) 2 типті есептеме жағдайында, осы сипаттама қызмет ұйымының сипаттамада көрсетілген уақыт аралығында жасаған өзгерістерінің толық деректерін қамтитынын.
- (c) Пайдаланушы болмыстардың және олардың аудиторларының үлкен санының ортақ қажеттерін өтейтін сипаттама дайындалғанын және әрбір жеке пайдаланушы болмыс немесе оның аудитору өз ортасында маңызды деп санайтын қызмет ұйымының әрбір қырын қамтымауы мүмкін екендігін ескере отыра, қызмет ұйымы жүйесінің сипаттамасы қызмет ұйымының шегіндегі орынды ақпараттарды қамтымауын немесе бұрмалауын.
17. Басқару істерінің жасалуын бағалау өлшемдерінің лайықтылығын анықтауда қызмет аудитору осы өлшемдер келесілерді қамтитынын анықтауы керек:
- (a) Қызмет ұйымы өзінің жүйесінің сипаттамасында жазылған басқару мақсаттарына қол жеткізуге кедергі болатын тәуекелдерді/тәуекелтерді айқындап алғанын; және
  - (b) Сипаттамада айтылған басқару істері, дұрыс орындалған жағдайда, жоғарыдағы тәуекелтер сипатталған басқару мақсаттарына қол жеткізуде кедергі болмайтынына саналы сенімділік қамтамасыз етуін.
18. Сипаттамада айқындалған басқару мақсаттары қол жетімді екендігіне саналы сенімділік беретін басқару істерінің қызмет өнімділігін бағалау

өлшемшарттерінің лайықтылығын анықтауда, қызмет аудитору бұл өлшемшарттер басқару істерінің белгіленген уақыт аралығында тұрақты түрде қолданысқа енгізілгенін анықтауы қажет. Бұған қолдан жасалған басқару істері лайықты дәреже мен біліктілігі бар тұлғалармен қолданысқа енгізілгені жатады.(Сілт.: Тармақ А13-15)

Елеулілік

19. Келісімде жоспарлау және орындау кезінде қызмет аудитору сипаттаманың әділетті көрсетіліміне, басқару істерінің дайындалу лайықтылығына, 2 типті есептеме жағдайында, басқару істерінің қызмет өнімділігіне байланысты материалдылықты қарастыруы керек.(Сілт.: Тарм. А16-А18)

Қызмет Ұйымының Жүйесі Жайлы Түсінік Алу

20. Қызмет аудитору келісім шегінде қамтылған басқару істерін қоса алғанда, қызмет ұйымы жүйесі туралы түсінік алуы қажет.(Сілт.: Тарм. А19-20)

Сипаттамаға Қатысты Дәлелдеме Алу

21. Қызмет аудитору қызмет ұйымының жүйесін алуы және оқуы керек, және сипаттамадағы келісім шегінде көрсетілген қырлары әділетті түрде көрсетілгенін бағалауы қажет; оған жатады(Сілт.: Тарм. А21-А22)
  - (а) Қызмет ұйымы жүйесінің сипаттамасында келтірілген басқару мақсаттары барлық жағдайларда саналы екендігін; (Сілт.: Тарм. А23)
  - (b) Сол сипаттамада келтірілген басқару істері жүзеге асырылғанын;
  - (c) Пайдаланушы болмыстардың толықтауыш басқару істері дұрыс сипатталғанын; және
  - (d) Қызмет ұйымы бөлімшесімен орындалған қызметтер дұрыс сипатталғанын; ол жоғарыларға қатысты қолданылған шеттету және қосу тәсілдерін қамтиды.
22. Қызмет аудитору сұраныстар мен басқа процедуралар арқылы қызмет ұйымының жүйесі жүзеге асырылғанын анықтауы керек. Осы басқа процедураларға жазбаларды және басқа құжаттарды тексеру, осы қызмет ұйымы қалай қызмет атқаратынын және басқару істерінің қолданысқа енгізілгенін бақылау жатады. (Сілт.: Тарм. А24)

Басқару Істерінің Әрленіміне Қатысты Дәлелдемелер Алу

23. Қызмте аудиторы қызмет ұйымындағы қай басқару істері жүйенің сипаттамасында көрсетілген басқару мақсаттарына жетуге қажет екенін анықтауы керек, және осы басқару істері лайықты түрде жасалғанын бағалауы керек. Бұл анықтама келесілерді қамтуы керек: (Сілт: Тарм. А25–А27)
- (a) Қызмет ұйымы жүйесінің сипаттамасында келтірілген басқару мақсаттарына қол жеткізуге кедергі жасайтын тәуекел/тәуекелтерді; және
  - (b) Қызмет ұйымы жүйесінің сипаттамасында келтірілген басқару істері мен сол тәуекел/тәуекелтердің байланысын.

Бақылау Істерінің Қызмет Өнімділігіне қатысты Дәлелдемелер Алу

24. 2 типті есептемемен қамтамасыз ету кезінде, қызмет аудиторы қызмет ұйымы жүйесінің сипаттамасында келтірілген басқару мақсаттарына қол жеткізуге қажет деп анықталған басқару істерін сынақтан өткізу керек, және олардың уақыт аралығында қызмет өнімділігін бағалауы керек. Алдыңғы уақытта басқару істерінің қанағаттандырылғыштық қызметі жайлы алдыңғы келісімдерде алынған дәлелдемелер нақты уақытта алынған дәлелдемемен толқтырылған болса да, сынақтарды қысқартуға негіз болмайды. (Сілт: Тарм. А28–А32)
25. Басқару істерін сынақтан өткізуді дайындау және жүзеге асыру кезінде қызмет аудиторы:
- (a) Дәлелдеме алуға сұраныспен қатар басқа процедураларды орындау керек:
    - (i) Басқару істері қалай қолданылғанын;
    - (ii) Басқару істері қолданысқа енгізілген тұрақтылық; және
    - (iii) Кім және қандай құралдар көмегімен олар қолданысқа енгізілді;
  - (b) Сынақталатын басқару істері басқа жанама басқару істеріне тәуелді екендігін анықтау керек, егер солай болса, сол жанама басқару істерінің қызмет өнімділігін қолдайтын дәлелдемелер алу қажеттігін анықтауы керек; және (Сілт: Тарм. А33–А34)
  - (c) Процедураның мақсаттарына жетуде өнімді қызмет атқаратын сынақталатын заттарды анықтау керек. (Сілт: Тарм. А35–А36)
26. Басқару істерінің сынақтау дәрежесін анықтау кезінде қызмет аудиторы сынақталатын тұрғындардың мінездемелері сияқты мәселелерді қарастыруы керек, оған басқару істерінің табиғаты, олардың қолданылу жиілігі (мысалы, ай сайын, күн сайын немесе күніне қанша рет екендігі) және өзгеріс дәрежесі жатады.

Сұрыптау

27. Сұрыптауды қолданған жағдайда қызмет аудитору: (Сілт.: Тарм. А35—А36)
- (a) Процедураның мақсатын және үлгіні жасау кезінде сол үлгі алынатын халықтың мінездемелерін қарастыру керек;
  - (b) Үлгілеу тәуекелін/тәуекелісін сәйкес төмен деңгейге дейін қысқартуға жеткілікті үлгі шамасын анықтауы керек;
  - (c) Әрбір үлгілеу блогы таңдалым мүмкіндігіне ие болатындай үлгілеуге заттарды таңдауы қажет;
  - (d) Егер дайындалған процедура таңдалған затқа қолданылмайтын болса, сол затты ауыстыруды орындау керек; және
  - (e) Егер дайындалған процедураларды немесе балама процедураларды таңдалған затқа қолдану мүмкін емес болса, сол затты өзгеріс ретінде қарастыру керек.

Өзгерістердің Табиғаты Мен Себептері

28. Қызмет аудитору табылған кез келген өзгерістердің табиғаты мен себептерін зерттеуі керек және:
- (a) Табылған өзгерістер өзгерістердің күтілген шегінде және жарамды екенін анықтауы керек; сондықтан, өткізілген сынақтау басқару істері белгілі бір уақыт аралығында өнімді қызмет атқаратынына лайықты негіз болатынын;
  - (b) Ерекше басқару мақсаттарына қатысты басқару істері арнайы уақыт аралығында өнімді қызмет атқарып жатқандығы туралы қорытынды жасайтындай басқару істерін немесе басқа басқару істерін қосымша сынақтан өткізуі керек; оғ (Сілт.: Тарм. А25)
  - (c) Өткізілген сынақтау басқару істері белгілі бір уақыт аралығында өнімді қызмет атқармағанына лайықты негіз болатынын анықтау керек.
29. Қызмет аудитору үлгіде табылған өзгерістер аномалия болуы мүмкін деген өте сирек жағдайларда немесе арнайы уақыт аралығында орынды басқару мақсаты өнімді қызмет атқарып жатқаны туралы қорытынды жасауға мүмкіндік беретін басқа да басқару істері айқындалмаған болса, қызмет аудитору бұл өзгеріс халықтың өкілі емес екендігіне сенімділіктің жоғары дәрежесін алу керек. Қызмет аудитору сенімділіктің осы дәрежесін өзгерістер халықтың қалған бөлігіне әсер

етпейтініне жеткілікті сәйкес дәлелдемелер алу үшін қосымша процедураларды орындау арқылы алуы керек.

Ішкі Аудит Қызметінің Жұмысы⁸

Ішкі Аудит Қызметі Туралы Түсінік Алу

30. Егер қызмет ұйымында ішкі аудит қызметі бар болатын болса, қызмет аудиторы ішкі аудит қызметі жауапкершіліктерінің табиғаты туралы және ішкі аудит қызметі келісімдер жасауда орынды екендігін анықтауда орындалған әрекеттер жайлы түсінік алуы керек. (Сілт.: Тарм. А37)

Ішкі Аудиторлардың Қызметін Қолдануға Болатын-Болмайтындығын Және Қай Дәрежеде Қолдануға Болатынын Анықтау

31. Қызмет аудиторы анықтауы қажет:
- (a) Ішкі аудит қызметкерлерінің жұмысы келісімнің мақсаттарына сай болатынын; және
  - (b) Егер солай болса, ішкі аудиторлар жұмысының қызмет аудиторы процедураларының табиғаты, уақыты мен дәрежесіне жасайтын жоспарланған ықпалын.
32. Ішкі аудит қызметкерлерінің жұмысы келісімнің мақсаттарына сай болатынын анықтауда қызмет аудиторы бағалау керек:
- (a) Ішкі аудит қызметінің дұрыстығын;
  - (b) Ішкі аудиторлардың техникалық біліктілігін;
  - (c) Ішкі аудиторлар жұмысының кәсіби қамқорлықпен жүргізілетінін; және
  - (d) Ішкі аудиторлар мен қызмет аудиторы арасында тиімді байланыс болатынын.
33. Ішкі аудиторлар жұмысының қызмет аудиторы процедураларының табиғаты, уақыты мен дәрежесіне жасайтын жоспарланған ықпалын анықтауда қызмет аудиторы қарастыруы керек: (Сілт.: Тарм. А38)
- (a) Ішкі аудиторлармен орындалған немесе орындалатын арнайы жұмыстың табиғаты мен пәнін;
  - (b) Сол жұмыстың қызмет аудиторы қорытындыларына маңыздылығы; және

---

⁸ Бұл СОКХС ішкі аудиторлардың аудиторлық тексеріс болған жағдайда көмек қкрсетуі секілді жағдайларда жеке қызмет көрсетпейді.

- (с) Сол қорытындыларды қолдау үшін жиналған дәлелдемелерді бағалаудағы шынайылық дәрежесі.

Ішкі Аудит Қызметінің Жұмысын Қолдану

- 34. Қызмет аудитору ішкі аудиторлардың арнайы жұмысын қолдануы үшін, сол жұмыстың қызмет аудитору мақсаттарына сай екендігін анықтауға болатындай процедураларды бағалауы және орындауы керек.(Сілт.: Тарм. А39)
- 35. Қызмет аудитору ішкі аудиторлардың арнайы жұмысының жеткіліктілігін сол жұмыстың қызмет аудитору мақсаттарына сай екендігін анықтау үшін қызмет аудитору бағалауы керек:
  - (а) Жұмыс жеткілікті техникалық дайындығы мен біліктілігі бар ішкі аудиторлармен орындалғанын;
  - (б) Жұмыс дұрыс түрде бақыланып, тексеріліп және құжатталғанын;
  - (с) Ішкі аудиторлардың саналы қорытындылар жасауына жеткілікті дәлелдемелер алынғанын;
  - (д) Жағдайларды ескере отырып, жасалған қорытындылар тиістіме екенін, және де ішкі аудиторлармен дайындалған, орындалған жұмыс нәтижесімен қорытынды сәйкес келеме екенін; және
  - (е) Келісімге қатысты ерекшеліктер немесе ішкі аудиторлар жариялаған әдеттен тыс мәселелер лайықты түрде шешілгенін.

Қызмет Аудиторуының Сенімділік Келісіміне Тиетін Бұқпал

- 36. Егер ішкі аудит қызметінің жұмысы қолданылған болса, онда қызмет аудитору өзінің сенімділік есептемесінде жеке пікірді білдірген саласында сол жұмысқа сілтеме қоймауы керек.(Сілт.: Тарм. А40)
- 37. 2 типті есептеме жағдайында, егер басқаруды сынақтау барысында ішкі аудит қызметінің жұмысы қолданылған болса, қызмет аудиторуының сенімділік есептемесі сол есептемедегі қызмет аудиторуының басқару істерін сынақтау мен оның нәтижелерін сипаттайтын бөлігінде ішкі аудитор жұмысының сипаттамасы мен қызмет аудиторуының осы іске қатысты процедураларын сипаттауы керек.(Сілт.: Тарм. А41)

Жазбаша Ұсынымдар

- 38. Қызмет аудитору қызмет ұйымының жазбаша көрсетілім қамтамасыз етуін сұрауы керек:(Сілт.: Тарм. А42)
  - (а) Жүйенің сипаттамасын сүйемелдейтін бекітпені нақтылағанын;

- (b) Қызмет аудиторын барлық қажетті ақпаратпен және келісілген рұқсатпен қамтамасыз етуін;⁹ және
  - (c) Қызмет аудиторына жарияланғанын:
    - (i) Заңдар мен ережелермен сәйкессіздік, алаяқтық, қызмет ұйымына қатысты бір немесе бірнеше қолданушы болмысқа зиянын тигізуі мүмкін түзетілмеген өзгерістер;
    - (ii) Басқару істеріндегі әрленім/дизайн тапшылығы;
    - (iii) Басқару істері сипатталғандай орындалмаған дәлелді мысалдар; және
    - (iv) Қызмет ұйымы жүйесінің сипаттамасы қамтитын, қызмет аудиторының сенімділік есептемесіне маңызды әсер ететін сенімділік есептемесіне дейінгі тіркес кез келген оқиғалар.
39. Жазбаша көрсетілімдер қызмет аудиторына жолданған көрсетілім хаты түрінде болуы қажет. Жазбаша көрсетілімдердің уақыты қызмет аудиторының сенімділік есептемесінің уақытына неғұрлым жақын болуы керек.
40. Егер, мәселені қызмет аудиторымен бірге талқылай отырып, қызмет ұйымы осы СОКХС-нің 38 ((a) және (b) тармағына сәйкес бір немесе бірнеше жазбаша көрсетілімдерді қамтамасыз етпесе, қызмет аудиторы өз пікірін білдіруі қажет. (Сілт.: Тарм. А43)

Басқа Ақпарат

41. Қызмет аудиторы қызмет ұйымы жүйесінің сипаттамасын және қызмет аудиторының сенімділік келісімін қамтитын құжатты материалдық тұрақсыздықтарды анықтау үшін басқа да ақпараттарды оқуы керек. Басқа ақпаратты материалдық тұрақсыздықтарды анықтау мақсатында оқи отырып, қызмет аудиторы сол басқа ақпараттағы фактілер туралы мүмкін болатын бұрмалануларды кездестіруі мүмкін.
42. Егер қызмет аудиторы басқа ақпараттағы материалдық тұрақсыздықтарды немесе фактілер туралы мүмкін болатын бұрмалануларды кездестірсе, қызмет аудиторы бұл мәселені қызмет ұйымымен қоса талдауы керек. Егер қызмет аудиторы қызмет ұйымы түзетіге ұмтылмайтын тұрақсыздық немесе материалдық бұрмалану бар деген қорытынды жасаса, қызмет аудиторы ары қарай сәйкес шаралар қолдануы керек. (Сілт.: Тарм. А44–А45)

---

⁹ Осы СОКХС13(b)(v) тармағы

Есепті Күннен Кейінгі Оқиғалар

43. Қызмет аудитору қызмет ұйымынан оның жүйесінің сипаттамасында қамтылған уақыттан қызмет аудиторуның сенімділік келісімі жасалған уақытқа дейінгі сол сенімділік келісіміне айтарлықтай әсер етуі мүмкін кезекті оқиғалардан хабары бар-жоғы екендігі жайлы сұраныс жасауы керек. Егер қызмет аудиторуның осы сияқты оқиғалардан хабары болса, және ол туралы ақпаратты қызмет ұйымы әйгілемеген болса.
44. Сенімділік қамтамасыз ететін қорытындыдан күнінен кейін, ол қызмет көрсетуші мекеменің сипаттамасына, оның жүйесіне не болмаса тиісті деңгейдегі құрылымына немесе оның тексеру құралдарының операциянды тиімділігіне қатысты қандай да бір шараларды орындауға міндетті емес.

Құжаттама

45. Қызмет аудитору келісімге қатысы жоқ кәсіби аудиторға келесі нәрселерді түсінуі үшін қажетті құжаттарды дайындауы керек:
  - (a) Бұл СОКХС-мен және қолданыстағы заңдық және реттеуші талаптармен сәйкестікке келу үшін өткізілетін процедуралардың табиғатын, уақытын және дәрежесін;
  - (b) Өткізілген процедуралардың нәтижелері және қол жеткен дәлелдемелер; және
  - (c) Келісімнен туындайтын айтарлықтай мәселелер, және содан шыққан қорытындылар мен сол қорытындыларды жасаудағы айтарлықтай кәсіби шешімдер.
46. Өткізілетін процедуралардың табиғатын, уақытын және дәрежесін құжаттауда қызмет аудитору жазуы керек:
  - (a) Сынақталатын арнайы заттар мен мәселелердің сипаттамаларын айқындауын;
  - (b) Жұмысты кім орындағанын және сол жұмыс орындалған уақытты; және
  - (c) Орындалған жұмысты кім қарағанын және сол қайта қараудың уақыты мен дәрежесін.
47. Егер қызмет аудитору ішкі аудиторлардың арнайы жұмысын қолданған болса, қызмет аудитору сол ішкі аудиторлардың жұмысының жеткіліктілігін бағалауда қол жеткізілген қорытындыларды және соған қатысты өткізілген процедураларды құжаттауы керек.
48. Қызмет аудитору маңызды мәселелердің қызмет ұйымымен бірге және басқалармен бірге талдауын, олардың табиғатын және сол талдауларды кім және қашан қарағанын құжаттауы керек.

49. Егер қызмет аудитору ақпаратты маңызды мәселеге қатысты қызмет аудиторының қорытындысымен үйлеспейді деп тапса, қызмет аудиторы сол үйлеспеушілікті қалай шешкенін құжаттауы керек.
50. Қызмет аудитору құжаттаманы келісім құжатына жинауы керек және қызмет аудиторының сенімділік келісімінің уақытынан кейін уақытылы негізде қорытынды келісім құжатына жинау секілді әкімшілік процесті орындап отыруы керек.¹⁰
51. Қорытынды құжатқа жинау орындалып болған соң, қызмет аудиторы оның ұстап қалу периодына дейін сол құжаттаманы өшірмеуі немесе лақтырмауы керек.(Сілт.: Тарм. А46)
52. Егер қызмет аудитору сол келісімге өзгеріс енгізу керек деп немесе қорытынды құжатқа жинау біткен соң жаңа құжат қосу қажет деп тапса, және сол өзгеріс қызмет аудиторының есептемесіне әсер етпейді десе, қызмет аудитору, өзгерістер мен қосымшалардың табиғатына байланыссыз, құжаттауы керек:
  - (a) Соларды жасауға арнайы себептер; және
  - (b) Сол өзгерістер қашан және кіммен орындалғанын және қаралғанын.

Қызмет Аудиторының Сенімділік Орнату Есебін Дайындау

Қызмет Аудиторының Сенімділік Келісімінің Мазмұны

53. Қызмет аудиторының сенімділік келісімі келесі басты нәрселерді қамтуы керек:(Сілт.:Тарм. А47)
  - (a) Бұл есептеме тәуелсіз қызмет аудиторының есептемесі екенін көрсететін тақырып.
  - (b) Алушы.
  - (c) Айқындамалар:
    - (i) 2 типті қорытынды үшін 9(k)(ii) тармақында көрсетілгеннемесе 9(j)(ii) тармақында көрсетілген 1 типті қорытынды үшін сұрақтарды қосқандағы, қызмет көрсетуші мекеменің оның жүйесін сипаттау және оның бекітуі.
    - (ii) Қызмет аудиторының пікірі қамтымаған қызмет ұйымы жүйесінің сипаттамасының бөліктері.
    - (iii) Егер сипаттама толықтауыш қолданушылық басқару істеріне қажеттілік барына сілтеме жасаса, қызмет

---

¹⁰ СБХС 1 А54-А55 тармақтары қосымша нұсқаулары бар.

аудиторы толықтауыш қолданушы басқару істерінің әрленімінің лайықтылығын немесе олардың қызмет өнімділігін бағаламағаны туралы, және сипаттамада көрсетілген басқару мақсаттары тек толықтауыш басқару істері лайықты түрде әрленіп, жоғары қызмет өнімділігін көрсеткен жағдайда ғана қол жетімді болатыны туралы және қызмет ұйымындағы басқару істерін туралы есептеменің.

- (iv) Егер қызметтерді қызмет ұйымының бөлімшесі орындаған болса, сол қызметтердің сипаттамада көрсетілген табиғаты және оларға қатысты қолданылған тәсіл: қосу тәсілі немесе алшақтау тәсілі. Алшақтау тәсілі қолданылған жағдайда, қызмет ұйымы жүйесінің сипаттамасы сол сәйкес қызмет ұйымы бөлімшесіндегі басқару мақсаттары мен қатысты басқару істерін қамтымайтыны туралы және қызмет аудиторының процедуралары қызмет ұйымы бөлімшесіндегі басқару істеріне дейін ұлғаймайтыны туралы мәлімдеме. Егер қосу тәсілі қолданылған болса, қызмет ұйымы жүйесінің сипаттамасы сол сәйкес қызмет ұйымы бөлімшесіндегі басқару мақсаттары мен қатысты басқару істерін қамтитыны туралы және қызмет аудиторының процедуралары қызмет ұйымы бөлімшесіндегі басқару істеріне дейін ұлғаятыны туралы мәлімдеме.
- (d) Өлшемнің айқындамасы, және басқару мақсаттарын айқындайтын жақ.
- (e) Есептеме және 2 типті есептеме жағдайында, басқару істерінің сынақтарының оны қарастыруға жеткілікті білімі бар қолданушы болмыстар мен олардың аудиторларына ғана арналған, қаржылық мәлімдемелердегі материалдық бұрмаланулардың тәуекелтерін/тәуекелдерін бағалау кезінде қолданушы болмыстардың өздерімен орындалған басқару істері туралы басқа ақпаратты қамтитын сипаттамасы;(Сілт.:Тармақ. А48)
- (f) Қызмет ұйымы міндетті болып келетін мәлімдеме:
  - (i) Жүйенің сипаттамасын дайындау, және сол сипаттаманың және бекітпенің толықтығы, дәлдігі және көрсетілім тәсілін қамтитын қосақталған бекітпе;
  - (ii) Қызмет ұйымы жүйесінің сипаттамасымен қамтылған қызметтерді қамтамасыз ету;

- (iii) Басқару мақсаттарын мәлімдеу (заңмен немесе реттеумен, немесе қолданушы топ немесе кәсіби тұлға сияқты басқа жақпен айқындалмаған жағдайда; және
  - (iv) Қызмет ұйымы жүйесінің сипаттамасында көрсетілген басқару мақсаттарын жүзеге асыруға көзделген басқару істерін дайындау мен жүзеге асыру.
- (g) Қызмет аудиторының жауапкершілігі қызмет ұйымының сипаттамасы, сипаттамада көрсетілген басқару мақсаттарына қатысты басқару істерінің әрленімі, және 2 типті есептеме жағдайында қызмет аудиторының процедураларына негізделген басқару істерінің қызмет өнімділігі туралы пікір білдіру екенін көрсететін мәлімдеме.
- (h) Тәжірибеленетін маманның аудиторлық мекемесі СБХС 1 қолданады, немесе басқа жа кәсіби талаптар немесе СБХС 1 кем емес қатал болатын кәсіби талаптар немесе заңмен не болмаса нормативті актімен орнатылған талаптар қолданады деген сілтеме. Егер тәжірибелетін маман кәсіби бухгалтер болмаса, онда СБХС 1 кем емес қатал болатын кәсіби талаптар немесе заңмен не болмаса нормативті актімен орнатылған талаптар орнатылуы қажет.
- (i) Тәжірибеленетін маман тәуелсіздік талаптарын және БХӘСК Кодексінің басқа да әдеп талаптарын сақтайды, немесе БХӘСК Кодексінің А және Б бөлімдерінде орнатылған талаптардан кем емес қатал болатын кәсіби талаптар немесе заңмен не болмаса нормативті актімен орнатылған талаптар қолданады деген сілтеме. Егер тәжірибелетін маман кәсіби бухгалтер болмаса, онда сенімділік қамтамасыз ететін тапсырмаларға қатысты БХӘСК Кодексінің А және Б бөлімдерімен орнатылған талаптардан кем емес қатал болатын кәсіби талаптар немесе заңмен не болмаса нормативті актімен орнатылған талаптар орнатылуы қажет.
- (j) Келісім СОКХС 3402-мен, *Қызмет Ұйымындағы Басқару Істері жайлы Сенімділік Есептемелерімен* сәйкес жасалғанын көрсететін мәлімдеме. Ол қызмет аудиторынан, барлық материалдық қатыстарда, әдептілік талаптарымен сәйкес келуін және қызмет ұйымы жүйесінің сипаттамасы шынайы көрсетілгені және басқару істері дұрыс түрде жасалғаны, 2 типті есептеме жағдайында сол басқару істері өнімді қызмет атқарып тұрғаны туралы саналы сенімділікке қол жеткізуге арналған процедураларды жоспарлау және жүзеге асыруды талап етеді.
- (k) Саналы сенімділікке қол жеткізу туралы қызмет аудиторының процедуралары туралы қорытынды және алынған дәлелдемелер жеткілікті және қызмет аудиторының пікір білдіруіне лайықты

екені жайлы қызмет аудиторының сенім мәлімдемесі; 1 типті есептеме жағдайында қызмет аудиторы басқару істерінің өнімділігіне байланысты ешқандай процедуралар жүргізбегені және ешқандай пікір білдірмегені туралы мәлімдеме.

- (l) Басқару істерінің шектемелері туралы мәлімдеме. 2 типті есептеме жағдайында басқару істерінің қызмет өнімділігінің бағалауының болашақ уақыттарға проекциялау тәуекелтері туралы мәлімдеме.
  - (m) Барлық материалдық қатыстарда лайықты өлшемшартге негізделген қызмет аудиторының оң пікірі:
    - (i) 2 типті есептеме жағдайында:
      - a. Сипаттама арнайы уақыт аралығында дайындалған және жүзеге асырылған қызмет ұйымының жүйесін шынайы көрсететінін;
      - b. Сипаттамада көрсетілген басқару мақсаттарына қатысты басқару істері арнайы уақыт аралығында лайықты түрде дайындалғанын; және
      - c. Сипаттамада көрсетілген басқару мақсаттарына жетуде саналы сенімділікке қол жеткізуге арналған сынақталған басқару істері арнайы уақыт аралығында өнімді қызмет жасағанын.
    - (ii) 1 типті есептеме жағдайында:
      - a. Көрсетілген күнге жасалған және енгізілген сипаттама қызмет көрсетуші мекеменің жүйесі туралы сенімді көрініс қамтамасыз етеді; және
      - b. Сипаттамада көрсетілген басқару мақсаттарына қатысты басқару істері белгілі бір уақытта лайықты түрде дайындалғанын.
  - (n) Қызмет көрсетуші мекеменің аудиторының ойы негізделген дәлелдемелер алған күнге келмейтін, сенімділік қамтамасыз ететін қызмет көрсетуші мекеменің аудиторының қорытынды жасау күні.
  - (o) Қызмет көрсететін мекеменің аудиторының аты және ол өзінің қызметін жүзеге асыратын сол құзыреттің мекенжайы.
54. 2 типті есептеме жағдайында, қызмет аудиторының сенімділік есептемесінде пікірден кейін бөлек тармақ, немесе орындалған басқару істерінің сынақтары мен сол сынақтардың нәтижелерін қамтитын бекіту болуы керек. Сынақтардың нәтижелерін сипаттауда қызмет аудиторы қандай басқару істері сынақталғанын анық түрде

баяндауы, сынақталған нәрселер тұрғындардың арасындағы барлық немесе таңдалған нәрселерді көрсететінін айқындауы, және қолданушы аудиторларға сол сынақтардың қолданушы аудиторлардың тәуекелтерді бағалауларына жасайтын ықпалын анықтауға мүмкіндік беретін сынақтардың табиғаты туралы жеткілікті мағлұмат беруі керек. Егер бұрмаланулар табылған болса, қызмет аудитору бұрмалануларды анықтауға бағытталған орындалған сынақтаудың дәрежесін (үлгілеу қолданылған жағдайда үлгілердің өлшемдері), және осы өзгерістердің табиғаты мен санын қамтуы керек. Қызмет аудитору сынақтардың негізінде қатысты басқару мақсаттары жүзеге асырылған болса да, өзгерістер туралы есеп беруі керек. (Сілт.:Тарм. А18 және А49)

Өзгертілген Пікірлер

55. Егер қызмет аудитору қорытынды жасаса: (Сілт.:Тарм. А50-А52)

- (a) Қызмет ұйымының сипаттамасы барлық материалдық қатыстарда жүйенің әрленгендей және жүзеге асырылғандай қызмет атқарып жатқанын шынайы көрсетпейтіні туралы;
- (b) Барлық материалдық қатыстарда сипаттамада көрсетілген басқару мақсаттарына қатысты басқару істері лайықты түрде дайындалмағаны туралы;
- (c) 2 типті есептеме жағдайында, сипаттамада көрсетілген басқару мақсаттарына қол жеткізілгені туралы саналы сенімділік алатын сынақталған басқару істері барлық материалдық қатыстарда өнімді қызмет атқармағанын; немесе
- (d) Қызмет аудитору лайықты жеткілікті дәлелдеме ала алмайды,

қызмет аудиторуның пікірі өзгертілуі керек, және қызмет аудиторуның сенімділік есептемесі сол өзгерістердің барлық себептерінің анық сипаттамасын қамтуы керек.

Басқа Қарым-қатынас Жауапкершіліктері

56. Егер қызмет аудитору заңдармен немесе реттеулермен сәйкес еместігі туралы, алаяқтық, немесе бәр немесе бірнеше қолданушы болмыстарға әсер етуі мүмкін түзетілмеген қателер туралы хабардар болса, қызмет аудитору мәселемен әсер етілген қолданушы болмыстарға сәйкес қатынас жасалғанын анықтау керек. Егер мәселе жайлы қарым-қатынас жасалмаса және қызмет ұйымы оны жасауға дайын болмаса, қызмет аудитору сәйкес шаралар қолдануы керек. (Сілт.:Тарм. А53)

***

Қолдану Және Басқа Түсіндірме Материалдар

Бұл СОКХС-ның Ауқымы (Сілт.:Тарм. 1, 3)

- A1. Ішкі басқару қаржылық есептеменің сенімділігі, операциялардың өнімділігі мен тиімділігі және қолданылмалы заңдармен және реттеулермен сәйкестігіне қол жеткізуге қатысты саналы сенімділікке қол жеткізуге арналған процесс. Қызмет ұйымының операциялары мен сәйкестік мақсаттарына қатысты басқару істері қолданушы болмыстың қаржылық есептемеге қатысты ішкі басқару істеріне сәйкес болуы мүмкін. Осындай басқару істері есеп баланстарына, транзакциялардың немесе жариялаулардың кластарына қатысты көрсетілім және жариялануы жайлы бекітпеге қатысты болуы мүмкін, немесе қызмет аудитору бағалайтын немесе аудит процедураларында қолданатын дәлелдемеге қатысты болуы мүмкін. Мысалы, соған ұқсас, қызмет ұйымының инвестиция транзакцияларын қабылдауға байланысты басқару істері реттеудің көзқарасы бойынша қолданушы болмыстың қаржылық есептемесіндегі транзакциялар мен есеп баланстарына сәйкес деп қарастырылуы мүмкін. Қызмет ұйымындағы операциялар мен сәйкестіктерге қатысты басқару істерінің қолданушы болмыстардың ішкі басқаруына сәйкес болуын анықтау кәсіби шешім жасау мәселесі болып табылады, ол қызмет ұйымымен қойылған басқару мақсаттары мен өлшемшарт/өлшемдердің ескере отыруы керек.
- A2. Қызмет ұйымы жүйенің лайықты түрде дайындалғанын бекіте алмауы мүмкін, мысалы, қызмет ұйымы қолданушы болмыс дайындаған жүйемен жұмыс істесе, немесе қолданушы болмыс пен қызмет ұйымы арасындағы келісіммен айтылмаған болса. Басқару істерінің лайықсыз әрленімі мен олардың қызмет өнімділігі арасындағы шиеленіскен байланысы себепті әрленім лайықсыздығына қатысты бекітпенің жоқтығы қызмет аудиторуның басқару мақсаттары орындалмағаны және олардың қызмет өнімділігі жайлы саналы сенімділік қорытындысын жасауға кедергі болуы ықтимал. Оған балама ретінде практикалаушы басқару істерін сынақтауға арналған келісімде келісілген процедураларды қабылдауды, немесе СОКХС 3000 мен басқару істерінің негізінде басқару істері сипатталғандай қызмет атқарғаны туралы сенімділік келісімін таңдауы мүмкін.

Анықтамалар (Сілт.:Тарм. 9 (d), 9 (g))

- A3. «Қызмет ұйымындағы басқару істері»-нің анықтамасы қызмет ұйымымен сүйемелденетін қолданушы болмыстардың ақпараттық жүйелерінің қырларын қамтиды, және қызмет ұйымындағы ішкі басқарудың бір немесе бірнеше компоненттерін де қамтуы мүмкін. Мысалы, оған қызмет ұйымының басқару ортасы, көрсетілетін қызметтерге қатысты басқару, бақылау және сүйемелдеу қызметтері

жатуы мүмкін. Ол сипаттамада көрсетілген басқару мақсаттарына қол жеткізуге қатысты емес басқару істерін қамтымайды, мысалы, қызмет ұйымының өзінің қаржылық есептемесін дайындауға қатысты басқару істері.

- A4. Қоса алу тәсілі қолданылған жағдайда, бұл СОКХС-дегі талаптар қызмет ұйымы бөлімшесімен орындалған қызметтерге де қолданылады. Оған 13(b)(i)-(v) тармақтарындағы мәселелерге қатысты келісімдерге қол жеткізу жатады. Қызмет ұйымы бөлімшесі шегінде процедуралар жүргізу қызмет ұйымы, қызмет ұйымы бөлімшесі және қызмет аудитору арасында біркелкілік пен қатынасты тудырады. Қоса алу тәсілі жалпы түрде қызмет ұйымы мен қызмет ұйымы бөлімшесі бір-біріне қатысты болса ғана, немесе қызмет ұйымы мен қызмет ұйымы бөлімшесі арасындағы контракт оның қолданысын қамтамасыз етсе ғана іске асырылады.

Әдептілік Талаптар (Сілт.:Тарм. 11)

- A5. Қызмет аудитору көбірек шек қоятын ұлттық талаптамалар мен орынды тәуелсіз талаптарға тақырып болып табылады.СОКХС-мен сәйкестендіріп келісімді орындау кезінде БХӘСК Кодексі қызмет аудиторуның әрбір қолданушы болмыстан тәуелсіз болуын талап етпейді.

Басшылық және Басқару Өкілеттілігіне Ие Тұлғалар (Сілт.:Тарм. 12)

- A6. Басшылық және басқару құрылымдары юрисдикция және болмыс бойынша өзгереді, ол өз кезегінде алуан түрлі мәдениеттік және заңдық түп-тегі, және меншік өлшемі мен мінездемелер сияқты факторлардың әсерін көрсетеді. Осындай әралуандылық қызмет аудиторуның арнайы мәселелерге қатысты кіммен қарым-қатынас жасауы керек екендігі туралы барлық келісімдерді бұл тағайындай алмайтынын білдіреді. Мысалы, қызмет ұйымы бөлек заңды болмыстың емес, үшінші мүдделі жақтың сегменті болуы мүмкін. Мұндай жағдайларда, лайықты басшылық адамдарын немесе жазбаша көрсетілім алынатын басқарумен айып төлеуге мәжбүрленгендерді тағайындау кәсіби шешім жасаудың қатысуын талап етуі мүмкін.

Қабылдау және Жалғастыру

Келісімді Орындауға Қажетті Кабілеттер Мен Біліктілік (Сілт.:Тарм. 13(a)(i))

- A7. Келісімді орындауға қажетті орынды кабілеттер мен біліктілік келесі мәселелерді қамтиды:
- Орынды өндіріс туралы білім;

- Ақпараттық технологиялар мен жүйелер туралы түсінік;
- Басқару істерінің лайықты дайындығына қатысты тәуекелтерді бағалау тәжірибесі; және
- Басқару істерін сынақтауларды дайындау мен орындау және сол сынақ нәтижелерін талдаудағы тәжірибе.

Қызмет Ұйымының Бекітпесі (Сілт.:Тармақ 13(b)(i))

A8. Қызмет ұйымның келісімді қабылдауға немесе жалғастыруға келісім бергеннен кейін, қызмет ұйымы жазбаша мәлімдеме жасаудан бас тартуы қызмет аудитторының келісімнен бас тартуына себеп болатын шектеулерді білдіреді. Егер заң немесе ереже қызмет аудитторының келісімнен бас тартуына мүмкіндік бермесе, қызмет аудитторы пікірден бас тартады.

Қызмет Ұйымының Бекітпесіне Саналы Негіз (Сілт.:Тарм 13(b)(ii))

A9. 2 типті есептеме жағдайында, қызмет ұйымының бекітпесі қызмет ұйымы жүйесінің сипаттамасында көрсетілген басқару мақсаттарына қатысты басқару істері арнайы уақыт аралығында өнімді қызмет көрсеткендігі туралы мәлімдемені қамтуы керек. Бұл бекітпе қызмет ұйымының бақылау қызметтеріне негізделуі мүмкін. Басқару істерін бақылау дегеніміз басқару істерінің уақыт бойынша өнімділігін бағалау процесі. Бұл басқару істерінің тиімділігін уақытылы негізде бағалауды, қызмет ұйымы шегіндегі жетіспеушіліктерді анықтау мен баяндауды, және сәйкес түзету шараларын жүргізуді қатыстырады. Қызмет ұйымы басқару істерін бақылауды үздіксіз қызметтер, бөлек бағалаулар, немесе екеуінің комбинациясы арқылы іске асырады. Үздіксіз бақылау қызметтерінің дәрежесі мен өнімділігі неғұрлым жоғары болған сайын, бөлек бағалаулардың қажеттілігі соғұрлым аз болады. Үздіксіз сүйемелдеу қызметтері жиі қызмет ұйымының қайталанатын қызметтері негізінде жасалады және тұрақты басшылық пен бақылау қызметтерін қамтиды. Ұқсас функцияларды орындайтын ішкі аудиторлар немесе жұмыскерлер қызмет ұйымының қызметтерін бақылауға үлес қосуы мүмкін. Сүйемелдеу қызметтері сонымен қатар пайдаланушы арыздары және реттеу түсініктері секілді жақсартуды талап ететін мәселелер мен аймақтарды көрсететін сыртқы мүдделі жақтармен қатынастағы ақпаратты қамтуы мүмкін. Қызмет аудитторының басқару істерінің қызмет өнімділігі туралы есептеме жасау фактісі қызмет ұйымының бекітпесіне саналы негіз қамтамасыз ететін жеке процестеріне алмастыру бола алмайды.

Тәуекелдерді Айқындау (Сілт.:Тарм. 13(b) iv)

A10. 9 тармақында көрсетілгендей, басқару мақсаттары басқару істері жұмсартуға ұмтылатын тәуекелтерге қатысты болады. Мысалы,

транзакция шамасы қате жазылған немесе қате уақыт аралығы көрсетілген тәуекелтер дұрыс шамасы жазылған транзакциялар немесе дұрыс уақыт аралығы көрсетілген басқару мақсаты ретінде көрсетіледі. Қызмет ұйымы жүйенің сипаттамасында көрсетілген басқару мақсаттарына жетуге кедергі келтіретін тәуекелтерді анықтауға жауапты. Қызмет ұйымының орынды тәуекелтерді анықтауда ресми немесе бейресми процестері болуы мүмкін. Ресми процесс анықталған тәуекелдердің маңыздылығын бағалауды, олардың пайда болу ықтималдығын бағалауды, және олардан құтылудың әрекеттері туралы шешім қабылдауды қамтуы мүмкін. Алайда, басқару мақсаттары басқару істері жұмсартуға ұмтылатын тәуекелдерге қатысты болғандықтан, қызмет ұйымының жүйесін дайындауда және жүзеге асыруда басқару мақсаттарын ойлы айқындау орынды тәуекелдерді айқындаудың бейресми процесін қамтуы мүмкін.

Келісім Шарттарының Өзгерістерін Қабылдау (Сілт.:Тарм. 14)

- A11. Келісімнің пәнін өзгертуге сұраныс қызмет аудиторының пікірі өзгеруі мүмкін болатындай келісім саласынан кейбір басқару мақсаттарын алып тастауға сұраныс жасалған жағдайда саналы дәлелдемеге ие болмауы мүмкін; немесе қызмет ұйымы қызмет аудиторын жазбаша бекітпе немесе келісімді СОКХС 3000 (Қайта қарастырылған) аясында орындауға сұраныс жасаумен қамтамасыз етпейді.
- A12. Келісімнің пәнін өзгертуге сұраныс қызмет ұйымы бөлімшесі қызмет аудиторына рұқсат бере алмайтын жағдайда келісім саласынан кейбір басқару мақсаттарын алып тастауға сұраныс жасалғанда саналы дәлелдемеге ие болмауы мүмкін, және қызметтерді көрсетуде қолданылған тәсілдер қоса алу немесе алшақтау тәсілінен алынып тасталады.

Өлшемшарттің Лайықтылығын Бағалау (Сілт.:Тарм. 15-18)

- A13. Өлшемшартлер/өлшемдер мүдделі қолданушыларға қызмет ұйымының оның жүйесінің сипаттамасы шынайы көрсетілгені, басқару істерінің әрленімінің лайықтылығы, және 2 типті есептеме жағдайында басқару мақсаттарына қатысты басқару істерінің қызмет өнімділігі туралы бекітпе жасауға негіз болатынын түсіндіруге қол жетімді болуы керек.
- A14. СОКХС 3000 (Қайта қарастырылған) қызмет аудиторынан басқа заттардың ішінде өлшемшартлердің лайықтылығын және талданатын мәселенің сәйкестігін талап етеді.¹¹ Талданатын мәселе қолданушыларға арналған сенімділік есептемесінің негізінде жатқан шарт. Төмендегі кесте 2 және 1 типті есептемелердегі әрбір пікірге

---

¹¹ СОКХС3000 (Қайта қарастырылған), 24(b) және 41тармақтары

қатысты мәселенің пәнін және минимум өлшемшарт/өлшемді анықтайдыports.

	Пән мәселесі	Өлшемшарт	Ескерту	
Қызмет көрсететін мекеменің оның жүйесінің сипаттама сын шынайы көрсетілген дігі туралы пікір (1 және 2 типтің қорытынды сы)	Қызмет ұйымының жүйесі қолданушы болмыстардың ішкі басқару істеріне орынды болатындай қаржылық есептемеге қатысты болғандықтан және қызмет аудиторының сенімділік есептемісінде қамтылғандық тан.	Сипаттамашынайы көрсетілген, егер ол: (а) Қызмет көрсетуші мекеменің жүйесі қалай жасалғаны және енгізілгені туралы ақпараты болса, қажет болса 16 (а)(і)-(viii) тармақында көрсетілген сұрақтарды қоса; (b) 2 типті есептеме жағдайында, қызмет ұйымы жүйесіне енгізілген өзгерістдің толық мәліметтерін қамтыса; (c) Сипатталып жатқан қызмет ұйымы жүйесіне қатысты ешқандай ақпараты тастап кетілмеген немесе бұрмаланбаған, оның үстіне мекеме қолданушы кең аумақтың мақсаты үшін сипаттама дайындалғаны білінеді, және тиісінше қызмет көрсетуші мекеменің жүйесінің қолданушы мекеме өзінің нақты талаптарында маңызды деп танымауы мүмкін, барлық жақтарын алмауы мүмкін. .	Бұл ойдың нақты тұжырымдамасы орнатылған мысалға заң немесе нормативтік акт, бір топ қолданушылар немесе тәжірибелі орган орнатқан критерилерге сәйкес үйренуді талап етеді. Бұл ой үшін критерилер нақтыланған иллюстративтік ұйымдық қызметтерде Қосымша 1 көрсетілген. А21-А24 тармақларды бұл ойдың орындалғандығы жайлы алдағы нұсқаулықтарды көрсетеді. (СОКХС 3000 (Қайта қарастырылған) талаптарының көз қарасымен ақпарат ¹² пәнінің бұл көзқарас ұйымның қызметін сипаттау, оның жүйесін және оны нақтылау біршама көрсетілген.	
Тиісті мекеменің құрылымы және операциянды ы тиімділік туралы пікір (2 типті	Қызмет ұйымы жүйесінің сипаттамасында а көрсетілген басқару мақсаттарына жетуге арналған басқару	Басқару істері лайықты түрде ұйымдастырылған және тиімді қызмет атқарады, егер: а) Қызмет ұйымы басқару мақсаттарын жетуде кедергі болатын тәуекелдердің алдын	Осы пікір үшін орнатылған талаптар сақталған кезде, тексеру құралдары ішкі тексерудің тиісті мақсаттары көрсетілген	Ұйымның өз қызмет атқаруының сипаттамасындағы мақсаттарға осы пікірлер үшін критерилердің бір бөлігі болып

¹² "Материяның ақпараттық субъектісі" затқа өлшемшартлердің қолдануы бойынша заттың өлшемі мен бақылауы болыпта былады

ҚЫЗМЕТ ҰЙЫМЫНДАҒЫ БАҚЫЛАУ БОЙЫНША СЕΝІМДІЛІК ОРНАТУ ЕСЕПТЕРІ

	Пән мәселесі	Өлшемшарт	Ескерту	
қорытынды)	істерінің әрленімі мен қызмет өнімділігі	алса; және b) Сипаттамада көрсетілген тексеру құралдары бұл қауіптер ішкі тексерудің қойған мақсаттарына жетуге бөгет болмайтын сенімділік қамтамасыз етеді (сипаттамаға сәйкес олардың жұмыс жасауында). c) Тексеру құралдары кезегінше қолданылып отырды, себебі олардың жасалуы кезінде көрсетілген кезең ішінде қарастырылған. Бұл тиісті біліктілігі мен құзыреті бар, автоматтандырылмаған тексеру құралдары физикалық тұлғалармен қолданылды ма туралы анықтаманы құрайды.	кезең ішінде сенімділікті қамтамасыз етеді. (СОКХС 3000 (Қайта қарастырылған) талаптарына сәйкес осы пікірді айту үшін тапсырма пәні бойынша ақпарат, тексеру құралдары тиісті түрде ұйымдастырылғаны және тиімді жұмыс жасайтыны жөнінде қызмет көрсетуші мекеменің бекітушісі болып табылады.)	табылады. Көрсетілген басқарманың мақсаттары қатысуға дейінгі атастырылудан ажыратылатын болады. Егер қызмет аудитору пікірдің құралымының бөлігін толық сипаттамасы көрсетілмеген деген тұжырымға келсе, онда сол басқарманың осы мақсаттары азықтық сияқты өлшемнің екі бөлігінің үшін де жарамсыз болып табылады.
Тиісті мекеменің құрылымы туралы пікір (1 типті қорытынды)	Қызмет ұйымы жүйенің сипаттамасында көрсетілген басқару мақсаттарына жетуге арналған басқару істерінің әрленімі	Басқару істері лайықты түрде әрленген, егер: a) Қызмет ұйымы басқару мақсаттарын жетуде кедергі болатын тәуекелдердің алдын алса; және b) Сипаттамада көрсетілген тексеру құралдары бұл қауіптер ішкі тексерудің қойған мақсаттарына жетуге бөгет болмайтын сенімділік қамтамасыз етеді (сипаттамаға сәйкес олардың жұмыс жасауында).	Қызмет ұйымының сипаттамасы әрленген және жүзеге асырылған жүйені шынайы көрсететінін бағалау. (СОКХС 3000 (Қайта қарастырылған) талаптарына сәйкес осы пікірді айту үшін тапсырма пәні бойынша ақпарат, тексеру құралдары тиісті түрде ұйымдастырылғаны жөнінде қызмет көрсетуші мекеменің бекітушісі болып табылады.)	

- A15. 16((a) тармақ қызмет ұйымы жүйесінің сипаттамасында қамтылған сәйкес элементтердің санын анықтайды. Бұл элементтер сипатталған жүйе транзакцияларды өңдейтін жүйе болмаса лайықты болмауы мүмкін, мысалы, егер жүйе ақпараттық технология қосымшасының ішіне салынған басқару істері емес, жалпы басқару істеріне қатысты болса.

Елеулілік (Сілт.:Тарм. 19,54)

- A16. Қызмет ұйымындағы басқару істері жайлы есептеме жасау кезінде материалдылық тұжырымдамасы қолданушы болмыстардың қаржылық мәлімдемелері емес, есептеме жасалатын жүйеге қатысты болады. Қызмет аудитору қызмет ұйымы жүйесінің сипаттамасы барлық материалдық қырларда шынайы түрде көрсетілген ба, жоқ па екендігін, басқару істерінің әрленімінің лайықтылығын анықтайтын, және 2 типті есептеме жағдайында басқару мақсаттарына қатысты басқару істерінің қызмет өнімділігін бағалайтын процедураларды жоспарлайды және іске асырады. Материалдылық тұжырымдамасы қызмет аудиторуының сенімділік есептемесі қолданушы болмыстардың үлкен ауқымының және сол қолданылған жүйенің тәртібі туралы түсінігі бар аудиторларының талаптарын қанағаттандыру мақсатында қызмет ұйымының жүйесі туралы ақпаратты қамтамасыз ететінін назарға алады.
- A17. Қызмет ұйымы жүйесінің сипаттамасының шынайы көрсетілімін және басқару істерінің әрленіміне тиісті назар аудара отырып, материалдылық келесі сапалық факторларды қамтиды: сипаттама маңызды транзакцияларды өңдеудің маңызды қырларын қамту-қамтымауын; сипаттама орынды ақпаратты тастап кетуін/бұрмалауын; және әрленгендей, басқару мақсаттары қол жетімді болатындай басқару істерінің қабілетін. Қызмет аудиторуының басқару істерінің қызмет өнімділігіне қатысты пікіріне тиісті назар аудара отырып, материалдылық сапалық және сандық факторларды қарастыруды қамтиды: ауытқулардың бақыланған және рұқсат етілген мөлшері (сандық өлшем); кез келген бақыланған ауытқудың табиғаты мен себебі (сапалық өлшем).
- A18. Материалдылық тұжырымдамасы басқару істерін сынақтау сипаттамасында ауытқулар анықталған сынақ нәтижелерін жариялауда қолданылмайды. Мұның себебі, кейбір арнайы қолданушы немесе қолданушы аудитору жағдайында, қызмет аудиторуының пікірінше, ауытқу басқару ісінің өнімді қызмет жасауына кедергі келтіретуде айтарлықтай орын алады. Мысалы, ауытқу жататын басқару ісі қолданушы болмыстың қаржылық мәлімдемесінің кейбір жағдайларында материалдық болуы мүмкін қателерді түзетуде айтарлықтай маңызға ие болуы мүмкін.

Қызмет Ұйымының Жүйесі Туралы Түсінік Алу (Сілт.:Тарм. 20)

A19. Келісім шегінде қамтылған қызмет ұйымының жүйесі туралы түсінік алу, басқару істерін қосқанда, қызмет аудиторуна көмек береді:

- Сол жүйенің шекараларын, және басқа жүйелермен қалай байланысатынын айқындау.
- Қызмет ұйымының сипаттамасы әрленген және жүзеге асырылған жүйені шынайы көрсететінін бағалау.
- Қызмет көрсетуші мекеменің сипаттамасындағы оның жүйесінде көрсетілген ішкі тексеру мақсатына жету үшін қандай тексеріс құралдары қажет екенін анықтау.
- Қызмет ұйымы жүйесінің сипаттамасында көрсетілген басқару мақсаттарына қол жеткізуге қажет басқару істерін анықтау.
- Тексеру құралының тиісті мекемесін бағалау.
- 2 типті есептеме жағдайында, басқару істерінің қызмет өнімділігін бағалау.

A20. Осы түсінікті алуға бағытталған қызмет аудиторуның процедуралары мыналарды қамтуы мүмкін:

- Қызмет аудиторуның шешімі негізінде қызмет ұйымындағы орынды ақпараты бар тұлғаларға сұраныс жасау.
- Операцияларды бақылау және құжаттарды, есептемелерді, транзакция өндеудің электронды және қағаз жазбаларын қадағалау.
- Қызмет ұйымы мен қолданушы болмыстардың арасындағы ортақ шарттарды анықтау мақсатында таңдалған келісімдерді тексеру.
- Басқару істерін қайта іске асыру.

Сипаттамаға байланысты дәлелдеме алу (Сілт.:Тарм. 21-22)

A21. Келесі сұрақтарды қарастыру қызмет аудиторуна келісімде көрсетілген сипаттаманың қырлары барлық материалдық қатыстарда шынайы түрде көрсетілгенін анықтауда көмектеседі:

- Сипаттама қолданушы аудиторлардың үлкен санының қолданушы болмыстардың қаржылық мәлімдемелеріне аудит жасауды жоспарлауында саналы түрде күтілетіндей көрсетілген қызметтің барлық басты қырларын көрсете ме?

- Сипаттама қолданушы аудиторлардың үлкен санын 315 ХАС (Қайта қарастырылған) сәйкес ішкі басқару туралы түсінік алуына жеткілікті ақпарат бере алатындай деңгейде жасалған ба?¹³Сипаттама қызмет ұйымының өңдеу қызметінің әрбір қырын немесе қолданушы болмыстарға көрсетілген қызметтерді қамтуы қажет емес және оқырманға қызмет ұйымындағы қауіпсіздік немесе басқа басқару істерін тәуекелге қиятындай мүмкіндік беретіндей егжей-тегжейлі болуы керек емес.
- Сипаттама қолданушы аудиторлардың үлкен санының шешімдерін өзгертуге мәжбүр ететіндей ақпаратты тастап кету немесе бұрмалану қолданылмаған мәнерде жасалған ба? Мысалы, қызмет аудитори білетін өңдеудегі айтарлықтай тастап кетулер мен бұрмалануларды қамтиды ма or inaccuracies in processing of which the service auditor is aware?
- Қызмет ұйымы жүйесінің сипаттамасында көрсетілген басқару мақсаттары келісімнің шегінен қай жерде алынып тасталды, және сипаттама алынып тасталған мақсаттарды анық түрде анықтай ма?
- Сипаттамада айқындалған басқару істері жүзеге асырылды ма?
- Толықтама қолданушы болмыстың басқару істері жеткілікті түрде сипатталды ма? Көп жағдайларда басқару мақсаттарының сипаттамасы қызмет ұйымы жүзеге асырып отырған өнімді басқару істерін жүргізу арқылы қол жетімді болатындай жазылады. Кейбір жағдайларда, қызмет ұйымы жүйесінің сипаттамасында көрсетілген басқару мақсаттары жеке қызмет ұйымымен ғана орындалуы мүмкін болмайды, өйткені оларға жету үшін қолданушы болмыстардың арнайы басқару істері қажет болады. Бұл басқару мақсаттары реттеуші билік белгілейтін жағдай болуы мүмкін. Сипаттама толықтама қолданушы болмыстың басқару істерін қамтыған кездерде, сипаттама қызмет ұйымы жалғыз қол жеткізе алмайтын арнайы басқару мақсаттарын және басқару істерін бөлек айқындайды.
- Егер қоса алу тәсілі қолданылған болса, сипаттама қызмет ұйымының және қызмет ұйымы бөлімшесінің басқару істерін бөлек түрде айқындай ма? Егер алшақтау тәсілі қолданылған болса, сипаттама қызмет ұйымы бөлімшесі орындайтын функцияларды қамти ма? Алшақтау тәсілі қолданылған кезде

---

¹³315 ХАС (Қайта қарастырылған), *Ұйымды және Оның Ортасын Білу негізінде Елеулі Бұрмаланулар Тәуекелдігін Анықтау мен Бағалау*

сипаттама қызмет ұйымы бөлімшесіндегі егжей-тегжейлі өңдеу қызметін немесе басқару істерін қамтуы қажет емес.

A22. Қызмет аудиторының сипаттаманың шынайы көрсетілгенін бағалауына арналған процедуралары:

- Қолданушы болмыстардың табиғаты мен қызмет ұйымы көрсеткен қызметтер оларға қалай әсер етуі мүмкін екенін қарастыру, мысалы, қолданушы болмыстар арнайы өндіріс саласынан ба және олар үкімет агенттіктерімен реттеле ме.
- Қызмет ұйымының келісім міндеттемелерін түсіну үшін стандартты келісімшарттарды немесе стандартты шарттары оқу.
- Қызмет ұйымының жұмыскерлері орындаған процедураларды қарау.
- Қызмет ұйымының ережелерін, процедуралар көмекшілерін және блок-тәсім немесе баяндама сияқты жүйенің басқа да құжаттамасын қарап шығу.

A23. 21(a) тармағы қызмет аудиторынан қызмет ұйымы жүйесінің сипаттамасында көрсетілген басқару мақсаттары әртүрлі жағдайларда саналы ма екенін анықтауын талап етеді. Келесі сұрақтарды қарастыру қызмет аудиторына сол бағалауды орындауда көмектесуі мүмкін:

- Келтірілген басқару мақсаттары қызмет ұйымымен немесе реттеу билігі, қолданушы топ немесе кәсіби тұлға сияқты сыртқы мекемемен дайындалды ма?
- Қызмет ұйымымен дайындалған басқару мақсаттары қолданушы болмыстардың қаржылық мәлімдемелерінде келтірілген бекітпелерге жатады ма? Қызмет аудиторы басқару істерінің қолданушы болмыстардың қаржылық мәлімдемелерінде келтірілген бекітпелерге қатыстылық дәрежесін жеке өзі анықтай алмаса да, қызмет аудиторының қызмет ұйымының жүйесі туралы түсінігі, басқару істерін және көрсетілген қызметтерді есептегенде, сол басқару істері қатысты болуы мүмкін бекітпелердің типтерін анықтау үшін қолданылады.
- Қызмет ұйымымен дайындалған басқару мақсаттары толық па? Басқару мақсаттарының толық жиыны қолданушы аудиторлардың үлкен санын қолданушы болмыстардың қаржылық мәлімдемелерінде келтірілген бекітпелердегі басқару істерінің әсерін бағалау құралымен қамтамасыз ете алады.

- A24. Қызмет аудиторының қызмет ұйымының жүзеге асырылғанын анықтауға бағытталған процедуралары сол жүйені түсінуге арналған процедураларға ұқсас болуы немесе солармен сабақтастықта орындалуы мүмкін. Олар қызмет ұйымы арқылы нәрселерді белгілеулерді, және 2 типті есептеме жағдайында сол уақыт аралығында орындалған басқару істеріне енгізілген өзгерістер туралы сұрақтарды қамтуы мүмкін. Қолданушы болмыстарға немесе олардың аудиторларына маңызды өзгерістер қызмет ұйымы жүйесінің сипаттамасында қамтылған.

Басқару Істерінің Әрленіміне Қатысты Дәлелдемелер Алу (Сілт.:Тарм. 23,28(b))

- A25. Қолданушы болмыс немесе *қолданушы аудитордың* көзқарасы бойынша, басқару ісі лайықты түрде жасалынған, егер, жеке түрде немесе басқа басқару істерімен байланысты, қанағаттандырылған жағдайда, материалдық бұрмаланулардың алды алынғаны немесе табылған және түзетілгені туралы саналы сенімділік орнататын болса. *Қызмет ұйымы* немесе *қызмет аудиторы*, алайда, сол басқару істерінің ауытқуларынан туатын бұрмаланулар сол қолданушы болмыстарға материалдық әсер ететін жағдайлар туралы хабардар емес. Сондықтан, қызмет аудиторының пікірінше, басқару ісі лайықты түрде жасалған, егер, жеке түрде немесе басқа басқару істерімен байланысты, қанағаттандырылған жағдайда, қызмет ұйымы жүйесінің сипаттамасында келтірілген басқару мақсаттарына қол жеткізілгені туралы саналы сенімділік тудыра алса.
- A26. Қызмет аудиторы басқару істерінің әрленімін түсінуде блок-тәсімдерді, сауалнамаларды немесе шешімдер кестесін қолдануын таңдауы мүмкін.
- A27. Басқару істері басқару мақсатына жетуге бағытталған бірнеше әрекеттер құралуы мүмкін. Демек, егер қызмет аудиторы арнайы басқару мақсатына жетуде өнімсіз қызмет атқаратын бірқатар әрекеттерді бағаласа, басқа әрекеттердің бар болуы басқару мақсатына қатысты басқару істері лайықты түрде дайындылғаны туралы шешім жасауға мүмкіндік береді.

Басқару Істерінің Қызмет Өнімділігіне Қатысты Дәлелдемелер Алу

Қызмет Өнімділігін Бағалау (Сілт.:Тарм. 24)

- A28. *Қолданушы ұйымның* немесе *қолданушы аудитордың* көзқарасы бойынша, басқару ісі тиімді қызмет атқарады, егер, жеке түрде немесе басқа істерімен байланыста, алаяқтыққа немесе қателер себепті туындаған материалдық бұрмаланулардың алды алынған немесе табылған және түзетілгені туралы саналы сенімділік тудыра алса. *Қызмет ұйымы* немесе *қызмет аудиторы*, алайда, сол басқару

істерінің ауытқуларынан туатын бұрмаланулар сол қолданушы болмыстарға материалдық әсер ететін жағдайлар туралы хабардар емес. Сондықтан, қызмет аудиторының пікірінше, басқару ісі өнімді қызмет атқаруда, егер, жеке түрде немесе басқа басқару істерімен байланыста, қызмет ұйымы жүйесінің сипаттамасында келтірілген басқару мақсаттарына қол жеткізілгені туралы саналы сенімділік тудыра алса. Соған ұқсас, қызмет ұйымы немесе қызмет аудиторы бақыланған ауытқу қолданушы болмыс тұрғысынан материалдық бұрмалануға әкеп соғатын-соқпайтынын анықтайтын жағдайда емес.

- A29. Басқару істерінің әрленімінің лайықтылығын анықтауда олар туралы түсінік алу, басқару істерінің әрленімі және жүзеге асуын үздіксіз орындайтын автоматты қызмет болмайынша олардың қызмет өнімділігіне қатысты жеткілікті дәлелдеме емес. Мысалы, белгілі бір уақытта қолдан басқару ісі туралы ақпарат алу сол басқару ісінің басқа уақыттардағы қызметі жайлы дәлелдеме келтіре алмайды. Қайткенмен, IT өңдеудің өзіне тән үздіксіздігі себепті, автоматты басқаруды жасауға бағытталған процедураларды орындау сол басқару ісінің қызмет өнімділігі жайлы дәлелдеме болуы мүмкін; ол қызмет аудиторының бағалауына және басқа басқару істерінің сынақтарына байланысты.
- A30. Қызмет аудиторларына пайдалы болу үшін, 2 типті есептеме кем дегенде алты ай мерзімді қамтиды. Егер аралық алты айдан аз болса, қызмет аудиторы сенімділік есептемесінде бұл қысқа мерзімнің себептерін сипаттауды сәйкес деп қарастыруы мүмкін. Аз уақыт аралығын қамтитын жағдайлар мыналар болуы мүмкін: (а) қызмет аудиторы басқару істері жайлы есептеме дайын болуы қажет уақытқа жақын уақытта келісімге отырса; ә) қызмет ұйымы алты айдан аз уақыт бойы қызмет атқарып келе жатса; (с) басқару істеріне өзгерістер енгізілді және ол жүйенің өзгерістерден бұрын және кейінгі сипаттамасын қамтитын есептеме жасалмас бұрын алты ай уақыт күтуге жарамаса.
- A31. Кейбір басқару процедуралары кейінгі уақытта сынақтала алатындай қызметі туралы дәлелдеме бермеуі мүмкін және, сәйкесінше, қызмет аудиторы осындай басқару процедураларының қызмет өнімділігін есептеме жасау аралығының әртүрлі мезеттерінде тексеруді қажет деп табуы мүмкін.
- A32. Қызмет аудиторы әрбір уақыт аралығына қатысты басқару істерінің қызмет өнімділігі жайлы пікірін білдіреді, бұл басқару істерінің нақты уақыттағы қызметі жайлы жеткілікті дәлелдеме береді. Алдыңғы келісімдерде бақыланған ауытқулар туралы білім қызмет аудиторын қазіргі уақыт аралығында сынақтау дәрежесін көбейтуге жетелейді.

Жаңама Басқару Істерін Сынақтау (Сілт: Тарм. 25(b))

- A33. Кейбір жағдайларда жанама басқару істерінің қызмет өнімділігін қолдайтын дәлелдемелер алу қажеттігі туады. Мысалы, қызмет аудитору ерекшелік есептемелерін қайта қарау өнімділігін сынақтаймын десе, қайта қарау және оған қатысты кезектегі сынақтар қызмет аудиторуна тікелей қатысты басқару ісі болып табылады. Есептемедегі ақпараттың дәлдігіне қатысты басқару істері жанама басқару істеріне жатады.
- A34. АТ өңдеудің өзіне тән үздіксіздігі себепті, автоматтандырылған қосымшаны басқару ісін жүзеге асыру жайлы дәлелдеме, қызмет ұйымының жалпы басқару істерінің қызмет өнімділігі туралы дәлелдемелермен байланысты қарастырылған жағдайда, оның қызмет өнімділігі жайлы айтарлықтай дәлелдеме келтіре алады.

Сынақтауға Нәрселер Таңдаудың Тәсілдері (Сілтеме: Тарм. 25(с), 27)

- A35. Қызмет аудиторуна сынақтауға нәрселер таңдау тәсілдерінің қол жетімді түрлері:
- (a) Барлық нәрселерді таңдау (100% сынақтау). Бұл әрбір ширек сайын, немесе басқару ісінің қолданысына қатысты дәлелдеме сынақтауды 100% тиімді ететін кездер сияқты жиі қолданылмайтын басқару істерін сынақтауларға сәйкес болуы мүмкін;
  - (b) Арнайы нәрселерді таңдау. Бұл тұрғындардың үлкен санын үлгілеуді орындау сияқты жиі қолданылмайтын басқару істерін сынақтау секілді 100% сынақтау және үлгілеу тиімді болмайтын жағдайларда қолданылады; және
  - (c) Үлгілеу. Жиі қолданылатын басқару істерін сынақтау және олардың қолданысы жайлы құжат түріндегі дәлел қалдыратын жағдайларда сәйкес болуы мүмкін.
- A36. Нәрселерді таңдама сынақтау дәлелдеме алудың тиімді тәсілі болғанменен, ол үлгілеуді қамтымайды. Бұл түрде таңдалған нәрселерге қолданылған процедуралардың нәтижелері бүкіл тұрғындарға проекциялана алмайды; таңдама сынақтау тұрғындардың қалған бөлігі жайлы дәлелдеме бере алмайды. Үлгілеу, екінші жағынан, бүкіл тұрғындар жайлы қорытындылар жасауға арналып жасалған.

Ішкі Аудит Қызметінің Жұмысы

Ішкі Аудит Функциясының Жұмысы Жайлы Түсінік Алу (Сілт.:Тарм. 30)

- A37. Ішкі аудит функциясы басшылықке талдаулар, бағалаулар, сенімділіктер, ұсыныстар жүргізуге жауапты болуы мүмкін. Қызмет ұйымындағы ішкі аудит функциясы қызмет ұйымының ішкі жүйесіне

қатысты, немесе көрсететін қызметтеріне қатысты әрекеттер жүргізуі мүмкін.

Ішкі Аудиторлардың Жұмысын Қолдану-Қолданбау Және Қолдану Дәрежесін Анықтау (Сілт.:Тарм. 33)

A38. Ішкі аудиторлардың жұмысының қызмет аудиторы процедураларының табиғаты, уақыты және дәрежесіне жоспарланған әсерін анықтауда, келесі факторлар қосымша процедураларға қажеттілікті ұсынуы мүмкін:

- Ішкі аудиторлармен орындалған немесе орындалатын жұмыстың табиғаты мен пәні шектелген.
- Ішкі аудиторлардың жұмысы қызмет аудиторының шешімдеріне маңызы аз басқару істеріне қатысты.
- Ішкі аудиторлармен орындалған немесе орындалатын жұмыс субъективті немесе күрделі шешім қабылдауды қажет етпейді.

Ішкі Аудит Функциясының Жұмысын Қолдану (Сілт: Тарм. 34)

A39. Қызмет аудиторының арнайы жұмыстарына арналған қызмет аудиторының процедураларының табиғаты, уақыты және дәрежесі сол жұмыстардың қызмет аудиторы қорытындыларына тигізетін маңыздылығын бағалауына, ішкі аудит функциясының бағамына, және ішкі аудиторлардың кейбір жұмысының бағалауына тәуелді болады. Осындай процедураларға жатуы мүмкін:

- Ішкі аудиторлар тексерген нәрселерді қайта сараптау;
- Басқа да ұқсас нәрселерді сараптау; және
- Ішкі аудиторлар орындаған процедураларды қарап шығу.

Қызмет Аудиторының Сенімділік Есептемесіне Әсер (Сілт:Тарм. 36–37)

A40. Ішкі аудит функциясының тәуелсіздік дәрежесі мен объективтілігіне байланыссыз, мұндай функция келісімді жасау кезінде қызмет аудиторынан талап етілгендіктен қызмет ұйымынан тәуелсіз емес. Қызмет аудиторы сенімділік есептемесінде көрсетілген көзқарасқа, және сол жауаптылық көлемі ішкі аудиторлардың жұмысын қолдану арқылы қысқартылмағаны туралы жеке өзі жауапты.

A41. Қызмет аудиторының ішкі аудит функциясы орындаған жұмысы жайлы сипаттамасы бірнеше түрде көрсетілуі мүмкін:

- Ішкі аудит функциясының кейбір жұмыстары басқару істерін сынақтауда қолданылғанын көрсететін кіріспе мәліметтерді қамту арқылы.

- Дербес сынақтарды ішкі аудитке байланыстыру арқылы.

Жазбаша Ұсынымдар (Сілт: Тарм. 38, 40)

- А42. 38 тармағымен талап етілген жазбаша көрсетілімдер 9 тармағында анықталғандай қызмет ұйымының бекітпесінен дербес және оған қосымша.
- А43. Егер қызмет ұйымы СОКХС–ның 38 тармағына сәйкес талап етілгендей жазбаша көрсетілімдер қамтамасыз етпесе, қызмет аудиторының көзқарасы осы СОКХС–ның 55 тармағына сәйкес өзгертілуі лайық болуы мүмкін.

Басқа Ақпарат (Сілт: Тарм. 42)

- А44. БХӘСК Кодексі қызмет аудиторынан ақпаратпен байланыста болмауын талап етеді, егер ақпарат:
- (а) жалған немесе алдамшы мәлімдемелерді қамтыса;
  - (б) Асығыстан ағат көрсетілген мәлімдемелерді немесе ақпаратты қамтыса; немесе
  - (с) Ақпаратты тастап кету немесе бұрмалау алдамшы болатын жағдайларда ақпаратты тастап кетсе немес бұрмаласа.¹⁴

Егер қызмет ұйымы жүйесінің сипаттамасы және қызмет аудиторының сенімділік есептемесінен тұратын құжатта қамтылған басқа ақпарат қалпына келтіру немесе жалғастыру сияқты келешекке бағытталған жоспарларды немесе сенімділік есептемесінде сипатталған ауытқуларды түзетуге арналған жүйеге енгізілетін өзгерістерді қамтыса, қызмет аудиторы ақпараттың өшірілуін немесе басқаша қойылуын талап етуі мүмкін.

- А45. Егер қызмет ұйымы басқа ақпаратты өшіруге немесе басқаша сипаттауға келісім бермесе, қолданылуы мүмкін сәйкес шаралар қамтиды:
- Әрекеттің лайықты ағысы ретінде қызмет ұйымының заңды қорғаушысымен кеңесуін сұрау.
  - Материалдық сәйкессіздікті немесе бұрмалануды сенімділік есептемесінде баяндау.
  - Мәселе шешімін тапқанша дейін сенімділік келісімін ұстану.
  - Келісімнен бас тарту.

---

¹⁴ БХӘСК Кодексі, 110.2 тармақ

Құжаттама (Сілт: Тарм. 51)

- A46. СБХС 1 (немесе сұранысқа ие ұлттық талаптар) фирмалардан келісім құжаттарын уақытылы жинап отыруға бағытталған ережелер мен процедураларды құруын талап етеді.¹⁵ Құжаттарды жинауды орындауға арналған лайықты уақыт шектемесі қарапайым түрде сенімділік есептемесінен 60 күннен кеш болмауы керек.¹⁶

Қызмет Аудиторының Сенімділік Орнату Есебін Дайындау

Сенімділік Есептемесінің Мазмұны (Сілт: Тарм. 53)

- A47. Қызмет аудиторының сенімділік есептемесінің және қатысты қызмет ұйымының бекітпелерінің көрнекі мысалдары 1 және 2 Қосымшаларда көрсетілген.

Мүдделі Қолданушылар Және Сенімділік Есептемесінің Мақсаттары (Сілт: Тарм. 53(е))

- A48. Қызмет ұйымының басқару істері жайлы есептеме жасаудағы қолданылатын өлшемшарттар/өлшемдер сол қызмет ұйымы туралы ақпарат беруде ғана орынды болып табылады, ол жүйенің қолданушы болмыстармен қаржылық есептеме жасауда қолданылған жүйе туралы түсінігі барларға арналған басқару істерін қамтиды. Сәйкесінше, бұл қызмет аудиторының сенімділік есептемесінде баяндалған. Оған қоса, қызмет аудиторы сенімділік есептемесінің оған мүдделі емес қолданушылардың қолданысына, немесе басқа мақсаттарға қолданылуына шек қоятын баяндау тәсілін лайық деп санауы мүмкін.

Басқару Істерін Сынақтаудың Сипаттамасы (Сілт: Тарм. 54)

- A49. 2 типті есептеме үшін басқару істерін сынақтаудың табиғатын сипаттау кезінде, ол оқырманға сенімділік есептемесін оқуға көмектеседі, егер қызмет аудиторы қамтыса:

- Ауытқулар анықталған барлық сынақтардың нәтижелерін; қызмет аудиторына сәйкес басқару мақсаты орындалды деп қорытынды жасауға мүмкіндік беретін басқа басқару істері анықталса да немесе сынақталған басқару ісі қызмет ұйымы жүйесінің сипаттамасынан тұрақты түрде алынып тасталса да.
- Қызмет аудиторы анықтаған дәрежеде анықталған ауытқулардың себептері жайлы ақпарат.

---

¹⁵ СБХС 1, 45 тармақ

¹⁶ СБХС 1, А54 тармақ

Өзгертілген Пікірлер (Сілт: Тарм. 55)

- A50. Қызмет аудиторының өзгертілген сенімділік есептемелерінің көрнекі мысалдары 3 қосымшада көрсетілген.
- A51. Қызмет аудиторы жағымсыз көзқарасын білдірсе немесе көзқарасын тіптен білдірмесе де, қызмет аудиторы хабардар, оның көзқарасын өзгертуге алып келуі мүмкін барлық мәселелерді және олардың әсерлерін өзгерістер тармақында сипаттау лайық болуы мүмкін.
- A52. Саланың шектеулілігіне байланысты көзқарас беруден бас тартылса, жүзеге асырылған процедураларды анықтау немес қызмет аудиторының келісімдерінің сипаттамаларын қамтитын мәлімдемелерді қамту лайықты болмауы мүмкін. Олай істеу көзқарастан бас тартушыны көлеңкеде қалдырып қоюшы еді.

Басқа Қарым-қатынас Жауапкершіліктері (Сілт: Тарм. 56)

- A53. 56 тармағында келтірілген жағдайларға жауап беруге арналған әрекеттер келесілерді қамтиды:
- Әрекеттердің әртүрлі ағымдарының салдары туралы заңды кеңес алу.
  - Қызмет ұйымының басқарумен айыпқа мәжбүрленгендермен қарым-қатынас жасау.
  - Үшінші тұлғалармен қарым-қатынас жасауды анықтау (мысалы, заң, ережелер немесе тиісті әдеп талаптар) қызмет аудиторынан ұйымнан немесе қызмет ұйымының¹⁷ сыртқы аудиторынан тыс тиісті органға есеп беруін немесе осындай есеп беру орынды бола алатын жауапкершілікті белгілеуін талап етуі мүмкін. жағдайларда).
  - Қызмет аудиторының пікірін өзгерту немесе Басқа мәселелер тармақын қосу.
  - Келісімнен бас тарту.

---

¹⁷ Мысалы, БХӨСК Кодексінің 225.44-тен 225.48-ге дейінгі Бөлімдерін қараңыз.

1 Қосымша

(Сілт. Тарм. А47)

Қызмет Ұйымының Бекітпесі Мысалдары

Қызмет ұйымы бекітпесінің келесі мысалдары тек басшылықпен ойластырылған және қарастырылмауға және кез келген жағдайға қолданыла беруіне арналмаған.

Мысал 1: 2Типті Қызмет Ұйымы Бекітпесі

Қызмет Ұйымы Бекітпесі

Сүйемелдеуші сипаттама сипаттаманы қарастыруға жеткілікті түсінігі бар жүйені қолданған клиенттерге және олардың аудиторларына арнап дайындалған, бұған қоса, клиенттердің қаржылық мәлімдемелеріне қатысты ақпараттық жүйесі туралы түсінік алуда клиенттер орындаған басқару істері жайлы ақпаратты да қамтиды. Болмыстың аты-жөні мыналарды нақтылайды:

(a) [әә-сс] беттеріндегі сүйемелдеуші сипаттама клиенттердің транзакцияларын [мерзім] мерзімінде өңдейтін [жүйенің аты немесе типі] жүйені шынайы көрсетеді. Бекітпе жасауда қолданылатын өлшемшарттар/өлшемдер:

- (i) Жүйенің қалай дайындалғанын және жүзеге асырылғанын көрсетеді, ол қамтиды:
  - Көрсетілген қызметтердің түрлері, өңделген транзакциялардың кластарын санағанда.
  - Ақпараттық технология және қолдан жасалған жүйелер шегінде, сол транзакциялар басталған, жазып алынған, өңделген, қажетінше түзетілген, және есептемелерге көшірілген процедуралар.
  - Қатысты есеп жазбалары, қолдаушы ақпарат және транзакцияларды бастауда, жазуда, өңдеуде және есептеме жасауда қолданылған арнайы есептер; бұл қате ақпараттың түзетілімін және клиенттер жасаған есептемелерге ақпараттың қалай көшірілетінін қамтиды.
  - Жүйе транзакциялардан өзге маңызды оқиғалар мен жағдайлармен қалай істес болғанын.
  - Клиенттерге есептеме жасауда қолданылған процесс.
  - Орынды басқару мақсаттары және оларға қол жеткізуге арнап жасалған басқару істері.

- Жүйенің әрленімінде біз қолданушы болмыстар жүзеге асыруы мүмкін деп ойлаған басқару істері, және, сүйемелдеуші сипаттамада келтірілген басқару мақсаттарына қол жеткізуге қажет деп саналса, қызмет ұйымы жеке қол жеткізе алмайтын арнайы басқару мақсаттарымен бірге келтірілген басқару істері.
  - Басқару ортасының басқа қырлары, клиенттердің транзакцияларын өңдеуде және есептеме жасауда орынды болып саналған тәуекелтерді бағалау процесі, ақпараттық жүйе (қатысты бизнес-процестерді қосқанда) және коммуникация, басқару әрекеттері және бақылау әрекеттері.
- (ii) Қызмет ұйымының және аралығындағы өзгерістерінің орынды мағлұматтарын қамтиды[*dama*].
- (iii) Қолданушы болмыстардың үлкен санының және олардың аудиторларының ортақ мұқтаждарын қамтамасыз етуге арналып дайындалғанын нақтылай отырып, сипатталатын жүйенің саласына қатысты ақпаратты тастап кетпейді немесе бұрмаламайды.
- (b) Сүйемелдеуші есептемеде келтірілген басқару мақсаттарына қатысты басқару істері лайықты түрде дайындалып жасалды және және мерзімінде өнімді қызмет атқарды. Бұл бекітпені жасауда қолданылған өлшемшартлар/өлшемдер:
- (i) Сипаттамада келтірілген басқару мақсаттарына жетуге қауіп төндірген тәуекелтер/тәуекелдер анықталды;
  - (ii) Айқындалған басқару істері, сипатталғанындай қызмет атқарса, сол тәуекелтер басқару мақсаттарына жетуде кедергі болмайтыны туралы санала сенімділік қамтамасыз етуші еді; және
  - (iii) Сол мерзім ішінде уәкілеттілігі және билігі бар тұлғалармен пайдаланылатын басқару тәсілдері қолданыста болған.

Мысал 2: 1 Типті Қызмет Ұйымы Бекітпесі

Сүйемелдеуші сипаттама сипаттаманы қарастыруға жеткілікті түсінігі бар жүйені қолданған клиенттерге және олардың аудиторларына арнап дайындалған, бұған қоса, клиенттердің қаржылық мәлімдемелеріне қатысты ақпараттық жүйесі туралы түсінік алуда клиенттер орындаған басқару істері жайлы ақпаратты да қамтиды. Болмыстың аты-жөні мыналарды нақтылайды:

- (a) [әә-сс] беттеріндегі сүйемелдеуші сипаттама клиенттердің транзакцияларын [мерзім] мерзімінде өңдейтін [жүйенің аты немесе типі] жүйені шынайы көрсетеді. Бекітпе жасауда қолданылатын өлшемшартлар/өлшемдер:

- (i) Жүйенің қалай дайындалғанын және жүзеге асырылғанын көрсетеді, ол қамтиды:
- Көрсетілген қызметтердің түрлері, өңделген транзакциялардың кластарын санағанда.
  - Ақпараттық технология және қолдан жасалған жүйелер шегінде, сол транзакциялар басталған, жазып алынған, өңделген, қажетінше түзетілген, және есептемелерге көшірілген процедуралар.
  - Қатысты есеп жазбалары, қолдаушы ақпарат және транзакцияларды бастауда, жазуда, өңдеуде және есептеме жасауда қолданылған арнайы есептер; бұл қате ақпараттың түзетілімін және клиенттер жасаған есептемелерге ақпараттың қалай көшірілетінін қамтиды.
  - Жүйе транзакциялардан өзге маңызды оқиғалар мен жағдайлармен қалай істес болғанын.
  - Клиенттерге есептеме жасауда қолданылған процесс.
  - Орынды басқару мақсаттары және оларға қол жеткізуге арнап жасалған басқару істері.
  - Жүйенің әрленімінде біз қолданушы болмыстар жүзеге асыруы мүмкін деп ойлаған басқару істері, және, сүйемелдеуші сипаттамада келтірілген басқару мақсаттарына қол жеткізуге қажет деп саналса, қызмет ұйымы жеке қол жеткізе алмайтын арнайы басқару мақсаттарымен бірге келтірілген басқару істері.
  - Басқару ортасының басқа қырлары, клиенттердің транзакцияларын өңдеуде және есептеме жасауда орынды болып саналған тәуекелдерді бағалау процесі, ақпараттық жүйе (қатысты бизнес-процестерді қосқанда) және коммуникация, басқару әрекеттері және бақылау әрекеттері.
- (ii) Қызмет ұйымының және аралығындағы өзгерістерінің орынды мағлұматтарын қамтиды. Қолданушы болмыстардың үлкен санының және олардың аудиторларының ортақ мұқтаждарын қамтамасыз етуге арналып дайындалғанын нақтылай отырып, сипатталатын жүйенің саласына қатысты ақпаратты тастап кетпейді немесе бұрмаламайды.
- (b) Сүйемелдеуші есептемеде келтірілген басқару мақсаттарына қатысты басқару істері лайықты түрде дайындалып жасалды және және мерзімінде өнімді қызмет атқарды. Бұл бекітпені жасауда қолданылған өлшемшарттар/өлшемдер:

- (i) Сипаттамада келтірілген басқару мақсаттарына жетуге қауіп төндірген тәуекелдер/тәуекелдер анықталды; және
- (ii) Айқындалған басқару істері, сипатталғанындай қызмет атқарса, сол тәуекелдер басқару мақсаттарына жетуде кедергі болмайтыны туралы санала сенімділік қамтамасыз етуші еді.

2 Қосымша

(Сілт. Тарм. А47)

Қызмет Аудиторының Сенімділік Орнату Есебінің Көрнекіліктері

Есептемелердің келесі мысалдары тек көмекші ретінде ғана қолданылады және барлық жағдайларда қолданылуға арналмаған.

Мысал 1: 2 типті қызмет аудиторының сенімділік есептемесі

Басқару істерінің сипаттамасы, олардың әрленімі, және қызмет өнімділігі жайлы тәуелсіз аудитордың сенімділік есептемесі

Кімге: XYZ ұйымы

Жұмыс көлемі

Біз XYZ қызмет көрсетуші мекемесінің оның жүйесінің [тип немесе аты] сипаттамасы туралы қорытынды ұсыну үшін, және құрылымға мен тексеру құралдарының жұмыс жасауына қатысты, сипаттамада ұсынылған, ішкі тексеру мақсаттарына жататын [әә-бб] беттерінде көрсетілген (ары қарай – сипаттама), клиенттердің [күні] бастап [күні] дейін мерзімдегі операцияларын өңдеу үшін шақырылғанбыз. [уақыт] пен [уақыт].¹

XYZ қызмет көрсетуші мекемесінің міндеттері

XYZ қызмет ұйымы мыналарға міндетті: [аа] бетте сипаттама мен сүйемелдеуші бекітпені дайындауға, сипаттама мен бекітпенің дәлдігі мен көрсетілім тәсілін қоса алғанда; сипаттамада қамтылған қызметтерді көрсету; басқару мақсаттарын баяндау; баяндалған басқару мақсаттарына қол жеткізуде басқару істерін әрлеу, жүзеге асыру және тиімді қызмет атқару.

Біздің Тәуелсіздік және Сапа Тексеру

Бізбен адалдық, нақтылық, кәсіби біліктілік және тиісті ұқыптылық, құпиялық пен кәсіби әрекет негіздерінде қалыптасқан, Бухгалтерлер үшін Халықаралық Әдеп Стандарттарының Кеңесімен шығарылған *Кәсіби Бухгалтерердің Әдеп Кодексінің* тәуелсіздік талаптары және әдеп талаптары сақталғаны туралы хабарлаймыз.

---

¹ Егер сипаттаудың кейбір элементтері алғы сөзге қатыспаса, онда есептемеге көз жеткізіңіз.

Аудиторлық мекеме Сапа Бақылаудың Халықаралық Стандартын 1² қолданады, және тиісінше әдеп талаптарын, кәсіби стандарттарды және қолданылатын заңдар мен нормативті актілердің талаптарын сақтау саясатын және шараларын құжатты түрде дайындауды қосатын сапа тексеру жүйесін енгізді және ұстап тұрады.

Қызмет аудиторының міндеттері

Біздің міндетіміз XYZ қызмет ұйымының сипаттамасы және сол сипаттамада келтірілген басқару мақсаттарына қатысты басқару істерінің әрленімі және қызметі жайлы көзқарас білдіру. Біз келісімімізді Халықаралық аудит және Сенімділік Стандарттары Алқасымен тағайындалған Сенімділік Келісімдерінің Халықаралық Стандарты 3402, XYZ қызмет ұйымындағы басқару істері жайлы сенімділік есептемелеріне сәйкес жасадық. Бұл стандарт әдептілік стандарттармен және, барлық материалдық қатыстарда, сипаттама дұрыс көрсетілгені және басқару істері лайықты түрде әрленгені және тиімді қызмет атқаратыны жайлы саналы сенімділікке ие болатындай процедураларды жоспарлау және орындауды талап етеді.

XYZ қызмет ұйымындағы басқару істерінің сипаттамасы, әрленімі және қызмет өнімділігі жайлы сенімділік есептемесі қызмет ұйымы жүйесі сипаттамасының жарияланулары және басқару істерінің әрленімі мен қызмет тиімділігі жайлы дәлелдемелер алатын процедураларды қамтиды. Таңдалған процедуралар қызмет аудиторының шешіміне тәуелді. Біздің процедуралар сол басқару істерінің қызмет тиімділігін сынақтауды қамтиды. Осындай типті сенімділік келісімі сонымен қатар сипаттаманың жалпы көрсетілімінің бағалауын, онда келтірілген мақсаттардың лайықтылығын, және [aa] бетте сипатталған өлшемшарттардың лайықтылығын қамтиды.

Біз қол жеткізген дәлелдемелер жеткілікті және біздің көзқарас білдіруімізге негіз болуға лайық екеніне сенеміз.

Қызмет ұйымындағы басқару істерінің шектемелері

Қызмет ұйымының сипаттамасы клиенттердің үлкен санының және олардың аудиторларының ортақ мұқтаждарын қамтамасыз етуге арналып дайындалды. Сонымен қатар, олардың табиғатына байланысты, қызмет ұйымындағы басқару істері транзакцияларды өндеуде немесе есептеуде барлық қателердің немесе тастап кетулердің алдын алмауы немесе таппауы мүмкін. Және де, тиімділіктің кез келген бағалауының болашаққа проекциясы қызмет ұйымындағы басқару істері сәтсіздікке ұшырауы мүмкін тәуекелке пән болып табылады.

---

² СБХС 1, Аудит жүргізетін және Қаржылық Есептеменің жалпы Тексеруін жүргізетін, және де Сенімділік Қамтамасыз ететін Басқа да Тапсырмалар және Ілесіне Қызмет көрсету бойынша Тапсырмалары бар Аудиторлық Мекемелердің Сапа Тексеруі

Пікір

Біздің пікір осы есептемеде келтірілген мәселелерге негізделіп жасалған болатын. Біз қолданған өлшемшарттар [aa] бетте сипатталған. Біздің пікірімізше, барлық материалдық қатыстарда:

- (a) Сипаттама [жүйенің аты] жүйені әрленгеніндей көрсетеді және [уақыт]-[уақыт] мерзімінде жүзеге асырылғанын көрсетеді;
- (b) Басқару мақсаттарына қатысты басқару істері [уақыт]-[уақыт] мерзімінде лайықты түрде әрленді; және
- (c) Орынды кепілдікті қамтамасыз ету үшін тексерістен өткен басқару тәсілдерді жұмыс жасау[уақыт]-[уақыт]кезеңінде тиімді қолдану.

Басқару істерін сынақтау сипаттамасы

Арнайы басқару істері сынақталды және сол сынақтардың нәтижелері [yy-zz] беттерде келтірілген.

Мүдделі қолданушылар және мақсаты

Бұл есептеме және [уу-zz] беттеріндегі басқару істерін сынақтау сипаттамасы қызмет ұйымының [жүйенің аты] жүйесін қолданған, сипаттаманы қарастыруға жеткілікті түсінігі бар клиенттерге, және олардың аудиторларына ғана арналған, бұған қоса, ол клиенттердің қаржылық мәлімдемелеріне қатысты материалдық бұрмаланулардың тәуекелтерін бағалауда клиенттер орындаған басқару істері жайлы ақпаратты да қамтиды.

[Қызмет аудиторының қолтаңбасы]

[Қызмет аудиторының сенімділік есептемесінің мерзімі]

[Қызмет аудиторының мекен-жайы]

Мысал 2: 1 типті сенімділік есептемесі

Басқару істерінің сипаттамасы, олардың әрленімі, және қызмет өнімділігі жайлы тәуелсіз аудитордың сенімділік есептемесі

Кімге: XYZ ұйымы

Жұмыс көлемі

Біз XYZ қызмет ұйымының сипаттамасының [әә-бб] беттерінде клиенттердің транзакцияларын [уақыт]-[уақыт] мерзімінде өңдейтін [жүйенің аты] жүйесі жайлы, және сипаттамада келтірілген басқару мақсаттарына қатысты басқару істерінің әрленімі және қызметі жайлы есептеме жасауға бел будық.³

Біз сипаттамаға қасылған бақылау құралдарының эффективті операциянды қатынастарнда ешқандай тәртіп жүргізбейміз және де бұл жайлы ешқандай пікір шығармаймыз

XYZ қызмет ұйымының міндеттері

XYZ қызмет ұйымы мыналарға міндетті: [аа] бетте сипаттама мен сүйемелдеуші бекітпені дайындауға, сипаттама мен бекітпенің дәлдігі мен көрсетілім тәсілін қоса алғанда; сипаттамада қамтылған қызметтерді көрсету; басқару мақсаттарын баяндау; баяндалған басқару мақсаттарына қол жеткізуде басқару істерін әрлеу, жүзеге асыру және тиімді қызмет атқару.

Біздің Тәуелсіздік және Сана Тексеру

Бізбен адалдық, нақтылық, кәсіби біліктілік және тиісті ұқыптылық, құпиялық пен кәсіби әрекет негіздерінде қалыптасқан, Бухгалтерлер үшін Халықаралық Әдеп

---

³ Егер кейбір элементтер қатысудың сипаттамасына қосылмаған болатын болса, онда ол жайлы есеп беруден көз жеткізініз

Стандарттарының Кеңесімен шығарылған *Кәсіби Бухгалтерердің Әдеп Кодексінің* тәуелсіздік талаптары және әдеп талаптары сақталғаны туралы хабарлаймыз.

Аудиторлық мекеме Сапа Бақылаудың Халықаралық Стандартын 1⁴ қолданады, және тиісінше әдеп талаптарын, кәсіби стандарттарды және қолданылатын заңдар мен нормативті актілердің талаптарын сақтау саясатын және шараларын құжатты түрде дайындауды қосатын сапа тексеру жүйесін енгізді және ұстап тұрады.

Қызмет аудиторының міндеттері

Біздің міндетіміз XYZ қызмет ұйымының сипаттамасы және сол сипаттамада келтірілген басқару мақсаттарына қатысты басқару істерінің әрленімі және қызметі жайлы көзқарас білдіру. Біз келісімімізді Халықаралық аудит және Сенімділік Стандарттары Алқасымен тағайындалған Сенімділік Келісімдерінің Халықаралық Стандарты 3402, XYZ қызмет ұйымындағы басқару істері жайлы сенімділік есептемелеріне сәйкес жасадық. Бұл стандарт әдептілік стандарттармен және, барлық материалдық қатыстарда, сипаттама дұрыс көрсетілгені және басқару істері лайықты түрде әрленгені және тиімді қызмет атқаратыны жайлы саналы сенімділікке ие болатындай процедураларды жоспарлау және орындауды талап етеді.

Қызмет ұйымындағы басқару істерінің сипаттамасы, әрленімі және қызмет өнімділігі жайлы сенімділік есептемесі қызмет ұйымы жүйесі сипаттамасының жарияланулары және басқару істерінің әрленімі мен қызмет тиімділігі жайлы дәлелдемелер алатын процедураларды қамтиды. Таңдалған процедуралар қызмет аудиторының шешіміне тәуелді. Біздің процедуралар сол басқару істерінің қызмет тиімділігін сынақтауды қамтиды. Осындай типті сенімділік келісімі сонымен қатар сипаттаманың жалпы көрсетілімінің бағалауын, онда келтірілген мақсаттардың лайықтылығын, және [aa] бетте сипатталған өлшемшарттердің лайықтылығын қамтиды.

Жоғарыда көрсетілгендей біз сипаттамаға кірген тексеру құралдарының операциянды тиімділігіне қатысты шаралар жүргізген жоқпыз, және тиісінше бұл сұрақ туралы пікір айтпаймыз.

Біз қол жеткізген дәлелдемелер жеткілікті және біздің көзқарас білдіруімізге негіз болуға лайық екеніне сенеміз.

Қызмет ұйымындағы басқару істерінің шектемелері

Қызмет ұйымының сипаттамасы клиенттердің үлкен санының және олардың аудиторларының ортақ мұқтаждарын қамтамасыз етуге арналып дайындалды. Сонымен қатар, олардың табиғатына байланысты, қызмет ұйымындағы басқару істері транзакцияларды өндеуде немесе есептеуде барлық кателердің немесе

---

⁴ СБХС 1, *Аудит жүргізетін және Қаржылық Есептеменің жалпы Тексеруін жүргізетін, және де Сенімділік Қамтамасыз ететін Басқа да Тапсырмалар және Ілесне Қызмет көрсету бойынша Тапсырмалары бар Аудиторлық Мекемелердің Сапа Тексеруі*

тастап кетулердің алдын алмауы немесе таппауы мүмкін. Және де, тиімділіктің кез келген бағалауының болашаққа проекциясы қызмет ұйымындағы басқару істері сәтсіздікке ұшырауы мүмкін тәуекелке пән болып табылады.

Пікір

Біздің пікір осы есептемеде келтірілген мәселелерге негізделіп жасалған болатын. Біз қолданған өлшемшарттар [aa] бетте сипатталған. Біздің пікірімізше, барлық материалдық қатыстарда:

- (a) Сипаттама [жүйенің аты] жүйені әрленгеніндей көрсетеді және [уақыт]-[уақыт] мерзімінде жүзеге асырылғанын көрсетеді;және
- (b) Басқару мақсаттарына қатысты басқару істері [уақыт]-[уақыт] мерзімінде лайықты түрде әрленді.

Мүдделі қолданушылар және мақсаты

Бұл есептеме және [уу-zz] беттеріндегі басқару істерін сынақтау сипаттамасы қызмет ұйымының [жүйенің аты] жүйесін қолданған, сипаттаманы қарастыруға жеткілікті түсінігі бар клиенттерге, және олардың аудиторларына ғана арналған, бұған қоса, ол клиенттердің қаржылық мәлімдемелеріне қатысты материалдық бұрмаланулардың тәуекелтерін бағалауда клиенттер орындаған басқару істері жайлы ақпаратты да қамтиды.

[Қызмет аудиторының қолтаңбасы]

[Қызмет аудиторының сенімділік есептемесінің мерзімі]

[Қызмет аудиторының мекен-жайы]

3 Қосымша

(Сілт. Тарм. А50)

Қызмет аудиторының өзгертілген сенімділік есептемелерінің мысалдары

Есептемелердің келесі мысалдары тек көмекші ретінде ғана қолданылады және барлық жағдайларда қолданылуға арналмаған. Олар Қосымша 2-дегі есептемелер мысалдарына негізделген.

Мысал 1: Білікті пікір – қызмет ұйымы жүйесінің сипаттамасы барлық материалдық қатыстарда шынайы көрсетілген

...

Қызмет аудиторының міндеттері

...

Біз қол жеткізген дәлелдемелер жеткілікті және біздің көзқарас білдіруімізге негіз болуға лайық екеніне сенеміз.

Білікті пікірге негіз

Сүйемелдеуші сипаттама [mn] бетте қызмет ұйымы жүйеге рұқсат етілмеген кірулердің алдын алу үшін оператор анықтаушы сандарын және құпиясөздерді пайдаланытынын айтады. Жұмыскерлер мен әрекеттерді бақылауға бағытталған процедураларға негізделе отырып, біз оператор анықтаушы сандары мен құпиясөздер С және D емес, А және В қосымшаларында бар қолданылғанын анықтадық.

Білікті пікір

Біздің пікір осы есептемеде қарастырылған мәселелерге негізделіп жасалған. Пікірді қалыптастырудағы біздің өлшемшарттер қызмет ұйымының бекітпесінде [aa] бетте көрсетілген өлшемшарттер болды. Біздің пікірімізше, Білікті Пікірге Негіз тармақында сипатталған мәселеден басқа:

(a) ...

Мысал 2: Білікті пікір – сипаттамада келтірілген басқару мақсаттары басқару істері өнімді қызмет атқарғанда қол жетімді болатынына саналы сенімділік қамтамасыз ететін басқару істері лайықты түрде әрленбеген.

...

Қызмет аудиторының міндеттері

...

Біз қол жеткізген дәлелдемелер жеткілікті және біздің көзқарас білдіруімізге негіз болуға лайық екеніне сенеміз.

Білікті пікірге негіз

Сүйемелдеуші сипаттаманың [аа] бетінде талқыланғандай, уақыт өткен сайын қызмет ұйымы жетіспеушіліктерді жою немесе қабілеттерді арттыру мақсатында қосымша бағдарламаларға өзгерістер енгізіп тұрады. Өзгерістер жасау туралы шешім қабылдауға, өзгерістерді әрлеуге және жүзеге асыруға бағытталған процедуралар билігі бар тұлғалардың өзгерістерді енгізетін адамдарды бақылауын және мақұлдауын қажет етпейді. Осындай өзгерістерді сынақтауға және өзгерістерді енгізбестен бұрын сынақ нәтижелерін өкілетті тексерушілерге беруге арнайы талаптар қойылмаған.

Білікті пікір

Біздің пікір осы есептемеде қарастырылған мәселелерге негізделіп жасалған. Пікірді қалыптастырудағы біздің өлшемшартлар қызмет ұйымының бекітпесінде [аа] бетте көрсетілген өлшемшартлар болды. Біздің пікірімізше, Білікті Пікірге Негіз тармақанда сипатталған мәселеден басқа:

(а) ...

Мысал 3: Білікті пікір – басқару істері арнайы уақыт аралығында өнімді қызмет атқармады.(2 типті есептемелер ғана)

...

Қызмет аудиторының міндеттері

...

Біз қол жеткізген дәлелдемелер жеткілікті және біздің көзқарас білдіруімізге негіз болуға лайық екеніне сенеміз.

Білікті пікірге негіз

Қызмет ұйымы сипаттамада шығарылған нәтижемен алынған жалға беру төлемдерін мақұлдауды басқару істерін автоматтандырғанын баяндайды. Дегенмен, сипаттаманың бетінде көрсетілгендей, бұл басқару ісі кк/аа/жжжж және кк/аа/жжжж аралығында бағдарламалық ақау себепті тиімді қызмет атқармады. Бұл өз кезегінде аралығында Басқару істері қабылданған жалға беру төлемдері дұрыс жазылып алынды деген басқару мақсатының орындалмауына әкеп соқты. бұл бағдарламаға [уақыт] мерзімінде өзгеріс енгізді, және біздің сынақтар осы өзгерістер кк/аа/жжжж және кк/аа/жжжж аралығында өнімді қызмет атқарғанын көрсетеді.

Білікті пікір

Біздің пікір осы есептемеде қарастырылған мәселелерге негізделіп жасалған. Пікірді қалыптастырудағы біздің өлшемшарттер қызмет ұйымының бекітпесінде [aa] бетте көрсетілген өлшемшарттер болды. Біздің пікірімізше, Білікті Пікірге Негіз тармақында сипатталған мәселеден басқа:

...

Мысал 4: Білікті пікір – қызмет аудиторы жеткілікті дәлелдеме алуға мүмкіндігі жоқ

...

Қызмет аудиторының міндеттері

...

Біз қол жеткізген дәлелдемелер жеткілікті және біздің көзқарас білдіруімізге негіз болуға лайық екеніне сенеміз.

Білікті пікірге негіз

Қызмет ұйымы сипаттамада шығарылған нәтижемен алынған жалға беру төлемдерін мақұлдауды басқару істерін автоматтандырғанын баяндайды. Дегенмен, сипаттаманың бетінде көрсетілгендей, бұл басқару ісі аралығында бағдарламалық ақау себепті тиімді қызмет атқармады. Бұл өз кезегінде аралығында Басқару істері қабылданған жалға беру төлемдері дұрыс жазылып алынды деген басқару мақсатының орындалмауына әкеп соқты. бұл бағдарламаға мерзімінде өзгеріс енгізді, және біздің сынақтар осы өзгерістер аралығында өнімді қызмет атқарғанын көрсетеді.

Білікті пікір

Біздің пікір осы есептемеде қарастырылған мәселелерге негізделіп жасалған. Пікірді қалыптастырудағы біздің өлшемшарттер қызмет ұйымының бекітпесінде [aa] бетте көрсетілген өлшемшарттер болды. Біздің пікірімізше, Білікті Пікірге Негіз тармақында сипатталған мәселеден басқа:

(a) ...

3410 СЕНІМДІЛІК ОРНАТУ КЕЛІСІМІ
ХАЛЫҚАРАЛЫҚ СТАНДАРТЫ
ЖЫЛЫЖАЙ ГАЗ МӘЛІМДЕМЕЛЕРІ БОЙЫНША
СЕНІМДІЛІК ОРНАТУ КЕЛІСІМДЕРІ

(30 қыркүйек, 2013 жылы аяқталатын немесе осы күннен кейін мерзімде сенімділік орнату есептеріне қатысты күшіне енеді)

МАЗМҰНЫ

	Тармақ
Кіріспе	1
Бұл СОКХС–нің саласы	2–11
Тиімді уақыт	12
Мақсаттары	13
Анықтамалары	14
Талаптары	
3000 СОКХС (Қайта қарастырылған)	15
Келісімді Қабылдау Және Жалғастыру	16–18
Жоспарлау	19
Келісімді Жоспарлау Және Орындау Кезіндегі Елеулілік	20–22
Ұйым Және Оның Ортасын, Ұйымның Ішкі Бақылауын Қоса Алғанда, Танып-Білу, Және Елеулі Бұрмаланулар Тәуекелдіктерін Анықтау Және Бағалау	23–34
Елеулі Бұрмаланулардың Бағаланған Тәуекелдіктеріне Жалпы Жауап Және Ары Қарайғы Шаралар	35–56
Басқа Тәжірибеші Мамандардың Жұмысын Қолдану	57
Жазбаша Ұсынымдар	58–60
Есепті күннен кейінгі оқиғалар оқиғалар	61
Салыстырылмалы Ақпарат	62–63
Басқа Ақпарат.....	64
Құжаттама	65–70
Келісімнің Сапасын Бақылауды Шолу.....	71
Сенімділік Орнату Қорытындысын Құрастыру	72–75

Сенімділік Орнату Есебінің Мазмұны	76–77
Басқа Да Қарым-Қатынас Талаптары	78
Қолданыс Және Басқа Да Түсіндірме Материал	
Кіріспе	A1–A7
Анықтамалар	A8–A16
3000 СОКХС (Қайта қарастырылған)	A17
Келісімді Қабылдау және Жалғастыру.....	A18–A37
Жоспарлау.....	A38–A43
Келісімді Жоспарлау Және Орындау Кезіндегі Елеулілік.....	A44–A51
Ұйым Және Оның Ортасын, Ұйымның Ішкі Бақылауын Қоса Алғанда, Танып- Білу, Және Елеулі Бұрмаланулар Тәуекелдіктерін Анықтау Және Бағалау	A52–A89
Елеулі Бұрмаланулардың Бағаланған Тәуекелдіктеріне Жалпы Жауап Және Ары Қарайғы Шаралар	A90–A112
Басқа Тәжірибеші Мамандардың Жұмысын Қолдану	A113–A115
Жазбаша Ұсынымдар	A116
Есепті Күннен Кейінгі Оқиғалар	A117
Салыстырылмалы Ақпарат	A118–A123
Басқа Ақпарат	A124–A126
Құжаттама	A127–A129
Келісімнің Сапасын Бақылауды Шолу.....	A130
Сенімділік Орнату Қорытындысын Құрастыру	A131–A133
Сенімділік Орнату Есебінің Мазмұны	A134–A152
Қосымша 1: Эмиссиялар Шығарып, Өшіріп Тастаулар Және Эмиссия Шегерулері	
Қосымша 2: ЖЖГ Мәлімдемелері Жайлы Сенімділік Орнату Есептерінің Көрнекіліктері	

Жылыжай газ мәлімдемелері бойынша сенімділік орнату келісімдері, 3410 Сенімділік Орнату Келісімдерінің Халықаралық Стандарты (СОКХС) Сапаны Басқару, Аудит, Қайта қарау, Басқа сенімділіктер және қатысты қызметтер жарияланымдары туралы Халықаралық Стандартпен жалғана отырып оқылуы қажет.

Кіріспе

1. Жылыжай газ (ЖЖГ) эмиссиялары мен климат өзгерісі арасындағы байланысқа сүйене отырып, көптеген ұйымдар өздерінің ЖЖГ эмиссияларын менеджмент мақсаттары үшін санауда, және сонымен қатар, көбі ЖЖГ мәлімдемесін де дайындауда:
  - (a) Реттеуші жариялау тәртібі ретінде;
  - (b) Эмиссияларды айырбастау сұлбасы ретінде; немесе
  - (c) Инвесторларды және басқаларын ерікті түрде хабардар етіп отыру. Ерікті жарияламалар, мысалы, жеке құжат ретінде жариялануы мүмкін; кеңірек тұрақтылық есептемесінің немесе Ұйымның жыл сайынғы есептемесінің бөлігі болуы мүмкін; немесе «көміртекті тіркеуде» кірістіруді қолдау үшін жасалуы мүмкін.

Бұл СОКХС ауқымы

2. Сенімділік орнату Келісімдері жайлы Халықаралық Стандарт (СОКХС) Ұйымның ЖЖГ мәлімдемелері жайлы есептеме беру үшін сенімділік келісімдерімен жұмыс жасайды
3. Сенімділік келісіндегі Тәжірибеші маманның қорытындысы ЖЖГ мәлімдемесіне қосымша ақпарат қамтуы мүмкін, мысалы, Тәжірибеші маман ЖЖГ мәлімдемесі оның бөлігі ғана болып табылатын тұрақтылық есептемесін жасауға бел буады. Осындай жағдайларда: (Сілт: Тарм. А1-А2)
  - (a) Бұл СОКХС ЖЖГ мәлімдемесі сенімділік жасалуға тиісті ақпараттың шамалы ғана бөлігі болған жағдайлардан басқа кезде, ЖЖГ мәлімдемелеріне қатысты жүргізілген рәсімдерға қолданылады; және
  - (b) СОКХС 3000 (Қайта қарастырылған)¹ (немесе белгілі бір бағаланатын тапсырма пәнін реттейтін басқа СОКХС) тәжірибеші маманның қорытындысымен қамтылған ақпараттың қалған бөлігіне қатысты жүргізілген рәсімдерға қолданылады.
4. Бұл СОКХС келесілер туралы есептеме жасауда қолданылмайды немесе арнайы нұсқаулар бермейді:
  - (a) ЖЖГ эмиссияларынан басқа эмиссиялардың мәлімдемелері, мысалы, азот оксиді (NO_x) және күш күш диоксиді (SO₂).

---

¹ СОКХС 3000 (Қайта қарастырылған), *Тарихи қаржылық Ақпараттар бойынша Аудит пен Қысқаша Талдаудан Басқа сенімділік орнату Келісімдер*.

Бұл СОКХС қайткенмен осындай келісімдерге нұсқаулық жасауы мүмкін;²

- (b) ЖЖГ-ге қатысты басқа да ақпарат, мысалы, тауардың өмір циклының «іздері», гипотетикалық «базалық» ақпарат, эмиссиялық мәліметтерге негізделген өнімділік көрсеткіштері; немесе (Сілт: Тарм. А3)
- (c) Құралдар, процесстер және механизмдер, мысалы, басқа ұйымдармен эмиссия шегерулері ретінде қолданылатын ығыстыру проекттері. Алайда, Ұйымның ЖЖГ мәлімдемесі сенімділіктің пәні болатын эмиссия шегерулерін қамтыса, осы СОКХС-ның талаптары сол эмиссия шегерулерімен сәйкестікте қолданылады (76(f) тармағын қараңыз)

Бекітпе-негізді және Тікелей есептеме жасау келісімдері

5. *Сенімділік Келісімдеріне арналған Халықаралық Жүйе* (Сенімділік орнату жүйесі) сенімділік орнату міндеттемесі аттестаттау келісім немесе тікелей жоба бойынша, не болуы мүмкін деп атап өтеді. Бұл СОКХС тек аттестациялық келісімдермен ғана жұмыс жасайды.³

Саналы Сенімділік Және Шектелген Сенімділік Келісімдерін Жасау Рәсімдері

6. СОКХС 3000 (Қайта қарастырылған) сенімділік орнату міндеттемесі себептік міндеттеме немесе шектеулі сенімділік орнату міндеттемесі болуы мүмкін екенін атап өтеді.⁴ Бұл СОКХС орынды және шектелген сенімділік орнатудің екеуімен де жұмыс жасайды.
7. ЖЖГ мәлімдемесі жайлы саналы сенімділік және шектелген сенімділік келісімдерінің екеуінде де Тәжірибеші маман сенімділік рәсімдерінің комбинациясын таңдайды, ол қамти алады: тексеру, бақылау, нақтылау, қайта есептеу, қайта орындау, талдау рәсімдері және сұраныс. Арнайы келісімде орындалуға тиіс рәсімдерді анықтау кәсіби шешім шығарудың мәселесі. Себебі, ЖЖГ мәлімдемесі жағдайлардың ауқымды бөлігін қамтиды, рәсімдердің табиғаты, уақыты және дәрежесі өзгеріп отыруы мүмкін.
8. Басқаша айтылмаса, бұл СОКХС тің әрбір талабы қос саналы және шектелген сенімділік келісімдерінің екеуіне де қолданылады. Себебі,

² NO₂ (яғни, NO және NO₂, ЖЖГ қышқыл азоттан ерекшеленеді, N₂O) және SO₂, климаттың өзгеруімен емес, "қышқыл жаңбырмен" байланысты.

³ СОКХС 3000 (Қайта қарастырылған),12(a)(ii) тармақ

⁴ СОКХС 3000 (Қайта қарастырылған),12(a)(i)(b) тармақ

шектелген сенімділік келісiмiнде алынған сенiмдiлiктiң деңгейi саналы сенiмдiлiк деңгейiнде алынған сенiмдiлiктiң деңгейiнен төмен, және тәжiрибешi маман шектелген сенiмдiлiк келiсiмiнде жүргiзетiн рәсiмдердiң табиғаты мен уақыты және дәрежесi де өзгеше болады.⁵ Тапсырманың бiр түрiне ғана қолданылатын талаптар тармақтың нөмiрiнен кейiн, екi қатар түрiнде “L” (шектi сенiмдiлiк) әрпiн немесе “R” (саналық сенiмдiлiк) әрпiн қосу арқылы көрсетiлген. Кейбiр рәсiмдер саналы сенiмдiлiк келiсiмдерiне ғана қажет болғанына қарамастан, олар кейбiр шектелген сенiмдiлiк келiсiмдерiне де лайықты болуы мүмкiн (ЖЖГ туралы есепке қатысты шектi сенiмдiлiк қамтамасыз ететiн тапсырмалар мен саналы сенiмдiлiк қамтамасыз ететiн тапсырмалар шегiнде, тәжiрибешi маманмен орындалатын қосымша шаралар арасындағы негiзгi ерекшелiктерi көрсетiлетiн А90 тармағын қараңыз). (Сiлт: Тармақ А4, А90)

3000 СОКХС (Қайта қарастырылған) байланыс, басқа кәсiби жарияламалар, және басқа талаптар

9. Тәжiриленушi маман ЖЖГ туралы есебiне қатысты сенiмдiлiк қамтамасыз ететiн тапсырмәлiмдемесiнде туралы хабарлауға ақпараттың дұрыстығын растау жөнiндегi келiсiмдi орындау кезiнде СОКХС 3000 (Қайта қарастырылған) осы СОКХС сәйкес келуi талап етiледi. Осы СОКХС ЖЖГ туралы есепке қатысты СОКХС 3000 (Қайта қарастырылған) сенiмдiлiк қамтамасыз ететiн тапсырмаларға қалай қолданылуы қажет екенi туралы түсiнудi толықтырады, бiрақ алмастырмайды. (Сiлт: Тарм. А17)
10. СОКХС 3000 (Қайта қарастырылған) сәйкес, басқа заттардың арасында, ақпараттың дұрыстығын растау бойынша келiсiмдерде байланысты Бухгалтерлердiң Халықаралық Әдеп Стандарттары Басқармасы (БХӘСК) жарияланған Кәсiби бухгалтерлердiң әдеп кодексiнiң бөлiктерi А және В сәйкестiгiн талап, немесе басқа да кәсiби кем дегенде талап ететiн талаптар, немесе заңдар немесе нормативтiк актiлермен салынатын талаптар. ⁶ Ол сондай-ақ I СБХС қолданылады фирма мүшесi болуға жоба бойынша серiктес талап, ⁷ немесе басқа да кәсiби талаптар, немесе, кем дегенде I СБХС-ақ талап ететiн заң немесе нормативтiк талаптар талап етедi (Сiлт: Тарм. А5-А6)

⁵ СОКХС 3000 (Қайта қарастырылған),12(a)(iii) тармақ

⁶ СОКХС 3000 (Қайта қарастырылған),3(a), 20 және 34 тармақтары

⁷ СОКХС 3000 (Қайта қарастырылған), 3(b) және 31(a) тармақтары. Аудитi және қаржылық есеп беру шолуы асыратын фирмаларға арналған сапа бақылау (СБХС) 1, *Сапаны бақылау бойынша Халықаралық Стандарттар, және басқа да ақпараттың дұрыстығын қуаттау және iлеспелi Қызметтер келiсiмдер*

11. Келісім жергілікті заңдарға немесе реттемелерге немесе эмиссияларды айырбастау сұлбасына пән болған кезде, бұл СОКХС сол заңдарды, реттемелерді және сұлбаларды болдырмай алмайды. Заңдар, реттемелер немесе эмиссияларды айырбастау сұлбасы осы СОКХС-те өзгеше болған жағдайда, соларға сәйкес жасалған келісім автоматты түрде осы СОКХС-пен сай келмейді. Тәжірибеші маман заңдармен сәйкестікпен қатар осы СОКХС-пен сәйкестікті оның барлық талаптары орындаған жағдайда ғана көрсетуге тиісті. (Сілт: Тарм. А7)

Күшіне ену күні

12. Бұл СОКХС 30 қыркүйек, 2013 немесе одан кейінгі уақытта аяқталатын сенімділік келісімдері үшін тиімді болып табылады.

Мақсаттары

13. Тәжірибеші маманның мақсаттары:
- (a) ЖЖГ мәлімдемесі алаяқтық немесе қателерге байланысты материалдық бұрмаланулардан алас екені жайында саналы немесе шектелген сенімділікке қол жеткізу; ол Тәжірибеші маманға сол сенімділік деңгейіне жетуде қорытынды жасауға мүмкіндік береді;
  - (b) Табылғандарына байланысты келесілер жайында есептеме беру:
    - (i) Саналы сенімділік келісімі жағдайында ЖЖГ мәлімдемесі барлық материалдық қатыстарда қолданылмалы критерийлерге сай жасалғаны; немесе
    - (ii) Шектелген сенімділік келісімі жағдайында Тәжірибеші маманды, жүргізілген рәсімдер мен алынған дәлелдемелерге негізделе отырып, ЖЖГ мәлімдемесі барлық материалдық қатыстарда қолданылмалы критерийлерге сай дайындалмағанына сендіретін Тәжірибеші маманның назарына келген кез келген нәрсе; және
  - (c) Осы СОКХС талабы бойынша табылғандарға байланысты қарым-қатынас жасау.

Анықтамалар

14. Осы СОКХС-тің мақсаттары үшін, төмендегі терминдердің мағыналары ашылған:⁸

---

⁸ 3000 (Қайта қарастырылған) СОКХС-дағы бұл анықтама сондай-ақ осы СОКХС-қа да қолданылады.

- (a) Қолданылмалы критерий – Ұйым ЖЖГ мәлімдемесіндегі эмиссиялардың мөлшерін анықтау және ол туралы есептеме жасау үшін қолданатын критерий.
- (b) Бекітпелер – ЖЖГ мәлімдемесінде көрсетілген, Тәжірибеші маманның болуы мүмкін материалдық бұрмалануларды қарастыруына мүмкіндік беретін Ұйымның көрсетілімдері.
- (c) Базалық жыл – Ұйымның эмиссиялары уақыт бойынша салыстырылатын арнайы жыл немесе бірнеше жылдардың орташасы.
- (d) Қақпақ және сауда – Жалпы эмиссия мөлшерлерін анықтайтын, эмиссиялардың қатысушыларға рұқсат етілгендігін бөлетін, және оларға рұқсаттар мен эмиссия кредиттерін бір-бірімен айырбастауға мүмкіндік беретін жүйе.
- (e) Салыстырушы ақпарат – бір немесе бірнеше бұрынғы мерзімдерге қатысты ЖЖГ мәлімдемесінде қамтылған мөлшерлер мен жарияламалар.
- (f) Эмиссиялар – Орынды уақыт аралығында атмосфераға бөлініп шыққан немесе ұсталып қалмаса бөлініп шығатын ЖЖГ-лер. Олар былай жіктеледі:
  - Тікелей эмиссиялар (1 ауқым шығарылымы), ұйым иеленетін немесе басқаратын бастаулардан бөлінетін эмиссиялар. (Сілт.: Тарм. А8)
  - Жанама эмиссиялар, басқа Ұйымның иелігіндегі бастауларда орын алатын, Ұйымның әрекеттерінің салдары болып табылатын эмиссиялар. Былай жіктелуі мүмкін:
    - 2 ауқым эмиссиялары, ұйым қолданатын және тасымалдайтын энергиямен байланысты; (Сілт.: Тарм. А9)
    - 3 ауқым эмиссиялары, барлық басқа жанама эмиссиялар. (Сілт.: Тарм. А10)
- (g) Эмиссия шегерімдері – Ұйымның ЖЖГ мәлімдемесінде қамтылған жалпы есеп берілген эмиссиялардан шегерілген кез келген нәрсе; бірақ ол өшіріп тастау емес, ол әдетте сатып алынған жылжымаларды, бірақ сонымен қатар басқа түрлі құралдар мен механизмдерді қамтуы мүмкін. (Сілт.: Тарм. А11-А12)
- (h) Эмиссиялар факторы – Әрекеттің шамасын сол әрекеттің ЖЖГ (мысалы, жұмсалған жанармай литрі, жол километрі,

шаруашылықтағы жануарлар саны, немесе өндірілген өнім тоннасы) бағалама мөлшерімен ауыстыруға арналған математикалық коэффициент немесе арақатынас.

- (i) Эмиссияларды айырбастау сұлбасы – газдардың эмиссияларын азайту мақсаттарына жету үшін экономикалық бастама көтеру арқылы ЖЖГ басқаруға арналған нарыққа негізделген жақындама.
- (j) Субъект – ЖЖГ мәлімдемесіндегі эмиссиялар жататын заңды субъект, экономикалық субъект (мысалы, жеке фабрика немесе объектінің басқа формасы, мысалы, полигон), немесе заңды немесе экономикалық субъектінің айқындалатын бөлігі, немесе олардың жиынтығы (мысалы, бірлескен кәсіпорын).
- (k) Алаяқтық – менеджмент, жұмыскерлер, үшінші мүдделі жақтар арасындағы бір немесе бірнеше тұлғалардың әділетсіз немесе заңсыз басымдық алуда өтірікті қолданатын әдейі жасалған іс.
- (l) Ары қарайғы рәсімдер – Материалдық бұрмаланулардың бағаланған тәуекелтеріне қарсы жауаптар, оған басқару істерін сынақтау, мағлұматтардың сынақтары және талдау рәсімдері жатады.
- (m) ЖЖГ мәлімдемесі – Субъектінің бір уақыт аралығындағы (шығарылым түгендемесі) эмиссияларын, маңызды санаулар мен есептеме ережелерінің қорытындысын қамтитын салыстырушы ақпарат пен түсіндірме жазбаларын қамтитын мәлімдеме. Ұйымның ЖЖГ мәлімдемесі эмиссия шегерімдерінің немесе өшіріп тастаулардың жіктелген түрін қамтуы мүмкін. Келісім ЖЖГ мәлімдемесін қамтымаған кезде, шығарылымдардың алып тасталуы болады. Сонымен қатар, ЖЖГ толық барлығын қамтымаған кезде "ЖЖГ келісім" терминін бұл бөлім қатысу арқылы жабылады деп оқу қажет. ЖЖГ мәлімдемесі келісімнің «пәні бойынша ақпарат» болып табылады.⁹
- (n) Жылыжай газдары (ЖЖГ) - ЖЖГ мәлімдемесінде қамтылуы тиіс қолданылмалы критерийлермен талап етілген көміртек диоксиді (CO₂) және басқа кез келген газдар, мысалы: метан, азот оксиді, сульфат гексафториді, гидрофторокарбон, перфторокарбон, және хлорофторокарбон. Көміртек диоксидінен басқа газдар жиі көміртек диоксидінің баламалары ретінде сипатталады (CO₂-е).

⁹ СОКХС 3000 (Қайта қарастырылған) 12(у) тармақ

- (o) Ұйымдастыру шекарасы – Субъектінің ЖЖГ мәлімдемесінде қамтылуы тиіс әрекеттерді анықтайтын шекара.
- (p) Өнімділік материалдылығы – Тәжірибеші мамантың ЖЖГ мәлімдемесі үшін түзетілмеген немесе табылмаған бұрмаланулардың қосындысы ЖЖГ мәлімдемесінің материалдылық деңгейінен асып кетпейтіндей қойған шамасы немесе шамалары. Өнімділік материалдылығы сонымен қатар эмиссиялардың немесе жарияланулардың арнайы түрлерінің материалдылық деңгейлері үшін Тәжірибеші мамантың қойған шамасына немесе шамаларына да қатысты болуы мүмкін.
- (q) Сатып алынған жылжымалар – Ұйым басқа бір Ұйымның эмиссияларын азайту үшін (шығарылымды төмендету), немесе өшіріп тастауларын көбейту үшін ақы төлейтін эмиссиялардың шегерімдері (шегерімдерді ұлғайту). (Сілт.: Тарм. А13)
- (r) Сандық түрге келтіру – Болмысқа тікелей немесе жанама түрде байланысты, әртүрлі бастаулардан (тереңдіктерден) бөлініп шығатын (шегерілетін) ЖЖГ-лердің мөлшерін анықтау процесі.
- (s) Өшіріп тастаулар – Ұйым бір уақыт аралығында атмосферадан алып тастаған, немесе ұсталып қалмағанда атмосфераға бөлініп шығуы ықтимал ЖЖГ-дар. (Сілт.: Тарм. А14)
- (t) Маңызды жеңілдік – ЖЖГ мәлімдемесінде қамтылған қосынды эмиссияларға қатысты эмиссиялардың мөлшеріне байланысты жеке маңызға ие жеңілдік немесе материалдық бұрмаланулардың арнайы тәуекелтерінің өсуіне мүмкіндік беретін арнайы табиғаты мен жағдайлары. (Сілт.: Тарм. А15-А16)
- (u) Жарғақ, қабыршақ – ЖЖГ-лерді атмосферадан алып тастайтын физикалық бөлік немесе процесс.
- (v) Бастау - ЖЖГ-дарды атмосфераға бөліп шығаратын физикалық бөлік немесе процесс.
- (w) Эмиссия түрі – Эмиссиялардың эмиссия бастауына, газдың түріне, аумағына, немесе жеңілдігіне қарай негізделетін жиыны.

Талаптар

СОКХС 3000 (Қайта қарастырылған)

15. Тәжірибеші маман осы СОКХС және СОКХС 3000 (Қайта қарастырылған) екеуінің де талаптарын орындамағанынша, бұл СОКХС-пен сәйкестікті көрсетпеуі тиіс. (Сілт.: Тарм. А5-А6, А17, А21-А22, А37, А127 тармақтар)

Келісімді Қабылдау және Жалғастыру

Қабілеттер, Білім және Тәжірибе

16. Келісім серіктесі істеуі тиіс:

- (a) Сенімділік қорытындысының жауапкершілігін қабылдау үшін эмиссияларды санауда және есептеме мол оқыту және практикалық қолдану арқылы әзірленген сенімділік орнату дағдылары мен техникаларын құзырлар, және жеткілікті құзыреті бар; және
- (b) Келісімді орындауға міндетті адамдар бұл СОКХС сәйкес сенімділік орнату міндеттемесін орындау үшін, эмиссияларды санауда және есеп және қамтамасыз ету, соның ішінде тиісті мүмкіндіктерінің қанағаттандыруы (Сілт.: Тарм. А18-А19)

Келісімнің алғышарттары

17. Келісімнің алғышарттары бар ма, жоқ па екенін орнату үшін:

- (a) Келісім серіктесі ЖЖГ мәлімдемесі және келісім екеуі де арналған қолданушылардың пайдалы болатындай жеткілікті саланы қамтитынын анықтауы керек, келесілерді қарастыра отырып (Сілт.: Тарм. А20)
  - (i) Егер ЖЖГ мәлімдемесі саналған немесе саналатын маңызды эмиссияларды алып тастаса, осындай алып тастаулар түрлі жағдайларда саналы бола ма екенін;
  - (ii) Егер ЖЖГ мәлімдемесі болмыспен хабарланған маңызды эмиссияларға қатысты сенімділікті алып тастаса, осындай алып тастаулар түрлі жағдайларда саналы бола ма екенін; және
  - (iii) Егер ЖЖГ мәлімдемесі эмиссия шегерімдеріне қатысты сенімділікті алып тастаса, Тәжірибеші маман алатын сенімділіктің табиғаты түсінікті, түрлі жағдайларда санала бола ма екенін, және қызықтырушы жаққа түсінікті болатынын. (Сілт.: Тарм. А11-А12)
- (b) Қолданылмалы критерийдің лайықтылығын анықтауда, Тәжірибеші маман критерий кем СОКХС 3000 (Қайта қарастырылған)¹⁰, дегенде келесілердің қамтитынын анықтауы керек (Сілт.: Тарм. А23-А26)
  - (i) Ұйымның ұйымдастыру шекарасын анықтау тәсілі; (Сілт.: Тарм. А27-А28)

¹⁰ СОКХС 3000 (Қайта қарастырылған), 24(b)(ii) және 41 тармақтар

- (ii) Саналуға тиіс ЖЖГ мөлшері;
  - (iii) Жарамды квантификация тәсілдері, базалық жылға түзетулер жасауды қамтиды (егер тиісті болса); және
  - (iv) Қолданушылар ЖЖГ мәлімдемесін дайындауда жасалған маңызды шешімдерді түсіне алатындай жеткілікті жарияланулар; (Сілт.: Тарм. А29-А34)
- (c) Тәжірибеші маман болмыстан оның өз жауапкершіліктерін түсінетіні және нақтылайтыны жайлы келісімін алуы керек:
- (i) Ұйым анықтайтын ішкі басқару ісін дайындау, іске асыру және сүйемелдеу, ЖЖГ мәлімдемесін дайындауда алаяқтық болсын, қате болсын, материалдық бұрмалануларды болдырмау үшін қажет;
  - (ii) ЖЖГ мәлімдемесін қолданылмалы критерийге сай дайындауы үшін; және (Сілт.: Тарм. А35)
  - (iii) ЖЖГ мәлімдемесінде қолданылған қолданылмалы критерийді сипаттау үшін және оларды дамытатындардан келісім жағдайлары анық болмаған кезде. (Сілт.: Тарм. А36)

Келісім шарттары бойынша келісулер

18. Келісімнің шарттары мыналарды қамтуы тиіс СОКХС 3000¹¹ (Қайта қарастырылған) (Сілт.: Тарм. А37)
- (a) Келісімнің мақсаты мен саласы;
  - (b) Тәжірибеші маманның жауапкершіліктері;
  - (c) Ұйымның жауапкершіліктері, 17 (c) тармағында сипатталғандарды қоса алғанда;
  - (d) ЖЖГ мәлімдемесін дайындауға қажет қолжанылмалы критерийлерді айқындау;
  - (e) Тәжірибеші маман жасауы тиіс кез келген есептеменің күтілген түрі мен мазмұнына сілтеме және онда есептеменің күтілген түрі мен мазмұнынан өзгеше болуы мүмкін жағдайларды келтіретін мәлімдеме; және
  - (f) Ұйымның келісімнің қорытындысында жазбаша көрсетілімдер қамтамасыз етуге келісетіні жайлы нақтылама.

---

¹¹ СОКХС 3000 (Қайта қарастырылған), 27 тармақ

Жоспарлау

19. Келісімді 3000 СОКХС (Қайта қарастырылған) ¹² таоаптарына сай жоспарлағанда, Тәжірибеші маман жасауы тиіс: (Сілт: Тарм. А38–А41)
- (a) Келісімнің саласын анықтайтын мінездемесін айқындау;
  - (b) Келісімнің келісім уақытын және қажет қатынастардың табиғатын жоспарлау үшін мақсаттарын орнату;
  - (c) Тәжірибеші маманның кәсіби шешім шығаруында, келісім тобының жігерлерін бағыттауда маңызды факторларды қарастыру;
  - (d) Келісімді қабылдау немесе жалғастыру рәсімдерінің нәтижелерін қарастыру, және ұйым үшін келісім серіктесімен жасалған басқа келісімдерде жиналған білімнің орынды болуын қарастыру;
  - (e) Келісімді жасауға қажетті ресурстардың табиғатын, уақытын және дәрежесін орнату, оған сарапшыларды немесе басқа да тәжірибе жасаушыларды әске жұмылдыру жатады; және (Сілт: Тарм. А42–А43)
  - (f) Ұйымның ішкі аудит функциясының келісімге әсерін анықтау.

Келісімді Жоспарлау Және Орындау Кезіндегі Елеулілік

Келісімді Жоспарлауда Материалдылық Пен Өнімділік Материалдылығын Анықтау

20. Жалпы келісім стратегиясын орнату кезінде Тәжірибеші маман ЖЖГ мәлімдемесі үшін материалдылықты анықтауы тиіс. (Сілт.: Тарм. А44-А50)
21. Тәжірибеші маман материалдық бұрмаланулардың тәуекелтерін бағалау және ары қарайғы рәсімдердің табиғаты, уақыты мен дәрежесін анықтау мақсаттарында өнімділік материалдылығын анықтауы керек.

Келісім Алдыға Жылжыған Сайын Тексеріп Отыру

22. Тәжірибеші маман келісім уақытында бастапқыда басқандай мөлшер санап қоюына себепші болатын ақпарат жайлы хабардар болған жағдайда ЖЖГ мәлімдемесі үшін материалдылықты тексеруі керек. (Сілт.: Тарм. А51)

---

¹² СОКХС 3000 (Қайта қарастырылған), 40 тармақ

**Ұйым Және Оның Ортасын, Ұйымның Ішкі Бақылауын Қоса
Алғанда, Танып-Білу, Және Елеулі Бұрмаланулар Тәуекелдіктерін
Анықтау Және Бағалау**

Ұйым Және Оның Ортасы Туралы Түсінік Алу

23. Тәжірибеші маман келесілер туралы түсінік алу керек: (Сілт.: Тарм. А52-А53)
- (a) Орынды өндіріс, реттеуші, және басқа сыртқы факторлар, оларға қолданылмалы критерий де кіреді.
  - (b) Ұйымның табиғаты, келесілерді қамтиды:
    - (i) Ұйымның ұйымдастыру шекарасында қамтылған әрекеттердің табиғаты, ол қамтиды: (Сілт.: Тарм. А27-А28)
      - a. Эмиссиялардың бастаулары мен толықтығы, және қабыршақтар мен эмиссия шегерімдері;
      - ә. Ұйымның жалпы эмиссиясына әркімнің қосқан үлесі; және
      - б. ЖЖГ мәлімдемесінде келтірілген мөлшерлерге қатысты анықталмағандықтар. (Сілт.: Тарм. А54-А59)
    - (ii) Алдыңғы кезеңнен бастап операциялар сипатындағы немесе көлеміндегі өзгерістер, оның ішінде эмиссия көздерін біріктіру, қосу немесе сату болған немесе маңызды шығарындылары бар функцияларды аутсорсингке қосқан; және
    - (iii) Әрекеттерді тізбектердің жиілігі мен табиғаты. (Сілт.: Тарм. А60)
  - (c) Ұйымның квантификация тәсілдерін және есептеме ережелерін таңдау және қолдану, ол өзгерістердің себептерін және ЖЖГ мәлімдемесіндегі екі рет саналатын эмиссиялардың потенциалын қамтиды.
  - (d) Бағаламаларға қатысты қолданылмалы критерийлердің талаптары.
  - (e) Табиғат өзгерісі мақсаты және стратегиясы, және оған байланысты экономикалық, реттеуші, физикалық және абыройлық тәуекелтер; (Сілт.: Тарм. А61)
  - (f) Ұйым шегіндегі эмиссиялар туралы ақпарат және оны бақылау мен оған жауаптылық.

- (g) Ұйымның ішкі аудит функциясы бар ма, және, бар болса, эмиссияларға қатысты әрекеттер мен басты тапқандары.

Елеулі Бұрмаланудың Тәуекелдерін Анықтау Мен Бағалау Және Түсінік Алуға Бағытталған Рәсімдер

24. Болмысты және Ұйымның ішкі басқаруын, және материалдық бұрмаланудың тәуекелдерін анықтау мен бағалауды қамтитын оның ортасын түсінуге бағытталған рәсімдер мыналарды қамтуы тиіс (Сілт.: Тарм. А52-А53, А62)

- (a) Ұйым шегіндегі, Тәжірибеші мамантың кәсіби шешім шығаруына сәйкес, алаяқтық немесе қатеге байланысты пайда болатын материалдық бұрмаланудың тәуекелдерін анықтау мен бағалауда көмек көрсетуі мүмкін ақпараты бар тұлғалардың сұранысы.
- (b) Талдау рәсімдері; (Сілт.: Тарм. А63-А65)
- (c) Бақылау және тексеру. (Сілт.: Тарм. А66-А68)

Компанияның Ішкі Бақылауын Түсінуді Қабылдау

Шектелген сенімділік	Саналы сенімділік
25Ш. Эмиссиялардың квантификациясы мен есептемесіне қатысты ішкі басқару істеріне, материалдық бұрмаланудың тәуекелдерін анықтау және бағалауға негіз ретінде, Тәжірибеші маман келесілер туралы түсінік алуы тиіс: (Сілт.:Тар. А52–А53, А69–А70) (a) Басқару ортасы; (b)Ақпарат жүйесі, қатысты бизнес процестерін, эмиссияларды есептеу қатынастарын	25С. Тәжірибеші маман Ұйымның ішкі басқаруының эмиссиялар квантификациясына материалдық бұрмаланудың тәуекелдерін анықтау және бағалауға негіз болатын есептемесіне қатысты келесі компоненттері жайлы түсінік алуы қажет: (Сілт.:Тар. А52–А53, А70) (a) Басқару ортасы; (b)Ақпарат жүйесі, қатысты бизнес процестерін,

қамтиды; (с) Ұйымның тәуекелтерді бағалау процесінің нәтижелері.	эмиссияларды есептеу қатынастарын қамтиды; (с) Ұйымның тәуекелтерді бағалау процесі; (d) Келісімге қатысты басқару әрекеттері, Тәжірибеші мамантың материалдық бұрмалануды тәуекелтерін анықтауы және бағалауы үшін бекітпе деңгейінде түсінуі қажет және ары қарайғы бағаланған тәуекелтерге жауап түрінде рәсімдерды дайындау керек. Сенімділік келісімі әрбір маңызды эмиссияға қатысты барлық басқару әрекеттерін және ЖЖГ мәлімдемесіндегі жариялануларды түсінуді талап етпейді (Сілт.: Тарм. А71-А72). (е) Басқару істерін бақылау.
	26С. 25С тармағында талап етілген түсінікті алуда Тәжірибеші маман басқару істерінің дайындығын бағалауы

	және олардың Ұйымның жұмыскерлерінің сұранысы бойынша іске асырылғанын анықтауы тиіс.(Сілт.: Тарм. А52- А53)

Елеулі Бұрмаланудың Тәуекелтерін Анықтау Мен Бағалау Және Түсінік Алуға Бағытталған Басқа Рәсімдер

27. Егер келісім серіктесі ұйым үшін басқа да келісімдерді орындаса, келісім серіктесі алынған ақпарат материалдық бұрмаланудың тәуекелтерін анықтау және бағалауда орынды ма екенін қарастыру керек. (Сілт: Тарм. А73)
28. Тәжірибеші маман Ұйымның шегінде менеджментке және басқаларға олардың нақыт алаяқтық немесе ЖЖГ мәлімдемесіне кері әсерін тигізетін заңнамалар мен реттемелермен сәйкессіздік жайлы білімдері бар-жоғы туралы сұраныс жасауы керек. (Сілт: Тарм. А84–А86)
29. Келісім серіктесі және келісім тобының басқа басты мүшелері, және кез келген Тәжірибеші маманның сыртқы сарапшысы Ұйымның ЖЖГ мәлімдемесінің қабылдану қабілетін және қолданылмалы критерийлердің Ұйымның фактілері мен жағдайларына қолданылуын талқылау керек. Келісім серіктесі келісім тобына, және талқылауда қатыспаған Тәжірибеші маманды кез келген сыртқы сарапшысына қандай мәселелер айтылуы керек екенін анықтауы тиіс.
30. Тәжірибеші маман Ұйымның квантификация тәсілдері және есептеме ережелері, Ұйымның ұйымдастыру шекараларын анықтауды қамтығанда, оның әрекеттерін лайықты екенін, және қолданылмалы критерийлермен, квантификация тәсілдерімен және есептеме ережелерімен тізбектес екенін бағалауы тиіс.

Ұйымның Жеңілдіктерінің Орнында Рәсімдерды Жүргізу

31. Тәжірибеші маман келісімнің түрлі жағдайларында маңызды жеңілдіктердің орналасқан жерінде рәсімдерды орындаудың қажеттігін анықтауы керек.(Сілт.: Тарм. А15-А16, А74-А77)

Ішкі Аудит

32. Болмыста келісімге қатысты ішкі аудит функциясы бар болса, Тәжірибеші маман: (Сілт.: Тарм. А78)

- (a) Ішкі аудит функциясының жұмысын қолдану керек па екенін, және қандай дәрежеде қолдану керек екенін анықтауы тиіс; және
- (b) Егер ішкі аудит функциясының арнайы жұмысын қолданатын болса, сол жұмыс келісімнің мақсаттары үшін жеткілікті ме екенін анықтауы тиіс.

Елеулі Бұрмаланудың Тәуекелдерін Анықтау Және Бағалау

Шектелген сенімділік	Саналы сенімділік
33Ш. Тәжірибеші маман материалдық бұрмаланудың тәуекелтерін анықтауы және бағалауы керек: (a) ЖЖГ мәлімдемесі деңгейінде; және (Сілт.: Тарм. А79-А80) (b) Эмиссиялар мен жарияламалардың материалдық түрлері үшін,(Сілт.: тарм. А81) Табиғаты, уақыты және дәрежесі төмендегідей болатын рәсімдерды дайындау және жүргізуге негіз ретінде: (c)Бағаланған тәуекелтерге жауап бергіш; (d)Тәжірибеші маманқа ЖЖГ	33С. Тәжірибеші маман материалдық бұрмаланудың тәуекелтерін анықтауы және бағалауы керек: (a) ЖЖГ мәлімдемесі деңгейінде; және (Сілт.: Тарм. А79-А80 (b) Эмиссиялар мен жарияламалардың материалдық түрлері үшін бекітпе деңгейінде, (Сілт.: тарм. А81-А82) Табиғаты, уақыты және дәрежесі төмендегідей болатын рәсімдерды дайындау және жүргізуге негіз ретінде: (Сілт.: Тарм. А83) (c)Бағаланған тәуекелтерге жауап бергіш; (d)Тәжірибеші маманқа ЖЖГ мәлімдемесі барлық

мәлімдемесі барлық материалдық қатыстарда қолданылмалы критерийлерге сай дайындалды ма, сол туралы шектелген сенімділік алуға мүмкіндік береді.	материалдық қатыстарда қолданылмалы критерийлерге сай дайындалды ма, сол туралы саналы сенімділік алуға мүмкіндік береді.

Елеулі бұрмаланудың тәуекелдерінің себептері

34. 33Ш немесе 33С тармақтарында талап етілгендей рәсімдерды орындау кезінде Тәжірибеші маман аз дегенде келесі факторларды қарастыруы қажет:(Сілт.: Тарм. А84-А89)
- (a) ЖЖГ мәлімдемесіндегі бұрмаланудың ықтималдығы; (Сілт.: Тарм. А84-А86)
  - (b) ЖЖГ мәлімдемесіне тікелей әсері бар екені айқындалған заңдармен немесе реттемелермен сәйкессіздік ықтималдығы; (Сілт.: Тарм. А87)
  - (c) Потенциалды маңызды эмиссияны тастап кету ықтималдығы; (Сілт.: Тарм. А88 (a))
  - (d) Маңызды экономикалық немесе реттеушілік өзгерістер; (Сілт.: Тарм. А79-А88 (b))
  - (e) Операциялардың табиғаты;(Сілт.: Тарм. А88 (c))
  - (f) Квантификация тәсілдерінің табиғаты;(Сілт.: Тарм. А88 (d))
  - (g) Ұйымдастыру шекарасын анықтаудағы күрделілік дәрежесі және қатысты жақтардың қалай жұмылдырылғандықтары;(Сілт.: Тарм. А27-А28)
  - (h) Бизнесінің қалыпты жағдайынан тыс айтарлықтай эмиссиялар бар ма екені;(Сілт.: Тарм. А88 (e))
  - (i) Эмиссияларды санаудағы субъективтілік дәрежесі;(Сілт.: Тарм. А88 (e))
  - (j) 3 сала эмиссиялары ЖЖГ мәлімдемесінде қамтылған ба, жоқ па екендігі; және(Сілт.: Тарм. А88 (f))

- (к) Ұйымның маңызды бағалауларды қалай жасайтыны және қандай мәліметтерге негізделгені. (Сілт.: Тарм. А88 (g))

Елеулі Бұрмаланулардың Бағаланған Тәуекелдіктеріне Жалпы Жауап Және Ары Қарайғы Шаралар

35. Тәжірибеші маман ЖЖГ мәлімдемесі деңгейінде материалдық бұрмаланудың бағаланған тәуекелдерін кетіруге бағытталған жалпы жауаптарды дайындау және іске асыру керек. (Сілт.: Тарм. А90-А93)
36. Тәжірибеші маман табиғаты, сәйкесінше, алынған шектелген немесе саналы сенімділікті назарға ала отырып, уақыты және дәрежесі материалдық бұрмаланудың бағаланған тәуекелдеріне қарама-қарсы ары қарайғы рәсімдерді дайындау және іске асыру керек. (Сілт.: Тарм. А90)

Шектелген сенімділік	Саналы сенімділік
37Ш. 36 тармаққа сай ары қарайғы рәсімдерді дайындау және жүзеге асыруда Тәжірибеші маман: (Сілт: Тар. А90, А94) a) Эмиссиялар мен жарияламалардың материалдық түрлеріне арналған материалдық бұрмалану тәуекелдерін бағалау себептерін қарастыруы; (Сілт: Тарм. А95) b) Тәуекелдерді бағалаудың көбірек сенерлік дәлелдемесін алуы, тиіс (Сілт: Тарм. А97)	37С. 36 тармаққа сай ары қарайғы рәсімдерді дайындау және жүзеге асыруда Тәжірибеші маман: (Сілт: Тарм. А90, А94) (a) Эмиссиялар мен жарияламалардың материалдық түрлеріне арналған материалдық бұрмалану тәуекелдерін бағалау себептерін деңгейінде қарастыруы, ол қамтиды: (Сілт: Тарм. А95) (i) Эмиссияның немесе жарияламаның түрлі сипаттамасына байланысты материалдық бұрмалану ықтималдығы; және (ii) Тәжірибеші маман басқа рәсімдердің табиғатын, уақытын және дәрежесін

	анықтауда басқару істерінің қызмет өнімділігіне негізделетіні. (Сілт: Тар. А96) b) Тәуекелтерді бағалаудың көбірек сенерлік дәлелдемесін алуы керек. (Сілт: Тарм. А97)
	<i>Басқару істерін сынақтау</i> 38С. Тәжірибеші маман орынды басқару істерінің қызмет өнімділігіне сияқты жеткілікті лайықты дәлелдеме алу үшін басқару істерін сынақтауды дайындауы және жүргізуі қажет, егер: Сілт: Тарм. А90(а)) a) Тәжірибеші маман басқа рәсімдердың табиғатын, уақытын және дәрежесін анықтауда басқару істерінің қызмет өнімділігіне негізделсе; (Сілт: Тарм. А96) b) Басқару істерін сынақтаудан басқа рәсімдер бекітпе деңгейінде жеткілікті лайық дәлелдеме бере алмаса. (Сілт: Тарм. А98) 39С. Егер басқарудан ауытқулар

	табылса, Тәжірибеші маман сол мәселелерді және олардың салдарын түсінуге сұраныс жасауы керек, және анықтауы керек: (Сілт: Тарм. А90) (a) Басқару істеріне жүгінуге лайықты негіз болуды қамтамасыз ететін орындалған басқару істерінің сынақтары; (b) Басқару істерінің қосымша сынақтары; немесе (c) Басқа рәсімдерді қолдану арқылы жойылуға тиіс материалдық бұрмаланудың тәуекелтері.
	<i>Басқару істерін сынақтаудан басқа рәсімдер</i> 40С. Елеулі бұрмаланудың бағаланған тәуекелтеріне қатыссыз, Тәжірибеші маман басқару істерінің сынақтарына қосымша мағлұматтар мен талдау рәсімдерінің сынақтарын дайындау және орындау керек. (Сілт: Тарм. А90, А94) 41С. Тәжірибеші маман сырттан келген нақтылау рәсімдері орындалуға тиіс па, жоқ па соны қарастыруы керек. (Сілт: Тарм. А90, А99)
<i>Материалдық бұрмаланудың бағаланған тәуекелтеріне жауап ретінде орындалған талдау</i>	<i>Материалдық бұрмаланудың бағаланған тәуекелтеріне жауап ретінде орындалған</i>

<i>рәсімдері</i>	<i>талдау рәсімдері</i>
42Ш. Талдау рәсімдерін дайындауда және іске асыруда Тәжірибеші маман: (Сілт: Тарм. А90(с), А100–А102) а) Ерекше талдау рәсімдерінің лайықтылығын анықтау керек, материалдық бұрмаланудың бағаланған тәуекелдерін және мәліметтердің сынақтарын есепке ала отырып. б) Тәжірибеші маманның жазбадағы мөлшерлер мен қатынастар жайлы болжамы дамитындай мәліметтің сенімділігін бағалау керек, қол жетімді ақпараттың және дайындықты басқарудың бастауын, салыстырмалылығын және орындылығын есепке ала отырып. с) Жазбадағы мөлшерлер мен қатынастар жайлы болжамды дамыту керек.	42С. Талдау рәсімдерін дайындауда және іске асыруда Тәжірибеші маман: (Сілт: Тарм. А90(с), А100–А102) а) Ерекше талдау рәсімдерінің берілген бекітпе үшін лайықтылығын анықтау керек, материалдық бұрмаланудың осы бекітпелер үшін бағаланған тәуекелдерін және мәліметтердің сынақтарын есепке ала отырып. б) Тәжірибеші маманның жазбадағы мөлшерлер мен қатынастар жайлы болжамы дамитындай мәліметтің сенімділігін бағалау керек, қол жетімді ақпараттың және дайындықты басқарудың бастауын, салыстырмалылығын және орындылығын есепке ала отырып. с) Материалдық бұрмалануды оңай айқындауға мүмкіндік беретін дәлдігі жеткілікті жазбадағы мөлшерлер мен қатынастар жайлы болжамды дамыту керек.
43Ш. Егер талдау рәсімдері тербелістерді немесе басқа	43С. Егер талдау рәсімдері тербелістерді немесе басқа

орынды ақпаратпен тұрақсыз қатынастарды, немесе күтілген мөлшерлер мен қатынастардан айтарлықтай ауытқитынын анықтаса, Тәжірибеші маман болмысқа осындай өзгешеліктер туралы сұраныс жасауы керек. Тәжірибеші маман басқа рәсімдер түрлі жағдайларда қажет па екенін білу үшін осындай сұраныстарға жауаптарды қарастыруы қажет. (Сілт: Тарм. А90(с))	орынды ақпаратпен тұрақсыз қатынастарды, немесе күтілген мөлшерлер мен қатынастардан айтарлықтай ауытқитынын анықтаса, Тәжірибеші маман оларды зерттеуі керек: (Сілт: Тарм. А90(с)) a) Болмысқа сұраныс жасау арқылы және Ұйымның жауабына қатысты қосымша дәлелдеме алу арқылы; және b) Түрлі жағдайларда қажет болғанындай басқа рәсімдерды орындау.
<i>Бағаға қатысты рәсімдер</i> 44Ш. Материалдық бұрмаланудың бағаланған тәуекелтеріне негізделіп, Тәжірибеші маман: (Сілт: Тарм. А103–А104) a) Бағалауы қажет: (i) Ұйым бағаламаға қатысты қолданылмалы критерийдің талаптарын лайықты түрде қолданғанын; (ii) Бағаламаларды лайықты және біртекті қолданылған етуге арналған тәсілдер, және сол бағалама есептемесіндегі немесе тәсілдеріндегі өзгерістер түрлі жағдайларда лайықты болатынын; және b) Басқа рәсімдер түрлі жағдайларда қажет па екенін қарастыруы қажет.	<i>Бағаға қатысты рәсімдер</i> 44С. Материалдық бұрмаланудың бағаланған тәуекелтеріне негізделіп, Тәжірибеші маман: (Сілт: Тарм. А103) a) Ұйым бағаламаға қатысты қолданылмалы критерийдің талаптарын лайықты түрде қолданғанын; b) Бағаламаларды лайықты және біртекті қолданылған етуге арналған тәсілдер, және сол бағалама есептемесіндегі немесе тәсілдеріндегі өзгерістер түрлі жағдайларда лайықты болатынын; және 45С. Материалдық бұрмаланудың бағаланған тәуекелісіне жауап беруде, Тәжірибеші маман келесілердің бірін орындау керек, бағалаулардың табиғатын назарға ала отырып: (Сілт: Тарм. А103)

	a) Ұйым бағалауды қалай жасағанын және ол негізделген мәліметті сынақтау. Олай істеуде Тәжірибеші маман бағалауы тиіс: (i) Қолданылған квантификация тәсілі түрлі жағдайларда орынды екенін; және (ii) Ұйым қолданған болжамдар саналы екенін. b) Басқару істерінің қызмет өнімділігін ұйым бағалауды қалай жасағанының үстінен сынақтау, басқа да рәсімдермен қатар. c) Ұйымның бағамын бағалау үшін нүктелік бағалауды немесе диапазондық бағалауды дамыту. Бұл мақсатта: (i) Егер Тәжірибеші маман Болмыстыкінен өзгеше болжамдар немесе әдістер қолданса, Тәжірибеші маман Ұйымның болжамдары мен тәсілдері туралы Тәжірибеші мамантың нүктелік немесе диапазондық бағамы орынды айнымалыларды назарға алатындай және кез келген айтарлықтай өзгешелікті

	бағалайтындай жеткілікті түсінік алу керек. (ii) Егер Тәжірибеші маман диапазонды қолдану лайық деп қорытынды жасаса, Тәжірибеші маман қол жетімді дәлелдемеге сүйене отырып, сол диапазондағы нәтижелер саналы деп табылғанша диапазонды тарылтып отыруы керек.

Таңдама

46. Егер таңдама қолданылатын болса, тәжірибеші нұсқаны жасау барысында таңдаманың жасалынатын рәсім мен халық ерекшеліктерін ескеруі қажет. (Сілт: Тарм. А90(b), А105)

Алаяқтық, Заңдар мен Ережелер

47. Тәжірибеші маман алаяқтыққа, не мүмкін алаяқтыққа және тексеріс барысында болатын заң мен ереже бұзушылыққа тиісті түрде жауап беруі қажет. (Сілт: Тарм. А106–А107)

Шектеулі дәлел	Лайықты дәлел
<i>Жылыжай газдары қағидасымен байланысты Жалпылау Процесі</i> 48Ш. Жылыжай газдары қағидасымен байланысты жалпылау процесімен байланысты тәжірибешінің рәсінде мыналар болу қажет: (Сілт: Тарм. А108) a) ЖЖГ келісуі мен татуласуы туралы басты жазбалар; және c) Кәсіпорынның сұранысы	<i>Жылыжай газдары қағидасымен байланысты Жалпылау Процестері</i> 48С. Жылыжай газдары қағидасына байланысты тәжірибешінің рәсімдеріне мыналар кіруі қажет: (Сілт: Тарм. А108) a) ЖЖГ келісуі мен татуласуы туралы басты жазбалар; және b) Жылыжай газдары

бойынша қабылдауы, жылыжай газдары қағидасының жасалуы барысында туындаған материалдық түзетулер туралы түсінік, және осы мезеттегі жағдайға берілген тәсілдердің тиімділігін талқылау.	қағидасын жасау барысында жасалған материалдық түзетулерді зерттеу.
Шектеулі дәлел	Лайықты дәлел
<i>Шектеулі қатысымды қамтамасыз ету үшін Қосымша Шаралардың керектігін анықтау</i> 49Ш. Егер тәжірибеші ЖЖГ елеулі түрде бұрмалануынан үрейленсе, ол өзіне келесі шараларға мүмкіндік беретін қосымша тәсілдерді жобалауы және тағайындауы қажет: (Сілт: Тарм. А109–А110) а) ЖЖГ елеулі түрде бұрмалануға мүмкіндігі аз сұрақтарды жалпылау; және б) ЖЖГ елеулі түрде бұрмалауытайтын заттарды анықтау. (Сілт: Тарм. А111)	<i>Толық Тексеру Жүргізудің тәуекел бағасын қайта қарастыру</i> 49С. Тәжірибешінің тұжырым түріндегі елеулі бұрмалауларының тәуекелі туралы бағалаулары тәжірибе барысында өзгеріп, қосымша алынған ақпарат ретінде тіркелінеді. Тәжірибеші кейінгі амалдарды дайындау барысында жаңа нәрсеге көзі жетсе, немесе жаңалық ашылса, не бағалауды негіздеген ақпаратқа сәйкес келмеген жағдайда тәжірибеші жобаланған тапсырмаларды

	өзгертіп, сәйкес тәсілдерді ары қарай дамытуы қажет. (Сілт: Тарм. А109)

Анықталған бұрмалаулардың жинақталуы

50. Тәжірибеші нағыз езбе қателіктерінен басқа шара кезінде табылған барлық бұрмалауларды жинақтауы қажет. (Сілт: Тарм. А112)

Шараның Дамуы барысында Анықталған Бұрмалануларды Қарастыру

51. Тәжірибеші жалпы шара стратегиясы мен шара қайта қарастыру мүмкіндігін бағалауы керек, егер:

- (a) Анықталған бұрмалаулар мен олардың пайда болуы жағдайлары, шаралар барысында жинақталған бұрмалаулар елеулі болса, өзге бұрмалаулардың болу мүмкіндігін көрсетсе; немесе
- (b) Шаралар барысында жинақталған бұрмалаулар тобы осы СОКХС 20–22 тармағы бойынша елеулі деңгейіне жетсе.

52. Егер тәжірибешінің сұрауымен кәсіпорын құнды қағаз не хабарламаның түрін анықтап, табылған бұрмалауларды түзесе, кәсіпорынның жасап шыққан тексерісінен кейін тағы да қалып қойған бұрмалаулардың болуын тексеуі қажет.

Бұрмалаулардың Байланысы мен Түзетуі

53. Тәжірибеші шара барысына жинақталған барша бұрмалауларды кәсіпорынның деңгейіне лайықты етіп жинақтап, кәсіпорыннан анықталған бұрмалауларды түзетуін талап етуі қажет.
54. Егер кәсіпорын белгілі бір бұрмалауды не барлық бұрмалауларды түзетуден бас тартса, тәжірибеші кәсіпорынның неліктен түзету жасамайтынын біліп, осы түсініктемені тәжірибешінің қорытындысын жасауда ескеруі қажет.

Түзетілмеген Бұрмалаулардың Әсерінің Бағалауы

55. Түзетілмеген Бұрмалаулардың әсерін бағалауға дейін тәжірибеші осы СОКХС 20–22 тармағы бойынша табылған маңыздық дейгейін тексеріп, оның кәсіпорынның негізгі хабарламаларына әлі де сәйкес пе, соны тексеруі қажет.
56. Тәжірибеші анықталған бұрмалаулардың елеулігі дара ма, әлде жалпы ма, соны анықтауы қажет. Мұндай шешім жасағанда тәжірибеші бұрмалаулардың нақты жаңалықтармен не ЖЖГ мәлімдемесіне

байланысты өлшемі мен табиғатын және олардың нақты жағдайларын анықтауы қажет (72 тармағын қараңыз).

Басқа Тәжірибешілердің Жұмысын Пайдалану

57. Егер тәжірибеші өзге тәжірибешілердің жұмыстарын қолданайын деп жатса:
- (a) Сол тәжірибешілермен олардың жұмыстары мен табыстарының өлшемдері мен уақыты туралы келісуі қажет; (Сілт: Тарм. А113–А114)
  - (b) Жылыжай газдары қағидасына байланысты ақпаратты енгізуге арналған процесі және анықталған деректі толықтылығы мен сәйкестілігін бағалау. (Сілт: Тарм. А115)

Жазбаша Ұсынымдар

58. Тәжірибеші кәсіпорыннан сәйкес тұлғалардан мынау үшін жазбаша мәлімдемелер талап етеуі қажет: (Сілт: Тарм. А116)
- (a) Олардың ЖЖГ мәлімдемесін дайындау үшін өздерінің талаптарын орындағанын. Мұның ішіне сол мезеттегі критерийлерге келісімде айтылғандай сәйкестігі кіреді;
  - (b) Олардың тәжірибешіні барша сәйкес ақпаратпен қамтамасыз еткенін, және ЖЖГ мәлімдемесінде талап етілгендей рұқсат етуін;
  - (c) Олардың түзетілмеген бұрмалаулардың әсері елеусіздігі ЖЖГ мәлімдемесі бойынша даралай не жалпылай екенін. Мұндай элементтердің түйіні жазбаша мәлімдемеге бекітілуі не жазылуы қажет;
  - (d) Олардың осы бағалауларды жасау кезінде жіберілген елеулі қателіктер негізделгеніне сенетінін;
  - (e) Олардың ішкі жүйеде анық елеулі емес қателіктері туралы тәжірибешіге айту үшін хабарласу қажет; және
  - (f) Алаяқтық немесе сәйкес келмеушілік ЖЖГ мәлімдемесі бойынша маңызды әсерге ие болуы мүмкін болған кезде заңмен немесе нормативтік актілері бар ақиқатты, күдікті не мүмкін алаяқтық пен сәйкес келмеушілік туралы олардың білімдерін тәжірибеші маманған ашып көрсете алатындығы.
59. Жазбаша мәліметтің уақыты неғұрлым ертерек болуы қажет, бірақ сенімділік орнатудің уақытына дейін болуы қажет.

60. Тәжірибе өткізуші ЖЖГ мәлімдемесімен келісуге және келісімдегі шарттарды орындаудан бас тарта алады, бұл бас тартушылық белгілі бір заңның негізінде жүргізіледі, егер:

- (a) Тәжірибе өткізуші 58 бөлімдегі ((a) және (b) тармақтарында қарастырылған жазбаша мәлімдемелерді келтірген тұлғаның жинақтылығында күдігі болса, ол жазбаша мәліметтерді сенімсіз деп тапса; немесе
- (b) Тұлға 58 (a) және (b) тармақтарында қарастырылған мәліметтерді жазбаша көрсетпесе.

Есепті күнен кейінгі оқиғалар оқиғалар

61. Тәжірибешіл маман міндеті: (Сілт: Тарм. A117)

- (a) ЖЖГ мәлімдемелері туралы қағида мен сенімділік орнату берудің арасындағы болып жатқан оқиғалар түзетулерді не ЖЖГ мәлімдемелері туралы қағиданың жариялануын талап етуін, және ЖЖГ мәлімдемесінде келтірілген оқиғалар туралы дәлелдердің қабылданған критерийлермен салыстырғанда толықтығын және үйлесімін есептеу; және
- (b) Тәжірибе жүргізушіге сенімділік орнату беруден кейін белгілі болған фактілерге, және де бұл мәлімет тәжірибешіге тәжірибе жүргізуші өз шешімін өзгерткен күні белгілі болу не болмауына сәйкес жауап қайтару.

Салыстырмалы Ақпарат

62. Салыстырмалы ақпарат ақпалы ақпараттар таратылымымен көрсетілсе, және осы ақпараттардың кейбірі не барлығы тәжірибе жүргізушінің шешімімен бірге келсе, тәжірибе жүргізушінің үдерістері салыстырмалы ақпаратқа байланысты келесі бағалаулардан тұруы қажет: (Сілт.: Тарм. A118-A121)

- (a) Алдыңғы периодта көрсетілген соммалар мен өзге де жаңалықтармен салыстырмалы ақпарат сәйкес келтіру, және сәйкес келгенде дұрыс саналып, дұрыс санау қажетті түрде көрсету; (Сілт.: Тарм. A121)
- (b) Салыстырмалы ақпаратта келтірілген санау жүйесі аталған уақытта қолданылуы туралы, өзгертулер, олардың тиісті түрде қабылдануы және ашылуы.

63. Тәжірибе жүргізушінің қорытындысында салыстырмалы ақпарат болу не болмауын қарамастан, егер тәжірибе жүргізуші салыстырмалы ақпаратта белгілі бір ақаулықтар барын байқаса, ол мыналарды орындауға міндетті:

- (a) Аталған тақырыпты сәйкес міндеттері бар тұлғамен талқылау, және жағдаятқа байланысты іс-әрекеттерді дайындау және (Сілт: Тарм. А122–А123)
- (b) Сенімділік орнату туралы мәлімдеменің әсерлерін талқылау. Егер келтірілген ақпаратта елеулі бұрмалаушылықтар болса, не ақпарат қайта қарастырылмаса:
  - (i) Тәжірибе жүргізушінің қорытындысының қай бөлігінде салыстырмалы ақпарат болса, тәжірибе жүргізуші шартты қорытынды келтіруі тиіс, немесе сенімділік орнату туралы мәлімдемеде қолайсыздықты келтіруі тиіс; немесе
  - (ii) Егер тәжірибе жүргізушінің қорытындысында салыстырмалы ақпарат болмаса, тәжірибе жүргізуші салыстырмалы ақпаратқа әсер ететін құрамаларды сипаттайтын өзге тармақтарды қорытындыға енгізуі тиіс.

Басқа Ақпарат

64. Машықтанушы материалдық қайшылықтарды анықтау үшін құжаттарға енгізілген ЖЖГ мәлімдеме және сенімділік орнату баяндама бар басқа да ақпаратты оқуы керек, бұл басқа ақпаратты оқып туралы болса, машықтанушы кәсіби бухгалтер: (Сілт: Тарм. А139)
- (a) осы басқа ақпарат және ЖЖГ арыз немесе ақпараттың дұрыстығын растау бойынша баяндама арасындағы материалдық сәйкессіздікті анықтайды; немесе
  - (b) ЖЖГ мәлімдемесінде немесе ақпараттың дұрыстығын растау бойынша есепте пайда мәселелерге байланысты емес екенін өзге ақпаратты шын мәнінде маңызды бұрмалаулар туралы хабардар болады,

машықтанушы ұйыммен мәселені талқылайды және тиісті одан әрі шаралар қабылдауға тиіс. (Сілт: Тарм. А124–А126)

Құжаттама

65. Орындалған әрекеттердің сипатын, уақыты мен өлшемдерін құжатқа енгізу үшін тәжірибеші маман келесі нәрселерді нұсқауы керек: (Сілт: Тарм. А127)
- (a) Сыналған заттар мен нақты бір сұрақтарды анықтайтын сипаттамалар;
  - (b) Қатысым жұмысын кім орындағаны мен ол жұмыстың аяқталу уақытын; және

- (с) Даяр жұмыстардың өзара байланысы мен аяқталу уақытын кім қорытындылағанын, және мұндай қорытындының көлемін.
66. Тәжірибеші маман тұлға мен өзгелермен маңызды нәрселер туралы болған талқылауларды қағазға түсіруі керек. Мұнда талқыланған нәрселердің сипаты, талқылауға қатысқандар туралы және қашан болғаны туралы ақпарат болуы тиіс. (Сілт: Тарм. А127)

Сапаны Бақылау

67. Тәжірибеші маман қатысым құжатына келесілерді енгізуі қажет:
- (а) Әдептілік нормаларды ұстау жөнінде анықталған проблемалар және олардың шешілген жолдары;
  - (б) Қатысым құжатына сәйкес келетін тәуелсіз талаптарды ұстау туралы қорытынды, және осы қорытындыларды қолдайтын кез-келген ұқсас талқылаулар;
  - (с) Клиентпен қарым-қатынасты қабылдау мен әрі қарай созу мен ақпараттың деректілігі туралы қорытынды; және
  - (д) Өзара әрекеттесу кезінде жүргізілген талқылаулардан шыққан сипаты, өлшемі мен қорытындылары.

Сенімділік орнату Туралы Қорытынды Уақытынан Кейін Пайда Болатын Сұрақтар

68. Егер ерекше бір жағдайларда тәжірибе жүргізуші жаңа не қосымша әрекеттер дайындаса не сенімділік орнату туралы қорытындының уақытынан кейін жаңа қорытындылар жасаса тәжірибе жүргізуші келесі нәрселерді құжатқа енгізуі абзал: (Сілт: Тарм. А128)
- (а) Аталған жағдаяттар;
  - (б) Жаңадан жасалған әрекеттер, дайын дәлелдемелер, қорытындылар мен олардың сенімділік орнату туралы қорытындыға әсері; және
  - (с) Құжаттардың қашан және кім жасап қайта қарағаны.

Ақырғы Келісім Құжатының Ассамблеясы

69. Тәжірибеші маман келісім файлындағы келісім құжатын жинақтап, сенімділік орнату туралы құжат уақытынан кейінгі белгілі бір уақытта ұйымдастырушылық әрекеттерді аяқтауы қажет. Ақырғы келісім құжаты дайын болған соң тәжірибеші маман сақтау уақытына біткенге дейін келісім құжатын жойып не қарсы келмеуі тиіс. (Сілт: Тарм. А129)
70. Тәжірибеші маман 68 тармағында қарастырылмаған ағымдағы қатысым құжатын өзгерту не ақырғы қатысым құжаты жинақталып болған соң жаңа қатысым құжатын қосу керек деп санаса, өзгертулердің түрі мен

құжаттың толықтыруларына қарамастан, мыналарды құжатқа енгізуі керек:

- (a) Оларды жасаудың нақты себептері; және
- (b) Оларды кім және қашан жасап қайта көрсеткені жайында.

Келісімнің Сапасын Бақылауды Шолу

71. Сапа бақылауына шолу заңдар мен ережелер арқылы талап етілетін міндеттер немесе сапа бақылауына шолу фирмамен талап етілсе сапа бақылауын шолушы аудиториялық топпен жасалған объективті бағалау жасап, сенімділік орнату туралы қорытындыны жасау барысында келтірілген қорытындылар жасау керек. Бұл бағалаудың ішіне мыналар кіреді: (Сілт: Тарм. А130)
- (a) Әріптестермен бірге маңызды мәселелерді шешу, мөлшер мен сапа жөнінде аудиторлық топтың мамандық бәсекелестігі;
  - (b) ЖЖГ қағидасын қайта қарастыру мен сенімділік орнатуға нұсқасы;
  - (c) Аудиторлық топтың жасаған елеулі шешімдеріне байланысты қатысым құжатының қайта қаралуы; және
  - (d) Қатысым құжатын жасау кезінде көз жеткен қорытындылардың есептелуі, және келтірілген қорытындының сәйкестігін тексеру.

Сенімділік Орнату Қорытындысын Құрастыру

72. Тәжірибеші маман өзінің ЖЖГ қағидасы туралы жеткілікті не шектеулі сенімділік орнату жасағанына көз жеткізуі керек. Қорытындыда осы СОКХС құжатындағы 56, 73–75 тармақтарда берілген талаптарды есепке алуы керек.

Шектеулі сенімділік орнату	Саналы Сенімділік Орнату
73Ш. Тәжірибеші маман барлық критерийлерді санағанда оған ЖЖГ қағидасы дайын емес деген тұжырымға келуіне бірдеңе әсер етті ме, соны есептейді.	73С. Тәжірибеші маман барлық критерийлерді санағанда ЖЖГ қағидасының дайындығын тексеруі қажет.

74. Бұл бағалаудың құрыманда кәсіпорынның мөлшерлік тәсілдері мен сәйкес қорытындылар, олардың ішіне заңдар мен шешімдердегі мүмкін қателіктер мен ЖЖГ қағидасын дайындау барысындағы жасалған

есептеулер мен дайындық шешімдері, он екі не одан да көп, болуы керек, олар нақты критерийге¹³ тәуелді:

- (a) Мөлшерлік әдістер мен бекітілген және қабылданған қорытынды құжаттары қабылданған критерийлерге сәйкес әрі қолданысқа сай;
- (b) ЖЖГ қағидасын дайындау барысында жасалған есептеулер қисынды;
- (c) ЖЖГ қағидасында келтірілген ақпарат уақытқа сай, сенімді, толық, салыстырмалы әрі тиянақты;
- (d) ЖЖГ қағидасы қабылданған критерийлердің нақты ашылуын көрсетеді, оның қатарында бұрмалаушылықтар да болады, олар дайындық кезінде жасалған елеулі қорытындыларды түсінуге мүмкіндік береді, және (Сілт: Тарм. А29, А131–А133)
- (e) ЖЖГ қағидасындағы терминология жөнді болып табылады.

75. 73 тармақтарда қарастырылған бағалауда келесі сұрақтар да қарастырылуы қажет:

- (a) ЖЖГ қағидасының жалпы көрсетілімі, құрылысы және мазмұны; және
- (b) критерийдің мәнмәтінімен сәйкес келген жағдайда сенімділік орнату қорытындысының мәтіні не өзге қатысым туралы жағдайында, ЖЖГ қағидасы сенімді көрсетілімге қол жеткізетіндей ақпарат келтіргені туралы.

Сенімділік Орнату Есебінің Мазмұны

76. Сенімділік орнату Құжаты келесі негізгі элементтерден тұруы қажет: (Сілт: Тарм. А134)

- (a) Есептің Тәуелсіз сенімділік орнату есептілігі екенін анық көрсететін тақырыбы.
- (b) Мекен-жайы.
- (c) Машықтанушы кәсіби бухгалтермен алынған, ақылға қонымды шектеулі немесе кез келген, қамтамасыз ету деңгейін анықтамасы немесе сипаттамасы.
- (d) ЖЖГ қағидасын анықтау, оның ішінде оның уақыт аралығы, және тәжірибеші маманның қорытындыда айтпай кеткен кез

---

¹³ Ықтимал көрсеткіштері жеке бағалаулардың негізділігі туралы тұжырым мақсаттары үшін бұрмалаулар болып табылмайды

келген ақпарат, сенімділік орнату алатын зат туралы анық ақпаратпен қатар алынып тасталған ақпарат, сонымен қатар, тәжірибеші маманның алынып тасталған артық ақпаратпен жасаған әрекеттерді дайындамағаны туралы мәлімдеме және, сондықтан да, оның дайын болмаған қорытындысы. (Сілт: Тарм. А120, А135)

- (e) Тұлға міндеттерінің түсініктемесі. (Сілт: Тарм. А35)
- (f) ЖЖГ қағидасының мөлшерлемесі белгісіз болып табылатынын туралы сілтеме. (Сілт: Тарм. А54–А59)
- (g) Егер ЖЖГ қағидасында тәжірибеші маманның қорытындысындағы есептеулердің шешімдері болса, сол есептеулер шешімдерінің анықтамасы мен тәжірибеші маманның міндеттері туралы мәлімдеме. (Сілт: Тарм. А136–А139)
- (h) Қолданысқа келетін критерийлердің анықтамалары;
  - (i) Сол критерийлерге қалай қол жеткізуге болатыны туралы анықтама;
  - (ii) Егер сол критерийлер белгілі бір қолданушыларға ғана қол жеткізерлік болса, не белгілі бір жағдайда ғана қол жеткізерлік болса, мәлімдеме өзге мақсатты көздеген тұлғаларға қолданысты шектейді; және (Сілт: Тарм. А140–А141)
  - (iii) Егер қабылданған критерийлерді ЖЖГ қағидасындағы түсініктеме жазуларында жазу барысында толықтырылуы қажет болса, сәйкес жазбалардың анықтамасы. (Сілт: Тарм. А131)
- (i) Машықтанушы кәсіби бухгалтер мүшесі, 1 СБХС немесе машықтанушы кәсіби бухгалтер кәсіби бухгалтер болып табылмаса, кем дегенде СБХС 1. талап ететін басқа да кәсіби талаптарды, немесе заңдар немесе нормативтік талаптар, қолданылады қатты табылатын мәлімдеме мәлімдемеде сондай-ақ, кем дегенде, СБХС 1 талап ететін қолданбалы кәсіби талаптарға, немесе заңдар немесе нормативтік талаптарды анықтауы тиіс.
- (j) Машықтанушы кәсіби бухгалтер тәуелсіздік және кем дегенде БХӘСК Кодексі Өзара байланысты бөліктері А және В-ақ талап ететін БХӘСК Кодекстің басқа да этикалық талаптарға, немесе басқа да кәсіби талаптарға, немесе заңдар немесе нормативтік актілермен салынатын талаптарына сәйкес келетін мәлімдеме Ақпараттың дұрыстығын растау жөніндегі келісімге қатысты.

Машықтанушы кәсіби бухгалтер болып табылмаса, делінген заң немесе реттеу жүктеген кәсіби талаптарға немесе талаптарды айқындайды, кем дегенде бөліктері А және БХӘСК Кодексінің В дұрыстығын растау жөніндегі келісімдерге байланысты, сондай-ақ талап екенін қолданылады.

(k) Тәжірибеші маманның міндеттерімен қатар:

(i) Келісімшарт *Жылыжай Газдары Қағидасы Ақпаратының сенімділігінің кепілдігі* 3410 СОКХС сәйкес жасалғаны туралы кепілдеме,; және

(ii) Машықтанушы кәсіби бухгалтер үшін негіз ретінде орындалған жұмыстар ақпараттық түйіндеме. шектеулі тексеріске, сипаттағы алғыс жағдайда, орындалатын рәсімдер мерзімі мен көлемі тәжірибешінің қорытындысын түсіну үшін маңызды болып табылады. шектеулі сенімділік орнату келісінде, орындалатын жұмыстың жиынтық деп көрсетілуі тиіс:

- шектеулі сенімділік орнату келісімі рәсімдер бастап табиғат пен мерзімдері әр түрлі болуы, және қисынды сенімділік орнату есептемесінен, қарағанда дәрежеде аз болып табылады; және
- Демек, шектеулі сенімділік орнату келісімі алынған қамтамасыз ету деңгейі алынған еді ақпараттың дұрыстығын растау бойынша себептік сенімділік орнату міндеттемесі орындалған болды қарағанда айтарлықтай төмен болып табылады. (Сілт: Тарм. А142–А144)

(l) Тәжірибеші маманның қорытындысы:

(i) Ақылға қонымды сенімділік орнату келісінде, қорытынды оң түрінде көрсетілуі тиіс; немесе

(ii) Шектеулі сенімділік орнату келісінде, қорытынды орындалған рәсімдер мен алынған дәлелдемелерге негізделген, мәселе(лер) ЖЖГ емес болып табылады деп есептейміз тәжірибеші тудыруы тәжірибеші маманның назарына келді, ма беретін түрінде білдірді тиіс қолданылатын өлшемдерге сәйкес, барлық елеулі аспектілерде, дайындады.

(iii) Тәжірибеші маман өзгертілген қорытынды білдіреді кезде, ақпараттың дұрыстығын растау бойынша есеп мыналарды қамтуға тиіс:

- а. модификациялау тудыратын мәселе (лар) сипаттамасы қамтамасыз ететін бөлім; және
  - ә. тәжірибешінің түрлендірілген қорытындысы бар бөлім.
- (m) Тәжірибеші маманның қолы (Сілт: Тарм. А145)
- (n) Сенімділік орнату құжатының уақыты. Ақпараттың дұрыстығын растау жөніндегі есеп жоқ ерте Машықтанушы танылған лауазымды адамдар мен органдар олар ЖЖГ мәлімдемесі үшін жауапкершілікті алған деп мәлімдеді деп дәлелдемелер қоса алғанда, машықтанушы кәсіби бухгалтердің қорытындысы негізделетін дәлелдемелер алған күннен астам жылғы тиіс.
- (o) Тәжірибеші маманның тәжірибе жүргізетін елдегі орналасуы.

Маңызды Тармақтарды Және Басқа Да Маңызды Тармақтар Түсініктемесі

77. Егер тәжірибеші маман қажет деп есептесе: (Сілт: Тарм. А146–А152)

- (a) Қолданушылардың назарын ЖЖГ қағидасында көрсетілген нәрсеге назар аудартып, тәжірибеші маманның ойынша, ол ЖЖГ қағидасын болашақ қолданушыларға түсінуге өте маңызды (Маңызды Тармақтар Түсініктемесі); немесе
- (b) Тәжірибеші маманның айытуынша мүмкін болашақ қолданушыларға ЖЖГ қағидасын, тәжірибеші маманның міндеттері не сенімділік орнату құжатын түсінуге көмектеседі десе, ЖЖГ қағидасында айтылған нәрселерден басқа ақпарат туралы хабар беру (Басқа да Маңызды тармақ),

және тәжірибеші маман сенімділік орнату есебіндегі тармақта сәйкес тақырыппен тәжірибеші маман қорытындысының маңыздылыққа байланысты түрлендірілмегенін айқын көрсетеді.

Басқа Да Қарым-Қатынас Талаптары

78. Тәжірибеші маман ЖЖГ қағидасын жасау барысында кездескен нәрселер туралы бақылау қызметін атқаратын тұлғаларға хабарласуы тиіс, және өзге тұлғаларға хабар беру керектігі туралы міндеттерін білу қажет:

- (a) Ішкі бақылаудағы жетіспеушіліктер, бұл тәжірибеші маманның көзқарасы бойынша көңіл аударуға тұрарлық нәрсе;
- (b) Анықталған не күдікті алаяқтық; және
- (c) Заңдар мен ережелермен сәйкес келмейтін сұрақтар, және де еш жаңалық әкелмейтін нәрселер. (Сілт: Тарм. А87)

***

Қолданыс Және Басқа Да Түсіндірме Материал

Кіріспе

Ақиқаттылықты Дәлелдеуге Жататын Ақпарат, ЖЖГ қағидасына қосымша (Сілт.: Тарм. 3)

- A1. Кейбір жағдайларда тәжірибеші маман ЖЖГ қағидасына жататын ақпаратқа қосымша сенімділік орнату жасауы мүмкін, бірақ ол ақпарат ЖЖГ қағидасындағы 14(л) тармақтарда айтылғанға қайшы келмеуі қажет. Олай болған жағдайда, бұл СОКХС ендігі гәрі бағыттауыш бола алады.
- A2. Мұнда ЖЖГ қағидасы тәжірибеші маманның қорытындысындағы барлық ақпараттың ең басты бөлігі десе де болады, СОКХС созылатын мөлшері қатысым жағдайындағы тәжірибеші маманның кәсіби ойының басты нәрсесі болып табылады.

ЖЖГ Қағидасының Ақпаратына Негізделген Тиімділіктің Басты Көрсеткіштері (Сілт.: Тарм. 4(b))

- A3. ЖЖГ қағидасының ақпаратына негізделген басты тиімділік көрсеткіштерінің салаы, белгілі бір уақыт аралығындағы көліктің бір километрге шаққандағы орташа газ шығымы саналады, ол кейбір құзырнамалардағы заңдар мен ережелерде есептелуі қажет болып келеді.

Толық Сенімділік Орнату Мақсатындағы Әрекеттері Мен Шектеулі Сенімділік Орнату Әрекеті (Сілт.: Тарм. 8)

- A4. Тек қана кепілік істеріне керек кейбір әдістер кейбір шектеулі сенімділік орнату істеріне сәйкес келуі мүмкін. Салаға, бақылау әдістерін түсіну шектеулі сенімділік орнату әсеріне керек болмаса да, кейбір жағдайларда, салаға ақпарт жазулы болғанда, өңделгенде, немесе электронды күйде жазылса, тәжірибеші маман сода да тест бақылаулары, яғни оған қатысты әрекеттерді түсіну де шектеулі сенімділік орнату әсеріне қажет. (A90 тармақты қараңыз).

Тәуелсіздік (Сілт.: Тарм. 10, 15)

- A5. БХӘСК Кодексі тәуелсіздікке жету үшін қатермен, сенімділік орнатутермен жұмыс жасайды. Фундаментальді қағидаттармен сәйкестік көптеген жағайттармен бұзылуы мүмкін. Көптеген қатерлерді бірнеше топтарға бөлуге болады:
  - Жеке қызығушылық, салаы, кәсіпорынның жалпы табысына тірелу.

- Жеке бағалау, салаы, ЖЖГ қағидасына тура әсер ететін кәсіпорынға арнап өзге сервис жасау, салаы, кәсіпорынның пайдасыз шығарылымдарын санауда қатысу.
  - Насихаттау, салаы, қолдануға болатын критерийлерді түсіндіруге кәсіпорынның қорғаушысы ретінде қатысу.
  - Таныстық, салаы, топтың мүшесі ұзақ жақын туыстық байланыстары болса, ол адам ЖЖГ қағидасын жасауға тура әрі үлкен әсері болған жағдайда.
  - Қорқыту, салаы, жалақысын төмендету мақсатында жұмысын еріксіз қысқартуға мәжбүр болса, немесе кәсіпорын тобымен байланысты тіркеу мекемесі тәжірибеші маманның тәркеуін жасамаймыз деп қорқытқан жағдайда.
- А6. Мамандықтың сенімділік орнатутері, заңдар не ережелер, немесе қоршаған ортадағы қауіпсіздік ережелері, олардың барлығы қатерлерді қажет деңгейге дейін төмендете алады.

Жергілікті Заңдар мен Ережелер және Шығарылымдарды Сату Сызбасының Қамтамасыз Етілуі (Сілт.: Тарм. 11)

- А7. Жергілікті заңдар мен Шығарылымдарды сату сызбасын қамтамасыз ету СОКХС талаптарымен қоса тағы да талаптар қоюы мүмкін; барлық келісімдерде болатын арнайы әрекеттерді талап етеді; немесе әрекеттер белгілі бір жолмен орындалуын сұрайды. Салаы, жергілікті заңдар не ережелер не шығарылымдарды сатудың қамтамасыз етілуі тәжірибеші маманға СОКХС стандартына сәйкес емес форматта құжат жасауды талап етуі мүмкін. Заң немесе нормативті акт сенімділік орнату есептемесінде макет не түсіндірмені СОКХС стандартынан мүлде өзгеше түрінде көрсетсе, және тәжірибеші маман қосымша түсініктеме мүмкін қателіктердің алдын ала алмайды десе, тәжірибеші маман құжатта жазылған мәлімдеме СОКХС стандарты бойынша жазылмаған деп қорытындылай алады.

Анықтамалар

Шығарылымдар (Сілт.: Тарм. 14(f), 1 Қосымша)

- А8. 1 Сала бойынша жанатын тұрақты түрде шығарылатын шығарылымдарға (ол кәсіпорынның пештер, қалдық жанатын орындар, қозғалтқыштар мен жалындар сияқты тұрақты жану камераларында жанатын отыннан шығатын шығарылымдар), мобильді отын жануы (кәсіпорынның жүк көліктері, пойыздар, ұшақтар мен кемелер секілді тасымалдау құралдарында жанатын отынның шығатын шығарылымдар), технологиялық шығарылымдар(цемент өндірісі, петрохимиялық өңдеу және алюминий балқыту секілді физикалық не химиялық процестерінен шығатын шығарылымдар) және ұйымдастырылмаған шығарылымдар

(алдын ала жоспарланған және алдын ала жоспарланбаған шығарылымдар, салаға, құрылғылардан ағып шығып кететін шығарылымдар, және лас суды тазарту заттарының шығып кетуі, шұңқырлар мен салқындатқыш мұнаралар).

- A9. Энергияны электр энергиясы, жылу не бу күйінде алатын барлық дерлік кәсіпорындарда; яғни барлық кәсіпорындарында 2 ауқымы бойынша шығарылымдар болады. 2 ауқымы бойынша қарастырылатын кәсіпорындарының шығарылымдары тура емес, салаы, қуат станцияларында электр энергиясын шығарса, оның шығарылымдары кәсіпорынның жан-жағына таралып кетеді.
- A10. 3 ауқымындағы шығарылымдарға мыналар жатуы мүмкін: жұмысшының іскерлік сапары, сыртқы қатынастар, кәсіпорынның зат шығаруына қажет жағармай не электр энергиясы, кәсіпорынның бастапқы жұмысына салынған заттарды өңдеу және шығару, және сатып алынған отынды тасымалдау. 3 ауқымындағы шығарылымдары А31–А34 тармақтарында толығырақ талқыланған.

Шығарылымдарды Азайту (Сілт.: Тарм. 14(g), 17((a)(iii), Қосымша 1)

- A11. Кейбір жағдайларда шығарылымдарды азайту әр елде өз ережелерімен орындалады, және де шығарылымдардың мөлшері мен олардың қоршаған ортаға әсері саналмаған кәсіпорындарды жабу қарастырылмаған, немесе берілген қаражатқа шығарылымдарды тазарту қарастырылмаған.
- A12. ЖЖГ қағидасында қай жерде келісім бойынша ғана шығарылымдар жазылса, бқ СОКХС құжатының талаптары осы шығарылымдарды азайту бойынша орындалады. (A136-A139 тармақтарын қараңыз).

Қабылданған Шығарылымдар (Сілт.: Тарм. 14(n), Қосымша 1)

- A13. Кәсіпорын өзге кәсіпорыннан шығарылымдарды қабылдағанда, әлгі кәсіпорын шығарылымдарды азайту жобалары үшін біраз қаражаттарын жұмсауы мүмкін (мысалы, пайдалы қазба отынынан жаңаратын энергия көзіне көшу, немес энергия тиімділігін арттыру процестері), немесе атмосферадағы шығарылымдарын тазарту үшін (мысалы, осыған дейін отырғызылмаған және бапталмаған ағаштарды егіп, өсіру арқылы), не өз уақытында жасалмаған әрекеттер үшін төлемақы үшін (мысалы, орманның жойылуы не олардың тозуы). Кейбір салаларда, ығысулар тек эмиссияны азайту немесе жою дұмыстары жасалған кезде ғана сатылып алынады.

Тазарту (Сілт.: Тарм. 14(p), Қосымша 1)

- A14. Тазарту процесі ЖЖГды геологиялық қабыршақтарда сақтау жолымен қол жеткізіледі (салалы, жер астында), немесе биологиялық қабыршақтарда (салалы, ағаштар). ЖЖГ қағидасында кәсіпорынның

атмосфераға шығаратын шығарылымдарын тазарту жолдары белгіленген, ол жолдар ЖЖГ қағиасында толықтай жазылған, яғни, ЖЖГ қағидасында ластау көзі мен тазарту қабыршақтары есептеліп, жазылған. Тазарту жолдары тәжірибеші маманның қорытындысында келтірілген, мұнда олар СОКХС бойынша қалай тазартылытыны туралы айтылады.

Маңызды Ұйсан (Сілт.: Тарм. 14(p), 31

A15. ЖЖГ қағидасында кәсіпорындардың шығарытын шығарылымдары артқын сайын, ондағы елеулі қателіктер де арта түседі. Тәжірибеші маман әр ластауыштан жалпы ласауыштармен салыстырып, пайызын таба алады. Ласауыштардың критерийлері мен пайыздық мөлшерін тауып, кәсіби шешім жасай алады. Мысалы, 15% артық қалдық шығаратын объектілер маңызды деп айта алады. Пайыз жоғары не төмен болсын, барлығы да тәжірибеші маманның шешім шығаруына маңыздылығы оның жағдайға байланысты. Салаға осындай жағдай болуы мүмкін: аз объектілер бар бола, олардың ешқайсысы 15% артық қалдық шығармаса, тәжірибеші маманның кәсіби шешімінде олардың барлығы маңызды болмайды; немесе бірнеше объектінің әрбірі 15%дан сәл ғана кіші пайызды алса, ол маманның шешім шығаруына маңызы зор.

A16. Тәжірибеші маман сонымен қатар объектіні елеулі деп санай алады, ол елеулі қателікке алып келетін оның табиғаты мен жағдаяттарға байланысты. Сала, объект өзгелерден өзгеше ақпарат жинау процестері не есептеу техникасын пайдалануы мүмкін, немесе күрделі не мамандалған химиялық не физикалық процестерді қатыстыра алады.

3000 СОКХС (Қайта қарастырылған) (Сілт.: Тарм. 9, 15)

A17. 3000 СОКХС (Қайта қарастырылған) құрамында барша ақпаратты растайтын мекемелерде (тарихи қаржылық ақпаратын аудиттеу немесе шолудан бөлек) қолданылатын талаптар бар, оның ішінде СОКХС байланысты талаптар да бар. Кейбір жағдайларда СОКХС ішінде осы тақырыптармен ұқсас қосымша талаптар болуы мүмкін.

Келісімнің Қабылдануы мен Жалғасуы

Құзырет (Сілт.: Тарм. 16(b))

A18. ЖЖГ қағидасының құзыреттеріне мыналарды жатқызуға болады:

- Жалпы климат туралы білім түсінігі, оның ішінде ЖЖГының қоршаған ортаға әсері байқалатын ғылыми процестер.
- Кәсіпорындардың ЖЖГ қағидасындағы ақпараттың тағайындалған қолданушылар туралы түсінік, және олардың ақпаратты қолдану тәсілдері (A47 тармағын қараңыз).

- Шығарылымдарды сату сызбасының түсінігі, және өзара байланысқан базар механизмі.
- Заңдар мен ережелерді білу, олар болса, кәсіпорын шығарылымдарды қалай шығаратыны туралы, салаы, кәсіпорынға қалдық шығаруға шектеу қою туралы білу.
- ЖЖГ мөлшерік есептеу мен өлшеу әдістері, олардың ішінде ғылыми және есептеу қателіктері, және алтернативті әдістер.
- Қолданыстағы критерийлер туралы білім, мысалы:
  - Шығарылымдардың факторларын тану.
  - Критерийлердің едәуір не өте мұқият есептеулерді жасауға керек аспектілер, немесе қолданысқа не нақты қорытынды жасауға қажет аспектілер.
  - Ұйымдастырушылық шекараны анықтауға көмектесетін әдістер, яғни ЖЖГ қағидасында айтылатын шығарылымдарды шығаратын кәсіпорындар.
  - ЖЖГ қағидасына кіруге болатындай қай кәсіпорынның шығарылымдарды азайту тәсілі қабылданғаны туралы білу.

A19. ЖЖГ қағидасындағы сенімділік орнату келісімін қамтамасыз етудің қиындық деңгейі түрлі. Кейбір жағдайларда келіміс өзгелермен салыстырғанда жеңіл болуы мүмкін, салаы, кәсіпорында 1 Саладағыдай шығарылымдар болмаса және шығарылымдарды тек белгілі бір коэффициент арқылы 2 Саладағыдай шығарса, электр энергиясын тұрақты бір жерде пайдаланса. Бұл жағдайда кеплілік көбіне электр қуатын сандар мен арифметикалық қолданулар арқылы көрсететін системаға көңіл бөледі. Сенімділік орнату қиын болған жағдайда шығарылымдардың арнайы кәсіби құзыреттерді талап етуі мүмкін. Маңызды білім бөлімдері:

Сараптаманың ақпараттық жүйесі

- Шығарылымдар туралы ақпарат қайдан пайда болатынын түсіну, оған ақпараттың қалай пайда болып, жазылып, дұрысталғаны және ЖЖГ қағидасында қалай қысқартылып жазылғаны жатады.

Ғылыми және инженерлік тәжірибе

- Материалдардың өндіріс процесі кезіндегі ағым сызбасы, және шығарылымдарды шығаратын жалғас процесстер, бұған шығарылымдардың шығатын бастапқы нүктесі жатады. Бұл кәсіпорынның қалдық шығаратын орындарды білу деңгейін анықтайды.

- Шикізаттар, процестер мен шығарылымдар арасындағы химиялық және физикалық өзара әсерін сараптау, және шығарылымдар мен өзге айнымалылар арасындағы байланысты анықтау. Мұны түсіну мен есептеу сараптау рәсімдерін жасауда маңызды.
- ЖЖГ қағидасындағы анық емес нәрселердің әсерін табу.
- Сапаны тексеру жүйесін білу және тестілеу лабораторияларындағы әдістерді білу.
- Белгілі бір кәсіпорында тәжірибе алу және соған байланысты шығарылымдардың шығуы және оларды жою. 1 Сала бойынша рәсімдердің шығарылымдарының мөлшері кәсіпорын мен соған байланысты процестерге тәуелді өте өзгереді, салаы, алюминий өндірісіндегі электролиз процестерінің табиғаты; пайдалы қазба отындарын жағу арқылы электр энергиясын өндіру процестерінің шығарылымдары; және цемент өндірісіндегі химиялық процестер, бұлардың барлығы түрлі болып келеді.
- Физикалық сенсорлар мен өзге өлшеу әдістері және тиісті шығарылымдар коэффициентін сараптау.

ЖЖГ қағидасының Өлиемі мен Орындалуы (Сілт.: Тарм. 17((а))

A20. ЖЖГ қағидасынан дастау көздерін алып тастау, немесе анықталған дастау көздерінің орындалудан алып тастау тиімді болмайтын саладар, оларға мыналарды жатқызуға болады:

- Кәсіпорынның 1 Сала бойынша елеулі шығарылымдары бар, бірақ ЖЖГ қағидасында тек қана 2 Саланың шығарылымдары келтірілген.
- Кәсіпорын үлкен бір кәсіпорынның бөлігі болып келеді, ол кәсіпорынның шығаратын шығарылымдары елеулі, және де олар туралы ЖЖГ қағидасында жазылмаған, себебі ол кәсіпорын иегерлеріне деген сенімсіздік туғызады.
- Тәжірибеші мамның ЖЖГ қағидасында тіркеген шығарылымдар шынайы шығарылымдардың азғана бөлігі ғана болып келеді.

Маңызды Мәселенің Сәйкестігін Айқындау (Сілт. Тарм. 15)

A21. СОКХС 3000 (Қайта қарастырылған) базалық нысанасы болатынын не болмайтынын айқындауды тәжірибеші талап етеді.¹⁴ Жылыжай газдар

¹⁴ СОКХС 3000 (Қайта қарастырылған), 24(b)(i) тармақ

қағидаларына, ұйымның шығарындыларының жағдайда келісімнің базалық нысанасы (Егер қолданылса және тазартулар, қалдықтың азайтылуы) болып табылады. Басқаларының арасындағы, ұйымның шығарындылары қолайлы критерийлерін пайдалана отырып, дәйекті сандық қабілетті, егер базалық нысанасы тиісті болады.¹⁵

A22. ЖЖГ көздерін мына жолдармен өлшеуге болады:

- (a) ЖЖГ концентрацияларының тура өлшеулері (немесе тура мониторинг) және үздіксіз мониторинг арқылы немесе периодты мониторинг арқылы шығарылымдар ағымының жылдамдығы; немесе
- (b) Суррогатты әрекеттердің өлшенуі, салаы, отын шығымы, және массалар балансы арқылы шығарылымдарды есептеу, немесе аудан, кәсіпорын не процестің орташа шығарылымдары.¹⁶

Критерийлердің Жарамдылығын Анықтау

Арнайы Жасалған және Қабылданған Критерийлер (Сілт.: Тарм. 17(b))

A23. Жарамды критерийлер келесі сипаттамаларға ие: өзектілік, бейтараптылық және ұғымдылық. Критерийлер арнайы жасалуы мүмкін, немесе бекітілуі мүмкін, олар заңдар мен ережелерде жазылады, немесе процесс бойымен ашық түрде мамандардың қолымен жасалады.¹⁷ Реттеушінің қойған критерийлері маңызды болып саналынады, егерде бұл реттеуші жоспарланған қолданушы болса. Кейбір бекітілген критерийлер белгілі бір мақсатта жасалуы мүмкін және өзге жағдайларда қолдануға келмеуі мүмкін. Сала, белгілі бір аймақтағы шығарылымдардың факторлардың кәффиценттері кіретін реттеушінің жасаған критерийлері өзге аймаққа қолданғанда қателіктерге душар етуі мүмкін; немесе тек нақты нормативті актілерді жазуға ойлап табылған критерийлер, олар бірнеше критерийлерді жасап шыққан реттеушіге қарағанда жоспарланған қолданушыға қиын түседі.

A24. Арнайы жасап шығарылған критерийлер кәсіпорында арнайы мамандалған техника, не түрлі көздерден шығатын шығарылымдар туралы ақпарат болса қолдануға тиімді болуы мүмкін. Арнайы назар бейтараптық пен өзге сипаттамаларды бағалау кезінде керек болуы мүмкін.

A25. Қабылданған критерийлер ақпаратты ашқаннан кейін кездегі критерийлерді құрамына кіргізуі мүмкін, олар ЖЖГ қағидасының белгілі

¹⁵ СОКХС 3000 (Қайта қарастырылған), 24(b)(ii) тармақ

¹⁶ Яғни, мысалы, жану құрылғыны енгізу көмірсутегі негізіндегі отын көміртегі мөлшері көмірқышқыл газының түрінде құрылғыны шығу көміртегі мөлшеріне тең, белгіленген шекарасы кіретін және шығатын заттың мөлшерін болып табылады.

¹⁷ СОКХС 3000 (Қайта қарастырылған), А45–А48 тармақтар

бір шекаралар туралы, тәсілдер, болжамдар, ластау факторлары туралы түсіндірме жазбаларында болады. Кейде қабылданған критерийлер жарамсыз болып қалуы мүмкін, тіпті түсіндірме жазбаларында болса да, бұл критерийлер 17(b) тармағында жазылмаған нәрселерді қамтымаса болады.

- A26. Айта кететін жайт, критерийлерді қолдану сенімділік орнатудің деңгейіне тәуелді емес, яғни, олар толық тексеруге жарамаса, олар шектеулі тексеріске келмейді, және керісінше.

Кәсіпорынның Ұйымдастырушылық Шекарасы ішіндегі Іс-әрекеттер (Сілт.: Тарм. 17(b)(i), 23(b)(i), 34(g))

- A27. Кәсіпорынды ЖЖГ қағидасына енгізуі үшін оның қандай әрекеттерді иеленгенін не басқарғанын анықтау кәсіпорынның ұйымдастырушылық шекарасын анықтау деп аталады. Кейбір жағдайларда заңдар мен ережелер ЖЖГ қағидасында кәсіпорын үшін шекараларды реттеу мақсатында жасайды. Ал өзге жағдайларда критерийлер кәсіпорынның ұйымдастырушылық шекарасын анықтауға арналған түрлі әдістер арасында таңдау болуы мүмкін. Сала, критерий ЖЖГ қағидасын қаражаттық құзыретпен реттеу мен біріккен кәсіпорындарды бөлек қарастыратын өзге көзқарас арасындағы таңдауға мүмкіндік бере алады. Кәсіпорынның ұйымдастырушылық шекарасын анықтау серіктестік, әріптестік, және күрделі сенімге негізделетін қатынастар сияқты сияқты күрделі сараптамаларды талап етеді. Сала, кәсіпорын белгілі бір партияның меншігі болуы мүмкін, ал материалдарды жасау өзге біреудің меншігі болса.

- A28. Кәсіпорынның ұйымдастырушылық шекарасын анықтау өзге критерийлердің ‘оперативті шекара’ деп атайтын нәрседен бір бөлек. Оперативті шекара 1, 2 және 3 Салаларындағы шығарылымдардың қайсысы ЖЖГ қағидасына кіргізілетіні туралы болады және ол ұйымдастырушылық шекараны орнатқаннан кейін анықталады.

Адекватты Жариялау (Сілт.: Тарм. 17(b)(iv), 74(d))

- A29. Ақапаратты жариялау режимінде реттеушінің қорытынды жазуына сәйкес келуі үшін сәйкес заң мен ережелер бойынша жасалады. ЖЖГ мәлімдемесінде мұндай заттардың жариялануы ерікті қорытынды жасауда маңызды болуы мүмкін, ол қолданушыларға ЖЖГ қағидасын дайындау үшін маңызды қорытындыларды түсінуге көмек береді:

- (a) Кәсіпорынның ұйымдастырушылық шекарасына қандай операциялар кіретіні туралы, және егерде қабылданған критерий түрлі әдістер арасындағы таңдауға жол ашса, қандай әдістер бұл шекараны анықтауға көмектеседі (A27–A28 таруларын қараңыз);

- (b) Маңызды өлшеу әдістері мен таңдалатын сенімділік орнату қорытындылануы, оларға мыналар жатады:
  - (i) 1 және 2 Саладағы қай шығарылымдар ЖЖГ қағидасына кіргенін анықтауға пайдаланған әдістер (A30 тармағын қараңыз);
  - (ii) Қабылдануға тұрарлық критерийлерді қолдануда жасалған кез келген маңызды интерпретациялар, оның ішіне ақпарат көзі мен түрлі әдістер арасындағы таңдауға болатын болса, немесе белгілі бір кәсіпорынның өз әдістері қолданылса; және
  - (iii) Кәсіпорынның осыған дейін тіркелген шығарылымдардың қайта қарастырылуын анықтауы.
- (c) ЖЖГ қағидасындағы шығарылымдарды топтарға бөлу. A14 Тармақтарына айтылғандай, ЖЖГ қағидасының қай жерінде атмосфераға шығарған шығарылымдар туралы жазылса, сол жерде шығарылымдар мен олардың бақалшақтары туралы есептеулер жүргізіледі;
- (d) Кәсіпорынның шығаратын шығарылымдарын есептеу кезіндегі қателіктерге байланысты мәлімдеме, оған мыналар жатады: оның себептері; олардың шешілуі; олардың ЖЖГ қағидасына әсері; және 3 Саладағы шығарылымдар туралы мәлімдеме (A31–A34 тармақтарын қараңыз)
  - (iv) 3 Саладағы шығарылымдардың табиғаты, оның ішінде ЖЖГ қағидасына кіргізуге жарамайтындар да; және
  - (v) Енгізілген 3 Саладағы шығарылымдарды сараптау негізі; және
- (e) Егер бар болса, осы параграфта айтылған мәселелерде немесе ЖЖГ туралы есепті алдыңғы кезеңмен (кезеңдермен) немесе базалық жылмен салыстыруға елеулі әсер ететін басқа мәселелер бойынша өзгерістер.

1 ауқым және 2 ауқым шығарылымдары

A30. Критерийлер деп біз әдетте, 1 ауқым мен 2 ауқымдағы барлық мәліметтер, немесе екі саладағы барлық шығарылымдарды атаймыз. Бұл салардың шығарылымдары алынып тасталған жерлер болса, ЖЖГ қағидасында қай шығарылымдар қосылып, қай шығарылымдар түрлері алынып тасталғанын айта кеткені жөн. Әсіресе қосылған шығарылымдардың қайсысына кәсіпорын жауап бермесе маңызды.

3 Сала Шығарылымдары

- A31. Кейбір критерийлер 3 Сала шығарылымдарын мәлімдемеге тіркеуді талып етсе, көбіне көп 3 Сала шығарылымдарын тіркеу міндетті емес деп саналады, себебі ол кәсіпорынның жоғары мен төменгі жаққа шығаратын барлық лаптауыштарын санауды талап етеді. Кейбір кәсіпорындар үшін өз мәлімдемелеріне 3 Сала шығарылымдарын болжалды болашақ қолданушылары үшін қажет болады, мысалы, 3 Саланың шығарылымдары алғашқы екеуінің шығарылымдарынан артық болады, бұл шартпен көптеген кәсіпорындар кезігеді. Бұл жағдайда 3 Саладағы шығарылымдар ЖЖГ қағидасына енгізілмесе, сенімділік орнату құжатын дайындауды пайдасыз деген шешімге келеді.
- A32. 3 Сала шығарылымдары ЖЖГ қағидасына енгізілсе, лаптау көздерінің қайысысын енгізу керектігін шешу сұрағы маңызды болып келеді, әсіресе, тізімге енгізілген лаптау көздері соншалықты үлкен болмаса.
- A33. Кейбір жағдайларда 3 Саланың шығарылымдарының мөлшерлік өлшеуін жасауда қолданылған ақпарат кәсіпорын келесі ретте қолдана алады. Мысалы, әріптесің әуе тасымалы кезінде шығарған шығарылымдарын есептеу негізі ретінде осы ақпараттарды негізге ала алады. Ал кейде 3 Саланың шығарылымдары туралы ақпарат шекарадан тыс бір жерде де қолданыла алады. Бұл ақпараттарды алмаған жағдайда тәжірибеші маман 3 Саланың шығарылымдарын тиісті тәрізде сипаттай алмай қалуы мүмкін. Олай болғанда 3 саланың шығарылымдарын келісімнен алып тастауға тура келеді.
- A34. Қолданылатын сандық бағалау әдістері бағалауға тәуелді болатын және есепті шығарындылардағы жоғары белгісіздікке әкелетін жағдайдағы 3-ші шығарындыларды келісімнен алып тастау орынды болуы мүмкін. Мысалы, әуе тасымалымен байланысты шығарындыларды бағалаудың әр түрлі сандық әдістері бірдей бастапқы деректер қолданылған кезде де әр түрлі сандық көрсеткіштер бере алады. Егер осындай 3 шығарынды көздері келісімге енгізілген болса, онда қолданылатын сандық анықтау әдістері объективті түрде таңдалуы және оларды қолданумен байланысты белгісіздіктермен бірге толық сипатталуы маңызды.

ЖЖГ Қағидасын Жасаудағы Кәсіпорынның Міндеттері (Сілт.: Тарм. 17(c)(ii), 76(d))

- A35. A70 тармақта айтылғандай, кейбір келісімдер үшін ұйымның жазбаларының жағдайы мен сенімділігіне қатысты алаңдаушылық тәжірибешінің парниктік газдар туралы мәлімдемедегі өзгертілмеген тұжырымды растайтын жеткілікті тиісті дәлелдердің болуы екіталай деген қорытындыға келуі мүмкін. Бұл кәсіпорынның парниктік газдар туралы мәлімдемелерді дайындауда тәжірибесі аз болған кезде орын алуы мүмкін. Мұндай жағдайларда шығарындыларды сандық бағалау мен есеп берудің келісілген процедуралар келісімі немесе кейінірек

мерзімде растау келісіміне дайындық кезінде консультациялық келісім қолданылуы неғұрлым орынды болуы мүмкін.

Критерийлерді Дамытушы Туралы (Сілт.: Тарм. 17(с)(ii))

A36. ЖЖГ туралы мәлімдеме қолданудың критерийлері мен нысаны белгіленетін нормативті ақпаратты ашу режиміне немесе шығарындылармен сауда жасау схемасына дайындалған кезде, келісімнің мән-жайларынан оның реттегіш немесе схемаға жауапты орган екендігі анық болуы мүмкін. критерийлерін әзірледі. Ерікті есеп беру жағдайында, егер бұл парниктік газдар туралы түсіндірме жазбаларда айтылмаған болса, критерийлерді кім әзірлегені түсініксіз болуы мүмкін.

Келісімнің Шарттарын Өзгерту (Сілт.: Тарм. 15, 18)

A37. 3000 СОКХС (Қайта қарастырылған) тәжірибеші маманың келісімнің шарттарын оған белгілі бір құзырлар болмағанда өзгертпеуді талап етеді.¹⁸ Кепілдемені өзгертудің анық себебі болмауы мүмкін, мысалы, белгілі бір шығарылымдардың көздерін саладан алып тастауға сұраныс келеді, бұл тәжірибеші маманның өзінің шешімін өзгерту ықтималдылығынан туындайды.

Жоспарлау (Сілт.: Тарм. 19)

A38. Әріптестіктің жалпы стратегиясын анықтаған кезде ЖЖГ қағидасының түрлі аспектілері мен әрленуіне назар аудару дұрыс. Мысалы, кейбір кезде кәсіпорын ішкі бақылаудың дұрыстығы мен жарияланатын ақпараттың дұрыстығы туралы кепілденуіне зәрі болуы мүмкін, ал кейде, керісінше, ақпараттың нақты ғылыми, операциялық техникалық сипаттамаларын керек етеді.

A39. Кіші талаптар немесе күшейтілген талаптар (A19 тармағын қараңыз) азғантай топта да орындала алады. Топ кішкене болған сайын оның ішіндегі мүшелер арасындағы байланысу оңайрақ түседі. Кішкене топқа келісім шарттарының күрделі болуы тиімсіз. Мысалы, кіші меморандум құжатталған қарым қатынас стратегиясы бола алады, егерде 19 тармағындаайтылған барлық сұрақтарды қамтыса.

A40. Тәжірибеші маман кәсіпорынмен келісім жүргізуді жеңілдету үшін нем басқару үшін ұйымдастыру мәселесін талқылай алады (мысалы, субъект қызметкерімен бірге жасауға жоспарланған кейбір рәсімдерді үйлестіру). Дегенменде, бұл талқылай жиі орын алады, жалпылама келісім стратегиясы және келісім жоспары тәжірибеші маман жауапкершілігін қалдырады. Бұл талқылаулар көп жүргізілетінмен, сенімділік орнатудың стратегиясы мен оның жобасы тәжірибеші маманның құзырын талап етеді. Жалпы келісім стратегиясы мен келісім жобасы ішіндегі

---

¹⁸ СОКХС 3000 (Қайта қарастырылған), 29 тармақ

нәрселерді талқылау кезінде келісімнің тиімділігін түсіріп алмас үшін мұқияттылық қажет.

- A41. Сенімділік орнатуді жасау процесі қайталанбалы болып келеді. Тәжірибеші маман жобаланған рәсімдерды жасағанда алынған нәрселер тәжірибеші маманға сол рәсімдердың табиғатын, уақыты мен шекарасын анықтауға көмектеседі. Кей кезде ақпарат тәжірибеші маманның назарына келісімнің алдыңғы бөлімдеріне қарағанда өзгеше түрде келуі мүмкін. Мысалы, рәсімдерды жасау барысында анықталған жүйелік қателіктер қосымша қызметтерді талап етуі мүмкін.

Мамандар мен Өзге Тәжірибеші мамандардың Жұмыстарын Қолдануды Жоспарлау (Сілт.: Тарм. 19(е))

- A42. Келісімді бір немесе бірнеше сарапшыларды қамтитын көпсалалы топ жүзеге асыруы мүмкін, әсіресе шығарындылар саны мен есептілігі бойынша маманның құзыреттілігі қажет болатын салыстырмалы түрде күрделі келісімдер бойынша (A19 тармағын қараңыз). 3000 (қайта қаралған) СОКХС сарапшының жұмысын пайдалануға қатысты бірқатар талаптарды қамтиды, олар жоспарлау кезеңінде келісімді орындау үшін қажетті ресурстардың табиғатын, уақыты мен көлемін анықтаған кезде ескерілуі қажет болуы мүмкін.¹⁹
- A43. Басқа тәжірибеші маманның жұмысы, мысалы, зауытқа немесе қашықтағы объектінің басқа нысанына қатысты қолданылуы мүмкін; шетелдік юрисдикциядағы еншілес ұйым, бөлім немесе филиал; немесе бірлескен немесе қауымдастырылған кәсіпорын. Жоба тобы басқа практиктен парниктік газдар туралы мәлімдемеге енгізілетін ақпарат бойынша жұмыс жасауды сұрауды жоспарлаған кездегі тиісті мәселелер мыналарды қамтуы мүмкін:
- Өзге тәжірибеші маманның әдептілік нормаларды түсінуі және тәуелсіз болуы.
  - Өзге тәжірибеші маманның кәсіби шеберлігі.
  - Өзге тәжірибеші маманның қоршаған ортаға әсерді бақылап отыруы.
  - Басқа тәжірибеші маман реттелген ортада жұмыс істейтіндігі.

Келісімді Жоспарлау Және Орындау Кезіндегі Елеулілік

¹⁹ СОКХС 3000 (Қайта қарастырылған), 45 (с), 52 және 54 тармақтар

Келісімді Дайындау кезіндегі Маңыздылықты Анықтау (Сілт.: Тарм. 20–21)

A44. Критерийлер ЖЖГ қағидасының дайындығының маңыздылығын талқылай алады. Критерий маңыздылықты түрлі қырынан талқылай алғанымен, маңыздылықтың ішіне мыналар кіреді:

- Бұрмаланулар, оның ішінде жіберілгендер, егер олар жеке-жеке немесе жиынтықта, ЖЖГ мәлімдемесі негізінде қабылданған пайдаланушылардың тиісті шешімдеріне әсер етеді деп күтуге болатын болса, маңызды болып саналады;
- Маңыздылық туралы шешімдер қоршаған жағдайларға байланысты, және қателіктердің табиғаты мен бұрмалаушылықтары әсерінен тәуелді болады; және
- ЖЖГ мәлімдемесінің мақсатты пайдаланушылары үшін маңызды болып табылатын мәселелер бойынша шешімдер топтастыруға арналған пайдаланушылардың жалпы ақпарат қажеттіліктерін ескеруге негізделген. Егер келісім белгілі бір пайдаланушылардың белгілі бір ақпараттық қажеттіліктерін қанағаттандыру үшін жасалмаса, ақпаратқа деген қажеттілігі әр түрлі болуы мүмкін бұрмаланулардың белгілі бір пайдаланушыларға әсер етуі әдеттегідей қарастырылмайды.

A45. Аталған талұылау, егер қолданбалы критерияда ұсынылса, тәжірибеші маман үшін келісім үшін маңыздылығын айқындауда сілтеме шеңберін қамтамасыз етеді. Егер қабылданған критерийде маңыздылықтың коцепциясы болмаса, жоғарыда айтылған сипаттар есептеу процесіне негіз болады.

A46. Тәжірибеші маманның маңыздылықты анықтауы кәсіби шешім болып табылады, және болжамды қолданушылардың қажеттіліктеріне тәуелді. Тәжірибеші маман қолданушыларға төмендегідей талаптар қоюы қажет:

- (a) ЖЖГ қағидасының басты әрекеттері туралы білу, және оның ішіндегі ақпаратты байыптылықпен зеттеу;
- (b) ЖЖГ туралы мәлімдеме маңыздылық деңгейлеріне дейін дайындалғанын және кепілдендірілгенін түсініп, қолданыстағы критерийлерге енетін кез-келген маңыздылық туралы түсінікке ие болыңыз;
- (c) Шығарылымдарды есептеу әдістерінде жетіспеушіліктер барын түсіну (A54–A59 тармақтарын қараңыз); және
- (d) ЖЖГ қағидасындағы ақпарат негізінде анық шешімдер қабылдау.

A47. Болжалды қолданушылар және олардың мүмкін деген қажеттіліктері:

- Инвесторлар мен сатарман, жұмысшылар және одан да әрі қоғам мүшелері сияқты мүдделі тұлғалар. Олардың ақпараттық мүдделері акцияларды сату мен сатып алу сияқты шешімдермен болуы мүмкін; сату, сауда, немесе белгілі бір ұйымға жұмысқа орналасу; немесе саясатшылар секілді өзге ұйым не өзгелерге таныстыру.
- Шығарылымдарды сату жағдайындағы базар қатысушылары, олардың сұраныстары айырбас затарын жасаумен байланысты (мысалға, рұқсатнамалар, несиелер мен жәрдемақылар), олар сызба арқылы жасалады, және талаптарды бұзу жағдайында төлем салынады.
- Реттеушілер мен саясатшылар, ашық реттеу кестесі. Олардың ақпараттық сұраныстары ашық реттеу кестесін бақылауға, сонымен қатар климаттың өзгеруіне байланысты өкімет шешімдеріне байланысты келеді.
- Стратегиялық және операциялық шешімдері үшін, реттеу ашып көрсету тәртібін немесе сауда сызбасы шығарылымдарына ену қарсаңында балама технологиялар және инвестициялар және айыру шешімдері арасындағы таңдау секілді, шығарылымдар туралы ақпаратты қолданатын субъектінің басшылығы және басқару өкілеттігіне ие тұлғалар.

Тәжірибеші маман сенімділік орнату мәлімдемесін оқитын адамдарды танымауы мүмкін, әсіресе оны оқуғы рұқсат бар адамдардың саны өте көп болса. Олай болғанда, болжалды қолданушылар басты қатысушылар ретінде маңызды және әдеттегі сұраныстары бойынша бөліне алады. Болжалды қолданушыларды түрлі жолдармен анықтауға болады, мысалы тәжірибеші маман, немесе қызығушылық танытатын жақ, немесе заң не ережелер арқылы.

- A48. Маңыздылық туралы шешімдер болып жатқан жағдайларға тәуелді жасалады, және оларға өлшемдік және сапалық факторлар әсер етеді. Сенімділік орнату деңгейі қалай да шешімдерге әсер етсе де, толық сенімділік орнатудің маңыздылығы шектеулі сенімділік орнатудің маңыздылығымен теңбе-тең.
- A49. Пайыздық анықтауда бастапқы нүкте ретінде пайыз таңдалған эталонға жиі қолданылады. Сәйкес эталонды және пайызды анықтауға әсер етуі мүмкін факторларға мыналар жатады:
- ЖЖГ қағидасына енгізілген элементтер (Мысалы, 1 ауқым, 2 ауқым және 3 ауқымдағы шығарылымдар, шығарылымдарды азайту мен тазарту). Сәйкес болуы мүмкін бағдар жағдайларға байланысты жалпы мәлімделген шығарылымдар болып

табылады, ол қандайда бір шығарылымдарды, шегерімдерді алмастан бұрынғы 1 ауқым, 2 ауқым, және 3 ауқым есептерінде жиынтықталған шығарылымдар. Критерийдың лайықты болуы жағдайға байланысты, Маңыздылық тәжірибеші маманның айтып қорытындыда келтірген шығарылымдарымен байланысты болады. Сондықтан, егер тәжірибеші маманның мәлімдемесі ЖЖГ қағидасын толықтай қамтымаса, маңыздылық ЖЖГ қағидасының тек белгілі бір бөліктеріне анықталады.

- Белгілі бір қалдықтың мөлшері не белгілі бір мәлімдеменің табиғаты. Кейде бұрмалаушылықтар ЖЖГ қағидасының маңыздылығына қарағанда қолданысқа ыңғайлырақ белгілі бір шығарылымдардың түрлері бар. Мысалы, тәжірибеші маман белгілі бір құзырнамалар арқылы шығарылымдарға маңыздылықты жазуға бел буады.
- Шығарылымдардың салыстырмалы үшқыштығы. Мысалы, егер шығарылымдар бір периодтан келесі кезеңге елеулі түрде өзгерсе, ағымдағы уақыт жоғары кезеңге сәйкес келсе де, маңыздылықты төменгі кезеңге қолдану жөнді болады.
- Қолданылатын критерийлерге талаптар. Кейбір кездерде нақтылыққа шек қояды, және мұны маңыздылық деп атай алады. Мысалы, критерийлер шығарылымдардың алдын ала дайындалған пайыздар бойынша дайындалғаны туралы болжамдар жасай алады.
- Қолданбалы критерия талаптары. Кейбір жағдайларда, қолданбалы критерия дәлдік үшін шектік мән орнатуы мүмкін және бұған маңыздылық ретінде қарауы мүмкін. Мысалы, критерия «маңыздылық шегі» ретінде көзделген пайызнаманы пайдалану арқылы шығарылымдар өлшенеді деген күтілімді мәлімдеуі мүмкін. Бұл жағдай критериямен орнатылған шек тәжірибеші маманға келісім үшін маңыздылықты анықтауда сілтеме шеңберін қамтамасыз етеді.

A50. Сапалық факторларға мыналар жатуы мүмкін:

- Ластау көздері.
- Қатысатын газдар.
- ЖЖГ қағидасының ақпараты қолданылатын мәнмәтін (мәселен, ақпараттың шығарылымдарды сатуда қолданылуы, реттеушіге тапсыруға сәйкес келуі, тұрақтылықты дамыту қорытындысында қолдануға ма); және болжалды қолданушылардың жасауы мүмкін шешімдері.

- Болжалды қолданушылардың назарын аударатын бір не одан да көп нәрсе ме, мысалы, климат өзгерісін тудыратын газ қалдығы, ол озон қабатын теседі.
- Кәсіпорынның табиғаты, оның климатты өзгерту стратегиясы, және оған байланысты жетістіктер.
- Кәсіпорын және кәсіпорынның жұмыс жасайтын экономикалық және нормативті орта.

Қайта Тексеру Сенімділік Орнатуі Жақсартады (Сілт.: Тарм. 22)

A51. Маңыздылық келісім кезінде болатын өзгерістердің нәтижесі ретінде қайта қарастырылуы мүмкін (мысалы, басқару немесе кәсіпорынның басты әрекетінің бөлігі), жаңа ақпарат, немес тәжірибеші мамның кәсіпорын мен оның шаруасы туралы түсінік. Мысалы, келісім кезінде анық ластауыштар бастапқыда анықталған ластауыштарға қарағанда өзгергені анық болуы мүмкін. Мысалы келісім кезінде тәжірибеші маман ЖЖГ қағидасы үшін маңыздылығы бастапқыда анықталғаннан төмен деп шешсе, келесі рәсімдердың маңыздылығы мен табиғаты, уақыты мен көлемін анықтау маңызды болады.

Ұйым Және Оның Ортасын, Ұйымның Ішкі Бақылауын Қоса Алғанда, Танып-Білу, Және Елеулі Бұрмаланулар Тәуекелдіктерін Анықтау Және Бағалау (Сілт.: Тарм. 23–26)

A52. Тәжірибеші маман түсіну дәрежесін және қажет болған жағдайда ақылға қонымды немесе шектеулі сенімділікті алу үшін қажет болатын елеулі бұрмалаушылық тәуекелдерін анықтау және бағалау процедураларының сипатын, мерзімі мен көлемін анықтау үшін кәсіби пікірді қолданады. Тәжірибеші маманның басты назар аударуы - алынған түсінік және тәуекелдерді анықтау және бағалау осы СОКХС көрсетілген мақсатқа жету үшін жеткілікті ме. Тәжірибеші маман талап ететін түсіну тереңдігі басшылықтың кәсіпорынды басқарудағыдан аз, ал түсінудің тереңдігі де, маңызды бұрмалаулардың тәуекелдерін анықтау мен бағалау процедураларының сипаты да, уақыты мен көлемі де аз ақылға қонымды кепілдік келісіміне қарағанда шектеулі кепілдік келісімі.

A53. Елеулі қателіктерді түсіну мен анықтау, олардың қауіптілігін анықтау қайталамалы процесс болып келеді. Кәсіпорынды, оның табиғаты мен қателіктердің пайда болу ықтималдылығын анықтау келісім жасауға негіз бола алмайды.

Белгісіздік (Сілт.: Пара: 23(b)(i)б, 76(e))

A54. ЖЖГ қағидасындағы есептеулер келесі себептер үшін 100% нақты болмайды:

- а) *Ғылыми белгісіздік*: Бұл толық емес ғылыми білім үшін болады. Мысалы, биологиялық бақалшақтардағы ЖЖГ газдарының жұтылу жылдамдығы, түрлі газдардың шығарылымдарын көміртегі диоксидінің коэффициенті арқылы ЖЖГ газдарының мөлшерін жазу толық білімге алып келмейді. Ғылыми қателіктердің жазылған шығарылымдардың өлшеуге әсер етеді, және де бкл кәсіпорынның бақылау аясынан тыс болады. Әйтсе де, елеулі ғылыми бұрмалаушылықтар шығарылымдар туралы құжаттардағы қателіктерге алып келеді; және
- (b) *Белгісіздіктерді (немесе есептеу) бағалау*: бар ғылыми шекара аясындағы шығарылымдарды есептеуге қолданылатын процестерден шығады. Белгісіздікті есептеу бағалаудың негізделетін ақпаратқа негізделуі мүмкін, немесе есептеу кезінде қолданылған тиімді әдіс (кейде белгісіздіктің параметрі не моделі ретінде белгілі болады). Белгісіздіктің деңгейі әдетте кәсіпорынмен басқарылады. Белгісіздіктерді есептей көбірек қаражатты талап етеді.

- A55. Кәсіпорынның шығарындыларын сандық тұрғыдан анықтау белгісіздікке ұшырайтындығы, кәсіпорынның шығарындылары тақырып ретінде орынсыз екенін білдірмейді. Мысалы, қолданыстағы критерийлер бойынша электр энергиясынан шығатын шығарындылардың көлемін тұтынылған киловатт сағат санына белгіленген шығарындылар коэффициентін қолдану арқылы есептеуді талап етуі мүмкін. Белгіленген шығарындылар коэффициенті барлық жағдайда дұрыс болмауы мүмкін болжамдар мен модельдерге негізделеді. Алайда, егер болжамдар мен модельдер жағдайларға сәйкес және жеткілікті түрде ашылған болса, ЖЖГ туралы мәлімдемедегі ақпарат, әдетте, растау келісімін қабылдауға қабілетті болады.
- A56. A55 тармағындағы жағдай кәсіпорынның өзі қолданатын критерийлерге байланысты мөлшерлік сәйкестікпен салыстыруға болады. Кәсіпорынның нақты модельдерін пайдалану көбіне нақты есептеуге алып келеді. Оған қарағанда кәсіпорынның орташа қалдық шығару факторын есептеу азырақ нәтиже береді; сонымен қатар бкл әдіс кәсіпорынның жеке модельдері мен есептеулері жеткізу жолдарында қосымша қателіктер туғызуы мүмкін. A55 тармағында көрсетілгендей, болжамдар мен модельдер берілген жағдайларға сәйкес болған сайын ЖЖГ қағидасындағы ақпараттың сенімділік орнату келісімінің пәні ықтималдылығы артады.
- A57. Кейбір кездерде, әлде де, ақпарат ЖЖГ қағидасын қатты бұрмалайтын болса, сенімділік орнату құжатын жүргізуді тиімсіз деп шеше алады. Бұл, мысалы, кәсіпорынның шығарылымдарының көптен көп бөлігі ұйымдастырлмаған көздерден болса (A8 тармағын қараңыз), мұндай жағдайда шығарылымдарды шығару басқарылмайды, не есептеу әдістері оңай болады, немесе шығарылымдар биологиялық бақалшақтарда

көмілсе. Мұндай жағдайларда сенімділік орнату құжатын жасау не жасамау сұрағы сенімділік орнату деңгейімен басқарылмайтынын айта кететін жөн. Яғни егер ол толық сенімділік орнатуке сәйкес келмесе, ол шектеулі сенімділік орнатуке де үйлеспейді, және керісінше.

- A58. ЖЖГ қағидасындағы бұрмалаушылықтардың табиғаты, себептері мен әсерлері туралы жазылған арнайы түсіндірме жазулары болжалды қолданушылардың шығарылымдарды санаудағы қателіктерден алдын алады. Бұл әсіресе, болжалды қолданушылар қандай критерийлерді пайдалану керектігін білмеген пайда болады. Мысалы, ЖЖГ қағидасы белгілі бір кәсіпорын үшін тағайындалса, да бірнеше қолданушыларға келуі мүмкін.
- A59. Белгісіздік жайт ЖЖГ қағидасында өте маңызды болғандықтан, 76(e) тармағы сенімділік орнату құжатында міндетті түрде болуы қажет, егерде ЖЖГ қағидасында түсініктеме жазулары болса.²⁰

Кәсіпорын және Оның Қоршаған Ортасы

Операциялардағы Үзілістер (Сілт.: Тарм. 23(b)(iii))

- A60. Үзілістің тізіміне күтпеген кезде пайда болатын немесе алдын ала болжалатын, техникалық қызметтің графигінің бір бөлігі сияқты келетін сөніп қалулар кіреді. Кейбір жағдайларда операциялардың табиғаты үзікті болуы мүмкін, мысалы, объект тек үлкен қысым түскен жағдайларда қолданылса.

Климат Өзгерісінің Ерекшеліктері мен Стратегиялары (Сілт.: Тарм. 23(e))

- A61. Кәсіпорынның климат өзгерісі стратегиясын өзгерту шешімі экономикалық, заңдық, тұлғалық не атаққа байланысты тәуекелге алып келсе, тәжірибеші мамандарға елеулі қателіктердің тәуекелін анықтауға көмектеседі. Мысалы, кәсіпорын өзін көміртегіден бастығын жарияласа, ол шығарылымдардың шығарылуын азайтып, мақсат тезірек орындалады. Немесе керісінше, кәсіпорын болашақта бақыланатын қалдық сату сызбасын жасауды жоспарласа, ол шығарылымдарды одан әрі көбейтуіне жол ашуы мүмкін, сонымен қатар, жоспар алдында көбірек жәрдемақы алуына септігін тигізеді.

Ақпараттың Елеулі Қателіктерін Анықтау мен Бағалауды Түсіну мен Анықтау Рәсімдері (Сілт.: Тарм. 24)

- A62. Тәжірибеші маманнан ұйым туралы қажетті түсінікті алу барысында 24тармақтағы барлық процедураларды орындауға міндетті болғанымен,

²⁰ Сондай-ақ СОКХС 3000 (Қайта қарастырылған) қараңыз, 69(e) тармағы.

тәжірибеші маман олардың бәрін осы түсініктің әр аспектісі үшін орындауы міндетті емес.

Кәсіпорын, оның Қоршаған Ортасы мен Елеулі Қателіктерді Анықтауды Тану мен Есептеуді анықтайтын Аналитикалық Рәсімдері (Сілт.: Тарм. 24(b))

- А63. Кәсіпорын, оның қоршаған ортасы мен елеулі қателіктерді анықтауды тану мен есептеуді анықтау аналитикалық рәсімдер тағайындалады. Ол тәжірибеші маманның білмеген нәрселерін анықтап беріп, елеулі қателіктердің тәуекелін есептеуде көмектеседі, есептелген тәуекелдердің нұсқасын жасауға негіз бола алады. Аналитикалық рәсімдерға мысалы, ЖЖГ қағидасын өндірістік көрсеткішпен салыстыру жатады.
- А64. Аналитикалық рәсімдер ерекше оқиғаларды, олардың санын, қатынасын және қай оқиғаның аудиторлық тексеруге әсері барын анықтауға септігін тигізеді. Ерекше немесе күтпеген қатынастар үлкен қателіктерді есептеу кезіндегі төніп тұрған қауіпті анықтау үшін сәйкестендіріледі.
- А65. Алайда, аналитикалық зерттеулерден жоғарғы дәрежелі мәліметтер жиналған кезде (ұйым туралы толық бейне көрінуі үшін және қәте қауіпін бағалау үшін аналитикалық процедура кезінде болып қалуы мүмкін жағдайларды қарастыру), зерттеуледен шыққан аналитикалық рәсімдер көрсеткіші кең бастапқы индикация арқылы қателердің болуы әбден мүмкін екенін көрсетеді. Сәйкесінше айтылып кеткен жағдайлар кезінде қателіктер қауіпі және аналитикалық рәсімдер қарастырылу сәтінде жиналған қосымша дәлелдер қарастырылады, ол мәліметтер тәжірибеші маманға істің мәнін түсінуге және аналитикалық рәсімдердың көрсеткіштерін бағалау процессін жеңілдетеді.

Бақылау мен тексеру (Сілт.: тарм. 24(c))

- А66. Сырттан бақылаудың 2 түрі болады, олар процесс және процедура, мысалы: тәжірибеші маманның мониторинг жабдықтары, компания қызметкерлерін сұрыптау немесе қызметті бақылауды іске асыру. Бақылау процесс немесе процедураның өнімділігін көрсетеді, бақылау болғанның өзінде уақыт бірлігінде шектеулі және процесс пен процедураға бақылау әсерін тигізбей қоймайды.
- А67. Тексеріс дегеніміз:
- (a) Ішкі немесе сыртқы болсын материалдар мен документтерді зерттеу қағаз түрінде де, электронды және басқа да бұқаралық ақпарат құралдарымен қарастырылады. Жазбалар мен документтер тексерілуі олардың алыну көзі мен түріне қатысты сенімділік көрсеткіші. Ал ішкі хаттамалар мен құжаттар өнімділік бақылаудың пайдалылығын қадағалайды; немесе
  - (b) Физикалық зерттеу, мысалы жабдықтарды сұрыптау.

A68. Бақылау мен тексеріс басшылық талаптарын орындайды және субъект туралы толық мағлұматпен қамтамасыз етеді. Мұндай рәсімдердің мысалына кіретін істер:

- Кәсіпорын қызметі. Процесстер мен жабдықтарды бақылау, соның ішінде бақылауға арналған жабдықтарды да, олар объектілерде алатын орны ерекше, маңызды 1 ауқым шығарылулар көрсеткіші ЖЖГ мәлімдемесіне қосылады.
- Құжаттар (шығарылудың зардаптарын жеңілдетуге бағытталған стратегия жоспары), жазбалар(сынан өткізілетін лабораториялардың нәтижелері және сұрыптаулар) және ішкі бақылау туралы мағлұмат жинақтау басшылығы.
- Ішкі және сыртқы экологиялық жүйеге қатысты басқарушыларға арналған баяндамалар.
- Басшылықпен дайындалған басқарушылық қорытындылар (мысалы директорлар кеңесінің отырысы).

Ішкі басқаруды құру туралы түсінік. (Сілт: Таp. 25Ш–26С)

A69. Шектелген тиянақты тексеріс кезінде, тәжірибеші маманға, тиянақты тексерудегідей шығаруларды анықтау мен қорытындылауға қатысты болған ішкі бақылау құрудың құрауыштарын түсінуін міндеттемейді. Сонымен қатар, тәжірибеші маманның бақылаудың өткізілу түрі мен орындалғандығын бағалап қадағалауы шарт емес. Сөйтіп шектелген тиянақты тексеріс кезінде кәсіпорныдар бақылау мен мониторингте байланысты сандық бағалау және шығарылулар қорытындысының мәнісін түсінуді талап етпейді, тек басқарудың ішкі тұлғаларынан болмаса.

A70. Тәжірибеші маманның ішкі бақылаудың сәйкес құрамдастарын түсінуі, қажетті дәлелдерге сүйеніп істі аяқтауы күмәндандыру мүмкін.(Сонымен қатар A71-A72,A92-A93 және A96 тармақтарын қараңыз):

- ЖЖГ қағидасының дайындалуына қатысты қауіптену орынды, ЖЖГ қағидасындағы басқарудың бұрмалану қаупі тәжірибеші маманды келісімге келу мүмкін емес деген тұжырымға әкелу мүмкін.
- Жазбаның күйі мен сенімділігіне қатысты қауіптенуі тәжірибеші маманды жеткілікті керекті дәлелдерді қолдану тек модифицияланбаған қорытындыны қорғау кезінде ғана қажет болады деген тұжырымға әкеп соғуы мүмкін.

ЖЖГ туралы ақпараттың дұрыстығының дәлелі (Сілт.: Тарм. 25Ш(d))

- A71. Тәжірибеші маман деректі іс-шаралардағы басқару мен маңызды болған шығарылулар қорытындысын істің дәрежесімен, ресмилігімен және құжаттамамен, ақпараттық жүйе мекемесімен, соның ішінде бағытталған бизнес-процесстермен байланыстыруы мүмкін. Шығарылымдар есебінде күрделілік деңгейі, құжаттама және ақпараттық жүйелер форматтары және қатысты бақылау аутиытері сандық жүйеге және шығарылымдар есебіне қатысты екені айтылады.
- A72. Кішігірім ұйымдар мен жетілмеген ақпараттық жүйелер жағдайында басқарудың нақты қызмет түрлері толық емес және нашарлау құжаттамаланған болады және жұмысын тек бейресми түрде ғана атқарады. Ондай болса бағаланған қауіпке жауап ретінде олардың кәтелік қаупін бағалау үшін және алдағы рәсімдерға жоспар құру үшін нақты іс-шараларындағы бақылауларын қарастыру қажет. Бір жағынан кейбір реттелетін сызбаларда және ақпараттық жүйелерде басқарушымен қалыптастырылған ресмилік қажет болады. Тіпті кей жағдайларда ұйқас мәліметтер басқарушымен құжаттануы мүмкін. Мысалы, бақылау іс-шаралары ескі мағлұматтар жинағына қатысты мониторинг үшін күрделірек болады, оған қарағанда мағлұмат беру және келесі өңдеуге қатысты дұрыс құжаттанған және ресмиленген жеңілірек.(A70 , A92 - A93 және A96 тармақтарын қараңыз).

Ұйым Үшін Орындалатын Басқа Келісімдер (Сілт: Тарм. 27)

- A73. Кейбір тұлғаларға міндеттелген кезде алынған ақпараттарда байланыс болуы мүмкін, мысалы, кәсіпорын ортасындағы басқару көрінісінде.

Кәсіпорын Объектілерінде Орналасу Бойынша Рәсімдерді Орындау (Сілт: Тарм. 31)

- A74. Объектіде байқау мен тексеруді, сондай-ақ басқа рәсімдерді орындау (көбінесе «жерге бару» деп аталады) тәжірибеші маман бас кеңседе рәсімдерді орындау арқылы дамитын субъектіні түсінуге негізделген маңызды болуы мүмкін. Тәжірибеші маманның ұйым туралы түсінігі және елеулі бұрмалаушылық тәуекелдерін анықтау және бағалау шектеулі кепілдік келісіміне қарағанда ақылға қонымды кепілдік келісімі үшін анағұрлым кең болады деп күтуге болатындықтан, жағдай орын алған жағдайда рәсімдер орындалатын қондырғылар саны ақылға қонымды кепілдік келісім шектеулі кепілдік келісіміне қарағанда көбірек болады.
- A75. Объектіде орналасу процедураларын орындау (немесе басқа тәжірибеші маманның осындай рәсімдерді тәжірибеші атынан орындайтындығы) жоспарлау шеңберінде, елеулі бұрмалаушылық тәуекелдерін анықтау және бағалау процедураларын орындау кезінде немесе бағалаудағы елеулі бұрмалаушылық тәуекелдеріне жауап беру кезінде жасалуы мүмкін. . Маңызды нысандардағы процедураларды орындау көбінесе бірінші кезекте бірінші кезекте ЖЖГ туралы мәлімдемеге енгізілген ауқымның 1 көздері мен раковиналардың толықтығын қарастырғанда

және ұйымның деректерді жинау және өңдеу жүйелерінің бар-жоғын анықтаған кезде маңызды болып табылады. әдістері, негізгі физикалық процестерге және соған байланысты белгісіздіктерге сәйкес келеді.

A76. A74-тармақта атап көрсетілгендей, объектіде орналасу процедураларын орындау тәжірибеші маман бас кеңседе процедураларды орындау арқылы дамытатын кәсіпорынды түсіну үшін маңызды болуы мүмкін. Көптеген ақылға қонымды кепілдіктер үшін тәжірибеші маман сондай-ақ маңызды бұрмалаушылықтың бағаланған тәуекелдеріне жауап беру үшін әрбір маңызды объектіде орналасу процедураларын орындау қажет деп есептейді, әсіресе ұйымда көлемі 1 шығарындылары бар маңызды қондырғылар болған кезде. Кәсіпорын ауқымы 1 шығарындылары бар бірқатар маңызды қондырғыларға ие болған шектеулі кепілдік келісімі үшін тәжірибеші маман маңызды объектілерді таңдау процедураларын жасамайынша, сенімділіктің маңызды деңгейін алу мүмкін болмауы мүмкін. Егер ұйымда көлемі 1 шығарындылары бар маңызды қондырғылар болса және тәжірибеші маман практикада (немесе олардың атынан басқа тәжірибеші маман) объектіде тиімді және тиімді процедураларды орындай алмайтынын анықтаса, баламалы процедураларға келесілердің бірі немесе бірнешеуі енуі мүмкін:

- Бастапқы құжаттар анализі, энергия ағысының диаграммасы және материалдар ағынының диаграммасы.
- Басқарушы объектіден сұрақ жауаптарына анализ.
- Объектінің спутниктен жасалған суреттердің тексерілуі.

A77. Тәжірибеші маман объектінің маңыздылығын анықтап, толық тексеру рәсімінің өткізілуіне сәйкес мезет пе екенін анықтайды және жалпы шығарылулар санынан тәнік мән шығуына ерекше көңіл бөледі. Мұндай шешімдер құрамында бірнеше факторлар болады:

- Әр түрлі объектілердегі шығарылулар сипаты. Мысалы, тәжірибеші маманның шығарылу аясы 1 және 2 болатын 2 объектінің біреуіне ғана баруы әбден мүмкін. 2 объект үшін энергия экспертизасының есебі басты кеңседе есептеледі және негізгі дәлел көзі болатын да сол.
- Объектілердің мөлшері мен саны және олардың жалпы шығарылулардан үлесі.
- Мекемелер алуан түрлі процесстермен немесе түрлі технологиялармен қолданылады. Онда таразыланған түрде процесстер де технологиялар да орынды пайдаланылуы дұрыс.
- Объектілердегі шығарылулар туралы мәліметтер жиналуына қолданылатын тәсілдер.

- Әр түрлі объектілерде сәйкес тәжірибелі мамандардың болуы.
- Уақыт өте объект таңдауының өзгеруі.

Ішкі тексеріс (Сілт.: Тарм. 32)

A78. Кәсіпорынның ішкі аудит функциясы келісімге қатысты болуы ықтимал, егер ішкі аудит функциясының міндеттері мен қызметтерінің сипаты шығарындылар санымен және есептілігімен байланысты болса және тәжірибеші табиғатты өзгерту үшін ішкі аудит функциясының жұмысын пайдалануды күтсе немесе орындалатын процедуралардың уақыты немесе мөлшерін азайту.

ЖЖГ Мәлімдемелеріндегі Елеулі Бұрмаланулар Қауіпi (Сілт.: Тар. 33Ш(а)-33С(а))

A79. ЖЖГ дәрежесіндегі қателік қауіпi ЖЖГ-ға кірме қауіптерге жатады. Ондай қауіптер тек белгілі дәрежедегі шығарылуларды баяндауы міндет емес. Олар тек қауіптің өзгерісіне әкеп соққан мән-жайға мінездеме бере алады, мысалы басшылық ішкі бақылауға мән бермесе. Тәжірибеші маман үшін ЖЖГ қауіп қателіктерін анықтаудағы жұмыстар түскен арыздар арқылы алаяқтықты анықтауға көмектеседі.

A80. ЖЖГ дәрежесіндегі қауіп қателіктеріне қатысты арыздарға себепші жеткіліксіз бақылау болуы мүмкін. Мысалы, басқарушылардың жұмыстарының орындалуындағы кемшіліктер тікелей арыздардың басты себепшісі деп қарастыруға болады және тәжірибеші маман жауапқа тартуға толық құқылы. Басқа ЖЖГ дәрежесіндегі қауіп түрлерінің құрамы, мысалы:

- Жеткіліксіз, нашар қадағаланатын және нашар құжатталынатын мәліметтер жинағының механизмі. Тасталынатын ЖЖГ саны және есептеліктің дайындығы.
- Қызметкерлердің шығарылушы газдарға қатысты мәліметтер жинағы мен қорытынды дайындауда міндеттерін дұрыс атқармау.
- ЖЖГ шығарылуларына қатысты қорытынды дайындауға басшылықтың қатыспауы.
- ЖЖГ көздерін нақты анықтаудың мүмкін еместігі.
- Шығарылуларға қатысты жасалатын алаяқтық.
- Өлшеулер өткізілу тәсілінің өзгеруіне байланысты ескі мәліметтермен ғана қамтамасыз ету.
- Жақсы жақтары ғана көрсетілген өтірік мәліметтер беру.

- Сандық бағалаудың тәсілдерінің және политикалық қорытындының алуан түрлілігі, соның ішінде объектілердегі шекаралық ұйымдастыру тәсілдерінің ұқсамайтындығы.
- Объектілер туралы мәліметтерді біріктіру кезіндегі өлшем бірліктерінде кеткен қателіктер.
- Ғылыми тұрақталмағандығын анық көрсете алмау және бағалауға қатысты негізгі қателіктер.

Бекітулерді Қолдану (Сілт: Тар. 33Ш (b)- 33С (b))

A81. Толық тексеріс кезінде тәжірибеші маман пайымдауларды қолданады, сонымен қатар шектеулі толық тексеріс кезінде де пайдаланылады, ол болуы мүмкін потенциалдық қателіктерді қарастыруға көмектеседі.

A82. ЖЖГ туралы мәлімдеме қолданыстағы критерийлерге сәйкес келетіндігін білдіре отырып, ұйым шығарындыларды сандық анықтауға, көрсетуге және ашып көрсетуге қатысты жанама немесе айқын тұжырымдар жасайды. Бекітулер келесі санаттарға бөлінеді және келесі формаларда болуы мүмкін:

- (a) Қамтамасыз ету шартына сай уақыт аралығындағы шығарылуларға берілген сандық баға:
  - (i) Пайда болған және жазбаға енгізілген шығарылулар субъектіге тиесілі.
  - (ii) Толық шығарылулар-жазбаға енгізілген барлық мәліметтер (A30- A34 тармақтарын қараңыз қолданылу аясына қатысты талқылау жүргізу үшін).
  - (iii) Сандық бағалау ешбір қатесіз жазылуы.
  - (iv) Дұрыс қорытындылық уақыт аралығында шығарылу кесінділердің тіркелуі.
  - (v) Эмиссияның классификациясы қажетті түрде тіркелді.
- (b) Ақпараттың көрсетілуі мен ашылуы қатысты тұжырым:
  - (i) Орын алуы және жауапкершілігі - ашылған шығарылуларға қатысты пайда болған сұрақтар жауап беру міндеті субъект мойнында.
  - (ii) Толықтық - ЖЖГ келісіміне сай толық ақпараттың ашылуы.

- (iii) Жіктеу және түсініктілік - Сипатталған және көрсетілген шығарылулар түсінікті болу үшін классификация сай болуыЖЖГ қағидасының Кепілдігінің Келісімі.
- (iv) Дәлдік және сандық жүйе - ЖЖГ келісімі бойынша тіркелген шығарылулардың сандық көрсеткіштерінің нақты жарияланады.
- (v) Бірізділік - саяси сандық консистенциясы ескі көрсеткіштерге сай болды және болған өзгерістер де ақпаратты жариялау барысында айқын екендігі көрінді, ескі көрсеткіштер қайта қаралды.

Ішкі бақылауға сүйену (Сілт: Тар. 33С)

А83. Тәжірибеші маманның қателер қаупін бағалауы алғышарт дәрежесінде болса, онда басқару элементтері пайдалы(тәжірибеші маман уақыт аралықтарын және басқа да рәсімдердің орындалуын жүзеге асыру үшін бақылаушылар тобына сүйенеді), тәжірибеші маман 38С тармақпен орындайды.

Ақпараттың қателік қаупінің себептері (Сілт: Тарм. 34)

Алаяқтық (Сілт: Тарм. 28, 34 (а))

А84. ЖЖГ келісіміндегі қателіктер кез-келген алаяқтықтан және қателіктен пайда болуы мүмкін. ЖЖГ қателігіне әкеп соғатын қателік пен алаяқтық арасындағы айырмашылық әдейі немесе аяқ астынан болғандығына байланысты анықталады.

А85. ЖЖГ келісімінің әдейі қателігіне, мысалы біреудің қорытындылау процессіне әсер ету мүмкіндігі болса, ол ЖЖГ зиянды мақсаттарына жеткен сәтінде төлемақы мойнына жүктелетін болса, онда осы жайт оны соған итермелейді. А61 тармағында көрсетілгендей шығарылулардың мөлшерінің өсуі кәсіпорын стратегиясын өзгеруіне байланысты, бұл өзгерістер экономикалық, нормативті, физикалық және беделді қателіктерге әкеп соғады.

А86. Алаяқтық кен құқықтық тұжырымдама болғанымен де, тәжірибеші маманның оған қатысы бар және ол ЖЖГ келісіміндегі ақпараттық дәлелдерге өрескел қателіктерге жол ашады. Кейде алаяқтықты тәжірибеші маман жеке бас анықтайды, көп жағдайда расында болған оқиғаға қатысты тұжырым шығарады.

Заң Мен Ережелерге Сәйкес Келмеу (Сілт: Тарм. 34 (b), 78 (c))

А87. СОКХС тәжірибеші маманның міндеттерін заңның екі категориясына қатысты ерекшелейді:

- (a) Заңдағы айтылғаны ортақ растаумен қосындыларын анықтауда әсерін тигізеді ЖЖГ қағидасының Кепілдігінің Келісімі ЖЖГ келісіміндегі ақпараттарды ашу және олар компанияның сандық көрсеткіштерін анықтайтынын көрсету. 34(b) талап етуі бойынша тәжірибеші маман рәсімдердің 33L немесе 33R тармағында заңдар мен ережелерге сәйкес орындалмағандықтан болатын қателіктер ықтималдығын анықтау қажет; және
- (b) ЖЖГ келісіміндегі сандық көрсеткіштерге тікелей әсері жоқ өзге заңдар, бірақ ол заңдардың сақталуы бизнестің операциялық аспектілеріне қосар үлесі зор, кәсіпорын ретінде өндірісін жалғастыруға көмектеседі және жауапкершілікке тартылуға мәжбүрлемейді (мысалы, пайдалану лицензиясы және экологиялық ережелер). СОКХС 3000 (Қайта қарастырылған),²¹ талабы бойынша профессионалдық күмәнді әрқашан сақтаған жөн, ЖЖГ келісіміне сай рәсімдердің орындалуының заңдылықтарын сақтамай қалудан сақ болу және тәжірибеші маманның назарын аударып қалмау.

Ақпараттың қателік қаупінің болуының басқа себептері (Сілт: Тар. 34)

A88. 34(c)-(з) тармағында келтірілген факторларға жататын мысалдар:

- (a) Бір немесе бірнеше шығарылу көзінен бөлінулер байқалуы, көп жағдайда кему кезінде.
- (b) Байқалатын экономикалық және нормативті өзгерістерге, мысалы жаңаланған энергияның өсуі немесе шығарылулар сату схема бойынша квоталарға бағаның өсуі, мысалы осы жайттар генератордың дұрыс емес классификациялау қаупі бар.
- (c) Кәсіпорынның қызмет түрі күрделі болуы мүмкін (мысалы, бірнеше әр түрлі салалы объектілер мен процесстер), ажырамалы (мысалы, өнімнің жоғарылағанынан жүктемеленуі) немесе бірнеше шығарылулар арасындағы әлсіз байланыс орнататын кәсіпорындар және активтілігі өзге дәрежеде анықталатындар (мысалы, кобальт, никель). Мұндай жағдайларда талдамалық рәсімдердің мүмкіндігі азаяды.

Операциялардағы немесе шекараларындағы өзгерістер (жаңа процесстердің енгізілуі немесе сатылымдар мен сатып алулар немесе шығарылулар көзінің аутсортингі), бұлар да қателік қаупін төндіру мүмкін. (мысалы, сандық және қорытындылық

²¹ СОКХС 3000 (Қайта қарастырылған), 37 тармақ

рәсімдермен тансы болмағандықтан) .Одан бөлек қайталанбалы шығарылулар күрделі құрылысын анықтауға байланысты болу мүмкін.

(d) Дұрыс емес тәсілдің қолданылуы(мысалы,1 қолдану аясы үшін шығаруларды анықтау үшін нақтырақ коэффициенттер қолданылатын тура анықтау тәсілін қолдану орынды). Орынды тәсілдің таңдалуы аса маңызды.Өйткені басқа да қолданушылар көңіл бөлуде. Кейбір тәсілдердің қолданылуы кезінде сандық анықтаулар кезінде дәлірек анықтайтын тәсілдің қажеттілігін талап етеді. Сандық анықтаулар тәсіліне байланысты басқа да факторлар:

- Сандық тәсілдің дұрыс емес жерлерде қолданылуы, шығарылулар коэффициенті қажет емес жерлерде мысалы.
- Сандық тәсілдің күрделілігі қауіптің артуына байланысты(мысалы, математикалық кең және күрделі мәлімет көзі)(мысалы күрделі математикалық модельдердің қолданылуы), өзгерістер кезіндегі факторлардың жиі қолданылуы(мысалы, сұйықтық шамаларын газ шамаларына алмастыру).
- сандық тәсілдің немесе кіруші айналымының өзгерісі.

(e) Күрделі шығарылулар қарапайым жағдайдағымен салыстырғанда қателік қаупіне шалдығу ықтималдығы жоғары, олар жүйелі сандық және қорытынды анықтамаға шалдығады. Қайталанбайтын шығарылулар күтпеген сәтте болады, олар табиғаттағы өзгерістерге байланысты болады. Субъективті сұрақтар субъективті бағалардың пайда болуын талап етеді:

- Басқарушылардың кірісуі сандық бағалау мен қорытындылаудың тәсілдеріне нұсқап отырады.
- Сыртқы қолдардың мәлімет жинақтау үшін кірісуі.
- Сандық және қорытындылау тәсілдерінің күрделі есептеулері мен принциптері.
- Кездейсоқ шығарылулар түрлері, олар тұлға үшін қауіпті бақылау ісін қиындатады.
- Сандық тәсілдер мен қорытындылау қағидаттары бағалау үшін түрлі баяндау салдарынан.
- Қажетті пікірлер субъективті және күрделі болады.

- (f) 3 шығарылу көлемінің іске қосылуы бағалаулары көп жағдайда нақты болмайды немесе шығарылулар туралы қате мәлімет көрсетеді.(A31- A34 қараңыз).
- (g) тәжірибеші маман түсіну үшін кәсіпорынның неге байланысты бағалайтынын анықтауы:
  - бағалардың құрылуын жүзеге асырған мәліметтерді түсіну;
  - Бағалау кезінде қолданылатын тәсілдер мен модельдер;
  - Қоршаған ортаның ,бақылаудың және ақпараттық жүйенің сәйкес аспектілері;
  - Кәсіпорын эксперт қызметімен қолданды ма;
  - Бағалауға қатысты тұжырымдар;
  - Ескі көрсеткіштермен салыстыра тәсілдерге өзгеріс енгізу қажет пе; және
  - ЖЖГ келісімі бойынша анықталмағандарды қалай бағалайды:
    - сезімталдық анализін өткізе компания қалай анықтайды;
    - Кәсіпорын анализ арқылы нәтижені қалай анықтайды; және
    - Өткен кезеңдердегі көрсеткіштерді кәсіпорын бақылайды ма.

A89. Кейбір факторлар өрежел бұрмалаулардың қауіп-қатерлігін тудыруы мүмкін. Мысалы:

- Зиянды заттардың мөлшерін есептеудегі адам қателіктері. Бұл қызметкерлердің қарастырылып отырылған мәселемен қажетті деңгейде таныс болмағанымен немесе дайындықтарының төмендігіне байланысты.
- Нәтижесіз бақылаудан өткен мағлұматтары, мысалға бақылаусыз қолданылған электрондық кестелері, бар ақпараттық жүйеге шамадан тыс сену.
- Колмен енгізілген мағлұматтардағы автоматтық қателіктер, бұл мысалы ақпараттық жүйеге шамадан тыс салмақ түсірілеген кезде қажет болуы мүмкін.

- Жоғарылатылған қоғамдық тексерістер сияқты айтарлықтай сыртқы факторлардың әсері.

Өрескел бұрмалаулар туған жағдайлардағы жалпы жауапкершілік және қолданылатын шаралар

Мәліметтердің шектеулі және себепті құпталуы (Сілт: Тар. 8, 35–41R, 42L–43R, 46)

A90. Себебі мәліметтердің шектеулі құпталуының дәрежесі себепті құпталуына қарағанда төмен, сондықтан тәжірибеші маманмен өңделген мәліметтер олардың құпталуына байланысты өзгеше болуы мүмкін. Тәрбиеші маманның мәліметтердің нақтылығына байланысты қауіп-қатерлер туған жағдайлардағы және олардың ЖЖГ қағидасында себепті мен шектеулі құпталуының кезіндегі шаралар қолданылуындағы жауапкершілігіне байланысты мәселелер:

- (a) Дәлелдемелер көзі ретінде әр түрлі шаралардың сипаты баса назар аударған ықтимал келісім жағдайлары қарай әр түрлі болады. Мысалы:
  - Тәжірибеші маман нақты жағдайларға орынды деп тапқан жағдайда екпінді компанияның тасырыстарына мен аналитикалық шараларына жасап, ал сыртқы көздерден ақпарат пен дәлілдемелер алу әсістері мен жолдарына толықтай тексерін кезімен салыстырғанда азғантай назар аударуына құқылы.
  - Егер кәсіпорын зиянды заттардың мөлшерін есептеуінде үздіксіз өлшеуіш құралды қолданған жағдайда, тәрбиеші маман туған қауіп-қатерді бағалау мақсатында құралдың калибренген жиілігін сұраған кезде шектеулі тексеріс өткізуі мүмкін. Сондай-ақ тәжірибеші маман сұрыптау өлшемдерінің қорытындысымен танысу немесе өлшеуді өзі өткізу туралы шешім қабылдауы мүмкін.
  - Егер кәсіпорын көмір жағатын болса, тәжірибеші маман қолданылатын көмірдің сипаттамасын өз бетінше тесеру туралы шешім қабылдауы мүмкін, бірақ ол сай деп тапқан жағдайда нәтижелердің бұрмалануының қауіп-қатерінің шамасын бағалау үшін шектеулі тексеріс жүргізген тұлғаның қорытындыларымен танысуға құқылы.
- (b) Шектеулі сенімділік орнату келісінде, одан әрі жүзеге рәсімдері қисынды сенімділік орнату келісінде аз. Бұл қамтуы мүмкін:
  - Сараптама жүргізу үшін кем элементтерді таңдау;

- аз рәсімдерін орындау (ақылға қонымды сенімділік келісiмiнде, егжей-тегжейлi екi аналитикалық рәсімдер мен тестiлер жүзеге болады кезде, мән-жайлар ғана аналитикалық шараларды орындау, мысалы); немесе
  - аз объектілер орналасқан жері бойынша рәсімдерін орындау.
- (с) толық тексеруден кейін өрежел бұрмалау қауіп-қатерін бағалау мақсатында жүргізілетін аналитикалық шаралар мөлшерлік немесе қатынастық зерттеулерді қамтиды. Ал шектеулі тексерісте жүргізілетін аналитикалық шаралар бұрмалауларды сенімді дәлдік деңгейімен анықтаудың орнына тенденция бағытына, мөлшеріне және қатынасына қатысты болжауды сақтауға бағытталады және олар (шаралар) белгілі жайтқа анықталған жауаптар негізінде 43R тармағында айтылғандай қосымша мәліметтер болмағанына қарамастан қабылданады.²²

Келесіде, маңызды ауытқулар, арақатынастар және айырмашылықтар анықталғанда шектелген сенімділік орнату келісiмдегi сәйкес дәлелдеме субъектінің сұрауымен және белгілі келісім жағдайларында алынған қарастырылған жауаптар арқылы, сенімді сенімділік орнату келісім жағдайында 43R(a) тармағы талап еткен қосымша дәлелдемелерді алмай-ақ алынуы мүмкін.

Сонымен қоса шектеулі тексеріс кезіндегі аналитикалық шаралар жүргізу кезінде тәжірибеші маман:

- Жалпыланған мәліметтерді, мысалы кәсіпорындық мәліметтердің орнына аймақтықты немесе апталық мәліметтердің орнына айлықты қолдануға құқылы.
- Толық тексеріс кезіндегідей толыққанды тексерістен өтпеген бөлек шараларға қатысты мәліметтерді қолдануға құқылы.

Мәліметтердің өрежел бұрмалау қауіп-қатеріне байланысты жалпы жауапкершілік (Сілт: Тар. 35)

A91. Мәліметтердің өрежел бұрмалау қауіп-қатерін алдын алу мақсатында жүргізілетін шаралар ЖЖГ қағидасына сәйкес келесі тармақтарында тұруы мүмкін:

²² Бұл әрдайым қарастыратын жағдай болмайды. Мысалы, кейбір жағдайларда машықтанушы кәсіби бухгалтер тіпті шектеулі сенімділік орнату келісімі тіркелген химиялық және физикалық тәуелділік негізделген нақты күту дамуы мүмкін.

- Қызметкерлердің кәсіби күмәншілікті сақтаудың қажеттігіне назарларын аудару.
- Қызметке тәжірибелі мамандар мен эксперттерді қабылдау.
- Қажетті бақылауды қамтамасыз ету.
- Күтпеген оқиғалар элементтерін ескеру және сол кезде жүргізілетін шараларды ойластыру.
- Шаралардың сипаттамасы, жүргізу уақыты мен мөлшерінде өзгертулен енгізу. Мысалы, оларды қорытындының ортасында емес, соңында жүргізу немесе олардың сипатында иланымды дәлелдерге қол жеткізу үшін қажетті өзгерістер енгізу.

A92. ЖЖГ қағидасы дәрежесіндегі мәліметтердің өрежел бұрмалау қауіп-қатерін бағалау және соған байланысты тәрбиеші маманның жауапкершілігі оның бақылау ортасын түсінуі мен оған деген сеніміне байланысты. Тиімді бақылау ортасы тәжірибешіге оның ішкі тексеріс деңгейіне және де фактілік мағлұматтардың нақтылығына сенімін арттырып, сондықтан оған кейбір қажетті шараларды қорытынды уақытының соңында емес, аралық мезгілде өткізуге мүмкіндік береді. Дегенмен бақылау тапшылығы өзкемшілігіне ие. Мысалға тәжірибеші маман тиімсіз бақылау ортасына былайша жауап қайтаруы мүмкін:

- Шаралардың көпшілігін аралық мезгілде жүргізу орнына қорытынды уақытының соңына қалдыру. ЖЖГ қағидасының бөлімі.
- Бақылау сынақтамасына тиісті емес сыртқы дәлелдеулерді қордану.
- Қарастырылып отырған өнімнің мөлшерін және соған байланысты шаралардың жіне олар жүргізілетін объектілердің де санын көбейту.

A93. Осындай жағдайлар тәжірибеші маманның қатынасына орасан әсерін тигізеді, мысалы, кейбір шараларға қарағанда бақылау сынақтамасына салыстырмалы түрде көп көңіл аудару (A70-A72 және A96 тармақтары).

Қосымша шаралардың мысалдары (Сілт: Тарм.37L–37R, 40R)

A94. Келесі кезекте жүргізілетін шаралар төмендегіден тұруы мүмкін:

- Қолданылған киловатт-сағ электроэнергиясы сияқты операцияндық жүйенің мағлұмат жинақтауы мен қорытындылауында жұмысының тиімділігін тексеру.
- Дәл қарастырылып отырған жағдайға қолданарлығын ескеріп, зиянды заттардың қоршаған ортаға шығару коэффициентін қажетті басылымдармен ұйғару.

- Кәсіпорынның ұйымдық жауапкершілігінің шекарасына және орта әрекеттерге байланысты келісімшарттарды қайта қарастыру.
- Жазылған деректердің ұйысымдылығына көңіл бөлі, мысалы кәсіпорынның иелігіндегі транспорттық жүйе одометрінен алынған деректер.
- Қайта есептеулерінің жүргізілуін және де олардың арасындағы айырмашылықтардың белгіленуін қадағалау (мысалы, масса теңгерімі мен энергетикалық баланс).
- Үздіксіз өлшеуіш құралдарының қорытындыларын белгілеу.
- Мұнай резервуарларының батуы сияқты үдерісіндегі физикалық өзгерістерін бақылау мен қайта есетлеулер жүргізу.
- Бірегей әдістемелердің зерттелуі мен үйлесімділігін, әсіресе қайта өңдеу немесе кері байланыс сияқты күрделі әдістерді талдау.
- Көмір сияқты материалдардың сынама ретіндегі іріктеу мен сипаттамасын талдау немесе кәсіпорынның сынақтау техникасын бақылау және лабораториялық сынақтарының қорытындыларын тексеру.
- Есептеулердің дәлдігін және олардың әдістерінің жарамдылығын тексеру (мысалы, сынақтамалардың қорытындыларындағы өзгертулер мен агрегациясында).
- Қорытындылардың алғышқы деректермен үйлесімділігін қадағалау, мысалы өндіру қорытындылары, жанармайдың қолданылуы қорытындылары және де сатыл алынған энергия мөлшері туралы деректер.

Мәліметтердің өрежел бұрғылауы қауіп-қатерін бағалауына әсер тигізуі мүмкін факторлар (Сілт: Таp. 37L (A)-37R (a))

A95. Мәліметтердің өрежел бұрғылауы қауіп-қатерін бағалауына әсер тигізуі мүмкін факторлар:

- Өлшеуіш құралдарғы тән шектеулер мен олардың жиілігі.
- Мәліметтер жиналған объекттердің өзіндік ерекшеліктері, географиялық таралуы және сандық-сапалық сипаттамасы.
- ЖЖГ қағидасына енгізілген түрлі газдар мен олардың көздерінің мөлшері және табиғаты.

- Зиянды заттардың шығарылуы қандай процеске қатысты, үздіксіз әлде кідірмелі ме, және ойран қауіп-қатері.
- Зиянды заттардың шығарылуының өлшеу әдістемелерінің қиындығы мен есептеулер, мысалы, кейбір жағдайлар әдейі әдістемелер қажет етеді.
- Белгісіз және ұйымдастырылмаған зиянды заттардың шығарылу қауіп-қатері.
- Алғашқы деректер мен зиянды заттардың шығарылу мөлшерінің үйлесу дәрежесі.
- Деректер жинайтын қызметкерлердің нақты дәрежеде оқытылуы және олардың ауысуының жиілігі.
- Деректер жинақтау мен зерттеудегі қолданылатын автоматизация жүйесінің сипаттамасы мен деңгейі.
- Сыртқы немесе кәсіпорын ішіндегі зерттеу лабораторияларындағы сапа тексеру қағидасы мен тәртібі.
- Кәсіпорын міндеттерінің шекарасының анықталуымен қатар қорытындылау мен квалификациялау критерияларының күрделілігі.

Бақылаудың оперативті тиімділігі (Сілт: Тарм. 37R((a)(ii), 38R((a)))

A96. Кәсіпорынның ауқымы кішкентай немесе онда қолданылатын операциялық жүйелер әлсіз болған жағдайда, бақылау шаралары нақты дәрежеде жүргізілу мүмкіндігі болмайды немесе олардың көлемі қажетті деңгейге сай келмеуі мүмкін. Осындай жағдайларда тәжірибеші маман үшін бақылау сынақтамасынан басқа барлық операцияларды өткізген жөн. Дегенмен кей жағдайларда бақылау дәрежесінің төмендігі қажетті мәліметтерді түгелдей алуға кедергі болады (A70–A72, және A92–A93 тармақтары).

Айғақтың сендірелігі (Сілт.: Тарм. 37L(b)–37R(b))

A97. Бұрмалаушылықтар тәуекелінің жоғары сарапталуына байланысты, аса сенімді айғаққа жету қажет, тәжірибелеуші маманға айғақтардың санын көбейтуіне немесе өзекті және сенімдірек болып келетін заттардың айғағына қол жеткізуіне болады, мысалы, тәуелсіз дерек көзінен алынған бекітуші айғақтарды қолдану жолымен.

Тесттерінің тексерісіне жеткілікті айғақ алу үшін маңызды тәуекелдер (Сілт: Тар.38R(b))

A98. Шығын мөлшері информация үздіксіз мониторинг жүйесіндегідей тек электронды түрде жазылатын, өңделетін немесе жеткізілетін, есептіліктің өндірістік және қаржылық корсеткіштері негізінде

интеграцияланған ақпараттық технологиялар қызметі туралы мәліметтерді өңдеу сияқты мамандардың қатысуынсыз жүзеге асырылатын толықтай автоматтандырылған процесстерді қосады. Осындай жағдайларда:

- Деректер тек электронды түрде ғана қол жетімді болады, олардың толықтығы мен орындылығы жеткіліктікке әрі дәлме-дәлдікке тексерісінің тиімділігіне тәуелді.
- Дұрыс емес бастау немесе ақпараттың өзгеруі тиісінші басқару элементтері тиімді жұмыс істемеген жағдайда анықталмайды.

Рәсімдердің растамасы (Сілт: Тар.41R)

A99. Рәсімделген сыртқы растамалар мынадай ақпарат туралы лайықты айғақтар келтіре алады:

- Туристік агентпен жиналған әуе көлігінің жұмыскері туралы, жабдықтаушы көмегімен өлшенген энергия түсімі, жеткізуші басқарушысына тәуелді көліктің жүріп өткен километрі сияқты үшінші жақпен жинақталған деректердің қызметі.
- Шығын коэффициентін өлшеуде қолданылатын салалық бақылау мәліметтері.
- Кәсіпорын мен басқа жақтардың арасындағы келісімдердің, келісім-шарттардың, мәмілелердің шарттары немесе екі жақ туралы ақпарат, кәсіпорынның ұйымдық шекарасы қаралған жағдайда ЖЖГ қағидасының жеке шығыны.
- Лабораториялық анализдер сынамасының нәтижелері (мысалы: кіретін сынаманың жылу шығару қабілеті).

Ақпараттың бұрмалаушылықтарының бағаланған тәуекелдеріне жауап ретінде орындалатын талдағыш рәсімдер (Сілт: Тар.42L-42R)

A100. Көптеген жағдайларда белгілі бір шығарылымдар және басқа өлшенетін құбылыстар арасындағы тұрақталған сипаты бар физикалық немесе химиялық арақатынастар қуатты талдамалық рәсімдерді әзірлеуге рұқсат етеді (мысалы, жұмсалған жанармай мен көмірқышқыл газы, азот оксиді арасындағы қатынас).

A101. Сонымен қатар, шығарылымдар мен қаржы немесе оперативті ақпарат арасындағы қатынасты алдын-ала болжауға болады (мысалы, электрэнергиясының шығындарының 2 ауқымы мен электрэнергиясы мен жұмыс уақытын сатып алудың жалпы балансы арасындағы қатынас). Басқа да талдағыш рәсімдерге орта салалы немесе ауытқулар байқалатын мезгіліндегі беталыс саралауы сияқты шығындар туралы салыстырмалы ақпарат беретін кәсіпорынның сыртқы мәліметтері, объектілерді иелену

мен қолданыстан шығарып тастау сияқты жағдайлармен келісу беталысын жатқызуға болыды.

A102. Талдағыш рәсімдер мәлімет тәптіштелген болса немесе тәжірибеші маманға ақпараттың тексерілген дерекнамасынан алынғандығы белгілі болған жағдайда өте тиімді. Кейбір жағдайларда қолданылатын мәлімет қаржы жүйесімен басып алынса, не қаржы мәліметтерінің түсіп тұруымен қатар басқа бір ақпарат жүйесіне қарайтын болса, басқа да енгізу және басқару элементтері қолданылады. Мысалы, жабықтаушы басқаруымен жазылған отын мөлшері, берешек несие жүйесіне тіркелген жағдайда ғана қабылданады. Ал кейбір жағдайларда қолданылатын мәлімет оперативті шешімдердің бөлінбейтін бөлшегі, әрі қатаң тексерілетін объект болып саналады.

Бағалаумен байланысты рәсімдер (Сілт.: Тарм. 44L–45R)

A103. Кейбір жағдайларда тәжірибеші маман тұлғалардың альтернативті жорамалдар мен қорытындыны қарастыруы және қолдамау себептері орынды болып көрінуі мүмкін.

A104. Кейбір шектеулі қамсыздандыру міндеттемелерінде тәжірибеші маманға бір не одан да көп рәсім өткізу 45R тармақтары бойынша орынды.

Сынамаларды таңдау (Сілт.: Тарм. 46)

A105. Сынамаларды таңдау келесіден тұрады:

- (a) Сынамалардың жарамды деп есептелетін ең кішкентай мөлшерін таңдау. Себебі бұл жағдайда тиімді қауіп-қатер толық тексеріс үшін шектеулі тексеріс кезіндегіге қарағанда әлдеқайда төмен. Сондықтан жарамды деп есептелген сынаманың қауіп-қатерінің деігейі тиімді болып саналады. Соған байланысты толыққанды тексеріс кезінде қолданылатын сынама мөлшері дәл сондай жағдайларда, бірақ шектеулі тексеріс кезінде қолданылатын сынақтама мөлшерінен үлкен болуы мүмкін.
- (b) Таңдау кезінде әр өнім бөлігі сынақтама ретінде таңдалу мүмкіндігіне ие болуы керек. Егер тәжірибеші маман тұрақталған әдістемені немесе оған альтернативті түрде қолданылатын амалдарды дәл осы сынамаға іске асыра алмаған жағдайда, онда бұл сынақтама ережеден ауытқыған деп саналады, және оның қорытындыларының ауытқу қауіп-қатерінің есебінен нәтиже есепке алынбайды.
- (c) Жоғарыда айтылған жағдайда ауытқулардың сипаты мен себептерін, олардың қорытындыға және басқа нәтижелерге әсер ету мүмкіндігін зерттеу керек.
- (d) Бағалау:

- (i) Бұрмалау (қателіктер) есебінен алынған сынақтамалардың қорытындылары есепке алынбайды; және
- (ii) Алынған сынақтамалардың тиімді деңгейдегі нәтижелер берген-бермегенін зерттеу.

Залымдық, заң және ережелер (Сілт.: Тарм. 47)

A106. Залымдық пен болжамды залымдыққа жауап ретінде тәжірибеші маманға келесі пайдалы болады:

- Қарастырылатын сұрақтарды кәсіпорынмен талқылау.
- Кәсіпорыннан қажетті ұжыммен, мысалы заңгер немесе басқарушымен ақылдасу туралы сұрау.
- Қарастырылып отырған сұрақтарының шешімдерінің салдарын ескеру, соның ішінде тәрбиеші маманның бағалауы мен кәсіпорынның жазбаша мәлімдемелерінің сенімділігінің қауіп-қатері.
- Керек жағдайларда заңгерлерден консультация алу.
- Үшінші жақпен кеңесу (мысалы, басқарушы).
- Гарантия туралы есептеме жазбау.
- Келісімшартқа отырудан бас тарту.

A107. A106 тармағында қарастырылған аудиторлық тексерін барысында байқалған заңнамалар мен нормативті талаптарды сақтамау немесе сақтамау күдігі туған жағдайларға жауап ретінде қолданылуы мүмкін. Сонымен қатар олар осы СОКХС қағидасының сәйкес 77 тармағында айтылып өткендей басқа жағдайларда қолданылуы мүмкін, егер тәрбиеші маман:

- (a) Заңнамаларды сақтамау ЖЖГ қағидасының мәлімдемесіне маңызды әсер етеді деп шешіп, бұл міндетті түрде айтылып өту керек деп есептесе; немесе
- (b) Егер кәсіпорынның заңнаманы сақтамауының дәлелі келтірілмеген жағдайда және бұл ЖЖГ қағидасына маңызды әсер етуі мүмкін деп шешілген жағдайда 3000 (Қайта қарастырылған) 66 тармағы қолданылады.

ЖГГ Қағидасына Байланысты Жүргізілетін Шаралар (Сілт: Тар. 48Ш–48С тармақтары)

A108. A71 тармағында айтылып өткендей, зиянды заттардың шығарылуының бақылауына байланысты, олардың мөлшерін есептеуге қатысы бар қорытындысының құжаттамасын дайындауда көптеген қиындықтау тууы

мүмкін. Әлсіз ақпараттық жүйеде агрегация процесі бейресми түрде өтуі мүмкін. Ал күрделі ақпараттық жүйеде агрегация процесі тиісті систематикалық және ресми түрде өтеді. Тәжірибеші маманның түзетілерге байланысты жүргізетін іс-шараларының сипаты мен оның ЖЖГ қағидасын қабылдау немесе қабылдамауының дәрежесі кәсіпорынның қорытындылауының күрделілігі мен сипатына байланысты және мәліметтердің өрежел бұрмалану қауіп-қатері де осыған тікелей байланысты.

Қосымша Шаралар (Сілт.: Тарм. 49Ш–49С)

A109. Сенімділік қағидасы қайта-қайта өзгертін процесс және тәбриеші маманмен қабылданған мәлімет жоспарланған шаралардан қатты ерекшеленуі мүмкін. Тәжірибеші маман жоспарланған шараларды орындағандықтан, жаңартылған дәлелдер кей жағдайларда қосымша шараларды қажет етеді. Бұл шаралар кәсіпорыннан тәжірибеші маманның сұрауымен қайта зерттеулерді өткізуін және ЖЖГ қағидасына қажетті өзгертілер енгізуін керек етуі мүмкін.

Қосымша шаралардың шектеуші тексеріс барысында қажет немесе қажет еместігін анықтау (Сілт.: Тарм. 49Ш, 49Ш(b))

A110. Тәжірибеші маман тәжірибелеуші маманға ЖЖГ қағидасындағы бұрмалануларға нұсқауы мүмкін. Мысалы, тексеріс кезінде тәжірибеші маман ЖЖГ қағидасында көрсетілмеген зиянды заттардың шығарылу көзін байқауы мүмкін. Осындай кезде ол айтылған зиянды заттар шығарылу көзін потенциалды ретінде есептеп, зерттеу жүргізуі қажет. Соған байланысты қажетті қосымша шаралардың жүргізілуінің керектігі профессионалды сұрақ болып саналады. Мәліметтердің бұрмалануының деңгейіне байланысты тәжірибеші маман сенімді дәлелдеулерге қол жеткізеді.

A111. Егер шектеулі кепілдік келісімі жағдайында тәжірибеші маманның назарына іскери маманның парниктік газдар туралы мәлімдемесі елеулі түрде бұрмаланған болуы мүмкін деген мәселе туындайтын болса, тәжірибеші маман 49Ш тармағында қосымша процедураларды құрастырып, орындауы қажет. Егер осылай жасаған болса, тәжірибеші маман бұл мәселе (лер) ЖЖГ мәлімдемесін елеулі түрде бұрмалауға әкеп соқтырмайды немесе оның парниктік газдар туралы мәлімдеме елеулі болуына әкеп соқтырады деп тұжырымдау үшін жеткілікті тиісті дәлелдер ала алмайды. бұрмаланған болса, ауқым шектеулігі бар.

Мәліметтердің Бұрмалануының Жинақталуы (Сілт.: Тарм. 50)

A112. Тәжірибеші маман мәліметтердің бұрмалануының жинақталу дәрежесінің айқын ықпал ететін шекті мәнін қабылдауы керек, және сол шамадан асқан жағдайда ғана бұрмаланулар қорытындыға маңызды әсер ете алады деп есептелінеді. Бұл кезде «Айқын ықпал ету» «маңызды» сөзінің синонимы болып табылмайды. Айқын бөліктер зерттеулер

арқылы анықталғандарға қарағанда оңайырақ келеді, және бөлек немесе бірге алынғанына, мөлшері, сипаты мен жағдайларға байланысты болғанымен, сенімді деп есептелінеді. Егер бір немесе бірнеше мәселе айқын екендігі туралы сұрақтар туған дағдайда, олар айқын емес деп саналады.

Басқа Тәжірибеші Мамандардың Жұмысын Қолдану

Басқа Тәжірибеші Мамандармен Қарым-Қатынас (Сілт.: Тарм. 57((а))

A113. Аудиторлық ұжым қарастырылып отырылған мәселе, оның сипаты, мазмұны жөнінде сұрақтар туралы басқа тәжірибеші мамандармен қарым-қатынас жасау келесі тармақтар енгізілуі мүмкін:

- Егер де тәжірибеші маман басқа тәжірибеші мамандар арасында талқыланған мәселені қолданғысы келсе, ол басқа тәжірибеші маманның аудиторлық командамен қарым-қатынаста екенін растау керек.
- Басқа тәжірибеші маманның қарастыратын сұрақтарының байыптылығы, себебі олар ЖЖГ қағидасының талаптарына сәйкес келмеуі және қойылған шектеуге сәйкес олар ЖЖГ қағидасынан төмен болуы мүмкін.
- Тыс тәжірибеші маманның жұмысының ЖЖГ қағидасына сәйкес мәлімет бұрмалау қауіп-қатерін есептеу; сонымен қатар соған байланысты басқа қауіп-қатерін ескеру, себебі бұл ЖЖГ қағидасына әсер тигізу мүмкін және тәжірибеші маман осы үніш жауапты.

Басқа тәжірбиелі мамандармен қарым қатынас (Сілт: Тарм. 57(а))

A114. Міндетті топ өзіне қатысты мынандай мәселелер үшін басқа маманды заңгермен байланыса алады:

- Басқа тәжірбиелі мамандар қатысушы топтың тәуелсіздігі мен кәсіби біліктілігінің әдептілік талаптарымен санасқан жағдайда.
- Басқа тәжірбиелі мамандар қатысушы топтың талаптарымен санасқан жағдайда.
- Жылыжай газдардың қағидасында заң мен ережелер қарсы жалған ақпарат болған жағдайда.
- Әдеттегі жұмыстағы жалған арыздарды басқа заң өкілдері анықтаған жағдайда.
- Жұмыс кезінде ішкі бақылаудан кемшіліктер анықталған жағдайда.

- Басқа тәжірбиелі мамандар мәлеметтерден бұзақылық және алаяқтық болуынан күдіктенген жағдайда.
- Жылыжай газдардың қағидасына қатысты мәселелермен немесе Басқа тәжірбиелі мамандар қатысушы топқа көңіл бөлген жағдайда немесе жеке тұлғалардан жазбаша дәлел күткен жағдайда.
- ЖЖГ мәлімдемесімен қатысты болуы мүмкін кез келген мәселелер немесе басқа тәжірибешіл маман келісім тобының назарын аударғысы келсе, басқа тәжірибешіл мамн субъектіден сұрай алатын жазбаша түрдегі күтілетін ескертпелер.
- Басқа тәжірбиелі мамандар қортынды немесе пікірі болған жағдайда.

Дәлелдеме (Сілт: Тар.57(b))

A115. Басқа тәжірбиелі мамандар жұмысқа қатысты дәлелдемелер алу барысы мыналарды қамтуы мүмкін:

- Жылыжай газдар қағидаларына қатысты тәжірбиелі мамандар кәсіпорындар аумағындағы пікірталастарда.
- Жалған ақпараттар мен материал жөніндегі тәжірбиелі мамандардың пікірталасында.
- Басқа тәжірбиелі мамандардың жалған материалдан келетін қауіп, оларға деген жауапкершілік және қортынды жайлы құжаттарына шолу жасау. Бұл құжат басқа тәжірбиелі мамандардың ұсынған қауіп қатерлерін шешетін меморандум ретінде қабылдануы мүмкін.

Жазбаша Ұсынымдар (Сілт: Тарм. 58)

A116. Бұл жазбаша арыз 58 тармағымен алап етіледі. Тәжірбиелі мамандар басқа жазбаша арызға сүйену міндетті деп көру мүмкін. Тәжірбиелі мамандардың жазбаша арыз сұрайтын адамдары негізінде аға менеджмент өкілдері немесе басқармаға жауапты адамдар болады. Менеджмент және басқарма құрылымы заңмен және заң өкілдерімен байланысты болсада, оның әсерін сонымен қатар әр түрлі мәдениет және заңдар, өлшемдер мен характеристикаға сай формалар болғандықтан барлық қатысушы топтан осы СОКХС үшін жазбаша арыз сұрау мүмкін емес. Мысалы тұлға өзінің құқығын заңды тұлға ретінде айыра алмаса бұл жағдайда тиісті қызметкерлерді басқаруды анықтау немесе басшылық етушіден арызнама сұраған кезде кәсіби үкім талап етуі мүмкін.

Есепті Күннен Кейінгі Оқиғалар (Сілт: Тарм. 61)

A117. Қосымша іс шараларға мысалға топтардар сонымен қатар үкіметтік агентліктен, қатысты заңнамалардың өзгерісі немесе реттеулер, ғылыми мағұлыматтардың сапалануы, заңнамалардың құрылымның өзгерісі, көптеген кепілдемелердің тәсілдерді пайда болуы немесе қателіктерге шолу жасау болып табылады.

Салыстырмалы Ақпараттар (Сілт: Тарм. 62–63, 76(с))

A118. Заңдар мен реттеулер, келісімшарттар, таныстыруларға деген талаптар, Жылыжай газдардың қағидаларына қатысты салыстырмалы ақпараттарды баяндау болып табылады. Қаржымен ЖЖГ қағидасының айырмашылығы дискретті кезеңде қалдықтың көлемін өлшеу белгілі уақыт аралығында жүрілімейді. Нәтижесінде егер қалдық белгіленбеген уақытта тасталынса немесе көлеміне сараптама белгіленбеген күндері жасалса жылдық салыстырмалы ақпарат алынбайды.

A119. Тәжірбиелі мамандарға Жылыжай газдар қағидаларының қолайлылығын салыстыру үшін бөлінетін қалдықтың пайызы жайлы мәлімет немесе аралықтан аралықты салыстырғаны жөніндегі құжаттың болуы маңызды болып табылады. Бұлар мына мәселелерге қатыссыз болуы мүмкін:

- (a) Жұмыс барысының алғашындағы кезеңнен өзгеруі;
- (b) Есепшоттың коэффициенттерінің өзгеруі; немесе
- (c) Өлшеу тәсілдері немесе мәліметтердің жарамайтындығы.

A120. Қазіргі тасталынған шығарылымдар жөнінде салыстырмалы ақпарат берген кезде жылыжай газдар қағидалары мен кепілдемесі жайлы баяндамаға қарайтындықтан кей жағдайларда тәжірбиелі мамандардың қортындысымен санаспайды.

Түзетулер (Сілт: Тар. 62А)

A121. Бұрынғы Жылыжай газдар қағидасының мөлшерін баяндау үшін сәйкес келетін заңдар мен реттеулерге немесе критерияларды түзетеді. Мысалға ғылыми мағұлыматтардың сапалануы, заңнамалардың құрылымның өзгерісі, көптеген кепілдемелердің тәсілдерді пайда болуы немесе қателіктерге шолу жасау болып табылады.

Салыстырмалы Мәліметтерді Атқару Рәсімі (Сілт: Тарм. 63А)

A122. Шектелген кепілдеме салыстырмалы ақпараттарды қамтиды. Егер тәжірбиелі мамандар сол салыстырмалы ақпаратта маңызды бұрмалаулар болғанын білсе, рәсімдеу Сонымен бірге кепілдеме рәсімдеу барысында салыстырмалы ақпарат жайлы толық мәліметтер мен пікірлер болуы керек.

A123. Егер келісім салыстырмалы ақпарат жайлы кепілдемені қамтымаса, онда рәсімдеуді атқару үшін 63 тармаққа жүгінеді. Онда тәжірбиелі

мамандардың материалдық немесе басқада теріс ақпараттары әдептілік міндеттемелермен байланыспауын көрсеткен.

Басқа Ақпараттар (Сілт: Тарм. 64)

A124. ЖЖГ қағидасы тәжірбиелі мамандар шешімі жайлы ақпараттарсыз жариялана береді. Мысалға жылыжай газдар қағидаларында жылдық немесе тұрақты баяндамалардың бір бөлігін немесе ауа райына байланысты ақпараттар сонымен қатар:

- Стратегиялық талдау, соның ішінде климаттың өзгеруінің компанияның стратегиялық мақсаттарына әсері.
- Ағымдағы және күтіліп отырған қауіп қатерлер және ауа рай өзгеріске қатысты мәліметтер жайлы түсіндірме мен сапалық бағалау.
- Ұзақ немесе қысқа уақыт аралығындағы ауа-райынан келетін қауіп-қатардің мүмкіндігі мен әсері туралы ақпаратты әшкерлеу.
- Кәсіпорынның стратегиясына жетісігіне ықпал ете алатын климаттың өзгерісіне байланысты тенденциямен факторлар бойынша келешекке жоспарланған ақпараттарды ашу.
- Менеджмент және климаттың өзгерісін қадағалау жайлы анықтамаға байланысты басқару процесстерімен кәсіпорынның ресурстарының сипаттамасы.

A125. Кейбір жағдайда, кәсіпорындар әр түрлі ЖЖГ қағидасына сай есептелінген шығарылымдар туралы ақпараттар береді. Мысалы, басқа ақпараттар қалдықтың әсері қайта қайталанбау сонымкен қатар жаңа өндіріс салынумемесе объектінің жабылуын қарастырып "ауыс қиыс" қағидатымен дайындалуы мүмкін. ЖЖГ қағидасын дайындау үшін алынатын мәліметтер критерия бойынша рұқсат етілмеген жағдайда тәжірбиелі мамандар оны өшіруге тырысады. Сонымен қатар Жылыжай газдар қағидаларына сәйкес келмейтін қандайда бір мәліметтерді тәжірбиелі мамандар алып тастауға тырысады. (Мысалы, алыпсағарлық болжамдар немесе одан әрі әрекеттер туралы мәлімдеме).

A126. Алдағы жағдайда ЖЖГ қағидасына сәйкес келмейтін әрекеттерге мыналар жатады:

- Мысалы, жеке өтініші үшінші жақпен сонымен қатар кәсіпорынның заң кеңесшісімен қарастырылуы.
- Әрекеттердің әр түрлі нұсқаларының зардаптары туралы заң кеңесін алу.
- Үшінші жақпен байланыс жасау, Мысалға: Реттеуші.
- Сенімділік орнатутер жөнінде құжатты қабылдамау.

- Заңнамалар мен реттеулерге сәйкес келетін келісімдерді қайтарып тастау.
- Сенімділік орнату туралы мәліметті сипаттау.

Құжаттама

Өткізілген Рәсімдерді Құжаттау Және Алынған Дәлелдемелер (Сілт: Тарм. 15,65-66)

A127. СОКХС 3000 (Қайта қарастырылған) Ақпараттың растығының дәлелдеу жөніндегі Халықаралық Стандарт 3000 тәжірибелі мамандардан СОКХС²³ шарттарының сенімділік орнату термен келісімдеріне сай келетін құжаттар болуын талап етеді. Оған келесі келтірілген құжаттар енуі мүмкін:

- Бұзақылық: Жалған жасалынған немесе табиғи қауіп қатерге және жеке тұлғалар мен реттеушілердің еңгізген жалған құжаттарына байланысты процедураның уақытының ұзартылуы.
- Заңдар мен Реттеулер: Тұлғалармен басқа өкілдердің талқылауында анықталған заңға қайшы әрекеттердің болуы.
- Жобалау: Келісім жасау барысындағы оның стратегиясы, жобасы, қандайда бір себептерге байланысты өзгерістері.
- Маныздылық: Талқылау барысында келесі факторлардың анықталуы: Жылыжай газдар қағидасының маңыздылығы, қалдық тастаудың деңгейі, маңыздылықтың атқарылуы: келісім барысының маңыздылығын қайта қарауы.
- Бұрмалаудың қауібі: мында 29 тармақ шарттарын, шешімдердің қабылдануын, 23 тармақта көрсетілгендей тұлғаның және оның ортасына деген көзқарасын түсінуді, кәсіби мамандардың пікірін бұрмалауды түзету процедурасы талап етіледі.
- Алдағы рәсімдер: Ағымдағы және келесі рәсімдердың орындалуы алдағы қауіп қатермен бұрмалануы және нәтижесіне байланысты.
- Бұрмалауларды бағалау: бұрмалаудың төменгі айқын белгілерінің қаралуы, келісім кезінде бұрмалаулардың жинақталуымен түзетілуі, дұрысталмаған бұрмалауларды бар болу туралы қолданатын қорытындылардың жеке немесе бірігіп жасалуының маңыздылығы.

²³ СОКХС 3000 (Қайта қарастырылған), 42 тармақ

Сенімділік Орнату Есебі Берілген Күннен Кейін Туындайтын Мәселелер (Сілт: Тар. 68)

A128. Ерекше жағдайлардың мысалдары тәжірибеші маманға растау туралы есеп шыққан күннен кейін белгілі болған, бірақ сол күні болған және егер сол күні белгілі болса, парниктік газдар туралы мәлімдемеге өзгеріс енгізуі немесе тәжірибеші маман қорытындыға өзгеріс енгізуі мүмкін фактілерді қамтиды. растау туралы есепте, мысалы, елеулі түзетілмеген қатенің табылуы. Келісім құжаттамасындағы алынған өзгерістер фирманың ережелері мен ережелеріне сәйкес СБХС 1 талап еткен жауапкершілікті қайта қарау кезінде қарастырылады, келісім бойынша серіктес өзгерістер үшін түпкілікті жауапкершілікті өз мойнына алады.²⁴

Соңғы Келісім Файлдардың Жиынтығы (Сілт: Тарм. 69)

A129. СБХС 1 (немесе, кем дегенде 1 СБХС-ақ талап ететін басқа да кәсіби талаптар, немесе заңдар немесе нормативтік талаптар,) келісім файлына құрастыру уақтылы аяқтау үшін саясат пен шараларды жасауы фирмалардың талап етеді.²⁵ келісімнің түпкілікті файл жинақтауды аяқтау, оның шеңберінде қолайлы уақыт шегі артық емес 60 күн ақпараттың дұрыстығын растау бойынша есеп беру күнінен кейінгі әдетте болып табылады.²⁶

Келісімнің Сапасын Бақылауды Шолу (Сілт: Тарм. 71)

A130. Келісім сапасы бойынша бақылауды талқылау кезінде қарастырлуы мүмкін жағдайлар:

- Қатысушы тараптардың келісімге байланысты фирмалардың тәуелсіздігін сараптауы.
- Пікірлердің айырмашылығы бар мәселелер бойынша немесе басқа қиын немесе даулы мәселелер бойынша тиісті консультациялар өтті ме және осы консультациялардан туындайтын қорытындылар.
- Қарауға таңдалған келісім құжаттары маңызды шешімдерге қатысты орындалған жұмыстарды көрсете ме және алынған қорытындыларды қолдай ма.

---

²⁴ СБХС 1, *Аудит және қаржылық есеп беру шолуы асыратын фирмаларға арналған сапа бақылау, сондай-ақ өзге де ақпараттың дұрыстығын қуаттау және Ілеспелі Қызметтер Келісімдер*, 32-33 тармақтар

²⁵ СБХС 1, 45 тармақ

²⁶ СБХС 1, А54 тармақ

Сенімділік Орнату Қорытындысын Құрастыру*Жарамды Критерияның Сипаттамасы (Сілт: Тарм. 74(d), 76(g)(iv))*

- A131. ЖЖГ туралы есепті ұйымның дайындауы ЖЖГ туралы мәлімдемеге түсіндірме жазбаларға қолданылатын критерийлердің барабар сипаттамасын енгізуді талап етеді. Бұл сипаттама ЖЖГ туралы мәлімдеме негізделетін құрылымның пайдаланушыларына кеңес береді және ЖЖГ туралы мәлімдемеде қандай да бір мәселелер қаралатынына қатысты әртүрлі критерийлер арасында айтарлықтай айырмашылықтар болған кезде өте маңызды, мысалы: қандай шығарындылар шегерімдері, егер бар болса, олар қалай мөлшерленді және олар нені білдіреді және 3 шығарындылардың қандай көлемін қосуға болатынын және олардың сандық өлшемін анықтауға арналған негіз.
- A132. ЖЖГ қағидасының нақты талаптарға сай дайындалғанының сипаттама тек ғана ЖЖГ қағидасы кепіліндегі шарттарды толығымен орындаса жарамды. Бұл критерияларды талап ету ЖЖГ қағидаларында көрсетілген аралықта күшінде.
- A133. Шектеулі немесе қысқартылған сөзбен жазылған жарамды талаптардың сипаттамасы (Мысалға: XYZ-дың талабы бойынша ЖЖГ қағидасы мүлтіксіз орындалу керек шарт) ЖЖГ қағидасын қолданушыларын шатастыруға ықтималды болғандықтан қанағаттандырылмайтын сипаттама.

Сенімділік Орнату Есебінің Мазмұны*Көрнекілік Сенімділік Орнату Есебі (Сілт: Тарм. 76)*

- A134. Қосымша 2-де ЖЖГ қағидалары бойынша бөлім 76 тармағында талданған бөлшектер суретпен көрсетілген.

Тәжірибелі Маманның Шешімінде Көрсетілмеген Мәліметтер (Сілт: Тарм. 76(c))

- A135. ЖЖГ мәлімдемесінде тәжірибешінің қорытындысында қамтылмаған салыстырмалы мәліметтер сияқты ақпараттар болған кезде, әдетте, ЖЖГ туралы мәлімдемеде және тәжірибешінің сенімділігі туралы есеп.

Шығарылымның Азаюы (Сілт: Тарм.76(f))

- A136. ЖЖГ туралы есепте шығарындыларды шегеру болған кезде растау туралы есепке қосылатын мәлімдеме тұжырымдамасы жағдайларға байланысты айтарлықтай өзгеруі мүмкін.

- A137. Ықтимал зиянды қалдықтар мен басқа да шығарындыларды азайтуға қатысты маңызды және сенімді ақпараттың болуы айтарлықтай өзгеріп отырады, сондықтан тәжірибе жүргізушілер үшін ұйымдардың талап

етілген шығарындыларын азайтуға қолдау көрсететін дәлелдер де өзгереді.

A138. Тәжірибеші маман шығарындыларды азайтуға әр түрлі сипатта болғандықтан және эмиссионерлердің шығарып тастауларына қолдана алатын процедуралардың саны мен сипаттамаларының жиі қысқартылғандығына байланысты, бұл СОКХС тәжірибе жүргізушісімен қамтылған шығарындылар туралы есепте анықтаманы талап етеді қорытынды және тәжірибешінің оларға қатысты жауапкершілігі туралы мәлімдеме.

A139. Шығарылымдардың тасталуы еш қандай зардап әкелмейтіні қарастырылған жағдайда тәжірибелі мамандар ЖЖГ қағидасы бойынша мынаған жауапты болады: “ЖЖГ қағидасы жыл бойы төгілген уу тонна АӨБ қалдықтан шығатын CO_2 -нің залалсыздануы . Біз процедураны орындау барысында ЖЖГ қағидасының шарттарына сәйкес келісімдердің анықтамасы жыл бойындағы қалдықтың залалсыздануын қамтамасыз етеміз бірақ сырттан келетін тонна CO_2 -с-ні азайта немесе залалсыздандыра алмаймыз деген.”

Сенімділік Орнату Есебін Пайдалану (Сілт: Тарм. 76(g) (iii))

A140. Тәжірибелі мамандар кепілдемені анықтау барысына кепілдеменің мақсатын, кімге арналғанын, не үшін қолданатылатынын анықтау жатады. Мысалға ЖЖГ қағидасы халыққа жариялану барысында ЖЖГ қағидасы мен кепілдемелері ЖЖГ қағидасы туралы негізгі түсінік, ЖЖГ қағидасы туралы білетін адамдарға белгілі деңгейде мәлімет бере алатын болуы керек.

A141. Одан басқа тәжірибелі мамандар басқалардың немесе басқа мақсатқа қолдану үшін тұлғалардың пайдалануынан қарағанда кепілдемелерге қойылған шектемелерді қарастырады.

Тәжірибелі Мамандардың Рәсімдердің Қосындысы (Сілт: Тарм. 76(e) (ii))

A142. Кепілдеме туралы баяндамада келісімнің шарттары мен орындалу процедурасы қамтылады. Себебі қолданушының түсінуі емес процедураның әр бөлігі қандай деңгейде орындалғаны, ондағы баяндамаларды мамандар өз ойымен жеткізуін қарастырады.

A143. Шектелген кепілдік туралы келісімде пайдаланушылардың шектеулі кепілдік туралы есепте көрсетілген тұжырымдаманы түсінуі үшін орындалатын процедуралардың сипатын, уақыты мен көлемін бағалау өте маңызды. Тәжірибеші маманның шектеулі кепілдік келісіндегі рәсімдерінің сипаттамасы, әдетте, ақылға қонымды кепілдік келісіміне қарағанда егжей-тегжейлі сипатталған. Әдетте, ақылға қонымды кепілдік келісінде орындалатын орындалмаған процедуралардың сипаттамасын қосу орынды болуы мүмкін. Алайда, барлық осындай рәсімдерді толық сәйкестендіру мүмкін болмауы мүмкін, өйткені тәжірибешінің маңызды

бұрмалаушылық тәуекелдерін түсінуі және бағалауы ақылға қонымды кепілдік келісіміне қарағанда аз.

Бұл анықтаманы шығаруда ескеретін факторы және деңгейі мыналарды қамтиды:

- Жеке тұлғаның жағдайы (қарапайым жағдайдағы жеке тұлғалардың әрекеттері).
- Келісімдердің өзара іс-әрекет ықпал ететін нақты жағдайлар және өткізілген процедуралардың ауқымдары.
- Жаңа тұтынушылар баяндаманың таныстырылуынан оның деңгейін, нарықтық тәжірибеде негізделгенін, заңдармен реттеулерге сәйкес келуін күтеді.

A144. Шектелген кепілдік туралы есепте орындалған процедураларды сипаттауда олардың объективті түрде жазылуы, бірақ олардың екіұштылық дәрежесінде жинақталмауы, сондай-ақ асыра жазылған немесе безендірілген түрде жазылмағандығы немесе ақылға қонымды сенімділікті білдіретіндігі маңызды. алынды. Процедураларды сипаттау келісілген процедуралар келісімі қабылданғаны туралы әсер қалдырмауы және көп жағдайда барлық жұмыс жоспарын егжей-тегжейлі көрсетпеуі де маңызды.

Тәжірибешіл Маман Қолы (Сілт: Тарм. 76(k))

A145. Тәжірибеші маманның қолтаңбасы немесе белгілі бір юрисдикцияға сәйкес тәжірибеші фирманың аты, тәжірибешінің жеке аты немесе екеуі де. Тәжірибеші маманның қолынан басқа, белгілі бір юрисдикцияларда тәжірибеші маман кепілдік туралы есеп беруде тәжірибеші маманның кәсіби тағайындауын немесе тәжірибеші немесе фирманың тиісті юрисдикциядағы тиісті лицензиялау органымен танылғанын мәлімдеуі талап етілуі мүмкін.

Сілтемелердегі Сұрақтарға Тоқтаулар Және Басқа Сілтемелер (Сілт: Тарм. 77)

A146. Сілтемелерге тоқтаулар және басқа сілтемелер пайдалану мамандардың басқа сұрақтарға деген әсерін азайтады.

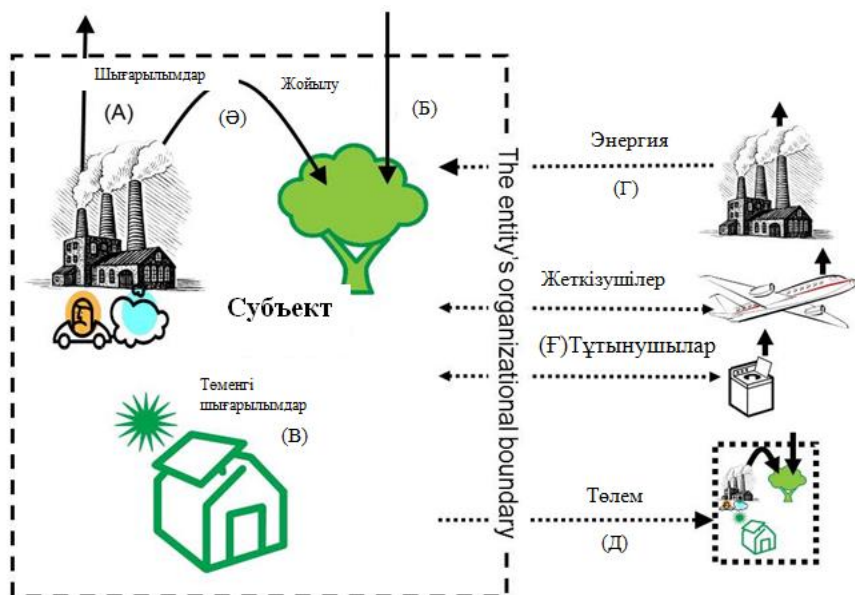
A147. Мәселенің маңыздылығы туралы абзац, мысалы, әртүрлі критерийлер қолданылғанда немесе критерийлер қайта қаралған, жаңартылған немесе алдыңғы кезеңдерге қарағанда басқаша түсіндірілгенде және бұл есепті шығарындыларға түбегейлі әсер еткенде немесе жүйенің бір бөлігі үшін бұзылғанда орынды болуы мүмкін. Есепке алынатын кезең осы уақытқа арналған шығарындыларды бағалау үшін экстраполяция қолданылғанын білдіреді және бұл ЖЖГ туралы мәлімдемеде айтылған.

- A148. Мысалы, келісімнің ауқымы алдыңғы кезеңмен салыстырғанда айтарлықтай өзгергенде және бұл туралы парниктік газдар туралы мәлімдемеде айтылмаған жағдайда, басқа мәселелер абзацы орынды болуы мүмкін.
- A149. Маңызды тармақ Түсініктемесі туралы абзацтың мазмұны баса назар аударылатын мәселе мен парниктік газдар туралы мәлімдемені толық сипаттайтын тиісті ақпаратты табуға болатын жерлерге нақты сілтемені қамтиды. Сондай-ақ, бұл тәжірибешінің тұжырымы көрсетілген мәселе бойынша өзгертілмегендігін көрсетеді. (Сондай-ақ, A125 тармақты қараңыз)
- A150. Басқа заттар параграфының мазмұны мұндай басқа мәселелердің парниктік газдар туралы мәлімдемеде ұсынылуын және ашылуын талап етпейтінін айқын көрсетеді. 77 тармақ басқа мәселелер параграфын пайдаланушылардың келісім, тәжірибеші маманның міндеттері немесе растау туралы есеп туралы түсінуіне қатысты мәселелерге қатысты шектейді, бұл тәжірибеші маман растау туралы есепте хабарлауды қажет деп санайды. (A124 тармақты да қараңыз)
- A151. Тәжірибеші маманның кепілдік есебіне ұйымның ақпараттық жүйесін жақсарту сияқты мәселелер бойынша ұсыныстарын қосу, бұл мәселелер ЖЖГ туралы мәлімдеме дайындау кезінде тиісті түрде қаралмағандығын білдіруі мүмкін. Мұндай ұсыныстар, мысалы, басқару хатында немесе басқару өкілетті адамдарымен талқылау кезінде жіберілуі мүмкін. Растамалық есептілікке ұсынымдарды қосу-қоспауды шешуге қатысты мәселелерге олардың сипаты пайдаланушылардың ақпарат қажеттіліктеріне сәйкес келетін-келмейтіндігі және олардың ЖЖГ туралы мәлімдеме бойынша тәжірибеші маманның қорытындысы ретінде дұрыс түсінілмеуін қамтамасыз ету үшін тиісті түрде тұжырымдалғандығы кіреді.
- A152. Басқа сұрақтарға қатысты тармақтар мамандардың заңға қарсы деген немесе реттеулер мен стандарттарға сай келмейтін ақпараттарын қарастырмайды. Мысалға, әдептілік мәселелер болуы мүмкін. Басқа сұрақтар жөніндегі сілтемелер менеджменттік талабы бар сұрақтарды қарастырмайды. Сенімділік орнату келісіндегі жылыжай газдарының қағидасы.

Қосымша 1

(Сілт.: Тарм. А8–А14)

Эмиссиялар Шығарып, Өшіріп Тастаулар Және Эмиссия Шегерулері

A = Түзу немесе компонент 1, шығарылымдар (А8 тармағын қараңыз).

B = Тазартулар (кәсіпорын аумағында пайда болатын шығарылымдар, бірақ олар тек осы жерде сақталып жиналады, атмосфераға шығарылмайды. Олар шығарылымдардың мөлшерімен салыстырылып есептелінеді).

C = Тазартулар (ЖЖГ арқылы атмосфераны тазарту жүргізілді) (А14 тармағын қараңыз).

D = Қалдық азайтылуы үшін тұлғаның іс-әректі талап етілінеді. Мұндай шаралар компонент 1 қалдығының шығуын азайтады. (мысалы, үнемді көлік құралдарын пайдалану) компонент 2 шығарылымдары (мысалы, сатып алынған электрэнергияның мөлшерін азайту үшін күн батареяларын орнату) немесе компонент 3-тің қалдығы (мысалы, энергия аз жұмсалатын іссапарлар мен азық-түліктің сатылуын қысқарту). Кәсіпорын мұндай іс-әрекеттерді ЖЖГ-ға жазылатын түсінікхатта талқылай алады, бірақ бұлар тек шығарылымдар мөлшерден тыс аз болғанда ғана өз күшіне ие немесе олар әр түрлі

қолданылу критерийіне байланысты қалдық азайта алады. (A11 бөлімін қараңыз).

E= Компонент 2-нің шығарылымдары (A9 тармағын қараңыз).

F= Компонент 3-тің шығарылымдары (A10 тармағын қараңыз).

G=Бөлінген шығарылымдар (қолданылған қозғалыстармен бірге) (A11-A13 тармағын қараңыз).

Қосымша 2

(Сілт.: Тарм. А134)

ЖЖГ Мәлімдемелері Жайлы Сенімділік Орнату Есептерінің Көрнекіліктері

1 Көрнекілік

Шарт құрамы төменде көрсетілген:

- Толық тексеріс жүргізу.
- ЖЖГ арыз иелері компонент 3 шығарылымдарын қамтымайды.
- ЖЖГ арыз иелері қалдықтың азайтылуын қамтымайды.
- ЖЖГ арызы салыстырмалы ақпаратты қамтымайды.

Келесі берілген Суреттері есептемелер барлық жағдайда қолданылуға арналмаған, ол тек таныстыру үшін берілген.

ЖЖГ АВС-ДАҒЫ ТӘУЕЛСІЗ ТӘЖІРИБЕШІ МАМАНДАРДЫҢ СЕНІМДІЛІК ОРНАТУ ТУРАЛЫ БАЯНДАМАСЫ

[Тиісті Адресат]

ЖЖГ арызындағы баяндама (егер бұл жалғыз Тармақ болса, оның қажеті жоқ)

Біз бір жыл ішінде ЖЖГ арызы арқылы 2011 жылдың 31 желтоқсанында біткен жалпы тазарту жүргіздік (мүлік түгендеу мен хх-уу бетіндегі түсінікті сөздерді қоса алғанда) [Бұл әрекет тәжірибеші мамандар, инженерлер, эколог-ғалымдар арқылы жүргізілді.]¹

ЖЖГ арызы үшін АВС-ның жауапкершілігі

АВС ЖЖГ арызының [сәйкес критерий²] бойынша дайындалуына жауап береді, бұл ЖЖГ ескертпесі арқылы жүргізіледі. Бұл жауапкершіліктің құрамында өңдеу, енгізу, ешқандай қателіктерсіз ЖЖГ арызының дайындалуының ішкі тәртібін қолдау жүйесі бар.

[ЖЖГ арызының 1-ескертпесінде көрсетілгендей]³ ЖЖГ сандық жүйесі тән белгісіздікке пән болып келеді, себебі толық емес ғылыми білім

¹ Ол жобаға қолданылмайтын болса, (жоба бойынша тек ауқымы 2 шығарындыларын хабарлауға болды және ешқандай басқа сарапшылар қолданылған болса, мысалы) сөйлем алып тасталсын.

² [Қолданылатын критерийлердің] тегін жүктеп алуға болады www.#####.org.

³ ЖЖГ мәлімдемесіне 1 ескертуде тән белгісіздік жоқ талқылау осы жерде тасталсын.

шығарылым факторларын анықтауда пайдаланылады және құндылықтар әртүрлі газдар шығарылымын толықтыруға қажет.

Біздің тәуелсіздік және сапа бағамы

Біз тәуелсіз әрі адалдық пен әділдікті, ұқыптылықты, кәсіби тәртіпті талап ететін, қаржыгер әдеби стандартының халықаралық кеңесінің шығарған кәсіби әдеп кодексін орындадық.

Халықаралық сапа стандартына сәйкес 1⁴, [кәсіпорынның аты], құжатты саясат пен процедурасы бар кешенді жүйе талап етілінетін әдепті, кәсіби стандартты және белгілі талаптарды ұстануы тиіс.

Біздің жауапкершілігіміз

Біздің жауапкершілігіміз біз алған дәлелдемеге негізделген ЖЖГ мәлімдемесі бойынша пікір білдіру. Біз өзіміздің сенімді сенімділік орнату келісімімізді Халықаралық аудит және сенімділік орнату стандарттары кеңесі шығарған 3410, *Жылыжай газы мәлімдемесі бойынша сенімділік орнату келісімі* (“СОКХС 3410”) Сенімділік орнату келісімі бойынша халықаралық стандартқа сәйкес өткіздік. Бұл Стандарт біздің ЖЖГ мәлімдемесінде елеулі бұрмаланушылықтар жоқ екендігі туралы сенімді сенімділік орнату алу үшін осы келісімді жоспарлауымызды және орындауымызды талап етеді.

3410 СОКХС сәйкес сенімді сенімділік орнату келісімі шығарылымдардың сандық жүйесі және ЖЖГ мәлімдемесіндегі қатысты ақпарат туралы дәлелдеме алу үшін рәсімдерді орындауды қосады. Таңдалған рәсімдердің сипаты, уақыты және деңгейі тәжірибешіл маман пайымына, ЖЖГ мәлімдемесіндегі алаяқтық немесе қате себебінен болатын елеулі бұрмаланулар тәуекелін бағалауды қоса алғанда, тәуелді. Бұл тәуекел бағалауларын жасауда біз АВС-ның ЖЖГ мәлімдемесін дайындауына қатысты ішкі бақылауын қарастырамыз. Сенімді сенімділік орнату келісім сондай-ақ қамтиды:

- ЖЖГ мәлімдемесін дайындауда негіз ретінде ЖЖГ мәлімдемесінің 1 ескертпесінде түсіндірілгендей қолданылған [қолданбалы критерия] АВС пайдалануы жағдайында жарамдылықты бағалау;
- Пайдаланылатын сандық әдістерді және есеп беру саясаттарын және АВС арқылы жасалған бағалаулардың негізделгендігін бағалау; және
- ЖЖГ мәлімдемесінің жалпылама ұсынуын бағалау.

Біз алынған дәлелдеме біздің пікірімізге негіз жасау үшін жеткілікті және сәйкес деп сенеміз.

---

⁴ СБХС 1, *Аудит және қаржылық есеп беру шолуы асыратын фирмаларға арналған сапа бақылау, сондай-ақ өзге де ақпараттың дұрыстығын қуаттау және Ілеспелі Қызметтер келісімдер*

Пікір

Біздің пікірімізше, 20X1 жылдың 31 желтоқсанына аяқталатын жыл үшін ЖЖГ мәлімдемесі барлық маңызды аспектілерде ЖЖГ мәлімдемесінің 1 ескертпесінде түсіндірілгендей қолданылған [*қолданбалы критерия*] сәйкес дайындалған.

Басқа Заң Шығарушы Және Нормативті Талаптар Бойынша Есептеме
(*кейбір талаптарға қолдану үшін*)

[Сенімділік орнату баяндамасының формасы мен мазмұны баяндама жауапкершілігіндегі басқа да нәрселерге байланысты өзгереді.]

[Тәжірибеші маманның қолы]

[Сенімділік орнату баяндамасының күні]

[Тәжірибеші маманның мекен-жайы]

2-Сурет:

Берілген жағдайдың құрамы:

- Шектелген сенімділік орнату келісімі.
- Тұлғаның ЖЖГ арызы 3 қалдық сферасын қамтымайды.
- Тұлғаның ЖЖГ арызы қалдық азайтылуын қамтымайды.
- Тұлғаның ЖЖГ арызы салыстырмалы ақпаратты қамтымайды.

Төменде көрнекі есептеме тек басшылыққа арналған және оны толық немесе кез келген жағдайға қолдануға арналмаған.

АВС ЖЫЛЫЖАЙ ГАЗ (ЖЖГ) МӘЛІМДЕМЕСІ БОЙЫНША
ТӘУЕЛСІЗ ТӘЖІРІБЕШІЛ МАМАН ШЕКТЕЛГЕН СЕΝІМДІЛІК
ОРНАТУ ЕСЕБІ

[тиісті мекен-жайлар]

ЖЖГ-дағы баяндама (*бұл жалғыз бөлім болса, оның қажеті жоқ*)

Біз 2011 жылдың 31 желтоқсанында аяқталған АВС-дің ЖЖГ-мен шектелген қалдық түгенделуін жүргіздік [түсіндіру ескертпелері хх-уу бетінде] [Бұл әрекет тәжірибеші мамандар, инженерлер, эколог-ғалымдар арқылы жүргізілді.]⁵

ЖЖГ үшін АВС жауапкершілігі

АВС ЖЖГ-ның [сәйкес критерий⁶] бойынша дайындалуына ЖЖГ-ның 1-ескертпесінде жазығандай жауап береді. Бұл жауапкершіліктің құрамында өңдеу, нығайту және ЖЖГ дайындалуының ішкі бақылауының жүйе қамсыздандырылуы бар, бұнда қателіктер мен орынсыз әрекеттерге жол берілмейді.

[ЖЖГ-ның 1-ескертпесінде айтылған] ЖЖГ түсініксіз болу себебі әр түрлі газдарды лақтырғандағы аз білімге байланысты.⁷

Біздің тәуелсіздік және сапа бағамы

Біз тәуелсіздік және тұтастығын, объективтілік, кәсіби құзыреттілігін және мұқияттылық, құпиялылық және кәсіби мінез-құлық негізгі қағидаттары негізделеді Бухгалтерлердің Халықаралық Әдеп Стандарттары Кеңесінің

⁵ Ол жобаға қолданылатын емес болса, (жоба бойынша тек ауқымы 2 шығарындыларын хабарлауға болды және ешқандай басқа сарапшылар қолданылған болса, мысалы) сөйлем алып тасталсын.

⁶ [Қолданылатын критерийлердің] тегін жүктеп алуға болады www.#####.org.

⁷ ЖЖГ мәлімдемесіне 1 ескертуде тән белгісіздік жоқ талқылау жерде, осы тасталсын.

шығарған кәсіби бухгалтерлерге арналған Этика кодексінің басқа да этикалық талаптарға сай болып шықты.

Фирма сапаны бақылау ¹⁸ Халықаралық стандарты қолданады және, тиісінше, құжатталған саясаттар мен рәсімдерге этикалық талаптарға сай келуіне қатысты, кәсіби стандарттарға және қолданыстағы заңнамалық және нормативтік талаптарға, оның ішінде сапаны бақылаудың кешенді жүйесін сақтауы тиіс.

Біздің жауапкершілік

Біздің жауапкершілік біздің ЖЖГ арызы негізінде жасалынған пікірдегі шектеулі шешімнің сенімділігінде. Біз 3410 сенімділік орнату келісіміндегі халықаралық стандартқа сәйкес, ЖЖГ-дағы сенімділік орнату келісімі [“СОКХС 3410”], халықаралық стандарт аудиті мен стандарт анықтығының расталымы арқылы берілген, жалпы тазалық шараларын жүргіздік. ЖЖГ-да стандарт бізден маңызды бұрмалауы жоқ екеніне көз жеткізуді, бізге бұл шараны жүргізу мен жоспарлауды талап етеді. Шектеулі қамтамасыздандыру СОКХС 3410-ға байланысты құрылады әрі оның құрамында ЖЖГ дайындаудың негізіндегі АВС қолданудағы жарамдылық бағамы, ЖЖГ-дағы жалпы формат анализіне жауап беретін, ЖЖГ дайындау кезіндегі жіберілген қателіктер мен олқылықтардың тәуекел бағамы бар. Шектелген сенімділік орнату келісімі жалпы тазалау жұмысынан, ішкі бақылау түсіністігінен көлемі жөнінен әлдеқайда кіші. Біздің жасаған жұмысымыз біздің кәсіби талқылауымыз негізінде жасалынды, әрі сұрақтар, жұмыстың бақылауы, құжаттар тексерісі, аналитикалық процедура, сандық баға әдісі мен саяси есептеменің бағамы, келісім және негізгі жазылымдардың бітімі қолданылды.

СОКХС 3410 сәйкес қабылданған шектеулі сенімділік орнату келісімі бойынша алаяқтық себебінен ЖЖГ мәлімдемесі елеулі бұрмаланулардың тәуекелін бағалайды, ЖЖГ мәлімдемесін дайындау үшін негіз ретінде [қолданылатын критерийлер] негіздемесін пайдалану жағдайларына жарамдылығын бағалауды қамтиды немесе қате мән-жайлар қажеті ретінде бағаланған тәуекелдерге жауап береді. Шектеулі сенімділік орнату келісімінің ішкі бақылауды түсінуді және бағаланған тәуекелдерге жауап рәсімдерін қоса алғанда тәуекелдерді бағалау рәсімдерін және де қатысты қисынды сенімділік орнату есептемесіне қарағанда айтарлықтай көлемі аз.

Біз орындаған рәсімдер, сұраныстарды, орындалған үдерістерді шолуды, құжаттарды тексеру, талдамалық рәсімдер, сандық әдістердің сәйкестігін бағалау және есеп саясаттары және белгіленген жазбалармен келісу және үйлесуді қоса алғанда, біздің кәсіби пайымдауларымызға негізделді.

---

⁸ СБХС 1, Аудит және қаржылық есеп беру шолуы асыратын фирмаларға арналған сапа бақылау, сондай-ақ өзге де ақпараттың дұрыстығын қуаттау және Глеспелі Қызметтер келісімдер

[[Тәжірибеші маман өзінің мәлімдемесіне дайындалған рәсімдердың сипаты мен өлшемін қоса алады, олар қолданушыларға тәжірибеші маманның мәлімдемесін түсінуге негіз бола алады.⁹ Келесі бөлім нұқаулар ретінде жазыған; және рәсімдердың мысалдары оның түрі, өлшемінің тізімін құрамайды, ал бұлар қолданушыларға маңызды болуы мүмкін.]¹⁰

Рәсім орындау кезінде жоғарыда көрсетілген жағдайларды ескере отырып, біз:

- Сұрақтар арқылы сандық шығарылымдар мен есептемеге қатысы бар ABC -ның бақылау ортасы туралы көрсетілімдер мен ақпаратты жүйелер ала аламыз, бірақ шығармашылықты дизайн мен дәлел алуды бағамдаған жоқпыз, сонымен қатар өзіміздің эффективтілігімізді тексерген жоқпыз.
- Тиісті бағаны өңдеу үшін ABC әдістерінің тиімділігін бағаладық және ол қазір қолданылуда. Бірақ ABC арқылы бағамдау керек тесттер бұған кірмейді.
- Қалдық көзінің тұтастығын, берілгендердің құрастырылуының әдісін, берілгендердің көзін және сайтқа байланысты тиісті болжамдарды бағамдау үшін шығарылулар [3 объектіде] міндеттелді. Тест үшін алынған түйіндер қалдықтың жалпы қалдыққа қатынасына, қалдық көзіне, сайтқа байланысты алынды. Біздің рәсімнің құрамында құрылымға байланысты ақпаратты жүйелердің тесті мен осы сайттардағы бақылау бар және жалпы тазалық жүргізгендегі деңгейден төмен. Нәтижесінде шектеулі қамсыздандыру әрекетінің негізінде алынған сенімділік орнату деңгейі жалпы тазалық жүргізгенде алынған заттан әлдеқайда төмен. Сәйкесінше, біз ЖЖГ-ның ABC- сы ЖЖГ-ның барлық қырларына сай жазылғанына сенімділік білдіре алмаймыз. Біздің рәсімдерға объект туралы ақпаратты жинау мен бақылау үшін тестілеу ақпараттары [кірістірілген/кірістірілмеген.]¹¹

⁹ Рәсімдер, бірақ олар бірдей екенін дәрежеде шығарды де алымының немесе көркемдеді немесе жеткілікті сенімділік алынғаны білдіреді жолмен сипатталған болады. рәсімдерді сипаттау келісілген шаралары келісімнің қабылданған, және көп жағдайда егжей-тегжейлі барлық жұмыс жоспары жоқ болады келе жатқанын. әсер бермейді, деп маңызды.

¹⁰ Қорытынды есепте осы түсіндірме тармақ жойылады.

¹¹ Машықтанушы кәсіби бухгалтер жүзеге рәсімдер туралы кеңейтілген ақпарат келісімдер жағдайларына қажет емес деген қорытындыға келсе бұл бөлім алып тасталсын.

Шектеулі сенімділік орнату міндеттемесінде жүзеге асатын рәсімдер табиғатында пен мерзімдерінде әр түрлі болады және қисынды сенімділік орнату есептемесіне қарағанда аз дәрежеде болып табылады. Демек, шектеулі сенімділік орнату келісімі қамтамасыз ету деңгейі алынған ақпараттың дұрыстығын растау бойынша қисынды сенімділік орнату есептемесін орындағанға қарағанда айтарлықтай төмен болып табылады. Тиісінше, біз ABC компаниясының ЖЖГ мәлімдемесі барлық елеулі аспектілерде, [қолданылатын критерийлерге] сәйкес дайындалғандығы туралы саналы сенімді пікір білдіре алмаймыз.

Шектеулі қамсыздандырудың тұжырымы

Рәсім негізінде біз ойымызға келмеген дәлелдер алдық, ЖЖГ ABC, 20X1 жылдың 31 желтоқсанында аяқталған, ЖЖГ-ның 1 ескертесінде айтылғандай барлық қырларына сай емес [қолданылатын критерийлерге] сәйкес жасалғандығына көз жеткіземіз.

Басқа заң шығарушы және нормативті талаптар туралы баяндама (кейбір талаптарға қолдану үшін)

[Сенімділік орнату баяндамасының формасы мен мазмұны баяндама жауапкершілігіндегі басқа да нәрселерге байланысты өзгереді.]

[Тәжірибеші маманның қолы]

[Сенімділік орнату баяндамасының күні]

[Тәжірибеші маманның мекен-жайы]

3420 СЕНІМДІЛІК ОРНАТУ КЕЛІСІМІНДЕГІ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ СТАНДАРТ

АҢДАТПАҒА ҚОСЫЛҒАН ШАРТТЫ ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТТЫ ҚҰРУ БОЙЫНША ЕСЕП БЕРУ ҮШІН СЕНІМДІЛІК ОРНАТУ КЕЛІСІМДЕРІ

(2013 жылдың 31 наурызына немесе одан кейінгі
сенімділік орнату есептері үшін құзіретті)

МАЗМҰНЫ

	Тармақ
Кіріспе	
Осы СОКХС ауқымы	1–8
Күшіне ену күні	9
Мақсаттары	10
Анықтамалары	11
Талаптары	
3000 СОКХС (Қайта қарастырылған)	12
Келісімді Қабылдау	13
Келісімді Жоспарлау және Орындау	14–27
Жазбаша Ұсынымдар	28
Пікірді Қалыптастыру	29–30
Пікір Түрлері	31–34
Сенімділік Орнату Есебін Дайындау	35
Қолдану Және Басқа Да Түсіндірме Материал	
Осы СОКХС Ауқымы	A1
Аңдатпаға Қосылған Шарттық Қаржылық Ақпарат Мақсаты	A2–A3
Шартты қаржылық ақпарат Жинағы	A4–A5
Негізделген Сенімділік Орнату Келісімі Сипаты	A6
Анықтамалар	A7–A9
Келісімді Қабылдау	A10–A12
Келісімді Жоспарлау және Орындау	A13–A44
Жазбаша Ұсынымдар	A45

АҢДАТПАҒА ҚОСЫЛҒАН ШАРТТЫ ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТТЫ ҚҰРУ БОЙЫНША ЕСЕП
БЕРУ ҮШІН СЕНІМДІЛІК ОРНАТУ КЕЛІСІМДЕР

Пікірді Қалыптастыру	A46–A50
Сенімділік Есебін Дайындау	A51–A57
Қосымша: Түрлендірілмеген Пікірі бар Көрнекілікті Тәжірибешіл Есебі	

Аңдатпаға Қосылған Шартты Қаржылық Ақпаратты Құру Бойынша Есеп Беру Үшін Сенімділік Орнату Келісімдері 3420 Сенімділік Орнату Келісімі Халықаралық Стандарты (СОКХС), Халықаралық Сапаны Бақылау, Аудит, Шолу, Басқа Да Сенімділік орнатутер, Және Ілесне Қызметтер Мәлімдемелерімен бірге қаралуы тиіс.

Кіріспе

Осы СОКХС ауқымы

1. Бұл Сенімділік орнату келісімдерінің халықаралық стандарты (СОКХС) тәжірибешіл маманның¹ жауапкер тараптардың² әрекеттерінің аңдатпада алдын ала көрсетілген қаржы жөніндегі құжаттық ақпаратына сәйкестігін есеп беру міндеттерімен айналысады. СОКХС мына жағдайларда:

- Қауіпсіз айырбастау (“тиісті заң немесе нормативтік актілер”) заң күзiретiнiң заңдары немесе ережелерiне сәйкес бұндай есептiң басылып шығарылуы талап етiлсе; немесе
- Берiлген заң күзiретiнде бұндай есептiң басылуы тұрақты түрде мақұлданған болса iске асырылады. (Сiлт: Тарм. А1)

Тәжірибешіл Маманның Жауапкершіліктерінің Сипаты

2. СОКХС негiзiнде орындалған аңдатпада алдын ала көрсетiлген қаржы жөнiндегi құжаттық ақпаратының үлгiсiн құрастыру тәжірибешiл маманның жауапкершiлiгiне кiрмейдi, бұл – жауапкер тараптардың мiндетi. Тәжірибешiл маманның негiзгi жалғыз мiндетi – көрсетiлген қаржы ақпараттарының белгiленген ережелер мен нұсқаулар бойынша жазылғанын қадағалау.

3. Бұл СОКХС растау мiндетмелерiнен өзге тәжірибешiл маманның қаржы тарихының ақпараттық деректемелерiн құрастыруын талап ететiн қызметтермен айналыспайды.

Аңдатпаға Қосылған Шарттық Қаржылық Ақпарат Мақсаты

4. Аңдатпаға қосылған шарттық қаржылық ақпарат мақсаты мекемеде өткiзiлген маңызды әрекеттiң немесе транзакцияның оның белгiленбеген қаржы процестерi ақпаратына тигiзген ықпалының есебiн күнi бұрын көрсету. Яғни, үлгi түрдегi түзетулер мен ықпалдар берiлген қаржы деректемелерге қолданып, өткiзiлетiн әрекеттердiң ықпалы болжамданады. Үлгi түрдегi түзетулер мен болжамдар мекеменiң шынайы қаржылық жағдайына сәйкес келмейдi. (Сiлт: Тарм. А2–А3)

Шартты Қаржылық Ақпарат Жинағы

5. Қаржы жөнiндегi құжаттық ақпаратының есеп үлгiсiн құрастыру үшiн жауапты тараптардың мекемеде өткiзiлген маңызды әрекеттiң немесе транзакцияның тигiзген ықпалы жөнiнде болжам ақпаратты

¹ 3000 СОКХС (Қайта Қарастырылған), *Тарихи қаржылық Ақпараттар бойынша Аудит пен Қысқаша Талдаудан Басқа сенiмдiлiк орнату Келiсiмдер*, 12(н) тармағы.

² 3000 СОКХС (Қайта Қарастырылған), 12(п) тармағы

жинақтауын, сараптауын, түйіндеуін және таныстыруын талап етеді.
Бұл үшін белгіленген критерийлер:

- Үлгі түрдегі болжам деректемелерге қажетті өткізілген әрекеттің ықпалы белгіленбеген бастапқы қаржы жөніндегі құжаттық ақпаратының көзін анықтап, одан керекті деректерді алу; (Сілт: Тарм. А4–А5)
- Алынған ақпаратқа үлгі түрдегі түзетулерді жүргізіп, таныстырылатын болжам түрдегі қаржы есепті дайындау; және
- Дайындалған болжам түрдегі қаржы есепті анықталған мәліметтермен қоса таныстыру.

Негізделген сенімділік орнату келісім сипаты

6. Орынды қаржы жөніндегі құжаттық ақпаратының есеп үлгісін растау міндеттемесінің негізі жауапты тараптардың таныстырылатын болжам түрдегі қаржы есепті дайындау кезіндегі СОКХС-да бекітілген критерийлердің толық орындалуын, бұл есептің өткізілген әрекеттерге немесе транзакцияларға байлыныстылығын, қаржы есебіне болжам кезінде енгізілген түзетулердің дұрыстығын қадағалау, берілген есептің таныстыру презентациясын бағалау. Алайда, растау міндеттемесі тәжірибешіл маманның қаржы есепті дайындау кезіндегі қолданған ақпаратты тексеруін, жаңартылуын, есептеменің шолуын қажет етпейді: (Сіл: Тарм. А6)

- Сәйкес шартты түзетулер осы критерийлерге керекті әсер береді; және
- Нәтижесіндегі проформа бағаны керекті түзетулердің түзетілмеген қаражаттық ақпаратқа қандай әсер беретінін көрсетеді. (11(с) тармағын қараңыз).

Бұған, сонымен қатар, шартты қаражаттық ақпараттың жалпы көрсетілімі кіреді. Дегенмен, бұл келісімге тәжірибешіл маманның белгілі бір мәлімдеменің жаңартуы не қайта тапсыруы кірмейді, немесе шартты қаражаттық ақпаратты жинақтауға қолданылған ақпарат, не мұны жасауға қолданылған қаражаттық ақпараттың аудиті не қайта қарастырылуы кірмейді.

*3000 СОКХС (Қайта Қарастырылған), Басқа Да Кәсіби Мәлімдемелермен
Және Басқа Да Талаптармен Қарым-Қатынасы*

7. Тәжірибешіл маманнан аңдатпаға қосылған шартты қаржылық ақпарат жинағы бойынша есеп үшін сенімділік орнату келісімін орындағанда 3000 СОКХС (Қайта Қарастырылған) және осы СОКХС-мен келісілуі талап етіледі. Бұл СОКХС 3000 СОКХС (Қайта Қарастырылған) толықтырады, бірақ ауыстырмайды, және аңдатпаға қосылған шартты

қаржылық ақпарат жинағы бойынша негізделген сенімділік орнату келісінде 3000 СОКХС (Қайта Қарастырылған) қалай қолданылуы тиіс деген түсінікті кеңейтеді.

8. 3000 СОКХС (Қайта Қарастырылған) сәйкестік, басқалардан бөлек, сенімділік орнату келісіміне қатысты Бухгалтерлердің Халықаралық Әдеп Стандарттары Кеңесі шығарған *Кәсіби бухгалтерлер үшін әдеп кодексінің* (БХӘСК Кодексі) А және Ә бөлімдерімен, немесе басқа да кәсіби талаптармен, немесе кем дегенде талап етілетін заң немесе нормативтік актілермен бекітілген талаптармен сәйкес келуін талап етеді.³ Ол сондай-ақ келісім серіктесі 1 СБХС ⁴ қолданатын фирманың мүшесі болуын талап етеді немесе басқа да кәсіби талаптарды немесе кем дегенде 1 СБХС секілді талап қоятын заң немесе нормативтік актілердегі талаптарды ыалап етеді.

Күшіне ену күні

9. Бұл СОКХС 2013 жылдың 31 наурызына немесе одан кейінгі сенімділік орнату есептері үшін күзіретті.

Мақсаттары

10. Тәжірибешіл маманның мақсаттары:
- (a) Жауапкер тараптардың қаржы жөніндегі құжаттық ақпараты жөнінде есеп үлгісінің белгіленген критерийлер мен нұсқаулар бойынша дайындағанын қадағалау; және
  - (b) Дайындалған болжам түрдегі қаржы есепті анықталған мәліметтермен қоса таныстыру.

Анықтамалар

11. Осы СОКХС мақсаттары үшін келесі терминдер төменде көрсетілген мағыналарға ие:
- (a) Қолданбалы критерийлер – шартты қаржылық ақпаратты құруда жауапты тараппен пайдаланылатын критерия. Критерия күзіретті немесе мойындалған стандарт орнататын ұйыммен немесе заң немесе нормативтік актілермен орнатылуы мүмкін. Орнатылған критерийлер болмаған жағдайда, олар жауапты тараппен әзірленетін болады. (Сіл: Тарм. А7–А9)

---

³ 3000 СОКХС (Қайта Қарастырылған), 3(a), 20 және 34 тармақтары

⁴ 3000 СОКХС (Қайта Қарастырылған), 3(b) және 31(a) тармақтары. *Қаржылық есептіліктер аудиті және шолуын орындайтын фирмалар үшін және басқа да сенімділік орнату және ілеспе қызметтер келісімдері үшін сапа бақылауы*, 1 Сапа бақылауы бойынша халықаралық стандарт (СБХС)

- (b) Шартты түзетулер – Түзетілмейтін қаржылық ақпаратқа қатысты мыналар қосылады:
- (i) Көрнекілік мақсатында таңдалған ертерек күні оқиға орын алғандағы немесе мәміле жасалғандағы маңызды оқиға мен мәміленің («оқиға» немесе «мәміле») әсерін көрсететін түзетілмейтін қаржылық ақпарат түзетулері; және
  - (ii) Есеп беруші субъектінің («субъект») және оның бұл жүйе негізіндегі есеп саясаттарының қолданбалы қаржылық есеп беру жүйесімен келісілген негізде құралатын шартты қаржылық ақпарат үшін қажетті түзетілмейтін қаржылық ақпаратқа түзетулер (Сіл: Тарм. А15–А16)

Шартты түзетулер сатып алынған («сатып алынатын») немесе сатып алынуы тиіс бизнеске немесе жойылған («жойылу») немесе жойылатын бизнеске қатысты ақпаратты бұл ақпарат шартты қаржылық ақпаратты құруда пайдаланылатын деңгейде камтиды («қаржылық ақпаратты сатып алу немесе жою»).

- (c) Шартты қаржылық ақпарат – Көрнекілік мақсаттарында таңдалған ертерек күні оқиға орын алса немесе мәміле жасалса түзетілмейтін қаржылық ақпаратына оқиға немесе мәміленің әсерін көрсету үшін түзетулермен бірге көрсетілетін қаржылық ақпарат. Бұл СОКХС-да, шартты қаржылық ақпарат бағаналық үлгіде келесілерден құралып ұсынылды деп болжанады (a) түзетілмеген қаржылық ақпарат; (b) шартты түзетулер; және (c) нәтижеден алынған шартты бағана. (Сіл: Тарм. А2)
- (d) Аңдатпа – үшінші тараптың инвестициялық шешім қабылдау үшін мекеменің қауіпсіздік саясаты мен заңдарына сәйкес жазылған құжат.
- (e) Басылған қаржы жөніндегі құжаттық ақпараты – мекеменің жұртшылыққа мәлім болған ақпараты.
- (f) Түзетілмеген қаржы ақпараты – жауапкер маманның үлгі түрдегі түзетулерді енгізетін қаржы жөніндегі құжаттық ақпараты. (Сіл: Тарм. А4–А5)

Талаптар

3000 СОКХС (Қайта Қарастырылған)

12. Тәжірибешіл маман осы СОКХС және 3000 СОКХС (Қайта Қарастырылған) екеуінің де талаптарынмен сәйкес келмесе, ол осы СОКХС-пен сәйкестігін ұсынбауы тиіс.

Келісімді Қабылдау

13. Келісімді көрсетілген қаржы ақпараттарының белгіленген ережелер мен нұсқаулар бойынша жазылғанын тексеруден бұрын тәжірибешіл маман:
- (a) Келісімді орындау үшін міндетті тұлғалар тиісті біліктілігі мен мүмкіндіктерін бар екенін анықтау; (Сілт: Тарм. А10)
  - (b) Берілген міндеттеменің шарттары мен жағдайына байланысты стандарттың нұсқауларының бұл жеке аңдатпа үшін орындалатынын қадағалау, оның белгіленген қызметінің шартына сәйкес келуін тексеру;
  - (c) Міндеттеменің қызметіне сәйкес келетін заңдарға жыне берілген СОКХС стандартына байланысты тұжырымдаманы негіздеу; (Сілт: Тарм. А54–А56)
  - (d) Түзетілмеген қаржылық ақпарат және кез келген сатып алынатын немесе жойылатын қаржылық ақпарат алынған көздер аудиттелгенде немесе шолу жасалғанда және түрлендірілген аудитор пікірі немесе шолу қорытындысы білдірілгенде немесе есепте түсіндіруші тармақтар болғанда, қатысты заң немесе нормативтік актілер тәжірибешіл маман есебін, түрлендірілген аудитор пікірін немесе шолу қорытындысын немесе түсіндіруші тармақтары бар есепті мұндай көздерге қатысты қолдануды немесе оған сілтеме жасауды рұқсат ету-етпеді қарастыру;
  - (e) Егер субъект тарихи қаржылық ақпараты ешқашан аудиттелмеген немесе шолу жасалмаған болса, тәжірибешіл маман субъектті және оның есеп және қаржылық есеп беру тәжірибесін жеткілікті түсінуді келісімді орындау үшін ала алатындығын-алмайтындығын қарастыру; (Сілт: Тарм. А31)
  - (f) Егер оқиға немесе мәміле өзіне сатып алуды және сатып алушының еш уақытта аудит жүргізілмеген немесе шолу жасалмаған тарихи қаржылық ақпаратын қосса, тәжірибешіл маман сатып алынатынды және оның есеп және қаржылық есеп беру тәжірибесін жеткілікті түсінуді келісімді орындау үшін ала алатындығын-алмайтындығын қарастыру; және
  - (g) Белгіленген критерий бойынша қаржы жөніндегі құжаттық ақпараттың үлгісін дайындап, оның барлық шарттарға сәйкес орындалу мүмкіндігін тексеру. (Сілт: Тарм. А11–А12)
    - (i) Қолданылатын критерийдің нақты ашылуы не түсіндірілуі;
    - (ii) Қабылданған критерийлердің негізінде шартты қаражаттық ақпараттың жиналуы; және

(iii) Тәжірибешіл маманды келесілермен қамтамасыз ету:

- а. Шартты қаржылық ақпарат барлық елеулі аспектіде қолданылатын критерийлер негізінде құрастырылған-құрастырылмағандығын бағалауға қатысты жазбалар, құжаттамалар және басқа материалдар секілді барлық ақпаратқа қолжетімділік (келісім мақсаты үшін қажет бизнес бірігуіндегі сатып алу туралы ақпаратты қоса алғанда);
- ә. Тәжірибешіл маман келісім мақсаты үшін жауапты тараптан талап етуі мүмкін қосымша ақпарат;
- б. Шартты қаржылық ақпарат барлық елеулі аспектіде қолданылатын критерийлер негізінде құрастырылған-құрастырылмағандығын бағалауға қатысты дәлелдемені алу үшін қажетті деп тәжірибешіл маман анықтайтын субъект ішіне және субъект кеңесшілеріне қолжетімділік; және
- в. Келісім мақсаты үшін қажет болғанда бизнес бірігуіндегі сатып алынатындар бойынша тиісті тұлғаларға қолжетімділік.

Келісімді Жоспараулау және Орындау

Қолданылатын Критерийлердің Жарамдылығын Анықтау

14. Тәжірибешіл маман СОКХС 3000 (Қайта Қарастырылған)⁵ бойынша белгіленген критерийлердің сәйкестігін тексеріп, ең кемінде мынандай жағдайларды қадағалауы тиіс:

- (a) Түзетілмеген қаржылық ақпарат тиісті көздерден алынады; (Сілт: Тарм. А4–А5, А27)
- (b) Шартты түзетулер болады:
  - (i) Оқиғаға немесе мәмілеге тура байланысты; (Сілт: Тарм. А13)
  - (ii) Қолдау тапқан; және (Сілт: Тарм. А14)
  - (iii) Субъект қолданылатын қаржылық есеп беру жүйесімен және оның осы жүйе негізіндегі есеп саясаттарымен сәйкестігі; және (Сілт: Тарм. А15–А16)
- (c) Пайдаланушыларға берілген ақпарат түсінікті болу үшін сәйкес ұсыну жасалады және ақпаратты ашып көрсетулер қамтамасыз етіледі. (Сілт: Тарм. А2–А3, А42)

⁵ СОКХС 3000 (Қайта Қарастырылған), 42 (c) (ii) және А45-тармақтар

15. Сонымен қатар, тәжірибешіл маман қолданылатын критерийлер келесілердей болып табылатындығын бағалауы тиіс:
- (a) Бірізді және қатысты заңмен немесе нормативтік актілермен қайшы келмейді; және
  - (b) Адастыратын шартты қаржылық ақпаратқа әкелуі екіталай.

Елеулілігі

16. Келісімді жоспарлағанда және орындағанда тәжірибешіл маман шартты қаржылық ақпарат барлық елеулі аспектіде қолданылатын критерийлер негізінде құрастырылған-құрастырылмағандығын бағалауға қатысты мәнділікті қарастыруы тиіс (Сілт: Тарм. А17–А18)

Қалай Жауапты Тарап Шартты Қаржылық Ақпаратты Және Басқа Да Келісім Жағдайларын Құратындығы Туралы Түсінікті Алу

17. Тәжірибешіл маман келесілер туралы түсінікті алуы тиіс: (Сілт: Тарм. А19)
- (a) Шартты қаржылық ақпарат құрастырылатын оқиға мен мәміле;
  - (b) Жауапты тарап шартты қаржылық ақпаратты қалай құрастырады; (Сілт: Тарм. А20–А21)
  - (c) Субъекттің және кез келген сатып алу мен жойылудың сипаты, келесілерді қоса алғанда (Сілт: Тарм. А22–А23)
    - (i) Олардың операциялары;
    - (ii) Олардың активтері мен міндеттемелері; және
    - (iii) Олар құрастырылған жол және қалай қаржыландырылған жолы;
  - (d) Ұйымға және кез келген сатып алу мен жоюға қатысты сәйкес салалар, заңды және реттейтін және басқа да сыртқы факторлар; және (Сілт: Тарм. А24–А26)
  - (e) Ұйымның және сатып алудың немесе жоюдың қолданбалы қаржылық есеп беру жүйесі және есеп және қаржылық есеп беру тәжірибелері, олардың есеп саясаттарын таңдауы мен қолдануын қоса алғанда.

Түзетілмеген Қаржылық Ақпарат Алынған Көздер Сәйкестігі Туралы Дәлелдеме Алу

18. Тәжірибешіл маман жауапты тарап түзетілмеген қаржылық ақпаратты орынды көзден алған-алмағандығын анықтауы тиіс (Сілт: Тарм. А27–А28)

19. Егер берілген ақпарат тексеру мен аудиттен өтпесе, оның түсініктілігі мен нақтылығын қадағалау және барлық ережелер мен заңдарға сәйкес тіркеу тиіс. (Сілт: Тарм. А29–А31)
20. Қаржы жөніндегі құжаттық ақпараты үлгісінің белгіленген ақпарат көзінен қолайлы жолмен алынғанын, белгілі деректерге негізделуін және мекеменің ережелері мен саясатына сәйкес келуін бақылау.

Шартты Түзетулер Орындылығы Туралы Дәлелдемелер Алу

21. Шартты түзетулер орынды болып табылатын-табылмайтындығын бағалауда тәжірибешіл маман көрнекілік кезеңі үшін немесе сол күнге оқиға мен мәміленің әсерін көрсету үшін қажетті шартты түзетулерді жауапты тараптың анықтаған-анықтамағанын айқындауы тиіс. (Сілт: Тарм. А32)
22. Шартты түзетулер қолданыстағы критерийлермен сәйкес еместігін айқындауда тәжірибешіл маман олардың келесілер болып табылатынын анықтауы тиіс:
  - (a) Оқиға немесе мәмілемен тікелей байланыстығын; (Сілт: Тарм. А13)
  - (b) Іс жүзінде қолдау көрсетілетін. Егер сатып алынатын немесе жойылатын қаржылық ақпарат шартты түзетулерге қосылса және сол қаржылық ақпарат алынған көздерге ешқандай аудит немесе шолу есебі жасалмаған болса, тәжірибешіл маман қаржылық ақпаратқа іс жүзінде қолдау көрсетілгендігіне көз жеткізу үшін рәсімдер орындауы тиіс; және (Сілт: Тарм. А14, А33–А38)
  - (c) Ұйым қолданбалы қаржылық есеп беру жүйесі және оның осы жүйе шеңберіндегі есеп саясаты. (Сілт: Тарм. А15-А16)

Жаңартылған Көзқарас немесе Қайта Қарастыру Қорытындысы, немесе Тақырыптың Түсінігінің Ашылуы, ол Шартты Қаражаттық Ақпараттың Дерекнамасының Алынуы мен Шартты Қаражаттық Ақпараттың Кәсіпорнына байланысты

23. Аудиторлық қорытынды немесе шолу қорытындысы түзетілмеген қаржылық ақпарат алынған немесе сатып алушы немесе алып тастаушы қаржылық ақпарат алынған дереккөзге қатысты немесе маңыздылыққа көңіл бөлу тармағын қамтитын есепке қатысты білдірілуі мүмкін. осындай дереккөзге қатысты шығарылған болуы мүмкін. Мұндай жағдайда, егер тиісті заңда немесе ережеде мұндай дереккөзді пайдалануға тыйым салынбаса, тәжірибеші:

- (a) Қолданбалы критерийлер негізінде барлық елеулі аспектіде шартты қаржылық ақпарат құрылған-құрылмағаны бойынша әлеуетті салдарлар; (Сілт: Тарм. А39)
- (b) Одан әрі қандай тиісті шаралар қабылданды; және (Сілт: Тарм. А40)
- (c) Тәжірибешіл маманның келісім шарттарына сәйкес есеп беру қабілетінен қандай да бір әсер бар ма, тәжірибешіл маманның есеп беруіне қандай да бір әсерді қоса алғанда.

Түзетілмеген Қаржылық Ақпарат Алынған Көз Немесе Тиісті Емес Шартты Түзетулер

24. Егер, орындалған рәсімдер негізінде, тәжірибешіл маман жауапты тарап келесілерді орындағананын анықтаса:

- (a) Түзетілмеген қаржылық ақпарат алынатын сәйкес келмейтін дереккөз қолданылғанда; немесе
- (b) Қосылуы тиіс шартты түзетулер келтірілмегенде, қолданылатын критерийге сай емес шартты өзгерістер қолданылғанда немесе басқаша жағдайда шартты түзетулер орынды қолданылмағанда, тәжірибешіл маман бұл мәселені жауапты тараппен талқылауы тиіс. Егер тәжірибешіл маман бұл мәселенің қалай шешілетіндігі туралы жауапты тараппен келісімге келе алмаса, тәжірибешіл маман әрі қарай қандай әрекеттер жасалуы тиістігін бағалауы тиіс. (Сілт: Тарм. А40)

Түзетулер Үлгісінде Қолданылған Есептеу Жұмыстарының Жарамдылығы

25. Тәжірибешіл маман түзетулер үлгісінде қолданылған есептеулердің математикалық дұрыстығын тексеруі қажет.

Шартты Қаржылық Ақпаратты Ұсынуды Бағалау

26. Тәжірибешіл маман анықталған деректерді таныстыру презентациясын бағалау үшін:

- (a) Ұсыну мен таныстырылған қаржы жөніндегі ақпараттық құжат үлгісінің жалпы құрастырылу тәртібінің сақталғанын тексеру; (Сілт: Тарм. А2-А3)
- (b) Қаржы жөніндегі ақпараттық құжат үлгісінің жүргізілетін әрекеттер мен транзакциялар үшін жарамдылығын, белгілі деректерге негізделуін бақылау; (Сілт: Тарм. А41)
- (c) Қаржы жөніндегі ақпараттық құжат үлгісінен негізінде алынған мәліметтер мен болжамдардың түсініктілігі мен нақтылығын қадағалау қажет. (Сілт: Тарм. А42)

- (d) Тәжірибешіл маманға қаржылық есептің өзгеруіне алып, сілтемелер мен ашып көрсетулер талап ететін әлдеқайда болған өзгерістер туралы мәлім болды ма (Сілт: Тарм. А43)
27. Тәжірибешіл маман шартты қаржылық ақпаратты қамтитын аңдатпадағы басқа да ақпаратты шартты қаржылық ақпаратпен немесе сенімділік орнату есебімен елеулі сәйкессіздіктерді анықтау үшін, егер ондай орын аласа, оқуы тиіс. Егер басқа ақпаратты оқып отырып тәжірибешіл маман елеулі сәйкессіздікті анықтаса немесе сол басқа ақпаратта ақиқаттың елеулі бұрмаланғаны белгілі болса, тәжірибешіл маман бұл мәселені жауапты тараппен талқылауы тиіс. Егер мәселені түзету қажет болса және жауапты тарап оны орындаудан бас тартса, тәжірибешіл маман әрі қарайғы әрекеттерді орындауы тиіс. (Сілт: Тарм. А44)

Жазбаша Ұсынымдар

28. Тәжірибешіл маман жауапкер тараптардан төменде берілген жазбаша мәлімдемелерді алу тиіс:
- (a) Түзетілмеген ақпарат көзінің қолайлығы мен түзету үлгісінің жүргізілетін әрекеттер мен транзакциялар үшін жарамдылығы туралы; және (Сілт: Тарм. А45)
- (b) Қаржы жөніндегі ақпараттық құжат үлгісінің белгіленген ережелер мен критерийлер негізінде жасалғаны туралы.

Пікірді Қалыптастыру

29. Тәжірибешіл маман жауапкер тараптардың қаржы жөніндегі ақпараттық құжат үлгісін белгіленген ережелер мен критерийлер негізінде құрастырғанын қадағалауы тиіс. (Сілт: Тарм. А46–А48)
30. Бұл пікірді қалыптастыру үшін тәжірибешіл маман шартты қаржылық ақпаратты құру елеулі қателіктерден, немесе орынды емес қолданудан немесе шартты түзетулерді қолданудан еркін болу-болмауы туралы тиісті дәлелдеме алған-алмағандығын тәжірибешіл маман қорытындылауы тиіс. Бұл қорытынды жауапты тарап қолданбалы өлшемдерді көпшілікке қолжетімді болмайтын деңгейде сәйкесінше ашып көрсеткенін және сипаттағанын бағалауды қосуы тиіс. (Сілт: Тарм. А49–А50)

Пікір түрлері

Түрлендірілмеген пікір

31. Егер қаржы жөніндегі ақпараттық құжат үлгісінің ережелер мен критерийлер негізінде құрастырылған болса, тәжірибешіл маман өзінің өзгертілмеген пікірін беруі тиіс.

Түрлендірілген пікір

32. Кейбір заңдылықтар тәжірибешіл мамандардың өзгертілмеген пікірлерін арнайы өзгертулер жасалмаған жағдайда жарияламайды. Егер бұндай жағдай туса, алайда, тәжірибешіл маманның қаржы жөніндегі ақпараттық құжат үлгісі негізіндегі қорытынды пікірдің 3000 СОКХС (Қайта Қарастырылған) стандартына сәйкес келсе, бұл жағдай жауапкер тараптармен талқылануы қажет. Егер жауапкер тараптар арнайы өзгертулер жасалуын мақұлдасаса, тәжірибешіл маман:
- (а) Пікірдің жариялану процесін тоқтатуды;
  - (б) Дайындалған пікір баяндамасын қайтарып алуды; немесе
  - (с) Заңгерлік кеңесті талап етуі тиіс.
33. Кейбір заңнамаларда тиісті заңнемесе нормативтік акті шартты қаржылық ақпарат барлық аспектіде қолданылатын өлшемдер негізінде құрастырылған-құрастырылмағанына қатысты түрлендірілген пікірді құрайтын аңдатпаны жариялауға кедергі бола алмайды. Ондай заңнамаларда егер тәжірибешіл маман түрлендірілген пікір 3000 СОКХС (Қайта Қарастырылған) сәйкес орынды деп анықтаса, тәжірибешіл маман 3000 СОКХС (Қайта Қарастырылған)⁶ талаптарын түрлендірілген пікірлерге қатысты қолдануы тиіс.

Маңызды Тармақтар Түсініктемесі

34. Кейбір жағдайларда тәжірибешіл маман қолданушылардың назарын ашылған ақпараттармен қаражаттық шартты ақпараттарға немесе тіркелген түсініктеме жазуларға назарларын аударуға шешім шығаруы мүмкін. Бұл тәжірибешіл маманның көзқарасы бойынша қаражаттық ақпараттың проформасы критерий бойынша жиналғанын түсіну қолданушыларға маңызды деп шешкенде болады. Мұндай жағдайда тәжірибешіл маманға түсініктемені тәжірибешіл маманның түсініктемесі енгізуі қажет. Бұл оған шарты қаражаттық ақпараттың белгілі бір критерийлердің негізінде қайсысы жиналғаны қатты әсер етпейтінін білу үшін қажет. Мұндай тармақ шартты қаражаттық ақпараттың немесе тіркелген түсініктеме жазуларында келтірілген ақпаратқа нұсқауы қажет.

Сенімділік Орнату Есебін Дайындау

35. Тәжірибешіл маманның есеп беруінде, кем дегенде, келесі басты элементтер болуы қажет: (Сілт: Тарм. А57)
- (а) Есеп берудің тәуелсіз сенімділік орнату есеп беруі екенін растайтын құжаттың анық аты; (Сілт: Тарм. А51)

---

⁶ 3000 СОКХС (Қайта Қарастырылған), 74 тармақ

АҢДАТПАҒА ҚОСЫЛҒАН ШАРТТЫ ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТТЫ ҚҰРУ БОЙЫНША ЕСЕП
БЕРУ ҮШІН СЕҢІМДІЛІК ОРНАТУ КЕЛІСІМДЕР

- (b) Келісім шарттарында келісілген мекен-жайлар; (Сілт: Тарм. А52)
- (c) Төмендегі нәрселерді анықтайтын Кіріспе бөлімі: (Сілт: Тарм. А53)
  - (i) Шартты қаржылық ақпарат;
  - (ii) Тексерілмеген қаражаттық ақпарат алынған көз; және ол көзге байланысты тексерістің жүргізілуі;
  - (iii) Шартты қаражаттық ақпараттың мерзімі; және
  - (iv) Шартты қаражаттық ақпараттың жасалуына негіз болған критерийлерге сілтеме және критерийлердің көздері;
- (d) Жауап беретін топтың шартты қаражаттық ақпаратты қолданылатын критерийлердің негізінде пайдалану туралы қағида;
- (e) Тәжірибешіл маманның міндеттерінің сипаттамалары:
  - (v) Тәжірибешіл маманның міндеті шартты қаражаттық ақпараттың аяқталысымен ол туралы өз көзқарасын білдіру болып табылады. Ол көзқарасты барша маңызды критерийлер бойынша, қолданылатын критерийлер негізінде жасауы қажет;
  - (vi) Осы келісімнің мақсатында тәжірибешіл маман шартты қаражаттық ақпарат құрауға қолданылатын кез келген тарихи қаражаттық ақпаратты жаңарту немесе қайта рәсімдеуге жауапты емес; және
  - (vii) Шартты қаражаттық ақпараттың проспектіге салынуының негізгі мақсаты елеулі қателіктердің нәтижесін көрсету немесе кәсіпорынның бұрыс шартты қаражаттық ақпаратты қолданғаннан кейінгі зардаптарын көрсету болып табылады. Сәйкесінше, тәжірибешіл маман белгіленген уақытқа жұмыстың анық нәтижесі шығатынына ешбір сенімділік орнату бермейді;
- (f) Тәжірибешіл маманның жауапты тарап шартты қаржылық ақпаратты қолданбалы өлшемдер негізінде барлық аспектіде құрағаны туралы негізделген сенімділік орнату алу үшін жоспарлау құруын және орындауын талап ететін *Аңдатпаға қосылған шартты қаржылық ақпаратты құру бойынша есеп беру үшін сенімділік орнату келісімдер*, 3420 СОКХС сәйкес келісім орындалды деген мәлімдеме;
- (g) Тәжірибешіл маман 1 СБХС қолданатын мүшесі, немесе тәжірибешіл маман кәсіби бухгалтер кәсіби бухгалтер болып табылмаса, кем дегенде 1 СБХС талап ететін басқа да кәсіби

талаптарды, немесе заңдар немесе нормативтік талаптар, қолданылады қатты табылатын мәлімдеме мәлімдемеді кем дегенде ІСБХС талап ететін қолданбалы кәсіби талаптарға, немесе заңдар немесе нормативтік талаптарды анықтауы тиіс.

- (h) Тәжірибешіл маман тәуелсіздік және кем дегенде БХӘСК Кодексінің А және В бөлімдеріндегі сияқты талап ететін қолданбалы БХӘСК Кодекстің басқа да этикалық талаптарға, немесе басқа да кәсіби талаптарға, немесе заңмен және реттеу таңа талаптарына сәйкес келетін мәлімдеме дұрыстығын растау жөніндегі келісімдерге байланысты. Тәжірибешіл маман болып табылмаса, делінген заң немесе реттеу жүктеген кәсіби талаптарға немесе талаптарды айқындайды, кем дегенде бөліктері А және БХӘСК Кодексінің В дұрыстығын растау жөніндегі келісімдерге байланысты, сондай-ақ талап екенін қолданылады.
- (i) Төмендегі нәрселер туралы мәлімдемелер:
- (i) Қолданылатын критерийлер негізінде алғашқы қаржылық ақпараттың барлық маңызды аспектілер бойынша жасалған-жасалмағандығы туралы есеп беруге негізделген ақылға қонымды кепілдік келісімшарттарды жасау кезінде жауапты тарап қолданған критерийлердің қолданылуын бағалау процедураларын жүргізуді қамтиды. қаржылық ақпарат оқиғаға немесе транзакцияға тікелей байланысты елеулі әсерлерді ұсынуға және төмендегілер туралы жеткілікті тиісті дәлелдемелер алуға негізделген негіз береді:
- Осыған тиісті шартты түзетулер осы критерийлерге әсер етеді; және
  - Шартты қаражаттық ақпарат сол түзетулердің түзетілмеген қаражаттық ақпараттарға тиісті түрде қолданылуына себеп болады;
- (ii) Тәжірибешіл маман кәсіби шешіміне тәуелді процедуралар тәжірибешіл маманның кәсіпорын табиғаты туралы түсінігін көрсетеді, мұндағы шартты қаражаттық ақпарат сол оқиғалар не операциялар негізінде жасалады, сонымен қатар бұл процедуралардың қатарына өзге ұқсас келісім жағдаяттары жатады; және
- (iii) Келісім жасауға сонымен қатар шартты қаражаттық ақпараттың жалпы көрінісі жатады;
- (j) Заң немесе ереже талап етпесе, тәжірибешіл маманның көзқарасы келесі сөздердің бірінен тұрады: (Сілт: Тарм.

A54–A56)

- (iv) Шартты қаражаттық ақпарат, барлық жағынан [*қабылданған критерийлер*] негізінде жасалады; немесе
- (v) Шартты қаражаттық ақпарат толығымен бекітілген негіз арқылы жасалады;
- (k) Тәжірибешіл маманның қолы;
- (l) Есеп берудің күні; және
- (m) Тәжірибешіл маманның құзырнама бойынша тәжірибе алатын орны.

***

Қолдану Және Басқа Да Түсіндірме Материал

Осы СОКХС Ауқымы (Сілт: Тарм. 1)

- A1. This standard does not deal with circumstances where pro forma financial information is provided as part of the entity’s financial statements pursuant to the requirements of an applicable financial reporting framework.

Аңдатпаға қосылған шарттық қаржылық ақпарат мақсаты (Сілт: Тарм. 4, 11(c), 14(c), 26(a))

- A2. Шартты қаражаттық ақпарат түсініктемелік жазулармен қатар келеді, ол көбіне A42 тармағында қамтылған сұрақтарды аша түседі.
- A3. Шартты қаржылық ақпараттардың түрлі көрсетілімдері оқиғаның немесе келісімнің табиғатына байланысты мәлімдемеге енгізілуі мүмкін, ол осындай оқиғаның түзетілмеген қаражаттық ақпаратқа әсерін көрсетеді. Мысалы, кәсіпорын алғашқы қоғамдық жаңалықтарға дейін бірнеше кәсіпорындарға ие бола алады. Мұндай жағдайларда жауапты жақ алған заттардың қаражаттық ақпаратқа келтірген әсерін көрсету үшін өз көзқарасы жағынан шартты ақпараттарды келтіре алады. Жауапты жақ сонымен қатар болжалды мәлімдемені келтіре алады, мұны олар белгілі бір периодты болатын оқиғалар өз уақытымен аяқталуы үшін жасайды. Мұндай жағдайларда шартты қаражаттың табиғаты “31 Желтоқсандағы Таза Активтердің Проформасы, 20X1” “31 Желтоқсаннан аяқталатын кірістер мен шығыстар туралы Проформа, 20X1” деген аттармен беріле алады.

Шартты Қаржылық Ақпарат Жинағы

Түзетілмеген Қаражаттық Ақпарат (Сілт: Тарм. 5, 11(f), 14(a))

- A4. Көбіне көп жағдайларда түзетілмеген қаражаттық ақпарат шығатын көз қаражаттық ақпаратты жылдық не аралық қаражаттық есеп ретінде келтіреді.
- A5. Жауапты қатысушы көрсетілген оқиғаның әсерін не транзакциясын қалай шешетіне байланысты түзетілмеген қаражаттық ақпаратқа мыналар кіруі мүмкін:
- Бір немесе бірнеше қаражаттық ақпарат, мысалы қаражаттық жағдай туралы есеп беру, және жалпы жинақталған қор туралы мәлімдеме; немесе
  - Толық ақпараттық жинағынан жиналатын қаражаттық ақпарат, мысалы, таза активтер туралы.

Негізделген Сенімділік Орнату Келісім Сипаты (Сілт: Тарм. 6)

- A6. Бұл СОКХС-да шартты қаржылық ақпаратты «дұрыс құрастырылған» деп сипаттау шартты қаржылық ақпарат жауапты тараппен қолданбалы өлшемдер негізінде барлық аспектіде құрастырылған дегенді білдіреді.

Анықтамалар

Қолданбалы Критерийлер (Сілт: Тарм. 11(a))

- A7. Шартты қаржылық ақпаратты құру үшін бекітілген өлшемдер болмаған жағдайда, жауапты тарап мысалы, белгілі бір саладағы тәжірибе немесе бекітілген өлшем әзірленетін заңнама өлшеміне негізделген өлшемдерді әзірлеуі тиіс және ақиқатты ашып көрсетуі тиіс.
- A8. Шартты қаражаттық ақпаратты аяқтауға арналған қолданбалы критерийлер 14 тармақ келтірілген критерийлерге сәйкес болған жағдайда ғана қолданысқа келеді десе болады.
- A9. Түсініктеме жазыларды жинақтаудың құрамына критерийлер туралы кейбір түсініктемелер кіруі мүмкін, олар белгілі бір оқиға не құбылыстың әсерін көрсету үшін жаслады. Мұның құрамына, мысалы, келесі нәрселер кіруі мүмкін:
- Бұл оқиғаның болуы мүмкін уақыты немесе транзакцияның орындалған уақыты.
  - Кірістерді, ұосымша шығыстарды, активтер мен міндеттерді бірнеше кәсіпорындар арасында бөліп беру үшін қолданылатын әдістер.

Келісімді Қабылдау

Келісімді Орныдауға Қажет Мүмкіндіктер мен Құзыреттер (Сілт: Тарм. 13(a))

A10. БХӘСК Кодексі тәжірибешіл маманнан қажетті кәсіби білімдер мен икемдері ұстап тұруын талап етеді, оның ішіне керекті техникалық, кәсіби дағдылар да кіреді.⁷ БХӘСК кодексіні талаптарының мәнінде мына нәрселер де болуы мүмкін:

- Кәсіпорынның жұмыс атқаратын аясындағы білім мен тәжірибе;
- Қажетті заңдар, ережелер мен сәйкес оқиғалар;
- Қажетті биржалық құжаттар мен капитал базарының талаптары, мысалы, кірістер мен құнды қағаздарды жариялау процестерін түсіну;
- Қор биржасындағы проспектіні дайындау процесі мен қалдықтардың тізімін жасаумен таныс болуы; және
- Түзетілмеген қаражаттық ақпарат пен ажаңа алынған кәсіпорынның ақпараттары алынған көздері туралы ақпарат дайындауға арналған мәлімдеменің қаражаттық механизмін түсіну.

Жауапты тараптар Жауапкершіліктері (Сілт: Тарм. 13(д))

A11. СОКХС негізіндегі келісім жауапты жақтың 13(д) тармақ көрсетілген барлық талаптарды орындауға тиісті екенін түсінгеннен кейін ғана жасалады. Кейбір құзырнамаларда мұндай талаптар тиісті заң не ережеде келтірілуі мүмкін. Өзгелерде мұндай талаптардың болмауы мүмкін, не азғана көлемде келтіріуі мүмкін. Сенімділік орнату келісінде шартты қаражаттық ақпараттың дайындалғаны туралы мәлімдеме, барлық аспектілері бойынша, барша қолданбалы критерийлердің негізінде келесі болжамдар негізінде құрылады:

- (a) Тәжірибешіл маман мұндай ақпаратты жинақтауға өзіне міндет қылып алмайды; және
- (b) Тәжірибешіл маманда келісімге қажет ақпаратты алуға зерделі болжамдары болады.

Сәйкесінше, бұл алғышарт келісімді өткізуге іргетас болады. Түсініспеушілікті болдырмау үшін жауапты тараппен 3000 СОКХС (Қайта Қарастырылған)⁸ талап етілгендей келісім шарттарын келісу және жазып тіркеу шеңберінде оның осындай жауапкершілігі бар екендігін растайды және түсінетіндігі туралы келісімге қол жеткізілді

⁷ БХӘСК кодексі, 130.1–130.3 тармақтары

⁸ 3000 СОКХС (Қайта Қарастырылған), 27 тармақ

A12. Заң немесе нормативті акт келісімнің талаптарын толығымен ашады, тәжірибешіл маман, өз кезегінде, мұндай заңдар мен ережелер сәйкес жақ жағынан қойылатынын және жауапты жақ 13(д) тармағында орнатылған өз талаптарын түсінетінін және келісетінін бекітеді.

Келісімді Жоспараулау және Орындау

Қолданылатын Критерийлердің Жарамыдығын Бағалау

Тура Байланысты Түзетулер (Сілт: Тарм. 14(b)(i), 22(a))

A13. Бұл шартты қаражаттық ақпараттардың түзетулері оқиғалармен не операциялармен тура байланысты болуы үшін, келісімнің маңызды бөлігі болып табылмайтын ақпараттардан алыс болу үшін керек. Тура түзетулер болашақ оқиғаларға тиісті немесе келісім аяқталағаннан кейін ғана орындалатын оқиғаларға тиісті ақпараттарды алып тастайды, мейлі ол келісім объектісі болса да (мысалы, сатып алғаннан кейін артық өндірістік учаскелерді алып тастау).

Іс жүзінде Қолдау Табатын Түзетулер (Сілт: Тарм. 14(b)(ii), 22(b))

A14. Бұл сонымен қатар, шартты қаражаттық ақпаратқа берік негіз болуы үшін өте қажет. Іс жүзінде қолду табатын түзетулер нақты сипаттама жасауға келеді. Шартты түзетуге қажет анық көздердің мысалдары:

- Алып-сатудың келісімдері.
- Қарыз секілді операцияларға қажет документтерді қаржыландыру.
- Тәуелсіз есептеу мәлімдемелері.
- Келісімге байланысты өзге ұқсас документтер.
- Жарияланған қаражаттық мәлімдемелер.
- Проспектіде келтірілген өзге қаражаттық ақпарат.
- Керекті құзырнамалық немесе нормативті әрекеттер.
- Еңбек келісімдері.
- Басшылықтың құзырымен орындалатын әрекеттер.

Кәсіпорынның Қолданбалы Қаражаттық Мәлімдемесімен сәйкес Түзету және Оның осы аядағы Есептеу Саясаты (Сілт: Тарм. 11(b)(ii), 14(b)(iii), 22(c))

A15. Қаражаттық Ақпарат проформасы мағыналы болуы үшін проформаны осы шек арасында тексеру саясатына жіберу керек. Істі біріктіру аясында, мысалға, шартты қаражаттық ақпаратты қабылданған критерийлердің негізінде жасау келесі сұрақтарды қарастырады:

- Сұраныс жасаушылардың бухгалтерлік есебі мен кәсіпорынның

дәл сол есебінің арасында айырмашылықтың болуы; және

- Есептегіш полицияның бұған дейін есептеу жүргізбеген кәсіпорынның операциялары туралы сұрақты шешу; бұл жауапты іске алынған тұлғалар талаптарға сай болуы.

A16. Кәсіпорынның есептеуіш саясатының қайта қарастырылуы, сонымен қатар, кейбір жағдайларда керек болуы мүмкін. Мысалы, оқиғаның немесе операцияның бір бөлігі ретінде кәсіпорын күрделі қаражаттық құрылғыларды растауды ұсынуы мүмкін. Егер осы жағдай болса, келесі нәрселерді талқылау маңызды болуы мүмкін:

- Жауапты жақтың есептеу саясатын дұрыс таңдауы, ол саясат қаражаттың мәдлімдемеге сәйкес қаражаттық құрылғыларды бағалау үшін қажет болады; және
- Шартты қаражаттық ақпараттың мұндай саясатта қолдану оңтайлылығы.

Маңыздылық (Сілт: Тарм. 16)

A17. Шартты қаражаттық ақпараттың маңыздылығы тек бір ғана есептеуге ешқашан негізделмейді. Керісінше, ол жіберіліп қалған ақпараттың сипаты немесе A18 тармақта сипатталған компиляцияның элементтерін дұрыс пайдаланбаған кесірінен болады. Бұл аспектілердің өлшемі мен табиғаты келесі нәрселерге тәуелді болады:

- Оқиғаның немесе операцияның мәнмәтіні;
- Шартты қаражаттық ақпараттың мақсаты; және
- Қатысымның байланысты жағдаяттары.

Шешуші фактор заттың табиғаты мен өлшемі, немесе екеуінің қосындысы бола алады.

A18. Шартты қаражаттық ақпараттың тәуекелі барлық аспектілерді қарасырып талқыланбайды, тәуекел қолданбалы критерийлердің негізінде өсуі мүмкін, мысалы:

- Түзетілмеген қаражаттық ақпарат шығатын сәйкес емес көзді пайдалану.
- Сәйкес көзден түзетілмеген ақпаратты алу.
- Түзетулермен сәйкес, есептеу саясатын дұрыс қолданбау немесе түзетудегі кедергі кәсіпорынның есептеу саясатында қолданылуы.
- Қолданылатын критерий негізінде түзетуге жасауға мүмкіндікке ие болмау.

АҢДАТПАҒА ҚОСЫЛҒАН ШАРТТЫ ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТТЫ ҚҰРУ БОЙЫНША ЕСЕП
БЕРУ ҮШІН СЕНІМДІЛІК ОРНАТУ КЕЛІСІМДЕР

- Қолданбалы критерийге сәйкес емес түзету жасау.
- Шартты қаражаттық ақпараттыға математикалық немесе кеңселік қателіктер.
- Жеткіліксіз, бұрыс не ашылмаған ақпарат.

Жауапты Жақтың Бағалау Қаражаттық Ақпараттар мен Өзге Келісім Ақпараттарды қалай жинағанын Түсіну (Сілт: Тарм. 17)

A19. Тәжірибешіл маман бұл түсінікті келесі процедуралардың жиынтығынан ала алады:

- Жауапты жақты немесе өзге шартты қаражаттық ақпаратты жинақтауға мәжбүрлеу.
- Өзге жауапты жақтарды, мысалы, басшыларды не компанияның кеңесіштерін мәжбүрлеу.
- Келісімшарт не келісімдер секілді керекті дәлелдейтін құжаттарды оқу.
- Басшылыққа ие тұлғалардың хаттамаларын немесе кездесулерін қарастыру.

Жауапты Жақтың Шартты Қаражаттық Ақпаратты Жинауы (Сілт: Тарм. 17(b))

A20. Тәжірибешіл маман жауапты жақтың шартты қаражаттық ақпаратты қалай жинағанын келесі нәрселерді қарастыра біле алады:

- Түзетілмеген қаражаттық ақпараттың алынған көз.
- Жауапты жақтың жасаған қадамдары:
  - Қаражаттық ақпаратты дерекнамадан алу.
  - Сәйкес проформа түзетулерін қараңыз, мысалы, жауапты жақтың дайын қаражаттық ақпаратқа ие бола оны қалай анықтағанын анықтау.
- Шартты қаражаттық ақпаратты құрудағы жауапты жақтың құзыреттілігі.
- Шартты қаражаттық ақпаратты жасауға қатысқан жауапты жақ пен өзге тұлғалардың табиғаты мен бақылау деңгейі.
- Жауапты жақтың шартты қаражаттық ақпаратты қолдау үшін жасаған амалдары.

A21. Шартты қаражаттық ақпаратты құрастыру уезінде пайда болатын қиындықтарға алып келуі мүмкін бизнес пен құқытан айыру процестеріне сонымен қатар кірістердің ассигнациясы, активтер мен бірнеше кәсіпорындар арасындағы міндеттер бар. Сәйкесінше,

тәжірибешіл маманға тұлғаның міндеттері мен осы ассигнациялардың критерийлерін түсіну қажет, олар түсініктеме жазбаларында келтірілуі қажет.

Ұйымның және кез келген сатып алушы немесе алып тастаушы сипаты (Сілт: Тарм. 17(c))

A22. Сатып алынған компания өзге кәсіпорындардағы сияқты бөлек бөлімдер, филиалдар немесе бизнес бағыты бойынша бөлімшелерге бөлінуі мүмкін. Дивисти еншілес компания, ортақ жоба немесе жеке анықталатын кәсіпорынның жұмысы аясындағы бөлімдер, филиалдар немесе бизнес бағыттары сияқты корпоративсіз операциялар болуы мүмкін.

A23. Тәжірибешіл маман кәсіпорын жайындағы бөліктік немесе толық ақпарат ала алады. Бұл егер, әрине, тәжірибешіл маман қаражаттық ақпаратты тексерген не қайта көрсеткен жағдайда болады.

Байланысты Өндіріс, Нормативті және Заңдық және өзге де Сыртқы Факторлар (Сілт: Тарм. 17(d))

A24. Байланысты өндіріс факторларына бәсекелес орта, жабдықтаушылар және сатармандармен қатынас, және технологиялық даму сияқты жағдайлар жатады. Тәжірибешіл маманның қарастыра алатын сұрақтарының мысалдары:

- Базар мен бәсекелестік, мұның ішіне бәсекелестіктің сұранысы, сыйымдылығы бар.
- Кәсіпорындағы жалпы бизнес әдістері.
- Циклдік немесе мерзімдік істер.
- Кәсіпорынның шығаратын заттарына байланысты технологиялар.

A25. Сәйкес нормативті және заңдық факторларға заңды және нормативті орта жатады. Мұның құрамына, өзгелерден басқа, кәсіпорынның талаптарына сай қаражаттық мәлімдеме қажет. Және қажет болса, сатып алушы мерзім қаражаттық ақпарат дайындайды, және заңды және саяси шарттар орнатады. Тәжірибешіл маманның қарастыра алатын сұрақтары:

- Бухгалтерлік есептің бөлімдері.
- Реттелетін нормативті және заңдық негіз.
- Кәсіпорынға елеулі әсер ететін құзырнама мен реттеу, мұның құрамына қадағалау да кіреді.
- Салық салу.

- Қазіргі кезде субъектінің іс-әрекетіне немесе, егер орынды болса, сатып алушы немесе алып тастаушы жұмысына әсер етуші ақша-кредитсаясаты (шетел валюта бағамы бақылауын қоса алғанда), фискалдық саясат, қаржылық ынталандыру (мысалы, мемлекеттік көмек бағдарламалары) және тарифтер мен сауданы шектеу саясаттары секілді мемлекеттік саясаттар.
- Кәсіпорынға, сатып алынған компанияға немесе кәсіпорын бөлімшесіне әсер ететін экологиялық талаптар.

A26. Кәсіпорынға әсер ететін сыртқы факторлардың мысалдары, және қолдануға келетін болса, тәжірибешіл маман жалпы экономикалық шарттарды қарастырып, пайыздық ордаларды, қаржыландырудың мүмкіндігін, инфляцияны немесе валютаның ревальвациясын енгізе алады.

Түзетілмеген Қаржылық Ақпарат Алынған Дереккөз Сәйкестігі Туралы Дәлелдеме Алу

Қарастырылатын Қатысты Факторлар (Сілт: Тарм. 14(a), 18)

A27. Түзетілмеген қаражаттық ақпарат алынып шыққан көздің маңыздылығына әсер ететін факторларға, аудит немесе қайта қарастыру мәлімдемесі болу не болмауына қарамастан, мыналар жатады:

- Белгілінген заңнамамен немесе нормативті актімен бекітіліп, рұқсат алынып, кәсіпорынды растау құжаты тапсырылады.
- Анық анықталады.
- Шартты қаражаттық ақпаратты құрудың бастапқы нүктесі болып табылады, оны кәсіпорынның бағалау полициясымен сәйкестігі тексеріледі, белгілі бір уақытқа жатады, және де уақыттың бір кезеңінде орын алады.

A28. Түзетілмеген қаржылық ақпарат алынған дереккөз бойынша аудит немесе шолу есебі басқа тәжірибешіл маманмен шығарылуы мүмкін. Мұндай жағдайда, тәжірибешіл маманмен субъектті және оның бухгалтерлік және қаржылық есеп беру тәжірибелерін 17 (d) және (e) тармақтарының талаптарына сәйкес түсіну үшін және түзетілмеген қаржылық ақпарат алынған дереккөз орынды екеніне қанағаттану үшін осы СОКХС шеңберінде есеп беру қажеттігі кемімейді.

Түзетілмеген Қаржылық Есептілік Алынған Дереккөз Бойынша Ешқандай Аудиттің Және Шолу Есебінің Болмауы (Сілт: Тарм. 19)

A29. Түзетілмеген қаражаттық ақпараттың шыққан көзі туралы ешбір аудит немесе қайта қарастыру мәлімдемесі болмаса, тәжірибешіл маманға алынған дерекнаманың сәйкестігін растайтын

әркеттер жасауға керек. Бұл процедуралардың табиғаты мен өлшеміне әсер етуі мүмкін факторлар:

- Тәжірибешіл маманның кәсіпорын туралы аудит немесе қайта қарастыру мәлімдемесін жасауы, және осы түрдегі келісімінен тәжірибешіл маманның алған тәжірибесі.
- Кәсіпорынның ең соңғы тарихи және қаражаттық ақпаратының тексерілуі мен қайта қарастырылуы.
- Кәсіпорынның қаражаттық ақпаратының периодтық тексерілімнен өтуі, мысалы, нормативті талаптардың орындауы үшін.

A30. Кәсіпорынның қаржылық есеп беруі түзетілмеген қаражаттық ақпараттың алынған дерекнамасынан кейін келтіріледі, тіпті түзетілмеген қаражаттық ақпараттың алынған дерекнамасы тексерілсе немесе қайта қарастырылса. Мысалы, түзетілмеген қаражаттық ақпарат алынған дерекнама тексерілмеген, қайта қарастырылмаған дерекнамадан, өтекі жылы дерекнама тексерілсе де алынуы мүмкін. Мұндай жағдайда тәжірибешіл маманның дайындай алатын процедуралары A29 тармақта көрсетілген факторларды елеу арқылы орындала алады, түзетілмеген қаражаттық ақпараттың шығатын дерекнамасының сәйкестігі бойынша оның құрамына мыналар кіреді:

- Жауапты жақтан мыналарды тала ету:
  - Дерекнаманың дайындалған процесі, және негіздік есептеудің сенімділігі.
  - Барлық транзакциялардың жазылуы.
  - Дерекнаманың кәсіпорынның есептеу саясаты негізінде дайындалуы.
  - Есептеу саясатында болған соңғы өзгерістер.
  - Дерекнаманың елеулі қателікке ұшырай алу тәуекелін бағалау.
  - Кәсіпорынның әрекеттері, шаралары мен операцияларындағы өзгерістердің әсері.
- Егер тәжірибешіл маман алдыңғы жылдық немесе аралық қаржылық ақпаратты тексеріп, аудиторлар тарапынан келісім алса, мұның түзетілмеген қаражаттық ақпараттың алынған дерекнаманы дайындау кезінде пайда болған сұрақтарды шешуге бағытталған аудитті қарастырады.

- Жауаптар тәжірибешіл маманның кәсіпорын туралы түсінігімен сәйкес келмегенде жауапты жақтың пайда болған сұрақтарға жауап беруін растайтын ақпарат.
- Дерекнаманы алдыңғы қаражаттық ақпаратпен салыстыру, бірден өткен жылғы толық немесе аралық қаражаттық ақпаратты салыстыру, және жауапты жақтың елеулі өзгерістерін талқылау.

Бұған дейін тексерілмеген немесе аудиторлардың рұқсатын алмаған тарихи қаражаттық ақпарат (Сілт: Тарм. 13(e))

А31. Кәсіпорынның келісімідер үшін құрылғанынан және бұрын әлі саудалық әрекеттермен айналысып көрмеген кәсіпорындарынан басқа, бар заңның ешқашан тексерілмеген қаражаттық ақпаратқа заңың не ереженің кәсіпорынға перспект жасауға рұқсат беруі екіталай.

Шартты Қаражаттық Ақпараттың мәнділігі туралы Дәлелдеме алу

Сәйкес Шартты Түзетулерді Анықтау (Сілт: Тарм. 21)

А32. Жауапты жақтың қаражаттық ақпарат пен өзге қатысым талаптарын жинағаны туралы тәжірибешіл маманның түсінігі, және өзге де жауапты жақтың қажет түзетулерді анықтауы туралы келісім шарттары. Тәжірибешіл маман жауапты жақтың қажетті қажетті түзетулердің маңызыдығын қажетті түрде алынуы келесі процестердің жинағынан тұрады:

- Жауапты жақтың қажетті проформа түзетулерінің маңыздылығын бағалауы, мысалы, кірістер, қосымша шығындардың, активтер мен кәсіпорындар арасындағы келісімдерді анықтауда қолданылатын әдістер.
- Қаражаттық ақпаратты алуға арналған әдісі жайындағы жауапты жақтардың міндеттері.
- Қажетті келісімдер мен өзге де құжаттардың нақты аспектілерінің бағалануы.
- Жауапты жақтарды оқиғалардың не операциялардың аспектілерін орындауға құлшындыру, олардың сәйкес түзетулерге тура қатысы бар.
- Сәйкес процестерді есептеу, оны жауапты жақ орындайды, ол шартты қаражаттық ақпаратты жасауда қатысад.
- Шартты қаражаттық ақпаратты дайындауға қатысқан жауапты жақтың тексерімі туралы растау алу.
- Сараптамалық процедураларды дайындау.

Шараларды Түзетулеріне Енгізілген Кез-келген сатып алынған Кәсіпорындар не Қаражаттық Көрсеткіштер Үшін Дәректі Қолдау (Сілт: Тарм. 22(b))

Алып тастаушы қаржылық ақпараты

- A33. Құқықтан айыру жағдайында дивисти қаражаттық ақпараты түзетілмеген қаражаттық ақпарат алынған дерекнамадан алынады. Яғни, түзетілмеген қаражаттық ақпарат алынған дерекнама тәжірибешіл маманға негіз болып келеді, яғни, ол дивисти қаражаттық ақпаратты қолдау үшін қажет. Бұл кезде талқылауны қажет сұрақтарға кірістер мен шығыстар проформаның түзетулерінде жинақы түрде келтірілуі қажет.
- A34. Түзетілмеген қаражаттық ақпарат қай дерекнамадан алынып, тексеріс пен қайта қараудан өтсе, тәжірибешіл маман шартты қаражаттық ақпараттың сәйкестігін анықтайтын A29–A30 тармақтарына сілтеме жасай алады.

Сатып алушы қаржылық ақпараты

- A35. Қабылданған қаражаттық ақпараттың алынған дерекнамасы тексеріліп, сәйкестігі тексеріледі. Бұл дерекнама тәжірибешіл маманның қатысуымен тексерілсе, қаражаттық ақпарат 23 тармағында толығырақ қарастырылады.
- A36. Қабылданған қаражаттық ақпараттың алынған дерекнамасын өзге тәжірибешіл маман тексере алады. Бұл жағдайда, тәжірибеші маман СОКХС бойынша мәлімдеме жазуы тиіс. Бұл мәлімдеме 17(c), (e) тармақтарына сәйкес келуі қажет, сатып алынған қаражаттық ақпарат қолдауға оңтайлы болуы керек.
- A37. Сатып алынған қаражаттық ақпарат алынған дерекнама тексерілмесе немесе қайта қарастырылмаса, тәжірибешіл маман бұл дерекнамалардың сәйкестігін растайтын процедураалр дайындауы қажет. Бұл процедуралардың табиғаты мен көлеміне әсер ете алатын факторлар:
- Тәжірибешіл маманның сатып алынған қаражаттық ақпаратты және тәжірибешіл маманның білімін тексеруі.
  - Сатып алынған қаражаттық ақпараттың соңғы рет тексеріс пен қайта қарастырудан өтуі.
  - Қаражаттық ақпараттың периодтық тексерімге сәйкес келуі.
- A38. Сатып алынған компанияның қаражаттық есеп беруі сатып алынған ақпарат алынатын дерекнамамен байланысты, ол әр кезде тексеріліп, қайта қарастырыл тұрады. Мұндайда тәжірибешіл маманның жасай алатын әрекеттері A37 тармағы бойынша жүргізіледі, қаражаттық ақпараттық демеу алуы келесі әрекеттерден тұрады:

- Сатып алынғалы жатқан кәсіпорынна келесі заттарды талап ету:
  - Қаражаттық ақпараттың алыну жолы, бухгалтерлік есеп берудің сенімділігі.
  - Барлық әрекеттердің жазылып алынуы.
  - Қаражаттық ақпараттың алынған дерекнамасының сатып алынған компанияның саясаты бойынша жүргізілуі.
  - Ең бастапқы кезеңдерден бастап аудиторлардың қабыданғанға дейін кезеңде өзгерістердің болуы, егер болса, қандай.
  - Сатып алынған қаражаттық ақпараттың дерекнамасының алаяқтық әсерінен бұзылуының әсерінен болатын тәуекел.
  - Сатып алынғалы жатқан әрекеттер мен операциялардың өзгерісінің әсері.
- Егер тәжірибешіл маман тікелей алдыңғы жылдық немесе аралық қаржылық ақпаратқа аудит жүргізсе немесе шолу жасаса, аталған аудит пен шолу қорытындыларын және сатып алу туралы қаржылық ақпарат алынған дереккөзді дайындауға қатысты қандай да бір қиындықтарды көрсете алатын-алмайтындығын қарастыру.
- Жауаптар тәжірибешіл маманның сатып алуды немесе келісім жағдайларын түсінуімен сәйкес келмегендегі сатып алушы басшылықпен тәжірибешіл маман сұрауына жауап ретінде берілген ақпаратты растау.
- Сатып алу туралы қаржылық ақпарат алынған дереккөзді тиісті алдындағы кезеңнің қаржылық ақпаратымен және, орынды болғанда, тікелей алдыңғы жылдық немесе аралық қаржылық ақпаратпен салыстыру және сатып алу басшылығымен болған маңызды өзгерістерді талқылау.

Түзетілмеген Қаржылық Ақпарат Алынған Дереккөз Немесе Сатып Алу Немесе Алып Тастау Қаржылық Ақпаратты Алынған Дереккөзге Қатысты Түрлендірілген Аудиторлық Пікір Немесе Шолу Қорытындысы, Немесе Маңызды Тармақтарына Түсіндіру

Әлеуетті Салдарлар (Сілт: Тарм. 23(a))

A39. Түзетілмеген қаржылық ақпарат алынған дереккөз немесе сатып алу немесе алып тастау қаржылық ақпаратты алынған дереккөзге қатысты барлық түрлендірілген аудиторлық пікірлер немесе шолу қорытындылары, немесе маңызды тармақтарды түсіндірулер шартты қаржылық ақпарат қолданылатын өлшем негізінде барлық аспектіде

құрастырыла алатындығына міндетті әсер ете алады. Мысалы, қолданылатын қаржылық есеп беру жүйесі талап еткендей басқару құғына ие тұлғалар үшін сыйақы жарияламау себебінен білікті аудиторлық пікір субъект қаржылық есептілігі бойынша білдірілуі мүмкін. Егер бұл шешілуі керек жағдай болса және бұл қаржылық есептіліктер түзетілмеген қаржылық ақпарат алынған дереккөз ретінде қолданылса, мұндай біліктілік шартты таза актив және кіріс есептіліктері қолданбалы өлшемдер негізінде барлық аспектіде құрастырыла алатындығы бойынша ешқандай салдарларға ие болмауы мүмкін.

Әрі қарайғы орынды әрекеттер (Сілт: Тарм. 23(b), 24)

A40. Тәжірибешіл маманға қажет болуы мүмкін келсі әрекеттерге мыналар жатуы мүмкін:

- 23(b) тармағындағы талаптар:
  - Жауапты жақпен осы сұрақты талқылау.
  - Берілген заңдар мен ережелер негізінде тәжірибешіл маманның мәлімдемесін жақсарту мүмкіндігі, қорытындыны қайта қарастыру, тармағында маңызды нәрселерді көрсету, егер, тәжірибешіл маманның кәсіби шешімі шартты қаражаттық ақпаратты түсінуге жеткілікті болса.
- 24 тармағында талаптар, мұндағы тәжірибешіл маманның сәйкес заң не ережелері.
- Заң не ережелер бойынша мәлімдемені келісім негізінде орындау.
- Заңгерлік көмек іздеу.

Шартты Қаржылық Ақпарат Ұсынылуын Бағалау

Қаражаттық Ақпаратты Күдікке келтіретін Әрекеттерді Алдын Алу (Сілт: Тарм. 26(b))

A41. БХӘСК Кодексі тәжірибешіл маманға мәлімдемелермен, қайтарымдармен, байланыстармен немесе өзге ақпараттармен тура байланысты болуын талап етпеуі мүмкін⁹, мысалы

- (a) Материалдық өтірік, шатасуға алып келтін ақпараттан тұрады;
- (b) Ойланбастан келтірілген мәлімдеме не ақпарат; немесе
- (c) Қосылуы қажет ақпаратты жіберіп алу не жасыру.

---

⁹ БХӘСБ Кодексі, 110.2 тармақ

Шартты Қаражаттық Ақпаратпен байланысты Ақпараттардың Ашылуы (Сілт: Тарм. 14(с), 26(с))

A42. Қажетті Ашылулар келесі заттардан тұруы мүмкін:

- Шартты қаражаттық ақпараттың сипаты мен өлшемі, уақыты, және келісімнің қашан жасалғаны туралы сияқты мәлімет;
- Түзетілмеген қаражаттық ақпараттың алынған дерекнамасы, және тексерімнің қорытындысының мәлімделгені;
- Әрбір түзетудің сипаттамасы мен түсініктемесін қамтитын форма түзетулері. Бұған сатып алынған немесе алып тастаған қаржылық ақпарат жағдайында осындай ақпарат алынған ақпарат көзі және осындай ақпарат көзі туралы аудиторлық есеп немесе шолу туралы есеп жарияланған немесе жарияланбаған;
- Қауымға алуға болмайтын болса, шартты қаражаттық ақпараттың жинақталған критерийлер; және
- Шартты қаржылық ақпараттың тек көрсету мақсатында ғана жиналғаны туралы мәлімдеме, ол жағдайдың қаражаттық күйін көрсетеді, қаражаттардың қозғалысын көрсетеді.

Сәйкес заң немесе нормативтік акті бұл және басқа да арнайы ақпаратты ашып көрсетулерді талап етуі мүмкін..

Маңызды Кейінгі Оқиғаларды Қарастыру (Сілт: Тарм. 26(d))

A43. Тәжірибешіл маман түзетілмеген қаржылық ақпарат алынған дереккөз бойынша есеп бермейтіндіктен, бұл жерде тәжірибешіл маман үшін аталған дереккөздер түзетулерін немесе ашып көрсетуді талап ететін дереккөз күнінен кейінгі оқиғаларды анықтау үшін рәсімдерді орындау талап етілмейді. Дегенменде, тәжірибешіл маман үшін түзетілмеген қаржылық ақпарат алынған дереккөз мерзімінің артынан жалғасатын кез келген маңызды оқиғалар соңғы жаңылыстыруларды болдырмау үшін шартты қаржылық ақпараттың түсіндірме ескертпелерінде ашып көрсетуді немесе сілтеме жасауды талап етуі мүмкін тәжірибешіл маман назарына іліккен-ілікпегенін қарастыру қажет болып табылады. Мұндай қарастырулар осы СОКХС шеңберіндегі рәсімдерді орындауға немесе тәжірибешіл маманның субъект туралы білімі мен келісім жағдайларына негізделеді. Мысалы, түзетілмеген қаржылық ақпарат алынған дереккөз мерзімінен кейін субъект капитал мәлімдемесіне өзінің айырбасталатын борышын капиталға айналдыра отырып қосылғанда, ашып көрсетпеу шартты қаржылық ақпаратта жеткіліксіз болуы мүмкін.

Өзге Ақпараттармен елеулі Сәйкес Келмеу (Сілт: Тарм. 27)

A44. Тәжірибешіл маманның жасай алатын келсі әрекеттері, егер

жауапты жақ қаражаттық ақпараты қайта қарастыруға келіссе, келесі нәрселерден тұруы мүмкін:

- Заң не ережеге сәйкестік:
  - Тәжірибешіл маманның мәлімдемесіндегі сипаттама.
  - Тәжірибешіл маманның шешімінің өзгеруі.
  - Мәлімдемені қабылдау немесе келісімнен шығу.
- Заңгерлік кеңес іздестіру.

Жазбаша Ұсынымдар (Сілт: Тарм. 28(а))

A45. Кейбір жағдайларда, қолданылған транзакциялардың түрлері қажетті операциялардың жүргізілмеуінен мекеменің анық тұжырымдалмағаны жайында шартты түзету үшін жауапты жақтан қажет етуі мүмкін. Бұл жағдайда, қолданушы жауапты жақтан жазылған көрсетілімді ұлғайтуға сұрауы мүмкін: аккаунтинг жобаларын мақұлдау және бұл жобадағы транзакциялар түрлерін көрсету.

Пікір Қалыптастыру

Маңызды Заңдар Мен Басқару Арқылы Алдағы Керекті Мағлұматтарды Мақұлдау (Сілт: Тарм. 29)

A46. Маңызды заңдар немесе басқару қолданушыдан шартты қаржылық ақпарат қайда қатысты екендігін анықтаудан басқа ақпараттар туралы өз пікірін көрсетуін керектенуі мүмкін. Кей жағдайларда, қолданушыға қосымша жұмыстар жасап керек жоқ. Мысалы, маңызды заңдар немесе басқару қолданушыдан жауапты жақтан алынған шартты қаржылық ақпарат қайда қатысты екендігі туралы ақпараттың, мекеменің аккаунтинг саясатына сәйкестігін анықтау сұралуы мүмкін. СОКХС құжатының 18 және 22 (с) тармақтарына сәйкес келуі пікірді білдірудің басы болып табылады.

A47. Басқа жағдайларда, тәжірибешіл маман қосымша процедуралардан өтуі қажет болуы мүмкін. Бұл процедуралардың түрі маңызды заңдар немесе басқару тәжірибешіл маманың ой пікірі қажетті мағлұматтардың түрінен байланысты.

Есеп Үшін Тәжірибешіл Маман Жауапкершілігінің Мәлімдемесі

A48. Маңызды заңдар немесе басқару тәжірибешіл маманың өз рапортына толық жауаптылығы жайында мәлімет берілуін қажет етуі мүмкін. Бұл сияқты мәліметтердің рапортқа қосылуы СОКХС құжатының талаптарына қарама – қайшы емес.

Қолданыла Алатын Критеряларды Ашу (Сілт: Тарм. 30)

- A49. Жауапты тарап шартты қаржылық ақпаратты толықтыратын түсіндірме ескертпелерде сәйкес заңмен немесе нормативті актімен қарастырылған немесе күзіретті немесе белгіленген стандарт орнатқыш ұйымдармен жарияланған кез келген критерийді қайталамауы тиіс. Аталған критерия есеп беру тәртібі бөлігі ретінде көпшілікке қолжетімді болуы тиіс және сондықтан жауапты тараптың шартты қаржылық ақпараты жинағында айқын емес.
- A50. Жауапты жақ белгілі бір критерийлерді ойлап жасағанда, сол критерийлер қолданушылар шартты қаражаттық ақпараттың қалай жиналатынын туралы дұрыс түсінік алу үшін керек.

Сенімділік Орнату Туралы Келісімді Дайындау

Тақырыбы (Сілт: Тарм. 35(a))

- A51. Есептің тәуелсіз тәжірибешіл маман есебі екенін көрсететін тақырып, мысалы, «Аңдатпаға қосылған шартты қаржылық ақпаратты құру бойынша тәуелсіз тәжірибешіл маман сенімділік орнату есебі», тәжірибешіл маман 3000 СОКХС (Қайта Қарастырылған)¹⁰ талап еткендей тәуелсіздікке қатысты сәйкес әдеп талаптарына сай екенін растайды. Бұл тәуелсіз тәжірибешіл маман есебін басқалармен жарияланған есептерден ерекшелейді.

Қабылдаушы (Сілт: Тарм. 35(b))

- A52. Сәйкес заң не ережелер мәлімдеменің қабылдаушысы туралы ақпарат бере алады. Сонымен қатар, тәжірибешіл маман қабылдаушылардың сенімділік орнату шарттарының бір бөлігі болуына келісім бере алады.

Кіріспе Тармақтары (Сілт: Тарм. 35(c))

- A53. Шартты қаражаттық ақпарат қалдықтар проспектісіне енгізілгендіктен, тәжірибешіл маман, егер көрсетілім пішіні мүмкіндік берсе, шартты қаражаттық ақпарат бар сілтеме бөлімін қарастыра алады. Бұл тәжірибешіл маманның қатысы бар шартты қаражаттық ақпаратты анықтауға көмектеседі.

Пікір (Сілт: Тарм. 13(c), 35(e))

- A54. «Шартты қаражаттық ақпарат барлық критерийлердің негізінде жиналғаны туралы айтылса [қатысу ережелері],» немесе «шартты қаражаттық ақпарат негіз бойынша жасалды» деген сияқты тіркестер белгілі бір құзырнамадағы бір көзқарасты көрсетеді. Ол шартты қаражаттық ақпаратты, сонымен қатар, құзырнамадағы жалпылай қабылданған тәжірибені сипаттау үшін айтылады..

---

¹⁰ 3000 СОКХС (Қайта Қарастырылған), 20 тармақ

- А55. Кейбір осыған қатысты заң не ережелердің жазылуы жоғарыда келтірілгендерден біршама өзгеше болып келуі мүмкін. Кейбір кездерде тәжірибешіл маманға зердені қойып, СОКХС үшін жасалатын процедуралар тәжірибешіл маманға қажет деген көзқарасты жеткізу үшін керек.
- А56. Тәжірибешіл маман осы процедураларды жасауды шешсе, бұл ақпаратты дәлелейтін бөлікте тәжірибешіл маманға өз көзқарасын заң не ережелер арқылы жеткізуге болады. Бұл процесті СОКХС құжатындағы екі альтернативті ережелердің эквиваленті деп қарастыруға болады.

Көрнекілік Есебі (Сілт: Тарм. 35)

- А57. Тәжірибешіл маманның қосымшадағы өзгертілмеген көзқарасы мен мәлімдемесі.

Қосымша

(Сілт: Тарм. А57)

Түрлендірілмеген Пікірі бар Көрнекілікті Тәжірибешіл Есебі

АНДАТПАҒА ҚОСЫЛҒАН ШАРТТЫ ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТТЫ
ҚҰРАСТЫРУ БОЙЫНША ТӘУЕЛСІЗ ТӘЖІРИБЕШІЛ МАМАН СЕНІМДІЛІК
ОРНАТУ ЕСЕБІ

[Сәйкес Алушыларға]

Андатпаға Қосылған Шартты Қаржылық Ақпаратты Құрастыру Бойынша Есеп

Біз ABC компаниясының шартты қаражаттық ақпаратының жинақталуы туралы сенімділік орнату құжатын жауапты жақтың тарапынан қалай орындалатынымен таныстық [*жауапты жақ*]. Шартты қаржылық ақпараттық таза активтерден [активтердің таза мәлімдемесінің сырт көзі [күні]], [аяқталған уақытқа пайда мен шығынның сырт көзі [күні]], [аяқталған уақытқа ақша қаражатының қозғалысының сырт көзі [күні]], жағдай туралы арыздан, және период аяқталысымен жасалатын мәлімдемеден. [компаниямен берілген XX-XX беттеріндегі жинақ секілді]. Шартты қаражаттық ақпарат негізделіп жасалатын қабылданған критерий [*жауапты жақ*] Құнды қағаздардың құрамына енеді [құнды қағаздарды реттеуде XX] көрсетілген] және [X Ескертпеде] сипатталған/[X Ескертпеде] сипатталған].

Қаражаттық ақпараттың жауапты жақ арқылы жасалады [*жауапты жақ*] ол белгілі бір оқиғаның әсерін көрсетеді [оқиға мен келісім] [X Ескертпеде көрсетілген] экранда [компанияның қаржылық ахуалінің *арнайы күніндегі* жағдайын көрсету] [және] [компаниялар/кезең аяқталсымен компанияның қаражаттық дайындығын [қаржылық ағын] көрсетеді], ал егер, [оқиға мен келісім] жасалса [*күнді көрсету*] [*күнді сәйкесінше* көрсету]. Осы процестің шегінде компанияның [қаржылық жағдайын жайлы] ақпарат, [қаржылық көрсеткіштер] [және ақшаның жылжуы] компанияның [*жауапты жақтың*] қаржы есептемесінен алынады [аяқталған уақытқа [күнге]], [[аудит]/[шолу] мәлімдеу]/[аудит жоқ немесе жалпылама есептеме] көрсетілмеген.

[*Жауапты жақтың*] Шартты Қаражаттық Ақпаратқа Жауапты Жақ

[*Жауапты жақ*] Жауапты Жақ Шартты қаражаттық ақпараттың белгілі бір критерийлердің негізінде жасалуын қадағалайды [*қолданылатын өлшемдер*].

Біздің Тәуелсіздігіміз Және Сапаны Бақылау

¹ Тексерістің өзгертілген жағдайда, анықтамалық түрлендірілуі проспектісінде сипатталған болатын жерге жасалуы мүмкін.

Біз тұтастық, объективтілік, кәсіби құзыреттілік және мұқияттылық, құпиялылық және кәсіби мінез-құлық негізгі қағидаттарына негізделген Бухгалтерлердің Халықаралық Әдеп стандарттары жөніндегі кеңес жариялаған *Кәсіби бухгалтерлердің әдеп кодексінің* тәуелсіздік және басқа әдеп талаптарын орындадық.

Фирма 1 Сапаны бақылау халықаралық стандарттарын² қолданады және тиісінше, құжатталған саясаттар мен рәсімдердің этикалық талаптарға сай келуін, кәсіби стандарттарға және қолданыстағы заңнамалық және нормативтік талаптарды, оның ішінде сапаны бақылаудың кешенді жүйесін қолдайды.

Тәжірибешіл Маман Жауапкершіліктері

[[XX бағалы қағаздарды реттеу], талап етілгендей,] біздің міндетіміз [*қолданылатын өлиемдер*] негізінде [*жауапты тарап*] арқылы барлық аспектіде шартты қаржылық ақпарат құрастырылғаны туралы пікір білдіру.

Біз келісімімізді Халықаралық аудит және сенімділік орнату сенімділік орнату стандарттары кеңесімен шығарылған *Аңдатпаға қосылған шартты қаржылық ақпаратты құрастыру бойынша есеп беру үшін сенімділік орнату келісімдер*, 3420 Сенімділік орнату келісімдері бойынша халықаралық стандарт (СОКХС) сәйкес жүргіздік. Бұл стандарт [*қолданылатын өлиемдер*] негізінде шартты қаржылық ақпаратты барлық аспектіде [*жауапты тарап*] құрастырғаны туралы сенімді сенімділік орнату алу үшін тәжірибешіл маманның рәсімдерді жоспарлап, орындауын талап етеді.

Бұл келісім үшін біз мәлімдер мен көзқарастардың жаңаруы үшін немесе қайта дайындалуы үшін жауаптымыз. Сонымен қатар біз шартты қаражаттық ақпаратты жинақталуы үшін тарихи ақпараттың қолданылуына жауап бермейміз, немесе шартты қаражаттық ақпаратты дайындау үшін қолданылатын қаражаттық ақпараттың тексерілуі үшін немес қайта қарастырылуы үшін жауапты емеспіз.

Шартты қаражаттық ақпараттың негізгі мақсаты елеулі бір оқиғаның әсерін көрсету, немесе түзетілмеген қаражаттық ақпараттың әсерін көрсету болып табылады. Яғни, біз аңқты бір қорытынды [*күнді көрсету*] шығатынына сенімділік орнату бере алмаймыз.

Толық сенімділік орнату келісімі шартты қаражаттық ақпараттың дайындалғаны туралы мәлімдеме береді, ол қабылданған критерийлердің негізінде жасалады, қабылданған критерийлердің негізінде процестер [*жауапты жақ*] шартты қаражаттық ақпараттың дайындалуы үшін қабылданған өлшемдердің пайдалануын бағаланады. Бұл процесс келесі мәліметтер туралы сенімділік орнату алу үшін қажет:

---

² *Қаржылық есептіліктер аудиті мен шолуын жүргізетін фирмалар үшін, және басқа сенімділік орнату және ілеспе қызметтер келісімдері үшін сапа бақылауы 1 СБХС*

- Процеске қатысты шартты түзетулер ережелеріне сәйкес әсер береді; және
- Шартты қаражаттық ақпарат осы түзетулердің түзетілмеген қаражаттық ақпаратқа әсерін көрсетеді.

Тәжірибешіл маманның құзырнамасына негізделген процедуралар тәжірибешіл маманның кәсіпорынның табиғаты туралы түсінігін есептей, шартты қаражаттық ақпараттың қайсысы дайындалғанына қарайды, және өзге де келісім шарттары қарастырылады.

Келісім процесіне, сонымен қатар, шартты қаражаттық ақпараттың жалпы көрсетілімі жатады.

Біз алған мәліметтеріміз біздің көзқарастарымызды көрсету үшін жеткілікті екені туралы дәлелдемеге сенеміз.

Біздің ойымызша, [шартты қаражаттық ақпарат барлық аспектілері бойынша, негізгі мәліметке негізделіп жасалған [қолданылатын өлшемдер]]/[мәлімдеменің негізінде шартты қаржылық ақпарат құрастырылған]

Өзге Заңды және Нормативті Талаптар туралы Мәлімдеме

[Тақырыпқа қатысты заң не ереже тәжірибешіл маманнан көзқарасын немесе өзге нәрселер туралы ойын білдіруін талап етеді [A46-A47 тармағын қараңыз]. Бұл бөлімнің пішіні мен мазмұны өзге талаптар бойынша өзгереді.]

[Тәжірибешіл маманның қолы]

[Тәжірибешіл маманның есебінің уақыты]

[Тәжірибешіл маманның мекен-жайы]

4400 ІЛЕСПЕ ҚЫЗМЕТТЕРДІҢ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ СТАНДАРТЫ

(Бұрынғы 920 ХАС)

ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТҚА ҚАТЫСТЫ КЕЛІСІЛГЕН РӘСІМДЕРДІ ОРЫНДАУ БОЙЫНША КЕЛІСІМДЕР

(Бұл стандарт күшіне енген)

МАЗМҰНЫ

	Тармақ
Кіріспе	1–3
Келісілген Рәсімдер Келісімінің Мақсаты	4–6
Келісілген Рәсімдер Келісімінің Жалпы Қағидаттары	7–8
Келісімнің Терминдеріне Анықтама Беру	9–12
Жоспарлау	13
Құжаттама	14
Рәсімдер Және Дәлелдемелер	15–16
Есеп беру	17–18
Қосымша 1: Келісілген Рәсімдер Келісіміне Арналған Келісім Хаты Көрнекіліктері	
Қосымша 2: Нақты Табылғандардың Төленетін Есептермен Байланыстағы Есеп Көрнекілігі	

Қаржылық Ақпаратқа Қатысты Келісілген Рәсімдерді Орындау бойынша Келісімдер, 4400 Ілеспе Қызметтердің Халықаралық Стандарты (ІҚХС) Сапаны Басқару, Аудит, Қайта қарау, Басқа Сенімділік және Қатысты Қызметтер жайлы Халықаралық Стандартқа кіріспе аясында оқылуы қажет.

Кіріспе

1. Бұл Ілеспе Қызметтердің Халықаралық Стандарттың (ІҚХС) мақсаты қаржылық ақпаратқа қатысты келісілген рәсімдерды¹ жүргізуге келісімдер орындалғанда және аудитор жасайтын есептеменің мазмұны сол келісіммен байланыста болған жағдайда стандарттарды тағайындау мен аудитордың кәсіби міндеттеріне нұсқаулық жасау болып табылады.
2. Бұл ІҚХС қаржылық ақпаратқа қатысты келісімдерге бағытталған. Алайда, аудитор мәселе туралы жеткілікті білімі бар және тапқандарды негіздеуге саналы критерий бар екені назарға алына отырып, бұл стандарт қаржылық ақпаратқа қатысты келісімдерге пайдалы нұсқаулық болуы мүмкін. Аудит Халықаралық Стандартындағы (ХАС) нұсқаулық осы ІҚХС қолдануда пайдалы болуы мүмкін.
3. Келісілген рәсімдерды орындауға бағытталған келісім аудиторды қаржылық мәліметтердің жеке нәрселеріне (мысалы, төленетін есептер, алынатын есептер, субъект сегментінің сатулары мен пайдалары және қатысты тараптар сатып алулары), қаржылық мәлімдемеге (мысалы, теңгерім кестесі), немесе тіпті қаржылық мәлімдемелердің жиынына қатысты кейбір рәсімдерды жүргізуге қатыстыруы мүмкін.

Келісілген Рәсімдер Келісімінің Мақсаты

4. **Келісілген рәсімдер жайлы келісімнің мақсаты аудитордың аудит табиғатындағы аудитор мен болмыс немесе кез келген орынды мүдделі жақтар нақты табулар туралы келіскен және есептеме беруге бел бұған рәсімдерды жүргізуі болып табылады.**
5. Аудитор нақты келісілген рәсімдерда табылған нәрселер жайлы есептеме ғана беретіндіктен, ешқандай сенімділік білдірілмеген. Оның орнына, есептеменің пайдаланушылары аудитордың рәсімдері мен тапқандарын өздері үшін бағалайды және аудитордың жұмысы туралы өздерінің қорытындыларын шығарады.
6. Есептеме рәсімдер себептері туралы хабардар емес жақтар нәтижелерді жаңсақ түсінулері мүмкін боландықтан мүдделі жақтарға рұқсат етілмеген.

Келісілген Рәсімдер Келісімінің Жалпы Қағидаттары

7. **Бухгалтерлерге арналған Халықаралық Әдеп Стандарттары (БХӘСК Кодексі) жарияланған *Кәсіби Аудиторларға арналған Этика Кодекстерімен* сәйкес жұмыс жүргізуі керек.** Келісімнің бұл түрін

---

¹ Аудит, шолу және басқа да кепілдіктер байланысты орындалатын болса, "аудитор" термині Аудиттің және сақтандырудың Халықаралық стандарттарының барлығында қолданылады. Бұндай сілтемелер шолу жүргізуші адамның міндетті түрде аудитор болуын деп түспалданбайды.

басқаруда аудитордың кәсіби жауапкершіліктерінің әдептілік қағидаттары мыналар:

- (a) Тұтастық;
- (b) Әділдік;
- (c) Кәсіби біліктілік және және келісті қатынас;
- (d) Құпиялылық;
- (e) Кәсіби мінез-құлық; және
- (f) Техникалық стандарттар.

Тәуелсіздік келісілген рәсімдер келісімінің талабы емес; дегенмен, келісімдердің немесе ұлттық стандарттардың шарттары немесе мақсаттары аудитордан БХӘСК Кодексінің тәуелсіздік талаптарымен сай келуін талап етеді. Аудитор тәуелсіз болмағанда сол әсер туралы мәлімдеме есептемеде немесе нақты тапқандарда баяндалушы еді.

8. **Аудитор келісілген рәсімдер келісімін осы ІҚХС-пен және келісімнің шарттарымен сәйкестікте жасауы керек.**

Келісімнің Шарттарын Анықтау

9. **Аудитор қолданушы болмыстардың өкілдермен немесе есептеменің немесе нақты табылғандардың көшірмелерін алатын арнайы жақтармен келісілген рәсімдер мен келісімнің жағдайлары туралы анық түсінік бар екеніне көз жеткізуі қажет.** Келісілуі қажет мәселелерге мыналар кіреді:
- Келісімнің табиғаты, орындалған рәсімдер аудитке бірікпейді немесе білдірілуі тиіс шолу.
  - Келісімнің баяндалған мақсаты.
  - Келісілген рәсімдер қолданылатын қаржылық ақпараттың айқындалуы.
  - Арнайы рәсімдердың табиғаты, уақыты және қолдану дәрежесі.
  - Есептеменің немесе нақты табылғандардың болжалды түрі.
  - Есептеменің немесе нақты табылғандардың таралуына шектемелер. Осындай шектемелер заңды талаптармен қайшы келсе, аудитор келісімді қабылдамайды.
10. Кейбір жағдайларда, мысалы, рәсімдер реттеуші, өндіріс өкілдері және есептеу кәсібінің өкілдерімен келісілсе, аудитор рәсімдерды есептемені алатын барлық жақтармен бірігіп талдаға мүмкіндігі болмауы мүмкін. Мұндай жағдайларда аудитор мүдделі жақтардың сәйкес өкілдерімен

олардың жауаптарын қарау немесе жасалатын есептеменің алғашқы түрін жіберу арқылы бірігіп талдауды орынды деп санауы мүмкін.

11. Аудитордың тағайындаудың басты шарттары туралы келісімхатын жіберуіне аудитор мен клиент екеуі де мүдделі. Келісімхат аудитордың тағайындаманы қабылдауын нақтылайды және келісімнің мақсаттары мен саласы, аудитордың жауапкершілік дәрежесі және жасалатын есептемелер түрлері сияқты мәселелерде түсініспеушіліктер болудың алдын алуда көмектеседі.

12. Келісімхатта қамтылатын мәселелер келесілерді қамтиды:

- Жақтар арасында келісілген орындалуға тиіс рәсімдердің тізімі.
- Есептеме неме нақты табылғандар рәсімдерды орындауға келіскен жақтарға рұқсат етілмегенін көрсететін мәлімдіме.

Оған қоса, аудитор келісім хатына жасалатын есептеменің немесе нақты табылғандардың түрлерін көрсететін алғашқы түрін жапсыруды қарастыруы мүмкін. Келісім хаттың мысалы осы ІҚХС-тің 1 қосымшасында көрсетіледі.

Жоспарлау

13. **Аудитор тиімді келісім жасалатындай жұмысын жоспарлауы керек.**

Құжаттама

14. **Аудитор есептемені немесе нақты табылғандарды қолдайтын дәлелдемелерді, және келісім осы айтылып отырған ІҚХС-мен сәйкестікте жасалғанын және келісімнің шарттарын қамтамасыз етуде маңызды деп санайтын мәселелерді құжат түрінде жасап отыруы қажет.**

Рәсімдер және Дәлелдеме

15. **Аудитор жоғарыда келісілген рәсімдерды жүргізуі және есептемеге немесе нақты табылғандарға негіз ретінде алынған дәлелдемені қолдануы керек.**

16. Келісілген рәсімдер келісімінде қолданылған рәсімдер келесілерді қамтуы мүмкін:

- Сауал және талдау.
- Қайта есептеу, салыстыру және басқа дәлдікке тексерулер.
- Бақылау.
- Тексеру.
- Нақтыламаларды алу.

Осы ІҚХС-на 2 қосымша келісілген процедуралар келісімінің бір бөлігі ретінде қолданылуы мүмкін рәсімдердың көрнекі тізімін қамтиды.

Есеп беру

17. Келісілген рәсімдер келісімі жөнінде есептеме беру келісімнің мақсатын және келісілген рәсімдерын оқырманға жасалған жұмыстың табиғаты мен дәрежесі жайлы түсінік алуға мүмкіндік беретіндей жеткілікті түрде сипаттауы қажет.
18. **Нақты табылғандардың есептемесі келесілерді қамтуы қажет:**
  - (a) **Тақырыбы;**
  - (b) **Адресат (аудитордың келісілген рәсімдерды жүргізуін сұраған клиент);**
  - (c) **Келісілген рәсімдер қолданылатын арнайы қаржылық немесе қаржылық емес ақпараттың айқындалуы;**
  - (d) **Жүргізілген рәсімдер қабылдаушымен келісілген рәсімдер екенін көрсететін мәлімдеме;**
  - (e) **Келісім келісілген рәсімдерға қолданылатын Қатысты Қызметтер туралы Халықаралық Стандартқа сәйкестендіріліп жасалғанын көрсететін мәлімдеме;**
  - (f) **Орынды жерінде аудитордың болмыстан тәуелсіз емес екендігін көрсететін мәлімдеме;**
  - (g) **Келісілген рәсімдердың орындаудағы мақсатын айқындау;**
  - (h) **Орындалған арнайы рәсімдердың тізімі;**
  - (i) **Аудитордың нақты табылғандарының қателер туралы жеткілікті ақпаратты қамтитын сипаттамасы;**
  - (j) **Жүргізілген рәсімдер аудит немесе қайта қарауды құрамайтынын және ешқандай сенімділік білдірілмегенін көрсететін мәлімдеме;**
  - (k) **Аудитор қосымша рәсімдерды жүргізгенде, пайда болатын басқа да нәрселер есептеме беруге жататынын көрсететінін мәлімдеме;**
  - (l) **Есептеме келісілген рәсімдерды жүргізуге келіскен тұлғаларға рұсат етілмегенін көрсететін мәлімдеме;**

- (m) Есептеме тек элементтерге, есептерге, нәрселерге немесе қаржылық және қаржылық емес ақпараттарға ғана қатысты екенін және болмыстың қаржылық мәлімдемелерін кеңейтпейтінін көрсететін мәлімдеме;**
- (n) Есептеменің уақыты;**
- (o) Аудитордың мекен-жайы; және**
- (q) Аудитордың қолтаңбасы.**

Бұл ІҚХС–ке 2 Қосымша қаржылық ақпаратқа қатысты келісілген рәсімдерды орындауға арналған келісіммен байланыста жасалған нақты табылғандардың есептемесінің мысалын қамтиды.

Қоғамдық Сектор Келешегі

1. *Халықтық сектор келісіндегі есептеме келісілген рәсімдерды жүргізуге келіскен тұлғаларға ғана емес, сонымен қатар болмыстар мен адамдардың үлкен тобына қол жетімді болуы мүмкін мысалы, арнайы болмыс немесе үкіметтік департамент жайлы парламенттік тексеріс.*
2. *Халықтық сектор мандаттары айтарлықтай өзгереді және нағыз келісілген рәсімдердың қаржылық ақпараттың аудиты болып саналатын келісімдерден өзгеше екені айтылып кету керек.*

Келісілген рәсімдер келісіміне арналған келісімхаттың мысалы

Төмендегі хат 9 ІҚХС тармақтарымен байланыста нұсқаулық ретінде қолданылады және қарапайым хат ретінде қолданылуға арналмаған. Келісім хаты жеке талаптар мен жағдайларға байланысты өзгеше болуы міндетті емес.

Аудиторды жалдаған Директорлар Алқасына немесе клиенттің басқа да лайықты өкілдерге аудитор:

Бұл хат біздің келісімнің шарттары мен мақсаттары туралы түсінігімізді және біз көрсететін қызметтердің шектемелерін нақтылауға арналған. Біздің келісім келісілген рәсімдер келісімдеріне қолданылатын Қызметтердің Халықаралық Стандартқа (немесе байланысты ұлттық стандарттарға немесе тәжірибелерге сілтеме) сәйкес жүргізіледі және біз есептемеде солай көрсетеміз.

Біз төмендегі рәсімдерді жүргізуге және жұмысымыздан шығатын нақты табылғандар туралы есептеме жасауға келістік.

(Орындалатын рәсімдердің сипатын, уақыты мен көлемін сипаттаңыз, егер қажет болса, оқылатын құжаттар мен жазбалардың сәйкестігі, байланыста болатын тұлғалар және растамалар алынатын тараптар туралы нақты сілтемелерді қоса).

Біз жүргізетін рәсімдердің мақсаты тек қана (мақсатты) көмектесу. Біздің есептеме сіздердің ақпаратыңыз үшін ғана арналған және басқа мақсатқа арналмаған.

Біз жүргізетін рәсімдер келісілген рәсімдерге қолданылатын Ілеспе Қызметтердің Халықаралық Стандартқа (немесе байланысты ұлттық стандарттарға немесе тәжірибелерге сілтеме) сәйкестендіріліп жасалған аудит немесе қайта қарауды қамтымайды және ешқандай сенімділік білдірілмейді.

Біз сіздердің жұмыскерлеріңізбен толық сабақтастықты күтеміз және олар бізге кез келген жазбалар, құжаттар немесе келісімге байланысты басқа да сұралған ақпаратты қамтамасыз ететініне сенеміз.

Біздің ақымыз, жұмыс алдыға жылжыған кезде жасалады, осы келісімге тағайындалған тұлғаларға талап етілген уақытқа негізделеді, оған қоса өз қалтасынан шықпаған шығындар да есептеледі. Дербес сағаттық ақы мөлшерлері жауапкершілік дәрежесіне және қажет білік пен тәжірибеге байланысты өзгеріп отырады.

Сізден келісімнің шарттарын және орындалатын рәсімдерді түсінгендеріңізді көрсететіндей, қол қойып, осы хаттың көшірмесін қайтаруыңызды өтінемін.

ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТҚА ҚАТЫСТЫ КЕЛІСІЛГЕН РӘСІМДЕРДІ

ОРЫНДАУ БОЙЫНША КЕЛІСІМДЕР

XYZ & Co

Компаниясының атынан бекітілді

(Қолтаңба)

Аты-жөні және тақырыбы

Мерзімі

Төленетін есепшоттармен байланыстағы нақты табылғандар туралы есептеменің мысалы

НАҚТЫ ТАБЫЛҒАНДАР ЕСЕПТЕМЕСІ

(Аудиторды тартқан тұлғаларға)

Біз сіздермен келісілген рәсімдерді жүргіздік және ABC Компаниясымен (мерзім) төленетін есепшоттарға қатысты нөмірлеп қойдық (осы мысалда берілмеген). Біздің келісім келісілген рәсімдер келісімдеріне қолданылатын Ілеспе Қызметтердің Халықаралық Стандартқа (немесе байланысты ұлттық стандарттарға немесе тәжірибелерге сілтеме) сәйкес жүргізіледі. Жүргізілген рәсімдер сіздерге төленетін есепшоттардың растығын бағалауда көмектесу үшін ғана орындалды және төмендегідей қорытындыланды:

1. Біз ABC Компаниясы мерзім дайындаған төленетін (мерзім) есепшоттардың сыналатын балансының қосымшасын алдық және тексердік, және жалпы мәнді оған қатысты жалпы дербес есепшотының мәнімен салыстырдық.
2. Біз басты жабдықтаушылар мен мерзімінде қатысты аттарға қарыздағы ақшаны (мерзім) және сыналатын баланстағы ақшаны қамтитын жапсырылған тізімін салыстырдық.
3. Біз жабдықтаушылардың мәлімдемелерін алдық немесе жабдықтаушылардан мерзім ұарыз баланстарды нақтылауын сұрадық (мерзім).
4. Біз осындай мәлімдемелерді немесе растауларды 2-де көрсетілген сомалармен салыстырдық, келіспеген сомалар үшін біз ABC компаниясынан салыстыру жүргіздік. Алынған салыстырулар үшін біз әрқайсысы xxx-тан жоғары төленбеген шот-фактураларды, несиелік ноталарды және өтелмеген чектерді анықтадық және тізімдедік. Біз осындай шот-фактуралар мен кейіннен алынған чектерді және кейіннен төленген чектерді зерттедік және олардың іс жүзінде салыстырулар бойынша өтелмегендер тізіміне енуі керек екенін анықтадық.

Біздің тапқандарымыз жайлы келесідей есептеме береміз:

- (a) 1 нәрсеге қатысты біз қосымшаның дұрыс болуын және жалпы шаманың келісімде болуын таптық.
- (b) 2 нәрсеге қатысты біз келісімде болуға тиіс салыстырылатын мөлшерлерді анықтадық.
- (c) 3 нәрсеге қатысты біз осындай жабдықтаушыларға арналған мәлімдемелердің болғанын анықтадық.

- (d) 4 нәрсеге қатысты біз келісілген мөлшерлерді таптық, немесе келісілмеген мөлшерлерге қатысты, біз ABC Компаниясы бітімдерді дайындағанын, және кредит қағаздары лайықты түрде тізімде көрсетілген бітімнің нәрселері екендігін анықтадық:

(Ерекшеліктерді толығырақ сипаттаңыз)

Біз жүргізетін рәсімдер келісілген рәсімдерға қолданылатын Қатысты Қызметтер туралы Халықаралық Стандартқа сәйкестендіріліп жасалған аудит немесе қайта қарауды қамтымайды және төленетін есепшоттар жайлы (мерзім) ешқандай сенімділік білдірілмейді.

Біз қосымша рәсімдерды жүргізсек немесе Аудит жайлы Халықаралық Стандарт немесе Қайта қарау Келісімдері жайлы Халықаралық Стандарт қаржылық мәлімдемелерге аудит немесе қайта қарау жүргізсек, біздің назарымызға ілігетін басқа да нәрселер жайлы сіздерге есептеме берілетін еді.

Біздің есептеме тек қана бірінші тармағында келтірілген мақсатта ғана және сіздің ақпаратқа ғана қолданылады және одан басқа мақсаттарда қолданылмауы немесе басқа да жақтарға таратылмауы керек. Бұл есептеме есепшоттарға және жоғарыда көрсетілген заттарға ғана қатысты және ABC Компаниясының қаржылық мәлімдемелерін кеңейтпейді.

АУДИТОР

Мерзімі

Аты-жөні

4410 ІЛЕСПЕ ҚЫЗМЕТТЕРДІҢ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ СТАНДАРТЫ

(ҚАЙТА ҚАРАСТЫРЫЛҒАН)

КОМПИЛЯЦИЯЛЫҚ КЕЛІСІМДЕР

(2013 жылдың 1 шілдесінен кейін жарияланған компиляциялық келісімдердің тиімділігі)

МАЗМҰНЫ

	Тармақ
Кіріспе	
Осы ІҚХС қызмет ету аясы.....	1–4
Компиляциялық Келісім	5–10
ІҚХС-ның Қүзіреті	11–14
Күшіне ену күні	15
Мақсаттары	16
Анықтамалары	17
Талаптары	
ІҚХС Талаптары Бойынша Компиляциялық Келісімді Өткізу	18–20
Әдептілік Талаптар	21
Кәсіби Пайымдау	22
Келісім Деңгейі Сапасын Бақылау	23
Келісімнің Қабылдануы Мен Жалғасуы.....	24–26
Басшылықпен Және Басқару Өкілеттілігі Бар Тұлғалармен Қарым-қатынас	27
Келісімді Орындау.....	28–37
Құжаттама	38
Тәжірибеші Маманның Есеп Беруі	39–41
Қолданылуы мен Өзге Түсініктеме Материалдары	
Осы ІҚХС қызмет ету аясы.....	A1–A11
Компиляциялық Келісім	A12–A18
Әдептілік Талаптар	A19–A26

Кәсіби Пайымдау	A27–A29
Келісім Деңгейі Сапасын Бақылау	A30–A32
Келісімнің Қабылдануы мен Жалғасуы	A33–A45
Басшылықпен Және Басқару Өкілеттілігі Бар Тұлғалармен Қарым-қатынас	A46–A47
Келісімді Орындау	A48–A58
Құжатнама	A59–A61
Тәжірибеші Маманның Мәлімдемесі	A62–A69
Қосымша 1: Компиляциялық Келісімге арнап жасалған Көрнекілік Келісім Хаттары	
Қосымша 2: Тәжірибеші маманның Көрнекілік Компиляциялық Есептері	

Компиляциялық келісімдер 4410 (Қайта қарастырылған) Ілеспе Қызметтердің Халықаралық Стандарттары (ІҚХС) Сапаны бақылау, аудит, шолу, басқа кепілдіктер және ілеспе қызметтер халықаралық мәлімдемелеріне алғысөзімен бірлесе отырып оқуы керек.

Кіріспе

ІҚХС қызмет ету аясы

1. Бұл Ілеспе қызметтер халықаралық стандарттары (ІҚХС) тәжірибеші маман билік басындағыларға проформа қаражаттық ақпаратты жинау мен дайындау кезінде көмектесуге арналған. Ол берілген ақпаратқа ешқандай кепілдік бермейді, және келісімнің ІҚХС бойынша жасалуын талап етпейді. (Сілт: Тарм. А1–А2)
2. Бұл ІҚХС тарихи қаражаттық ақпаратқа арналған компиляциялық келісімге тиісті. Бұл ІҚХС қаражаттық ақпаратты компиляциялауға қарағанда тарихи қаражаттық ақпаратқа және қаражаттық емес ақпараттардың компиляциялық келісімдері үшін көбірек қолданылады, қажет уақытында жасалады. Бұл ІҚХС-та «қаржылық ақпаратқа» сілтеме «тарихи қаржылық ақпаратты» білдіреді. (Сілт: Тарм. А3–А4)
3. Тәжірибеші маман қаражаттық ақпараттың дайындалуы мен көрстелімі бойынша есеп беруді тапсыруға міндетті болса, бұның ІҚХС бойынша орындалуын тексеру үшін арнайы тексеру қажет болуы мүмкін. Мұның ІҚХС бойынша сәйкестігін анықтайтын факторлар:
  - Қаражаттық ақпарат белгілі бір заң немесе ережелер бойынша міндетті болып келеді, және оның көпшілікке көрсету сұрағы.
  - Компиляцияланған қаражаттық ақпараттың мүмкін қолданушыларынан басқа сыртқы тұлғалар тәжірибеші маманды қаражаттық ақпаратпен байланыстырады. Және тәжірибеші маманның ақпаратпен байланысу деңгейі түсініксіз болуы мүмкін деген тәуекел бар, мысалы:
    - Егер қаражаттық ақпарат билік етуші тұлғалар мен өзге де билікке ие тұлғалардан басқа тұлғаларға қолданысқа арналса, немесе ақпараттың мүмкін қолданушылардың қолымен жасалып, келтірілмесе; және
    - Егер тәжірибеші маманның аты қаражаттық ақпарат арқылы анықталса. (Сілт: Тарм. А5)

1 СБХС-мен¹ байланысы

4. Сапа бақылауының жүйесі, саясат пен процедуралар фирманың міндеті болып табылады. 1СБХС-ның ағымдағы жағдайы кезіндегі сапа

¹ Сапаны Бақылау Халықаралық Стандарты (СБХС) 1, *Қаржылық есептіліктер және басқа кепілдік және қатысты қызметтер келісімдеріне аудит жүргізіп және шолу жасайтын фирмалар үшін сапа бақылауы*

бақылауы СБХС талаптары бойынша белгіленеді.² Осы ІҚХС жеке компиляциялық келісімдер деңгейіндегі сапа бақылауына қатысты ережелері фирма 1 СБХС пәні болып табылады деген негізге бағытталады. (Сілт: Тарм. А6–А11)

Компиляциялық Келісім

5. Басқару қауым ішінде кәсіби бухгалтерді керек етуі мүмкін, ол кәсіпорынның қаражаттық ақпаратының дайындалуы мен көрсетіліміне жауап береді. Компиляциялық келісімнің бағасы ІҚХС бойынша тәжірибеші маманның сепетеу мен қаражаттық көрсетілім, кәсіби стандарттармен үйлесімділік, сонымен қатар, әдептілік талаптар , және кәсіпорынның таза байланысы мен тәжірибеші маманның тексерілген қаражаттық ақпаратпен байланысы бойынша белгілінеді. (Сілт: Тарм. А12–А15)
6. Компиляциялық келісім кепілдік келісімі болып табылмағандықтан, компиляциялық келісім тәжірибеші маманнан берілген ақпараттың нақтылығы мен сәйкестігін талап етпейді. Және қаражаттық ақпараты дайындау кезінде жақылған қорытындының қайта қарастыруын талап етпейді.
7. Басқару қаражаттық ақпаратқа деген жауапкершіліктен тұрады, оның қалай дайындалуы мен келтірілуіне жауапты. Бұл талаптарға сонымен қатар қаражаттық ақпаратты дайындау мен келтіруді басқару жатады, бұған есептеу полицияларының қолданылуы мен сәйкестігін де жатқызуға болады. (Сілт: Тарм. А12–А13)
8. ІҚХС билік басындағылар мен өкімет күшіне ие тұлғалардан ештеңе талап етпейді, немесе талаптарды бекітетін заң не ережелерді кесіп тастауға күші өтпейді. Осы ІҚХС бойынша дайындалған келісім компиляциялық ақпараттың негізі болып келеді. (Сілт: Тарм. А12–А13)
9. Компиляциялық ақпараттың негізі болып келетін қаражаттық ақпаратқа деген келесі мақсаттар мен талаптар қойылуы мүмкін:
  - (a) Заң мен ережелерде келтірілген периодтық қаражаттық мәлімдеменің талаптарымен сәйкес келуі; немесе
  - (b) Белгілі бір заң не ереже бойынша қаражаттық ақпараттың көрсетілуі бойынша талаптармен байланысы жоқ мақсаттар, мысалы:
    - Басқару үшін немесе өзге билікке ие тұлғалардың белгілі бір мақсатпен жасаған нәрселері (мысалы, ішкі

---

² СКХС 1, 4 тармақ

қолданушыларға арналған қаражаттық ақпаратты дайындау).

- Сыртқы қолданушыларға арналған периодты қаражаттық ақпарат (мысалы, грантты беру мен оны сақтау жөніндегі келтірілген қаражаттық ақпарат).
- Транзакциялық мақсатта, мысалы, кәсіпорынның иелігі мен қаражаттық құрылысын өзгеруі жайындағы транзакциялық жұмыстар (бірігу мен жаулап алу сияқты).

10. Түрлі қаражаттық ақпарат мәлімдемелері қаражаттық ақпаратты дайындау мен көрсету үшін қолданылу мүмкін, кәсіпорынның қарапайым бөлінуінен қаражаттық ақпараттың стандарттарын келтіруіне дейін. Қаражаттық ақпараттың келтірілуі қаражаттық ақпараттың табиғаты мен көрсетілімін басқару тұлғасымен қабылданады. (Сілт: Тарм. А16–А18)

Осы ІҚХС Қүзірет күші

11. Бұл ІҚХС ішінде көптеген осы құжаттың талаптары келтірілетін мәнмәтін болады, ІҚХС жүгінген тәжірибеші маманға компиляциялық келісімді түсінуге көмектеседі.
12. Бұл ІҚХС құжатында ‘тиіс’ деп аталатын талаптар болады, олар тәжірибеші маманға қойылған талаптарды түсінуге көмектеседі.
13. Сонымен қатар, Бұл ІҚХС-та кіріспе материалдары, анықтамалар, қолдану мен түсініктеме материалдары болады, олар осы ІҚХС мәнмәтінін түсінуге көмектеседі.
14. Қоланылуы мен өзге түсініктеме материалдар олардың әрі қарай сақталып қалуына септік болатын түсініктемелер, талаптар мен нұсқауларды келтіреді. Мұндай нұсқаулар өзіне кейін талаптар қоя алмағанда ол талаптардың қажетті қолданысына байланысты болады. Қосымша мен өзге түсініктеме материалдары осы ІҚХС құжатында келтірілген негізгі ақпаратта бар нәрселер талаптардың орындалу жолдарын қарастырады.

Күшіне ену күні

15. Бұл ІҚХС 1 шілде, 2013 күнінен кейін жасалған компиляциялық мәлімдемелер үшін тиімді.

Мақсаттары

16. Тәжірибеші маманның қазіргі ІҚХС бойынша мақсаттары:
- (а) Жетекшілікке қаржылық есептеменің талаптары бойынша дайындық пен көрсетілімге көмектесу үшін бухгалтерлік есеп

беру мен қаржылық есептілікке қатысу, сонымен қатар

- (b) Қазіргі ІҚХС бойынша баяндама дайындау.

Анықтамалары

17. Жетекшіліктің терминдер туралы глоссарийі (Глоссарий)³ құрамында осы ІҚХС-дағы терминдер, сонымен қатар кезекті түсіндірмеге көмектесетін, осы ІҚХС-те кездесетін терминдер бар. Келесі терминдер осы ІҚХС-ның мақсаты ретінде төмендегі сөздер түсіндіріледі:

- (a) *Қолданбалы қаржылық есеп беру негіздемелігі*- жетекшілік бойынша қабылданған, жетекшілерге қаржылық ақпарат дайындау бөлінген, заңдар мен белгілі нормативтер бойынша қаралатын қаржылық есеп беру. (Сіл.: Тарм. А35-А37)
- (b) *Компиляциялық келісім*- жетекшілікке қаржылық есептеме мен осы ІҚХС талаптары бойынша дайындық пен көрсетілімге көмектесу үшін бухгалтерлік есеп пен қаржылық тәжірибеге қатысу. Осы ІҚХС бойынша “құрастырма”, “құрастыру” және “құрастырды” сөздері берілген контекстте қолданылады.
- (c) *Келісім серіктесі* - қатысу мен шығармашылыққа жауап беретін, фирма атынан берілетін есептемелерге кәсіби әрі заңды уәкілдігі жүретін серіктес пен фирма ішіндегі басқа адам.
- (d) *Келісім тобы*- барлық міндеттерді орындайтын күллі серіктестер мен қызметкерлер және өзгелердің назарын аудартатын, фирма немесе жүйелі фирмада жұмыс атқаратын кез келген жеке тұлғалар.
- (e) *Бұрмалау*- қосынды, класстау, презентация арасындағы айырымдар, сонымен қатар ұйымның қаржылық есептемесінің талаптарына сәйкес жиынтық, класстау, презентация. Бұрмалау қателіктер мен алаяқтықтың әсерінен пайда болады. Егер қаржылық есептеме әділ құрылым арқылы дайындалса, бұрмалауға осы қателіктер қоса беріледі, тәжірибеші маманның пікірінше, бұл барлық қырларда көрсетілетін қаржылық ақпараттарға өте қажет.

Қаржылық ақпарат әділ ұсыну негіздемелігіне сәйкес дайындалғанда бұрмаланулар қаржылық есептіліктің барлық аспектіде әділ ұсынылуы үшін немесе шынайы және әділ көзқарас беру үшін қажетті тәжірибеші маман пайымдаудағы

³ ХБФ-мен жарияланған *Сапа бақылауы, аудит, шолу, басқа кепілдік және қатысты қызметтер мәлімдемелері жинағында* (Жинақ) ХАКСБ-мен шығарылған Халықаралық стандарттарға қатысты терминдер глоссарийі

сомалар, жіктеулер, ұсынулар немесе ашып көрсетулер түзетулерін де қосады.

- (f) *Тәжірибешіл маман*- қатысым құрастырмасын жүргізетін қоғамдық тәжірибенің кәсіби есепшісі. ІҚХС-те айтылғандай, Келісім бойынша серіктес талаптар мен жауапкершілікті өз мойнына алады, бұл жерде “тәжірибеші маман” термині емес, “серіктес” термині қолданылады. “Серіктес” және “фирма” терминдерін жалпы салаға байланысты деп оқуымыз керек.
- (e) *Тиісті әдеп талаптары* –қаржылық есептемененің компиляциясы бойынша тапсырманы орындау кезіндегі жұмыс тобының сақтауы тиіс әдеп талаптары. Бұл талаптар әдетте *Кәсіби Бухгалтерлердің Әдеп Кодексінің* А және Б бөлімдерінде Бухгалтерлер үшін Халықаралық Әдеп Стандарттары бойынша Кеңес (БХӘСК Кодексі) қосады, тек *Тәуелсіздік: аудиторлық тапсырмалар және шолу бойынша тексеру тапсырмалары*290 бөлімі және *Тәуелсіздік: сенімділік қамтамасыз ететін басқа тапсырмалар*291 Ә) бөлімдерінен басқа, сонымен қатар, қатал ұлттық талаптардан басқа. (Сіл.: Тарм. А21)

Талаптары

Осы ІҚХС Бойынша Компиляциялық Келісім Жүргізу

18. Тәжірибеші маман оның мақсаттарын түсіну және оның талаптарын дұрыс қолдану үшін осы ІҚХС-нің бүкіл мәтінін, оның қолданылуы мен басқа түсіндірме материалдарын қоса, түсінуі керек.

Тиісті Талаптарды Орындауға Арналған Жауапкершілік

19. Тәжірибеші маман, егер белгілі бір талап компиляцияға қатысы болмаса, мысалы, келісімде көрсетілген жағдайлар болмаған жағдайда, осы ІҚХС-тің әрбір талабын орындайды.
20. Тәжірибеші маман осы ІҚХС -тің компиляцияға қатысты барлық талаптарын сақтамаған жағдайда, осы ISRS-ке сәйкестігін білдірмейді.

Әдептілік Талаптары

21. Тәжірибеші маман әдеп нормаларына сай болуы тиіс. (Сіл.: Тарм. А19-А26)

Кәсіби Пайымдау

22. Тәжірибеші маман қатысым құрастырмасын жүргізу кезінде іске асырады. (Сіл.: Тарм. А27-А29)

Келісім Деңгейі Сапа Бақылауы

23. Келісім бойынша серіктес мына нәрселерге жауап береді:
- (a) Серіктес иемденетін әрбір әрекет құрастырмасының жалпы сапасы, және
  - (b) Тарту фирма саясатының сапасы мен бақылау рәсімі бойынша мына жолдармен жүргізіледі : (Сіл.: Тарм. А30.)
    - (i) Аларманмен қарым-қатынас жалғастыруға тиісті келесі рәсімдерден кейін; (Сіл.: Тарм. А31)
    - (ii) Келісім бойынша топтың компиляциялық келісімді орындау үшін тиісті құзыреті мен мүмкіндігіне ие екендігіне қанағаттану;
    - (iii) Келісім тобы мүшелерінің тиісті этикалық талаптарды сақтамауына қатысты ескерту болу және егер келісім бойынша серіктестің назарына іскери топ мүшелері тиісті этикалық талаптарды орындамағандығын көрсететін мәселелер келіп түссе, тиісті әрекеттерді анықтау; (Сіл.: Тарм. А32)
    - (iv) Кәсіби стандарттар мен әрекет етуші, заңшығарушы, нормативті талаптарға сәйкес режиссура, бақылау және қатысым орындау.
    - (v) Тиісті құжаттарға сәйкес жауапкершілікке әрекет ету қолдауға ие.

Келісімнің Қабылдануы Мен Үзіксіздігі

Алармандармен Қарым-Қатынас Жалғасы Және Оларды Келісім Шарттарына Тарту

24. Тәжірибеші маман басқармамен әрекет шарттары туралы келіспесе онда оның бұған қатысуға құқығы жоқ, сонымен қатар жағымды жақтары, егер әр түрлі болса, оның ішінде:
- (a) Болжамды қолдану және қаржылық ақпараттың таралуы, сонымен қатар оның қолдану аясындағы кез келген шектеулер ; (Сіл.: Тарм. А20, А33-А34, А37-А38).
  - (b) Қаржылық есептеме талаптары арқылы анықтау; (Сіл.: Тарм. А20, А35-А38)
  - (c) Тапсырма құраудың мақсаты мен қолдану аясы; (Сіл.:Тарм. А20)
  - (d) Тәжірибе кезінде барлық тиісті әдеп талаптарын сақтау; (Сіл.:

Тарм. А20)

- (е) Қаржылық ақпарат үшін: (Сіл.: Тарм. А39-А41)
- (i) Қаржылық ақпарат және оны дайындау және ұсыну үшін қаржылық есептіліктің негізіне сәйкес пайдаланылатын қаржылық пайдаланушылар мен пайдаланушыларға қолайлы қаржылық есептілік шеңберіне сәйкес;
  - (ii) Есептеменің нақтылығы мен толықтығы, құжаттар, қатысым құрастыру үшін басқарманың алған бөгде ақпаратын түсіндіру, және
  - (iii) Қаржылық ақпаратты қажет дайындық пен көрсетілімге қажет қаулы, сонымен қатар тәжірибеші маман жұмыс кезінде көмектесе алатын нәрселер.; (Сіл.: Тарм. А27)
  - (f) Тәжірибеші маманның қалыбы мен мазмұны күтіледі.
25. Тәжірибеші маман келісімді келісімнің шарттарын келісімді орындамас бұрын келісім-хатта немесе жазбаша келісімнің басқа қолайлы түрінде жазады. (Сіл.: Тарм. А42-А44)

Қайталанатын КЕЛІСІМДЕР

26. Құрастырманың қайталанатын міндеттерінде тәжірибеші маман қатысымдағы өзгерістер мен жағдайларды бағалауы тиіс, келісімдегі шарттардың қаралғанын талап етуі керек, сонымен қатар басқармаға ескертудің керектігінің қажеті бар-жоғын білуі тиіс. (Сіл.: Тарм. А45)

Басшылықпен Және Басқару Өкілеттілігі Бар Тұлғалармен Қарым-қатынас

27. Тәжірибеші маман жетекші арқылы бөлінген жетекшілік пен тұлғалармен қатысым құрастырмасы кезінде қарым-қатынас жасау керек, жетекші арқылы бөлінген басқарма мен тұлғалардың назарына ие болу үшін қатысым құрастырмасындағы сұрақтар тәжірибеші маман үшін өте маңызды. (Сіл.: Тарм. А46-А47)

Келісімді Орындау

Тәжірибеші Маманның Түсінуі

28. Тәжірибеші маман қатысым құрастырмасын өткізу үшін келесі сұрақтарды өте жақсы түсіну керек: (Сіл.: Тарм. А48–А50)
- (a) Бизнес және операция көрінісі, мекеменің бухгалтерлік есептемесі мен бухгалтерлік есептеменің жүйесі; және
  - (b) Қаржылық есептемеге қойылатын талаптар, оның өнеркәсіп мекемелерінде қолданылуын қоса алғанда.

Қаржылық Ақпараттың Құрастырмасы

29. Тәжірибеші маман қаржылық ақпаратты және жетекшілік арқылы берілген талқылауды жазбалар, құжаттар, түсіндірмелер арқылы жинақтайды.
30. Тәжірибеші маман қаржылық ақпаратты дайындау кезіндегі көмек көрсеткен жетекшілікпен немесе басқарма арқылы бөлінген тұлғалармен талқылай алады. (Сіл.: Тарм. А51)
31. Қатысым құрастырмасы аяқталғанға дейін тәжірибеші маман бизнес компаниялар мен қаржылық есептеме талаптарына сай қаржылық ақпарат құрастыруы тиіс. (Сіл.: Тарм. А52)
32. Қатысым құрастырмасы кезінде тәжірибешіге жетекшілік арқылы берілген жазбалар, құжаттар, түсіндірмелер және басқа да ақпараттар толық әрі нақты емес, қанағаттандыратын ғана болса, ол бұны жетекшілікке айтуы тиіс және қосымша, дұрысталған ақпараттар сұрауы керек.
33. Егер тәжірибеші маманға жетекшілік тарапынан жазбалар, құжаттар, түсіндірмелер жеткізілмесе, ол келісімшартты орындау мен мен жетекшілікті ақпараттандырудан бас тартуға рұқсат сұрауы керек. Жетекшілер арқылы бөлінген, алып тастау дәлелінен алынған. (Сіл.: Тарм. А58)
34. Егер тәжірибеші маман әрекет кезінде белгілі болса, онда:
  - (a) Қаржылық ақпарат толық орындалмаған немесе қаржылық есептеменің талаптарын сипаттайды. (Сіл.: Тарм. А53)
  - (b) Өңделген қаржылық ақпараттағы дұрыстаулар бұрмалауы жоқ қаржылық ақпарат үшін қажет, немесе (Сіл.: Тарм. А54–А56)
  - (c) Жаңылысқан кезде тағы басқа жағдайда қаржылық ақпарат құрастырылады, (Сіл.: Тарм. А57)тәжірибеші маман басшылыққа тиісті түзетулер ұсынуы тиіс.
35. Егер жетекшілік тәжірибешіге өңделген қаржылық ақпаратқа белгіленген өңдеулерді жасауға рұқсат бермесе, тәжірибеші маман келісімшартты орындаудан және жетекшілік пен тұлғаларды ақпараттандырудан бас тартуы тиіс. (Сіл.: Тарм. А58)
36. Егер қатысымнан бас тарту мүмкін болмаған жағдайда, осы жағдайларда қолданылатын кәсіби және заңды жауапкершілікті анықтауы тиіс.
37. Тәжірибеші маман өзіне жауапкершілік алғанын жетекшісі арқылы бөлінген тұлғаларда немесе жетекшілікте хабардар етуі тиіс. (Сіл.: Тарм. А68)

Құжаттама

38. Тәжірибеші маман құжаттама кезінде мына заттарды қамтуы тиіс (Сілт: Тарм. А59–А61)
- (a) Қатысым құрастырмасы кезінде туындайтын және тәжірибенің мекен-жайына жіберілетін сұрақтар;
  - (b) Өңделген қаржылық ақпаратты негізгі жазба және құжаттармен салыстыратын жазба, жетекшілік арқылы алынған басқа ақпаратты түсіндіру, сонымен қатар
  - (c) Жетекшілік арқылы бөлінген, белгілі бір жағдайда өзінің жауапкершілігін мойнына алу үшін құрастырылған қаржылық ақпараттың көшірмесі; (Сілт.: Тарм. А68)

Тәжірибеші Маманның Есебі

39. Тәжірибеші маманның басты мақсаты тәжірибеші ролі мен қатысым құрастырмасы арасындағы берік байланыс болып табылады және қатысымдағы жауапкершілік. Баяндама тәжірибеші маманның қаржылық ақпарат туралы пікірі мен қорытындысын көрсететін транспортты нәрсе емес.
40. Тәжірибеші маман баяндамасы жазба түрде беріледі, қатысым құрастырмасы үшін жазылады, және құрамында келесі нәрселер болу керек : (Сілт: Тарм. А62–А63, А69)
- (a) Баяндама атауы;
  - (b) Келісімшарт талап ететін мекен-жайлар ; (Сілт: Тарм. А64)
  - (c) Тәжірибеші маманның жетекшілік арқылы алынған қаржылық ақпарат құрастырғандығы туралы арыз;
  - (d) Қаржылық ақпарат пен қатысым құрастырмасына байланысты, жетекшілік арқылы бөлінген басқарма немесе тұлға міндетінің сипаттамасы;
  - (e) Қаржылық есептемедегі талаптарды анықтау үшін осы есептемеге бағытталса, қаржылық ақпарат үшін жасалған сипаттама немесе сипаттама нұсқауы қолданылады.
  - (f) Қаржылық ақпарат пен оғдағы барлық элементтердің атын анықтау, сонымен қатар қаржылық ақпараттың жасалған күнін немесе мезгілін анықтау.
  - (g) Қаржылық ақпарат құрғандағы тәжірибеші маманның сипаттамасы, оның құрамында келісімшарт қазіргі ІҚХС арқылы құрылғаны және тәжірибеші маманның оны барлық әдеп талаптарына сай орындағаны бар.

- (h) Қазіргі ІҚХС арқылы құрылған қатысым құрастырмасының сипаттамасы.
  - (i) Түсіндірім:
    - (i) Қатысым құрастырмасының сенімділігі, сонымен қатар тәжірибеші маманнан жетекшілік арқылы берілген ақпараттың нақтылығы мен толықтығы сұралмайды; және
    - (ii) Сәйкесінше, тәжірибеші маман аудит пен бағам туралы пікірін, қаржылық есептеменің барлық талаптарға сай дайындалғанын білдіре алмайды.
  - (j) Егер қаржылық ақпарат алынған болса, ол арнайы бағыт бойынша пайдаланылу керек. Қаржылық есептеменің түсіндірме бөлімі: (Сілт: Тарм. А65–А67)
    - (iii) қаржылық ақпараттар дайындалғандардың мақсатын көрсетеді, осы ақпаратты ашатын қаржылық ақпаратқа апарар нұсқауды иемденеді.
    - (iv) Қаржылық есептеме оқырмандардың назарын тек арнайы мақсаттарға арнап дайындалғаны арқылы аудартады, сонымен қатар бұл ақпараттардың басқа мақсаттарға келуі мүмкін емес.
  - (k) Тәжірибеші маманның баяндамасының толтырылған күні;
  - (l) Тәжірибеші маманның қолы;
  - (m) Тәжірибеші маманның мекен-жайы;
41. Тәжірибеші маман осы ІҚХС-ке сәйкес келісімді аяқтағаны туралы баяндамаға арнайы күнді белгілеуі тиіс. (Сілт: Тарм. А68)

***

Қолданылуы мен Басқа да Түсіндірме Материалдары

Қазіргі ІҚХС-тің Қолданылу аясы

Жалпылама Қарастырулар (Сілт.: Тарм. 1)

- A1. Келісім құрастырмасында назар аударарлық партия жетеші арқылы бөлінген басқарма немесе тұлғамен емес, басқа біреумен болса, жағдайға байланысты бұл ІҚХС бейімделеді.
- A2. Жетекшілік тәжірибешіге дайындық кезінде, қаржылық ақпарат көрсетілімі кезінде көмек көрсеткенде кәсіпорын басқа да формаларды пайдалана алады. Тәжірибеші маман қазіргі ІҚХС-ке сәйкес заңды тұлға үшін осындай қызметтерді көрсеткенде, Тәжірибеші мамандардың Ассоциациясы қаржылық ақпаратпен бірге, осы ІҚХС-те

және формада қаралған тәжірибеші маманның баяндамасы арқылы беріледі. Тәжірибеші мамандардың баяндамасы қазіргі ІҚХС да сақтағаны туралы мазмұншалардан тұрады.

Құрастырмаға Тарихи Қаржылық Ақпараттардан Қарағанда, Басқа Құрастырма Қатысымын Қолдану (Сіл.: Тарм. 2)

A3. Бұл жердегі ІҚХС міндет мекен-жайы тәжірибеші маманның жетекшілікке қаржылық ақпаратты дайындау мен көрсетуге беретін көмектесетін жері. Тәжірибеші маман басқа қаржылық ақпаратты дайындау мен көрсету кезінде басқаруға ие болған мезетте де келтірілген жағдайға байланысты қазіргі ІҚХС қолданылуы мүмкін. Мысалдар құрамында:

- Қаржылық ақпараттың профформасы.
- Қаржылық ақпарат пен бюджеттің болжамды түрі бар.

A4. Тәжірибеші маман қаржыдан басқа, мысалы көшетхана газдары, жетекшілікке көмектесу және көрсету үшін басқа да міндеттерді жүргізе алады. Бұл жағдайлар кезінде тәжірибеші маман осы міндеттерге бейімделген қазіргі ІҚХС қолдана алады.

ІҚХС-ті қолдануға жататын назар аударулар (Сіл.: Тарм. 3)

A5. Бұл ІҚХС-тің міндетті түрде қолданылуы объектінің қаржылық ақпаратының көмегі мен көрсетіліміне байланысты қызмет жүргізуіндегі ұлттық міндеттер қондырғыларында болуы мүмкін (мысалы, қоғамдық берілімде талап етілетін тарихи қаржылық есептемеге байланысты). Міндетті қолдану нормативті актта, басқа да берілген белгілі бір стандарттарда көрсетілмесе, тәжірибеші маман бұл ІҚХС-тің осы жағдайларда қолданылуға болатыны орынды деп нәтиже шығаруға болады.

СБХС 1-пен арадағы байланыс (Сіл.: Тарм. 4)

A6. СБХС 1-ге өзінің сапа бақылауының жүйесін қондыру мен қолдау міндеті жатады, ілеспелі қызметтер мен міндеттер жинағы соның ішінде. Бұл міндеттер төменде берілгендерді жасау үшін бағытталған :

- Фирманың сапа бағамының жүйесі; және
- Сапа басқарымы жүйесінің мақсаттарын жеткізу мен олардың осы саясатты құру мен жүргізуге байланысты фирманың саясаты.

A7. СБХС 1 байланысты кәсіпорын сапа бақылауды орнықтыруы және ұстанып отыруы қажет, себебі өзінің зерделік сенімділігін келесі жағдайларда қамтамасыз етуі үшін:

- (a) Фирма және оның қызметкерлерінің барлық кәсіби стандарттарға мен заңшығарушы және нормативті талаптарға сай екеніне сенімді болу үшін сапа бағамының жүйесін құру және қолдауға міндетті.
- (b) Серіктестерді тарту үшін жасалған баяндамалар осындай жағдайларда өте қажет.⁴

A8. СБХС 1-ге қатыспаған құзірет осындай міндеттерді орындау үшін сапа бағамына қажетті міндеттерді құрастыра алады. Қазіргі ІҚХС қарым-қатынасының жағдайы. Келісім көлеміндегі сапа бағамы СБХС 1-дегідей талапты қажет ететін талап сапасының негізінде тіректенеді. Бұл фирмаға СБХС 1 талаптары мақсатына жету үшін алым салғанда жеткізіледі, сонымен қоса төменде келтірілген кез келген элементтері бар саясат пен рәсімді құрамына енгізген сапа бағамының жүйесін құру бар:

- Фирма аясындағы сапа үшін жетекшіліктің жауапкершілігі;
- Тиісті әдеп талаптары;
- Келісімде келтірілген алармандармен қарым-қатынасты орнату әрі жалғастыру;
- Адами ресурстар;
- Шығармашылық қатысымы;
- Мониторинг.

A9. Фирма басқармасының сапа жүйесі аясында рәсімдегі сапа бағамын іске асыруда жауапкершілік бар.

A10. Егер фирма немесе басқа жақтар арқылы берілген ақпаратта қайтым туралы айтылмаса, аудиторлік топтар фирманың сапа бағамы жүйесіне арқа сүйеуге құқығы бар. Мысалы, Келісім бойынша топ фирманың сапа бағамы жүйесіне мына жағдайларда сене алады.

- Қызметкерлердің жинақылығы мен проформа оқуына байланысты компоненттілігі.
- Қабылдау және жалғастыру жүйесі жолымен алармандармен қарым-қатынасты қолдау.
- Мониторинг кезінде заңшығарушы және нормативті талаптарды сақтау.

Фирманың сапа бағамы арқылы анықталған, қатысым құрылымына әсер етуі мүмкін жетіспеушіліктерлі қараған кезде, Келісім бойынша

---

⁴ СБХС 1, 11 тармақ

серіктес жағдайды түзеу үшін фирмада қабылданған шараларды жүзеге асыра алады және қатысым құрастырмасындағы контекстті жеткілікті деп санай алады.

- A11. Фирманың сапа бағамындағы жетіспеушіліктер, құрастырманың кәсіби стандарттар мен күшке ие заңшығарушы және нормативті талаптар бойынша жасалмағанын көрсетпейді немесе тәжірибеші маманның баяндамасының қажет болмағандығын білдіре алмайды.

Компиляциялық Келісім

«Басшылық» және «Басқару өкілеттілігіне ие тұлғалар» терминдері туралы түсініктеме құрастыру. (Сілт. Тарм. 5, 7-8)

- A12. Басшылықтың және басқару өкілеттігіне ие тұлғаларға тиісті міндеттері юрисдикциялар мен әртүрлі типтегі субъектілер арасында әр түрлі болады. Бұл айырмашылықтар тәжірибеші маманның немесе басқаруға өкілетті адамдарға қатысты осы ХҚЕС талаптарын қолдану тәсіліне әсер етеді. Тиісінше, осы ХҚЕС-ында әр түрлі жерде қолданылатын «басқару және қажет болған жағдайда басқару өкілеттігі бар адамдар» сөзі тәжірибешіге әр түрлі субъектілік орта әртүрлі басқару және басқару құрылымдары мен құрылымдары болуы мүмкін екендігі туралы ескертуге арналған.

- A13. Басқарушының қаражат ақпараттарына байланысты түрлі міндеттері болады, сыртқы қаражат өзгерістеріне толық сипаттама беру үшін келесі факторларды қарастыру керек:

- Басқару қоры мен құрылысы.
- Тиісті заңдарда немесе ережелерде немесе егер ұйым реттелмеген болса, ұйым үшін белгіленген кез-келген ресми басқаруда немесе есеп беру келісімдерінде (мысалы, келісімшарттарда көрсетілгендей) ұйымның ішіндегі менеджменттің және ұйым өкілеттілігінің тиісті рөлдері, немесе конституция немесе ұйым құрылған басқа құжат түрі).

Көптеген кішігірім ұйымдарда көбінесе ұйым үшін басқару мен басқару рөлдерін бөлу болмайды, немесе ұйымды басқаруға уәкілетті тұлғалар ұйымды басқаруға қатысуы мүмкін. Басқа көптеген жағдайларда, әсіресе ірі ұйымдарда, басшылық субъектінің бизнесін немесе қызметін жүзеге асыруға және олар бойынша есеп беруге жауапты, ал басқару құзыретті адамдар басқаруды қадағалайды. Ірі ұйымдарда басқару өкілеттігі бар тұлғалар көбінесе ұйымның қаржылық ақпаратын, әсіресе оны сыртқы тараптар пайдалануға арналған болса, мақұлдауға жауапты болады. Ірі ұйымдарда, көбінесе, басқаруға құқығы бар тұлғалардың кіші тобы, мысалы, тексеру комиссиясы, белгілі бір бақылау міндеттеріне ие. Кейбір

юрисдикцияларда ұйым үшін қаржылық есеп беруді белгіленген негізге сәйкес құру басқару өкілеттігі бар тұлғалардың заңды жауапкершілігі болып табылады, ал басқа юрисдикцияларда бұл басқару жауапкершілігі болып табылады.

Қаржы Дайындау Мен Көрсету Ақпаратына Байланысты Рәсімдеге Қатысу
(Сілт., Тарм. 5)

- A14. Құрастырма көлемі мән-жайға байланысты өзгеріп отырады. Көп жағдайда көпшілік кішігірім кәсіпорындарда әкімшілік пен басшылық арнайы тағайындалмайды, басқару істеріне әрбір басқару құқығы бар тұлға арласа алады. Басқа жайғдайда ірі кәсіпорындарда бақылаушылардың істері қадағаланып отырады. Сыртқы жақтардың арласуы мүмкін болған қаражат ақпараттары ісінде жеке тұлғалардың жауапкершілігі мойнында болады. Басшылыққа кәсіпорын қаржы ақпаратын қорытындылауды ұсынылған мәліметтерге сай дайындауға көмектесу. Дайындық түрінде басшылық қаржы ақпаратына құрастырманың болуы.
- A15. Тәжірибеші маман басшылық атынан рәсімнің ұйымдасуына ат салыса алады. Мысалы, тәжірибеші маманға есеп түрінде кәсіпорынның әуелгі мәліметтерін жинақтау, саралау және өңдеу міндеті жүктелуі мүмкін және сараптама теңгерімі түрінде жинақталуы мүмкін. Сараптама теңгерімі кейін негізгі ақпарат ретінде қолданылуы мүмкін, және сол мәліметтерден дәрігер ІҚХС сай қаржы ақпаратын құрастыруы мүмкін. Көп жағдайда бұл іс кішігірім кәсіпорындардың жұмысына тән, өйткені олардың өзінің есеп жүйесі жетілмегендіктен олар есеп қорытындылауын жүзеге асыру үшін сырттан маманның көмегіне мұқтаж. ІҚХС мұндай қосымша жақтарын қарастырмайды, ол басшылыққа қаржы қорытындысын құрастыруға көмекші ретінде өз ісін атқарады.

Қаржылық Есеп беру Жүйесі (Сілт. Тарм. 10)

- A16. Қаржылық ақпарат қаржылық есептемені көрсету негізінде сонымен сәйкестендіріп жасалуы мүмкін, ол келесілерді қанағаттандыруы қажет:
- Қолданушылардың үлкен санының жалпы ақпараттық қажеттерін өтеу үшін («жалпы мақсаттағы қаржылық есептеме жиектемесі»), немесе
  - Қолданушылардың қаржылық ақпарат қажеттіліктері (яғни, «арнайы мақсаттағы қаржылық есептеме жиектемесі»).

Қаржылық ақпаратқа қойылатын талаптар қаржылық ақпараттың формасы мен мазмұнын анықтайды. Қаржылық есептеме жиектемесі кейбір жағдайларда «бухгалтерлік есептің негіздері» ретінде

көрсетіледі.

A17. Жалпы қаржылық есептеме мақсаттарына қолданылатын ортақ жиектемелердің мысалдары:

- Халықаралық Қаржылық Есептеме Стандарты (ХҚЕС) және халықтық болмыстарға қолданылатын орнатылған ұлттық қаржылық есептемелер стандарты.
- Кіші және Орта Көлемді Болмыстарға арналған Халықаралық Қаржылық Есептеме Стандарты (ХҚЕС) және кіші және орта көлемді болмыстарға қолданылатын орнатылған ұлттық қаржылық есептемелер стандарты.

A18. Қаржы қорытындылаудың, қаржы ақпараттаудың мақсатына байланысты арнайы бағыт мысалы:

- Белгілі құзыретте қаржы ақпаратын дайындау кезіндегі салық есептеуіндегі миедеттердің сақталуы:
- Тұлғаларға белгіленген қаржы қорытындылауларының қолданылуы шарт есем:
  - Қаржы ақпаратындағы белгілі тұлғаларға қолданылатын есеп негіздері, қаржы ақпаратының бағыты бойынша қолданылады, мысалы, қарыздарға қатысты қасалық тәсілдің қолданылуы, ол түсім айнылымының тепе-теңдігін сақтауға көмектеседі және қаржы ақпаратымен белгіленген әр-түрлі мақсаттырды орындауға пайдасын тигізеді.
  - Қасалық тәсіл ақшалай түсімдерді анықтауға көмектеседі, төлемдерді орындауды жеңілдетеді (мысалы, жалға берілетін ғимараттар меншік иелеріне ақшалай алу мүмкіндігін орналастыру).

Әдептілік Талаптар (Сілт. Тарм. 21)

A19. БХӘСК Кодексінің А бөлімі кәсіпқой этиканың негізгі қағидаларын орнатады және тәжірибеші мамандар сол қағидаларға сай қасиеттері маман бойында біріктірілген болу керек. Негізгі қағидалар болып саналатыны:

- (a) Байласылымдық;
- (b) Мақсаттылық;
- (c) Кәсіпқой біліктілік пен адалдық;
- (d) Құпиялық; және
- (e) Кәсіпқой мінез.

БХӘСК Кодексінің В бөлімі біріктірілген негіз ретінде белгілі жағдайларда ғана қолднылу қажет. БХӘСК Кодексі бойынша тәжірибеші маманның әдептілік нормалардың сақталуына қатысты қауіп-қатерлер ескерілуі қажет.

Тәжірибеші Маманның Ақпаратқа Қатысты Әдептілік Нормалардың Сақталуы (Сілт: Тарм. 21, 24(a)-(d))

A20. Тұтастық қағидасының сақталуы үшін БХӘСК Кодексіне⁵ сәйкес кәсіпқой есепші ережелерін сақтау қажет. Қорытындылар, мәлімдемелер және басқа да ақпараттардың байланысуы кәсіпқой есепшіге шындыққа жанаспайтын және шатастыратын ақпараттарды анықтауға септігін тигізеді.

- (a) Қате ақпараттың сақталуы;
- (b) Қате және шатастыратын ақпараттарды жояды немесе жасырады; немесе
- (c) Бұндай қателіктер немесе түсініспеушіліктер жаңылысуларға алып келетін жағдайда, керек ақпаратты шеттету немесе жасыру.

Кәсіби бухгалтер бухгалтердің осындай ақпаратпен байланысы бар екенін білген кезде, БХӘСК Кодексі бойынша бухгалтерден осы ақпараттан алшақтау үшін шаралар қабылдау қажет.

Тәуелсіздік (Сілт: Тарм. 17 (e), 21)

A21. *Тәуелсіздік - Аудит және шолу келісімдері 290 және Тәуелсіздік - Басқа кепілдік келісімдер 291* тәуелсіз бөлімдер ақпараттары шындыққа сай болғанымен де БХӘСК Кодексінің Ә бөліміндегі міндеттерінің біріктірілуіне әсер етпейді және әдептілік кодекстер ақпаратты ашу үшін тәуелсіздікке қатысты заңдар мен ережелер орнатады.

Анықталған Немесе Күдікті Заңдар Мен Ережелерді Сақтамау Туралы Ұйымнан Тыс Тиісті Органға Есеп Беру

A22. Заң, ережелер немесе тиісті этикалық талаптар:

- (a) Тәжірибеші маманнан заңнамаға және ережелерге сәйкес келмегендігі туралы күдікті деп есеп беруді ұйымнан тыс тиісті органға беруін талап етіңіз.
- (b) Жағдайда ұйымнан тыс тиісті органға есеп беру орынды бола алатын жауапкершілікті белгілеңіз.⁶

⁵ БХӘСК Кодексі А бөлімі, 110.2 тармақ

⁶ Мысалы, IESBA кодексінің 225.51 - 225.52 бөлімдерін қараңыз.

- A23. Заңнамалар мен ережелерге сәйкес келмейтіндігі туралы күдіктену туралы ұйымнан тыс тиісті органға есеп беру келесі жағдайларда қажет немесе орынды болуы мүмкін, себебі:
- (a) Заң, ережелер немесе тиісті этикалық талаптар тәжірибешіден есеп беруді талап етеді;
  - (b) Тәжірибеші маман есеп беруді сәйкес этикалық талаптарға сәйкес анықталған немесе күдіктенген сәйкессіздіктерге жауап беру үшін тиісті іс-қимыл деп анықтады; немесе
  - (c) Заң, ережелер немесе тиісті этикалық талаптар тәжірибеші маманға мұны жасауға құқық береді.
- A24. Осы ІҚХС-тің 28 тармағына сәйкес тәжірибешіден құрастыру келісімін орындау үшін қажетті деңгейден тыс заңдар мен ережелерді түсіну деңгейі күтілмейді. Алайда, заңдар, ережелер немесе тиісті этикалық талаптар тәжірибешіден анықталған немесе күдіктенген сәйкессіздіктерге жауап беру кезінде білімді, кәсіби пікірді және тәжірибені қолдануын күтуі мүмкін. Іс-әрекеттің нақты сәйкессіздік болып табыла ма, жоқ па, сайып келгенде, сот немесе басқа тиісті сот шешуші орган анықтайтын мәселе.
- A25. Кейбір жағдайларда анықталған немесе күдікті заңдар мен ережелерге сәйкес келмейтіндігі туралы ұйымнан тыс тиісті органға хабарлау тәжірибешінің заң, ережелер немесе тиісті этикалық талаптарға сәйкес құпиялылық міндетіне жол бермейді. Басқа жағдайларда, анықталған немесе күдіктенген сәйкессіздіктер туралы ұйымнан тыс тиісті органға хабарлау тиісті этикалық талаптар бойынша құпиялылықты бұзу болып саналмайды.⁷
- A26. Тәжірибеші маман ішкі кеңес беруді (мысалы, фирма немесе желілік фирма шеңберінде), қандай-да бір нақты іс-әрекетті қабылдаудың кәсіби немесе заңдық салдарын түсіну үшін заңдық кеңес алуды немесе реттегішпен немесе кәсіби органмен құпия негізде кеңес алуды қарастыра алады (егер мұны заңмен немесе ережелермен тыйым салынған немесе құпиялылықты бұзу).⁸

Кәсіби Пайымдау (Сілт: Тарм. 22, 24 (e) (iii))

- A27. Кәсіби шешім компиляциялық келісімді дұрыс жүргізу үшін өте маңызды. Себебі тиісті этикалық талаптарды және осы ІҚХС талаптарын түсіндіру және компиляциялық келісімді орындау барысында негізделген шешімдер қабылдау қажеттілігі келісімнің фактілері мен жағдайларына сәйкес білім мен тәжірибені қолдануды

⁷ Мысалы, БХӘСК Кодексінің 140.7 бөлімі мен 225.53 бөлімін қараңыз.

⁸ Мысалы, БХӘСК Кодексінің 225.55 бөлімін қараңыз.

талап етеді. Кәсіби пайымдау қажет, атап айтқанда, келісім ұйымның басшылығына келесі шешімдерге қатысты көмектесуге байланысты болған кезде қажет:

- Ұйымның қаржылық ақпаратын дайындау және ұсыну үшін пайдаланылатын қаржылық есептілік жүйесінің қолайлылығы, қаржылық ақпаратты және оны пайдаланушыларды мақсатты пайдалануын ескеру.
- Қолданылатын қаржылық есептілік жүйесін қолдану, оның ішінде:
  - Осы жүйеге сәйкес есеп саясатын таңдау;
  - Осы шеңберде қаржылық ақпаратты дайындауға және ұсынуға қажетті бухгалтерлік есептерді жасау; және
  - Қолданыстағы қаржылық есептілік шеңберіне сәйкес қаржылық ақпаратты дайындау және ұсыну.

Тәжірибеші маманның басшылыққа көмегі әрдайым басшылықтың немесе басқаруға уәкілетті адамдардың қаржылық ақпаратта көрінетін маңызды шешімдерді түсінуі және осы шешімдер үшін жауапкершілікті қабылдауы негізінде жүзеге асырылады.

A28. Кәсіпқой пайымдау ІҚХС берілген керекті дайындықтарға және компиляциялық келісім жағдайында орынды болатын әрекеттер туралы хабарланған шешімдер жасауда қаржылық есеп және әдеп стандарттарынегізделеді.

A29. Жеке келісімдерде кәсіби шешім шығарудың жаттығуы тәжірибешіге келісім есептемесінің уақытына дейін мәлім болған факттар мен жағдайларға байланысты, оның ішінде:

- Басқа міндеттерден белгілі жағдай шығару негізінде алынған білімдер (мысалы, салық қызметі).
- Тәжірибеші маманның бизнесі мен қызметі туралы, оның есеп жүйесі туралы және ұйым жұмыс істейтін салада қолданылатын қаржылық есептілік жүйесін қолдану туралы түсінігі.
- Қандай дәрежеде қаржылық ақпаратты дайындау және көрсету басқарудың талдауын қажет ететіні.

Сапаны бақылау келісім деңгейі (Сілт: Тарм. 23 (b))

A30. Келісім бойынша серіктестің іс-әрекеттері және келісім тобының басқа мүшелеріне тиісті хабарламалар әрбір келісім бойынша жалпы сапа үшін жауапкершілікті өз мойнына ала отырып, келісім сапасына жетудің маңыздылығын атап көрсетеді:

- (a) Кәсіби стандарттар мен нормативтік-құқықтық талаптарға сәйкес келетін жұмыстарды орындау;
- (b) Қажет болған жағдайда фирманың сапаны бақылау саясаты мен рәсімдерін сақтау; және
- (c) Тәжірибеші маманның келісім бойынша есеп беруін осы ІҚХС сәйкес шығару.

Клиенттермен Қарым-Қатынасты Және Компильциялық Келісімдерді Қабылдау Және Жалғастыру (Сілт: Тарм. 23 (ә) (i))

A31. СБХС 1 кәсіпорыннан клиентпен келісім жасамас бұрын ағымдағы жағдайға сай ақпаратты талап етеді, мұнда ол ағымдағы келісімді жалғастыруды не осы клиентпен жаңа келісім жасау сұрағын шешеді. Келісім серіктесіне клиентпен қатынасты және келісімді қабылдау мен әрі қарай дамытуға көмек береді. Егер кәсіпорынның серіктесінде келісімнің толықтай дұрыс жасалуы сияқты басқарудың бірлігінде күмән туса, келісімді қабылдамау бұл жағдайда дұрыс шешім болып табылады. Келісім жайлы ақпарат серіктестерге тұнынушылардың қабылдауын немесе жалғастыруын келісім жеке иеленушілердің принципіне қолайлы ақпараттарды қамтиды және басшылықта жасалады. Егер серіктестер басшылық мақсатынан күдіктенсе ол болашақта жасалатын келісімге әсер етуі және келісімді қабылдау барысында қолайсыздық тудыруы мүмкін.

Келісім Барысындағы Әдептілік Талаптардың Орындалуы (Сілт: Тарм. 23 (b)(i))

A32. СБХС 1 (Сапаны бақылау бойынша халықаралық стандарт) қызметтің тиянақты орындалуын және процедурада сенімділіктің болуын және жеке тұлғалардың әдептілік талаптарына сай келуін қамтамасыз етеді. Бұл ІҚХС қатысты топтың әдептілік талаптарға қатысты ұйғарымын қанағаттандыру болып табылады.

Келісімнің Қабылдануы Және Жалғасуы

Жоспарланған Қаржы Жайлы Ақпараттарды Анықтау (Сілт: Тарм. 24a)

A33. Жоспарланған қаржы жайлы ақпараттарды анықтау қолданушы болып табылатын ішкі, сыртқы жеке тұлғалармен кәсіпорындардың қатысты қабылданған заң, реттеулер, немесе олардың қаржылық ақпараттары жайлы мәліметтермен анықталады. Мысалға, қаржылық ақпарат жеке тұлғаның жүргізген транзакциясы, сыртқы кәсіпорындар сонымен қатар қолдаушылар, банктер, қор жайлы ақпаратты талап етеді.

A34. Тәжірибелі мамандар әртүрлі жақтардың келісіндегі қаржылық ақпараттарын сондай-ақ оның факторларын, менеджментіндегі нақты мақсатын қайда қабылданып қолданылатынын түсінуді қамтамасыз

етеді. Мысалға, Қаржылық қоры жеке тұлғалардың қаржылық ақпаратының жұмысымен белсенділігінің нақты көрінісін, кәсіби есептелгенін, қаржыландыру қорын, қордың гранттарын туралы ақпаратты талап етуі болып табылады.

Қаржылық Есеп Шеңберін Анықтаудағы Талаптар (Сілт: Тарм. 17(a), 24(b))

A35. Қаржылық есептің шеңберін анықтаудағы шешімі қолданылатын ақпараттың мәтіні қандайда бір заң мен ережелердің талаптарына сай келетін келісімі рұқсатталған ақпараттың болуын талап етеді.

A36. Төмендегі мысалдағы факторлар Қаржылық есептің шеңберінде қолайлылығын көрсетеді:

- Ұйымның мінездемесі – жеке тұлғаның басқаруы болып табылады. Мысалы, кәсіпорынның кәсіпкерлік қызметі, қоғамдық сектор немесе коммерциялық емес ұйымдарды басқаруы.
- Қаржылық ақпаратты алдын ала пайдалану және алдын ала қолданушылар. Мысалы, қаржылық ақпарат қолданушылардың алдын ала пайдалану үшін кең көлемде немесе қарама-қарсы қаржылық ақпаратты керектену барысында сыртқы өкілдердің нақты мақсаты анықталады.
- Қаржылық ақпарат жеке тұлғалар қосылуымен немесе мемлекеттік ұйымдастырудың бөлігі ретінде немесе үшінші жақтың келісімшарттары мен басқа келісімдеріндегі заң мен ереже бойынша қолданылуы немесе тыйым салынуы.
- Қаржылық ақпараттың маңызы мен пішіні Қаржылық есептің шеңберіне сай жасалынады. Мысалы, қаржылық есептің толық комплексі, жекеше комплексі немесе қаржылық ақпарат өкілдердің арасындағы келісімшарттар мен басқа келісім формалар арқылы жүзеге асырылады.

Қаржылық Ақпараттың Алдын Ала Мақсатын Анықтау Барысына Қатысты Факторлар (Сілт: Тарм. 24 (a)-(b))

A37. Қатысты өкілдер негізінен қаржылық ақпараттың маңызы мен пішіні алдын ала қолданушылардың мақсатын қарастыру. Мысалы, келісім шартының жағдайы қаржылық есептілікте айтылғандай келісімшарт немесе гранттары жеке тұлғалардың транзакциялары мен жұмысын жүргізуге қолдау көрсетуі қажет. Келісімшарттар стандартты уәкілетті құрылым мойындалған немесе заң бойымен немесе нормативтік сай қаржылық мәліметтің шеңберінде талап етеді. Керісінше, келісімшартқа қатысты уәкілдер өздерінің қажеттілігіне сай түрлендіруі немесе бейімдеуі. Бұл жағдайда, қабылданатын қаржылық

мәліметі қаржылық ақпаратта және мамандардың мәлімдемелеріндегі көрсетілген келісім шартының жағдайлары қаржылық есептілік, ал қаржылық есептіліктің өзгерісіне сілтеме емес болып қабылданады. Бұл жағдайда, өңделгеніне қарамастан қаржылық ақпарат кең көлемде қолданылып, қабылданатын мәліметінің шеңберінде арнайы мақсатта және мамандар Ілеспе Қызметтердің Халықаралық Стандарттар ІҚХС талаптарын талап етуі қажет.

- A38. Қабылданатын мәліметінің шеңберіне арнайы мақсатта және мамандар Ілеспе Қызметтердің Халықаралық Стандарттар ІҚХС талаптарын талап етілген жағдайда қаржылық ақпараттың келісім хатын алдын ала қолдану және тарату барысындағы қандайда бір кедергілер жазылып, мамандардың баяндамалары бойынша қаржылық ақпараттың мәлімет шеңберінде дайындалады, нәтижесінде кей мақсаттарға сай келмейді.

Басшылықтың Жауапкершілігі (Сілт: Тарм. 24(е))

- A39. Осы ІҚХС-на сәйкес тәжірибешіден менеджменттің қаржылық ақпаратқа және компиляция келісіміне қатысты келісім-шартты қабылдауға дейінгі шарт ретінде басшылықтың немесе егер басқаруға өкілетті адамдар болса, келісімі қажет. Кішігірім ұйымдарда басшылық немесе егер мүмкін болса, басқару өкілеттігі бар адамдар, қандай жауапкершіліктер туралы, оның ішінде қолданыстағы заңдарда немесе ережелерде туындайтын міндеттер туралы жақсы хабардар болмауы мүмкін. Ақпараттық негізде басшылық келісімін алу үшін тәжірибеші маман осы жауапкершілікті басшылықпен оның жауапкершіліктері туралы келісімге келу үшін алдын-ала талқылау қажет деп санайды.
- A40. Егер басшылық келісімнің мәтінінде өзінің жауапкершілігін жауапкершілігін мойындамаса мамандар келісімді кепіл бола алмайды, егер келісім заң мен ережелерге сай болмаса мамандар қабылдамайды. Алайда келісімдер жүзеге асырылады, ол үшін мамандар менеджментпен келісімнің кемшіліктері және бұл сұрақтардың маңыздылығы үшін байланыса алады.
- A41. Тәжірибеші маман басшылыққа компиляцияға қатысты барлық қажетті ақпаратты дәл, толық және уақтылы ұсынуға құқылы. Келісім мақсатында басшылық ұсынатын ақпарат ұйымы келісімнің әр түрлі жағдайында әр түрлі болады. Кең мағынада ол жазбалар, құжаттар, түсіндірмелер және қолданыстағы қаржылық есептілік шеңберін қолдана отырып қаржылық ақпаратты құруға қатысты басқа ақпараттардан тұрады. Берілген ақпарат, мысалы, басқарудың болжамдары, ниеттері немесе жоспарлары туралы ақпаратты қолданыстағы қаржылық есептілік шеңберінде құрастыру үшін қажетті бухгалтерлік бағалауды әзірлеу негізінде болуы мүмкін.

Келісім Хаттары Немесе Басқа Жазбаша Келісімдердің Формасы (Сілт: Тарм. 25)

A42. Тәжірибеші маман басшылыққа және қажет болған жағдайда келісім жасасушы тараптарға компиляциялық келісімді орындамас бұрын келіспеушілік хатын жіберуі менеджменттің де, әр түрлі жағдайдағы қатысушы тараптардың да, тәжірибеші маманның да мүдделеріне сәйкес, түсініспеушіліктерді болдырмауға көмектеседі. компиляцияға. Келісім хаты тәжірибеші маманның келісімді қабылдағанын растайды және келесі мәселелерді растайды:

- Келісімнің мақсаттары мен көлемі, оның ішінде келісім тараптарының келісім кепілдік келісім емес екенін түсінуі.
- Қаржылық ақпаратты мақсатты пайдалану және тарату, сондай-ақ оны пайдалануға немесе таратуға кез-келген шектеулер (қажет болған жағдайда).
- Басқарудың компиляцияға қатысты міндеттері.
- Мамандардың жауапкершілігінің дәрежесі мамандардың аудиторлық қорытынды шығара алмауын, қаржылық ақпарат қортындысы қайта қарай алмауды қамтиды..
- Қатысу үшін тәжірибеленушімен шығарылатын есептеменің формасы мен мазмұны.

Келісім Хатының Формасы Мен Мәтіні

A43. Келісім хатының формасымен мәтіні кез келген хатқа қатысты болуы мүмкін. Қосымша айтқанда, мәселелер Ілеспе Қызметтердің Халықаралық Стандарт ІҚХС өзгертіледі және келісім хаттары мына мәліметтерді жасауы мүмкін, Мысалы:

- Әр түрлі жұмысқа байланысты басқа тәжірбиелі мамандар мен сарапшыларға үшін ұйымдастырулар
- Алғашқы келісім негізін салушы мамандар арқылы ұйымдастырылу жасалуы.
- Мүмкіндік болса, басшылықтан немесе басқаруға өкілетті адамдардан келісім барысында тәжірибеші маманға ауызша жеткізілген белгілі бір ақпаратты немесе түсіндірмелерді жазбаша растауды сұрауы мүмкін.
- Қатысуды ұйымдастыру мақсаттары үшін пайдаланылатын ақпаратқа меншік құқығы, заң мен ережелер талаптарын қанағаттандыратын келісім мен мамандардың келісім құжаттарын салыстыру.
- Қатысушы уәкілдер бөлек болған жағдайдағы менеджментке

өтініш, келген келісім хатын растау және ондағы келісімдер талабына қосылу.

Келісім Хаттар Көрнекілігі

А44. Жинақ келісімі туралы иллюстрациялық келісім хат осы ІҚХС-ке 1-Қосымшада келтірілген.

Келісімдердің Қайталануы (Сілт: Тарм. 26)

А45. Тәжірбиелі мамандар әр уақытта жаңа келісім хаттарымен басқа келісімдерді жібермеуі мүмкін. Алайда, келесі факторлар келісімнің шарттарына сай келісімдерді тексеру, қарастыру, менеджментпен уәкілдерді қайта қарауды істерін жасай алады:

- Кез келген басшылықпен уәкілдер келісімнің қолдану саласы мен мақсатын түсінбеушілігі.
- Кез келген қайта қарастырылған немесе келісімнің арнаулы шарттары.
- Кәсіпорынның жоғарғы басшылығын жақында ауысуы.
- кәсіпорынның меншігінде маңызды өзгерістер.
- Кәсіпорынның бизнесінің көлемі мен маңызының өзгеруі.
- Кәсіпорынға әсер ететін заңдық және нормативтік өзгерістер.
- Қаржылық есептің талаптарына сай өзгеріс.

Басшылықпен Және Басқару Өкілеттілігіне Ие Тұлғалармен Қарым-Қатынас (Сілт: Тарм. 27)

А46. Хабарламаның сәйкес уақыты компиляция келісімі жағдайына байланысты өзгеріп отырады. Тиісті мән-жайларға мәселенің маңыздылығы мен сипаты және басшылық немесе басқаруға өкілетті адамдар қабылдауы керек кез-келген іс-қимыл жатады. Мысалы, егер басшылық немесе басқаруға уәкілетті адамдар тәжірибеші маманға қиындықты жеңуге көмектесе алса, келісім кезінде туындаған елеулі қиындықты мүмкіндігінше тезірек хабарлау орынды болады.

А47. Тиісті этикалық талаптарға заңнамаға және ережелерге сәйкес келмегендігі немесе күдіктенгендігі туралы тиісті басқару деңгейіне немесе басқару өкілеттігіне есеп беру туралы талап кіруі мүмкін. Кейбір юрисдикцияларда заң немесе ережелер тәжірибеші маманның кейбір мәселелерді басшылықпен немесе басқару өкілетті адамдарымен байланысын шектеуі мүмкін. Заңда немесе ережелерде тиісті органның нақты немесе күдікті заңсыз әрекетке қатысты тергеуіне зиян келтіруі мүмкін байланысқа немесе басқа әрекетке арнайы тыйым салынуы мүмкін, оның ішінде кәсіпорынды ескерту,

мысалы, тәжірибеші маман анықталған туралы есеп беруі қажет болғанда қылмыстық жолмен алынған кірістерді заңдастыруға (жылыстатуға) қарсы заңнамаға сәйкес тиісті органға сәйкес келмеген деп күдіктенді. Мұндай жағдайларда тәжірибеші маман қарастыратын мәселелер күрделі болуы мүмкін және тәжірибеші маман заңгерлік кеңес алуды орынды деп санайды.

Келісімді Орындау

Тәжірибелі Мамандардың Түсінігі (Сілт: Тарм. 28)

- A48. Кәсіпорынның бизнесімен жұмысын сонымен қатар кәсіпкерлердің есептеу қағидатын, есептеу баяндамасын, процессін түсіну келісімді толықтыру. Есептеу жүйесін орнату барысында түсінік, оған мамандардың қаржылық ақпаратты құру барысында кәсіби пікірталас
- A49. Тәжірибеші маманның білімінің тереңдігі мен кеңдігі кәсіпорынның істері мен операцияларын білуге негізделеді. Оның деңгейі тәжірибеші маманға келісім аясында қаржаттық ақпаратты жинақтауға тиімді болып келеді.
- A50. Сұрақтардың тізімін тәжірибеші маман ұйым бизнесі мен әрекеттерімен танысқан кезде қарастыруына болады, ал қаржылық есептеудің талаптары мынаны қамтиды:
- Ұйымның және оның әрекетінің күрделілігі мен өлшемі.
  - Қаржылық есептеулердің құрылымының күрделілігі.
  - Ұйымдағы қаржылық есептеулердің міндеттемелері немесе талаптары; сондай-ақ олардың келісім мазмұны немесе үшінші жақтың қатысуымен жасалған келісімнің басқа да формаларына немесе ерікті түрдегі қаржылық есептеулердің контекстіне сәйкес қолданыстағы заң мен нормалармен біртектілігі.
  - Ұйым басқармасының(менеджмент) даму деңгейі және бухгалтерлік есептеу жүргізу жүйесін қадағалау мен басқарудың құрылымы, ұйымның қаржылық ақпараттарын дайындау барысында жүргізілетін қаржылық есептеулері.
  - Ұйымның қаржылық есептемелері және осыған байланысты басқару жүйесінің даму деңгейі мен күрделілігі.
  - Ұйымның активтілігі, міндеттемелері, табыстары және шығындары.

Қаржылық Ақпаратты Құрастыру

Байыпты Пікірлер (Сілт: Тарм. 30)

- A51. Кейбір жүктеме міндеттемелерінде тәжірибеші маман басқарма

жұмысына байыпты пікір білдіре алмайды. Ал басқа жағдайларда, тәжірибеші маман мынадай көмек көрсете алады, айталық, бухгалтерлік есептеуге немесе басқаруға міндеттелген бағаға қатысты көмек көрсетеді. Көмек берілген кезде басқарма және басқарушы тұлғалар қажетті жағдайда финанстық ақпарат жайлы байыпты пікірлерді назарға ала отырып, осы шешімдерге қатысты жауапкершілікті өз мойнына алады.

Қаржылық Ақпараттың Оқылымы (Сілт: Тарм. 31)

A52. Тәжірибелі маманның қаржылық ақпаратпен танысуы оның келісімшарт құрған кезде әдептілік талаптарды орындауына байланысты көмек ретінде тағайындалған.

Қаржылық Ақпаратқа Түзетулер Ұсынылды

Қаржылық есептеулердің міндеттемелері мен сипаттамаларына сілтеме (Сілт: Тарм. 34(a))

A53. Қолданыстағы қаржылық есептіліктің қалыптасқан қаржылық есептілік шеңбері болып табылатын жағдайлар болуы мүмкін, олардан айтарлықтай кетулер байқалады. Егер қолданылатын қаржылық есептіліктегі қолданыстағы қаржылық есептіліктің сипаттамасында белгіленген ауытқулармен белгіленген негізге сілтеме жасалса, тәжірибеші маман белгіленген шарттарға сілтеме келісім шартында жаңылыстыратындығын қарастыруы қажет болуы мүмкін.

Қателікке ұрынбас үшін ақпаратқа түзетілімдер (Сілт: Тарм. 34(b) -(c))

A54. Тәжірибеші маман бұл жағдайды қаржылық есептеу талаптарына орай қарастырады. Кейбір қаржылық есептеулер қаржылық ақпараттарды жобалау және дайындау барысында талқыланады. Қаржылық есептеу шегін әр түрлі мерзімде талқылауға болатынына қарамастан, олар қалыпты жағдайда төмендегідей түсіндіреді:

- Өкініштер, соның ішінде жеке және біркелкі есептелетін өкінішті сәттерді күту финанстық есептеулерді басшылыққа ала отырып, қолданушының экономикалық шешіміне әсер етуіне мүмкіндік береді;
- Материалдылықты талқылау сыртқы орта шарттарына сәйкес жүргізіледі және өкініштің сипаттамасы мен өлшеміне немесе екеуінің бірігуіне байланысты болады; және
- Қаржылық ақпаратты қолданушыға тікелей қатысы бар сұрақтардың шешімдері топтағы қатысушылардың жалпы қаржылық ақпарат қажеттіліктеріне жүргізілген талдауын есепке ала отырып жүргізіледі. Жеке тұлғалардың бұған әсер ету мүмкіншіліктері туралы айтылса, онда кейбіреулерінің

қажеттіліктері айрықша көзге түсуі мүмкін, ал кейбіреулерінікі тіпті қарастырылмауы да мүмкін.

- A55. Егер олар қаржылық есептеулердің талаптарына сәйкес келмесе, мұндай пікірталастар практикаға қатынасуды ұйымдастыру мақсатында жүргізілетін есептерді ұсынады. Ал егер олай болмаса, өзге тұрғыда практикалық есептеулер өтеді.
- A56. Тәжірибеші маманның қолданушының қаржылық ақпарат туралы қажеттіліктерін түсіне білуі тәжірибеші маманға материалды ықпал етеді. Бұл тұрғыда тәжірибеші маман үшін келесі бөлімдер өте маңызды:
- Бизнес және экономика саласында, сонымен қатар бухгалтерлік есептер үшін жеткілікті білімі болуы, қажетті ікемділікпен қаржылық ақпараттарды үйренуге мақсаты болуы керек;
  - Қаржылық есептеулер материалдылық деңгейі бойынша дайындалып көрсетіледі;
  - Жоспарланған жобаны қарастырып, талқылау, бағалау мақсатында табылған өлшемдердің әртектілігін мойындау қажет; және
  - Қаржылық ақпаратты қамтитын барлық ақпараттарға шолу жасай отырып, экономикалық ұтымды шешім қабылдаған жөн.
- A57. Қаржылық есептеулердің құрылымы қаржылық ақпарат саланың үздіксіздігі қағидатына бағынады деп болжамдайды. Егер тәжірибеші маманға ұйымның әрі қарай жұмыс жасау мүмкіншілігі турасында белгісіздік айқын білінсе, онда тәжірибеші маман қажет болған жағдайда қаржылық есептеулер құрылымы немесе сәйкес ұйымның әрі қарай жұмыс істеуі, берілген базамен сәйкес келуі және қателікке әкеліп соқтыратын қаржылық мәліметтер құтылу жолдары жөнінде барынша айқын презентация ұсынуы қажет.

Тәжірибеші Маманның Келісімді Орындаудан Бас Тартуы Жөніндегі Шарттар (Сілт: Тарм. 33, 35)

- A58. Осы ІҚХС шартта егер келісімшартты орындаудан бас тарту қажет болған жағдайда ақпарат туралы жауапкершілік басқармаға және басқару құқығына ие тұлғаларға жүктеледі, аталған тұлғалар тәжірибеші маманға әдептілік міндеттемелерді түсіндіруге мүмкіндік береді.

Құжаттама (Сілт: Тарм. 38)

- A59. ІҚХС ке қажетті құжаттар тізімі төмендегі міндеттемелерді қамтиды:
- Қойылған сұрақтарды назарға ала отырып, болашақта өтілетін

жиналыс міндеттемелері есептеледі.

- Аудиторлық команданың болуы, мүмкіншілікке байланысты жиналысқа қатысудың соңғы кезең ретінде өз жұмысына жауапты болуың қажет.

А60. Тәжірибеші маман сонымен қатар құжаттама ретінде ұйым басшылығына ағымдағы бухгалтерлік есеп немесе басқа да ақпараттарды, яғни жиналыс өткізу кезіндегі қоланылатын құжаттырдың көшірмесін өткізуіне болады.

А61. Құрастырылған қаржылық ақпараттың негізгі жазбалармен, құжаттармен, түсіндірмелермен және келісім жасау мақсатында басшылық ұсынған басқа ақпараттармен қалай сәйкестігін есепке алу кезінде тәжірибеші маман, мысалы, ұйымның бас кітабындағы шоттардағы қалдықтарды салыстыру кестесін жүргізе алады. тәжірибе жүргізушісі келісім барысында келісілген журналға енгізілген кез-келген түзетулерді немесе қаржылық ақпаратқа енгізілген басқа түзетулерді қоса, жасалған қаржылық ақпаратқа.

Тәжірибеші Маманның Есебі (Сіл.: Тарм. 40)

А62. Жазбаша қорытынды жазбаша жарияланған және электронды құрылғыларды қолдану арқылы жасалған баяндамалардан тұрады..

А63. Тәжірибеші маман қаржылық ақпарат пен тәжірибенің қорытындысын қаржылық қорытынды сияқты басқа ақпараттарды қамтитын құжатқа енгізілгенін білген кезде ол қаржылық ақпарат көрсетілген бетшелерді анықтай отырып, белгілі бір формаға келтіріп қарастыра алады. Бұл тәжірибеші маман жасаған қорытынды қолданушыға қаржылық ақпаратты анықтауға мүмкіндік береді.

Есеп Адресаты (Сіл.: Тарм. 40(b))

А64. Заңдар мен ережелер тәжірибеші маманның есебі нақты заң дикциясы ретінде қарастырылу керек. Тәжірибеші маманның есеп қорытындысы - ереже бойынша қалыпты жағдайда ұйымның жоғары басшылығымен қатысу шарттарына сәйкес қарастырылатын тұлға жағында болады.

Қаржылық Есептеулерді Арнайы Жүргізу Көмегімен Дайындалған Қаржылық Ақпараттар (Сіл.: Тарм. 40 (k))

А65. ІҚХС-ке сәйкес егер қаржылық ақпарат арнайы қаржылық есептеу көмегімен дайындалса, тәжірибеші маманның қорытындысы оқырманға қаржылық ақпарат қолданылған қаржылық есептеумен арнайы тағындалған баяндама ретінде танылуы тиіс және ол басқа салаларға таныстырылмайды. Бұл қолданылу және таралу аясын шектейтін немесе тәжірибеші маманның тек жоспарланған қолданушыларына ғана арналған қосымша тармақ ретінде тіркелуі

мүмкін.

- А66. Арнайы мақсатта дайындалған қаржылық ақпарат болжамдалған қолданушылардан басқа осы саланы толық игеруге ұмтылған тыңдаушыларға да таныстырылуы мүмкін. Мысалы, бір қалыпқа келтіріп отырушы белгілі бір органдарға арнайы мақсатта қаржылық есептердің көмегімен дайындалған қаржылық есептерді ұсына алады және қаржылық есептер аудитория алдында баяндалуы тиіс. Болжамдалған қолданушылардан басқа ұйымдар үшін қаржылық есептің кең көлемде берілуі қаржылық есептің жалпы тағайындалған қаржылық есеп екенін көрсетеді. Тәжірибеші маманның өтінішіне оқырманның назарын аударту үшін оның баяндамасы қосылуы керек. Және қаржылық есеп арнайы негізгі тағайындалған қаржылық есеп екендігі, сонымен қатар басқа мақсатта қолданылмайтындығы айқын айтылуы тиіс.

Тәжірибеші Маманның Баяндамасының Нәтижелерін Қолдану Аясы Және Таралуының Шектілігі

- А67. Тәжірибеші маман қаржылық ақпараттың көрсетілген қолданушыларға ғана тағайындалғанын айрықша көрсетуі керек. Нақты заң дикцияларының қойылуына және арнайы заңдарға байланысты, бұл қолданылу аясы немесе таралуы шегімен, сондай – ақ тәжірибеші маманның баяндамасының ойластырылған қолданушыларымен ғана шектелуі керек.

Тәжірибеші Маманның Есеп Қорытындысы Мен Жинағымен Таныстыруының Аяқталуы (Сіл.: Тарм. 37, 38,41)

- А68. Қаржылық ақпараттарды қуаттау үшін белгілі бір қоғам ішінде немесе қажетті жағдайда басшылықтардан жіберілген жеке тұлғалардың қатысуымен жасалатын мұндай хабар алмасу процестері қатысу парағын толтыру кезінде дәрігерлер үшін материалды фактор болып саналады. Қаржылық ақпараттың мақсаттары мен сипаттамаларына байланысты басқармалар мен басшылыққа ұсынылған жеке тұлғалардың бекіту жағдайы келісіп қойылуы тиіс немесе қолданыстағы заң тұрғысында жобаланған және қаржылық ақпараттарды аяқтауды және ұйымның қаржылық есептерін жүргізу тапсырылуы тиіс.

Көрнекілік Есептер (Сіл.: Тарм. 40)

- А69. Бұл ІҚХС тіркелкен 2 Қосымша ойластырылған тәжірибелерді, есептерге қажетті элементтердің қорытындыларынан тұрады.

1 Қосымша

(Сілт: Тарм. А44)

Компиляциялық Келісімге арнап жасалған Көрнекілік Кеілісім Хаттары

Төменде Компильцияның міндеттемесі үшін көрнекті (иллюстрмтивтік) келісім- хаттардың мысалы келтірілген және ол ІҚХС ті қамтитын лайықты талаптың және нұсқаудың әрекеттестігін көркемдейді. Бұл хаттың ерекше маңызы болмасада, тек қана үлкен басшылыққа арналған, және де бұл хатты ІҚХС баяндалған арнайы факторларды талқылау үшін қолданады. Сонымен қатар хаттар жеке компильцияның міндеттемесінің талаптарына сай болу қажет. Егер бұл хат ІҚХС- та баяндалғандай белгілі бір мезгілде арнайы талаптарға сай келмесе қаржы есеп қисапты құру үшін жасалынады. Осындай жағдайда хаттың талаптарға сай келуі үшін заңды кеңеске жүгінуге болады.

Бұл келісім- хаттар келесі міндеттемелермен бейімделеді:

- Қаржылық есеп беруді компания басшылығы (ABC компаниясы) тек қана пайдалану үшін құрастыруы керек, және қаржылық есептілікті пайдалану тек басқарумен шектеледі. Тәжірибеші маманның есебін қолдану және тарату тек басқарумен ғана шектелген.
- Құрастырылған қаржылық есептілікте тек 20X1 жылдың 31 желтоқсанындағы жағдай бойынша компанияның бухгалтерлік балансы және кейін аяқталған жыл туралы кірістер мен шығыстар туралы ескертулер жоқ болады. Басшылық қаржылық есептіліктің сипаттамасы бойынша есептеу әдісі негізінде жасалатынын анықтады.

***

ABC компаниясының¹ басшылығына:

[Мақсат және компильция ауқымына қатысудың шеңбері]

Сіздер сұраған келесі қызметтерді ұсынасыз:

Сіздер ұсынған ақпараттар бойынша компаниясының қаржы есептемесін дайындауға көмектесеміз: ABC компанияның теңгеріміне, 31 желтоқсанның 20X1 жылындағы, яғни бір жылға кеткен шығындары мен түскен пайдасы, негізгі ұстаным тарихи құныммен аяқталған, барлық ақша операциясын соның ішінде қосымша сауда кредиторлық қарызды қамтитын, дебиторлық қарыздар, мүлік орта шамамен өлшенетін әдіспен есептелінеді, маңызды мерзімді активті капитализацияның алғашқы кезіндегі құны компильция міндеттемесі

---

¹ Бұл көрнекілік келісім хаты арқылы «сіз», «біз», «бізді», «менеджмент», «басқару өкілеттілігіне ие тұлғалар» және «тәжірибешіл маман» сөздеріне сілтемелер жағдайларда тиісінше пайдаланылуы немесе түзетілуі керек.

Берілген қаржылық есептемеде түсіндерме хат болмайды, мұнда тек қана бухгалтерлік есептің негізгі сипаттамасы баяндалған хат болады.

Қаржылық есептеменің қолданудың мақсаты, бұл бір жылға арналған қаржылық ақпаратты, яғни компанияның қаржылық жағдайын арнайы есеп күні 31 желтоқсанның 20X1 жылы және қаржы қызметінің бір жылдағы есеп қисабы болып табылады. Қаржы есептемесі жеке, дербес қолданылуға арналған, бірақ оны басқада сыртқы жақтарға таралмауы тиіс.

Біздің Міндеттеріміз

Компиляция міндеттемесіне қаржы ақпаратын дайындауда және көрсетуде көмектесу үшін бухгалтерлік есептің және қаржы есептемесінің саласында тәжірибе болуын талап етеді. Компиляция міндеттемесі сенімділікте болмағандықтан, біз сізден міндеттемені құру үшін толық және дәл ақпаратты талап етуге міндетті емеспіз. Сәйкесінше, біз сіздің дайындаған қаржы есептемесі бухгалтерлік есептің негізгі сипаттамасына сай болу қажет деп аудиторлық немесе жазба пікірлі тұжырымдамаймыз.

Бізкомпиляциялық келісімді *Компиляциялық келісімді 4410* (Қайта қарастырылған) *Ілеспе қызметтер Халықаралық стандарты* (ІҚХС) талабына сай орындаймыз. 4410 ІҚХС (Қайта қарастырылған) осы келісімді жасау барысында, әдептілік талаптарды, соның ішінде адалдық, шындық, ұқыптылықты және кәсіби білітілікті ұстанғанымызды сұрайды. Бұл мақсатқа жету үшін біз кәсіби бухгалтерлерге арналған *Халықаралық Этика Стандартын*, *Кәсіби Есепшілердің Әдептілік Кодын* (БХӘСК Кодексі) орындауымыз қажет.

Сіздің Жауапкершіліктеріңіз

Компиляция келісімінің негізі ол біздің басты мақсатымыз сіздерді қаржы ақпаратын дайындауды және оны көрсету екенін біліп, түсінуіңіз қажет. Сәйкесінше, сіздердің ІҚХС 4410 (Қайта қарастырылған) компиляция келісімі бойынша келесі жалпы міндеттеріңіз:

- (a) Қаржылық есептілікке және оны пайдаланушыларға қаржылық есептіліктің мақсатты пайдаланылуын ескере отырып, қолайлы болып табылатын қаржылық есептілік шеңберіне сәйкес оны дайындау және ұсынуға жауапкершілік.
- (b) Қаржылық есеп беруді құру мақсатында бізге берген жазбаларыңыздың, құжаттарыңыздың, түсіндірмелеріңіздің және басқа ақпараттың дұрыстығы мен толықтығы үшін жауапкершілік.
- (c) Қаржы есептемесін ұсынуда және дайындау кезінде қажетті пікірлер үшін соның ішінде біз дайындаған Компиляция Келісімі үшін жауапкершілік Қосымша.

Біздің Компильяциялық Есеп

Келісімнің бір бөлігі ретінде біз өзіміз жасаған қаржылық есептілікке қоса берілген есепті шығарамыз, онда қаржы есептілігі және осы келісім бойынша біз жасаған жұмыс сипатталады [қоса берілгенді қараңыз]. Сондай-ақ, есеп беруде қаржылық есеп беруді пайдалану осы келісім хатта көрсетілген мақсатпен шектелетіндігі және жиналыс келісімі үшін берілген біздің есепті пайдалану мен тарату сіз үшін ABC компаниясының басшылығы болғандықтан ғана шектелетіндігі айтылады.

Сіздің осы жерде сипатталған қаржылық есептілікті жасау жөніндегі келісімдеріміз бен біздің тиісті міндеттерімізді растағаныңызды және келіскеніңізді көрсету үшін осы хаттың қоса берілген көшірмесіне қол қойып, қайтарып беруіңізді өтінемін.

[Басқада ақпараттар]

[Басқада ақпараттар, мынадай сияқты төлем шаралары, есепшоттар және сәйкесінше тағыда басқа терминдер]

XYZ & Co

ABC компаниясының басшылығының келісімі

(қолы)

....

Аты және лауазымы

Күні

2 Қосымша

(Сілт: Тарм. А69)

Тәжірибеші маманның Көрнекілік Компильациялық Есептері

Жалпы Мақсаттағы Қаржылық Есептілік үшін Компильациялық Келісім

- 1 Көрнекілік: Тәжірибеші маманның қаржылық есептілікті жалпы мақсаттағы қаржылық есептілік шеңберін қолдану арқылы құрастыру жөніндегі есебі.

Арнайы Мақсатта Дайындалған Қаржылық Есептілік үшін Компильациялық Келісім

- 2 Көрнекілік: Тәжірибеші маманның қаржылық есептілікті өзгертілген жалпы мақсаттағы қаржылық есептілік шеңберін қолдану арқылы есеп беруге арналған есебі.

Қаржылық Ақпаратты Пайдалану Немесе Тарату Жоспарланған Пайдаланушыларға Шектеулі Болатын Арнайы Мақсатта Дайындалған Қаржылық Ақпаратқа Арналған Келісім

- 3 Көрнекілік: Тәжірибеші маманның келісім-шартта көрсетілген бухгалтерлік есеп негізінде қаржылық есептілікті құрастыру туралы есебі.
- 4 Көрнекілік: Тәжірибеші маманның менеджменттің өз мақсаттары үшін қажетті қаржылық ақпарат үшін ұйым басшылығы таңдаған бухгалтерлік есеп негізінде қаржылық есептілікті құрастыруға арналған есебі.
- 5 Көрнекілік: Тәжірибеші маманның элементі, шоты немесе тармағы болып табылатын қаржылық ақпаратты құрастыру туралы есеп *[нормативтік сәйкестік мақсатында қажет ақпаратқа тиісті сілтеме салыңыз]*.

1 көрнекілік: Тәжірибеші маманның қаржылық есептілікті жалпы мақсаттағы қаржылық есептілік шеңберін қолдану арқылы құрастыру жөніндегі есебі.

- Заңға сәйке болатын қаржы есептемесінің ортақ мақсаты, қаржы есептемесінің қолданысы, орта және кіші кәсіпорындар үшін қаржы есептемесінің Халықаралық стандартына(ШОС үшін ІҚХС) сай анықталады.

ТӘЖІРИБЕШІ МАМАННЫҢ КОМПИЛЯЦИЯЛЫҚ ХАБАРЛАМАСЫ

[ABC компаниясының басқармасына]

Сіз берген ABC компаниясының ақпараттары бойынша компанияның қаржы есептемесін жинап, жасадық. Берілген қаржылық есептемесі ABC компаниясының 31 желтоқсанның 20X1 жылындағы қаржылық есептемесін, табыс жиынтығының есебі, капиталдың өзгерісі бойынша есепті, көрсетілген уақыт бойынша бір жылдағы ақша қаражаты және де басқада ақпараттарды қамтиды.

Біз компиляциялық келісімді *Компиляциялық келісімді* 4410 (қайта қаралған)Ілеспе қызметтер Халықаралық стандарты(ІҚХС)сай жасадық.

Бухгалтерлік және қаржы есептемесіндегі өз тәжірибелерімізді қолданып, орта және кіші кәсіпорындар үшін қаржы есептемесінің Халықаралық стандартына(ШОС үшін ІҚХС) сай қаржы есептемесін дайындауға көмектестік. Осы келісімді жасау барысында, әдептілік талаптарды, соның ішінде адалдық, шындық, ұқыптылықты және кәсіби білітілікті ұстанғандық.

Бұл қаржылық есептілік және оларды толықтыру үшін пайдаланылған ақпараттың дәлдігі мен толықтығы сіздердің жауапкершіліктеріңізде болады.

Компиляция міндеттемесі сенімділікте болмағандықтан, біз сізден міндеттемені құру үшін толық және дәл ақпаратты талап етуге міндетті емеспіз. Сәйкесінше, біз сіздің дайындаған қаржы есептемесі бухгалтерлік есептің негізгі сипаттамасына сай болу қажет деп аудиторлық немесе жазба пікірлі тұжырымдамаймыз.

[Тәжірибеші маманның қолы]

[Тәжірибеші маманның есеп беруінің күні]

[Тәжірибеші маманның мекен жайы]

2 көрнекілік: Тәжірибеші маманның қаржылық есептілікті өзгертілген жалпы мақсаттағы қаржылық есептілік шеңберін қолдану арқылы есеп беруге арналған есебі.

- **Жалпы қаражаттық ақпараттың мәлімдемесін пайдаланатын қаражаттық мәлімдеме басшылық басқаруымен жаңартылған енгізде жасалады.**
- **Қолданбалы қаржылық есеп берунегіздемелігі Шағын және Орта субъекттер (ШОС үшін ІҚХС) үшін Халықаралық қаржылық есеп беру стандарттары болып табылады, меншік критерийлері кірмейді, себебі оның бағасы тархи бағасынан қарағанда әрдайым өзгереді.**
- **Қаражаттық ақпараттың қолданылуы мен таратылуы шектеулі емес.**

ТӘЖІРИБЕШІ МАМАНЫҢ КОМПИАЛЦИЯЛЫҚ ЕСЕП БЕРУІ

[ABC компаниясының басқармасына]

Біз ABC компаниясының қаражаттық есеп беруін сіздің жинаған ақпараттардың негізінде жасадық. Бұл қаржылық есептілік ABC Компаниясының 20X1 жылғы 31 желтоқсандағы қаржылық жағдайының есептілігін, жиынтық табыс есептілігін, капиталдағы өзгерістер есептілігін және осы күнге аяқталатын жыл бойынша ақша қаражаттарының ағыны есептілігін, маңызды есеп саясаттарының қысқаша мазмұнын және басқа да түсіндірме ақпаратты қамтиды.

Біз компиляциялық келісімді *Компиляциялық Келісімді 4410* (қайта қаралған) Ілеспе қызметтер Халықаралық стандарты(ІҚХС) сай жасадық.

Біз бухгалтерлік есеп беру мен қаражаттық есеп берудегі өз тәжірибемізді алдық, біз оларды бухгалтерлік есеп беру X жазбаларындағы ақпаратқа сүйеніп, қаражаттық мәлімдемені дайындау мен көрсету үшін пайдаландық. Біз бұған сәйкес әдептілік талаптар, оның ішінде әділдік қағидаттары, объективтілік, кәсіби біліктілік пен мұқият тексеру арқылы қол жеткіздік.

Бұл қаржылық есептілік және оларды толықтыру үшін пайдаланылған ақпараттың дәлдігі мен толықтығы сіздердің жауапкершіліктеріңізде болады.

Компиляциялық келісім кепілдік келісім болып табылмайтындықтан, біз сіздердің осы қаржылық есептілікті құрастыруда пайдалануға берген ақпаратыңыздың дәлдігі мен толықтығын тексеруге міндетті емеспіз. Сәйкесінше, біз осы қаржылық есептілік X жазбасында сипатталған есеп негіздеріне сәйкес дайындалғандығы туралы шолу қорытындысын

немесе аудиттік пікір білдірмейміз.

X жазбасында айтылғандай, қаржылық есептілік Шағын және орта көлемдегі субъектілерге арналған Халықаралық қаржылық есептілік стандарттары (ШОС арналған ХҚЕС) негізінде, тарихи құн ретінде келтірілгеннен гөрі қаржылық есептілікте қайта бағаланатын мүлікті қоспағанда, дайындалады және ұсынылады. Қаржылық есептілік қаржылық есептіліктің Y жазбасында сипатталған мақсаттар үшін дайындалады. Сәйкесінше, бұл қаржылық есептілік басқа мақсаттар үшін сәйкес келмеуі мүмкін.

[Тәжірибеші маманның қолы]

[Тәжірибеші маманның мәлімдемесінің уақыты]

[Тәжірибеші маманның мекен жайы]

3 көрнекілік: Тәжірибеші маманның келісім-шартта көрсетілген бухгалтерлік есеп негізінде қаржылық есептілікті құрастыру туралы есебі.

- Қаражаттық мәлімдеме келісімдегі ержелермен сәйкес болу үшін жасалады, және келісімде келтірілген есептеулердің негізін құрайды.
- Тәжірибеші маман қатысушы жақпен, басқармамен және кәсіпорынның билікке иемүшелеріне қарағанда көбірек байланысты болады.
- Қаражаттық келісімдер тек келісімде келтірілген ғана тұлғаларға қолдануға арналған.
- Тәжірибеші маманның мәлімдемені таратуы мен қолдануы осы келісімде келтірілген мүмкін деген қолданушыларға шектелген.

ТӘЖІРИБЕШІ МАМАННЫҢ КОМПИЛЯЦИЯЛЫҚ МӘЛІМДЕМЕСІ

[Қатысушы тұлғаларға арналған¹]

Біз ABC компаниясының (“Компания”) келтірілген қаражаттық мәлімдемесін жинауды аяқтадық, біз бұл жұмысты Компанияның Басқармасы қамтамасыз еткен ақпарат негізінде жасадық (“басқарма”). Бұл қаражаттық мәлімдемелер келтірілген [қаражаттық мәлімдеменің Кепілдік негізінде тағайындалған барлық элементтер мен оларға қатысты период не уақытты атаңыз].

Біз компиляциялық келісімді *Компиляциялық келісімді* 4410 (қайта қаралған)Ілеспе қызметтер Халықаралық стандарты(ІҚХС)сай жасадық.

Біз өзіміздің есептеу және қаражаттық мәлімдемедегі тәжірибемізді басқармаға осы қаражаттық мәлімдемелерді X Жазбасында келтірілген есептеулердің негізінде жасау үшін және көрсету үшін келтірдік. Бұған қоса әдептілік талаптар мен турашылдық принциптері, объективтілік, кәсіпқойлық құзыреттілік пен мұқият тексеріс негізінде жасадық.

Бұл қаржылық есептілік және оларды толықтыру үшін пайдаланылған ақпараттың дәлдігі мен толықтығы сіздердің жауапкершіліктеріңізде болады.

Компиляциялық келісім кепілдік келісімі болмағандықтан, бұл қаражаттық мәлімдемелерді жинақтауға басқарманың берген ақпаратының нақтылығы мен толықтығы туралы жауап бермейміз. Сәйкесінше, біз аудиттің көзқарасын көрсетпейміз, немесе қаражаттық мәлімдеменің X Жазбасында келтірілген есептеулер негізіне салаластығын тексеру туралы қорытынды жасамаймыз.

X Жазбасында айтылғандай, қаражаттық мәлімдемелер Z пунктінде келтірілген негіз бойынша дайындалып, көрсетіледі, ол Компания мен XYZпен шектеулі

уақыт ішіндегі ¹келісім ерекшеліктері туралы болады [*айтылып тұрған шарт/келісім уақытын енгізіңіз*], (“Шарт”), және де бұл құжат Ү Жазбасында келтірілген мақсаттар үшін де жасалады.

Сәйкесінше, бұл қаражаттық мәлімдемелер тек қана Шартта айтылған тұлғаларға пайдалануға арналған, және өзге мақсаттарға қолдануға ыңғайсыз болуы мүмкін.

Біздің компиляциялық мәлімдеме тек қана Шартта айтылған жақтарға пайдалануға арналған, және өзге жақтарға таратылмауы тиіс.

[Тәжірибеші маманның қолы]

[Тәжірибеші маманның мәлімдемесінің уақыты]

[Тәжірибеші маманның мекен жайы]

---

¹ Балама ретінде, сәйкес адресат сәйкес келісімде келтірілген

4 көрнекілік: Тәжірибеші маманның менеджменттің мақсаты үшін қажет қаржылық ақпарат үшін ұйым басшылығы таңдаған бухгалтерлік есеп негізінде қаржылық есептілікті құрастыруға арналған есебі.

- Компанияның басшылығы менеджменттің өз мақсаттары үшін ғана пайдалануға арналған, арнайы қаржы есептілігінің негізін қолданумен жасалған қаржылық есептілік.
- Қаражаттық ақпаратқа белгілі бір есептеу түрлері ғана жатады, мысалы, бухгалтерлік есеп, ішкі мәлімдеме, және қаражаттық ақпаратты қолданатын ішкі тұлғаларға арнап жасалған жазбалар.
- Тек басшылыққа арнап жасалған қаражаттық мәлімдеме.
- Тәжірибеші маманның мәлімдемесінің таратылуы мен қолданылуы басшылықпен шектеледі.

ТӘЖІРИБЕШІ МАМАННЫҢ КОМПИЛЯЦИЯЛЫҚ ЕСЕП БЕРУІ

[ABC компаниясының басқармасына]

Біз ABC компаниясының қаражаттық есеп беруін сіздің жинаған ақпараттардың негізінде жасадық. Бұл қаражаттық мәлімдеме 31 Желтоқсанда жасалған 20X1 ABC компаниясының қаражаттық ақпаратының мәлімдемесіне қайшы келеді.

Біз компиляциялық келісімді *Компиляциялық келісімді* 4410 (қайта қаралған) Ілеспе қызметтер Халықаралық стандарты (ІҚХС) сай жасадық.

Біз бухгалтерлік есеп беру мен қаражаттық есеп берудегі өз тәжірибемізді алдық, біз оларды бухгалтерлік есеп беру жазбаларындағы ақпаратқа сүйеніп, қаражаттық мәлімдемені дайындау мен көрсету үшін пайдаландық. Біз бұған сәйкес әдептілік талаптар, оның ішінде әділдік қағидаттары, объективтілік, кәсіби біліктілік пен мұқият тексеру арқылы қол жеткіздік.

Бұл қаражаттық мәлімдемелер мен қолданылған қаражаттық ақпараттың дәлілігі мен нақтылығы біздің талаптарымызды орнатуға көмектесті.

Компиляциялық келісім кепілдік келісім болып табылмайтындықтан, біз сіздердің осы қаржылық есептілікті құрастыруда пайдалануға берген ақпаратыңыздың дәлдігі мен толықтығын тексеруге міндетті емеспіз. Сәйкесінше, біз осы қаржылық есептілік Х жазбасында сипатталған есеп негіздеріне сәйкес дайындалғандығы туралы шолу қорытындысын немесе аудиттік пікір білдірмейміз.

Х жазбасы осы қаржылық есептілік дайындалатын негізді мәлімдейді және олардың мақсаттары Y жазбасында сипатталған. Сәйкесінше, осы қаржылық есептілік тек сіздің жеке қолдануыңызға арналаған және басқа мақсаттарға қолдануға сай келмеуі мүмкін.

Біздің компиляциялық келісіміміз ABC компаниясының басшылығы ретінде сіздің құзіретіңізде сіз қолдануыңызға ғана арналған және басқа тараптарға таратылмауы тиіс.

[Тәжірибеші маманның қолы]

[Тәжірибеші маманның мәлімдемесінің уақыты]

[Тәжірибеші маманның мекен жайы]

5 көрнекілік: Тәжірибеші маманның қаражаттық ақпаратты жинақтауға жасалған келісімі элемент, есеп не белгі болумен қатар, мыналар да бола алады [*нормативті сәйкестік мақсатына қажет ақпаратқа сәйкес сілтеме енгізіңіз*].

- Белгілі бір мақсатта дайындалған қаражаттық ақпарат, мысалы, реттеушінің көрсеткен қорытындылау талаптарына сай болу үшін, қаражатты ақпараттың өлшемі мен мазмұнын түсіндіретін қойылымдармен байланысты.
- Қатысты қаражатты қорытындылау негізі сәйкестік негізі болып табылады.
- Қаражаттық ақпарат белгілі бір қолданушылардың қажеттіліктерін қанағаттандыруға арналады, және қаражаттық ақпаратпен сол қолданушыларға пайдалануға тыйым салынады.
- Тәжірибеші маманның қорытындысының таратылуы болашақ қолданышуларға қолдануға тыйым салынған.

ТӘЖІРИБЕШІ МАМАННЫҢ КОМПИЛЯЦИЯЛЫҚ МӘЛІМДЕМЕСІ

[ABC компаниясының Басқармасына²]

Біз ABC компаниясының 31 Желтоқсанда жасаған 20X1 келітірілген кестесін (“Кесте”) жинақтадық [*жинақталған ақпаратты анықтаңыз*], біз бұны сіз қамтамасыз еткен ақпараттың негізінде жасадық.

Біз компиляциялық келісімді *Компиляциялық келісімді* 4410 (қайта қаралған) Ілеспе қызметтер Халықаралық стандарты (ІҚХС) сай жасадық.

Біз өзіміздің есептеу мен қаражаттық мәлімдеудегі тәжірибемізді сізді Кестені тиісті етіп дайындау үшін және көрсету үшін қолданамыз [*белгілі бір ережені атаңыз не оған сілтеме беріңіз*]. Біз бұны қатысты әдептілік талаптар, оның ішінде, әділдік, объективтілік, кәсіби біліктілік пен мұқияттылықпен жинақтадық.

Бұл Кесте және компиляцияға қолданылатын ақпараттың нақты әрі толық болуы сіздің міндетіңіз болып табылады.

Компиляциялық келісім кепілдік келісімі болмағандықтан, бұл Кестелерді жинақтауға басқарманың берген ақпаратының нақтылығы мен толықтығы туралы жауап бермейміз. Сәйкесінше, біз Кестенің немен байланысты дайындалғаны туралы аудит көзқарасын не қайта қарастыру қорытындысын көрсетпейміз [*қатысты заңнамалардағыдай қатысты қаражаттық қорытындылау негізін атаңыз не оған сілтеме беріңіз*].

X Жазбасында айтылғандай, Кесте бекітілген талаптар негізінде дайындалып көрсетіледі [*қатысты ережелерде көрсетілгендей қолданыстағы қаражаттық қорытындылау негізін атаңыз не оған сілтеме беріңіз*], ол

ABC Компаниясының белгілі бір талаптарға сай болуы үшін жаслады [қатысты ережені атаңыз не оған сілтеме беріңіз], сәйкесінше,

Кесте тек қана сол мақсат үшін жасалады, және өзге мақсаттар үшін пайдалануға жарамсыз болуы мүмкін.

Біздің компиляциялық мәлімдеме тек қана ABC Компаниясы мен Реттеуші F үшін пайдалануға арналған, және ABC Компаниясы мен Реттеуші F-дан басқа тұлғаларға таратылмауы қажет.

[Тәжірибеші маманның қолы]

[Тәжірибеші маманның мәлімдемесінің уақыты]

[Тәжірибеші маманның мекен жайы]

---

² Балама ретінде, сәйкес адресаттар қолданыстағы қаражаттық қорытындылау талаптарында көрсетілген

IAASB

International Auditing
and Assurance
Standards Board

529 Fifth Avenue, New York, NY
10017 T +1 (212) 286-9344 F +1
(212) 286-9570
www.iaasb.org
ISBN: 978-1-60815-389-3